

Ερμηνεία επωνύμων -

3ου Δημοτικού Σχολείου
Ελευθερίου - Κορδελιού
(1964 - 2024)

ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΑΘ. ΚΟΥΤΣΟΣΠΥΡΟΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΠΩΝΥΜΩΝ – ΚΑΤΑΓΩΓΗ

ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ

ΤΟΥ 3^{ΟΥ} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ – ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ

ΜΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ (1964 – 2024)

Εικόνα εξώφυλλου:

1. Τμήμα από χάρτη της Δυτικής Θεσσαλονίκης του 1914
2. Το ξύλινο Σχολείο, το πρώτο Σχολείο στο Χαρμάνκιοϊ, 1925
3. Ψηφιδωτό από το Μνημείο Αλησμόνητων Πατρίδων (Ιωνία) στον περίβολο του Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Ελευθερίου
4. Σελίδα Μαθητολογίου, 1966
5. Ψηφιδωτό από το Μνημείο Αλησμόνητων Πατρίδων (Πόντος) στον περίβολο του Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Ελευθερίου
6. Μαθητολόγια του Σχολείου ετών 1966 - 1977

Εικόνα οπισθόφυλλου:

1. Σελίδα Μαθητολογίου
2. Συνοικισμός Χαρμάνκιοϊ, 1925

Τα διακοσμητικά σχέδια είναι από το βιβλίο της Ολυμπίας Φίκα-Φραγκούλη «Διακοσμητικά λαϊκά θέματα της Μικρασίας» και από την ιστοσελίδα της Ασημίνας Ντέλιου «Ελληνικά διακοσμητικά σχέδια από την Μινωική εποχή, το Βυζάντιο και τους λαϊκούς καλλιτέχνες»

Copyright © 2025 Χαρίλαος Αθ. Κουτσοσπύρος
Δάσκαλος του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ελευθερίου – Κορδελιού
Τζαβέλα 27, Κορδελιό Θεσσαλονίκης
Τηλ. : 6932828895
email: xariskuts@yahoo.gr

Ιανουάριος 2025

Σχεδιασμός, ηλεκτρονική σελιδοποίηση, εκτύπωση:
Εκδόσεις Αινείας
Κωνσταντίνου Μελενίκου 11, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310206616
email: info@aineias.com.gr

ISBN: 978-618-00-5659-4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	7
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ	9
Α΄ ΜΕΡΟΣ - ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	11
ΟΔΩΝΥΜΙΚΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ – ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ	19
Β΄ ΜΕΡΟΣ - ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ (ΕΠΩΝΥΜΑ)	22
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	22
ΕΙΔΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ	24
ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΣ	25
α) Καταλήξεις	25
β) Σύνθετα Οικογενειακά	25
ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ	26
1. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ	26
1.1 Εξελληνισμός – εξαρχαϊσμός	26
1.2 Πολυτυπίες	27
1.3 Καταλήξεις	29
1.4 Στατιστικά στοιχεία	32
2. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΠΩΝΥΜΩΝ	32
2.1. ΠΑΤΡΩΝΥΜΙΚΑ	33
2.2 ΜΗΤΡΩΝΥΜΙΚΑ	42
2.3 ΕΘΝΙΚΑ Η ΠΑΤΡΙΔΩΝΥΜΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ	44
2.3.1 Ταξινόμηση εθνικών ή πατριδωνυμικών επωνύμων	44
2.3.2 Καταλήξεις εθνικών ή πατριδωνυμικών επωνύμων	45
2.4 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ	45
2.4.1 Ταξινόμηση επαγγελματικών επωνύμων	45
2.4.2 Μορφολογική ανάλυση των επαγγελματικών επωνύμων	47
2.5 ΕΠΩΝΥΜΑ ΑΠΟ ΠΑΡΩΝΥΜΙΑ (ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ)	48
2.6 ΣΥΝΘΕΤΑ ΕΠΩΝΥΜΑ	51
2.7 ΑΓΝΩΣΤΗΣ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑΣ - ΑΝΕΡΜΗΝΕΥΤΑ	51
2.8 ΞΕΝΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ	52

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΩΝΥΜΩΝ	54
Γ' ΜΕΡΟΣ:	55
ΕΡΜΗΝΕΙΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΕΠΩΝΥΜΩΝ	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	205
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ 3^{ΟΥ} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ–ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ (ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ).....	205
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΠΡΩΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΑΠΟ ΑΡΧΕΙΟ.....	211
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ - ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ	213
Α. ΠΟΝΤΟΣ.....	213
Β. ΔΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΛΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ.....	214
Γ. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ - ΘΡΑΚΗ	215
Δ. ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΟΙ	215
Ε. ΒΛΑΧΟΙ	217
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	219
Α' Έντυπη Ελληνική βιβλιογραφία.....	219
Β' Έντυπη Ξενόγλωσση βιβλιογραφία.....	222
Γ' Ελληνική ηλεκτρονική βιβλιογραφία	223
Δ' Ξενόγλωσση ηλεκτρονική βιβλιογραφία.....	224

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα μελέτη της ερμηνείας των επωνύμων και της καταγωγής των μαθητών/μαθητριών του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ελευθερίου Κορδελιού αποτελεί καρπό πολυετούς συστηματικής έρευνας των αρχείων του Σχολείου, όπως αυτά καταγράφονται από ίδρυσής του το 1964 έως σήμερα (2024), δηλαδή μιας περιόδου 60 χρόνων. Οι ογκώδεις τόμοι με τα Μαθητολόγια δεν αποτέλεσαν το μόνο υλικό, αλλά συνδυάστηκαν με προσωπικές επαφές και συνομιλίες με κατοίκους που τα επώνυμά τους αναφέρονται στον ευρύ κατάλογο των επωνύμων, αλλά και με ανθρώπους που γνωρίζουν την ιστορία του Κορδελιού, έχουν αγαπήσει, έχουν μελετήσει και έχουν συγγράψει για αυτόν τον τόπο. Όλες αυτές οι πληροφορίες ήρθαν να συμπληρώσουν τη σχετική και έγκυρη βιβλιογραφία. Οι σελίδες που ακολουθούν αναφέρονται στην ερμηνεία 1.594 επωνύμων που αναλογούν στους 4.058 μαθητές και μαθήτριες που φοίτησαν όλα αυτά τα χρόνια.

Η ενασχόληση με το θέμα αυτό δεν ήταν καθόλου εύκολη, καθώς έπρεπε για την ερμηνεία των επωνύμων, εκτός των κριτηρίων της νεοελληνικής ονοματοδοσίας, να προηγηθεί μια έρευνα των πολιτικο-οικονομικών συνθηκών, της κοινωνικής και επαγγελματικής δομής, της προέλευσης των κατοίκων και της γλωσσικής κατάστασης. Το Ελευθέριο – Κορδελιό, όπως κι άλλες περιοχές της Δυτικής Θεσσαλονίκης, διαθέτει τα χαρακτηριστικά των προσφυγικών πληθυσμών, όπως αυτά προέκυψαν με την ανταλλαγή πληθυσμών του 1922, με τον ερχομό και την κατοίκηση στην περιοχή Ελλήνων από περιοχές του Πόντου, του Καυκάσου, των παράλιων της Μικράς Ασίας, της Καπαδοκίας και της Ανατολικής Θράκης. Το σημερινό Ελευθέριο – Κορδελιό (Χαρμάνκιοϊ τότε) έγινε κέντρο διερχομένων προσφύγων. Υπήρξαν πρόχειροι καταυλισμοί με αντίσκηνα και παράγκες, οι οποίες δέχθηκαν μεγάλο βάρος του προσφυγικού ελληνισμού, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου κατανεμήθηκε και διοχετεύθηκε μετέπειτα σε διάφορα μέρη της πατρίδας μας. Στις προσφυγικές οικογένειες που παρέμειναν σε τούτο τον τόπο, προσθέτονται, σε βάθος χρόνου, Σαρακατσάνοι, Βλάχοι, Ρομά, αλλά και άλλοι από κάθε γωνιά της μακεδονικής γης, ειδικά με την άνθηση της αστυφιλίας στις δεκαετίες του '60 και του '70.

Η μελέτη δυσκολεύει αρκετά με τα νέα στοιχεία που προκύπτουν από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και έπειτα με τις μεγάλες γεωπολιτικές αλλαγές που έγιναν, όπως τη διάλυση της πρώην ΕΣΣΔ και το άνοιγμα των συνόρων με τη γειτονική Αλβανία. Με αυτές τις προσθήκες αλλάζει πολύ η σύσταση του μαθητικού πληθυσμού. Τον μακρύ κατάλογο συμπληρώνουν μαθητές/τριες από αραβικές χώρες (από το 2015 και μετά) αλλά και της Ουκρανίας, λόγω του Ρώσικο-Ουκρανικού πολέμου των ημερών μας. Για τα ξενικά επώνυμα που αντιστοιχούν σε ένα μη αμελητέο ποσοστό επί του συνόλου (6%), εφαρμόζονται διαφορετικοί κανόνες ονοματοδοσίας, όπως αυτοί καθορίζονται από τις ιδιαίτερες κοινωνικό-επαγγελματικές και συνθήκες της κάθε χώρας και των γλωσσικών αρχών και επιρροών που δέχονται.

Το παρόν εγχείρημα θα ήταν σχεδόν ακατόρθωτο να υλοποιηθεί και θα οδηγούσε σε εσφαλμένα στοιχεία, αν δεν υπήρχε η έγκυρη και αξιόπιστη βιβλιογραφία, έντυπη και ηλεκτρονική. Σημαντικότερη, όμως, όλων στην πραγμάτωση της μελέτης ήταν η συνεργασία με ανθρώπους που γνωρίζουν το Κορδελιό και τα Ελευθέρια όσο κανείς άλλος. Αναφέρομαι ονομαστικά και με αλφαβητική σειρά, ευχαριστώντας θερμά τον κ. Γαλατά Αθανάσιο, μαθηματικό, πρώην πρόεδρο του Συλλόγου Σαρακατσάνων Κορδελιού «Ο Σταυραετός», τον κ. Ιωαννίδη Αδάμ, συνταξιούχο δάσκαλο, τέως Διευθυντή του 2^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ελευθερίου - Κορδελιού, συγγραφέα βιβλίων Τοπικής Ιστορίας, τον κ. Μπιτσιώρη Άρη, συνταξιούχο μαθηματικό, τέως Διευθυντή του 1^{ου} Γυμνασίου Ελευθερίου - Κορδελιού, λογοτέχνη και δημιουργό πολλών λευκωμάτων και τον κ. Ράλλη Δημήτριο, ερευνητή, λαογράφο, συγγραφέα, πρώην πρόεδρο του Συλλόγου Μικρασιατών Κορδελιού «Η Αγία Φωτεινή».

Πέρα των ιδιαίτερων δυσκολιών, θέλω να πιστεύω ότι έχει ιδιαίτερη σημασία η μελέτη των ανθρωπωνυμίων, καθώς αποτελούν γλωσσικά και ιστορικά μνημεία με σημαντικές δημογραφικές πληροφορίες και στοιχεία για μεταναστεύσεις, συμβιώσεις αλλόγλωσσων, οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Για όλα αυτά και για τη συνέχιση της Ιστορίας, άξιζε αυτό το πόνημα, αφήνοντας μια παρακαταθήκη για την επόμενη γενιά και προσφέροντας ένα βήμα για νεώτερες μελέτες.

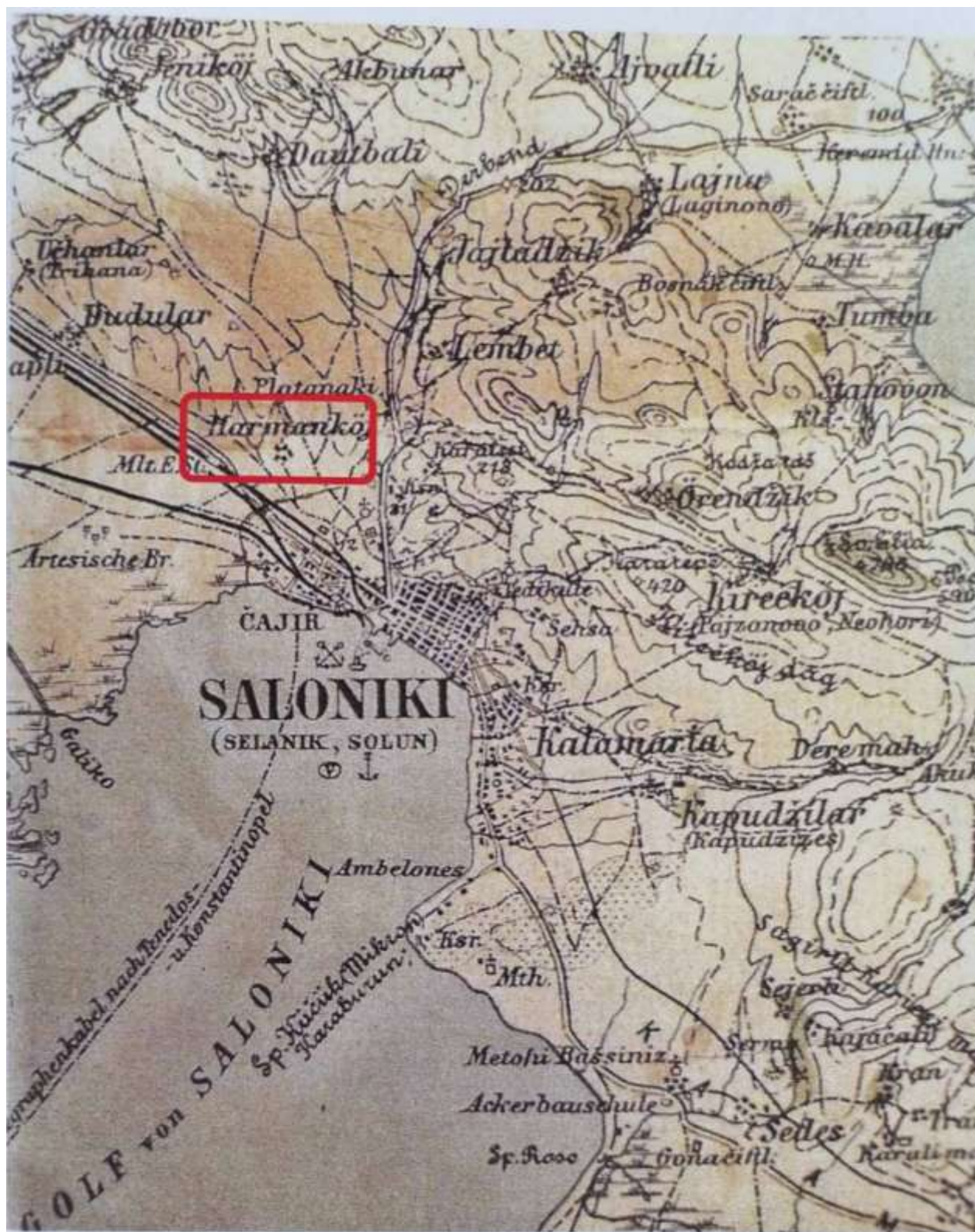
Χαρίλαος Αθ. Κουτσοσπύρος
Μάρτιος 2020 – Δεκέμβριος 2024

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΑ

αι.: αιώνας
αραβ.: αραβικά
αρσ.: αρσενικό
αρχ.: αρχαία
ΒΑ: βορειοανατολικά
ΒΔ: βορειοδυτικά
βεν.: βενετικά
βλ.: βλέπε
γεν.: γενική
ΕΑΠ: Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων
εβρ.: εβραϊκά
εικ.: εικόνα
εκδ.: εκδόσεις
ελλ.: ελληνικά
ελνστ.: ελληνιστικά
ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
θηλ.: θηλυκό
ΙΛΝΕ: Ιστορικών Λεξικών της Νέας Ελληνικής
ισπαν.: ισπανικά
ιταλ.: ιταλικά
κ.ά.: κι άλλα
κλπ.: και λοιπά
κτλ.: και τα λοιπά
λατ.: λατινικά
Μ.Α.: Μικρά Ασία
μ.Χ.: μετά Χριστού
μεσν: μεσαιωνικό
ΝΑ: νοτιοανατολικά
ΝΔ: νοτιοδυτικά
ό.π.: όπως παραπάνω
ουσ.: ουσιαστικό
π.χ.: παραδείγματος χάρη
π.Χ.: προ Χριστού
ΠΓΔΜ: Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
πληθ.: πληθυντικός
πρβ.: παρέβαλε
σελ.: σελίδα
σημ.: σημείωση
σλαβ.: σλαβικά
τ.: τόμος
τουρκ.: τουρκικά
χλμ.: χιλιόμετρα

ΣΥΜΒΟΛΑ

<: προέρχεται από
>: δείχνει προέλευση από
=: σημαίνει
+: και
(;): ερμηνεία με επιφύλαξη

Χάρτης της Δυτικής Θεσσαλονίκης του 1914

(εικ. 1, πηγή: Ιωαννίδης Αδάμ, Το Χαρμάνκιοι που ζήσαμε κάποτε..., Ελευθέρια, 2022, σελ. 29)

Α' ΜΕΡΟΣ - ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Το Ελευθέριο – Κορδελιό, ο τόπος που ζούμε, παρουσίασε έντονη πληθυσμιακή κινητικότητα τα τελευταία 100 χρόνια. Οι πρώτοι οικισμοί εμφανίστηκαν τον 17^ο αιώνα στην περιοχή που σήμερα ονομάζεται Ελευθέρια. Η αρχική ονομασία ήταν Χαρμάνκιοϊ, από τις τουρκικές λέξεις *harman* και *köy* που σημαίνει χωριό με αλώνια, αλωνότοπος. Το όνομα αυτό δείχνει πως η βασική ασχολία των κατοίκων ήταν η γεωργία. Το Χαρμάνκιοϊ βρισκόταν πάνω στον οδικό άξονα που οδηγούσε προς τον κάμπο της Θεσσαλονίκης και βορειοδυτικά του αμαξιτού δρόμου Θεσσαλονίκης - Βιτωλίων (Μοναστηρίου) και είχε ως όμορους οικισμούς το Dudular (Δουδουλάρ, σημερινά Διαβατά), το Kara Hüseyin (Καρά Χουσεϊν ή Καραϊσίν, σημερινή Πολίχνη) και το Lenbet (Άνω Λεμπέτ ή Λεμπετάκι ή Λεμπέτ Τσιφλίκ, σημερινή Νέα Ευκαρπία). Συγκатаλεγόταν στα «χωριά των καρβουνιάρηδων», ένα από τα 25 αμιγώς χριστιανικά μεταξύ των συνολικά 60¹.

Από τα μέσα του 1914, η ύπαιθρος της δυτικής Θεσσαλονίκης ήρθε στο ιστορικό προσκήνιο δια του μείζονος γεγονότος της εγκατάστασης των προσφύγων. Με την πάροδο του χρόνου, και λόγω των εξελίξεων (περίοδος 1914-1924), προσφυγικά κύματα, αρχικά Ανατολικοθρακιωτών και Ποντίων και κατόπιν σχεδόν από όλες τις περιοχές που γνώρισαν τον πόλεμο εκείνη την εποχή, συνέρρευσαν και εγκαταστάθηκαν ή απλώς διήλθαν από το Χαρμάνκιοϊ². Στις κατά τόπους νομαρχίες έφτασε εγκύκλιος που καλούσε τους αρμόδιους - σε επίπεδο νομού - φορείς που ήταν επιφορτισμένοι με την εγκατάσταση προσφύγων, να στοχεύουν στην ανασύσταση των κοινοτήτων που είχαν οι πρόσφυγες στις ιδιαίτερες πατρίδες τους, πριν τον ξεριζωμό τους, ελπίζοντας πως με τον τρόπο αυτό θα εξασφαλιζόνταν περισσότερες προϋποθέσεις επιτυχίας της μόνιμης εγκατάστασής τους. Πρακτικά, κάτι τέτοιο δεν ήταν εύκολο γιατί οι συνθήκες στην Ελλάδα δεν ήταν ίδιες. Τα διαθέσιμα μέσα ήταν πρωτόγονα, το μέγεθος των τεμαχίων γης μικρό, συγκριτικά με τα εδάφη που καλλιεργούσαν πριν τον ξεριζωμό κι ακόμα η Ελλάδα δε διέθετε οργανωμένη αυτοδιοίκηση, υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, εκπαιδευμένα στελέχη και υπαλλήλους και μεγάλη αγορά εργασίας³.

(εικ. 2, Ο μόνιμος προσφυγικός συνοικισμός, πηγή: Βακουφάρης Περικλής, Ελευθέρια - Ν. Κορδελιό, «Πατρίδες» τότε και τώρα, Δήμος Ελευθερίου – Κορδελιού, εκδ. Μακεδνός, 1997, σελ. 231-236)

¹ Χατζηκυριακίδης Στ. Κυριάκος, Εύοσμος, Η ιστορία του τόπου και των ανθρώπων του, Δήμος Ευόσμου, Ιστορικό Αρχείο Δήμου Ευόσμου, Θεσσαλονίκη 2008, σελ. 9

² Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου, Ταξίδι στον χρόνο και στον τόπο, εκδ. Αλέξανδρος, 2019, σελ. 56

³ Σακαρέλος Γ. Κωνσταντίνος, Έλληνες από τη Μικρά Ασία, και τον Πόντο στον Γαλατά Αιτωλοακαρνανίας, εκδ. Γραμμή, Μεσολλόγγι 2024, σελ. 75

Κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στον συνοικισμό στήθηκε στρατώνας των αγγλογαλλικών στρατευμάτων. Στα ξύλινα παραπήγματα που έμενε ο στρατός, και αφού πέρασαν στη δικαιοδοσία της Πρόνοιας, εγκαταστάθηκαν προσωρινά το έτος 1920 Πόντιοι από τη Ρωσία. Οι εξελίξεις στη Ρωσία, με την Οκτωβριανή Επανάσταση του 1917 και τον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε στη χώρα, δημιούργησαν προσφυγικό κύμα προς την Ελλάδα από κατοίκους του Πόντου που είχαν καταφύγει τις προηγούμενες δεκαετίες στο ρωσικό έδαφος λόγω της σκληρής αντιμετώπισης από τους Τούρκους.

Οι πρόσφυγες που κατέφθασαν και παρέμειναν μετονόμασαν τον συνοικισμό σε Νέο ή Κάτω Χαρμάνκιοϊ για να ξεχωρίζει από το Παλιό Χαρμάνκιοϊ (μετέπειτα Νέος Κουκλουτζάς, σημερινός Εύοσμος) που βρισκόταν γύρω από τον ναό του Αγίου Αθανασίου. Εγκαταστάθηκαν 249 (266 κατά άλλους) προσφυγικές οικογένειες, που αριθμούσαν 758 άτομα και προέλευση από περιοχή Προύσας (10 οικογένειες), περιοχή Νικομήδειας (17), περιοχή Σμύρνης (16), Σινώπη (20), Αμάσεια (9), Ορντού (5), Σαμψούντα, Μέντεν (Μεταλλεία) Ταύρου, Καρς, Σούρμενα, Μπάφρα και διάφορες άλλες περιοχές του Πόντου (16), Ανατολική Θράκη (4), Αρμενία (6), Καπαδοκία (6), αλλά και από Αραβία, Ρωσία (Βλαδικαυκάς), Μυτιλήνη⁴. Το 1924 ο συνοικισμός μετονομάστηκε επίσημα Κοινότητα Ελευθερίου ή Ελευθέρια, γιατί πέρασε από εκεί ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος⁵.

Στην ενδιαφέρουσα μελέτη του κ. Περικλή Βακουφάρη βρίσκουμε κατάλογο των προσφυγικών οικογενειών που παρέμειναν στον οικισμό Νέο (πλέον) Χαρμάνκιοϊ. Κάποιες από αυτές που σχετίζονται με τη δική μας μελέτη είναι: Αράπογλου (Μ. Ασία), Ανταλής (Μ. Ασία), Ασλανίδης, Βογιατζής (Ορντού), Βαφειάδης, Βακαλόπουλος (Μ. Ασία), Βοσκόπουλος (Σμύρνη), Βασιλειάδης (Καρς), Γεμεντζόπουλος (Μ. Ασία), Γούναρης (Σμύρνη), Ιωαννίδης (Νύφιο Σμύρνης), Καρμίρης (Κασαμπάς Σμύρνης), Κενάκης (Σμύρνη), Μούντας (Νύφιο Μ. Ασίας), Ορτετζάτος (Κεφαλονιά), Παρατσιόκογλου (Αρμενία ή Τιφλίδα Ρωσίας), Παπαβραμίδης (Ορντού και Ρωσία), Ράλλης (Σμύρνη), Ροδίτης (Κίος), Ρούμπης (Μ. Ασία), Ρούσσοι (Ανατ. Θράκη), Τσαυλίδης (Σινώπη), Χατζηιωακειμίδης (Ορντού), Ψαρρόπουλος (Ανατ. Θράκη)⁶. Μπορούμε να προσθέσουμε και τις οικογένειες Παπαθεοδώρου (Κίος), Μαχαίρας (Μπουνάρμπασι Σμύρνης), Γερασίμου (παλαιότερα Γερασιμίδης, Πόντος)⁷.

Το 1924 και σε κοντινή απόσταση από τον δημιουργημένο οικισμό του Χαρμάνκιοϊ δημιουργήθηκε από την Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ) ένας νέος οικισμός που ονομάστηκε Νέο Κορδελιό με 282 πρόσφυγες (68 οικογένειες) από το χωριό Παπά-Σκάλα του Κορδελιού της Σμύρνης. Μετά την καταστροφή της Σμύρνης, μερικές οικογένειες Παπασκαλιωτών πέρασαν στη Χίο και από εκεί στη Θεσσαλονίκη, όπου εγκαταστάθηκαν προσωρινά για δύο χρόνια, υπό άθλιες συνθήκες, σε συμμαχικά παραπήγματα του Χαριλάου. Έπειτα από επίμονη αναζήτηση μόνιμης διαμονής αυτές οι οικογένειες εγκαταστάθηκαν τελικά σε 60 κατοικίες που είχε κατασκευάσει ιταλική εταιρεία στο πλαίσιο συμφωνίας για την επανόρθωση ζημιών εξαιτίας παλαιότερου βομβαρδισμού της Κέρκυρας από τους Ιταλούς. Οι Κορδελιώτες πρόσφυγες διέμεναν στο βόρειο τμήμα της περιοχής (Ανω Χαρμάνκιοϊ) με νοτιότερο σύνορο τη σημερινή εκκλησία της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος⁸. Αργότερα, εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες και από άλλα μέρη της Μικράς Ασίας και πόλεις της Ελλάδας (εσωτερικοί μετανάστες). Η πλειονότητα όμως των κατοίκων καταγόταν από την παραλιακή κωμόπολη Κορδελιό που βρισκόταν

⁴ Βακουφάρης Περικλής, Ελευθέρια-Ν. Κορδελιό, «Πατρίδες» τότε και τώρα, Δήμος Ελευθερίου – Κορδελιού, εκδ. Μακεδνός, 1997, σελ. 118

⁵ <http://www.tedk.gr>

⁶ Βακουφάρης Περικλής, ό.π., σελ. 231-236

⁷ Μαρτυρίες, Τα χρόνια της παράγκας και της τουλούμπας, 1^ο Γυμνάσιο Ελευθερίου – Κορδελιού (επιμέλεια Άρης Μπιτσιώρης), Μάιος 1999

⁸ Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου, Ταξίδι στον χρόνο και στον τόπο, ό.π., σελ. 75

βορειοδυτικά της Σμύρνης και σε απόσταση 20 χιλιομέτρων από αυτήν, γνωστό επίσης με τα ονόματα Περαιά και Καρσί-Γιακά, δηλαδή "πέρα μακριά". Πριν από τη Μικρασιατική καταστροφή στην πόλη κατοικούσαν περίπου 15.000 Έλληνες. Έτσι ο συνοικισμός σε ανάμνηση της γενέτειρας των κατοίκων ονομάστηκε Νέο Κορδελιό⁹.

(εικ. 3, χάρτης της περιοχής της Σμύρνης Μικράς Ασίας. Διακρίνονται το Κορδελιό και το χωριό Παπά Σκάλα, από όπου προέρχονται οι κάτοικοι του Κορδελιού Θεσσαλονίκης, πηγή: facebook /Δημητρης Ραλλης-Ν.Κορδελιο)

Μερικές από τις οικογένειες Παπασκαλιωτών που ήλθαν στη Θεσσαλονίκη το 1922 και εγκαταστάθηκαν μόνιμα στο Νέο Κορδελιό (1924) ήταν (αναφέρονται μόνο αυτές που σχετίζονται με την έρευνά μας): Αγάς, Αλέργης, Αταλιώτης, Βαρυπάτης, Γιοσμάς, Δήμου, Καραογλάνης, Καρής, Κόσυφας, Κουκούλης, Μουτάφης, Νικολάου, Ντόρτογλου, Οικονόμου, Παπαδόπουλος, Παπαδάκης, Πίκουλας, Ράλλης, Τριβόλας, Τσιμέρης, Φλώρος¹⁰.

(εικ. 4, πηγή: Βακουφάρης Περικλής, ό.π., σελ. 130)

⁹ <https://el.wikipedia.org>

¹⁰ Βακουφάρης Περικλής, ό.π., σελ. 299-300

Κατά τα έτη 1927-1928, εγκαταστάθηκαν στον συνοικισμό, στο τμήμα μεταξύ των οδών Γιαννούλη και Εθνικής Αντίστασης, από την Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων 191 πρόσφυγες (50 οικογένειες) από το χωριό Βασιλικό, κοντά στην Αγαθούπολη, της Ανατολικής Θράκης. Οι οικογένειες των Βασιλικιωτών ενσωματώθηκαν γρήγορα στο παλαιότερο προσφυγικό σώμα των Παπασκαλιωτών. Μερικές από τις οικογένειες προσφύγων Βασιλικού που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό είναι (αναφέρονται μόνο αυτές που σχετίζονται με την έρευνά μας): Γκορίδης, Δήμου, Ζαφειριάδης, Θεοδωρίδης, Καϊσάς, Λάφης, Λημνιός, Κωνσταντινίδης, Λογοθέτης, Ντουβής, Ρούσσοι, Τρανός, Χατζηγεωργίου¹¹.

Προσφυγική παράγκα στο Χαρμάνκιοϊ

(εικ. 5, πηγή: «Μαρτυρίες, τα χρόνια της παράγκας και της τουλούμπας», Μελέτη 1^{ου} Γυμνασίου Ελευθερίου – Κορδελιού, επιμέλεια Άρης Μπιτσιώρης, Μάιος 1999, σελ. 7)

Οι πρόσφυγες αγρότες, όπου εγκαθίστανται εξομοιώνονται με τους ντόπιους ακτήμονες, τους παραχωρείται γεωργικός κλήρος, 20 στρέματα στους Παπασκαλιώτες και 10 στους Βασιλικιώτες. Σε κάθε αγροτική προσφυγική οικογένεια χορηγήθηκε από την ΕΑΠ απευθείας αναγερμένο οίκημα ή οίκημα που τα ανείγχαν οι ίδιοι οι πρόσφυγες, αφού τους δόθηκαν όλα τα οικοδομήσιμα υλικά που απαιτούνταν. Αλλού παραχωρήθηκαν οικήματα που εγκαταλείφθηκαν από τους ανταλλάξιμους Μουσουλμάνους και τους Βούλγαρους, αφού βέβαια η ΕΑΠ τα επισκεύασε κατάλληλα¹². Οι Παπασκαλιώτες πρόσφυγες ασχολήθηκαν κυρίως με την καλλιέργεια λαχανικών, την οποία γνώριζαν καλά, ενώ πολλοί εργάστηκαν και ως κηπουροί στην περιοχή της Διαλογής. Τα παραγόμενα κηπευτικά προϊόντα διοχετεύονταν από τους ίδιους τους κατοίκους στην αγορά της Θεσσαλονίκης, αφού τα μετέφεραν εκεί με ιδιόκτητα κάρα. Οι Βασιλικιώτες, από την πρώτη στιγμή μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1950, δραστηριοποιήθηκαν κυρίως στον τομέα της αμπελουργίας στην περιοχή Αμπελάκια (εκεί που σήμερα είναι η 5^η συνοικία) και κάποιοι με την καλλιέργεια δημητριακών¹³.

Οι πρόσφυγες που αρχικά έφτασαν στην περιοχή (Νέο Χαρμάνκιοϊ – Ελευθέρια και Νέο Κορδελιό) ήταν κυρίως Πόντιοι, Ίωνες, Θρακιώτες, Κωνσταντινουπολίτες, Σμυρνιοί

¹¹ Βακουφάρης Περικλής, ό.π., σελ. 306-307

¹² Βακουφάρης Περικλής, ό.π., σελ. 31-32

¹³ Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου, Ταξίδι στον χρόνο και στον τόπο, εκδ. Αλέξανδρος, 2019, σελ. 78-79

και γενικότερα Μικρασιάτες. Αργότερα, από το 1930 και μετά, μετέβησαν εκεί Αρβανίτες, Καραμανλήδες, Παλαιοελλαδίτες, σλαβόφωνοι, νησιώτες κ.ά. Πολλές φορές οι άνθρωποι δεν μπορούσαν να συννενοηθούν μεταξύ τους. Αναλφάβητοι περίπου κατά το 90%, οι Χαρμανκιώτες εργάζονταν στα περιβόλια και στα αμπέλια, στα λίγα εργοστάσια, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό ήταν κεραμοποιοί, λόγω της καταλληλότητας του χώματος της περιοχής¹⁴.

Οι λασπάδες ετοιμάζουν το γόμα για την επόμενη μέρα

(εικ. 6, πηγή: Ιωαννίδης Αδάμ, Το Χαρμάνκιοι που ζήσαμε κάποτε..., Ελευθέρια, 2022, σελ. 160)

Από την εγκατάσταση των πρώτων κατοίκων τη δεκαετία του 1920 έως το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου, δεν υπήρξε σημαντική πληθυσμιακή μεταβολή. Την περίοδο της Κατοχής, κάποιες προσφυγικές οικογένειες κατέφυγαν στους συνοικισμούς του Νέου Κορδελιού και του Κάτω Χαρμάνκιοι (Ελευθέρια). Ο λιμός που έπληττε τότε τη νότια Ελλάδα οδήγησε στην οριστική εγκατάσταση στη Μακεδονία πολλών οικογενειών που είχαν έρθει στην Ελλάδα από τη Σοβιετική Ένωση λίγα χρόνια πριν, το 1937 – 1939. Έτσι στις αρχές του 1940 άρχισε η εγκατάσταση πολλών ποντιακών οικογενειών του συγκεκριμένου προσφυγικού ρεύματος¹⁵. Λίγο αργότερα ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος σκέπασε την περιοχή. Γερμανοί στρατιώτες εγκαταστάθηκαν στο Σχολείο που ήταν το μόνο δημόσιο κτήριο όπως και στον Σιδηδρομικό Σταθμό στη Διαλογή όπου έγινε Στρατιωτική Στάση. Η πιο μελανή στιγμή της Κατοχής ήταν ο βομβαρδισμός των συμμαχικών αεροσκαφών την 17^η Σεπτεμβρίου 1944 με τον θάνατο ανθρώπων, ανάμεσά τους και 17 Κορδελιωτών. Έφυγαν οι κατακτητές Γερμανοί και στο Κορδελιό καταφεύγουν αρκετές οικογένειες (ανάμεσά τους και η οικογένεια Τελίδη της έρευνας), οι λεγόμενες ανταρτόπληκτες, που μέλη τους είχαν πάρει μέρος στον εμφύλιο πόλεμο και βρήκαν στέγη σε αυτό το φιλόξενο μέρος της δυτικής πλευράς της Θεσσαλονίκης. Το 1950 διατέθηκαν 30 νέες κατοικίες, το 1951 εφαρμόστηκε νέο πρόγραμμα για 40 οικογένειες και το 1953 δόθηκαν ακόμη 25 σπίτια¹⁶.

Ο πληθυσμός των δύο συνοικισμών δε σταμάτησε να αυξάνεται, λόγω κυρίως των ρευμάτων εσωτερικής μετανάστευσης της δεκαετίας του 1950 και του 1970. Η ραγδαία αύξηση ολοκληρώθηκε σε δύο χρονικές περιόδους: η πρώτη περιλαμβάνει τη μετανάστευση μετά τον εμφύλιο, το 1952 – 54, από όλα τα μέρη της Βόρειας Ελλάδας, κυρίως όμως από τη Δυτική και Κεντρική Μακεδονία (Κοζάνη, Πέλλα, Κιλκίς, Σέρρες,

¹⁴ Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου, Ταξίδι στον χρόνο και στον τόπο, ό.π., σελ. 83

¹⁵ Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου, Ταξίδι στον χρόνο και στον τόπο, ό.π., σελ. 137

¹⁶ Γερασίμου Γιώργος (Γιωργούλης), Εν κάτω Χαρμάνκιοι (επιμέλεια Μπιτσιώρης Άρης), Θεσσαλονίκη 2012, σελ. 16-19

Χαλκιδική). Χιλιάδες χωρικοί παρασύρθηκαν στη δίνη της αστυφιλίας. Στην αρχή δούλεψαν στα κτήματα, στην κεραμοποιία, μετά έγιναν χτίστες, μαραγκοί, αργότερα βιομηχανικοί εργάτες και καταστηματαρχες. Γύρω στο 1955 ήρθαν και Έλληνες πρόσφυγες από την Αίγυπτο. Μεγάλη και μαζική ήταν η μετανάστευση 3.000 - 3.500 Σαρακατσαναίων από περιοχές της Νότιας Γιουγκοσλαβίας (κυρίως από Σκόπια και Σερβία), μεταξύ των ετών 1962 και 1968¹⁷. Αξιοσημείωτες υπήρξαν η δημιουργικότητα και η εργατικότητα των Σαρακατσαναίων, ενώ υπολογίζεται ότι στο Κορδελιό ζουν σήμερα 6.000 Σαρακατσάνοι, οι περισσότεροι από κάθε άλλο Δήμο.

Η πληθυσμιακή αύξηση συνεχίζεται με την μεταπολίτευση. Παρατηρείται άφιξη πολιτικών προσφύγων από χώρες όπως η Τσεχοσλοβακία, η Ρουμανία, η Ουγγαρία, η Ρωσία, η Βουλγαρία. Συγκεκριμένα, το 1982 αφίχθησαν στο Κορδελιό περίπου 300 άτομα, επαναπατρισθέντα από τις χώρες του ανατολικού μπλοκ. Στον πληθυσμό αυτό ανήκουν και οι οικογένειες Μιχαλικοβ, Ντόνκα, Ντούσιεκ, Ρεμιάσοβ, Ιβάν, Στόικαν που αναφέρονται στην έρευνά μας. Την ίδια περίπου εποχή εγκαθίστανται στα βόρεια του Νέου Κορδελιού και άνωθεν του περιφερειακού δρόμου οικογένειες Ρομά με προέλευση από Θράκη και Θεσσαλία, ενισχύοντας τον ομόφυλο πληθυσμό που υπήρχε εκεί. Η τελευταία απογραφή (2021) ανάγει τον πληθυσμό Ρομά του Δήμου Κορδελιού – Ευόσμου σε 477 άτομα που συνολικά διαβιούν σε 6 οικισμούς¹⁸. Στην έρευνά μας αναφέρονται 25 διαφορετικά επώνυμα που ανήκουν σε οικογένειες Ρομά, ενώ ο πληθυσμός των Ρομά μαθητών καταλαμβάνει περίπου το 10% του συνολικού μαθητικού πληθυσμού, σήμερα αλλά και παλαιότερα.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, με τις κοσμοϊστορικές κοινωνικοπολιτικές αλλαγές και τη διάσπαση της Σοβιετικής Ένωσης, έρχονται να ζήσουν στο Κορδελιό πολλοί ομογενείς από τις πρώην Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες (Ρωσία, Γεωργία, Αλχαζία, Καζακστάν, Ουζμπεκιστάν, Αρμενία, Μολδαβία). Σύμφωνα με εκτιμήσεις Ποντιακών Συλλόγων, περίπου 3.000 μετανάστες του τελευταίου αυτού κύματος (1988 – 1996) διέμειναν στον (τότε) Δήμο Ελευθερίου - Κορδελιού. Οι παλλινιστούντες Πόντιοι από την πρώην Σοβιετική Ένωση έφεραν τα δικά τους έθιμα στην περιοχή¹⁹. Στην έρευνά μας αναφέρονται 59 διαφορετικά ξενικά επώνυμα με καταγωγή από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες, ενώ είναι δεκάδες τα επώνυμα που δέχθηκαν μερικές ή ολικές μετατροπές, κυρίως στις καταλήξεις, στο πλαίσιο του εξελληνισμού τους.

Την ίδια περίοδο, αλλά σε μικρότερο βαθμό, ενσωματώνονται και ομογενείς και από τη Βόρειο Ήπειρο, ενώ προσθέτονται και πολλοί οικονομικοί μετανάστες από την Αλβανία²⁰. Στην έρευνά μας αναφέρονται 90 διαφορετικά επώνυμα που ανήκουν σε οικογένειες με καταγωγή από την Αλβανία και τη Βόρειο Ήπειρο.

Από το 2000 και για μια δεκαετία περίπου, λόγω της μεγάλης ανοικοδόμησης και των χαμηλότερων οικονομικών αξιών, εγκαταστάθηκαν στην περιοχή πολλές νέες οικογένειες από την ευρύτερη περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος της Θεσσαλονίκης. Από το 2015 και έπειτα, παρατηρούνται εγγραφές μαθητών (8 διαφορετικά επώνυμα στην έρευνά μας) από οικογένειες προσφύγων και μεταναστών από την Ασία (Συρία, Πακιστάν, Ιράκ, Αφγανιστάν) που δε διαμένουν όμως για μεγάλο χρονικό διάστημα, ενώ υπάρχει και εγγραφές 5 μαθητών προσφύγων από την Ουκρανία λόγω του πρόσφατου (2022) ρωσο-ουκρανικού πόλεμου.

Διακρίνουμε, έτσι, έναν συγχρωτισμό ανθρώπων με διαφορετικές νοοτροπίες, φερμένες από μακρινές πατρίδες που είχαν εγκαταλειφθεί βίαια ή από περιοχές της πατρίδας μας που ερήμωσαν από τον εμφύλιο και την εσωτερική μετανάστευση.

¹⁷ Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου, Ταξίδι στον χρόνο και στον τόπο, ό.π., σελ. 83

¹⁸ Καταγραφή Οικισμών και Πληθυσμών Ρομά σε εθνικό επίπεδο (έτους 2021), Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Αθήνα 2022, σελ. 113

¹⁹ Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου, Ταξίδι στον χρόνο και στον τόπο, ό.π., σελ. 184

²⁰ <http://www.tedk.gr>

Προκύπτει έτσι μια νέα σύνθεση πληθυσμού, μια νέα μορφή, μια νέα νοοτροπία, μια νέα ψυχή που τείνει να αφομοιώσει τις διαφορές και να πορευτεί σε μια νέα εποχή.

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται η πληθυσμιακή εξέλιξη του Ελευθερίου – Κορδελιού από το 1940 έως σήμερα, όπως αυτή προκύπτει μέσα από τα επίσημα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

Πληθυσμιακή εξέλιξη Ελευθερίου - Κορδελιού ²¹		
Απογραφή	Πληθυσμός	Μεταβολή
1940	1.554	
1951	1.951	+ 25%
1961	4.430	+ 127%
1971	9.159	+ 106%
1981	12.595	+ 38%
1991	16.885	+ 34%
2001	22.349	+32%
2011	27.067	+ 21%
2021	26.131	- 3%

(εικ. 7, πηγή: Ιωαννίδης Αδάμ, Το Χαρμάνκιοι που ζήσαμε κάποτε..., Ελευθέρια, 2022, σελ. 42)

(εικ. 8, πηγή: Ιωαννίδης Αδάμ, Το Χαρμάνκιοι που ζήσαμε κάποτε..., Ελευθέρια, 2022, σελ. 454)

²¹ <http://dlib.statistics.gr>

(εικ. 9, η πασίγνωστη τουλούμπα του Κορδελιού, στη συμβολή των οδών Πέτρου Λεβαντή (σημερινή Α. Παπανδρέου) και Ντόρτογλου, πηγή: <https://www.facebook.com/kordelioNew>)

(εικ. 10, μαρμάρινη στήλη με ονόματα Κορδελιωτών, θύματα των Τούρκων κατά τη Μικρασιατική καταστροφή, αρχείο Ράλλης Δημήτρης)

ΟΔΩΝΥΜΙΚΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ – ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ

Αρχικά και μέχρι το 1933, όλοι οι προσφυγικοί οικισμοί ανήκαν στον Δήμο Θεσσαλονίκης. Το 1934, το Χαρμάνκιοϊ, το Κορδελιό και ο Κουκλουτζάς (αργότερα θα μετονομαστεί σε Εύοσμο), αποτέλεσαν την Κοινότητα Κορδελιού με έδρα τον Εύοσμο. Το 1953, το Κορδελιό και το Χαρμάνκιοϊ αποσχίστηκαν και έτσι δημιουργήθηκε η Κοινότητα Ελευθερίου. Σε Ελευθέριο είχε μετονομαστεί την ίδια χρονιά (1953) το Χαρμάνκιοϊ, προς τιμή του πρωθυπουργού της Ελλάδας, Ελευθερίου Βενιζέλου και κατόπιν εισήγησης του τότε υπουργού Λεωνίδα Ιασονίδη²². Η πολύ μεγάλη αύξηση του πληθυσμού οδήγησε το 1982 στην αναγνώριση της Κοινότητας σε Δήμο Ελευθερίου και το 1984 σε Δήμο Ελευθερίου – Κορδελιού. Από το 2011, με τον νόμο Καλλικράτη ανήκει στον Δήμο Κορδελιού – Ευόσμου²³.

Οι πρόσφυγες που έφτασαν στην περιοχή ήταν Πόντιοι, Ίωνες, Σμυρνιοί, Ανατολικοθρακιώτες, Κωνσταντινουπολίτες και αργότερα Καραμανλήδες, Αρβανίτες, Δυτικομακεδόνες, Βορειοηπειρώτες, παλαιοελλαδίτες, νησιώτες. Η εγκατάστασή τους μόνο εύκολη δεν ήταν. Η φτώχεια και η αβεβαιότητα παντού. Άνθρωποι, όμως, δραστήριοι εργάστηκαν επίπονα και κατάφεραν να ορθοποδήσουν, να γίνουν νοικοκύρηδες. Στον κλήρο που τους δόθηκε έχτισαν τα σπίτια, καλλιέργησαν τα χωράφια τους. Στο πέρας του χρόνου και θέλοντας να μνημονεύσουν τις αλύτρωτες πατρίδες έδωσαν στους δρόμους της Κοινότητας και του Δήμου αργότερα ονόματα ενδεικτικά.

Την ονοματοδοσία των οδών τη διακρίνουμε σε 2 κατηγορίες, σε τοπωνύμια και πρόσωπα. Τα τοπωνύμια είναι περιοχές προέλευσης των κατοίκων και τα πρόσωπα επιφανείς πολιτικοί ή ντόπιοι που βοήθησαν με τον τρόπο τους ή επιτέλεσαν σημαντικό έργο.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΔΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ – ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ

ΠΡΟΣΩΠΑ	ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ	
Βενιζέλου	Ανατολικής Ρωμυλίας	Μεσοποταμίας
Γιαννούλη	Γαλατινής	Μικράς Ασίας
Ζερβίδη	Καυκάσου	Νικομήδειας
Θεοδωρίδη	Κερασούντος	Πόντου
Ιασονίδου	Κιλκισίου	Σαμψούντος
Ιντζίρη (πλατεία)	Κοτυώρου	Σιατίστης
Λεβαντή	Κυδωνίων	Σμύρνης
Ντόρτογλου	Κωνσταντινουπόλεως	Σουρμένων
Παρατσίκογλου	Μακεδονίας	Τραπεζούντος
Σαρακατσαναίων		
Φλώρου		

(Σημαντική βοήθεια στη συγκεκριμένη ενότητα με τα Οδωνυμικά δόθηκε από τη Μελέτη «Οδωνυμικά Ελευθερίου – Κορδελιού», 1^ο Γυμνάσιο Ελευθερίου – Κορδελιού, επιμέλεια Μπιτσιώρης Άρης, Μάιος 1998)

²² Ιωαννίδης Αδάμ, Το Χαρμάνκιοϊ που ζήσαμε κάποτε..., Ελευθέρια, 2022, σελ. 28 και 41

²³ https://www.kordelio-evosmos.gr/dhmos_history/istorika-stoicheia/

(εικ.11, 12 και 13, ψηφιδωτά από το Μνημείο Αλησμώνητων Πατρίδων στον περίβολο του Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Ελευθερίου)

(εικ. 14, μνημείο Γενοκτονίας Ποντιακού Ελληνισμού, Ελευθέρια)

Β' ΜΕΡΟΣ - ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ (ΕΠΩΝΥΜΑ)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ονομαστική ή Ονοματολογία αποτελεί κλάδο της Γλωσσολογίας που ασχολείται με την επιστημονική έρευνα των διαφόρων ονομάτων που δίνονται από τους ανθρώπους. Παρόλο που η ονοματολογία επιχειρεί κυρίως γλωσσολογική προσέγγιση στα ονόματα, χρησιμοποιεί πληροφορίες και από άλλους κλάδους της επιστήμης, όπως η αρχαιολογία, η γεωγραφία, η λαογραφία, η ιστορία, η κοινωνική ανθρωπολογία, και τις αξιοποιεί από τη δική της σκοπιά και για τους δικούς της σκοπούς²⁴. Από τους δυο βασικούς της τομείς, την τοπωνυμία και την ανθρωπωνυμία, θα ασχοληθούμε αποκλειστικά με τον δεύτερο. Στον ελλαδικό χώρο, από τους ιστορικούς ακόμη χρόνους, παρατηρείται ένα είδος επωνύμου σε σχέση με το πατρώνυμο και τον τόπο καταγωγής. Στην ομηρική εποχή είχαν χρησιμοποιηθεί από τις ευγενείς οικογένειες μορφές επιθημάτων, όπως -(ε)ίων, -(ε)ίδης, -(ι)άδης. Έχουμε έτσι στις αναφορές του Ομήρου τα ονόματα Αχιλλέας Πηλείδης (γιος του Πηλέα), Οδυσσέας Λαερτιάδης (γιος του Λαέρτη) ή ακόμη Δίας Κρονίδης (γιος του Κρόνου). Στην κλασική εποχή, με την επικράτηση της δημοκρατίας και την προστασία της ατομικότητας, οι Αθηναίοι με τη γέννησή τους έπαιρναν επίσημα ένα ατομικό όνομα και όταν μεγάλωναν πρόσθεταν το όνομα του πατέρα τους και το όνομα του Δήμου στον οποίο ανήκαν: Θουκυδίδης Ολόρου Αλιμούσιος, Σωκράτης Σωφρονίσκου Αλωπεκήθεν, Θεμιστοκλής Νεοκλέους Φρεάριος κλπ. Η χαρά και η περηφάνια των αρχαίων Ελλήνων ήταν το όνομά τους το προσωπικό, ποτέ το επαγγελματικό ή ο τίτλος. Ο Περικλής δεν ήταν

²⁴ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, Κοζανίτικα Επώνυμα 1759-1916, Υπουργείο Πολιτισμού, Δήμος Κοζάνης, Κοζάνη 1995, σελ. 44

Περικλής Στρατηγός ή Περικλής Πολιτικός αλλά Περικλής Ξανθίππου Χολαργεύς. Ο Αλέξανδρος, μετά τη νίκη του στον Γρανικό ποταμό, στέλνει ως αφιέρωμα στη θεά Αθηνά, στην Ακρόπολη των Αθηνών, τριακόσιες περσικές πανοπλίες με την επιγραφή:

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ
ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΛΗΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ
ΑΠΟ ΤΩΝ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΤΩΝ
ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ

Λίγους αιώνες αργότερα, οι Ρωμαίοι πολίτες, με τη γέννησή τους, έπαιρναν το βαφτιστικό όνομα και έπειτα το όνομα της γενιάς τους. Όταν οι διάφορες ρωμαϊκές γενιές με τον πολλαπλασιασμό τους υποδιαιρέθηκαν σε πολλές οικογένειες, πρόσθεσαν στα δύο προηγούμενα ονόματα ένα τρίτο, που δήλωνε την οικογένεια στην οποία ανήκε το πρόσωπο, για παράδειγμα Publius Cornelius Scipio.

Στα χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας αρχίζει να καθιερώνεται το επώνυμο δίπλα στο βαφτιστικό χριστιανικό όνομα, όπως συνηθίζεται και σήμερα (Νικηφόρος Φωκάς, Κωνσταντίνος Παλαιολόγος κ.ά.). Αυτό παρατηρείται στη βυζαντινή κοινωνία τον 7^ο αιώνα ενώ στην Ευρώπη μετά τον 12^ο. Στην πραγματικότητα από το 16^ο αιώνα όλοι οι Έλληνες έχουν επώνυμο, ενώ στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όταν οι Τούρκοι έχουν αποχωρήσει, καθιερώνεται και θεσμικά στο νεοσύστατο Ελληνικό κράτος. Στην Τουρκία, τα οικογενειακά επώνυμα έγιναν υποχρεωτικά από τον Μουσταφά Κεμάλ, μόλις το 1930.

Μέχρι τα τέλη του 20^{ου} αιώνα τα παιδιά υποχρεωτικά έπαιρναν το επώνυμο του πατέρα. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρώπων Δικαιωμάτων, το 2006, έδωσε τη δυνατότητα στους γονείς να εγγράφουν τα παιδιά τους στο Ληξιαρχείο είτε με το επώνυμο του πατέρα είτε με το επώνυμο της μητέρας²⁵.

Είναι φυσικό να υπάρχουν και επώνυμα με ξενική προέλευση, κυρίως τουρκική και βαλκανική, αφού οι λαοί αυτοί συνυπήρχαν στους περασμένους αιώνες στον ίδιο γεωγραφικό χώρο και με κοινή περίπου ιστορία. Έτσι λοιπόν έχουμε ονόματα με γλωσσική ρίζα αρβανίτικη, βλάχικη, σλαβική, τουρκική, εβραϊκή και τσιγγάνικη. Επίσης, κυρίως στα νησιά μας, υπάρχουν και πολλά επώνυμα ιταλικής ή φράγκικης προέλευσης. Φυσικά η γλωσσική αυτή επιρροή στον σχηματισμό ονομάτων δεν υποδηλώνει καμιά απολύτως εθνολογική αλλοίωση και καμιά εθνολογική συμμετοχή των ξένων στον σχηματισμό του ελληνικού έθνους.

Βέβαια, σε όλο αυτό το εγχείρημα υπάρχουν αρκετές δυσκολίες. Κάποια επώνυμα φανερώνουν αμέσως τη σημασία που φέρει η λέξη και μπορούμε εύκολα να αντιληφθούμε τι σημαίνουν. Συμβαίνει όμως πολλές φορές τα επώνυμα να είναι δυσνόητα και να σου δίνουν την εντύπωση πως είναι μια τυχαία σειρά φθόγγων και καταλήξεων που δεν σημαίνουν κάτι. Σύμφωνα με τους ειδικούς μελετητές δε συμβαίνει ποτέ κάτι τέτοιο. Τα επώνυμα κουβαλούν πάντα κάποια σημασία, η εύρεση της οποίας είναι μια περίπλοκη και πολυεπίπεδη διαδικασία και προϋποθέτει σίγουρα μια κάποια εμπειρία και γνώση των βασικών αρχών. «Οι δυσκολίες στην ερμηνεία της σημασίας των ανθρωπωνύμων προέρχονται κυρίως από το γεγονός ότι συνηθέστατα αγνοούμε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκαν, καθώς και τα ιστορικά γεγονότα που συντέλεσαν στην ονοματοδοσία. [...] Για να είναι βέβαιη μια ετυμολογική πρόταση θα πρέπει να ανατρέξουμε στο ιστορικό της ονοματοδοσίας. Επειδή όμως συνήθως αγνοούμε το ιστορικό αυτό στοιχείο είμαστε αναγκασμένοι να δίνουμε πιθανές ερμηνείες με βάση μόνο γλωσσικά δεδομένα.»²⁶

²⁵ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, Προέλευση και σημασία προσωπικών ονομάτων και επωνύμων από την Ανατολική Φθιώτιδα, εκδ. Παράγραφος, Αθήνα 2022, σελ. 30

²⁶ Οικονόμου Κ. Ευ., «Ονομάτων επίσκεψις» Νομού Ιωαννίνων, Ονοματολογική έρευνα, Ιωάννινα 2018, σελ. 849

ΕΙΔΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Η συλλογή και κατάταξη των επωνύμων σε κατηγορίες, ομάδες και τάξεις με βάση τη σημασία τους συναντά σημαντικές δυσκολίες κυρίως λόγω της ποικιλίας των εννοιών που εκπροσωπούν. Μπορούμε να διακρίνουμε τα επώνυμα σύμφωνα με τη σημασία τους σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες που δηλώνουν αντίστοιχα βαπτιστικό όνομα, καταγωγή, επάγγελμα και παρατσούκλια (ή προσωνύμια). Η κάθε κατηγορία περιλαμβάνει τις ομάδες και τις τάξεις της.

Έτσι έχουμε την παρακάτω διάταξη:

1. Επώνυμα που χρησιμοποιούν για ρίζα τους βαπτιστικά ονόματα (ή αλλιώς **πατρωνυμικά**). Είναι το προχειρότερο είδος για να χαρακτηριστεί ένα άτομο και είναι, μαζί με τα παρατσούκλια, το συχνότερο είδος των οικογενειακών ονομάτων. Πατρωνυμικά ονόματα είχαν οι αρχαίοι Έλληνες που τα κληρονόμησαν από τους προγόνους τους και τα μετέδωσαν στους μεταγενέστερους. Τα ονόματα αυτά χωρίζονται σε πολλές υποκατηγορίες. Μπορούμε να τα συναντήσουμε σε ονομαστική πτώση (π.χ. Ζάχος), σε γενική (π.χ. Αλεξίου) αλλά και με πολλές καταλήξεις και υποκοριστικά (π.χ. Αγγελίδης, Ζαχαριάδης, Μιχαλούδης κ.ά.). Στην κατηγορία αυτή ανήκουν και τα λεγόμενα μητρωνυμικά, αυτά που προέρχονται από το βαπτιστικό της μητέρας (π.χ. Πάτρας, Μαριούλας κ.ά.). Οι λόγοι για τους οποίους κυριαρχεί το μητρωνυμικό αντί του πατρωνυμικού είναι πολλοί και ποικίλοι. Συμβαίνει λόγω δραστηριότητας, προσωπικότητας, καταγωγής της γυναίκας, λόγω μακρόχρονου ξενιτεμού του πατέρα ή μακρόχρονης χηρείας.
2. Επώνυμα που δηλώνουν καταγωγή (ή αλλιώς **εθνικά**). Τα οικογενειακά αυτά ονόματα φανερώνουν τον τόπο που γεννήθηκε ή έζησε αυτός που έχει το όνομα. Κυρίως αναφέρονται σε πόλεις, χωριά ή σε ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές (επαρχίες, χώρες). Και εδώ οι καταλήξεις που συνηθίζονται είναι πάρα πολλές.
3. Επώνυμα που δηλώνουν επάγγελμα (ή αλλιώς **επαγγελματικά**). Η ποικιλία των επωνύμων αυτών παρουσιάζεται αρκετά μεγάλη, αφού μεγάλο είναι και το πλήθος των επαγγελμάτων.
4. **Παρατσούκλια** (ή προσωνύμια ή παρωνύμια). Τα οικογενειακά ονόματα που προέρχονται από παρατσούκλια εκφράζουν, όπως και εκείνα, ορισμένες ιδιότητες ή χαρακτηριστικά του παρανομασμένου. Τα παρατσούκλια ταξινομούνται σε πολλές ομάδες ανάλογα σε τι αναφέρεται ο χαρακτηρισμός.

Η ετυμολογία των οικογενειακών επωνύμων παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον, επειδή ο καθένας έχει την περιέργεια να μάθει την προέλευση των λέξεων που κατονομάζουν προσωπικά τον ίδιο ή άλλα πρόσωπα γνωστά του ή άγνωστα, κυρίως όταν πρόκειται για επώνυμα που ξενίζουν.

Η ετυμολογία των επωνύμων πολλές φορές είναι πολύ δύσκολη και μερικές φορές αποτρεπτική. Παράγοντες που δυσκολεύουν το έργο μας είναι η δυνατότητα διπλής ετυμολογίας και η παραμόρφωση του αρχικού τύπου καθώς πολλοί γραμματείς δημοτολογίων, παρελθόντων κυρίως χρόνων, δε διέθεταν την ανάλογη κατάρτιση και υπέκυπταν αρκετές φορές σε σφάλματα γραφής. Επίσης, σε κάποια ονόματα παρατηρείται εκούσια αλλαγή ή αφαίρεση φθόγγων προκειμένου να ακούγονται αυτά πιο εύχητα ή για αποφυγή παρερμηνεύσεων και παρεξηγήσεων.

ΤΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΟΡΦΗ ΤΟΥΣ

Τα οικογενειακά ονόματα δε συνηθίζονται μόνο με τον αρχικό τους τύπο. Πολλά σχηματίζουν και παράγωγα οικογενειακά με διάφορες καταλήξεις καθώς και σύνθετα με τη βοήθεια κάποιων λέξεων που χρησιμεύουν σαν πρώτο συνθετικό.

α) Καταλήξεις

Η κατάληξη ενός επωνύμου μας βοηθάει πολλές φορές να καταλάβουμε από ποιο μέρος της Ελλάδας είναι κάποιος. Αυτό συμβαίνει γιατί μερικά γεωγραφικά μέρη της χώρας μας έχουν τις δικές τους χαρακτηριστικές καταλήξεις. Έτσι λοιπόν έχουμε τις καταλήξεις:

- ίδης²⁷: Παυλίδης (Πόντιοι)
- άδης²⁸: Γεωργιάδης (Πόντιοι αλλά και Μικρασιάτες)
- ούδης: Παυλούδης (κυρίως Μακεδονία και Θράκη)
- ογλου: Αρζόγλου (Μικρασιάτες και Πολίτες)
- άκης: Καζαντζάκης (Κρήτη)
- άκος: Γιατράκος (ανατολική-Λακωνική Μάνη)
- έας: Μαυρέας (δυτική-Μεσσηνιακή Μάνη)
- όπουλος: Δημόπουλος (κυρίως στην Πελοπόννησο)
- άτος: Γεωργάτος (Κεφαλονιά)
- έλης: Παπαδέλης (Λέσβο, Λήμνο, Αϊβαλί)
- ούσης: Φιλιππούσης (Χίο)

Εκτός των πληροφοριών που δίνουν για την καταγωγή, οι καταλήξεις προσδίδουν και κάποια άλλα χαρακτηριστικά στον παρονομαζόμενο. Έτσι, έχουμε και την εξής άλλη κατηγοριοποίηση:

- Καταλήξεις με πατρωνυμική σημασία (-ίδης, -άδης, -άκης, -άκος, -όπουλος, -ογλου), φανερώνουν πατρική καταγωγή (γιος ή απόγονος)
- Καταλήξεις με τοπική σημασία (-ίτης, -ιώτης, -αιος, -ατης, -λής, -νλής)
- Καταλήξεις με μεγεθυντική σημασία (-άκας)
- Καταλήξεις με υποκοριστική σημασία (-άκης, -άκος, -ούλης, -ούδης, -όπουλος)
- Κατάληξη που σημαίνει ότι αναφέρεται ή ανήκει σε κάποιον (-άρης < λατινικό – arius)

β) Σύνθετα Οικογενειακά

Τα σύνθετα οικογενειακά έχουν για πρώτο συνθετικό επίθετο ή και ουσιαστικό. Το πρώτο συνθετικό είναι κυρίως παρατσούκλι (π.χ. Καλογιάννης), επάγγελμα (π.χ. Παπαγιάννης) ή ακόμα και βαφτιστικό όνομα (π.χ. Μητροπάνος).

²⁷ Η κατάληξη εμφανίζεται στην Ιλιάδα και στην Οδύσσεια. Ο Αγαμέμνωνας λέγεται Ατρείδης (γιος του Ατρέα), ο Ορέστης αναφέρεται και ως Αγαμέμνομενίδης (γιος του Αγαμέμνονα).

²⁸ Παρομοίως, ο Οδυσσεύς φέρει το όνομα Λαερτιάδης (γιος του Λαέρτη). Τα σε -ίδης και -ιάδης επώνυμα πολλαπλασιάστηκαν μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, καθώς οι πρόσφυγες δεν είχαν σταθερά επώνυμα και οι επιτροπές υποδοχής εκτελούσαν και χρέη αναδόχου.

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ

1. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

1.1 Εξελληνισμός – εξαρχαϊσμός

Η χώρα μας, στη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας της, γνώρισε πολλούς ξένους λαούς, κάποιους από αυτούς με επεκτατικούς σκοπούς και κάποιους με πιο ειρηνικούς και εμπορικούς. Η γλωσσική επιρροή που άφησαν στο πέρασμά τους αποτυπώνεται σε τοπωνύμια και ανθρωπωνύμια, όσα τουλάχιστον διασώθηκαν. Επίσης, τα τελευταία 100 χρόνια, μετοίκισαν στην Ελλάδα, και ιδιαίτερα στην περιοχή του Ελευθερίου – Κορδελιού που μας ενδιαφέρει, χιλιάδες άνθρωποι προερχόμενοι από τις αλησμόνητες πατρίδες. Αρκετοί από αυτούς, με την είσοδό τους στη μητέρα πατρίδα, δέχθηκαν αλλαγές στο επώνυμό τους σε μια προσπάθεια να αποβληθεί από πάνω του κάθε τουρκική ή άλλη επιρροή. Οι επιτροπές αποκατάστασης προσφύγων, είχαν κάποια μορφωμένα στελέχη που ουσιαστικά επιχειρούσαν να αποβάλουν από τα επώνυμα κάθε ξενόγλωσσο στοιχείο. Με τον εξελληνισμό που επιχειρείται τα επώνυμα παίρνουν ελληνοπρεπή μορφή στην ορθογραφία, τη φωνητική και τη μορφολογία τους. Την τελική βαθμίδα του εξελληνισμού αποτελεί η μετάφραση του ξενικού ή ιδιωματικού επωνύμου. Πέρα από τους υπεύθυνους της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων που αναφέρθηκε, στην προσπάθεια αυτοί συμβάλουν και μορφωμένοι ιερείς που τους καταχωρούσαν στο μητρώο βαπτίσεων ή γάμων. Κάποιες φορές η μετατροπή αυτή ήταν επιτυχής, κάποιες άλλες ατυχής.

1.1.1 Ορθογραφικός εξελληνισμός – εξαρχαϊσμός

Αυτός αφορά την προσπάθεια να συσχετιστεί ένα επώνυμο με κάποια γνωστή από ετυμολογική άποψη λέξη, όπως τα Κομύτης, Ξυνιάς. Τυριτίδης, ενώ η προέλευση μπορεί να είναι τελείως διαφορετική.

1.1.2 Φωνητικός εξελληνισμός – εξαρχαϊσμός

Αφορά την τροποποίηση της φωνητικής μορφής των επωνύμων, ώστε να αποφεύγονται φθόγγοι ή συμφωνικά συμπλέγματα που θεωρούνται μη ελληνικά ή κακόχηχα και να εμφανίζεται το επώνυμο ελληνικό ή έστω ελληνικότερο. Η κυριότερη μορφή είναι η αντικατάσταση του δίψηφου ηχηρού συμφώνου [μπ] στα χειλικά άφωνα [β] και [π] ή αντίστοιχα του [ντ] σε [δ].

Βακιρτζής – Μπακιρτζής, Βαλαβάνης αντί Μπαλαμπάνης, Βαρβαγιάννης – Μπάρμπας, Βαχαράκιδης αντί Μπαχαράκιδης, Βεσίμ – Μπεσίμογλου, Βογιατζής αντί Μπογιατζής, Γλαβίνας αντί Γκλαβίνας, Δαβατζής αντί Νταβατζής, Δάλας αντί Ντάλας, Δερβίσης – Ντερβίση, Καλενδέρης – Καλανταρίδης και Καλεντερίδης, Κανδηλίδης – Καντηλίδης – Καντελάκι, Κουρτόγλου – Κούρδογλου, Πεχλιβανίδης αντί Μπεχλιβανίδης

1.1.3 Μορφολογικός εξελληνισμός – εξαρχαϊσμός

Αφορά μεταβολή στο επίθημα (κατάληξη) αλλά και πλήρη μετάφραση από την ξένη γλώσσα. Έτσι έχουμε:

Αηδονίδης – Μπιρμπίλης,
Νησιώτης – Ανταλής,
Αραβίδης και Αραβόπουλος – Αράπογλου,
Λεονταρίδης – Ασλανίδης και Ασλάνογλου,
Βαφειάδης – Μπογιατζόγλου,
Γαβριηλίδης – Γαβριήλογλου,

Γεμεντζόπουλος – Γκεμιτζόγλου,
Κάζης και Καζίας – Καζόγλου,
Κανακαρίδης – Κανάκογλου,
Καρακασίδης – Καρακάσογλου,
Κηπουρίδης – Μπακτσεβάνης και Μπαξεβάνης και Μποξεβάνης,
Κουρτίδης – Κούρδογλου και Κουρτόγλου,
Λυκίδης - Κουρτίδης και Κούρδογλου και Κουρτόγλου,
Κυριακίδης και Κυριακόπουλος – Κυριακόγλου,
Μαυροβουνιώτης – Καράνταγλης και Καράνταλης,
Μαυρομάτης – Καραγκιοζίδης και Καραγκιόζοφ,
Μαυρόπουλος και Μαυρίδης – Αράπογλου και Καραλής και Καραμάνης,
Ορφανίδης – Οκουξίδης,
Πασχαλίδης – Πασχάλογλου,
Τραυλός – Πελτέκης,
Ποιμενίδης και Προβατίδης αντί Τσομπάνογλου,
Ραπτόπουλος – Τερζής και Τερζίδης και Τερζόπουλος και Τερζόγλου,
Σαγματόπουλος – Σεμερτζίδης,
Σαντικίδης – Σαντίκογλου,
Χρυσίδης και Χρυσόπουλος – Χρυσόγλου,
Χρυσοχοΐδης - Κοϊμτζίδης και Κουγιουμτζίδης και Κουϊμτζίδης και Κουϊμτσιδης,
Χωλίδης και Κουτσός - Τοπαλίδης

1.2 Πολυτυπίες

Όπως σε όλα τα δημοτολόγια των περιοχών της χώρας παρατηρούνται πολλές μορφές ή πολλοί τύποι του ίδιου επωνύμου, έτσι και στη δική μας μελέτη έχουμε αρκετές φωνητικές και μορφολογικές πολυτυπίες. Αυτό οφείλεται, κυρίως, στην προσπάθεια των γραμματέων των δήμων ή κοινοτήτων που λόγω έλλειψης γραμματικών γνώσεων και εσφαλμένης ετυμολογίας των επωνύμων τους οδήγησαν να αποδώσουν όσο γινόταν πιο πιστά αυτό που άκουγαν ή πρόφεραν οι επονομαζόμενοι. Έτσι παρατηρούνται οι παρακάτω ορθογραφικές ή φωνητικές παρατυπίες:

Αλμπανίδης - Ναλμπάντης
Αμαραντίδης – Μαραντίδης
Αμπατζίδης – Απατζίδης – Απατσιδης
Βαρυτιμίδης – Βαρτυμιδης
Γαλάνης – Γαλανός
Γιαννιός – Γιάννος
Γίδαρης – Γιδάρης – Γίδαρος
Γιουβανάς – Γιουβάνης
Γκίνης – Γκίνος
Γκόγκος – Γκώγκος
Γράβαλης – Γραφάλης
Δεληπορανίδης – Τεληπορανίδης
Δεμερτζής – Δεμιρτζόγλου
Δερβίσης – Ντερβίση (Αλβ.)
Ζέκκος – Ζέκος
Ζέρβας – Ζερβός
Ζώτας – Ζώττας
Ιασονίδης – Ιασωνίδης
Κάζης – Καζίας – Καζόγλου

Καλαϊτζίδης – Καλαϊτσιδης
Καλανταρίδης – Καλεντερίδης
Κανδηλίδης – Καντηλίδης – Καντελάκι
Καραβέλας – Καραβέλης – Καραβέλλας
Καραμπουλάτ – Καραμπουλατίδης
Καράνταγλης – Καράνταλης
Καραογλάνης – Καραολάνης
Καριπίδης – Καρυπίδης – Χαριπίδης
Καρούντας – Καρούτας
Κασάρας – Κασσάρας
Κατσάνης – Κατσάνος
Κίρτσος – Κύρτσος
Κίτσας – Κίτσιος – Κίτσος
Κοϊμτζίδης – Κουγιουμτζίδης – Κουϊμτζίδης – Κουϊμτσιδης
Κόκκινος – Κόκκινος – Κοκκίνης
Κολεσιώτης – Κολισιώτης
Κομλίκης – Κομπλίκης
Κουκουσάς – Κουκούσης
Κρουσταλλάς – Κρυσταλλάς – Κρυστάλλης
Κώτσιος – Κώτσος
Λιαμαρκόπουλος – Λιαρμακόπουλος
Μαζμανίδης – Μασμανίδης
Μανασής – Μανασσής
Μανζιέρι – Μενζιέρι
Μανώλης – Μανωλής
Μαργιούλας – Μαριούλας – Μαριόλας
Μαυρούδης – Μαυρουδής
Μήλιος – Μήλλιος
Μήτσος – Μήτσιος
Μουλαράς – Μουλάρας – Μουλάρης
Μουσελεμιδης – Μουσελίδης – Μουσεμελίδης
Μπακτσεβάνης – Μπαξεβάνης – Μποξεβάνης
Μπιζεργιάννης – Μπιζιργιάννης
Μπουρντάς – Μπούρντας
Μωυσιάδης – Μωυσίδης
Ντελεσπυρίδης – Ντελησπυρίδης
Πάπα (Αλβ.) – Παπας – Παππά (Αλβ.)
Ποτουρίδης – Πουτουρίδης
Ρήκκας – Ρίκας
Ροσσόπουλος – Ρωσόπουλος
Ρουσαμάνης – Ρουσιαμάνης
Σαλπικίδης – Σαλπικίδης
Σαπουντζής – Σαπουτζής
Σαρηγιαννίδης – Σαρρηγιαννίδης
Σιαφαλής – Σιάφαλης
Σιδεράς – Σιδηράς
Σπαθάρης – Σπαθάρας
Τάσιος – Τάσος
Τάσου – Τάσσου
Τελίδης – Τελλίδης
Τζαμπάζι – Τσαμπάζι

Τζιρνάζογλου – Τσιρνάσογλου
Τηλικίδης – Τηλικίδης – Τιλικίδης
Τσαβλίδης – Τσαυλίδης
Τσαγγαλίδης – Τσαγκαλίδης
Τσαρουχάς – Τσαρούχας
Τσιλιγγίρης – Τσιλιγκίρης
Τσιμηδέλλης – Τσιμηδέλλης
Τσιτηρίδης – Τσιτιρίδης
Τσόγγας – Τσόγκας

1.3 Καταλήξεις

-αγλης: Καράνταγλης
-άδης: Αθανασιάδης, Βασιλειάδης, Γεωργιάδης, Δημητριάδης, Ελευθεριάδης, Ηλιάδης κ.ά.
-αίας: Καλογραιάς
-αίος: Κυπραίος
-άκας: Μουστάκας, Πατάκας
-άκης: Αγελαράκης, Αλκουσάκης, Αργυράκης, Βιλανάκης, Βρουχάκης, Δαργανάκης κ.ά.
-άκος: Αγάκος, Βασιλάκος, Δημάκος, Κουλουφάκος, Κρουσταλλάκος, Ξεπαπαδάκος κ.ά.
-αλης: Βόγγαλης, Καράνταλης, Κόκκαλης, Πόρναλης, Σιαφαλής, Σπάρταλης
-άμης: Σαφράμης
-ανάς: Μανανάς
-άνης: Αλαφατζάνης, Βαλαβάνης, Γιουβάνης, Καμπάνης, Καμπράνης, Καραογλάνης κ.ά.
-άνος: Κατσάνος, Χαραμιάνος
-άντος: Κόκαντος
-αξής: Κονταξής
-άρας, -αράς: Δελημαράς, Κασσάρας, Κασάρας, Κουκάρας, Κωνσταντάρας, Σπαθάρας κ.ά.
-άρης: Βακουφάρης, Γκιζάρης, Διγκιάρης, Καφαντάρης, Μαγγανάρης, Σπαθάρης κ.ά.
-αρης: Γενίτσαρης, Γίδαρης, Κόζαρης, Μουλάρης
-άριος: Λαμπαδάριος
-αρος: Γίδαρος, Τίταρος
-άς: Αγάς, Αλατζάς, Αρχοντάς, Βουτσάς, Γαβράς, Γαλατάς, Ζαχαράς, Καββαδάς κ.ά.
-ας: Βάρκας, Γκούντας, Δάλας, Κέντσαγας, Κίτσας, Κόρμπας, Κόττας, Κώστας κ.ά.
-άσης: Βαλάσης
-άσκος: Βιτάσκος, Νάσκος
-ατος: Αθάνατος
-άτος: Ορτετζάτος, Σκαρλάτος
-άτης: Βαρυπάτης, Καλαφάτης, Κουμάτης, Λυκοστράτης, Μαυρομάτης
-βέλης: Καραβέλης, Κουσκουβέλης
-έας: Ανδρέας, Μαλέας, Μποσνέας
-έκας: Πουλέκας, Φαλέκας
-έλ(λ)ας: Καραβέλας, Καραβέλλας, Πανέλλας, Φραντζέλας
-έλης: Βαρσακέλης, Γιαννέλης, Γκαγκαρέλης, Γκουρνέλης, Πετρέλης, Σαμουρέλης κ.ά.
-έρης: Λουκέρης, Λυμπέρης, Ξεφτέρης, Παπαδηλέρης, Τσιμέρης
-ές: Βινές, Γκορές, Καραφυλλές, Καφφές, Μαθές, Τσερτσενές
-έτας: Λυκοτσέτα
-έτης: Σταυρέτης
-έτσιος: Κουκουβέτσιος
-έτσας: Μαλέτσας
-έτσος: Γκαρέτσος,
-ήρας: Καφήρας

-ής: Αγγελής, Ανταλής, Βαρδής, Βελής, Δανδής, Κανδρής, Καρρής, Κουτλής, Κουτρής κ.ά.
 -ης: Αγάπης, Βάρφης, Καζάζης, Κανάλης, Μαμάης, Μανώλης, Μαυρούδης
 -ίας: Καζίας, Λαγαρίας, Παπίας
 -ιας: Ζήφιας, Κόγιας, Πανάσιας
 -ιάτας: Κουκουλιάτας
 -ίδης: Αβραμίδης, Αγαθαγγελίδης, Αγγελίδης, Βαταμίδης, Γαβριηλίδης, Ζεπίδης κ.ά.
 -ίκας, -ικας: Κατοίκας, Μότσικας, Μπουζίκας, Ρίκας, Τζίτζικας, Τολίκας
 -ίκης: Καλαμπαλίκης, Κομλίκης, Κομπλίκης, Μπουλασίκης, Τσιαλίκης, Φαμπρικής
 -ίκος, -ικος: Καζίκος, Καρατζίκος
 -ίλης: Κουκουτσίλης, Μπυρμπίλης
 -ίνας: Γλαβίνας, Σαμαρίνας
 -ίνης: Σαχίνης
 -ιός: Γαλακτιός, Γιαννιός, Λημνιός, Μαθιός, Μανιός, Μαντός
 -ιος: Αμάνιος, Γαλάζιος, Κώτσιος, Μάλλιος, Μέτσιος, Μήλιος, Μήτσιος, Μούσιος
 -ίτσας: Κίτσας, Μανίτσας
 -ίτζης, -ίτσης: Γεωργίτσης, Ευαγγελίτσης,
 -ίνης: Καραμεσίνης, Κισκίνης, Κοκκίνης
 -ινός: Παλαιοχωρινός
 -ίτης: Αρβανίτης, Κουρλίτης, Κραβαρίτης, Μαργαρίτης, Μπερζοβίτης, Μωραΐτης κ.ά.
 -ιώρας: Μαλλιώρας, Τζιώρας
 -ιώτης: Αλμανιώτης, Αταλιώτης, Γιαννιώτης, Καμαριώτης, Καμινιώτης, Λαγκαδιώτης κ.ά.
 -λής: Αϊναλής, Δραγοτενλής, Καραλής, Σερκελής
 -λης: Γούτλης, Μπερτόλης
 -μάνης: Καραμάνης, Ρουσαμάνης, Ρουσιαμάνης, Σουμάνης
 -μένης: Μπολυμένης
 -όβας: Σταρόβας
 -ογλου: Ακίνογλου, Αράπογλου, Γαβριήλογλου, Γαζόγλου, Κανάκογλου, Κουρόγλου κ.ά.
 -όκης: Κομβόκης
 -όπουλος: Αδαμόπουλος, Βλαχόπουλος, Γιαννόπουλος, Δημόπουλος, Κυριακόπουλος κ.ά.
 -ορας: Κρίτορας
 -όρης: Σιντόρης
 -ός: Ζερβός, Καλός, Κατσαρός, Κουτσός, Κουφός, Κυριακός
 -ος: Αδάμος, Αλέκος, Ανήφορος, Βάιος, Βάσσοι, Γάρος, Ζέκος, Καλόγηρος, Κόλκος κ.ά.
 -ου: Αθανασίου, Βασιλείου, Γεωργίου, Δημητρίου, Ευθυμίου, Θεοδώρου, Ιωάννου κ.ά.
 -ούδης: Αδαμούδης, Βασιλικούδης, Δεσπούδης, Ιατρούδης, Καλακούδης, Λεούδης κ.ά.
 -ούζης: Γιουμουξούζης, Τοπούζης
 -ούκης: Κισκούκης, Κούκης, Μπαρκούκης
 -ούλας: Κατσούλας, Κουτρούλας, Κωτούλας, Μαργιούλας, Μαριούλας, Σκιούλας, Φασούλας
 -ούλης: Ζουμπούλης, Κουκούλης, Ξανθούλης, Τανούλης
 -ούνης: Κατσαούνης
 -ούντας: Καρούντας
 -ούρας, -ούρας: Καντζιούρας, Κουτσούρας, Μπασιούρας, Παλιούρας, Τζούρας
 -ούρης: Ζυγούρης, Καλιμπούρης, Μαμούρης
 -ούς: Κουμπούς, Σονούς, Χοϊλούς
 -ους: Χαραλάμπους, Χατζηχαραλάμπους
 -ούσης: Καρακούσης, Κουκούσης, Λαμπρούσης, Μαντούσης, Μητρούσης, Οκουμούσης κ.ά.
 -ούσιος: Κουλούσιος
 -ούτας: Καρούτας
 -ούτης: Μαραμπούτης, Μπαλαφούτης
 -ούτσος: Πανούτσος
 -τζής: Αμπατζής, Βογιατζής, Γκαϊτατζής, Δαβατζής, Δεμερτζής, Ζουρνατζής, Καζαντζής κ.ά.

- τοής: Κοζαϊτοής
- ώδης: Μυρώδης
- ώλας: Γκατζώλας
- ώνας: Μακαρώνας, Πανταλώνας
- ώνης: Μποζώνης, Τσιβώνης, Τσιρτσώνης
- ώρης: Μπιτσώρης
- ώτας: Παπανώτας, Σιώτας
- ώτης: Γεραγώτης

Ακατάληκτα: Εμμανουήλ, Ναθαναήλ, Παπαμιχαήλ, Τρύφων

Ξενικές

- αϊ (αλβανική): Λαλλίλαϊ, Μάρκαϊ
- βίλι (γεωργιανή): Ζαζασβίλι, Σαakasβίλι
- εβ: Γκάλεβ, Γκιαγκιάεβ, Ζουράβλεβ, Μανταρτζιέβ, Ράντεβ, Στεγκνέεβ
- ένκο: Κουζμιένκο
- ιάν (αρμενική): Γρηγοριάν, Κγμεσιάν, Ματεβοσιάν, Νερσινιάν, Ογκανιάν, Σαρκισιάν κ.ά.
- ιμ: Βεσίμ
- ιν: Αεριντίν, Ματιούχιν
- (λ)λάρι (αλβανική): Ζερελλάρι, Μουκολλάρι, Χαλιμλάρι
- οβ: Εγόροβ, Καραγκιόζοβ, Μιχαλίκοβ, Νικόλοβ, Ομπρουτσκόβ, Ρεμιάσοβ, Σαλάχοβ κ.ά.
- όβσκι: Μπαρανόβσκι
- οφ: Ιβάνοφ, Τσεμπάνοφ,
- ωβ: Αβανέσωβ, Ακόπωβ, Γκάσκωβ, Ελευθέρωβ, Θεοφίλωβ, Ιγνάτωβ, Κόκωβ, Κολέσωβ κ.ά.
- ώφ: Ντιμιτρώφ

Διάφορα σλάβικα: Γκερτλέιν, Ιβάν, Καράμπατσακ, Όγκλυ, Καραμπουλάτ, Καράται, Κογκώλ, Κρέμερ, Μτατσιμιντέλι (γεωργιανό), Ντόνκα, Ντούσιεκ, Πετσούχ, Πλουτσίνσκι, Στοϊκάν, Τοβάρτσι, Τορντινάβα, Τσόλερ

Διάφορα αλβανικά: Βάτα, Βίσνια, Βίσο, Γκιάτα, Γκιέτσα, Γκιολέκα, Γκιόνα, Γκούσο, Ελέζι, Ζάτσια, Ζγκούρη, Ζόγκου, Κασέμι, Κιάρρι, Κλλόγκρι, Κοβάτσι, Κολντρέου, Κόρα, Κόρτσα, Λούμσι, Μάντσε, Μαρσέλ, Μέμα, Μερκούρι, Μερντάνι, Μεχμέτ(ι), Μιράσι, Μιρντίτα, Μούσα, Μουτσαμάρα, Μουτσοντέμι, Μπάλλα, Μπάμι, Μπεκιάρι, Μπέκιο, Μπεσίρι, Μπεσμίρ, Μπογκντάνι, Μπραχίλκα, Μπρέιστα, Νότα, Ντάνι, Νταούλε, Ντάσι, Ντέμο, Ντερβίση, Ντρούγκα, Πέπα, Ρακίπι, Ραμαντάνι, Σάκα, Σάλλιου, Σελίμ, Σέλλα, Σεράσι, Σκέντο, Τζαμπάζι, Τζαφέρι, Τζίκα, Τόλι, Τόπι, Τότσα, Τρενταφίλι, Τρίμι, Τσαμπάζι, Τσάτσα, Τσέλα, Τσεπέλια, Τσιάπι, Τσούλε, Φάτσια, Φέιζο, Χαϊντερλί, Χαλλίντρι, Χάσα, Χότε, Χότζα, Χύσα

Διάφορα αραβικά: Αλί, Αλ Τζιμπούρ, Αλχατίμπ, Μαχμούντ, Σανίνο, Τζαουϊρ, Χαζάρ, Χαλίλ, Χοσεΐν Πορ

Διάφορα άλλων χωρών: Μανζιέρι, Μενζιέρι, Ρουσίτ, Τσιγκιαούρ, Φοντάν (ισπανικό)

1.4 Στατιστικά στοιχεία

Ο μέσος όρος των επωνύμων της έρευνάς μας έχει 3 ή 4 συλλαβές. Η στατιστική εικόνα των επωνύμων ως προς τις συλλαβές είναι η εξής:

Αριθμός συλλαβών	Αριθμητική συχνότητα	Απόλυτη συχνότητα
Δισύλλαβα	323	20%
Τρισύλλαβα	486	31%
Τετρασύλλαβα	519	33%
Πεντασύλλαβα	207	13%
Εξασύλλαβα	50	3%
Επτασύλλαβα	7	
Οκτασύλλαβα	2	
	1.594	

Τα επώνυμα με το μεγαλύτερο εύρος συλλαβών (8) είναι τα Καραελευθεριάδης και Χατζηιωακειμίδης. Χαρακτηριστικό επίσης είναι ότι στα δισύλλαβα επώνυμα ανήκουν και τα περισσότερα ξενικά.

2. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΠΩΝΥΜΩΝ

Στη μελέτη μας, τα είδη των οικογενειακών ονομάτων που υπερισχύουν είναι τα παρωνύμια εμφανίζοντας ένα ποσοστό 50%. Λόγω των πολυσχιδών ερμηνειών, δύναται κάποια επώνυμα να αναφέρονται σε παραπάνω από μία κατηγορίες. Η ποσοστιαία αναγωγή στα % έγινε επί του συνόλου των 1.594 επωνύμων. Κατά κατηγορία η εικόνα των επωνύμων έχει ως εξής:

Κατηγορία	Αριθμητική συχνότητα	Απόλυτη συχνότητα
Παρωνύμια – παρατσούκλια	797	50%
Πατρωνυμικά	539	34%
Επαγγελματικά	331	20%
Εθνικά ή πατριδωνυμικά	204	13%
Σύνθετα	95	6%
Μητρωνυμικά	74	5%
Άγνωστης ετυμολογίας	13	1%

2.1. ΠΑΤΡΩΝΥΜΙΚΑ

Τα πατρωνυμικά επώνυμα είναι το πιο πρόχειρο είδος για να χαρακτηριστεί ένα άτομο και να αποκτήσει έτσι ένα οικογενειακό όνομα. Το βαπτιστικό (ή κύριο) όνομα από το οποίο προήλθε το επώνυμο είναι συχνά εμφανές. Σε πολλές όμως περιπτώσεις αυτό δεν είναι εύκολο να εντοπιστεί, καθώς εμφανίζονται με συντμήσεις, παραλλαγές και καταλήξεις.

2.1.1 Κατάταξη ως προς την προέλευση

Παραθέτουμε παρακάτω τα βαπτιστικά μαζί με τα πατρωνυμικά επώνυμα που σχηματίζουν:

2.1.1.1 Ελληνικά κύρια ονόματα

- ο Αβραάμ: Αβραμίδης, Μαμάης
- ο Αγαθάγγελος: Αγαθαγγελίδης
- ο Αγαμέμνων: Μέμτσας
- ο Αγάπιος: Αγάπης
- ο Άγγελος: Αγγελής, Αγγελίδης, Αγγέλου, Ζέλλιος, Τζέλης, Τζίκα (αλβανικό)
- ο Αδάμ: Αδαμίδης, Αδαμόπουλος, Αδάμος, Αδαμούδης
- ο Αδαμάντιος: Μαντζάκης, Μαντός, Μαντούσης, Μάντσε (αλβανικό)
- ο Αθανάσιος: Αθανασιάδης, Αθανασίου, Αθανασόπουλος, Νάσιος, Νάσκος, Σιώκης, Σταγγόπουλος, Σταγκίδης, Στάγκος, Τανίδης, Τανούλης
- ο Αιμίλιος: Μηλιόπουλος, Μήλιος, Μήλλιος
- ο Ακρίτας: Ακριτίδης
- ο Αλέξανδρος: Αλέκος, Αλεξανδρίδης
- ο Αλέξιος: Αλέκος, Αλεξιάδης, Αλεξίου, Αλεξόπουλος
- ο Αμάραντος: Αμαραντίδης, Μαραντίδης
- ο Αμβρόσιος: Μπρόζος (από το συνώνυμο σλάβικο Broz <Ambrozije)
- ο Αναγνώστης: Αναγνωστίδης, Αναγνωστόπουλος
- ο Ανανίας: Ανανιάδης, Ανανικίδης, Νινούδης
- ο Αναστάσιος: Αναστασιάδης, Αναστασίου, Αναστασόπουλος, Τάσιος, Τάσος, Τάσου, Τάσσου, Τουλής
- ο Ανδρέας: Ανδρεάδης, Ανδρέας, Δρούλας, Ντανδρής (από το συνώνυμο λατινικό Dandre)
- ο Ανδριανός: Ανδριανίδης
- ο Ανδρόνικος: Ανδρονικίδης
- ο Αντίνοος: Αντίνου
- ο Αντώνιος: Αντωνακόπουλος, Αντωνιάδης, Αντωνίου, Αντωνούδης, Τούνης
- ο Απόστολος: Αποστολίδης, Αποστόλου, Ντολίδης, Πούλιος, Τόλης, Τόλι (αλβανικό), Τολίκας, Τόλιος, Τσιόντσης
- ο Αργύριος: Αργυράκης, Αργυρίου, Αργυρόπουλος
- ο Αριστοτέλης: Τελίδης, Τελλίδης
- ο Αριστοφάνης: Φανιάδης
- ο Αρτέμιος; Αρτεμίου
- ο Αρχόντιος: Αρχοντάς
- ο Ασημάκης: Ασημάκης; Ασήμογλου
- ο Αυγουστίνος: Νινούδης, Στίνης
- ο Αφέντης: Τουλής
- ο Βάιος: Βάιος
- ο Βαλάσης: Βαλάσης, Παλασιδης

- ο Βαλσάμης: Βαρσάμης
- ο Βαρδής: Βαρδής, Βαρδόπουλος
- ο Βαρθολομαίος: Μπερτόλης (από το συνώνυμο ιταλικό Bartolomeo)
- ο Βαρύτιμος: Βαρυτιμίδης, Βαρυτυμίδης
- ο Βασίλειος: Βασιλάκος, Βασιλειάδης, Βασιλείου, Βάσσος, Βέλκος, Τσιλιόπουλος
- ο Βελισσάριος: Βέλκος
- ο Βέργος: Βεργόπουλος
- ο Βλάσιος: Βαλάσης
- ο Γαβριήλ: Γαβράς, Γαβριηλίδης, Γαβριήλογλου
- ο Γαλακτίων: Γαλακτιός
- ο Γεώργιος: Γεώγου, Γεωργιάδης, Γεωργίου, Γεωργίτης, Γιόρτσος, Γκογκίδης, Γκόγκος, Γκουρνέλης, Γκώγκος, Γκορές, Γκορίδης, Γκότσης, Γόγαλης, Γούσιος, Ζέκκος, Ζέκος, Ζιώγας, Τζάρας, Τζίκα (αλβανικό), Τζιώρας, Τσιόντσης, Τσόγγας, Τσόγκας, Τσόλκας
- ο Γρηγόριος: Γκότσης, Γόγαλης, Γρηγοριάδης, Γρηγοριάν (αρμένικο), Γρηγορόπουλος, Τζίκα (αλβανικό)
- ο Δαμιανός: Δαμιανός, Μανιός
- ο Δημήτριος: Δημάκος, Δημηνάκης, Δημητριάδης, Δημητρίου, Δημόπουλος, Δήμου, Ματάκης, Μερτζάνης, Μέτος, Μέτσιος, Μητρόπουλος, Μήτρου, Μητρούσης, Μητσάνης, Μήτσης, Μήτσιος, Μητσιακής, Μητσόπουλος, Μότσικας, Μπιτσιώρης, Ντιμιτρώφ, Πιτσιάνης, Τάκης, Τζήμουλας
- ο Δημοσθένης: Δημάκος, Δημηνάκης, Δημόπουλος, Δήμου, Τζήμουλας
- ο Δούκας: Δούκας
- ο Δρακόντιος: Δρακόντης
- ο Δρόσος: Δρόσος
- ο Ελευθέριος: Ελευθεριάδης, Ελευθερίου, Ελευθέρωβ (αρμενικό)
- ο Εμμανουήλ: Εμμανουήλ, Εμμανουηλίδης, Μανανάς, Μανιός, Μανίτσας, Μανουσάκης, Μανουσαρίδης, Μάντσε (αλβανικό), Μανώλης, Μανωλής
- ο Έξαρχος: Έξαρχος
- ο Ερμής: Ερμείδης
- ο Ερμογένης: Ερμογένης
- ο Ερρίκος: Ρήκας, Ρίκας
- ο Ευάγγελος: Βαγγέλης, Ευαγγελίτης, Ευαγγελόπουλος, Ευαγγέλου, Ζέλλιος, Τζέλης
- ο Ευθύμιος: Ευθυμιάδης, Ευθυμίου, Ευθυμόπουλος
- ο Ευστάθιος: Ευσταθιάδης, Σταθακόπουλος, Στάθης, Σταθόπουλος, Τανίδης, Τανούλης
- ο Ευστράτιος: Ευστρατιάδης, Στρατόγλου
- ο Ευτέρπιος: Τέρπος
- ο Εφραίμ: Εφραιμίδης
- ο Ζαφείριος: Ζαφειριάδης, Ζαφειρίου, Ζαφειρόπουλος
- ο Ζαχαρίας: Ζαχαρίας, Ζαχαράς, Ζαχαριάδης, Ζάχος
- ο Ζήσης: Ζέκκος, Ζέκος, Ζήκος, Ζησόπουλος, Τζίκα (αλβανικό), Τσίκας
- ο Ζουμπούλης: Ζουμπούλης
- ο Ηλίας: Ηλιάδης, Ηλιόπουλος, Ίλκος, Λιώτας
- ο Ηρακλής: Ηρακλής
- ο Θεμιστοκλής: Τουλής
- ο Θεοδόσιος: Θεοδοσιάδης, Θεοδοσίου
- ο Θεόδωρος: Θεοδωράκης, Θεοδωρίδης, Θεοδωρόπουλος, Θεοδώρου, Κιάκης, Μποζίνης και Μποζώνης (από το συνώνυμο σλάβικο Božidar), Τουλής
- ο Θεολόγος: Θεολόγος, Θεολόγου
- ο Θεοφάνης: Θεοφανίδης, Φανιάδης
- ο Θεόφιλος: Θεοφίλωβ (γεωργιανό)

- ο Θεοφύλακτος: Θεοφυλακτίδης
- ο Θεοχάρης: Θεοχαρίδης
- ο Θωμάς: Θωμαΐδης, Ματάκης, Μέμτσας, Μέτσιος, Μούσιος, Τζήμουλας
- ο Ιάκωβος: Ιακωβίδης
- ο Ιάσων: Ιασονίδης, Ιασωνίδης
- ο Ιγνάτιος: Ιγνατίδης, Ιγνάτωβ (ρωσικό)
- ο Ιορδάνης: Ιορδανίδης, Ντάνοβ (βουλγάρικο), Τανίδης, Τανούλης
- ο Ισαάκ: Ισαακίδης, Σαακασβίλι (γεωργιανό)
- ο Ισίδωρος: Σιδέρης, Σιντόρης
- ο Ιωακείμ: Ιωακειμίδης
- ο Ιωάννης: Γιαννάκης, Γιαννακόπουλος, Γιαννέλης, Γιαννιός, Γιαννόπουλος, Γιάννος, Γιουβανάς, Γιουβάνης, Γκίνης, Γκίνος, Ιωαννίδης, Ιωάννου, Νανόπουλος, Νιάννος, Νινούδης, Τσόγγας, Τσόγκας
- ο Ιωσήφ: Ιωσηφίδης, Σιαφαλής, Σιάφαλης, Ζεπίδης (από το ιταλικό Giuseppe)
- ο Καλανδάριος ή Καλενδάριος: Καλανταρίδης, Καλεντερίδης, Καλενδέρης
- ο Κανάκης: Κανάκογλου
- ο Καριοφύλλης: Καριοφύλλης, Καραφυλλές, Καραφυλλίδης, Φίλης
- ο Κάρολος: Σαρολίδης
- ο Κελαϊδής: Κελάδης
- ο Κομνηνός: Νινούδης
- ο Κοσμάς: Κοσμάς, Κοσμίδης, Κουζμιένκο (ουκρανικό)
- ο Κρυστάλλης: Κρουσταλλάκος, Κρουσταλάς, Κρυσταλλάς, Κρυστάλλης
- ο Κυριάκος: Δέλκος (από το συνώνυμο βουλγάρικο Nedélko), Κιούρος, Κιρτσάνης, Κιρτσης, Κίτσιος, Κίτσος, Κυριαζής, Κυριακίδης, Κυριακόγλου, Κυριακόπουλος, Κυριακός, Κυριάκου, Κύρκος, Κύρτσης, Κύρχογλου
- ο Κωνσταντίνος: Γκότσης, Γκουνιδάκης, Γκούντας, Γκουντισίδης, Κανάκογλου, Κανίδης, Καντόγλου, Κοτρώτσιος, Κόττας, Κούκης, Κωνσταντάρας, Κωνσταντινίδης, Κωνσταντίνου, Κώστας, Κωστελίδης, Κωστικίδης, Κώστογλου, Κωστόπουλος, Κωτούλας, Κώτσιος, Κώτσος, Νινούδης, Ντάτος, Ντολίδης, Στίνης, Τάκης, Τανίδης, Τανούλης, Τούνης, Τσινάκης
- ο Λάζαρος: Λαζαρίδης, Λαζάρου, Λασκαράκης, Λάτσκα (αλβανικό)
- ο Λάιος: Λαΐδης
- ο Λάμπρος: Λαμπρούσης
- ο Λάσκαρης: Λασκαράκης
- ο Λεμονής: Λεμονίδης
- ο Λοΐζος: Λοϊζίδης
- ο Λουκάς: Λούκα, Λουκέρης, Λουκίδης
- ο Λυμπέρης: Λεμπερίδης, Λυμπέρης
- ο Λεωνίδας: Λεοῦδης, Λεωνιδάκης
- ο Μάλαμας: Μαλαμίδης
- ο Μάμας: Μαμάης
- ο Μανασής: Μανασής, Μανασσής, Μανασίδης
- ο Μαργαρίτης: Μαργαρίτης
- ο Μάριος: Μαριάδης
- ο Μάρκος: Μάρκου, Μαρκαί (αλβανικό)
- ο Ματθαίος: Μαθές, Μαθιός, Μετεβοσιάν (αρμενικό), Ματιούχιν (ρώσικο), Τουλής
- ο Μαυρουδής: Μαυρουδής
- ο Μεθόδιος: Μέτος
- ο Μελάς: Μελίδης
- ο Μενέλαος: Μέλιος, Μελίδης
- ο Μερκούριος: Κουράκης, Μερκούρι (αλβανικό)

- ο Μηνάς: Μηνόπουλος
- ο Μιλτιάδης: Μέλιος, Μηλιόπουλος, Μήλιος, Μήλλιος
- ο Μισαήλ: Μισαηλίδης
- ο Μιχαήλ: Μαλάκης, Μαλακούδης, Μάλλης, Μάλλιος, Μέλιος, Μηλιόπουλος, Μήλιος, Μήλλιος, Μίσκος, Μιχαηλίδης, Μιχαλίκος (τσέχικο), Μιχαλόπουλος, Μιχαλούδης, Μούσιος
- ο Μόσχος: Μοσχόπουλος
- ο Μπλάγκος: Μπιλιάγκας
- ο Μυρώδης: Μυρώδης
- ο Μύρων: Μυριανίδης, Μυρώδης
- ο Μωυσής: Μωυσιάδης, Μωυσίδης
- ο Ναθαναήλ: Αθαναηλίδης, Ναθαναήλ
- ο Νέστορας: Νεστορόπουλος
- ο Νικόλαος: Κόγιας, Κόλκος, Κουκούλης, Κουλούσιος, Νικολαΐδης, Νικολάου, Νικόλας, Νικολόπουλος, Νικόλοβ (βουλγάρικο), Νιτσόπουλος
- ο Ξάνθος: Ξάνθος
- ο Ονούφριος: Ονουφριάδης
- ο Παναγιώτης: Γιώτας, Ζώτας, Ζώττας, Λιώτας, Μπότης, Ναϊσίδης, Παναγιωτίδης, Παναγιώτογλου, Παναγιωτόπουλος, Πανάς, Πανάτσιας, Πανέλλας, Πάνου, Πανούτσος, Τάκης
- ο Πανταζής: Πανταζής
- ο Παντελεήμων: Παντόπουλος, Πάντος, Πάντσιοι
- ο Παρασκευάς: Παρασκευάς, Παρασκευόπουλος, Παρασκευώβ (γεωργιανό), Πετκάνης
- ο Πασχάλης: Βέλκος (από το συνώνυμο σλαβικό Velik), Πασχάλης, Πασχαλίδης, Πασχάλογλου
- ο Πάτροκλος: Πάτρας
- ο Παύλος: Μπαβέλης, Παυλίδης, Πιαλίδης, Πούλιος
- ο Πεγλής (< τουρκικό Benli): Πεγκλίδης
- ο Περικλής: Μπέκιο (αλβανικό), Περικλείδης
- ο Περιστέρης: Περιστερίδης
- ο Πέτρος: Μπενής (από το συνώνυμο σλάβικο Béno), Πάτρας, Πετκάνης, Πετρέλης, Πετρίδης, Πιτσιάνης
- ο Πολυζώης: Πολυζώης
- ο Πολυμένης: Μπολυμένης
- ο Πολυχρόνης: Πολυχρόνης, Πολυχροσιάδης, Πολυχρονίδης, Πούλιος, Χρόνης
- ο Πουλημένος: Πούλιος
- ο Ράλλης: Ράλλης, Ραλλίδης
- ο Ραφαήλ: Ραφαηλίδης
- ο Σάββας: Σαββίδης, Σαουλίδης
- ο Σαράντος: Σαραντίδης
- ο Σεβαστός: Σεβαστίδης
- ο Σίμων: Σουμάνης
- ο Σκαρλάτος: Σκαρλάτος
- ο Σολομών: Σολομωνίδης
- ο Σοφιανός: Σοφιανός
- ο Σπυρίδων: Σπυριδόπουλος
- ο Σταμάτιος: Ματάκης, Μέλιος, Σταματιάδης, Σταματίου, Σταματούπουλος, Στάμος
- ο Σταύρος: Σταυρέτης, Σταυρίδης, Σταυρόπουλος, Σταύρου
- ο Στέργιος: Γούσιος, Στεργιόγλου, Στεργίου

- ο Στέφανος: Νινούδης, Σταγγόπουλος, Σταγκίδης, Στάγκος, Στεφανίδης, Στεφάνου, Στεφόπουλος, Στίνης
- ο Συμεών: Σίμος, Συμεωνίδης
- ο Σωτήριος: Ζώτας, Ζώττας, Σιώτας, Σωτηριάδης
- ο Ταξιάρχης: Ταξιάρης
- ο Τίτος: Τίταρος, Τιτόπουλος
- ο Τριαντάφυλλος: Δάφτης, Δεύκτος (;), Τρενταφίλι, Τριανταφύλλης, Τριανταφυλλίδης, Τριανταφύλλοβ (καζάκινο), Τριανταφύλλου
- ο Τρύφων: Τριφόνος
- ο Υπάτιος: Τουλής
- ο Φειδίας: Φειδόπουλος
- ο Φίλιππος: Φίλης, Φιλιππίδης, Φιλίππου
- ο Φλώρος: Φλώρος
- ο Φραγκίσκος: Φραντζέλας
- ο Χαϊδευτός: Χαϊδευτός
- ο Χαραλάμπος: Λιάμος, Χαραλαμπάκης, Χαραλαμπίδης, Χαραλάμπους
- ο Χαρίτων: Χαριτίδης, Χαριτόπουλος
- ο Χρήστος: Κίτσας, Κίτσιος, Κίτσος, Μπουδλής, Μπουζίκας (από το συνώνυμο σλάβικο Božik), Πιτσιάνης, Τάγκας, Τάκης, Τουλής, Τσίκας, Χρηστακίδης, Χρηστίδης, Χρήστου, Χρίστογλου
- ο Χριστόδουλος: Ντολίδης, Τουλής, Τσιόντσης, Χριστοδουλίδης, Χριστοδούλου
- ο Χριστόφορος: Χριστοφοράκης, Χριστοφορίδης
- ο Χρυσάνθος: Χρυσανθόπουλος
- ο Χρυσάφης: Σιαφαλής, Σιάφαλης, Τσαφής
- ο Χρυσός: Χρυσίδης, Χρυσόγλου, Χρυσόπουλος
- ο Χρυσόστομος: Χρυσίδης, Χρυσόγλου, Χρυσόπουλος, Χρυσοστομίδης

2.1.1.2 Ξενικά κύρια ονόματα

- ο Adel (τουρκικό): Αντελίδης
- ο Ali (αραβικό): Αλί
- ο Bartolomeo (ιταλικό): Μπερτόλης
- ο Benedicto (ιταλικό): Μπενής
- ο Béno (σλάβικο): Μπενής
- ο Beşir ή Basir (τουρκικό): Μπασερίδης, Μπεσίρης, Μπεσίρι (αλβανικό)
- ο Bógdan (σλάβικο συνώνυμο του Θεόδοτος): Μπογκντάνι (αλβανικό)
- ο Božidar (σλάβικο, συνώνυμο του Θεόδωρος): Μποζίνης, Μποζώνης
- ο Božik (σλάβικο, συνώνυμο του Χρήστος): Μπουζίκας, Τζίκα (αλβανικό)
- ο Broz (<Ambrozije, σλάβικο, συνώνυμο του Αμβρόσιος): Μπρόζος
- ο Галеѣ (σλάβικο): Γκάλεβ
- ο Гягя (ρώσικο): Γκιαγκιάεβ
- ο Çela: Σέλα (αλβανικό), Τσέλα (αλβανικό)
- ο Dandre (λατινικά, μορφή του Ανδρέας): Ντανδρής
- ο Душек: Ντούσιεκ (τσέχικο)
- ο Fabrizio (ιταλικό): Φαμπρίκης
- ο Fahyim (μουσουλμανικό): Φεϊμογλου
- ο Fejzo: Φέιζο (αλβανικό)
- ο Fakhir (μουσουλμανικό): Φαχίρίδης
- ο Faleh (μουσουλμανικό): Φαλέκας
- ο Faraz (μουσουλμανικό): Φαρατζάς
- ο Fettah (αραβικό): Φεταχίδης

- Gutil (σλάβικο): Γούτλης
- Halim (μουσουλμανικό): Χαλιμλάρι (αλβανικό)
- Haydar (τουρκικό): Χαϊδάρης (ρομά), Χαϊδάρογλου (ρομά), Χαϊντερλί (αλβανικό)
- Hazar (αραβικό): Χαζάρ (συριακό)
- Hurşit (τούρκικο): Ρουσίτ (ρομά)
- Hussein (μουσουλμανικό): Χοσεΐν Πουρ (αφγανικό), Χύσα (αλβανικό)
- Jawahir (αραβικό): Τζαουΐρ
- Iskender (τουρκικό, συνώνυμο του Αλέξανδρος): Σκέντο (αλβανικό)
- Καβούνης: Καβουνόπουλος
- Kasim (τούρκικο): Κασέμι (αλβανικό), Κασιμίδης
- Kerem (τούρκικο): Κερεμίδης
- Khalid (μουσουλμανικό): Χαλλίντρι (αλβανικό)
- Khalil (μουσουλμανικό): Χαλίλ (συριακό)
- Mirasi: Μιράσι (αλβανικό)
- Мирош: Μιρόεβ (γεωργανό)
- Muco ή Μούσα (< εβραϊκό Μωυσής, μουσουλμανικό): Μουκολλάρι (αλβανικό), Μούσα, Μουτσοντέμι (αλβανικό)
- Nedélko (βουλγάρικο): Δέλκος
- Оган: Ογκανιάν (αρμένικο)
- Oskov (ρώσικο): Οσκοβίδης
- Rádo: Ράντεβ (βουλγάρικο)
- Raif (μουσουλμανικό): Ραϊφόγλου (ρομά)
- Rakip (μουσουλμανικό): Ρακίπι (αλβανικό)
- Ramadani (μουσουλμανικό): Ντάνι (αλβανικό), Ραμαντάνι (αλβανικό)
- Ristem (τούρκικο): Ριστέμογλου (ρομά)
- Sabir (αραβικό): Σαμπήρωβ (ρώσικο)
- Sadik (τούρκικο): Σαντικίδης (ρομά), Σαντίκογλου (ρομά)
- Sali (μουσουλμανικό): Σάλλιου (αλβανικό)
- Sani (αραβικό): Σανίνο (συριακό)
- Sebastiano (λατινικό): Μπάστας
- Seifaldin (μουσουλμανικό): Σεφεντίνογλου (ρομά)
- Stegney: Στεγκνέεβ (ρώσικο)
- Stójk (σλάβικο): Στοϊκάν (ρουμάνικο)
- Vata (αλβανικό): Βάτα
- Velik (σλάβικο): Βέλκος
- Vyacheslav (σλάβικο): Βιτάσκος
- Vojislav (σλάβικο): Βοϊτσίδης
- Živko (σλάβικο): Ζήφιας
- Хачатур: Χατσατουριάν (αρμένικο)
- Άγγελος: Τζίκα (αλβανικό)
- Αδαμάντιος: Μάντσε (αλβανικό)
- Αεριντίν (τουρκικό): Αεριντίν (ρομά)
- Αθανάσιος (ρώσικο Апанас): Απαναζίδης
- Ακίν (μουσουλμανικό): Ακίνογλου (ρομά)
- Απόστολος: Τόλι (αλβανικό)
- Βασίλειος: Βάσκου (αλβανικό)
- Βεσίμ (μουσουλμανικό): Βεσίμ (ρομά), Μπεσίμογλου (ρομά)
- Γεώργιος (σλάβικο Djordje): Δόρδας, Εγόροβ (ρώσικο Yegor), Τζίκα (αλβανικό)
- Γιουσούφ (τουρκικό), μορφή του εβραϊκού ονόματος Ιωσήφ
- Γρηγόριος: Γρηγοριάν (αρμένικο), Τζίκα (αλβανικό)
- Δημήτριος: Ντέμο (αλβανικό), Ντιμιτρώφ

- ο Δούκας: Ντούκας (αλβανικό)
- ο Εμμανουήλ (εβραϊκό): Μάντσε (αλβανικό)
- ο Ζήσης: Τζίκα (αλβανικό)
- ο Ζουράβλ (ρώσικο Жyравл): Ζουράβλεβ
- ο Ιάκωβος (εβραϊκό): Ακόπωβ
- ο Ιερεμίας (εβραϊκό): Ρεμιάσοβ (τσέχικο)
- ο Ιορδάνης: Ντάνοβ (βουλγάρικο)
- ο Ιωάννης (εβραϊκό): Αβανέσωβ, Γκιόνα (αλβανικό), Ιβάν (ρουμάνικο), Ιβάνοφ (γεωργιανό), Ογκανιάν (αρμένικο)
- ο Ηλίας (εβραϊκό): Ελέζι (αλβανικό)
- ο Ελευθέριος: Ελευθέρωβ (αρμενικό)
- ο Εμίν (τουρκικό): Εμινίδης
- ο Ζέκ(κ)ος
- ο Θεόφιλος: Θεοφίλωβ (γεωργιανό)
- ο Ιγνάτιος: Ιγνάτωβ (ρωσικό)
- ο Ιμιρζέ ή Εμιρζέ (τούρκικο): Ιμιρτζίδης
- ο Ιμπραήμ (τούρκικο): Ίμβρος, Μπραχιλίκας (αλβανικό)
- ο Ισαάκ (εβραϊκό): Σακασβίλι (γεωργιανό)
- ο Κενάν (τούρκικο): Κενάκης, Κενανίδης
- ο Κοσμάν (τούρκικο): Κοσμανίδης (ρομά)
- ο Λάζαρος (εβραϊκό): Λάτσκα (αλβανικό)
- ο Μάρκος (λατινικό): Μάντσε (αλβανικό), Μαρσέλ (αλβανικό)
- ο Μασμάν (εβραϊκό): Μαζμανίδης, Μασμανίδης
- ο Ματθαίος (εβραϊκό): Μετεβοσιάν (αρμενικό), Ματιούχιν (ρώσικο)
- ο Μαχμούντ (αραβικό): Μαχμούντ (αφγανικό)
- ο Μεχμέτ (μουσουλμανικό): Μέμα (αλβανικό), Μέτος (ρομά), Μέτσιος, Μεχμέτ και Μεχμέτι (αλβανικό)
- ο Μιροσλάβ (σλαβικό): Μιρόεβ
- ο Μιχαήλ (εβραϊκό): Μιχαλίκωβ (τσέχικο)
- ο Μουράτ (τούρκικο): Μουρατίδης
- ο Μουσταφά (μουσουλμανικό): Μουσταφάς (ρομά)
- ο Νικόλαος: Νικόλοβ (βουλγάρικο)
- ο Παναγιώτης: Νότα (αλβανικό)
- ο Παρασκευάς: Παρασκευώβ (γεωργιανό)
- ο Περικλής: Μπέκιο (αλβανικό)
- ο Πέτρος: Πέπα (αλβανικό)
- ο Σαλάχ (μουσουλμανικό): Σαλάχωβ (ρώσικο)
- ο Σάρκης: Σαρκισιάν (αρμένικο)
- ο Σελίμ (τούρκικο): Σελίμ (ρομά)
- ο Τζαφέρ (μουσουλμανικό): Τζαφέρι (αλβανικό)
- ο Τριαντάφυλλος: Τριανταφύλλωβ (καζάκικο)

2.1.1.3 Σύνθετα πατρωνυμικά

- ο Γκιολέκα (αλβανικό): Γκίνης (Ιωάννης) + Λέκα (Αλέξανδρος)
- ο Λιαμαρκόπουλος, Λιαρμακόπουλος: Ηλίας ή Λιάμος (Χαράλαμπος) + Μάρκος
- ο Μουτσοντέμι (αλβανικό): Μούσα ή Μυσο (μουσουλμανικό) + Demo (Δήμος ή Δημήτριος)

2.1.2 Κατάταξη ως προς τη μορφολογία

Παρακάτω ακολουθεί μια ταξινόμηση των πατρωνυμικών επωνύμων ως προς την πτώση και την κατάληξη που τα συνοδεύει:

2.1.2.1 Σε πτώση ονομαστική: Ανδρέας, Βάιος, Βαλάσης, Βαρδής, Βαρσάμης, Δαμιανός, Δούκας, Δρόσος, Εμμανουήλ, Έξαρχος, Ερμογένης, Ζαχαρίας, Ζέκος, Ζέκκος, Ζουμπούλης, Ηρακλής, Θεολόγος, Καριοφύλλης, Κοσμάς, Λυμπέρης, Μανασής, Μανασσής, Μαργαρίτης, Μαυρουδής, Ναθαναήλ, Πανταζής, Παρασκευάς, Πασχάλης, Πολυζώης, Πολυχρόνης, Ράλλης, Σοφιανός, Φλώρος, Χαϊδευτός

2.1.2.2 Σε πτώση γενική²⁹: Αγγέλου, Αθανασίου, Αλεξίου, Αναστασίου, Αντίνου, Αντωνίου, Αποστόλου, Αργυρίου, Αρτεμίου, Βασιλείου, Γεώγου, Γεωργίου, Δημητρίου, Δήμου, Ελευθερίου, Ευαγγέλου, Ευθυμίου, Ζαφειρίου, Θεοδοσίου, Θεοδώρου, Θεολόγου, Ιωάννου, Κρυστάλλης, Κυριάκου, Κωνσταντίνου, Λαζάρου, Λούκα, Μάρκου, Μήτρου, Νικολάου, Πάνου, Σταματίου, Σταύρου, Στεργίου, Στεφάνου, Τάσου, Τάσσου, Τριανταφύλλου, Φιλίππου, Χαραλάμπους, Χρήστου, Χριστοδούλου

2.1.2.3 Συντμημένες μορφές: Αγάπης, Αγγελής, Αδάμος, Αλέκος, Αρχοντάς, Βαγγέλης, Βάσσος, Γαβράς, Γαλακτιός, Γιαννιός, Γιάννος, Γιόρτσος, Γιώτας, Γκίνης, Γκίνος, Γκόγκος, Γκώγκος, Γκορές, Γκότσης, Γκούντας, Γούσιος, Δάφτης, Δρακόντης, Δρούλας, Ζαχαράς, Ζάχος, Ζέλλιος, Ζήκας, Ζιώγας, Ζώτας, Ζώττας, Ίμβρος, Κελενδέρης, Καραφυλλές, Κελάδης, Κιάκης, Κιούρος, Ρέλλης, Ρήκκας, Ρίκας, Σιδέρης, Σίμος, Σιώκης, Σιώτας, Στάθης, Στάμος, Στίνης, Ταξιάρης, Τάσιος, Τάσος, Τέρπος, Τζάρας, Τζέλης, Τζιώρας, Τόλης, Τόλιος, Τουλής, Τούνης, Τριανταφύλλης, Τσίκας, Τσιόντσης, Τσόγγας, Τσόγκας, Τσόλκας, Φίλης, Χρόνης

2.1.2.4 Με κατάληξη –άκης: Αργυράκης, Ασημάκης, Γιαννάκης, Γκουινιάκης, Δημηνάκης, Θεοδωράκης, Λασκαράκης, Λεωνιδάκης, Μαλάκης, Μανουσάκης, Μαντζάκης, Ματάκης, Μητσιάκης, Τάκης, Τσινάκης, Χριστοφοράκης

2.1.2.5 Με κατάληξη –άκος: Βασιλάκος, Δημάκος, Κρουσταλλάκος

2.1.2.6 Με κατάληξη –αλης: Γόγαλης, Σιαφαλής, Σιάφαλής

2.1.2.7 Με κατάληξη –ανάς: Μανανάς

2.1.2.8 Με κατάληξη –άνης: Γιουβάνης, Κιρτσάνης, Μητσάνης, Πετκάνης, Πιτσιάνης, Σουμάνης

2.1.2.9 Με κατάληξη –άρας: Κωνσταντάρας

2.1.2.10 Με κατάληξη –άρης: Χαϊδάρης

2.1.2.11 Με κατάληξη –αρος: Τίταρος

2.1.2.12 Με κατάληξη –έκας: Φαλέκας

2.1.2.13 Με κατάληξη –έλης: Γιαννέλης, Γκουρνέλης, Πετρέλης

2.1.2.14 Με κατάληξη –έλλας: Πανέλλας, Φραντζέλας

2.1.2.15 Με κατάληξη –έρης: Λουκέρης

2.1.2.16 Με κατάληξη –έτης: Σταυρέτης

2.1.2.17 Με κατάληξη –ιάδης: Αθανασιάδης, Αλεξιάδης, Αμανατιάδης, Ανανιάδης, Αναστασιάδης, Ανδρεάδης, Αντωνιάδης, Βασιλειάδης, Γεωργιάδης, Γρηγοριάδης, Δημητριάδης, Ελευθεριάδης, Ευθυμιάδης, Ευσταθιάδης, Ευστρατιάδης, Ζαφειριάδης, Ζαχαριάδης, Ηλιάδης, Θεοδοσιάδης, Μωυσιάδης, Ονουφριάδης, Πολυχρονιαδής, Σταματιάδης, Φανιάδης, Φωτιάδης

2.1.2.18 Με κατάληξη –ιδης: Αβραμίδης, Αγαθαγγελίδης, Αγγελίδης, Αδαμίδης, Αθανηλίδης, Ακριτίδης, Αλεξανδριδής, Αμαραντίδης, Αναγνωστίδης, Ανανικίδης,

²⁹ Τα σαρακατσάνικα επίθετα σε γενική πτώση (Αποστόλου, Γιάννου, Δημητρίου, Ιωάννου, Κωνσταντίνου, Χρήστου) είναι νεώτερα. Απαντώνται από τους Σαρακατατσανούς της Σερβίας και μερικά είχαν δοθεί για εξαφάνιση ελληνικών επιθέτων από το εκεί καθεστώς και άλλα από λάθη όταν μετεγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα.

Ανδριανίδης, Ανδρονικίδης, Αντελίδης, Αποστολίδης, Ατζελίδης, Βαρυτιμίδης, Βαρυτυμίδης, Βοϊτοσίδης, Γαβριηλίδης, Γιουσсуφίδης, Γκογκίδης, Γκορίδης, Γκουντοσίδης, Εμινίδης, Εμμανουηλίδης, Ερμείδης, Εφραιμίδης, Ζεπίδης, Θεοδωρίδης, Θεοφανίδης, Θεοφυλακτίδης, Θεοχαρίδης, Θωμαΐδης, Ιακωβίδης, Ιασονίδης, Ιασωνίδης, Ιγνατίδης, Ιμιρτζίδης, Ιορδανίδης, Ισαακίδης, Ιωακειμίδης, Ιωαννίδης, Ιωσηφίδης, Καλανταρίδης, Καλεντερίδης, Κανίδης, Καραφυλλίδης, Κασμίδης, Κενανίδης, Κερεμίδης, Κοσμανίδης, Κοσμίδης, Κυριακίδης, Κωνσταντινίδης, Κωστελίδης, Κωστικίδης, Λαζαρίδης, Λαΐδης, Λεμονίδης, Λεμπερίδης, Λοϊζίδης, Λουκίδης, Μαζμανίδης, Μαλαμίδης, Μανασίδης, Μανουσαρίδης, Μαραντίδης, Μασμανίδης, Μελίδης, Μισαηλίδης, Μιχαηλίδης, Μουρατίδης, Μπασερίδης, Μυριανίδης, Μωυσίδης, Ναΐσίδης, Νικολαΐδης, Ντολίδης, Οσκοβίδης, Παλασίδης, Παναγιωτίδης, Πασχαλίδης, Παυλίδης, Πεγκλίδης, Περικλείδης, Περιοστερίδης, Πετρίδης, Πιαλίδης, Πολυχρονίδης, Ραλλίδης, Ραφαηλίδης, Σαββίδης, Σαντικίδης, Σαουλίδης, Σαραντίδης, Σαρολίδης, Σεβαστίδης, Σολομωνίδης, Σταγκίδης, Σταυρίδης, Στεφανίδης, Συμεωνίδης. Τανίδης, Τελίδης, Τελλίδης, Τονικίδης, Τριανταφυλλίδης, Φαχιρίδης, Φεταχίδης, Φιλίππιδης, Χαραλαμπίδης, Χαριτίδης, Χρηστακίδης, Χρηστίδης, Χριστοδουλίδης, Χριστοφορίδης, Χρυσίδης, Χρυσοστομίδης

2.1.2.19 Με κατάληξη –ικας: Μότσικας, Μπουζίκας, Τολίκας

2.1.2.20 Με κατάληξη –ίκης: Φαμπρίκης

2.1.2.21 Με κατάληξη –ίτσας: Μανίτσας

2.1.2.22 Με κατάληξη –ίτσης: Γεωργίτσης, Ευαγγελίτσης

2.1.2.23 Με κατάληξη –ίρης: Μπεσίρης

2.1.2.24 Με κατάληξη –ογλου: Ακίνογλου, Ασήμογλου, Γαβριήλογλου, Κανάκογλου, Καντόγλου, Κυριακόγλου, Κύρχογλου, Κώστογλου, Παναγιώτογλου, Πασχάλογλου, Ραϊφόγλου, Ριστέμογλου, Σαντίκογλου, Σεφεντίνογλου, Στεργιόγλου, Στρατόγλου, Φεϊμογλου, Χαϊδάρογλου, Χρίστογλου, Χρυσόγλου

2.1.2.25 Με κατάληξη –όπουλος: Αδαμόπουλος, Αθανασόπουλος, Αλεξόπουλος, Αναγνωστόπουλος, Αναστασόπουλος, Αντωνακόπουλος, Αργυρόπουλος, Βαρδόπουλος, Βεργόπουλος, Γιαννακόπουλος, Γιαννόπουλος, Γρηγορόπουλος, Δημόπουλος, Ευαγγελόπουλος, Ευθυμόπουλος, Ζαφειρόπουλος, Ζησόπουλος, Ηλιόπουλος, Θεοδωρόπουλος, Καβουνόπουλος, Κυριακόπουλος, Κωστόπουλος, Λιαμαρκόπουλος, Λιαρμακόπουλος, Μηλιόπουλος, Μηνόπουλος, Μητρόπουλος, Μητσόπουλος, Μιχαλόπουλος, Μοσχόπουλος, Νανόπουλος, Νεστορόπουλος, Νικολόπουλος, Νιτσόπουλος, Παναγιωτόπουλος, Παντόπουλος, Παρασκευόπουλος, Σπυριδόπουλος, Σταγγόπουλος, Σταθακόπουλος, Σταθόπουλος, Σταματόπουλος, Σταυρόπουλος, Στεφόπουλος, Τιτόπουλος, Τσιλιόπουλος, Φειδόπουλος, Φουλόπουλος, Χαριτόπουλος, Χρυσανθόπουλος, Χρυσόπουλος

2.1.2.26 Με κατάληξη –ούδης: Αντωνούδης, Λεούδης, Μαλακούδης, Μιχαλούδης, Νινούδης, Νταμπούδης

2.1.2.27 Με κατάληξη –ούλας: Κωτούλας, Τζήμουλας

2.1.2.28 Με κατάληξη –ούλης: Τανούλης

2.1.2.29 Με κατάληξη –ούσης: Λαμπρούσης, Μαντούσης, Μητρούσης

2.1.2.30 Με κατάληξη –ούσιος: Κουλούσιος

2.1.2.31 Με κατάληξη –ούτσος: Πανούτσος

2.1.2.32 Με κατάληξη –όρης και –ώρης: Μπιτσώρης, Σιντόρης

2.1.2.33 Με σλάβικη μορφή ή επιρροή: Βιτάσκος, Βέλκος, Γούτλης, Γιουβανάς, Δέλκος, Δεύκτος, Δόρδας, Δραγάτης, Ζέκκος, Ζέκος, Ζήφιας, Ίλκος, Κόλκος, Μέμτσας, Μίσκος, Μπαβέλης, Μπλιάγκας, Μποζίνης, Μποζώνης, Μπρόζος, Μπουζίκας, Στάγκος, Σταγκίδης, Σταγγόπουλος, Τανίδης, Τανούλης

2.1.2.34 Με την ξενική σλάβικη κατάληξη –ωβ/-οβ/-εβ/-οφ/-ωφ: Αβανέσωβ, Ακόπωβ, Γκάλεβ, Εγόροβ, Ελευθέρωβ, Ζουράβλεβ, Θεοφίλωβ, Ιβάνοφ, Ιγνάτωβ, Μιρόεβ, Μιχαλίκωβ, Νικόλωβ, Ντάνοβ, Ντιμιτρώφ, Παρασκευώβ, Ράντεβ, Ρεμιάσοβ, Σαλάχοβ, Σαμπήρωβ, Στεγκνέεβ, Τριανταφύλλοβ, Τριφόνωβ

2.1.2.35 Με την αρμένικη κατάληξη –ιάν: Γρηγοριάν, Ματεβοσιάν, Ογκανιάν, Σαρκισιάν, Χατσατουριάν

2.1.2.36 Γεωργιανά επώνυμα με την κατάληξη –σβίλι: Ζαζασβίλι, Σαakasβίλι

2.1.2.37 Αλβανικά πατρωνυμικά επώνυμα με διάφορες καταλήξεις: Βάτα, Βάσκου, Γκιολέκα, Γκιόνα, Γκούσο, Ελέζι, Ζερελλάρι, Κασέμι, Λάτσκα, Μάντσε, Μαρκάι, Μαρσέλ, Μέμα, Μερκούρι, Μεχμέτ, Μιράσι, Μουκολλάρι, Μούσα, Μουτσοντέμι, Μπέκιο, Μπεσίρι, Μπεσμίρ, Μπογκντάνι, Μπραχίλκα, Νότα, Ντάνι, Ντέμο, Πέπα, Ρακίπι, Ραμαντάνι, Σάλλιου, Σελίμ, Σέλλα, Σκέντο, Τζαφέρι, Τζίκα, Τόλι, Τσέλα, Φέιζο, Χαϊντερλί, Χαλιμλάρι, Χαλλίντρι, Χύσα

2.1.2.38 Αραβικά πατρωνυμικά επώνυμα με διάφορες καταλήξεις: Αλί, Μαχμούντ, Σανίνο, Τζαουήρ, Χαζάρ, Χαλίλ, Χοσεΐν πουργ

2.1.2.39 Υπόλοιπα πατρωνυμικά επώνυμα σλάβικης προέλευσης με διάφορες καταλήξεις: Ιβάν, Κουζμιένκο, Μαλόκου, Ματιούχιν, Ντούσιεκ, Στοϊκάν

2.1.2.40 Υπόλοιπα πατρωνυμικά επώνυμα με διάφορες καταλήξεις: Αεριντίν, Βεσίμ, Μουσταφάς, Ρουσίτ, Τρενταφίλι

2.2 ΜΗΤΡΩΝΥΜΙΚΑ

Οι λόγοι που επικράτησαν το όνομα της μητέρας στον σχηματισμό του επωνύμου και μάλιστα σε πατριαρχικές κοινωνίες, είναι πολλοί και διάφοροι. Είτε δεν υπήρχε πατέρας λόγω θανάτου ή απουσίας είτε η γυναίκα είχε τόσο δυνατή προσωπικότητα που τον επισκίαζε. Τα μητρωνυμικά επώνυμα μπορεί να προέρχονται:

2.2.1. Από το βαπτιστικό (κύριο) όνομα της μητέρας:

- ο Αγάπη: Αγάπης
- ο Αγνή: Νιτσόπουλος
- ο Αναστασία: Τανίδης, Τανούλης
- ο Ανδριάννα: Δρούλας
- ο Αποστολία: Τουλής
- ο Αυγή: Αυγητίδης
- ο Βασιλική/ Βασιλεία: Βασιλικούδης
- ο Δέσποινα: Δεσπούδης, Ζεπίδης
- ο Ελένη: Λένης, Νιτσόπουλος
- ο Ερίκα: Ρήκκας, Ρίκας
- ο Ευδοκία: Σδούκος
- ο Ευτέρπη: Τέρπος
- ο Κλεοπάτρα: Πάτρας
- ο Κουζηνή: Κουζόγλου
- ο Κυριακή : Κέρογλου, Κιούκου, Κίτσας
- ο Κωνσταντίνα: Ντένας
- ο Λαΐς: Λαΐδης
- ο Λυγερή: Λυγερίδης
- ο Μαλάμω: Μαλαμίδης
- ο Μανάνα: Μανανάς

- ο Μαρία: Μαλόκου, Μαργιούλας, Μαριάδης, Μαρίδης, Μαριούλας, Μαριόλας, Μάρος, Ρήκας, Ρίκας
- ο Μερτσάνη (ποντιακά η Κοραλία): Μερτζάνης
- ο Μυριάμ: Μυριανίδης
- ο Ναΐς: Ναϊσίδης
- ο Παγώνα: Γκουνιδάκης
- ο Παλή: Πιαλίδης
- ο Παναγιώτα: Γιώτας, Πανέλλας
- ο Παρασκευή: Παλασίδης
- ο Πολύχρω: Πολύχρου
- ο Σουλτάνα: Τανίδης, Τανούλης
- ο Σοφία: Σόνους (γεωργιανό), Φουλόπουλος
- ο Φραντζέσκα: Φραντζέλας
- ο Χρυσάφω: Τσαφής
- ο Χρυσή: Χρυσίδης, Χρυσόγλου, Χρυσόπουλος
- ο Ξενικά: Αντελεκίδης (μουσουλμανικό), Ζερελλάρι (αλβανικό), Ζήφιας (σλάβικο), Μελεκίδης (τούρκικο), Μπάμι (αλβανικό), Μπουζίκας (σλάβικο), Νερσινιάν (αρμένικο), Ντόνκα (τσέχικο), Σάλλιου (αλβανικό), Σανίνο (συριακό), Τσάτσα (αλβανικό)

2.2.2 Από το ανδρωνυμικό της μητέρας: Γιουβανάς, Σδούκος, Τζήμουλας

2.2.3 Από το παρωνύμιο (παρατσούκλι) της μητέρας: Γλαβίνας, Μανανάς, Μανίτσας, Νταμπούδης, Χοϊλούς

2.2.4 Από το επαγγελματικό: Καλογραίας

2.2.5 Από το επαγγελματικό ή εθνικό της μητέρας: Μόσχοβας, Σαμαρίνας

2.3 ΕΘΝΙΚΑ Η ΠΑΤΡΙΔΩΝΥΜΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ

2.3.1 Ταξινόμηση εθνικών ή πατριδωνυμικών επωνύμων

Τα εθνικά ή πατριδωνυμικά επώνυμα φανερώουν τον τόπο που έζησε ή εργάστηκε ο ονομαζόμενος ή πιο συχνά τον τόπο από τον οποίο προέρχεται. Είναι επώνυμα που δίνουν πάρα πολλές πληροφορίες, καθώς η μετοικεσία και οι προσφυγικές εισροές ήταν ένα συχνό και σπουδαίο φαινόμενο τα τελευταία 100 χρόνια, πόσο μάλλον σε μια περιοχή σαν το Κορδελιό που είναι κατεξοχήν προσφυγική. Χαρακτηριστικό είναι το πλήθος των πατριδωνυμικών επωνύμων που προέρχονται από περιοχές του Πόντου, της Καππαδοκίας, της Σμύρνης και άλλων παράλιων ή μεσόγειων της Μικράς Ασίας με την πλειονότητα τους να συνοδεύεται από την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Τα εθνικά επώνυμα μπορούμε να τα κατατάξουμε στις εξής κατηγορίες:

2.3.1.1 Από τα γύρω χωριά: Δρακόντης, Κουλακιώτης

2.3.1.2 Από τους όμορους νομούς: Δραγοτενλής, Καλλιανίδης, Κουκουβέτσιος, Κωντσιώτης, Λατροβάλης, Ματάμης, Παλαιοχωρινός, Πόρναλης, Φούφας

2.3.1.3 Από τον υπόλοιπο ηπειρωτικό ελλαδικό χώρο: Αρβανίτης, Γιαννιώτης, Καμαριώτης, Καμινιώτης, Κατσαούνης, Κομβόκης, Κουσκουβέλης, Κραβαρίτης, Κρανίδης, Λαγκαδιώτης, Λαφιώτης, Μαργαρίτης, Μπάστας, Μωραΐτης, Ξυνιάς, Παλιούρας, Ρουμελιώτης, Σαμαρίνας, Τίταρος, Τρικαλιώτης, Φουρκιώτης, Χασιώτης

2.3.1.4 Από τον υπόλοιπο νησιωτικό ελλαδικό χώρο: Αμάνιος, Ανδριώτης, Αξιώτης, Βρουχάκης, Γεραγώτης, Γηρουλιώτης, Ίμβρος, Κρητικόπουλος, Λημνιός, Ματαμαδιώτης, Ροδίτης

2.3.1.5 Από την περιοχή του Πόντου: Αλμανιώτης, Αρταγανίδης, Γιαγτζίδης, Γιαμουρίδης, Γιορνάς, Καμανάς, Κανίδης, Κανονίδης, Καραμπουλάτ, Καραμπουλατίδης, Καρσλίδης, Καρσλιεβίδης, Κασκάνης, Κιαντικίδης, Κογκαλίδης, Κόκαντος, Κοκελίδης, Κολεσιώτης, Κολισιώτης, Κορεξιάνος, Κουτζαλιώτης, Κυζερίδης, Μασκαλίδης, Ματσουκάτοβ, Μαυραγγελίδης, Μεζερίδης, Μελετλίδης, Μούντας, Μουρουζίδης, Ξενιτίδης, Ξενιτόπουλος, Πολατίδης, Σαφράμης, Σιαφαλής, Σιάφαλης, Τοκατλίδης, Τοπαρλάκης, Τουσουντζής, Τσαγγαλίδης, Τσαγκαλίδης, Τσαμπασιδής, Τσαπνίδης, Τσατμάς, Τσερτσενές, Τσιαγγρίδης, Τιμέρης, Τσομπαχίδης, Τσορακίδης, Τσορακλίδης, Χαραμιάνος, Χαρσάς, Χατουτζίδης, Χρυσουλίδης

2.3.1.6 Από τα παράλια της Μικράς Ασίας και την Καππαδοκία: Αβανέσωβ, Αϊντινίδης, Ανδρονικίδης, Αταλιώτης, Γερούκης, Ενεχειλίδης, Καραμάνης, Καραμανλίδης, Κάρανταγλης, Κάρανταλης, Καραντινίδης, Μετενίδης, Πάταρης, Πιαλίδης, Ποϊριατζίδης, Πολίτης, Πολιτίδης, Πουρσανίδης, Σαλμανιώτης, Σπάρταλης, Ταρπάγκος, Τασιόβαλης, Τσατμάς, Τσεσμελής, Φαρατζάς

2.3.1.7 Από την Ανατολική Θράκη: Αλμανιώτης, Γκορές, Γκορίδης, Κουρλίτης, Μάρος, Τσαχαλίδης

2.3.1.8 Από άλλες χώρες ή περιοχές άλλων χωρών: Απαναζίδης (Ρωσία), Αραβίδης, Αραβόπουλος, Αράπογλου, Αρβανίτης, Αρμένης, Αρτζανίδης (Αρμενία), Βουλγαρίδης, Βρατσίδης, Γράβαλης και Γραφάλης (Βόρεια Ήπειρος), Καζάκης, Καμπάνης, Κασμαρίδης, Κιουρτζίδης (Γεωργία), Κομλίκης, Κομπλίκης (Ρωσία), Κοσωφίδης, Κούρδογλου, Κουρτίδης, Κουρτόγλου, Κυπραίος, Μαυροβουνιώτης, Μόσχοβας, Μπερζοβίτης (Σκόπια), Μπογκτάνι (Αλβανία), Μποσνέας, Ορτετζάτος (Ιταλία), Ροσσόπουλος, Ρωσόπουλος, Σέρβος, Σταρόβας, Τόσκας, Τσακλίδης, Τσάκλοβ, Τσαλγατίδης, Τσιάμης, Τσίκας, Τσινάκης, Φραντζέλας, Χιντάς

2.3.1.9 Ξενικά εθνικά επώνυμα: Αλ Τζιμπούρ (ιρακινό), Κόρτσα (αλβανικό), Λούμσι (αλβανικό), Μερντάνι (αλβανικό), Μιράσι (αλβανικό), Μιρντίτα (αλβανικό), Μπαρανόβσκι (Ρωσία), Μπογκντάνι (αλβανικό), Μτατσιμιντέλι (γεωργιανό), Ποντόλσκη,

Τότσκα (αλβανία), Τσεπέλια (αλβανικό), Τσόλερ (γεωργιανό), Φοντάν (ισπανικό), Χότε (αλβανικό)

2.3.1.10 Γενικά προσδιοριστικά καταγωγής: Ακριτίδης, Ανταλής, Αντελίδης, Αρβανίτης, Βαταμίδης, Βιλανάκης, Βλαχόπουλος, Βλάχος, Γιαϊλίδης, Δάρας, Κάζης, Καζίας, Καζόγλου, Καστρίτης, Κίρτης, Κουράκης, Μάλλης, Μαλλιώρας, Μετουκίδης, Νησιώτης, Σκάρογλου, Τσαγιόπουλος, Τσαϊρλής

2.3.2 Καταλήξεις εθνικών ή πατριδωνυμικών επωνύμων

Τα εθνικά επώνυμα ακολουθούνται από τις χαρακτηριστικές καταλήξεις με τοπική σημασία:

-ίτης: Αρβανίτης, Κουρλίτης, Κραβαρίτης, Μαργαρίτης, Μπερζοβίτης, Μωραΐτης, Πολίτης, Ροδίτης,

-ιώτης: Ανδριώτης, Αλμανιώτης, Αξιώτης, Αταλιώτης, Γεραγώτης, Γηρουλιώτης, Γιαννιώτης, Καμαριώτης, Καμινιώτης, Κολεσιώτης, Κολισιώτης, Κουλακιώτης, Κουτζαλιώτης, Κωντισιώτης, Λαγκαδιώτης, Λαφιώτης, Ματαμαδιώτης, Μαυροβουνιώτης, Νησιώτης, Ρουμελιώτης, Σαλμανιώτης, Τρικαλιώτης, Φουρκιώτης, Χασιώτης

-αιος: Κυπραίος

-ίδης: Πολιτίδης

-λής: Τσαϊρλής

-ιώρας: Μαλλιώρας

-αλης: Γράβαλης, Γραφάλης, Πόρναλης, Σιάφαλης, Σιαφαλής, Καράνταλης, Καράνταγλης, Σπάρταλης

-νλής: Δραγοτενλής

-έτσιος: Κουκουβέτσιος

-βάλης: Λατροβάλης, Τασιόβαλης

-ινός: Παλαιοχωρινός

-ίνας: Σαμαρίνας

-ιός: Λημνιός

-ανάς: Καμανάς

-ιάνος: Κορεξιάνος, Χαραμιάνος

-ελής: Τσεσμελής

-όβας: Μόσχοβας

-όκης: Κομβόκης

2.4 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ

Τα επαγγελματικά επώνυμα είναι από τα παλαιότερα και τα πιο συνηθισμένα της ονοματοδοσίας των ανθρώπων που τους επέτρεπαν να ξεχωρίζουν μεταξύ τους. Σε αυτά αναδεικνύεται όλη η επαγγελματική και κοινωνική ζωή του παρελθόντος χρόνου και δεν υστερούν σε γλωσσικά ή ιστορικά στοιχεία.

2.4.1 Ταξινόμηση επαγγελματικών επωνύμων

2.4.1.1 Επώνυμα από την ποιμενική ζωή: Αγελαράκης, Βλαχόπουλος, Βλάχος, Βοσκόπουλος, Γερούκης, Γίδαρης, Γίδαρος, Γιδάρης, Γκιζάρης, Δομζαρίδης, Καρούτας, Κασάρας, Κατσαούνης, Κατσικαρίδης, Κατσίκας, Κόζαρης, Μελίδης, Μελισσάς, Μελισσόπουλος, Μπάτζιος, Ποιμενίδης, Προβατίδης, Τζαμπάζι (αλβανικό), Τσαμπάζι (αλβανικό), Τζαμπασιδης, Τζελέπης, Τραγίδης, Τσεμπάνοφ (ουκρανικό), Φειδόπουλος

2.4.1.2 Επώνυμα από τη γεωργική ζωή: Βακουφάρης, Δαργανάκης, Καβουνόπουλος, Καζαλτζής, Καπνόπουλος, Κηπουρίδης, Κοπαζίδης, Κόρα (αλβανικό), Κοτανίδης, Κουϊνόγλου, Κριθαράκης, Κριθαρίδης, Μαμούρης, Μαυραγάνης, Μπακτσεβάνης, Μποξεβάνης, Μπαρκούκης, Παλιούρας, Πιπερίδης, Πρασότας, Σαμπάνης, Σεράσι (αλβανικό), Σικαλίδης, Σκορδάς, Σταφυλαράκης, Τσαβδαρίδης, Φασούλας, Φουντουκίδης

2.4.1.3 Επώνυμα από την εργατική και συντεχνιακή ζωή: Μαστρογιάννης, Μπαλιάζογλου, Σαπουντζής, Σαπουτζής, Στουπιάδης, Τεντόγλου, Φαμπρίκης, Ψαθάς

2.4.1.4 Επώνυμα με ασχολία το ξύλο: Κασάρας, Κασσάρας, Κουτσούρας, Κουτσουρίδης, Κουτσούρωβ, Μαγγανάρης, Μπαλτάς, Μπαλτατζής, Νατσαρίδης, Σαμπάνης, Τσεκούρας

2.4.1.4 Επώνυμα με ασχολία το δέρμα: Γούναρης, Κιουρτζίδης, Σαγματόπουλος, Σέλλα (αλβανικό), Σεμερτζίδης,

2.4.1.5 Επώνυμα με ασχολία την κατασκευή και συντήρηση σπιτιού: Βαφειάδης, Βογιατζής, Κεραμιδάς, Μαρμαρίδης, Μπογιατζόγλου, Νταμοτσιδης, Σαουλίδης, Ταχτσιδης, Τεκτονίδης,

2.4.1.6 Επώνυμα με ασχολία το μετάξι: Καζάζης, Κοζαϊτής, Μεταξάς

2.4.1.7 Επώνυμα με ασχολία το μαλλί: Μαξιλάρης, Μουτάφης, Ουργαντζίδης, Τσόλκας, Τσούλφας, Φαντίδης, Χαλάτσης

2.4.1.8 Επώνυμα με ασχολία το ντύσιμο και την υπόδηση: Αμπατζής, Αμπατζίδης, Απατζίδης, Απατσιδης, Γεμεντζόπουλος, Καββαδάς, Καρπετόπουλος, Κετενίδης, Πανάς, Ραπτόπουλος, Σιριτζίδης, Τερζής, Τερζίδης, Τερζόπουλος, Τερζόγλου, Τσαγκάρης, Τσαρούχας, Τσαρουχάς, Τσεκερίδης,

2.4.1.9 Επώνυμα με ασχολία την τροφή: Αγτζίδης, Βαχαρακίδης, Βίσνια, Γαλατάς, Γιαγτζίδης, Δεγερμετζίδης, Δερμιτζόγλου, Ζαχαράς, Κασάπης, Κασαπίδης, Καφετζόπουλος, Καφφές, Κεπατσοόγλου, Κοβλακάς, Κουμπούς, Μιγκιπής, Μουσελίδης, Μπάλκογλου, Μπαλουκίδης, Μπάτζιος, Μυλωνάς, Πετσούχ (ρώσικο), Πρασότας, Σουπιάδης, Ταχματζίδης, Τουσουντζής, Τσομπαχίδης, Φιρινίδης, Χασάπης, Ψαρρόπουλος

2.4.1.10 Επώνυμα με ασχολία τα μέταλλα (πολύτιμα και μη): Γκερτλέιν (ρώσικο), Δεμερτζής, Δεμερτζόγλου, Κοβάτσι (αλβανικό), Κοϊμτζίδης, Κουγιουμτζίδης, Κουϊμτζίδης, Κουϊμτσιδης, Κουμουσιδης, Ματάμης, Πρασότας, Σιδεράς, Σιδηράς, Σιδηρόπουλος, Τσιλιγγίρης, Τσιλιγκίρης, Χαλκιαδάκης, Χρυσοχοΐδης, Χύτας, Χυτούδης

2.4.1.11 Επώνυμα από την εμπορική ζωή: Αμανατιάδης, Βακαλόπουλος, Βακαφώτης, Κατσάνης, Κατσάνος, Κατσαούνης, Κρέμερ (ρώσικο), Μοσχόπουλος, Μπιζεργιάννης, Μπιζιργιάννης, Τηλαβερίδης, Ταρσιλής, Τσαρσιταλίδης, Τσαρτσιδης, Φαρατζάς, Χαρτάς,

2.4.1.12 Επώνυμα που σχετίζονται με τις μεταφορές: Αραμπατζής, Κατιρτζής, Κολέσωβ (ρώσικο), Μουλαράς, Μουλάρας, Μουλάρης, Σαρβανίδης, Χερχελετζής

2.4.1.13 Επώνυμα που απαιτούν σπουδές: Αλχατίμπ (συριακό), Γραμματικόπουλος, Διδασκάλου

2.4.1.14 Επώνυμα από τη ζωή της θάλασσας: Αρμένης, Γεμεντζόπουλος, Γκεμιτζόγλου, Καραβοκύρης,

2.4.1.15 Επώνυμα από τη στρατιωτική ζωή: Γαζόγλου, Κονταξής, Πέπα, Σαλπικίδης, Σαλπικίδης, Σπαθάρης, Σπαθάρας, Στρέλτσοβ (ρώσικο), Τοξιάδης, Τόπτζης, Τουφεκτσιδης, Τουφεξής, Τόπης, Τσαουσόπουλος, Φυτιλής, Χάιτας

2.4.1.16 Επώνυμα με έμμισθη εργασία: Αϊβαζίδης, Ακριτίδης, Δραγάτσης, Καβαζίδης, Καπουσίδης, Κιουρτζίδης, Κουρουσιδής, Λέσνικωβ (ρώσικο), Μαμούρης, Μπεχτός, Ρούγκος, Ταξιάρης, Χαρατσιδής

2.4.1.17 Επώνυμα που σχετίζονται με την υγεία: Δαλαξόπουλος, Ιατρίδης, Ιατρούδης

2.4.1.18 Επώνυμα από την εκκλησιαστική ζωή: Αναγνωστίδης, Αναγνωστόπουλος, Βάρφης, Έξαρχος, Επιτροπίδης, Θεολόγος, Καλογερίδης, Καλόγηρος, Καμπάνης, Κανδηλίδης, Καντηλίδης, Καντελάκι, Καραμπάς, Κλλόγκρι (αλβανικό), Λαμπαδάριος, Μεζερίδης, Μεζερτζόγλου, Οικονομίδης, Οικονομόπουλος, Οικονόμου, Παπά (αλβανικό), Παπαβασιλείου, Παπαβραμίδης, Παπαγεωργόπουλος, Παπαγιάννης, Παπαδάκης, Παπαδηλέρης, Παπαδημητρίου, Παπαδόπουλος, Παπαζαΐτης, Παπαθεοδώρου, Παπαϊωάννου, Παπακαλλιατάκης, Παπακίτσος, Παπαλουϊζάκης, Παπαμιχαήλ, Παπαναστασίου, Παπανικολάου, Παπανώτας, Παπάς, Παπαστεφάνου, Παπασωτηρίου, Παπουλαΐδης, Παππά, Πετροπάκης, Πρίφτης, Χότζα (αλβανικό)

2.4.1.19 Επώνυμα που σχετίζονται με τη διασκέδαση: Γκαϊτατζής, Ζουρνατζής, Κεμεντζετζίδης, Νταούλε (αλβανικό), Νταουλτζής, Πεχλιβανίδης, Τζούρας, Τουλουμετζής, Τουλουμετζίδης, Τούμπας

2.4.1.20 Επώνυμα που σχετίζονται με αξιώματα: Αγάς, Αγάκος, Αζάς, Αρχοντάς, Βαταμίδης, Βελής, Βρέτο (αλβανικό), Δούκας, Καντόγλου, Κέντσαγας, Κεχαγιάς, Κόγιας, Κοτσαπεΐδης, Κυζιρίδης, Λογοθέτης, Μουσελεμιδής, Μουσεμελίδης, Μπασιαδήμος, Μπάσιας, Ντούκας, Παπίας, Ρεϊζόπουλος, Σπαθάρης, Σπαθάρας, Στογιανκεχαγιάς, Τσομπαχίδης, Χατζηκεχαγιάς

2.4.1.21 Επώνυμα από τεχνικά επαγγέλματα που σχετίζονται με οικιακά σκεύη: Βακιρτζής, Βότσης, Βουτσάς, Καζαντζής, Καζαντζόγλου, Καλαϊδόπουλος, Καλαϊτζίδης, Καλαϊτσιδής, Καλαφάτης, Μαχαιρίδης, Μπακιρτζής, Πινακάς, Ποντισίδης, Φροκαλόπουλος

2.4.1.22 Επώνυμα από διάφορα άλλα τεχνικά επαγγέλματα: Αλμπανίδης, Κόγιας, Ναλπάντης, Σαπανίδης

2.4.1.23 Επώνυμα από διάφορα άλλα επαγγέλματα: Δαβατζής, Ζωγράφος, Καρατζίδης, Παλάντζας, Σαμπάνης, Συλλέκτης, Φανιάδης

2.4.2 Μορφολογική ανάλυση των επαγγελματικών επωνύμων

2.4.2.1 Αρκετά από τα επαγγελματικά επώνυμα που εξετάζουμε έχουν το τουρκικό **επίθημα –çi** που συνοδεύει λέξεις με επαγγελματική ιδιότητα. Αυτή η κατάληξη υπάρχει

2.4.2.1.1 αυτούσια ως την ελληνοποιημένη –τζής (Αμπατζής, Αραμπατζής, Βακιρτζής και Μπακιρτζής, Βογιατζής, Γκαϊτατζής, Δαβατζής, Δεμερτζής, Ζουρνατζής, Καζαλτζής, Καζαντζής, Κατιρτζής, Μπαλτατζής, Νταουλτζής, Σαπουντζής και Σαπουτζής, Τόπτζης, Τουλουμετζής, Τουσουντζής, Χερχελετζής αλλά και Τουφεξής)

2.4.2.1.2 ως θέμα με την κατάληξη –ίδης (Αγτζίδης, Αμπατζίδης και Απατσιδής, Γιαγτζίδης, Κοϊμτζίδης, Κουγιουμτζίδης, Τουφεκτσιδής, Τσαμπασιδής, Κιουρτζίδης, Δεγερμεντζίδης, Καλαϊτζίδης, Ταχματζίδης, Κεμεντζετζίδης, Σεμερτζίδης, Τουλουμετζίδης)

2.4.2.1.3 ως θέμα με την κατάληξη –όπουλος (Γεμεντζόπουλος, Καφετζόπουλος)

2.4.2.1.4 ως θέμα με την κατάληξη –όγλου (Γκεμιτζόγλου, Δεμερτζόγλου, Δερμιτζόγλου, Μπογιατζόγλου)

2.4.2.2 Υπάρχουν κάποια με την χαρακτηριστική **επαγγελματική κατάληξη –άρης** (Βακουφάρης, Γκιζάρης, Μαγγανάρης)

2.4.2.3 Κάποια συνοδεύονται από την πατρωνυμική κατάληξη **–όπουλος** (Βακαλόπουλος, Βλαχόπουλος, Βοσκόπουλος, Γεμεντζόπουλος, Δαλαξόπουλος, Καλαϊδόπουλος, Καπνόπουλος, Καρπετόπουλος, Καφετζόπουλος, Μοσχόπουλος, Παπαδόπουλος, Σαγματόπουλος, Φειδόπουλος, Φροκαλόπουλος, Ψαρρόπουλος)

2.5 ΕΠΩΝΥΜΑ ΑΠΟ ΠΑΡΩΝΥΜΙΑ (ΠΑΡΑΤΣΟΥΚΛΙΑ)

Η δημιουργία επωνύμων από παρωνύμια είναι πάρα πολύ παλιά και αναφέρεται από την αρχαιότητα και είναι χαρακτηριστικό της λαϊκής σκωπτικότητας, παρατηρητικότητας και ευστροφίας. Αριθμητικά αποτελούν την πλειοψηφία των ελληνικών επωνύμων. Θεματολογικά, τα επώνυμα που προέρχονται από παρωνύμια μπορούν να ταξινομηθούν στις εξής κατηγορίες:

2.5.1 Σωματική διάπλαση: Βαλαβάνης, Βάλλας, Βίσο (αλβανικό), Γκιάτα (αλβανικό), Γκούντας, Καπαγιαννίδης, Κατσιάς, Κόκκαλης, Κομλίκης, Κομπλίκης, Κοντογιαννάκης, Κοντοθανάσης, Κοτζαγιάννογλου, Κοτρώτσιος, Κουτρομπής, Κουτσούνανος, Μακρής, Μακρίδης, Μακρόπουλος, Μπίκος, Μπιτσώρης, Μπότης, Μπουρντάς, Ντρούγκα (αλβανικό), Παλάκας, Πατάκας, Πίκουλας, Πιτσιάνης, Πουτουσίδης, Ρούμπης, Σίσκος, Σισμανίδης, Τάγκας, Τηληκίδης, Τηλικίδης, Τυλικίδης, Τομπουλίδης, Τοπαράκης, Τοπούζης, Τορτοπίδης, Τσιρογιάννης, Τσίρος, Τσοτσίδης

2.5.2 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα μελών του σώματος, αδυναμίες: Βάρκας, Βαρσακέλης, Γαλανάκης, Γαλάνης, Γαλανός, Γιαλαμουΐδης, Γιαμουρίδης, Γκανιάς, Γκούσο (αλβανικό), Γλαβίνας, Γλούφτης, Γουρλαμάτης, Δαλακλής, Ζαγκάλος, Ζαρογιάννης, Καμπράνης, Καραγκιοζίδης, Καραγκιόζοβ, Καρακάνας, Καρακασίδης, Καρακάσογλου, Καραμπάτσας, Καρρής, Κέρογλου, Κεφαλάς, Κόκωβ (ρώσικο), Κόρα (αλβανικό), Κόρμπας, Κοτλιδόπουλος, Κοτρώτσιος, Κουκουτσιλής, Κουλαξίδης, Κούλογλου, Κουράκης, Κουτέλης, Κουτρή, Κουτρούλας, Κουτσιλάς, Κουτσογιάννογλου, Κουτσοκώστας, Κουτσοσπύρος, Κουτσός, Κουτσουκανίδης, Κουτσούνανος, Κουφός, Κοφίδης, Κοψαχείλης, Κοφτόπουλος, Κυφωνίδης, Λεμπερίδης, Λίσκος, Μαλέας, Μαλέτσκας, Μαυρομάτης, Μούτας, Μπάκας, Μπάλλα (αλβανικό), Μπέκιος, Μπενής, Παλαμίδης, Παλάντζας, Παρτόζης, Πατάκας, Πατλαμάζογλου, Πατσάγγουρας, Πελτέκης, Πλατάκης, Σίμος, Σπανός, Σπανίδης, Τζιρνάζογλου, Τσιρνάσογλου, Τοπάλης, Τοπαλίδης, Τραυλός, Τσαβλίδης, Τσαυλίδης, Τσακίρης, Τσακιρίδης, Τσακλίδης, Τσαλαπατάρας, Τσαλουχίδης, Τσανικίδης, Τσαντσάρης, Τσαουλίδης, Τσιαλίκης, Τσιλιπάκος, Τσολάκης, Τσολακίδης, Τυφλίδης, Φέκας, Χαρσάς, Χωλίδης

2.5.3 Χρώμα προσώπου ή μαλλιών: Ακτσόγλου, Αραβίδης, Αραβόπουλος, Αράπογλου, Γαλακτιός, Γκάρας, Γκαρέτσος, Καραβέλας, Καραβέλλας, Καραβέλης, Καραγιαννάκης, Καραγιάννης, Καραγιαννίδης, Καραγιώργος, Καραελευθεριάδης, Καραΐσκας, Καρακάρης, Καρακώστας, Καραλής, Καραμάνης, Καραμανλίδης, Καραμαντζάκης, Καραμεσίνης, Καραμήτρος, Καραμπάς, Καρανάσιος, Καρανώτας, Καραογλάνης, Καραολάνης, Καραπάπας, Καρασαββίδης, Καρατάι, Καρατζίδης, Καρατζίκος, Καρατσεβάκης, Κόκκινος, Κόκινος, Κοκκίνης, Κοκκινίδης, Κοκκινόπουλος, Κούκης, Μαυραγγελίδης, Μαυρίδης, Μαυρουδάκης, Μαυρόπουλος, Μαυρούδης, Μελίδης, Μερτζάνης, Μούρας, Μπαρκούκης, Μπιτσιώρης, Μποζίνης, Μπόζογλου, Μποζώνης, Ξανθόπουλος, Ξάνθος, Ξανθούλης, Παλάκας, Ποζίδης, Ρουσαμάνης, Ρουσιαμάνης, Ρούσσο, Σαρηγιάννης, Σαρηγιαννίδης, Σαριβασίλογλου, Σκαρλάτος, Φλώρος, Χιονίδης, Ψαρρόπουλος

2.5.4 Χαρακτηριστικά εξωτερικής εμφάνισης και ντύσιμο: Αλατζάς, Αλκουσάκης, Γιοσμάς, Γκουτζέλης, Δανδής, Καϊταλίδης, Καλτσογιάννης, Κασκαλίδης, Κατσαγιάννογλου, Κατσαρός, Κατσούλας, Κιβρακίδης, Κοτζαμπογιούκογλου, Κουκούλης, Κυρλής, Λαχουράς, Λιούγας, Λύγδας, Λυγερίδης, Μάλλιος, Μαλλιώρας, Μαυρογένης, Μαυρογενίδης, Μουστάκας, Μπαλάσκας, Μπαλαφούτης, Μπουλασίκης, Μπριάζας, Μυρώδης, Νταμοτσίδης, Παρλαπάνης, Πεσεξίδης, Ρέκλος, Σαγκαλίδης, Σκιούλας, Σκουλούδης, Τζιρούδης, Τσεπέλια (αλβανικό), Τσιλικούδης, Τσιπλάκης, Τσιπλακίδης, Τσιραμπίδης, Τσιτηρίδης, Τσιτιρίδης, Τσιμηδέλλης, Τσιμηδέλλης, Τσοπουρίδης, Φεσλίδης, Φραντζέλας

2.5.5 Χαρακτήρας – συμπεριφορά: Αϊναλής, Αλαφατζάνης, Αρβανίτης, Ασλανίδης, Ασλάνογλου, Ατματζίδης, Αχελωνούδης, Βαβουλίδης, Βινές, Γάτος, Γελαστόπουλος, Γενίτσαρης, Γερούκης, Γκόσκωβ (ρώσικο), Γκατζώλας, Γκιολέκα (αλβανικό), Γκότσης, Γουρζουλίδης, Γούτλης, Δάρας, Δεληγιαννάκης, Δεληγιάννης, Δεληγιαννίδης, Δεληθεοδωρίδης, Δελημαράς, Δεληπορανίδης, Τεληπορανίδης, Δελίδης, Διγκιάρης, Ζαρδαλόπουλος, Ζέκκος, Ζέκος, Ζηκουρίδης, Κακαγιάς, Καλακούδης, Καλαμπαλίκης, Καλαντερίδης, Καλεντερίδης, Καλενδέρης, Καλημέρης, Καλιμπούρης, Καλογερίδης, Καλόγηρος, Καλοειδής, Καλόπουλος, Καλός, Καμπάντας, Καμπράνης, Καντζιούρας, Καραϊσκάς, Καρατάι, Κάργας, Καρμίρης, Καρυτίδης, Κασιμίδης, Κασκαλίδης, Κατόπης, Καφήρας, Κιβρακίδης, Κιοτέογλου, Κισκίνης, Κογκώλ (ρώσικο), Κοτσακίδης, Κουλαουζίδης, Κουρτίδης, Κούρτογλου, Κούσης, Κουτλής, Κουτρούλας, Λαφαζάνης, Λαφαζανίδης, Λάφης, Λεβεντίδης, Λεβεντόπουλος, Λεονταρίδης, Λιώτας, Λυκίδης, Μαζμανίδης, Μασμανίδης, Μαμούρης, Μανταρτζιεβ, Μέμτσας, Μερντάι (αλβανικό), Μούντας, Μουτεσίδης, Μπάκας, Μούτας, Μπαλαφούτης, Μπάμπαλος, Μπαντής, Μπεσίρης, Μπλιάγκας, Μπόρας, Μπούρας, Μπούρντας, Νταμπούδης, Ντελεσπυρίδης, Ντελεσπερίδης, Ντούγκας, Ντουμπάρατζης, Ξεφτέρης, Ξυμητίδης, Ξυνιάς, Οκουμούσης, Ούλιος, Παλάβρατζης, Παλάντζας, Παληκαρόπουλος, Παρατοσίκογλου, Πεγκλίδης, Πετσούχ, Πιτσιάνης, Πομπουρίδης, Πρασότας, Ρέκλος, Ρούμπης, Σάκα (αλβανικό), Σαλαγιάννης, Σαμπάνης, Σαχίνης, Σαχπεκίδης, Σδούκος, Σεβλίδης, Σεϊταρίδης, Σερκελής, Σίσκος, Σιώκης, Σοϊλεμεζίδης, Ταχταλίδης, Τεβεκέλης, Τζερεμάκης, Τζιώρας, Τηλαβερίδης, Τιλικίδης, Τοσχελίδης, Τούνης, Τρίμι (αλβανικό), Τρυφερίδης, Τσαμπασιδής, Τσαμουρνάς, Τσαντίλης, Τσατσάνης, Τσαχαλίδης, Τσεχελίδης, Τσιαγγρίδης, Τσιβώνης, Τσιγκιαούρ, Τσινάκης, Τσιτινίδης, Τσόλκας, Τυριτίδης, Φαντίδης, Φαχιρίδης, Φιλαργυρόπουλος, Χαβενετίδης, Χαιρόπουλος, Χάιτας, Χάσα (αλβανικό), Χασογλάνης, Χάχογλου, Χερχελετζής, Χοϊλούς, Χομιάκοβ (ουκρανικό)

2.5.6 Ιδιότητα: Αγάς, Αγάκος, Αηδονίδης, Αθάνατος, Ακτσόγλου, Αμανατιάδης, Αμάνιος, Αμαραντίδης, Αμπερίδης, Ανήφορος, Απέργης, Ατζελίδης, Βαρυπάτης, Βελής, Βόγγαλης, Βρουχάκης, Γαζόγλου, Γάρος, Γεϊτσιδής, Γιουμουξούζης, Γκανιάς, Δερβίσης, Ντερβίση (αλβανικό), Δερλαμπάκης, Ζέρβας, Ζερβός, Κανακαρίδης, Κανάκογλου, Κανδρής, Κανταζίδης, Καραπάτας, Κάργας, Καριτίδης, Καρυτίδης, Κασκαλίδης, Κατσακίδης, Κατσαμακίδης, Κατσάνης, Κατσάνος, Κατσιάς, Καφαντάρης, Καφήρας, Κιάρρι (αλβανικό), Κιούρος, Κόγιας, Κομύτης, Κοσωφίδης, Κουζόγλου, Κουλαουζίδης, Κουλόγλου, Κουλτουρίδης, Κουμπούς, Κούπελης, Κουράκης, Κουρόγλου, Κύρμος, Κωστομοίρης, Λαγαρίας, Λαγοθεόδωρος, Λυκοστράτης, Λυκοτσέτας, Μάγος, Μακαρώνας, Μάλλης, Μανζιέρι, Μενζιέρι, Μαραμπούτης, Μερτζάνης, Μετοικίδης, Μπαλαφούτης, Μπεκιάρι (αλβανικό), Μπεκιαρούδης, Μπεσίρης, Ντόρτογλου, Ξεπαπαδάκος, Οκουξίδης, Ορφανίδης, Σαλτίδης, Σαλτουρίδης, Σουξίδης, Στρατηλάτης, Ταρνάρας, Τίταρος, Τοβάρτσι (ουκρανικό), Τογγοσίδης, Τρανός, Τσαλίμαλμας, Τσίκας, Τσιλικούδης, Τσόγγας, Τσόγκας, Φελεκίδης, Χαϊδευτός, Χαλεβελάκης, Χαριτίδης, Χατζάκος, Χατζηαντωνίου, Χατζηγεωργίου, Χατζηγιαννάκης, Χατζηγιαννίδης, Χατζηδημητριάδης, Χατζηδημητρίου, Χατζηελευθερίου, Χατζηευστρατίου, Χατζηιωακειμίδης, Χατζηιωαννίδης, Χατζηιωάννου, Χατζηκεχαγιάς, Χατζηκωνσταντινίδης, Χατζημιχαηλίδης, Χατζημόσχου, Χατζημποζίνης, Χατζηνικολάου, Χατζηπαυλίδης, Χατζής, Χατζησοφianός, Χατζηχαλαράμπος, Χατζογλάκης, Χατζόπουλος, Χλωρίδης, Χόης, Χουρίδης, Ψύχος

2.5.7 Ηλικία: Βαρβαγιάννης, Βότσης, Γερογιάννης, Γκέντσος, Κακαγιάς, Καλιμπούρης, Καραογλάνης, Καραολάνης, Κεϊβανίδης, Κέντσαγας, Κουκουτσιλής, Μικρόπουλος, Μπάμπαλος, Μπάρμπας, Όγκλυ (γεωργιανό), Παλιούρας, Πλιάκος, Πουλίκας, Τζιάτζιος, Τοσουνίδης, Τρανός, Τσούλε (αλβανικό)

2.5.8 Πρόσωπα: Βαβουλίδης, Βαρβαγιάννης, Καρατάι, Καρρής, Κεσανίδης, Κεσιδής, Κίρτσης, Κόκωβ (ρώσικο), Κουσκουβέλης, Κουτσουκανίδης, Κύρτσης, Λαλάνης, Λαλίλλαϊ (αλβανικό), Μπαμπαμτσής, Μπαρκούκης, Μπάρμπας, Μπάσιας, Μπασιαδήμος,

Μπιρμπίλης, Παπίας, Πάππος, Παπουλαΐδης, Τζίκα (αλβανικό), Τρανός, Τσάτσα (αλβανικό), Φουλόπουλος

2.5.9 Ζώα – πτηνά: Αηδονίδης, Απαναζίδης, Ασλανίδης, Ασλάνογλου, Ατματζίδης, Αχελωνούδης, Βαβουλίδης, Βέλκος, Βρουχάκης, Γάτος, Γκαλιμαρίδης, Γκατζώλας, Γκιέτσκα (αλβανικό), Γκίσας, Γκότσης, Ζέκος, Ζέκκος, Ζεπίδης, Ζόγκου (αλβανικό), Ζυγούρης, Κάζης, Καζίας, Καζόγλου, Καραβέλλος, Καραβέλος, Καραβέλης, Καρακούσης, Καρατάι, Καρατζίδης, Κάργας, Κασκαρίδης, Κατσούλας, Κιούκου (αλβανικό), Κογκώλ (ρώσικο), Κότσιφας, Κουζόγλου, Κούκος, Κουράκης, Κουρτζίδης, Κουρτόγλου, Κούσης, Κύρμος, Λεονταρίδης, Λίσκος, Λυκίδης, Μαλάκης, Μαλάκης-Σδρίβας, Μαντζάκης, Μεληγκότσης, Μπασιούρας, Μπίκος, Μπιρμπίλης, Μπλούχος, Ντάσι (αλβανικό), Ντουβής, Ξεφτέρης, Περιστερίδης, Πιλιτσιδής, Σαμουρέλης, Σαχίνης, Σκορδαλός, Τζιρούδης, Τιλικίδης, Τσίρος, Τζίτζικας, Τοσουνίδης, Τουργαΐδης, Τραγίδης, Τσακλίδης, Τσαχαλίδης, Τσιάπι (αλβανικό), Φλώρος, Χιντάς

2.5.10 Φυτά: Αμαραντίδης, Αμπεριάδης, Βαβουλίδης, Βινές, Βίσνια, Δαργανάκης, Ζέλλιος, Ζουμπούλης, Καβουνόπουλος, Καϊσάς, Καραπιτέρης, Καραφυλλές, Κουκουσάς, Κουκούσης, Κριθαράκης, Κριθαρίδης, Κρομμύδας, Λεμονίδης, Μαντζανίδης, Μαυραγάνης, Μπριάζας, Ντουβής, Παλιούρας, Παμλίδης, Παμπουκίδης, Πατάκας, Πιπερίδης, Ρούγκος, Σικαλίδης, Σκόρδος, Σκρίνος, Τριβόλας, Τσαβδαρίδης, Τσαουλίδης, Τσαπουρνάς, Τσιαλίκης, Τσοπουζίδης, Τσοτουλίδης, Φαρμάκης, Φασούλας, Φουντουκίδης

2.5.11 Αντικείμενα: Αγτζίδης, Αμπεριάδης, Βάρκας, Βινές, Βίσνια (αλβανικό), Γκαγκαρέλης, Γκάσκωβ (ρώσικο), Γκούβας, Γράβαλης, Γραφάλης, Δάρας, Δρούζας, Ζαγκάλος, Ζεβαχέρογλου, Καζάκης, Καζίκος, Καϊσάς, Καλανταρίδης, Καλεντερίδης, Καλενδέρης, Καλτσιδής, Καμανάς, Καμπάνης, Καμπράνης, Καρακιβουρίδης, Καριοφύλλης, Καρούντας, Καρούτας, Κασάρας, Κασσάρας, Κατριοπλάς, Κατσούλας, Κεσογλίδης, Κιαπίδης, Κισκούκης, Κόπανος, Κουκάρας, Κουκούλης, Κουκουλιάτας, Κουλουφάκος, Κουμάτης, Κουτέλης, Κουτσιλάς, Μπαλάσκας, Μπαλτάς, Μπίκος, Μπότης, Μπούρντας, Ντζομιάδης, Ντρούγκα (αλβανικό), Ομπρουτσκόβ (μολδαβικό), Παλάντζας, Πανταλώνας, Πιάγκας, Ποτουρίδης, Πουτουρίδης, Ρέλλος, Σαμουρέλης, Σαντικίδης, Σαντίκογλου, Σαουλίδης, Σαπανίδης, Σκάρογλου, Στουπιάνης, Τάγκας, Ταλαρίδης, Ταλιουρίδης, Τζάρας, Τζούρας, Τόπι (αλβανικό), Τοπχαράς, Τσαντίλης, Τσατμάς, Τσατόβ (ρώσικο), Τσελίκας, Τσιβώνης, Τσιμέρης, Τσινάκης, Τσιραμπίδης, Τσόγγας, Τσόγκας, Τσοπουλίδης, Τυχάλας, Φυτιλής, Χαβενετίδης, Χαλναρίδης

2.5.12 Φαγητά - ποτά: Γκίσας, Δάλας, Ζερτίδης, Κατσαμακίδης, Κετενίδης, Κόγιας, Κοσμερίδης, Κουτμερίδης, Μακαρώνας, Μαυρουδής, Μουσελίδης, Μπαμπανάτσας, Μποπότας, Τελεμενάκης, Τζάρας, Τσαγιόπουλος, Τσατσοπητάς, Τσιρέκας, Τσόρμπας, Τυριτίδης

2.5.13 Γεωγραφικοί όροι: Γκούβας, Γκουρνέλης, Ζήφιας, Ζγκούρη (αλβανικό), Ζντελίδης, Κάζης, Καζίας, Καζόγλου, Κανάλης, Καντζιούρας, Κεσίδης, Λούμσι (αλβανικό), Μαντζάκης, Ντζομιάδης, Ποϊριατζίδης, Πουγαρίδης, Ρούγκος, Τούμπας, Τσαγιόπουλος, Τσιτηρίδης, Τσιτιρίδης, Τσιτλακίδης, Τσόλερ(γεωργιανό), Τσορακίδης

2.6 ΣΥΝΘΕΤΑ ΕΠΩΝΥΜΑ

2.6.1 Παρωνύμιο + κύριο όνομα: Βαρβαγιάννης, Γερογιάννης, Δεληγιαννάκης, Δεληγιάννης, Δεληγιαννίδης, Δεληθεοδωρίδης, Ζαρογιάννης, Καλογιάννης, Καλτσογιάννης, Καπαγιαννίδης, Καραγιάννης, Καραγιαννίδης, Καραγιώργος, Καραελευθεριάδης, Καρακώστας, Καραμήτρος, Καρανάσιος, Καρανώτας, Καρασαββίδης, Καρατσεβάκης, Κατσαγιάννογλου, Κοντογιαννάκης, Κοντοθανάσης, Κοτζαγιάννογλου, Κουτσογιάννογλου, Κουτσοκώστας, Κουτσοσπύρος, Μαυραγγελίδης, Μαυρογιαννίδης, Μπασιαδήμας, Ντελεσπυρίδης, Ντελησπερίδης, Σαλαγιάννης, Σαρηγιαννίδης, Σαρρηγιαννίδης, Τσιρογιάννης, Χατζηαντωνίου, Χατζηγεωργίου, Χατζηγιαννάκης, Χατζηγιαννίδης, Χατζηδημητριάδης, Χατζηδημητρίου, Χατζηελευθερίου, Χατζηευστρατίου, Χατζηιωακειμίδης, Χατζηιωαννίδης, Χατζηιώννου, Χατζηκωνσταντινίδης, Χατζημιχαηλίδης, Χατζημόσχου, Χατζημποζίνης, Χατζηπαυλίδης, Χατζησοφianός, Χατζηχαραλάμπους

2.6.2 Επάγγελμα + κύριο όνομα: Μαστρογιάννης, Παπαβασιλείου, Παπαβραμίδης, Παπαγεωργόπουλος, Παπαγιάννης, Παπαδημητρίου, Παπαθεοδώρου, Παπαϊωάννου, Παπακαλλιατάκης, Παπαλουϊζάκης, Παπαμιχαήλ, Παπαναστασίου, Παπανικολάου, Παπανώτας, Παπαστεφάνου,

2.6.3 Κύριο όνομα + κύριο όνομα: Γκιολέκα (αλβανικό), Λιαμαρκόπουλος

2.6.4 Παρωνύμιο + παρωνύμιο ή κάποιο χαρακτηριστικό: Δεληπορανίδης, Καραγκιοζίδης, Καρακάνας, Καρακάρης, Καρακασίδης, Καρακάσογλου, Καρακιβουρίδης, Καρακούσης, Καραμαντζάκης, Καραμεσίνης, Καρανταγλής, Καρανταλής, Καραογλάνης, Καραολάνης, Καραπάπας, Καραπιτέρης, Καρατάι, Κοτζαμπογιούκογλου, Κοτσαπεϊδής, Κουτσουκανίδης, Μαυρομάτης, Τεληπορανίδης,

2.6.5 Κύριο όνομα + επάγγελμα: Στογιανκεχαγιάς

2.6.6 Παρωνύμιο + επάγγελμα: Χατζηκεχαγιάς

2.7 ΑΓΝΩΣΤΗΣ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑΣ – ΑΝΕΡΜΗΝΕΥΤΑ

Υπάρχουν κάποια επώνυμα, τα περισσότερα αυτών ξενικά, που δεν μπόρεσαν να ερμηνευτούν, ούτε καν με πιθανές εξηγήσεις. Αυτά είναι τα: Ζάτσια (αλβανικό), Κγμεσιάν (αρμενικό), Κολντρέου (αλβανικό), Κρίτορας (ρωσικό), Μουτσαμάρα (αλβανικό), Μπούσδρος, Μπρέιστα (αλβανικό), Μπρατσίγια (αλβανικό), Πλουτσίνσκι (πολωνικό), Πραμπρόμης, Τορντινάβα (ρώσικο), Τσιόπρας, Τσιρτσώνης, Φάτσια (αλβανικό).

2.8 ΞΕΝΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ

Τα ξενικά επώνυμα καλύπτουν έναν μεγάλο αριθμό της έρευνάς μας. Συγκεκριμένα είναι 199, σε ποσοστό 12,5% επί του συνόλου που εξετάζουμε. Αυτά παρασυσταίζονται κυρίως στις αρχές της δεκαετίας του 1990 με τον ερχομό των οικονομικών μεταναστών από την Αλβανία και την παλλινόστηση των Ελλήνων που διέμεναν ως τότε στις Σοβιετικές Σοσιαλιστικές Δημοκρατίες. Κάποια άλλα ανήκουν σε βαλκανικές χώρες ενώ την τελευταία δεκαετία εμφανίζονται και επώνυμα προσφύγων από τις εμπόλεμες περιοχές της Μέσης Ανατολής. Στα ξενικά επώνυμα, έστω και αδόκιμα, αναφέρουμε και τα επώνυμα που ανήκουν σε οικογένειες Ρομά, κυρίως λόγω της προέλευσης και της ετυμολογίας τους. Αναλυτικότερα τα ξενικά επώνυμα μπορούμε να τα κατατάξουμε στις εξής κατηγορίες:

2.8.1. Επώνυμα οικογενειών από την Αλβανία και τη Βόρεια Ήπειρο

2.8.1.1 Αλβανία (88): Βάσκου, Βάτα, Βίσνια, Βίσο, Βρέτο, Γκιάτα, Γκιέτοκα, Γκιολέκα, Γκιόνα, Γκούσο, Ελέζι, Ζάτσια, Ζγκούρη, Ζερελλάρι, Ζόγκου, Κασέμι, Κιάρρι, Κλλόγκρι, Κοβάτσι, Κολντρέου, Κόρα, Κόρτσα, Λαλλίλαϊ, Λάτσα, Λούμσι, Μάντσε, Μάρκαϊ, Μάρκου, Μαρσέλ, Μέμα, Μερκούρι, Μερντάνι, Μεχμέτ, Μεχμέτι, Μιράσι, Μιρντίτα, Μουκολάρι, Μουτμάρα, Μουτσοντέμι, Μπάλλα, Μπάμι, Μπεκιάρι, Μπέκιο, Μπεσίρι, Μπεσμίρ, Μπογκντάνι, Μπραχλίκα, Μπρέιστα, Μπραπτοίγια, Νότα, Ντάνι, Νταούλε, Ντάσι, Ντέμο, Ντερβίση, Ντούκας, Ντρούγκα, Παπά, Πέπα, Ρακίπι, Ραμαντάνι, Σάκα, Σάλλιου, Σέλλα, Σεράσι, Σκέντο, Τζαμπάζι, Τσαμπάζι, Τζαφέρι, Τζίκα, Τόλι, Τόπι, Τότσα, Τρίμι, Τσάτσα, Τσέλα, Τσεπέλια, Τσιάπι, Τσούλε, Φάτσια, Φέιζο, Χαϊντερλί, Χαλιμλάρι, Χαλλίντρι, Χάσα, Χότε, Χότζα, Χύσα

2.8.1.2 Βόρεια Ήπειρο (4): Κιούκου, Λούκα, Παππά, Τρενταφίλι

2.8.2. Επώνυμα οικογενειών από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες

2.8.2.1 Γεωργία (16): Γκιαγκιάεβ, Ζαζασβίλι, Θεοφίλωβ, Ιβάνοφ, Καραμπατσάκ-Όγκλυ, Καραμπουλάτ, Λέσνικωβ, Μιρόεβ, Μτατσιμιντέλι, Παρασκευώβ, Σαακασβίλι, Σόνους (Αλχαζία), Τοπχαράς, Τσάκλωβ, Τσατόβ, Τσόλερ

2.8.2.2 Ρωσία (15): Γκάσκωβ, Γκερτλέιν, Εγόροβ, Ζουράβλεβ, Καρατάι, Κογκώλ, Κόκωβ, Κούζωβ, Κουμπούς, Μανταρτζιέβ, Ματιούχιν, Σαλάχοβ, Στεγκνέβ, Στρέλτσοβ, Τορντινάβα

2.8.2.3 Αρμενία (10): Αβανέσωβ, Ακόπωβ, Γρηγοριάν, Ελευθέρωβ, Κγμεσιάν, Ματεβοσιάν, Νερσινιάν, Ογκανιάν, Σαρκισιάν, Χατσατουριάν

2.8.2.4 Άλλες Σοβιετικές Δημοκρατίες (9): Ιγνάτωβ, Καντελάκι, Καραγκιόζοβ, Κρέμερ, Κρίτορας, Ματσουκάτοβ, Μπαρνανόβσκι, Σαμπήρωβ, Τσιγκιαούρ

2.8.2.5 Ουκρανία (5): Κουζιμένκο, Πετσούχ, Τοβάρτσι, Τσεμπάνοβ, Χομιάνοβ

2.8.2.6 Καζακστάν (3): Κολέσωβ, Πρασότας, Τριανταφύλλοβ

2.8.2.7 Μολδαβία (1): Ομπρουτσκόβ

2.8.2.8 Ουζμπεκιστάν (1): Ποντόλσκι

2.8.2.9 Λιθουανία (1): Μαλόκου

2.8.3. Επώνυμα οικογενειών από βαλκανικές χώρες

2.8.3.1 Βουλγαρία (5): Γκάλεβ, Νικόλοβ, Ντάνοβ, Ράντεβ, Τριφόνοβ

2.8.3.2 Ρουμανία (2): Ιβάν, Στοϊκάν

2.8.4. Επώνυμα οικογενειών από ανατολικές χώρες της Ευρώπης

2.8.4.1 Τσεχοσλοβακία (4): Μιχαλίκωβ, Ντόνκα, Ντούσιεκ, Ρεμιάσοβ

2.8.4.2 Πολωνία (1): Πλουτσίνσκι

2.8.5. Επώνυμα οικογενειών που ανήκουν σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες

2.8.5.1 Ιταλία (1): Μανζιέρι (ή Μενζιέρι)

2.8.5.2 Ισπανία (1): Φοντάν

2.8.6. Επώνυμα οικογενειών από χώρες της Ασίας

2.8.6.1 Συρία (4): Αλχατίμπ, Σανίνο, Χαζάρ, Χαλίλ

2.8.6.2 Αφγανιστάν (2): Μαχμούντ, Χοσεΐν Πουρ

2.8.6.3 Πακιστάν (1): Αλί

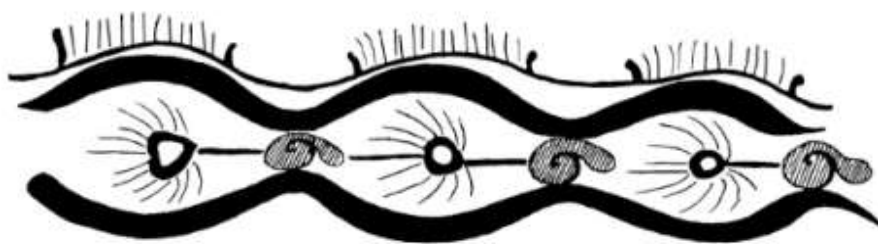
2.8.6.4 Ιράκ (1): Αλ Τζιμπούρ

2.8.7. Επώνυμα που ανήκουν σε οικογένειες Ρομά (25): Αεριντίν, Ακίνογλου, Ασημάκης, Ασήμογλου, Βεσίμ, Βιλανάκης, Ελευθεριάδης-Μπότης, Καβουνόπουλος, Κανάλης, Μέτος, Μουσταφάς, Μπεσίμογλου, Μπότης, Ραϊφόγλου, Ριστέμογλου, Ρουσίτ, Σαμπάνης, Σαντικίδης, Σαντίκογλου, Σελίμ, Σεφεντίνογλου, Τάσιος, Τσαντίλης, Φεϊμόγλου, Χαϊδάρης, Χαϊδάρογλου

2.8.8. Επώνυμα που ανήκουν σε οικογένειες απροσδιόριστης προέλευσης (2): Μούσα, Τζαουΐρ

ΞΕΝΙΚΑ ΕΠΩΝΥΜΑ	
Χώρα ή περιοχή προέλευσης	Συχνότητα
Αλβανία / Βόρεια Ήπειρος	88 / 4
Πρώην ΕΣΣΔ (σύνολο)	59
Γεωργία	16
Ρωσία	15
Αρμενία	10
Ουκρανία	5
Βουλγαρία	5
Τσεχοσλοβακία	4
Καζακστάν	3
Ρουμανία	2
Χώρες της Ασίας	8
Ρομά	26

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΩΝΥΜΩΝ

Από τα 1.588 διαφορετικά επώνυμα, αυτά που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη συχνότητα είναι:

- Παπαδόπουλος	από 99 φορές
- Λαζαρίδης	από 43 φορές
- Κυριακίδης	από 36 φορές
- Παυλίδης	από 27 φορές
- Γρηγοριάδης	από 21 φορές
- Ελευθεριάδης και Κωνσταντινίδης	από 20 φορές
- Απέργης, Φωτιάδης	από 19 φορές
- Γεωργιάδης	από 18 φορές
- Δημητρίου, Νικολαΐδης, Ξανθόπουλος, Ταξιάρχης	από 17 φορές
- Αλεξίου, Αποστόλου, Ηλιάδης, Κώτσος, Τσιμέρης	από 16 φορές
- Αναστασιάδης, Βιλανάκης, Κουκούλης, Κωνσταντίνου, Μιχαηλίδης, Σιδηρόπουλος	από 15 φορές
- Μαριούλας, Μαυρίδης, Παπανικολάου	από 14 φορές
- Φαρμάκης	από 13 φορές
- Καφφές, Σαββίδης, Συμεωνίδης, Τσακλίδης, Χατζηγεωργίου	από 12 φορές
- Αντωνιάδης, Θεοφανίδης, Μπακιρτζής, Ντόρτογλου, Σουπιάδης	από 11 φορές
- Αθανασιάδης, Γκορίδης, Θεοδωρίδης, Ιωάννου, Καραφυλλές, Μυλωνάς, Μωυσίδης, Οικονόμου, Παναγιωτίδης, Σαρβανίδης, Τσαντσάρης, Τσαφής, Φιλιππίδης	από 10 φορές
- Γαβράς, Γαβριηλίδης, Γιοσμάς, Θεοδώρου, Καραγιάννης, Σαντίκογλου, Τσακλίδης	από 9 φορές
- Ατματζίδης, Γιαννιώτης, Δήμου, Καλλιανίδης, Κεσίδης, Κοσσωφίδης, Κουκουσάς, Μπουζίκας, Νησιώτης, Παπαϊωάννου, Τοπαλίδης, Τριανταφυλλίδης, Χαραλαμπίδης	από 8 φορές
- Αραμπατζής, Βαβουλίδης, Βασιλείου, Βότσης, Γεωργίτσης, Γιαννακόπουλος, Ιορδανίδης, Λουκίδης, Μακρής, Μελετλίδης, Μπαλάσκας, Μπότης, Παπαδημητρίου, Σταματίου, Στεφανίδης, Ταχματζίδης, Τσολακίδης, Χριστοδουλίδης	από 7 φορές

Γ' ΜΕΡΟΣ:

ΕΡΜΗΝΕΙΑ – ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΕΠΩΝΥΜΩΝ

Αβανέσωβ [1]³⁰, επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αρμενία (Аванесов). Η πιθανότερη εκδοχή να είναι πατρωνυμικό και να προέρχεται από το όνομα Аванес που είναι η απόδοση του αρμένικου κύριου ονόματος Hovhannes που σημαίνει φλογερός ή στο κύριο όνομα Jovhannes < Ιωάννης (στα εβραϊκά ονομάζεται το έλεος του Θεού)³¹. Υπάρχουν ακόμη τα ποντιακά επώνυμα Αβανίδης από το δημόδες αβάνης, ο συκοφάντης < αραβ. Hawān (αβανιά είναι η συκοφαντία, η κακολογία) και Αβενίδης από την τουρκική λέξη avene = αντάρτες, επαναστάτες³². Η λέξη αρχικά αναφερόταν στην επιβολή άδικου και δυσβάστακτου φόρου από το οθωμανικό κράτος στους χριστιανούς εμπόρους, ενώ δήλωνε και τη δήμευση της περιουσίας χριστιανών λόγω ψευδούς καταγγελίας ή εκβιασμού³³. Τέλος, μια τέταρτη εκδοχή, το κατατάσσει ως εθνικό (πατριδωνυμικό), για αυτόν που προέρχεται από την πόλη Аванос της περιοχής Nevşehir της ιστορικής Καππαδοκίας. Στην αρχαία ελληνική και βυζαντινή εποχή, η πόλη ονομαζόταν Βενέσσα και θεωρείται ότι πήρε το όνομα, κατά μια εκδοχή, από τον Ентанос Bey ή από τους διοικητές του στρατού των Σελτζούκων και κατά μία άλλη από τα φημισμένα μαγειρικά σκεύη evanî³⁴. Η τελευταία ερμηνεία είναι σχετικά απίθανη, καθώς η κατάληξη -ωβ (-ον στη λατινική, -ов στην κυριλλική γραφή) είναι χαρακτηριστικό κτητικό επίθημα σε επώνυμα ρωσικά και σλαβικά και δηλώνει τον γιό ή τον απόγονο και δε χαρακτηρίζει εθνικά επώνυμα. Από τα μέσα του 16^{ου} αιώνα, περίπου το 60-70% των ρωσικών επωνύμων υιοθέτησαν σταδιακά τα πατρωνυμικά επιθήματα -ον, -εν, -ён.

Αβραμίδης [3], πατρωνυμικό, ο γιος ή ο απόγονος του Αβραάμ. Το -ίδης είναι κατάληξη που συναντάται ευρέως στα επώνυμα προσφύγων από Πόντο (κυρίως), ανατολικά παράλια Μικράς Ασίας, Ανατολική Θράκη και δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο. Το όνομα Αβραάμ είναι εξελληνισμένος τύπος του εβραϊκού ονόματος Abraham = ο πατέρας των πολλών (εθνών), ο γενάρχης³⁵. Τα ονόματα των Εβραίων είχαν τη σημασία ολόκληρων προτάσεων και για αυτό οι Εβραίοι δεν είχαν την ανάγκη από δεύτερο όνομα³⁶. Επίσης, επί τουρκοκρατίας, αβράμηδες, αβραμικοί ή ουβριοί λέγονταν γενικότερα οι Εβραίοι³⁷.

Αγαθαγγελίδης [5], πατρωνυμικό με την κατάληξη -ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του Αγαθάγγελου, βαπτιστικού ονόματος από τη σύνθεση των λέξεων αγαθός + άγγελος, ο άγγελος που φέρνει αγαθές (καλές) ειδήσεις. Ο Άγιος Αγαθάγγελος είναι μάρτυρας της Χριστιανικής Εκκλησίας που έχασε τη ζωή του στην περίοδο των μεγάλων διωγμών από τους Ρωμαίους και τιμάται στις 23 Ιανουαρίου.

Αγάκος [2], **Αγάς** [3], παρωνύμιο ή ακόμη και επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη ağa. Το επώνυμο Αγάκος συνοδεύεται από την υποκοριστική λέξη -άκος. Ο αγάς ήταν τίτλος αξιωματούχου στην Οθωμανική Αυτοκρατορία που δήλωνε κύριο, άρχοντα, διοικητή. Στην οθωμανική γλώσσα η λέξη (agha ή ağa), περσικής προέλευσης (Āgā), σημαίνει κύριος, πάτριος, αρχηγός, σεβαστός, διοικητής, ενώ σπανιότερα χρησιμοποιείται και με την έννοια του ιδιοκτήτη γης. Αρχικά ο τίτλος του Αγά δινόταν τόσο σε πολιτικούς όσο και σε

³⁰ Ο αριθμός μέσα στην αγκύλη δείχνει τη συχνότητα του επωνύμου, όπως αυτή καταγράφηκε από τη μελέτη των μαθητολογίων

³¹ <http://www.ufolog.ru/names/order/Аванесов>

³² Δαλακούρα Παναγιώτα, Τα Επώνυμα της Καβάλας, Γλωσσολογική Προσέγγιση (Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία), Θεσσαλονίκη 2020, σελ. 89

³³ Μπαμπινιώτης Γ., Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, εκδ. Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα 2010, σελ. 53

³⁴ <https://www.kapadokyadayim.com/avanos-gezilecek-yerler/>

³⁵ <https://www.onomatologio.gr>

³⁶ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, Ετυμολογική ακτινογραφία των ονομάτων των Ελλήνων Προέδρων, Πρωθυπουργών, Βουλευτών και Ευρωβουλευτών (1974-1995), εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1995, σελ. 199

³⁷ http://greekgeneo.blogspot.com/2014/01/blog-post_14.html

στρατιωτικούς αξιωματούχους της Αυτοκρατορίας. Ανάλογα δε του αντικειμένου διοίκησης λάμβαναν και ιδιαίτερο όνομα, όπως Χασεκί Αγάς (αρχιφύλακας). Βαθμιαία ο τίτλος αυτός άρχισε να χάνει την αρχική του σημασία. Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, για τους Έλληνες, ο τίτλος αυτός ταυτίστηκε με την έννοια του εξουσιαστή που όφειλαν να τον υπακούν και να εκτελούν τις εντολές του. Παρατηρήθηκε όμως πολλές φορές και Έλληνες που λάμβαναν τον τίτλο αυτόν να συνδέεται το όνομά τους με τον τίτλο όπως π.χ. Δημήτρησ, Θανάσας, Μανούσας κ.λπ. Στη νεοελληνική δημόσια γλώσσα φέρεται ως χαρακτηρισμός ανθρώπου τυραννικού ή δεσποτικού, καθώς επίσης και για εκείνον που ζει με αρκετή οικονομική άνεση («ζει σαν αγάς»)³⁸. Η οικογένεια Αγά, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

Αγάπης [2], πατρωνυμικό από τα κύρια ονόματα Αγάπιος και Αγαπητός < ελληνική λέξη αγάπη (αρχαία ελληνική αγαπή), δηλωτικό των ευγενών συναισθημάτων του. Εξίσου πιθανόν να είναι μητρωνυμικό από κύριο όνομα Αγάπη ή ακόμη και παρωνύμιο λόγω του καλοσυνάτου χαρακτήρα. Στη χριστιανική θρησκεία, η έννοια της αγάπης είναι μεγάλης σημασίας.

Αγγελής [2], πατρωνυμικό επώνυμο σε ονομαστική πτώση ως υποκοριστικό του βαπτιστικού ονόματος Άγγελος. Η λέξη άγγελος είναι αρχαία ελληνική που παράγεται από το ρήμα ἀγγέλλω και σημαίνει τον αγγελιοφόρο, τον φορέα ειδήσεων. Στα ελληνιστικά χρόνια, με την επίδραση του Χριστιανισμού, απέκτησε νέα σημασία και σημαίνει τον ακόλουθο του Θεού και μεταφορικά το σύμβολο του καλού³⁹.

Αγγελίδης [4], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ίδης, ο γιος ή απόγονος του Άγγελου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Αγγελής).

Αγγέλου [1], πατρωνυμικό επώνυμο σε πτώση γενική του βαπτιστικού ονόματος Άγγελος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Αγγελής).

Αγελαράκης [1], επαγγελματικό, από τη λέξη αγελάρης και την κατάληξη –άκης που μπορεί να λειτουργεί είτε ως πατρωνυμική (ο γιος ή ο απόγονος) είτε ως υποκοριστική. Το ουσιαστικό αγέλη = πλήθος ζώων που ζουν μαζί, δημιουργείται από τη σύνθεση των αρχαιοελληνικών λέξεων ἄγω + ἐ-λαύνω που αμφότερες σημαίνουν οδηγώ, κινώ και δίνει ως παράγωγες λέξεις τις αγελίζω, αγέλημα, αγελαδόν, αγελάριος (προφανώς, ο έχων ή/και κατευθύνων την αγέλη), αγέλασμα, αγελάς (γεν. της αγελάδος), γελάδι, γελαδάρης, γελαδινός⁴⁰. Η κατάληξη –άρης χρησιμοποιείται, μεταξύ άλλων, στον σχηματισμό επαγγελματικών ουσιαστικών, όπως γελαδάρης, περιβολάρης, βαρκάρης κ.λπ.

Αγτζίδης [1], παρωνύμιο ή επαγγελματικό με την κατάληξη –ίδης που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο. Στη βιβλιογραφία αναφέρεται το ποντιακό επώνυμο Αγτσάς, προερχόμενο από την τουρκική λέξη akce / akca (ακτσέ) = λευκά νομίσματα, χρήματα⁴¹. Πιθανή η ερμηνεία από την επίσης τουρκική λέξη ahçı = μάγειρας (δίνει συνήθως επώνυμα Αχτσιόδης, Αχτζιόγλου)⁴².

Αδαμίδης [5], πατρωνυμικό, ο γιος ή ο απόγονος του Αδάμ με την κατάληξη –ίδης, χαρακτηριστική των Ποντίων ή των προσφύγων από την Ανατολή. Το όνομα Αδάμ είναι η ελληνική απόδοση του εβραϊκού ονόματος Adham = άνθρωπος (χωματένιος).

Αδαμόπουλος [1], πατρωνυμική με την κατάληξη –όπουλος, ο γιος ή ο απόγονος του Αδάμ (δες ετυμολογία στο επώνυμο Αδαμίδης). Το επίθημα –όπουλος στο τέλος των ελληνικών επωνύμων προήλθε από τη λατινική λέξη pullus που στην αρχή σήμαινε το πουλάρακι, τον νεοσσό, το ορνιθόπουλο και συνεκδοχικά τον γιο και τον απόγονο⁴³.

Αδάμος [2], πατρωνυμικό σε πτώση ονομαστική, μορφή του ονόματος Αδάμ με την κατάληξη –ος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Αδαμίδης).

Αδαμούδης [1], πατρωνυμικό, ο γιος ή ο απόγονος του Αδάμ (δες ετυμολογία στο επώνυμο

³⁸ <https://el.wikipedia.org/>

³⁹ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, Το Διαβολίτσι, τόμος Β, Αθήνα 2010, σελ. 13

⁴⁰ Βασδέκης Ν. Σταύρος, Ετυμολογικό Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας, σελ. 6

⁴¹ Οικονομίδης Η. Δ., Επώνυμα Ποντιακά, τυπογραφείον Εστία, Αθήναι 1934, σελ. 213

⁴² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, Επώνυμα της Μικρασίας, εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1992, σελ. 59

⁴³ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 13

Αδαμίδης) με την κατάληξη –ούδης, χαρακτηριστική των επωνύμων στη Μακεδονία και Θράκη.

Αεριντίν [1], επώνυμο οικογένειας Ρομά, πατρωνυμικό, από το τουρκικό αντρικό κύριο όνομα Hayreddin που αποτελεί τύπο του αραβικού Khayr ad-Din και σημαίνει ο καλύτερος (από θρησκευτικής πλευράς)⁴⁴ και κατά μια άλλη ερμηνεία «δώρο Θεού».

Αζάς [3], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη âza που σημαίνει τον δικαστικό πάρεδρο⁴⁵ ή όργανο ή μέλος του σώματος ή ακόμη και μιας οργάνωσης ή ομάδας⁴⁶. Είναι επίθετο Σαρακατσάνων Μακεδονίας.

Αηδονίδης [1], παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από τη λέξη αηδώνι < αρχ. ἀηδών, το γνωστό ωδικό πτηνό και μεταφορικά για πρόσωπα, ο καλλιφώνος. Ίσως να αποτελεί νεώτερη μορφή κατά μετάφραση από το τουρκικό bulbul⁴⁷, καθώς είναι πολλά τα επώνυμα προσφύγων που έλαβαν μια πιο ελληνική μορφή κατά την εγκατάστασή τους στη μητέρα Ελλάδα. Ίδιας σημασίας είναι εξάλλου και το επώνυμο Μπιρμπίλης που αναφέρεται πιο κάτω.

Αθαναηλίδης [3], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του Αναθανήλ, μορφή του βαπτιστικού ανδρικού ονόματος Ναθαναήλ, ενός των μαθητών του Χριστού (από το εβραϊκό όνομα Nathan'el = ο Θεός έχει δώσει)⁴⁸.

Αθανασιάδης [10], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ιάδης, ο γιος ή ο απόγονος του Αθανασίου. Το όνομα Αθανάσιος σημαίνει αθάνατος, αιώνιος (από το ους. αθανασία<α-στερητικό+θάνατος).

Αθανασίου [4], πατρωνυμικό σε πτώση γενική (για την ετυμολογία του ονόματος Αθανάσιος, δες το επώνυμο Αθανασιάδης).

Αθανασόπουλος [2], πατρωνυμικό με την κατάληξη –όπουλος, ο γιος ή ο απόγονος του Αθανασίου (για την ετυμολογία του ονόματος Αθανάσιος, δες το επώνυμο Αθανασιάδης).

Αθάνατος [2], παρωνύμιο, από το αρχαίο ελληνικό επίθετο άθάνατος <α-στερητικό+θάνατος.

Αϊβαζίδης [2], επαγγελματικό με την κατάληξη –ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του αϊβάζι. Προέρχεται από την τουρκική λέξη ayvaz = ο υπηρέτης κυρίως σε υπηρεσία κουζίνας μεγάλων αρχοντικών, ενώ σαν έννοια χρησιμοποιείται (σπανιότερα) κι ως νοσοκόμος πολεμικών πλοίων⁴⁹. Αναφέρεται και ως κύριο βαπτιστικό όνομα σε περιοχές της Καππαδοκίας⁵⁰.

Αϊναλής [1], παρωνύμιο, από το τουρκικό επίθετο aynalı = ο στολισμένος, ο διακοσμημένος με καθρέφτες (ayna = ο καθρέφτης)⁵¹.

Αϊντινίδης [2], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από το Αϊδίνι (Aydin), πόλη της Μικράς Ασίας (απαντάται και ως Αϊδινλής). Δεν αποκλείεται να είναι παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη aydın = το σεληνόφως, ο φωτεινός, ο καθάρος)⁵².

Ακίνογλου [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, πατρωνυμικό. Προέρχεται από τη σύνθεση των τουρκικών λέξεων Akin + oglu. Akin είναι κύριο μουσουλμανικό όνομα που έχει τη σημασία του επιτιθέμενου, του ορμητικού⁵³. Η κατάληξη –oglu (ονομαστική oğul) είναι πατρωνυμικό επίθημα και δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο του επονομαζόμενου. Με την έλευση των προσφύγων από τη Μικρά Ασία, πολλοί άλλαξαν την κατάληξη –ογλου με τις καταλήξεις –ης, –ίδης, –ιάδης –όπουλος.

Ακόπωβ [2], επώνυμο που ήρθε από τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες (Акопов), κάτι που το δηλώνει και η πατρωνυμική κατάληξη –ωβ (δες επώνυμο Αβανέσωβ). Το θέμα του επωνύμου

⁴⁴ <https://www.behindthename.com/submit/names/usage/turkish/2>

⁴⁵ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, Λεξικό των Ελληνικών Λέξεων παραγόμενων εκ της Τουρκικής, Αθήνα 1960, σελ. 15

⁴⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 51

⁴⁷ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 213

⁴⁸ www.onomatologio.gr

⁴⁹ <https://sozce.com/nedir/29376-ayvaz>

⁵⁰ Αποστολόπουλος Δ. Φ., Ανδρεάδη Ερ., Τα Βαπτιστικά Ονόματα Ανδρών και Γυναικών της Καππαδοκίας, σελ. 127

⁵¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 52

⁵² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 52

⁵³ www.behindthename.com/submit/names/usage/turkish

είναι από το κύριο ανδρικό όνομα Ακοπ < Ακόπ < Αγκόπ. Το όνομα Αγκόπ είναι τυπικά αρμενικό και ένα από τα πλέον συνηθισμένα. Σημαίνει Ιακώβ (Ακόμπ – Hagor στην κλασική αρμενική ή Αγκόπ στην δυτικοαρμενική προφορά) και προέρχεται από την εβραϊκή λέξη Γιαακώβ (יַאֲקֹב), που μπορεί να σημαίνει: ο κάτοχος της φτέρνας, ο αντικαταστάτης, είτε ο Θεός να με προστατεύει⁵⁴. Η διαδεδομένη χρήση του οφείλεται στον μεγάλο σεβασμό των Αρμενίων προς τον τοπικό άγιο της Αρμενικής Εκκλησίας, τον Όσιο Ιάκωβο, επίσκοπο Μυγδονίας (Νισίβεως Αρμενικής Μεσοποταμίας), τον οποίο τιμά και η Ελληνική Εκκλησία στις 31 Οκτωβρίου. Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από τη ρωσική λέξη οκοп = τάφος, χωμάτινη οχείρωση με τη χαρακτηριστική κατάληξη –ωβ και να είναι επαγγελματικό, ως ένδειξη δραστηριότητας του ιδρυτή του επωνύμου⁵⁵.

Ακριτίδης [3], πατριδωνυμικό με την κατάληξη –ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του ακρίτα. Ακρίτας ή ακρίτης είναι αυτός που φυλάει τις άκρες, τα σύνορα και παράγεται από το ουσιαστικό άκρον (= σύνορο). Η άμυνα του Βυζαντίου οφείλει πολλά στον θεσμό των ακριτών που ο αγώνας τους αποτέλεσε αντικείμενο της πρώτης νεοελληνικής ποίησης (ακριτικά τραγούδια και Διγενής Ακρίτας)⁵⁶. Στη Μικρά Ασία αναφέρεται και ως κύριο όνομα, Ακρίτιος στην Αραβισσό, Ακρίτας και Ακρίτης στη Σινασό, Ακρίτ στα Φλογητά⁵⁷, οπότε σε αυτή την περίπτωση είναι πατρωνυμικό.

Ακτσόγλου [3], παρωνύμιο με την κατάληξη –οğlu, ο γιος ή ο απόγονος του ακτσά, αυτού που έχει χρήματα < τουρκική λέξη akçe (και akça) = νόμισμα χρήμα, τα λεγόμενα άσπρα (από τη λέξη ak = λευκός)⁵⁸. Μεταφορικά σημαίνει τον ασπριδερό, τον ανοιχτόχρωμο άνθρωπο⁵⁹.

Αλατζάς [1], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη alaca = ο παρδαλός, ο ποικιλόχρωμος αλλά και το ποικιλόχρωμο αραιό ύφασμα από βαμβάκι, κατώτερης ποιότητας. Ως παρωνύμιο χρησιμοποιείται για κάποιον που συνηθίζει να φοράει κατώτερης ποιότητας ρούχα από αλατζά. Αρχικά σήμαινε τον τόπο παραγωγής του, τη Νιγρίτα Βισαλτίας, που εμπορευόταν το ύφασμα αυτό με τα παράλια της Μικράς Ασίας⁶⁰.

Αλαφατζάνης [1], παρωνύμιο, από τη σύνθεση των τουρκικών λέξεων âlâ (= πρόθεμα που δίνει έμφαση και δηλώνει τον εξαιρετο, τον κορυφαίο) + afacan (= άτακτος, ζωηρός, πανούργος)⁶¹. Δεν αποκλείεται να είναι παραφθορά του επωνύμου Λαφαζάνης (τουρκική lafazan = ο φλύαρος) που αναφέρεται πιο κάτω.

Αλέκος [1], πατρωνυμικό, δημώδης σύντμηση που κύριου ανδρικού ονόματος Αλέξανδρος ή Αλέξιος. Το όνομα Αλέξανδρος σημαίνει υπερασπιστής, προστάτης ανδρών [σύνθετο από το αρχαίο ρήμα αλέξω (αποκρούω, προστατεύω) + το ουσιαστικό ανήρ, γεν. του ανδρός]. Σπουδαίοι γλωσσολόγοι τονίζουν πως το όνομα είναι πανάρχαιο, καθώς συναντάται από τα Μυκηναϊκά χρόνια. Το όνομα δοξάστηκε από τον Μέγα Αλέξανδρο και πέρασε σε όλες τις γλώσσες⁶². Παρόμοια ερμηνεία έχει και το όνομα Αλέξιος, ο υπερασπιστής, ο προστάτης < από το αρχαιοελληνικό ρήμα αλέξω (αποκρούω τους εχθρούς, προστατεύω τους φίλους)⁶³.

Αλεξανδρίδης [2], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του Αλεξάνδρου (για την ετυμολογία του ονόματος, δες το επώνυμο Αλέκος).

Αλεξιάδης [5], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ιάδης, ο γιος ή ο απόγονος του Αλεξίου (για την ετυμολογία του ονόματος, δες το επώνυμο Αλέκος).

Αλεξίου [16], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή απόγονος του Αλεξίου (για την ετυμολογία του ονόματος, δες το επώνυμο Αλέκος).

⁵⁴ www.onomatologio.gr

⁵⁵ <http://www.ufolog.ru/names/order/Акопов>

⁵⁶ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 106-107

⁵⁷ Αποστολόπουλου Δ. Φ., Ανδρεάδη Ερ., ό.π., σελ. 118

⁵⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 52

⁵⁹ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 79

⁶⁰ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 17

⁶¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 53 και 58

⁶² Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 16

⁶³ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 17

Αλεξόπουλος [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη –όπουλος, ο γιος ή ο απόγονος του Αλέξη (για την ετυμολογία του ονόματος, δες το επώνυμο Αλέκος). Το όνομα Αλέξης είναι δημόδης τύπος του βυζαντινού Αλέξιος και αυτό συντομευμένος τύπος του ονόματος Αλέξανδρος.

Αλί (Ali) [1], επώνυμο μαθητή με καταγωγή από το Πακιστάν. Πατρωνυμικό, Ali ήταν το όνομα ενός από των γίων του προφήτη Μωάμεθ που στην αραβική γλώσσα σημαίνει το ύψιστο, το μεγαλύτερο, το άριστο, το ευγενές⁶⁴.

Αλκουσάκης [1], παρωνύμιο, από τη σύνθεση των τουρκικών λέξεων al (= κόκκινος, -η, -ο) + kusak (= ζώνη)⁶⁵ και της κατάληξη –ης.

Αλμανιώτης [4], πατριδωνυμικό, αυτός που κατάγεται από το Αλμαλί (Γαλήνη), κωμόπολη της Ανατολικής Θράκης που υπαγόταν διοικητικά στην Αδριανούπολη⁶⁶. Χωριό με την ονομασία Αλμαλί ή Ελμαλί Γκιολ (Almali / Elmali giol) υπάρχει και στην επαρχία της Σαμψούντας του Πόντου⁶⁷. Η ονομασία Almali ή Elmali προέρχεται από την τουρκική λέξη elma = μήλο + την τοπωνυμική κατάληξη –li⁶⁸.

Αλμπανίδης [1], επαγγελματικό ή παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από την τουρκική λέξη nalbant (με αποβολή του αρχικού n-) = ο πεταλωτής αλόγων και μεταφορικά ο άτεχνος, ο κακότεχνος⁶⁹ (δες πιο κάτω και το επώνυμο Ναλμπάντης).

Αλ Τζμπούρ (Al Jebour) [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από το Ιράκ. Είναι πατριδωνυμικό (εθνικό) με το οριστικό άρθρο Al (για τον αναφερόμενο) και την ονομασία Jebour (γράφεται επίσης Jibour ή Jubur) που αναφέρεται στη μεγαλύτερη αραβική φυλή του Ιράκ⁷⁰. Η ονομασία προέρχεται από την περιοχή Jub Bur στα ανατολικά σύνορα με το Ιράν.

Αλχατίμπ (Alkhatib) [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Συρία, είναι επαγγελματικό και σημαίνει ο εκπαιδευτικός, ο δάσκαλος.

Αμανατιάδης [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ιάδης με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη amanet (και emane) = παρακαταθήκη, ενέχυρο, εγγύηση, υποθήκη⁷¹, (2) παρωνύμιο, καθώς αμανάτη έλεγαν στην περιοχή του Πόντου το άτομο που έμενε μόνο. Η εκδοχή αυτή ενισχύει το γεγονός ότι το επώνυμο δινόταν σε άτομα προσφυγικής καταγωγής που κατέφθαναν μόνα στην Ελλάδα.

Αμάνιος [2], παρωνύμιο, από το τουρκικό επιφώνημα αμάν (amán) ή αμάνι (amáñi) < mâni (= έλεος, οίκτος)⁷². Από τις λέξεις amán + manes (= λιανοτράγουδο, δίστιχο ή τετράστιχο) δημιουργείται η λέξη amane ή emane που αποτελεί ένα είδος λαϊκού τραγουδιού, με ανατολίτικες ρίζες, ερωτικό συνήθως, στο οποίο επαναλαμβάνεται συχνά το επιφώνημα αμάν. Λίγες πιθανότητες, κι αυτό λόγω της κατάληξης –ιος, να αναφέρεται στον καταγόμενο ή προερχόμενο από το Αμανή (ή Αμάνη), χωριό στα βορειοδυτικά της νήσου Χίος, που πήρε το όνομά του από το βουνό Αμανός της Κιλικίας της Μ. Ασίας και αυτό πιθανόν από το αρχ. ους. αμανίτης (μύκητας αμανίτας, μανιτάρι), όπου αφθονούν τα μανιτάρια⁷³.

Αμαραντίδης [1], παρωνύμιο αλλά και πατρωνυμικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Αμάραντον ή μάραντον είναι στο ποντιακό ιδίωμα τα βλήτα⁷⁴, ενώ το βρίσκουμε και ως λουλούδι (από το α το στερητικό και το ρήμα μαραίνω). Το Αμάραντος αναφέρεται και ως

⁶⁴ <https://imuslim.name/starting-with-a-muslim-boys-names-513-28.html>

⁶⁵ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 48

⁶⁶ Πολιτιστική Πύλη Θράκης (<http://database.emthrace.org/>)

⁶⁷ <https://pontosworld.com/index.php/pontus/settlements/168-samsunta>

⁶⁸ Χατζηδημητρίου Κ. Σεβαστός, Τοπωνυμολογική Θεώρηση των Πομακικών Οικισμών του Νομού Ξάνθης (διδακτορική διατριβή), ΑΠΘ, Φιλοσοφική Σχολή, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 281

⁶⁹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, Κοζανίτικα Επώνυμα 1759-1916, Υπουργείο Πολιτισμού Δήμος Κοζάνης, Κοζάνη 1995, σελ. 100

⁷⁰ <https://en.wikipedia.org/wiki/Jubur>

⁷¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 54

⁷² Ορφανός Βασίλης, Τουρκικά Δάνεια στα Ελληνικά της Κρήτης, ιδία έκδοση (Β'), 2020, σελ. 13

⁷³ Σκανδαλίδης Ευστ. Μιχάλης, Λεξικό του Ιδιώματος της Νισύρου, εκδ. Εταιρεία Νισυριακών Μελετών, Αθήνα 2015, σελ. 63

⁷⁴ <https://pnt.wikipedia.org/wiki>

κύριο ανδρικό όνομα και σημαίνει ο άφθαρτος, αυτός που δε μαραίνεται, αειθαλής⁷⁵. Όμοια εξήγηση έχει και το επώνυμο Μαραντίδης [1].

Αμπατζής [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη abacı = κατασκευαστής ή πωλητής αμπάδων (χοντρών μάλλινων υφασμάτων ή ενδυμάτων). Αμπάς στα ποντιακά είναι η κάπα, το πανωφόρι, το σακάκι < τουρκική aba = χοντρό μάλλινο ύφασμα.

Αμπατζίδης [1], **Απατζίδης** [1], **Απατσιδής** [4], επαγγελματικό με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), σε διάφορες μορφές. Ερμηνεύεται από την τουρκική λέξη abacı = κατασκευαστής ή πωλητής αμπάδων (χοντρών μάλλινων υφασμάτων ή ενδυμάτων).

Αμπεριάδης [3], παρωνύμιο με τη πατρωνυμική κατάληξη -ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος), με πιθανές ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη haber = είδηση, νέο⁷⁶, (2) από την τουρκική λέξη amber = ο δενδροειδής θάμνος γαζία (αμπέρι είναι το άνθος της)⁷⁷, (3) από την τουρκική λέξη amber = το ήλεκτρο, το κεχριμπάρι⁷⁸.

Αναγνωστίδης [3], επαγγελματικό ή πατρωνυμικό με την κατάληξη -ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του Αναγνώστη. Το βαπτιστικό Αναγνώστης είναι διαδεδομένο σε αρκετές περιοχές, εξού και η ευρεία διάδοσή του ως επώνυμο με όλες τις παραλλαγές του. Στην αρχαιότητα το κοινό ουσιαστικό αναγνώστης σήμαινε αυτόν που διαβάσει. Παράγεται από το ρήμα αναγιγνώσκω, που είναι σύνθετο από την πρόθεση ανά + γινώσκω (= γνωρίζω). Από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια μέχρι σήμερα, στην εκκλησιαστική γλώσσα, αναγνώστης είναι αυτός που διαβάσει στην εκκλησία προσευχές, χωρίς να είναι υποχρεωμένος να ντύνεται όπως οι άλλοι κληρικοί, δηλαδή ο αναγιγνώσκων εκκλησιαστικά κείμενα. Είναι εκκλησιαστικό αξίωμα που κρυσταλλώθηκε σε οικογενειακό όνομα. Μαρτυρείται ως επώνυμο από το 1329⁷⁹.

Αναγνωστόπουλος [3], επαγγελματικό ή πατρωνυμικό με την κατάληξη -όπουλος, εδώ μάλλον χαρακτηριστική της Πελοποννήσου, ο γιος ή ο απόγονος του Αναγνώστη. Για την ετυμολογία, δες το επώνυμο Αναγνωστίδης.

Ανανιάδης [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη -ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του κύριου ανδρικού ονόματος Ανανίας < από την εβραϊκή λέξη Hannaniah, που σημαίνει «ο Γιαχ (Θεός) έχει δείξει εύνοια»⁸⁰. Ο Απόστολος Ανανίας ήταν ένας από τους εβδομήκοντα μαθητές του Χριστού, επίσκοπος Δαμασκού, που έλαβε εντολή να συναντήσει τον Απόστολο Παύλο, τότε Σαούλ, που είχε τυφλωθεί.

Ανανικίδης [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη -ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του Ανανίκα, υποκοριστικό στον Πόντο του βαπτιστικού ονόματος Ανανίας (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Ανανιάδης).

Αναστασιάδης [15], πατρωνυμικό με την κατάληξη -ιάδης, ο γιος ή ο απόγονος του Αναστασίου. Το όνομα Αναστάσιος σχηματίστηκε στη χριστιανική εποχή από το ουσιαστικό ανάστασις = έγερση, αφύπνιση και είναι σύνθετο από την πρόθεση ανά + το ουσιαστικό στάσις, οπότε Αναστάσιος = ο αιώνιος, αυτός που νίκησε τον θάνατο⁸¹.

Αναστασίου [2], πατρωνυμικό σε πτώση γενική του ονόματος Αναστάσιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Αναστασιάδης).

Αναστασόπουλος [2], πατρωνυμικό με την πατρωνυμική κατάληξη -όπουλος, ο γιος ή ο απόγονος του Αναστασίου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Αναστασιάδης).

Ανδρεάδης [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη -άδης, ο γιος ή ο απόγονος του Ανδρέα (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Ανδρέας).

Ανδρέας [2], πατρωνυμικό, από το βαπτιστικό όνομα Ανδρέας. Το όνομα Ανδρέας είναι

⁷⁵ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, Ετυμολογικό λεξικό κυρίων ονομάτων, Θεσσαλονίκη 2000, σελ. 71

⁷⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 185

⁷⁷ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 14

⁷⁸ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 110

⁷⁹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 108

⁸⁰ www.onomatologio.gr

⁸¹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 88-89

παραλλαγή του επιθέτου ανδρείος (= ανδρικός, αρρενωπός, γενναίος, θαρραλέος). Περιέχει το θέμα του ουσιαστικού ανήρ, γεν. ανδρός + την κατάληξη –έας, αρχαία κατάληξη επωνύμων. Ανδρέας, Φίλιππος και Πέτρος (Σίμων) ήταν οι μαθητές του Χριστού που έφεραν ελληνικά ονόματα. Ο Άγιος Ανδρέας είναι ο πολιούχος της Πάτρας αλλά και ο προστάτης άγιος της Σκωτίας (χαρακτηριστικός ο χιαστί σταυρός στη σημαία της).

Ανδριανίδης [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του Ανδριανού. Το όνομα Ανδριανός απαντάται ως κύριο και είναι μορφή του ονόματος Ανδρέας (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Ανδρέας), δηλαδή Ανδρέας + -ιανός (αυτός που ανήκει στον Ανδρέα). Δύσκολη η σύνδεση με το Αδριανός, το οποίο είναι και όνομα αγίου, καταγόμενου από τη Νικομήδεια της Μικράς Ασίας. Αυτό προέρχεται από το λατινικό Adrianus και είναι τοπωνυμικό επίθετο, παραγόμενο από το όνομα της πόλης της βόρειας Ιταλίας Hadria (Αδριατικό πέλαγος). Το όνομα αυτό το έφεραν πολλοί Ρωμαίοι⁸².

Ανδριώτης [2], πατριδωνυμικό, ο κάτοικος ή ο προερχόμενος από το νησί της Άνδρου των Κυκλάδων. Η Άνδρος πήρε το όνομά αυτός από τον πρώτο οικιστή, τον Άνδρο ή Ανδρέα, που κρατούσε από υψηλή γενιά: ο εκ πατρός παππούς του ήταν ο Απόλλωνας, ενώ ο προπάππος του, από τη μεριά της μάνας του, ήταν ο Διόνυσος. Οι Ανδριώτες από τότε, από την εποχή του Κυκλαδικού πολιτισμού, θεωρούσαν εαυτούς απογόνους του Διονύσου και τον λάτρευαν ευλαβικά.

Ανδρονικίδης [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του Ανδρόνικου. Το όνομα Ανδρόνικος απαντάται ως κύριο ανδρικό (ανδρός + νίκη), πολύ διαδεδομένο στα βυζαντινά χρόνια. Υπάρχει και το χωριό Ανδρονίκι (που πήρε το όνομά του από τον Άγιο Ανδρόνικο, σημερινή ονομασία Εντιρλίκ) της Καισάρειας της Καππαδοκίας που εξηγεί το επώνυμο ως εθνικό (πατριδωνυμικό).

Ανήφορος [1], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό ανήφορος = έδαφος με κλίση προς τα πάνω < αρχ. ελλ. άνωφερής.

Ανταλής [1], πατριδωνυμικό, επώνυμο που δείχνει καταγωγή, από την τουρκική λέξη adalı = ο νησιώτης. Ελάχιστα πιθανή η προέλευση από το τουρκικό επίθετο adalı = μυϊκός⁸³. Η οικογένεια Ανταλή, με καταγωγή από τη Μ. Ασία, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια).

Αντελεκίδης [4], επώνυμο προερχόμενο από το Καζακστάν της πρώην ΕΣΣΔ με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), αβέβαιης ετυμολογίας. Πιθανόν μητρωνυμικό με ερμηνεία από το μουσουλμανικό γυναικείο κύριο όνομα Αντελέκ (Adeleh) που σημαίνει αυτή που ενεργεί με δικαιοσύνη, η αμερόλειπτος, η μετριοπαθής, η ενάρετος⁸⁴.

Αντελίδης [1], επώνυμο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) με δύο πιθανές εκδοχές: (1) πατρωνυμικό από το τουρκικό αντρικό κύριο όνομα Adel = αξιότιμος δικαστής, που κρίνει δίκαια και σαν επίθετο αναφέρεται σε αρκετά χωρία του Κορανίου⁸⁵, (2) να έχει την ίδια σημασία με το επώνυμο Ανταλής (δες παραπάνω) < adalı = ο νησιώτης.

Αντίνοου [3], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, από το κύριο όνομα Αντίνοος < αρχ. ελλ. αντί + νοός (νοῦς) = αυτός που έχει διαφορετικό χαρακτήρα ή διαφορετική γνώμη. Ο Αντίνοος ή Αντίνους αναφέρεται στην Οδύσσεια ως ένας από τους δύο αρχηγούς των μνηστήρων της Πηνελόπης.

Αντωνκόπουλος [2], πατρωνυμικό με την κατάληξη –όπουλος, ο γιος ή ο απόγονος του Αντωνάκη, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Αντώνιος. Το Αντώνιος είναι η ελληνική απόδοση του λατινικού κύριου ονόματος Antonius που μαρτυρείται από τα πρώτα χρόνια της ρωμαϊκής κατάκτησης. Τα εγκυρότερα ιταλικά λεξικά το ανάγουν στο ελληνικό ανθρωπωνύμιο Άντων, γεν. Άντωνος, που ήταν το όνομα του γιου του Ηρακλή. Πρέπει στο Άντων να υπάρχει

⁸² Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 110

⁸³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 55

⁸⁴ <https://quranicnames.com/adeleh/>

⁸⁵ <https://imuslim.name/starting-with-a-muslim-boys-names-342-19.html>

το ουσιαστικό άνθος. Οι Λατίνοι δανείζονταν συχνά καθετί ελληνικό, θεωρούσαν τιμή τους να συγγενεύουν με τους Έλληνες. Οι θεοί τους ήταν εξάλλου αντίγραφα του ελληνικού δωδεκάθεου⁸⁶.

Αντωνιάδης [12], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ιάδης, ο γιος ή απόγονος του Αντωνίου (για το όνομα Αντώνιος, δες ετυμολογία στο επώνυμο Αντωνακόπουλος).

Αντωνίου [5], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, από το κύριο όνομα Αντώνιος (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Αντωνακόπουλος).

Αντωνούδης [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Αντώνιος και την κατάληξη –ούδης που εμφανίζεται, κυρίως, σε επώνυμα της Θράκης και της Μακεδονίας (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Αντωνακόπουλος).

Αξιώτης [1], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος ή προερχόμενος από το νησί της Νάξου των Κυκλάδων (Αξιά < Νάξος + παραγωγική κατάληξη –ιώτης). Η Νάξος παλιά ονομαζόταν Δίας, λόγω του ότι ήταν η μεγαλύτερη σε έκταση των Κυκλάδων κι έπρεπε να της αποδοθεί το όνομα του αρχηγού των θεών. Αυτό άλλαξε όταν αποίκισε στο νησί ο ήρωας Νάξος, ο γιος του Ενδημίωνα. Θα μπορούσε το επώνυμο Αξιώτης να συνδεθεί με το χωριό Αξός (η) Πέλλας που δημιουργήθηκε από πρόσφυγες της Αξού Καππαδοκίας. Οι κάτοικοι όμως της εν λόγω περιοχής ονομάζονται Αξενοί και λιγότερο Αξώτες.

Απαναζίδης [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την πρώην ΕΣΣΔ, πιθανόν πατρωνυμικό από το ρώσικο κύριο όνομα Апанас και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Апанас αποδίδεται στο θρησκευτικό Αθανάσιος. Λόγω του ότι ο ήχος [θ] δεν υπήρχε στην προφορά της παλιάς ρωσικής γλώσσας, αντικαταστήθηκε από το προσιτό σε αυτή [π]. Το ίδιο ισχύει και στα ονόματα Pilip/Philip, Osip/Joseph, (Πιλιπ/Φιλιππ, Осип/Иосиф)⁸⁷. Μια δεύτερη εκδοχή κατατάσσει το επώνυμο στα πατριδωνυμικά (εθνικά) από την περιοχή Αпанас της Ρωσίας, κοντά στα σύνορα με το Καζακστάν. Τέλος, πιθανόν να προέρχεται από την τουρκική λέξη abanoz = έβενος (είδος ξύλου, μαύρο και συμπαγές)⁸⁸.

Απέργης [19], παρωνύμιο, κατά μια εκδοχή από το μεσαιωνικό απέργιος = αυτός που απέχει από την εργασία. Η βιβλιογραφία αναφέρει ακόμη και το ουσιαστικό απέργιν (η αμαρτία, η ανομία· Ο αμαρτωλός, ο άνομος)⁸⁹. Το συγκεκριμένο είναι επώνυμο οικογενειών προερχόμενων από τη Σμύρνη και ανήκει στην κατηγορία των ξενικών ιταλικών με ρίζα ελληνική. Συναντάται ακόμη στην Τήνο, Κέρκυρα και άλλα Ιόνια νησιά⁹⁰. Η οικογένεια Απέργη, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

Αποστολίδης [2], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του Αποστόλου. Οι αρχαίοι Έλληνες είχαν προσηγορικό ουσιαστικό απόστολος (= αποσταλμένος, αντιπρόσωπος) < ρήμα αποστέλλω. Το Απόστολος έγινε προσωνύμιο μετά την επικράτηση του Χριστιανισμού, γιατί σήμαινε μόνο τον αποσταλμένο αντιπρόσωπο του Θεού, τον μαθητή του Χριστού, του επιφορτισμένου με τη θεία αποστολή και ακόμη το γνωστό Ιερό Βιβλίο με τα γραπτά κείμενα των Αποστόλων⁹¹.

Αποστόλου [16], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, από το κύριο όνομα Απόστολος (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Αποστολίδης). Οι οικογένειες που φέρουν το επώνυμο είναι σαρακατσάνικης καταγωγής⁹².

⁸⁶ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 18

⁸⁷ <https://www-analizfamilii-ru.translate.google/Apanasov/>

⁸⁸ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 118

⁸⁹ <http://greek-lastnames.blogspot.gr/> Ελληνικά επίθετα

⁹⁰ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, Τα Οικογενειακά μας Ονόματα, ΑΠΘ – Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 1995, σελ. 91

⁹¹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 112

⁹² Τα σαρακατσάνικα επίθετα σε γενική πτώση (Αποστόλου, Βασιλείου, Γιάννου, Δημητρίου, Ιωάννου, Κωνσταντίνου, Χρήστου) είναι νεώτερα. Απαντώνται από τους Σαρακατατσαναίους της Σερβίας και μερικά είχαν δοθεί για εξαφάνιση ελληνικών επιθέτων από το εκεί καθεστώς και άλλα από λάθη όταν μετεγκαταστάθηκαν στην Ελλάδα (δες υποσημείωση 28)

Αραβίδης [2], πατριδωνυμικό ή παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), που δηλώνει καταγωγή ή προέλευση ή ακόμη και παρωνύμιο λόγω κάποιων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών (μελαμψός). Προέρχεται από την τουρκική λέξη arab = ο Άραβας, ο νέγρος, αυτός που ανήκει στη μαύρη φυλή. Μπορεί να θεωρηθεί και ως μεταφορά στα ελληνικά του επωνύμου Αράπογλου (δες παρακάτω), η πιο ελληνική του δε εκδοχή είναι το επώνυμο Μαυρίδης.

Αραβόπουλος [5], πατριδωνυμικό ή παρωνύμιο με την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος), που δηλώνει καταγωγή ή προέλευση ή ακόμη και παρωνύμιο λόγω κάποιων ιδιαίτερων χαρακτηριστικών (μελαμψό χρώμα), από την τουρκική λέξη arab = ο Άραβας, αυτός που ανήκει στη μαύρη φυλή.

Αραμπατζής [7], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη arabacı = ο παραγωγέας, ο οδηγός άμαξας φορτίων, του αραμπά (araba + την παραγωγική κατάληξη –cı που δηλώνει επάγγελμα).

Αράπογλου [1], πατριδωνυμικό ή παρωνύμιο με την τουρκική κατάληξη –oglu (ο γιος ή ο απόγονος). Το θέμα είναι από τη λέξη αράπης < τουρκ. arab = ο Άραβας, ο νέγρος ή ακόμη για κάποιον με μελαμψό χρώμα. Το προσηγορικό αράπης, σύμφωνα με το ΙΛΝΕ, χρησιμοποιήθηκε για την ονομασία τόπων με τη σημασία «δαίμονας, φάντασμα μελανόμορφο, άλλοτε ευεργετικό για τους ανθρώπους και άλλοτε όχι»⁹³. Δες ακόμη τα επώνυμα Αραβίδης και Αραβόπουλος, παρόμοιας σημασίας.

Αρβανίτης [4], πατριδωνυμικό (εθνικό) αλλά και παρωνύμιο, από το τοπωνύμιο της Αλβανίας Arbena. Το εθνικό όνομα Αρβανίτης χρησιμοποιείται όχι μόνο για να δηλώσει άνθρωπο αρβανίτικης καταγωγής αλλά και τον θορυβοποιό, τον οξύθυμο, τον δόλιο, τον επίμονο, το «αγύριστο κεφάλι». Οι Αρβανίτες είναι πληθυσμιακή ομάδα της Ελλάδας, οι οποίοι μιλούν τα αρβανίτικα, μια αλβανική διάλεκτο που προέρχεται από την τοτοσική διάλεκτο. Οι Αρβανίτες κατάγονται από πληθυσμούς, οι οποίοι μετακινήθηκαν κυρίως στη νότια και κεντρική Ελλάδα από τη σημερινή Αλβανία, κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, ιδίως μεταξύ του 14^{ου} και 16^{ου} αιώνα, λόγω διάφορων κοινωνικοπολιτικών συνθηκών της εποχής. Οι περιοχές που εγκαταστάθηκαν και εντοπίζονται μέχρι σήμερα αρβανίτικοι πληθυσμοί είναι η Αττική, η Βοιωτία, η Νότια Εύβοια, κάποια νησιά του Αργοσαρωνικού, η βόρεια Άνδρος και περιοχές της Πελοποννήσου⁹⁴.

Αργυράκης [1], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό του κύριου ονόματος Αργύριος. Το όνομα Αργύριος προέρχεται από το αρχαιοελληνικό ουσιαστικό άργυρος (επίθετο αργύριος) και έχει συνώνυμο το νεοελληνικό ασήμι(ον). Σήμερα, στο ορθόδοξο εορτολόγιο έχουμε και το όνομα Ανάργυρος (α- στερητικό + άργυρος, δηλαδή αυτός που δεν έχει χρήματα, που προσφέρει τις υπηρεσίες του χωρίς χρήματα: Άγιοι Ανάργυροι Κοσμάς και Δαμιανός)⁹⁵.

Αργυρίου [1], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, από το κύριο όνομα Αργύριος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Αργυράκης).

Αργυρόπουλος [2], πατρωνυμικό με την κατάληξη –όπουλος, ο γιος ή ο απόγονος του Αργυρίου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Αργυράκης).

Αρμένης [2], εθνικό. Το επώνυμο Αρμένης προέρχεται από το αρχαίο εθνωνυμικό Αρμένιος και προσδιορίζει οικογένειες αψώτερης αρμενικής καταγωγής. Κατά τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία και κυρίως μετά το 961 μ.Χ. αρμενικοί πληθυσμοί εγκαταστάθηκαν σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, κυρίως νησιωτικές, πράγμα που στάθηκε αφορμή για τον σχηματισμό προσωνυμίων, επωνύμων και τοπωνυμίων σχετικών με τους Αρμένιους. Το ελληνικό επώνυμο Αρμένης έχει ιστορικά εδραιωθεί στην Κρήτη, τη Χίο, τη Μήλο, την Τήνο, τα Ιόνια νησιά και την Πελοπόννησο. Στην Δύση η οικογένεια εγκαταστάθηκε στις περιοχές της Λιγουρίας, της Πιατσέντσας, της Βενετίας, του βασιλείου της Νάπολης, της Σικελίας και της Προβηγκίας⁹⁶. Το επώνυμο, σε κάποιες περιπτώσεις, μπορεί να σχετιστεί με το χωριό Armeni

⁹³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 101

⁹⁴ el.wikipedia.org/wiki/

⁹⁵ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 329

⁹⁶ el.wikipedia.org/wiki

της Αλβανίας στην περιοχή της Λεπουριάς⁹⁷. Η βιβλιογραφία κάνει λόγο για προέλευση από το αρχαίο ἄρμενον = σύνεργο κάθε τέχνης⁹⁸. Δεν αποκλείεται και η ταύτιση με τη μεσν. ἄρμενον = το πανί του πλοίου, το ιστιοφόρο πλοίο⁹⁹.

Αρταγανίδης [2], επώνυμο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) οικογένειας από την πρώην ΕΣΣΔ, πιθανόν πατριδωνυμικό που να δηλώνει καταγωγή από την πόλη Αρνταχάν (Ardahan, εκ παραφθοράς από το βυζαντινό Αρτάνη), που βρίσκεται στη ΒΑ Τουρκία, κοντά στα σύνορα με τη Γεωργία.

Αρτεμίου [3], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Αρτεμίου· Κύριο όνομα που προέρχεται από το αρχαίο κύριο όνομα Άρτεμις (μία από τις θεές του Ολύμπου), δωρικός τύπος Άρταμις, αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανολογείται από το αρχαίο ἄρτεμής (αβλαβής, ακέραιος)¹⁰⁰ ή ασιατικής προέλευσης, ακριβέστερα λυδικής, εκ του ἄραρίσκω (συνδέω, ταιριάζω), ή ἄρτεμής (θυμός, οργή) ή ἄρταμος (σφαγέας)¹⁰¹.

Αρτζανίδης [1], επώνυμο οικογένειας με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) προερχόμενης από την πρώην ΕΣΣΔ. Πιθανόν να σχετίζεται με τις περιοχές Artze της Αρμενίας, κοντά στα σύνορα με την Τουρκία ή την παλαιότερη περιοχή της Αρμενίας Arzen, στα νότια σύνορά της. Σχετική μπορεί να είναι και η τουρκική λέξη artci = οπισθοφύλακας, ουραγός¹⁰².

Αρχοντάς [2], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό ἄρχοντας < αρχ. ἄρχων = ο κυβερνήτης, ο επικεφαλής. Πιθανή και η σχέση του με τα κύρια ονόματα Αρχοντής, Αρχόντω που ανήκουν στα ονόματα αξιωμάτων και επικλήσεων αλλά και ευχετικών, με την έννοια να γίνει, ο φέρων, ἄρχοντας.

Ασημάκης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ασημάκης (θηλυκό Ασημίνα) < από την αρχαία ελληνική λέξη ἄσημος, α + σήμα που σημαίνει «χωρίς σημάδι, σφραγίδα» και χρησιμοποιούνταν για τον χρυσό ή τον ἄργυρο που δεν είχαν κοπεί σε νόμισμα¹⁰³. Το επώνυμο ανήκει σε οικογένεια Ρομά.

Ασήμογλου [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ασημάκης (θηλυκό Ασημίνα) < από τη λέξη ἄσημος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ασημάκης) και την κατάληξη –oglu (γιος ή απόγονος). Το επώνυμο ανήκει σε οικογένεια Ρομά.

Ασλανίδης [5], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη aslan = το λιοντάρι, μεταφορικά ο γενναίος, ο ανδρείος και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος). Με την ονομασία ασλάνι ή ασουλάνι υπήρχε και παλιό οθωμανικό νόμισμα με την παράσταση του λιονταριού. Αντίστοιχα επώνυμα είναι τα Ασλάνογλου και Λεονταρίδης (δες παρακάτω).

Ασλάνογλου [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη aslan = το λιοντάρι, μεταφορικά ο γενναίος, ο ανδρείος και την πατρωνυμική κατάληξη –oglu (γιος ή απόγονος). Αντίστοιχα επώνυμα είναι τα Ασλανίδης και Λεονταρίδης, μερικώς ή ολικώς εξελληνισμένα.

Αταλιώτης [2], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή προερχόμενος: (1) από το χωριό Άταλα της περιοχής Ακ Νταγ Ματέν (Ak dag – Λευκό Όρος), ποντιακού οικισμού στα ανατολικά της επαρχίας της Αγκυρας, (2) από την πόλη Αττάλεια (τουρκ. Antalya) στα παράλια της Μεσογείου, στη νότια ακτή της Τουρκίας (πληθυσμός 1.2 εκατομ.) που ιδρύθηκε από τον Άτταλο Β', βασιλιά της Περγάμου τον 2^ο αι. π.Χ. Η οικογένεια Αταλιώτη, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

Ατζελίδης [1], επώνυμο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), παρωνύμιο, πιθανόν να προέρχεται από την τουρκική λέξη acele = βία, ανάγκη, κατεπείγον, φούρια¹⁰⁴. Εξίσου πιθανό,

⁹⁷ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 102

⁹⁸ Κριτσωτάκης Γιάννης, Κρητικά Επώνυμα – Επitheta, καταγωγή – προέλευση, Μαρώνια Σητείας Κρήτη, 2017, σελ. 10

⁹⁹ https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica

¹⁰⁰ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 11

¹⁰¹ el.wikipedia.org/wiki

¹⁰² Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 11

¹⁰³ www.eortologio.net/pote_giortazei/

¹⁰⁴ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 23

να έχει σχέση με το επώνυμο Αγγελίδης (δες παραπάνω) και μετατροπή του δίψηφου συμφώνου γγ σε τζ.

Ατματζίδης [8], επώνυμο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ο απόγονος), παρωνύμιο, κατά μια εκδοχή από το τουρκικό ουσιαστικό *atma* που δηλώνει ένα είδος γερακιού, το ξεφτέρι¹⁰⁵ και κατά μια άλλη από την, επίσης, τουρκική λέξη *atma* = ρίζιμο, πέταγμα (ρήμα *atmak* = ρίχνω, πετώ)¹⁰⁶.

Αυγητίδης [2], αβέβαιης ετυμολογίας. Μια εκδοχή να είναι μητρωνυμικό από το κύριο όνομα Αυγή και την κατάληξη –ίδης. Μια άλλη να είναι παραφθορά της τουρκικής λέξης *avci* (προφέρεται αβτοής και αγουτζής) = κυνηγός.

Αχελωνούδης [1], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ούδης που τη συναντάμε κυρίως σε Μακεδονία και Θράκη. Πιθανές εκδοχές: (1) από το ουσιαστικό χελώνα (αχελώνα ή αχιλώνα στο γλωσσικό ιδίωμα της Δυτικής Μακεδονίας και της Μικρασίας)¹⁰⁷, για να αναδείξει ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό του παρονομαζόμενου, (2) λιγότερο πιθανό από το επίθετο αχιλούς (τουρκ. *akilli* = μυαλωμένος)¹⁰⁸, αχουλής το ουσιαστικό, αχουλεύω (= βάζω μυαλό) το ρήμα στο ποντιακό ιδίωμα.

Βαβουλίδης [7], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης και με διάφορες εκδοχές: (1) από το ουσιαστικό μπάμπω, βάβου, βαβούλα < μεσν. βάβα, βαβά < σλαβ. *Baba* = η γιαγιά, η γριά¹⁰⁹, (2) το ουσιαστικό βάβουλας = η αγριομέλλισα, γενικότερα το έντομο που κάνει θόρυβο, η βαβουλίδα, (3) το ουσιαστικό βάβουλας < λατ. *valvulus/valvolus* < *valvae* = μπουμπουکی, κάλυκας άνθους, φλούδα οσπρίων, περικάρπιο. Παρέβαλε και το μεσν. ουσιαστικό βαβούλι (το) = μπουμπουکی¹¹⁰, όπως την κρητική ιδιωματική λέξη βαβούλα = μάτι του κλήματος¹¹¹, (4) στο μικρασιάτικο γλωσσικό ιδίωμα, βαβάς ή βαβού είναι ο αγαθιάρης, ο αφελής, ο χαζός, ο ανόητος και μεταφορικά ο γηραλέος¹¹².

Βαγγέλης [1], πατρωνυμικό σε πτώση ονομαστική, μορφή του κύριου ονόματος Ευάγγελος (ευ + άγγελος = αυτός που φέρνει καλές ειδήσεις).

Βάιος [1], πατρωνυμικό σε πτώση ονομαστική, από το κύριο όνομα Βάιος. Είναι όνομα από τη θρησκευτική μας παράδοση και σχετίζεται με την Κυριακή των Βαΐων, την τελευταία Κυριακή πριν το Πάσχα. Η λέξη βάιον (μεσαιωνικό βαγί) προέρχεται από το μεταγενέστερο βάιον, υποκοριστικό του βάις (η), βαΐδος «φύλλο φοινικιάς»¹¹³.

Βακαλόπουλος [1], επαγγελματικό με την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος), από την τουρκική λέξη *bakal* = ο παντοπώλης¹¹⁴. Η οικογένεια Βακαλόπουλου, με καταγωγή από τη Μ. Ασία, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια).

Βακαλφώτης [1], σύνθετο επαγγελματικό επώνυμο, από το επαγγελματικό *bakal* = ο παντοπώλης + το κύριο όνομα Φώτης. Το επώνυμο Μπακαλφώτης αναφέρεται στους 10 πρώτους παντοπώλες που δραστηριοποιήθηκαν επαγγελματικά στον νεοσύστατο προσφυγικό οικισμό Ν. Κορδελιό, το 1924.

Βακιρτζής [2], **Μπακιρτζής** [11], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *bakirci* (ο χαλκωματάς, αυτός που κατασκευάζει αντικείμενα από χαλκό)¹¹⁵.

Βακουφάρης [3], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *vakif* = η αφιέρωση κτήματος για αγαθοεργό σκοπό, συνήθως σε μοναστήρι ή θρησκευτικό ίδρυμα¹¹⁶. Η κατάληξη –άρης

¹⁰⁵ Ελληνικά επίθετα (<http://greek-lastnames.blogspot.gr/>)

¹⁰⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 58

¹⁰⁷ Λεξικό λαϊκών και ιδιωματικών λέξεων, [eranistis.net](http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html) και http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html

¹⁰⁸ Αναστασιάδης Βασίλης, Τουρκικές λέξεις στο Φαρασιώτικο Ιδίωμα, σελ. 84

¹⁰⁹ [eranistis.net](http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html), Λεξικό Λαϊκών και ιδιωματικών λέξεων της νέας ελληνικής γλώσσας -B-

¹¹⁰ Σκανδαλίδης Ευστ. Μιχάλης, ό.π., σελ. 130

¹¹¹ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 13

¹¹² http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html

¹¹³ <https://el.wikipedia.org/wiki/Βάιος>

¹¹⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 125

¹¹⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 126

¹¹⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 60

χρησιμοποιείται, μεταξύ άλλων, στο σχηματισμό ουσιαστικών επαγγελματικών (μαγγανάρης, βαρκάρης, περιβολάρης κλπ.).

Βαλαβάνης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη balaban = ο πελώριος, ο γιγαντόσωμος, που έχει μεγάλο κεφάλι (ο κεφάλας)¹¹⁷.

Βαλάσης [1], πατρωνυμικό, γνωστό από τα βυζαντινά χρόνια, είτε από το κύριο όνομα Βαλάσιος (προερχόμενο από την αραβική που σημαίνει ρουμπίνι, απαντάται και ως Μπαλάσης και ως Βαλασία στο θηλυκό)¹¹⁸ είτε ως παραφθορά του κυρίου ονόματος Βλάσιος > Βλάσης (εξελληνισμένος τύπος του λατινικού ονόματος Blasius < λατ. επίθετο blaesus = τραυλός, ψευδός)¹¹⁹.

Βάλλας [1], παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη ballë = κεφάλι, μέτωπο¹²⁰, με μετατροπή του δίψηφου ηχηρού συμφώνου [μπ] στο χειλικό άηχο [β]. Ίδιας σημασίας είναι τα επώνυμα Βαλαβάνης, Μπάλλα (αλβανικό), Κεφαλάς που αναφέρονται στη μελέτη. Επίσης, η βιβλιογραφία αναφέρει προέλευση από την τουρκική vallah(i)= μα τον θεό! ορκίζομαι στον Αλλάχ! Βαλαάς (άλλες μορφές Βαλαχάς ή Βαλαχής) ήταν ο ελληνόφωνος, εξισλαμισμένος κάτοικος της περιοχής Βοΐου Κοζάνης που εξισλαμίστηκε κατά την περίοδο της ύστερης τουρκοκρατικής περιόδου και το 1924 και λόγω του θρησκευματος ανταλλάχθηκε με Έλληνες του Πόντου¹²¹.

Βαρβαγιάννης [1], σύνθετο επώνυμο, παρωνύμιο, από το ουσιαστικό μπάρμπας (θείος, άντρας μεγαλύτερης ηλικίας) < από τη βλάχικη λέξη barbă = γενειάδα¹²² ή ακόμη και τη λέξη barbă ως προσδιοριστική για τον γενειοφόρο και το κύριο όνομα Γιάννης.

Βαρδής [1], πατρωνυμικό, γνωστό από τη βυζαντινή ακόμη εποχή. Από το κύριο όνομα Βαρδής, σύννηθες από Έλληνες σε βενετοκρατούμενες περιοχές (Κρήτη, Κυκλάδες κτλ.), από το βενετσιάνικο Baldin, εξελληνισμένο φωνητικά. Το βεν. Valdin με τη σειρά του προέρχεται από το αρχαίο γερμανικό Baldawin = θαρραλέος φίλος¹²³. Κατά μια άλλη εκδοχή η προέλευση του ονόματος είναι από την επίσης βενετική λέξη vardia < λατ. guardia = φρουρά, εξού και η λέξη βάρδια (= υπηρεσία φρουρού)¹²⁴ και βαρδιάνος (= φύλακας). Μια άλλη ερμηνεία είναι από το αλβανικό επίθετο bardhë = άσπρος, λευκός¹²⁵.

Βαρδόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το όνομα Βαρδής (δες ετυμολογία στο επώνυμο Βαρδής) και την κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Βάρκας [3], παρωνύμιο, προερχόμενο πιθανότατα από το ουσιαστικό βάρκα (η), το γνωστό πλεούμενο. Ίσως να αποτελεί εξελληνισμένη μορφή με αλλαγή του δίψηφου ηχηρού συμφώνου [μπ] στο χειλικό άηχο [β] του επωνύμου Μάρκας < από το αλβανικό bark = κοιλιά, ο κοιλαράς¹²⁶.

Βαρσακέλης [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη barsak = έντερο¹²⁷, πιθανώς να αναφέρεται σε εντερικές διαταραχές. Η πατρωνυμική κατάληξη -έλης χαρακτηρίζει κυρίως επώνυμα της Λέσβου. Απαντάται και ως επώνυμο οικογενειών ελληνικής καταγωγής στην κάτω Σικελία από τα ιταλικά επώνυμα Farsaci/Versace¹²⁸.

Βαρσάμης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Βαρσάμης ή Βαλσάμης < αρχ. ελλ. βάλσαμον = κοινή ονομασία του φυτού υπερίκον το διάτρητον, γνωστό ως βαλσαμόχορτο ή σπαθόχορτο, αρωματικές ουσίες από φυτά που χρησιμοποιούνται στη φαρμακευτική ως παυσίπονα και στην αρωματοποιία, καθετί που ευχαριστεί τις αισθήσεις.

¹¹⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 126

¹¹⁸ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 88

¹¹⁹ www.onomatologio.gr

¹²⁰ Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 1, σελ. 6

¹²¹ [https://el.wiktionary.org/wiki/Βαλαάς και Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος](https://el.wiktionary.org/wiki/Βαλαάς_και_Ντίνας_Δημ._Κωνσταντίνος), ό.π., σελ. 104-105

¹²² Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 183

¹²³ Ψάλτης Ηρακλής, Ετυμολογία και ερμηνεία γνωστών επωνύμων, 2018, σελ. 3

¹²⁴ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 116

¹²⁵ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα οικωνύμια του νομού Ιωαννίνων, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2002, σ. 47

¹²⁶ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 183

¹²⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 129

¹²⁸ greek-lastnames.blogspot.com/

Βαρυπάτης [1], επώνυμο ιδιαίτερα γνωστό στα Επτάνησα (Ζάκυνθος, Κέρκυρα), εμφανιζόμενο από τον 14^ο αιώνα και προερχόμενο από τα βενετικά επώνυμα Vari + Patti. Στην Κέρκυρα αναφέρεται ο οικισμός Βαρυπατάδες πριν από το 1362, κατοικούμενος κυρίως από την οικογένεια Βαρυπάτη. Η οικογένεια Βαρυπάτη, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924. Η ιστορική αυτή αναφορά, δεν αποκλείει την ερμηνεία του επωνύμου από τη σύνθεση των λέξεων βαριά + πατώ, αυτός που έχει βαρύ και θορυβώδες βήμα, αργή πατημασιά¹²⁹ ή από την αλβανική λέξη varr, -i = τάφος, μνήμα + το κύριο όνομα Πάτης (σύντμηση του κύριου ονόματος Υπάτιος).

Βαρντιμίδης [4], **Βαρντυμίδης** [2], το ίδιο επώνυμο με διαφορά στη γραφή (στο δεύτερο θεωρείται λανθασμένη). Είναι πατρωνυμικό με την κατάληξη –ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του Βαρύτιμου, που ως κύριο όνομα το συναντάμε ιδιαίτερα στην Καπαδοκία. Λόγω της σημασίας του επιθέτου (αυτός που έχει μεγάλη τιμή, αξία) έγινε κύριο όνομα (παρόμοια τα Αργυρός, Χρυσή κ.ά.)¹³⁰.

Βάρφης [1], παρωνύμιο, πιθανόν από την αλβανική λέξη varfër = φτωχός¹³¹ ή επαγγελματικό ως παραφθορά του αρβανίτικου βάρθης = ο νεκροθάφτης (βαρ, ο τάφος)¹³².

Βασιλάκος [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Βασίλειος. Είναι το αρχαίο επίθετο βασιλείος (= βασιλικός), παράγωγο από τη λέξη βασιλεύς και ως βαπτιστικό χρησιμοποιήθηκε στη χριστιανική εποχή. Η κατάληξη –άκος, που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι υποκοριστική – χαϊδευτική, στα επώνυμα της λακωνικής Μάνης λειτουργεί ως πατρωνυμική για να δηλώσει τον γιο ή τον απόγονο.

Βασιλειάδης [5], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Βασίλειος (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Βασιλάκος) και την πατρωνυμική κατάληξη –ιάδης, χαρακτηριστική των προσφύγων της Ανατολής που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Βασιλείου [7], πατρωνυμικό σε πτώση γενική του κυρίου ονόματος Βασίλειος (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Βασιλάκος).

Βασιλικούδης [1], μητρωνυμικό, από το κύριο όνομα Βασιλική και την κατάληξη –ούδης που χαρακτηρίζει κυρίως επώνυμα της Μακεδονίας και Θράκης.

Βάσκου [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, πατρωνυμικό, προερχόμενο από το Vasko που είναι υποκοριστικό του κύριου ονόματος Vasil, σλάβικη μορφή του Βασίλειος.

Βάσσοις [2], πατρωνυμικό, δημώδης σύντμηση του κύριου ονόματος Βασίλειος (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Βασιλάκος). Τα δύο [μμ] δεν είναι σύμφωνα με την ιστορική ορθογραφία, θεωρούνται περιττό στολίδι και παρατηρούνται και σε άλλα επώνυμα της μελέτης μας¹³³.

Βάτα [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από τα αλβανικά κύρια ονόματα Vata ή Vatë, άγνωστης ετυμολογίας¹³⁴.

Βαταμίδης [3], επώνυμο που μπορεί να θεωρηθεί επαγγελματικό ή ακόμη παρωνύμιο ή πατριδωνυμικό με τη χαρακτηριστική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Για την ετυμολογία υπάρχουν οι εξής εκδοχές: (1) από τη ρωσική λέξη watamman προερχόμενη από την τουρκική ataman (< ata = πατέρας) που σημαίνει αρχηγός, πρόεδρος, ένας τίτλος που δινόταν στους αρχηγούς των Κοζάκων στο παρελθόν. Στην πορεία το όνομα χαρακτηρίζει κάθε επικεφαλής σε μια εργασία ή σε μια συντεχνία¹³⁵, (2) από την τουρκική λέξη vatam ή vatan = πατρίδα¹³⁶.

¹²⁹ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 118

¹³⁰ Αποστολόπουλου Δ. Φ., Ανδρεάδη Ερ., ό.π., σελ. 123

¹³¹ el.glosbe.com/sq/el/

¹³² Ραχούτης Π. Κώστας, Τα Αρναβίτικα Επώνυμα των Ελλήνων, εκδ. Μπατσιούλας, 3^η έκδοση, 2018, σελ. 58

¹³³ Το ίδιο στολίδι, διπλό σύμφωνο, έχουν τα Ζέκκος, Ζώττας, Καραβέλλας, Κάρρης, Κασσάρας, Καφφές, Μήλλιος, Παππά, Ράλλης, Ρήκκας, Σαρρηγιαννίδης, Τάσσιος, Τάσσου, Τελλίδης.

¹³⁴ Kamberi Naser, Rizani Hyzer, Surnames in the role of genes in the Albanian population, European Journal of Economics, Law and Social Sciences IIPCC Publishing, Graz-Austria, Vol. 5 No. 1, 2021, σελ. 67-69

¹³⁵ <https://rf-gk.ru/el/znachenie-slova-ataman-znachenie-slova-ataman-kto-takoi-kazachii/>

Βαφειάδης [3], επαγγελματικό, από τη λέξη βαφέας (= αυτός που βάφει) και την πατρωνυμική κατάληξη –άδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανόν το επώνυμο να αποτελεί εξελληνισμένη μορφή του πιο τουρκοφανούς Μπογιατζόγλου. Είναι πολλοί οι πρόσφυγες που με τον ερχομό τους στη μητέρα Ελλάδα, μετέφρασαν ή μετέτρεψαν τα επώνυμα τους για να μοιάζουν περισσότερο ελληνικά. Σε αυτό βοήθησαν και οι Επιτροπές Αποκατάστασης των προσφύγων και οι γραμματείς που τις απάρτιζαν. Η οικογένεια Βαφειάδη ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια).

Βαχαράκιδης [1], επαγγελματικό ή και παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Προέρχεται από την τουρκική λέξη *baħar* = μυρωδικό, το μπαχάρι και αυτή από την αντίστοιχη αραβική που σήμαινε άνοιξη, άρωμα¹³⁷. Η μετατροπή του ηχηρού δίψηφου συμφώνου [μπ] στο άηχο χειλικό σύμφωνο [β] είναι συχνή στη μεταφορά επωνύμων από την τουρκική, καθώς θεωρείται πιο εξελληνισμένο.

Βελής [1], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *veli* = κηδεμόνας, συγγενής, φύλακας, προστάτης, ακόμη και άνθρωπος κοντά στον Θεό¹³⁸, αλλά το βρίσκουμε και με τη σημασία του νομάρχη¹³⁹. Λιγότερο πιθανό από την τουρκική λέξη *belli* = φανερός¹⁴⁰.

Βέλκος [4], επώνυμο με διαφορετικές ερμηνείες: (1) παρωνύμιο, από τη σλαβική λέξη *vĭlk* = λύκος¹⁴¹, (2) πατρωνυμικό, καθώς το Βέλκος αναφέρεται και ως μορφή του κύριου ονόματος Βασίλειος στο Καβακλί της Ανατολικής Ρωμυλίας¹⁴² αλλά και του ονόματος Βελισσάριος στη Δυτική Μακεδονία¹⁴³, (3) πατρωνυμικό από το κύριο όνομα *Velik* (παλαιοσλαβικό Μέγας) > Βελίκος > Βέλκος ή ακόμη *Velikden* (Μεγάλη Εβδομάδα) > Βελίκος (Πασχάλης) > Βέλκος¹⁴⁴, (4) παρωνύμιο, από τη σλαβική λέξη *bel* = λευκός¹⁴⁵. Από αυτό το κύριο όνομα ετυμολογούνται τα επώνυμα Βέλιος, Βελίδης, Βελόπουλος κ.ά.¹⁴⁶.

Βεργόπουλος [4], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Βέργος και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Βέργος ή Βεργής προέρχεται από τη λαϊκή παράδοση κι έχει την προέλευσή του στη μεσαιωνική λέξη βέργα που σημαίνει το ραβδί, το μπαστούνι, το κλαδί. Η λέξη βέργα προέρχεται από την ιταλική *verga* (με τροπή του γκ σε γ στο πλαίσιο του λόγιου εξελληνισμού), η οποία, με τη σειρά της, προέρχεται από τη λατινική *virga*. Μεταφορικά, το όνομα Βέργος, Βεργής σημαίνει ο λυγερός¹⁴⁷. Λιγότερο πιθανόν να προέρχεται από την τουρκική λέξη *vergi* = φόρος, από το βεργί, μια ξύλινη ράβδο μέτρησης χωρητικότητας δοχείων που μετρούσαν το χαράτσι ή το δόσιμο στα σιτηρά για τον Τούρκο¹⁴⁸.

Βεσίμ [4], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, προερχόμενο από το κύριο όνομα *Besim*. Το *Besim* είναι μουσουλμανικό όνομα, αραβικής προέλευσης, που το συναντάμε κυρίως στην Αλβανία (σημαίνει πίστη, εμπιστοσύνη), στην Τουρκία (εδώ αναφέρεται η ερμηνεία χαμογελαστός) αλλά και στη Βοσνία¹⁴⁹. Σε Ρομά ανήκει και το επώνυμο Μπεσίμογλου [2], ίδιας ετυμολογίας.

Βιλανάκης [15], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, πατριδωνυμικό ή παρωνύμιο. Από το Μεσαίωνα ακόμη συναντάμε το ουσιαστικό βιλάνος, προερχόμενο από την ιταλική λέξη

¹³⁶ Μπογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 60

¹³⁷ Μπογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 131

¹³⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 106

¹³⁹ Αναστασιάδης Βασίλης, Τουρκικές Λέξεις στο Φαρασιώτικο Ιδίωμα, σελ. 80

¹⁴⁰ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 119

¹⁴¹ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2002, σελ. 52

¹⁴² Αλμπανούδης Παύλος, Το ιδίωμα της βόρειας Θράκης: Το Μικρό και το Μεγάλο Μοναστήρι Α. Ρωμυλίας (Διδακτορική διατριβή), Ιωάννινα 2009, σελ. 302

¹⁴³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 77

¹⁴⁴ Βασιλείου Σωτηρούλα, Βασιλείου Σωτηρούλα, Το Ονομαστικόν στη Μακεδονία (1750-1900), Διαφωτισμός και Ονοματοδοσία, Θεσσαλονίκη 2011, σελ. 157

¹⁴⁵ Δαλακούρα Παρασκευή, ό.π., σελ. 102

¹⁴⁶ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας-1913, Σέρρες 2013, σελ. 59

¹⁴⁷ Ζαροδήμος Γιώργιος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 2, σελ. 4

¹⁴⁸ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 33

¹⁴⁹ en.wikipedia.org/wiki/Besim

villano (τη βρίσκουμε στο κερκυραϊκό ιδίωμα, στην Πελοπόννησο, στο μυθιστόρημα “Η Πριγίτισσα Ιζαμπώ”) που δηλώνουν τον (άξεστο) χωριάτη, τον φτωχό, τον άνθρωπο του λαού¹⁵⁰. Μια άλλη αβάσιμη ετυμολογία είναι από την ποικιλία κρασιού βιλάνα στην Κρήτη που και αυτή προέρχεται από την ιταλική λέξη vilano = χωριάτης. Το αντίστοιχο επώνυμο Βιλανάκης στην Κρήτη, θεωρείται ότι έχει βενετσιάνικες ρίζες και προέρχεται από τις παλιές ενετικές οικογένειες Vil(l)an, Vil(l)am, Vil(l)a¹⁵¹, κάτι που δεν πρέπει να έχει πολλή σχέση με το επώνυμο που εξετάζουμε μιας και η οικογένεια Βιλανάκη ήρθε στο Κορδελιό από τη Θεσσαλία στα τέλη της δεκαετίας του 1980.

Βινές [2], αβέβαιης ετυμολογίας, με πιθανές ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη bina = κτήριο. Στο φαρασιώτικο γλωσσικό ιδίωμα υπάρχει η λέξη bina (πινέσι) που είναι η μικρή καλύβα που κρύβεται ο κυνηγός για καρτέρι¹⁵², (2) από την τουρκική λέξη bine = το φυτό λυκίσκος, (3) από την τουρκική λέξη ibne < αραβική ibna με αντιμετάθεση των δυο πρώτων γραμμάτων που χρησιμοποιείται για να δηλώσει τον κίναιδο, τον ασελγό αλλά και ως υβριστική προσφώνηση¹⁵³, (4) από το μουσουλμανικό αντρικό κύριο όνομα Bina = σοφός, διορατικός¹⁵⁴. Η μετατροπή του [μπ] σε [β] είναι συνήθης, σε μια προσπάθεια λόγιου εξελληνισμού των επωνύμων που προέρχονται από την τουρκική λέξη.

Βίσνια [2], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, αβέβαιης ετυμολογίας, με τρεις πιθανές ερμηνείες: (1) το πιθανότερο από την τουρκική λέξη vışne (παρόμοια είναι και η σέρβικη višnje) = το κεράσι, (2) από τη σλάβικη λέξη vysan (visan στα βουλγάρικα) προερχόμενη από τη σλάβικη ρίζα vys = υψηλός. Η λέξη δίνει αρκετά τοπωνύμια στον ελλαδικό χώρο (Βίς(ι)ανη, Βισόκα, Βισοτσάνη)¹⁵⁵, (2) από την τουρκική λέξη vezne (βεζνές ή βιζινές) = είδος απλής ζυγαριάς σε μέγεθος παλάμης με ελατήριο για μικρά βάρη¹⁵⁶.

Βίσο [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανό από τη σλαβική λέξη vys = υψηλός¹⁵⁷.

Βιτάσκος [2], πατρωνυμικό από το σλάβικο όνομα Vitasko, υποκοριστικό του κυρίου ονόματος Vyacheslav (Βιατισλάβος, σύνθετο από τις λέξεις vyache = μεγάλη και slava = δόξα) ή Vitomir.

Βλαχόπουλος [3], πατριδωνυμικό από το ουσιαστικό βλάχος με την κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Η λέξη βλάχος (σλαβικά vlah) προέρχεται από την αρχαία γερμανική walah volk (= λατινόφωνος). Η βιβλιογραφία ακόμη κάνει αναφορά για παραγωγές από τη λέξη Σλάβος κατά μετάθεση ή από την εξέλιξη της λέξης βληχή (δωρικά βλαχά) που σημαίνει βέλασμα ή από το αιγυπτιακό φελλάχος (= γεωργός). Τη λέξη τη χρησιμοποιούσαν αρχικά οι Γερμανοί για να δηλώσουν λατινόφωνους, κέλτικους συγκεκριμένα, πληθυσμούς. Αργότερα, οι Βυζαντινοί ονόμασαν έτσι όλους τις λατινόγλωσσους πληθυσμούς της βυζαντινής επικράτειας. Η λέξη βλάχος έχει ποικιλία ερμηνειών: (1) βλαχόφωνος (Αρμάνος), ο ομιλών τη βλάχικη-λατινογενή γλώσσα, σκηνίτης της ηπειρωτικής Ελλάδας, (2) βοσκός, τσοπάνος, (3) χωριάτης, κάτοικος υπαίθρου, (4) ο ορεισίβιος και νομάδας ποιμένας, (5) ο άξεστος, χωρίς τρόπους, απολίτιστος. Έτσι το επώνυμο Βλάχος και τα παράγωγά του δε σημαίνει απαραίτητως άνθρωπο βλάχικης καταγωγής (εθνικό), αλλά μπορεί να είναι παρατσούκλι (παρωνύμιο)¹⁵⁸.

Βλάχος [5], εθνικό ή παρωνύμιο (δες την ετυμολογία της λέξης στο επώνυμο Βλαχόπουλος).

¹⁵⁰ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 18

¹⁵¹ Δακανάλης Μανόλης, Μεσαρίτικα επίθετα ενετικής προέλευσης

¹⁵² Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 45

¹⁵³ <https://www.iefimerida.gr/news/294776/oi-200-toyrkikes-lexeis-poy-hrisimopoioyme-kathimerina-kai-den-xeroyme-lista>

¹⁵⁴ <https://imuslim.name/1057-meaning-Bina-muslim-arabic-names.html>

¹⁵⁵ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 55

¹⁵⁶ eranistis.net, Λεξικό Λαϊκών και ιδιωματικών λέξεων της νέας ελληνικής γλώσσας -B-

¹⁵⁷ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 55 και 57

¹⁵⁸ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 336

Βόγγαλης [3], παρωνύμιο, πιθανόν από τη λέξη βόγγις = οι σφεντόνες από τον ήχο που κάνουν καθώς περιστρέφονται¹⁵⁹. Παρομοίως, *vokal* στα τούρκικα είναι ο παραγόμενος ήχος από κάποιο σφύριγμα¹⁶⁰. Λιγότερο πιθανό από την αρβανίτικη λέξη *vogël* = ο μικρός (ταιριάζει περισσότερο στο επώνυμο Βόγλης).

Βογιατζής [5], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *boyacı* = ο βαφέας¹⁶¹. Η μετατροπή του ηχηρού δίψηφου συμφώνου [μπ] στο άηχο χειλικό σύμφωνο [β] γίνεται σε μια προσπάθεια λόγιου εξελληνισμού των επωνύμων που προέρχονται από την τουρκική λέξη. Την ίδια σημασία έχουμε και στα επώνυμα Βαφειάδης (απολύτως εξελληνισμένο) και Μπογιατζόγλου. Η οικογένεια Βογιατζή είναι από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ έχοντας προέλευση από τα Κοτύωρα (Ορντού) του Πόντου.

Βοϊτσίδης [2], επώνυμο προερχόμενο από την Πέλλα, αβέβαιης ετυμολογίας. Το πιθανότερο να προέρχεται από το βαφτιστικό υποκοριστικό όνομα Βόιτσο κι αυτό από τα σλάβικα κύρια ονόματα *Vojko*, *Vojislav*, *Vojteh* που είναι αρκετά διαδομένα στις γειτονικές βόρειες χώρες, έχοντας ως πρώτο συνθετικό τη λέξη “*voj*, *Voyna* (Βοϊνα) *vojna* (βοϊνα)” = πολεμιστής¹⁶².

Βοσκόπουλος [3], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό βοσκός (ο) και την πατρωνυμική κατάληξη –πουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Η οικογένεια Βοσκόπουλου, με καταγωγή από τη Σμύρνη, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια).

Βότσης [7], παρωνύμιο, ίσως επαγγελματικό. Κατά μία εκδοχή το επώνυμο προέρχεται από την αλβανική λέξη *vos*, -i = το μικρό παιδί, ο μικρούτσικος¹⁶³. Η δεύτερη εκδοχή έχει να κάνει με τη μετατροπή του ξενικού [b] στο εξελληνισμένο [v], οπότε το επώνυμο ανάγεται στο αλβανικό *bos/ë*, -a = η φιάλη < βενετ. *bozza*, η οποία υπάρχει στις βαλκανικές χώρες: ελληνικό μπότσα = ξύλινο δοχείο κρασιού, αρομανικό *božā* και τις σλαβικές γλώσσες (βουλγάρικο *boca*, σερβοκροατικό *boca*, σλοβένικο *boča*). Οι ερμηνείες αυτές είναι αρκετά πειστικές για το επώνυμο Βότσης ή Μπότσης που το συναντάμε σε περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας¹⁶⁴. Η οικογένεια Βότση ήρθε στο Κορδελιό από τον νομό Κοζάνης.

Βουλγαρίδης [4], εθνικό, ο γιος ή ο απόγονος του Βούλγαρη, από το εθνικό όνομα Βούλγαρος. Παράγεται από το σλαβικό *Bolgari*, το οποίο κατά μία εκδοχή περιέχει το όνομα του ποταμού Βόλγα και κατά μία άλλη προέρχεται από το λατινικό *bulgarius* (= καστροφύλακας) < γερμανικό *burg* = φρούριο (υπάρχει ως επίθημα σε πολλά τοπωνύμια: *Strasburg*, *Hamburg*, *Petersburg*). Ο χαρακτηρισμός Βούλγαρος δίνεται και ως παρωνύμιο και προέρχεται από το παρατσούκλι βουλγάρικο κεφάλι = αγύριστο κεφάλι. Επίσης, το Βούλγαρος έχει την έννοια του σκληρού ανθρώπου.

Επειδή το επώνυμο απαντάται με διάφορες παραλλαγές και σε περιοχές τις χώρες που δε γειτνιάζουν ή δεν έχουν σχέση με τη βουλγαρική χώρα, πρέπει να αναφέρουμε και μια άλλη εκδοχή. Στο ορεινό χωριό Μέλαμπες του Δήμου Αγίου Βασιλείου Ρεθύμνου, υπάρχει η Ι. Μ. Βούλγαρη ή Βούργαρη. Το όνομα Βούλγαρης παραπέμπει σε ιδρυτή με το οικογενειακό όνομα Βούλγαρης (και σήμερα Βουλγαράκης, όνομα που συνεχίζει να επιχωριάζει στο χωριό). Το εν λόγω όνομα εξαιρετικά σύνθητες οικογενειακό απαντά επτά φορές στο συγκεκριμένο χωριό κατά τα χρόνια τις Τουρκοκρατίας (*Vulgari Kostantin*, *Manol*, *Pasko*, *Manol*, *Yorgi*, *Mihali*, *Dimitri*). Το επώνυμο, κατά τον Κων. Άμαντο, οφείλεται στους Βούλγαρους στρατιώτες που είχαν εκστρατεύσει με τον Νικηφόρο Φωκά, για να ελευθερώσουν την Κρήτη από τους Σαρακηνούς. Και ο Ν. Τωμαδάκης, θεωρεί πιθανή την ονομασία του τοπωνυμίου και της Μονής από τους κατοίκους του *Borgo* = Βουργάρων. Τέλος, η Χρυσούλα Τσικριτσή θεωρεί πιθανότερη την άποψη του Αντ. Χατζή για την ετυμολογία του τοπωνυμίου από τη λέξη βουλγάρις ή

¹⁵⁹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 107

¹⁶⁰ <https://sozce.com/nedir/330252-vokal>

¹⁶¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 135

¹⁶² <https://en.wikipedia.org/wiki/Vojciech>

¹⁶³ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 77 αλλά και Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 67

¹⁶⁴ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 218

βούλγαρης ή βούλγαρος = αυτός που κατασκευάζει και πουλάει βούλγας (μεσαιωνικό και σήμερα στην Κρήτη βούργια) = δερμάτινους σάκους, ο βυρσοδέψης¹⁶⁵. Πάντως, το βούλγαρης, όπως σημειώνει η Χρυσούλα Τσικριτού, δεν είναι μόνο δηλωτικό επαγγέλματος, αλλά και σκωπτικό – ασφαλώς από το αντίστοιχο εθνικό – και θα πει ισχυρογνώνων.

Βουτσάς [3], επαγγελματικό, ο τεχνίτης ή ο κατασκευαστής ξύλινων κάδων (βυτίων), ο βαρελάς. Η ετυμολογία προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη βυτίον (= βαρέλι) > βουτσι¹⁶⁶. Στην Κρήτη το επώνυμο έχει εντελώς διαφορετική ερμηνεία, από την ιδιωματική λέξη βουτσά = το κόπρανο του βοδιού, η σβουνιά¹⁶⁷.

Βρατσιδής [3], επώνυμο προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ, αβέβαιης ετυμολογίας, με πιθανές: (1) πατριδωνυμικό, από το σλάβικο ουσιαστικό vorota (βουλγάριο vrata, σερβοκροατικό vrata, τσέχικο vrata, ρώσικο vorota) = πύλη, πόρτα και τη σλαβική υποκοριστική κατάληξη -bcb. Η λέξη δίνει μια σειρά τοπωνυμίων στη βαλκανική, όπως Βράτσι στη Βοιωτία, Βράτσινο στα Γρεβενά, Vraca στη Βουλγαρία, Vratnica στην ΠΓΔΜ, Vrata σε Σερβία και Σλοβενία, αλλά και Vorotinka στη Ρωσία¹⁶⁸, (2) από το όνομα Βράτης ή Βράτος και την ποντιακή κατάληξη -ιδης (γιος ή απόγονος)¹⁶⁹. Προέρχεται από το σλάβικο brat (αδελφός). Μπράτιμος στην τουρκοκρατία ήταν ο αδελφικός φίλος¹⁷⁰, (3) λιγότερο πιθανή, το επώνυμο να προέρχεται από το ιταλικό bracciante που σημαίνει εργάτης γης, χειρώναξ < από το braccio, εξού και η νεοελληνική λέξη μπράτσο. Ρίζα είναι το ελληνικό βραχίων: ο πιο βραχύς, όπου βραχύς = μικρού μήκους, κοντός.

Βρέτο [2], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία. Στην αλβανική γλώσσα bret (i) είναι ο βασιλιάς, την ίδια ερμηνεία έχει και το βλάχικο μπρέτου. Ίσως πάλι είναι μορφή του ελληνικού επωνύμου Βρετ(τ)ός, από το ρήμα ευρίσκω > επίθετο ευρετός (= αυτός που βρέθηκε) και δινόταν σε εγκαταλελειμμένα βρέφη ή νήπια. Έτσι καλείται το εκτεθειμένο από τους γονείς του βρέφος και αργότερα ευρεθέν (βρετό) και ονομάζεται έτσι από την πρόληψη ότι έτσι θα αποφευχθεί ο θάνατος του βρέφους. Σαν επώνυμο είναι γνωστό από τον 14^ο αιώνα. Την ίδια έννοια έχει και το ιταλικό Esposito.

Βρουχάκης [1], εθνικό ή παρωνύμιο με την κατάληξη -άκης, συνήθης στα κρητικά επώνυμα. Σε εθνικό επώνυμο το κατατάσσει ο συσχετισμός με το χωριό Βρουχάς Λασιθίου που αναφέρεται από τον 17^ο αιώνα. Το όνομα μάλλον προέρχεται από τη λέξη βρούχος που σημαίνει το μούγκρισμα, η έντονη βοή, κάτι που δικαιολογεί και η ορεινή τοποθεσία στην οποία βρίσκεται¹⁷¹. Κατά μια άλλη εκδοχή είναι παρωνύμιο και προέρχεται από το ιδιωματικό βρούχος = είδος μεγαλόσωμης ακρίδας < από το αρχαίο βρούκος¹⁷² ή στην Κρήτη βρούχος = μικρό κολεόπτερο έντομο < ιταλική brusco (κάμπια)¹⁷³.

Γαβράς [9], επώνυμο γνωστό από το δεύτερο μισό του 10^{ου} αιώνα, με την αριστοκρατική οικογένεια των Γαβράδων να κατοικεί στη Χαλδία (με κέντρο την Τραπεζούντα), στο ανατολικό τμήμα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και να έχει σχέση πάντα με τον στρατό. Η εθνική καταγωγή της οικογένειας δεν είναι βέβαιη, εικάζεται ότι ήταν οικογένεια αρμενικής καταγωγής. Η ετυμολογία του επωνύμου δείχνει ότι το όνομα Γαβράς, σε διαφορετικές μορφές, συναντάται στην περσική, αραβική και τουρκική γλώσσα και χαρακτηρίζει τον ξένο-χριστιανό σε μουσουλμανικό περιβάλλον¹⁷⁴. Απόγονος της οικογένειας είναι ο Άγιος Μάρτυς Θεόδωρος Γαβράς (+1164) που τιμά η Ορθόδοξη Εκκλησία στις 2 Οκτωβρίου, ημέρα του μαρτυρίου του.

¹⁶⁵ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 124

¹⁶⁶ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, Οικογενειακά ονόματα Δυτικής Κορινθίας, σελ. 236

¹⁶⁷ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 18

¹⁶⁸ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικονύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 110

¹⁶⁹ Από το Βρατίδης φτάνουμε στο Βρατσιδής με μαλακώμα του τ πριν από ι, κάτι που συνηθίζεται στη γλώσσα μας (κληματίδα > κληματσίδα, πιτυλώ > πιτυλώ, κατηφής > κατσούφης), βλ. Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 162

¹⁷⁰ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 212

¹⁷¹ www.dimosagn.gr/dimos/local-comunitites/varouxas-plaka.html

¹⁷² http://greek-lastnames.blogspot.com/2009/05/blog-post_9090.html

¹⁷³ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 18

¹⁷⁴ <http://asiaminor.ehw.gr/forms/fLemmaBodyExtended.aspx?lemmaID=3973>

Κατά μια άλλη εκδοχή το επώνυμο Γαυράς (γραφόμενο και Γαβράς) στη Χαλδία, προέρχεται είτε από το ουσιαστικό γαύρος (αλαζόνας, υπεροπτικός, μεγαλοπρεπής, επιβλητικός) είτε από την αρχαία Χαλδαϊκή ghabar που σημαίνει τον ισχυρό άνδρα, τον ανδρείο, τον αγέρωχο, τον ήρωα¹⁷⁵. Πιθανότερη όλων, όμως, είναι η ερμηνεία του ως υποκοριστικό, ποντιακό τύπο, του κύριου ονόματος Γαβριήλ (δες την ετυμολογία του ονόματος στο επώνυμο Γαβρηλίδης)¹⁷⁶.

Γαβρηλίδης [9], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Γαβριήλ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Γαβριήλ δόθηκε σε έναν από τις αρχαγγέλους και προέρχεται από το εβραϊκό όνομα Gavri'el (גַּבְרִיֵּאל) = δυνατός άνδρας του Θεού¹⁷⁷.

Γαβρυήλογλου [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Γαβριήλ και την τουρκική κατάληξη –oglu που δίνεται στον γιο ή στον απόγονο (δες την ετυμολογία του ονόματος στο επώνυμο Γαβρηλίδης).

Γαζόγλου [1], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από το ουσιαστικό γαζής και την τουρκική κατάληξη –oglu που δίνεται στον γιο ή στον απόγονο. Το γαζής προέρχεται είτε από την τουρκική λέξη gazı = μαχητής¹⁷⁸ ή απόμαχος πολεμιστής¹⁷⁹ είτε από την αντίστοιχη αραβική gazı = ανάπηρος πολέμου¹⁸⁰. Η ετυμολογία της στην αραβική είναι από τη λέξη ghazw (غَزَا , ḡazw) που προϊσλαμικά είχε την έννοια της επιδρομής με σκοπό το πλιάτσικο. Μετά τις αραβικές κατακτήσεις του 7^{ου} αιώνα η λέξη ανασηματοδοτείται και παίρνει την έννοια του μαχητή της πίστης (βλ. τζιχάντ). Χρησιμοποιείται ως τίτλος τιμής στην Οθωμανική Αυτοκρατορία από τους Μουσουλμάνους, συνήθως μεταφράζεται ως ο θριαμβευτής και δίδεται με την παροχή σημαντικών προνομίων σε υψηλόβαθμους αξιωματούχους του στρατού, οι οποίοι έχουν διακριθεί στη μάχη εναντίον εχθρών μη-Μουσουλμάνων¹⁸¹.

Γαλάζιος [1], παρωνύμιο, από το επίθετο γαλάζιος (ο έχων το χρώμα του ουρανού, το γαλανό, ο γαλανομάτης). Κατά μια άλλη εκδοχή, λιγότερο πιθανή που απλώς αναφέρεται, γαλάζια ονομάζουν το νεκροταφείο του χωριού¹⁸².

Γαλακτιός [2], είτε παρωνύμιο, ο γαλακτόχρωμος, ο λευκός σαν γάλα, είτε πατρωνυμικό, ως υποκοριστικό του κύριου ονόματος Γαλακτίων. Οι Άγιοι Γαλακτίων και Επιστήμη τιμώνται από την Εκκλησία στις 5 Νοεμβρίου.

Γαλανάκης [1], παρωνύμιο, από το επίθετο γαλανός που δηλώνει κάποιο χαρακτηριστικό της εμφάνισης (ο έχων γαλανούς οφθαλμούς) και την πατρωνυμική κατάληξη –άκης που δίνεται στον γιο ή στον απόγονο.

Γαλάνης [4], **Γαλανός** [2], παρωνύμιο, από το επίθετο γαλανός (ο έχων γαλανούς οφθαλμούς). Ίδια σημασία έχουν και τα επώνυμα Τσακίρης και Τσακιρίδης (cakır στα τούρκικα ο γαλανός).

Γαλατάς [5], επώνυμο οικογενειών σαρακατσάνικης καταγωγής, επαγγελματικό, αυτός που πουλάει, διανέμει γάλα στα σπίτια, ένα επάγγελμα αρκετά διαδομένο παλαιότερα.

Γάρος [1], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό γάρος (ο) που είναι η αλμύρα, η άλμη, δηλαδή το μείγμα νερού και αλατιού που βάζανε στις κάσες για να διατηρούν το τυρί (αρχ. ελλ. γάρος). Το ρήμα γαρώνω έχει τη σημασία του αλατίζω, παστώνω. Στο ποντιακό ιδίωμα, γαρή είναι η γυναίκα, η σύζυγος (από την τουρκική λέξη kari).

Γάτος [1], από το ουσιαστικό γάτος (ο), το γνωστό θηλαστικό οικόσιτο ζώο, παρωνύμιο για να δηλώσει κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του επονομαζόμενου, όπως την εξυπνάδα, την ευελιξία κ.ά.

Γεϊτσιδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη yeygi = ο τρώγων, αυτός που τρώει¹⁸³.

¹⁷⁵ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 215 και Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 22

¹⁷⁶ Άμαντος, Κ., Σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων (Αθήνα 1955), σελ. 140, σημ. 5., αλλά και Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 97

¹⁷⁷ <https://www.onomatologio.gr>

¹⁷⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 109

¹⁷⁹ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 22

¹⁸⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 62

¹⁸¹ <https://el.wikipedia.org/wiki>

¹⁸² Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 109

Γελαστόπουλος [3], παρωνύμιο, από το επίθετο γελαστός (ο χαρούμενος) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος που δίνεται στον γιο ή στον απόγονο.

Γεμεντζόπουλος [1], επαγγελματικό με την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Κατά μια εκδοχή από την τουρκική λέξη gemici (γεμιτζής) = ο ναύτης¹⁸⁴ και κατά μια άλλη από την επίσης τουρκική yemeneci = ο κατασκευαστής ή ο πωλητής χρωματιστών υφασμάτων ή υφασμάτινων πασουμακίων¹⁸⁵. Η οικογένεια Γεμεντζόπουλου, με καταγωγή από τη Μ. Ασία, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια).

Γενίτσαρης [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη yeniceri (yeni = νέος + ceri = στρατιώτης). Ο γενίτσαρος ήταν στρατιώτης του οθωμανικού πεζικού που ανήκε σε επίλεκτο σώμα και το αποτελούσαν μικρής ηλικίας εξισλαμισμένοι Χριστιανοί, οι οποίοι είχαν προσαχθεί με βίαιο τρόπο με τη διαδικασία του παιδομαζώματος. Μεταφορικά, κατ' επέκταση, εννοούμε κάποιον που συμπεριφέρεται και ενεργεί με φανατισμό, βία, μισαλλοδοξία και αντεκδίκηση.

Γεραγώτης [1], εθνικό (πατριδωνυμικό), αυτός που κατάγεται από την περιοχή Γέρας (η), δήμο του νομού Λέσβου και τη χαρακτηριστική κατάληξη –ώτης που δηλώνει καταγωγή.

Γερογιάννης [1], σύνθετο επώνυμο, παρωνύμιο, από τη σύνθεση του ουσιαστικού γέρος και το κύριο όνομα Γιάννης < Ιωάννης. Το προσηγορικό ουσιαστικό γέρος (γέροντας) έχει τη σημασία του ηλικιωμένου, του σεβάσιμου, σε κάποιες περιπτώσεις (παλιότερα) του προεστού. Υπάρχει και το Γερόντιος ως μοναχικό όνομα. Ανήκει σε οικογένεια σαρακατσάνικης καταγωγής από τη Θράκη.

Γερούκης [1], επώνυμο που δηλώνει καταγωγή (πατριδωνυμικό), αλλά μπορεί να χαρακτηριστεί ως παρωνύμιο, ακόμη και επαγγελματικό. Προέρχεται από την τουρκική λέξη yürekli (γρήγορος στα πόδια)¹⁸⁶. Οι Γερούκοι (ή Γιουρούκοι) ήταν μία από τις παλαιότερες εθνότητες της Μ. Ασίας, κυρίως της περιοχής του Ικονίου. Ήταν χωρισμένοι σε φυλές και μια από αυτές, όπως αναφέρεται στα κατάστιχα του 16^{ου}-17^{ου} αι., εγκαθίσταται στα ορεινά Κομοτηνής – Ξάνθης με επέκταση αργότερα στα πεδινά¹⁸⁷. Ήταν κατά κύριο επάγγελμα πλανόδιοι τεχνίτες και νομάδες κτηνοτρόφοι και για τον λόγο αυτό έχει επικρατήσει ο χαρακτηρισμός, ο νομάς¹⁸⁸, ενώ μεταφορικά δηλώνει και τον απαίδευτο, τον άξεστο, τον απολίτιστο¹⁸⁹. Επίσης, στις περιοχές της Μ. Ασίας, όπου αναφέρεται το χωριό Γιουρούκ – κιόϊ (χωριό των Γερούκων), αυτό έχει αμιγώς τουρκικό πληθυσμό και καθόλου ελληνικό.

Γεώγου [2], γενική του κύριου ονόματος Γέωγος < Γώγος, παραφθορά του βαφτιστικού Γεώργιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Γεωργιάδης).

Γεωργιάδης [18], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος) του Γεωργίου. Το βαφτιστικό Γεώργιος είναι παράγωγο του ουσιαστικού γεωργός = αυτός που έχει σχέση με τη γεωργία. Υπάρχουν αναφορές, ελάχιστες βέβαια, ότι το επώνυμο δόθηκε σε πρόσφυγες αγρότες (γεωργούς) για να δηλώσουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα, αντικαθιστώντας το προηγούμενο που έφεραν από τον τόπο προέλευσής τους. Σε αυτή την περίπτωση, λογίζεται ως επαγγελματικό.

Γεωργίου [2], πατρωνυμικό, σε πτώση γενική, από το κύριο όνομα Γεώργιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Γεωργιάδης). Στο Κορδελιό, η οικογένεια Γεωργίου είναι σαρακατσάνικης καταγωγής.

Γεωργίτης [7], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Γεώργιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Γεωργιάδης).

Γηρουλιώτης [1], πατριδωνυμικό με τη χαρακτηριστική κατάληξη –ιώτης. Πιθανές

¹⁸³ <https://sozce.com/>

¹⁸⁴ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 23

¹⁸⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 63

¹⁸⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 69

¹⁸⁷ Κυρανούδης Παναγιώτης, Τα τουρκικά οικωνύμια του Ελλαδικού χώρου, Θεσσαλονίκη 1995 (κύρια μεταπτυχιακή εργασία), σελ. 25

¹⁸⁸ Ροδάκης Περικλής, Ο γόρδιος δεσμός των εθνοτήτων, εκδ. Γόρδιος, 1998, σελ. 83

¹⁸⁹ Κουκκίδης Κωνστ., Λεξιλόγιον Ελληνικών Λέξεων Παραγόμενων εκ της Τουρκικής, Εταιρεία Θρακικών Μελετών, Αθήνα 1980, σελ. 27

προελεύσεις: α) οικισμός Γερούλι της Σκύρου, β) χωριό Γεραλί (από το 1920 μετονομαζόμενο σε Φάρος) Αυλίδος, ν. Εύβοιας.

Γιαγτζίδης [2], επαγγελματικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) του yağci = ο λαδάς, ο έμπορος λαδιών και βουτύρων¹⁹⁰. Υπάρχει πιθανότητα να είναι εθνικό (πατριδωνυμικό), καθώς αναφέρεται το χωριό Γιαγτζι Μαχμούτ (Yağcımahmunt) της Αμάσειας του Πόντου.

Γιαϊλίδης [3], δηλωτικό καταγωγής με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η τουρκική λέξη yayla (γιαϊλά) δηλώνει κυρίως δύο τόπους: είτε την πεδιάδα, οροπέδιο¹⁹¹ είτε τα ορεινά λιβάδια και βοσκοτόπια που πρόσφεραν τροφή στα κοπάδια των βοσκών τα καλοκαίρια και τα ορεινά θέρετρα όπου περνούσαν τις διακοπές τους οι πλούσιοι, γνωστά κι ως παρχάρ(ια) στα ποντιακά. Το σημερινό Φίλυρο Θεσσαλονίκης εμφανίζεται στην καταγραφή των Γιουρούκων (δες παραπάνω την ετυμολογία του επωνύμου Γερούκης) του 1691 ως Yaylacık. Παρομοίως η Χαλκηδόνα της περιοχής Κουφαλίων είχε το όνομα Yaylacı¹⁹². Επίσης, με το όνομα Yayla αναφέρονται πολλά τοπωνύμια στην περιοχή του Πόντου, όπως στη Σαμψούντα, στην Πάφρα, στην Αμάσεια, στην Αμισό κ.α.¹⁹³

Γιαλαμουίδης [1], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Προέρχεται από την τουρκική λέξη yalama (ξεφλούδισμα, εξάνθημα στα χείλη). Το αρχικό ρήμα είναι yalamak (γλείφω)¹⁹⁴.

Γιαμουρίδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη yamrı = ο στραβός, ο κυρτός¹⁹⁵ ή yamur = βροχή¹⁹⁶ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανότερη η εκδοχή να είναι πατριδωνυμικό (εθνικό) από το χωριό Γέμουρα (Yomra) του Πόντου¹⁹⁷.

Γιαννάκης [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Ιωάννης. Το όνομα προέρχεται από την εβραϊκή λέξη Yokhanán (η χάρη/εύνοια του Θεού)¹⁹⁸.

Γιαννακόπουλος [7], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό Γιαννακός του κύριου ονόματος Ιωάννης (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Γιαννάκης) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Γιαννέλης [1], πατρωνυμικό, ο γιος ή ο απόγονος του Γιάννη ή ακόμη και υποκοριστικό, ως ο μικρός Γιάννης (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Γιαννάκης). Το –έλης βγαίνει από την υποκοριστική κατάληξη –έλι (όπως παιδαρέλι). Η συγκεκριμένη κατάληξη μας οδηγεί σε Λέσβο, Λήμνο, Τένεδο, Αίβαλι¹⁹⁹.

Γιαννιός [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Ιωάννης (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Γιαννάκης). Είναι επώνυμο οικογένειας σαρακατσάνικης καταγωγής.

Γιαννιώτης [8], πατριδωνυμικό (εθνικό), αυτός που κατάγεται από τα Γιάννενα (Ιωάννινα), την πόλη της Ηπείρου. Για την ετυμολογία της λέξης υπάρχουν κάποιες ερμηνείες με την επικρατέστερη να μιλά για την Ιερά Μονή του Αγίου Ιωάννη του Προδρόμου, στα ερείπια της οποίας στεγάζεται σήμερα το Δημοτικό Μουσείο. Μια άλλη αναφέρεται σε κάποιον Ιωάννη, πρώτο οικιστή της πόλης και μια άλλη στους Ιωαννίτες ιππότες που κάποτε κατοίκησαν στο

¹⁹⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 64

¹⁹¹ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 81

¹⁹² Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 78

¹⁹³ <https://www.ypsilantio.gr/content/istorika-stoixeia/istoriko-kai-gewgrafiko-periballon/pontos/48-oikwnymia-toy-pontoy>

¹⁹⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 65

¹⁹⁵ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 129

¹⁹⁶ <https://sozce.com/>

¹⁹⁷ <https://mavropouloskostas.wordpress.com/> παλιές και νέες ονομασίες χωριών του Πόντου

¹⁹⁸ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, Τα νεοελληνικά κύρια ονόματα, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003, σελ. 131

¹⁹⁹ Η κατάληξη –έλης (κάποιες φορές και –έλλης) είναι η χαρακτηριστική κατάληξη επωνύμων του ΒΑ Αιγαίου, κυρίως της Λέσβου και της Τενέδου που γεωγραφικά ανήκει σε αυτά (Χαμαέλλης, Χωριατέλλης, Ξαφέλλης, Κοντέλλης κ.λπ.). Σύμφωνα με γλωσσολόγους που έχουν μελετήσει τη μυτιληνιά διάλεκτο, η χρήση της κατάληξης –έλης στα επώνυμα οφείλεται στους κατακτητές της Λέσβου, τους Γατελούζους, οι οποίοι ήθελαν αφ' ενός να ξεχωρίσουν τους Λέσβιους από τους Τούρκους κατοίκους του νησιού, αφ' εταίρου να ξεχωρίσουν τους Λέσβιους (σαν λαό) γιατί ήταν ένας λαός ήπιος, φιλοειρηνικός και ποιητικός. Έδωσαν λοιπόν την κατάληξη –έλης, η οποία δείχνει λυρισμό και ευγένεια.

φρούριο της περιοχής²⁰⁰. Είναι επώνυμο οικογενειών σαρακατσάνικης καταγωγής.

Γιαννόπουλος [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Γιάννης < Ιωάννης (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Γιαννάκης) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο απόγονος).

Γιάννος [3], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Ιωάννης (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Γιαννάκης).

Γίδαρης [2], **Γιδάρης** [1], **Γίδαρος** [2], τρεις μορφές του ίδιου επωνύμου. Από το γνωστό ζώο γίδα και της κατάληξης –άρης και –αρος που έχει μεγεθυντική σημασία. Εδώ λειτουργεί ως επαγγελματικό. Της που έχει ή ασχολείται με της γίδες. Τα παλιά χρόνια κάθε χωριό είχε έναν «γιδάρη» που κάθε μέρα μάζευε της γίδες που είχαν στα σπίτια της οι κάτοικοι και της πήγαινε για βοσκή. Όταν επέστρεφε το βράδυ, της άφηνε στο έμπα του χωριού και αυτές σκοπρίζονταν παίρνοντας το σοκάκι για το σπίτι της. Οι οικογένειες αυτές έχουν σαρακατσάνικη καταγωγή.

Γιορνάς [1], πιθανόν εθνικό, καθώς υπάρχει αναφορά ως τοπωνύμιο Γιορνάντος (Yornantos) σε μια γειτονιά του χωριού Holayisa στην περιοχή της Τραπεζούντας. Η κατάληξη –άντ', –άντων μετασχηματίστηκε από της λόγιους σε –άντης (αντίστοιχη των –ίδης, –ιάδης) και χαρακτηρίζει πολλά επώνυμα του Πόντου, κάποια από τα οποία μετέπεσαν και σε τοπωνύμια (περισσότερο σε Χαλδία και Τραπεζούντα)²⁰¹. Αυτή η σύνθεση, με τα παράγωγα της πρώτης λέξης και του επιθέματος –άντος, χρησιμοποιούνταν πολύ στην τοπική ποντιακή γλώσσα και έδωσε πολλά επώνυμα και τοπωνύμια, της Κοκάντος (δες το επώνυμο παρακάτω), Κόταντος, Ξάντος, Ζεζάντος κ.ά. Το συγκεκριμένο επώνυμο σχηματίζεται από το ρήμα yirokloskume (;) = κάτι που περιστρέφεται, γυρίζει γύρω γύρω και δηλώνει της τον τόπο που κοσκινίζεται το αλεύρι²⁰².

Γιόρτσος [4], πατρωνυμικό. Στα δίγλωσσα χωριά του νομού Σερρών ταυτίζεται άλλοτε με το κύριο ανδρικό όνομα Γεώργιος (Γιόρτσος < Γιώρτσος < Τζιώρτζιος < Γεώργιος) και άλλοτε με το Γρηγόριος²⁰³.

Γιοσμάς [9], παρωνύμιο από την τουρκική λέξη yosma = κομψός²⁰⁴. Η οικογένεια Γιοσμά, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από της πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

Γιουβανάς [2], πατρωνυμικό, ίσως και μητρωνυμικό. Οι κάτοικοι της Μακεδονίας αλλά και οι Έλληνες της Ανατολικής Ρωμυλίας, επηρεασμένοι από της Σλάβους της Βαλκανικής, χρησιμοποιούσαν το όνομα Γιοβάνης ή Γιουβάνης αντί του ονόματος Γιάννης ή Ιωάννης (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Γιαννάκης)²⁰⁵.

Γιουβάνης [1], πατρωνυμικό. Οι κάτοικοι της Μακεδονίας αλλά και οι Έλληνες της Ανατολικής Ρωμυλίας, επηρεασμένοι από της Σλάβους της Βαλκανικής, χρησιμοποιούσαν το όνομα Γιοβάνης ή Γιουβάνης αντί του ονόματος Γιάννης ή Ιωάννης (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Γιαννάκης).

Γιουμουξούζης [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Πέλλα. Παρωνύμιο, από τη σύνθεση των τουρκικών λέξεων yumuk = κλειστός και το επίθημα –suz που λειτουργεί ως στερητικό (δίχως, χωρίς)²⁰⁶.

Γιουσούφιδης [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά. Είναι πατρωνυμικό από το κύριο αραβικό όνομα Γιουσούφ που είναι μορφή του εβραϊκού Ιωσήφ (= ο Θεός κρίνει) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το γιουσούφ αναφέρεται και ως τουρκικό νόμισμα.

Γιώτας [6], πατρωνυμικό, σύντμηση του κύριου ονόματος Παναγιώτης (< ο αφιερωμένος στην Παναγία). Δεν αποκλείεται να είναι μητρωνυμικό, ως ο γιος ή ο απόγονος της Γιώτας < Παναγιώτα.

²⁰⁰ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικονύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 76-78

²⁰¹ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 223-224

²⁰² <http://mavrithalassa.com/trabzon-caykara-holayisa-yesilalan-koyu-tarihcesi/>

²⁰³ Ταχινούλης Κ., Μορφές του Γεώργιος στο νομό Σερρών, σελ. 116

²⁰⁴ Κουκκίδης Κωνστ., ό.π., σελ. 27

²⁰⁵ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 130

²⁰⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 69

Γκαγκαρέλης [1], παρωνύμιο, από τη δημώδη λέξη γκάγκαρο που είναι το μάνταλο, ο μεντεσές, το μεγάλο ξύλο που κρεμόταν και με το βάρος του έκλεινε την πόρτα. Προέρχεται από την τουρκική gaga ή την ιταλική gangero (μάνταλο) ή την αρχαία ελληνική κιγκλίσ ή την αρχαία ελληνική κάγκανος (το ξύλο το κατάλληλο για καύση, το αρκετά ξερό)²⁰⁷ και την κατάληξη –έλης που παραπέμπει σε Λέσβο, Λήμνο, Τένεδο, Αϊβαλί²⁰⁸.

Γκαϊτατζής [4], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη gaydacı = ο παίκτης της γκάιντας, του γνωστού δερμάτινου πνευστού μουσικού οργάνου²⁰⁹.

Γκάλεβ [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από τη Βουλγαρία (Галеев) με τη χαρακτηριστική πατρωνυμική κατάληξη –εβ (ο γιος ή ο απόγονος). Η πιθανότερη ερμηνεία όλων, αποδίδει το επώνυμο στα νεότερα οικογενειακά ονόματα τουρκικής καταγωγής. Είναι γνωστό ότι οι σλαβόφωνοι λαοί της ανατολικής βαλκανικής και της Ρωσίας σε όλη τους την ιστορία, ζούσαν σε στενή επαφή με διάφορες τουρκικές φυλές (Πετσενέγγους, Τατάρους, Αλταίους, Καζάκους) που δεν πολεμούσαν πάντα μαζί τους, αλλά υπήρχαν περίοδοι που σύναπταν εμπορικές σχέσεις και οικογενειακούς δεσμούς. Ως αποτέλεσμα, δανείστηκαν ο ένας από τον άλλον, όχι μόνο διάφορα στοιχεία καθημερινής ζωής, αλλά και διάφορα γλωσσικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένης και της ονοματοδοσίας. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η ρωσική κυβέρνηση ανάγκασε τους πολίτες της να αποκτήσουν οικογενειακά ονόματα που να αντιστοιχούν στο ρωσικό μοντέλο δημιουργίας επωνύμων, προσθέτοντας το επίθημα –ον, –εν ή –ίν στα παλιά τούρκικα ονόματα. Ένα από αυτά είναι και το επώνυμο Γκάλεβ που σχηματίστηκε από το όνομα Galei (Галеї) του αρχαίου αραβικού ονόματος Galı που στα αραβικά σημαίνει «σπουδαίο, υπέροχο, υψηλότερο, ανώτερο από όλα» και αναφέρεται ως ένα από τα επίθετα του Αλλάχ. Μια άλλη ερμηνεία κατατάσσει το επώνυμο στα εθνικά, από το χωριό Galeeno (Галеено) στο Ταταρσταν (Татарстане)²¹⁰. Τέλος, αν ληφθεί υπόψη η σλαβική εκδοχή της προέλευσης του επωνύμου, τότε ετυμολογικά συνδέεται με τη ρωσική ιδιωματική λέξη galey (galey) των διαλέκτων του Αρχάγγελσκ που σημαίνει «άγκυρα»²¹¹.

Γκαλιμαρίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη galemari = είδος ζιζανίου²¹² και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Γκανιάς [3], παρωνύμιο, με πιθανές εκδοχές: (1) από το ελληνικό ουσιαστικό κανί (το), η κνήμη (το πόδι) που προέρχεται από το ουδέτερο ουσιαστικό καννί(ον), υποκοριστικό της αρχαίας ελληνικής κάννα που σημαίνει το καλάμι²¹³. Μεταφορικά, η λέξη κανιά, αναφέρεται στα ψηλά και υπερβολικά αδύνατα πόδια. Η μετατροπή του [κ] σε [γκ] δικαιολογείται από τη συμπεροφορά του τελικού [ν] της αιτιατικής (δες και τα επώνυμα Γκάρας, Γκαρέτσος που ακολουθούν), (2) από την τουρκική λέξη gani = πλούσιος (αναφέρεται στο Κοράνι και ως επίθετο του Αλλάχ)²¹⁴.

Γκάρας [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Πιερία με ερμηνείες: (1) το πιθανότερο να είναι παρωνύμιο, από τη λέξη γκάρος που απαντά στο Ζαγόρι και δηλώνει «οιονδήποτε υγρόν χρώματος υπομέλανος ένεκα θολερότητας» < αρχαιοελληνικό γάρος ή από το τούρκικο kara (μαύρος)²¹⁵, (2) πατρωνυμικό, από το βουλγάρικο κύριο όνομα Gâro < από την ιδιωματική λέξη gar = γκρίζος, μελαμψός, μαύρος²¹⁶, (3) παρωνύμιο, από τη λέξη γκάρα = υδρόφιλο μεγάλο φυτό σαν κρίνος με μεγάλα και πλατιά φύλλα²¹⁷.

Γκαρέτσος [6], παρωνύμιο, παραφθορά του επωνύμου Καρέτσος, όπου η συμπεροφορά του

²⁰⁷ <https://el.wiktionary.org/wiki/>

²⁰⁸ Για την κατάληξη –έλης δες την υποσημείωση 181

²⁰⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 69

²¹⁰ <https://www.analizfamili.ru/Galeyev/proishozhdenie.html>

²¹¹ <https://arc.familyspace.ru/catalog/Galeev>

²¹² <https://sozce.com/>

²¹³ Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα, ό.π., σελ. 4

²¹⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 69

²¹⁵ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 115

²¹⁶ Χατζηδημητρίου Κ. Σεβαστός, ό.π., σελ. 291

²¹⁷ Λεξικό Σαρακατσάνικων Λέξεων και Φράσεων (<http://sarakatsanoi.blogspot.gr/>)

τελικού [v] της αιτιατικής οδήγησε στον φθόγγο [γκ] (τον Καρέτσο > Γκαρέτσο). Το επώνυμο σχηματίζεται από την τουρκική λέξη kara (μαύρος) και την υποκοριστική κατάληξη –έτσο, η οποία πιθανώς προέρχεται από την ιταλική κατάληξη –ezzo. Είναι, επίσης, πιθανή η προέλευσή της από την κατάληξη –ec, η οποία απαντάται και στις νοτιοσλαβικές χώρες και στη σλαβική και στην αλβανική γλώσσα και μάλλον προέρχεται από τη σλάβικη υποκοριστική κατάληξη –bcb²¹⁸.

Γκάσκωβ [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από τη Ρωσία (Гасков), με τη χαρακτηριστική πατρωνυμική κατάληξη –ωβ (ο γιος ή ο απόγονος), πιθανότατα παρωνύμιο. Προέρχεται από τη λέξη Гас που σε κάποιες διαλέκτους της αποδίδεται η σημασία «ελαφρύ, λεπτό, αραιό μεταξωτό ύφασμα». Σε κάποια άλλα γλωσσικά ιδιώματα, Гас ονομαζόταν ο ισχυρός άντρας, ο ήρωας. Τέλος, είναι πιθανό το επώνυμο να σχετίζεται με το παρωνύμιο Гасило = κατάσβεση, και έτσι ονομάζεται το ειδικό καπάκι που τοποθετείται σε ένα κερί για να το σβήσει²¹⁹.

Γκατζώλας [2], παρωνύμιο, από τη λέξη γκάτζ(ι)ος = ο γάιδαρος στη Θράκη, το γομάρι στην Ελασσόνα²²⁰ και την παραγωγική κατάληξη –ώλας. Μια άλλη αναφορά, λιγότερο πιθανή, είναι από την αλβανική λέξη gaz = εύθυμος, χαρούμενος²²¹.

Γκεμιτζόγλου [3], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη gemici = ναύτης, θαλασσόλυκος, και την τουρκική πατρωνυμική κατάληξη –oglu (ο γιος ή ο απόγονος).

Γκέντσος [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη genç (ο νεαρός, ο φρέσκος, ο καινούργιος)²²².

Γκερτλέιν [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από τη Ρωσία (Гертлейн), αβέβαιης ετυμολογίας. Κατά μια εκδοχή επαγγελματικό, από τη ρωσική λέξη Герт = το μέταλλευμα του σιδήρου, αλλά και το σιδηρουργείο²²³.

Γκιαγκιάεβ [1], επώνυμο (гягяев) οικογένειας προερχόμενης από την Τσάλκα της Γεωργίας, το οποίο απαντάται και στην ελληνική μορφή Γκιαγκιαϊδης (Гягяидис). Πιθανώς πατρωνυμικό, μιας και αναφέρεται το όνομα гягя ως κύριο ανδρικό, άγνωστης ετυμολογίας.

Γκιάτα [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη gjatë = ψηλός, μακρύς. Πιθανόν να είναι εθνικό, από το χωριό Gjatë της περιοχής Τεπελενίου²²⁴.

Γκιέτσα [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία (Cjëska), αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη gjëska που είναι ένα είδος μικρής σαύρας.

Γκιζάρης [2], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια βλάχικης καταγωγής, επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από τη βλάχικη λέξη ghiză (γκίζα) = η μυζήθρα²²⁵. Λιγότερο πιθανή η ερμηνεία από την ιδιωματική λέξη γιζέρ'ς = αυτός που του αρέσει να τριγυρίζει (< τουρκικό ρήμα gezmek)²²⁶.

Γκίνης [1] **Γκίνος** [1], πατρωνυμικό, από το αλβανικό βαφτιστικό Gjijn που είναι η απόδοση του κύριου ονόματος Ιωάννης (δες ετυμολογία του ονόματος στο επώνυμο Γιαννάκης)²²⁷.

Γκιολέκα [3], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, παρωνύμιο. Στην Ήπειρο γκιουλέκας είναι ο ψευτοπαλληκαράς, ο καβγατζής αλλά και ο ανδρειωμένος και ήταν το όνομα του Αλβανού άτυχου επαναστάτη του 19^{ου} αιώνα, Gjoleka. Η λέξη πιθανόν να προέρχεται από

²¹⁸ Ζαροδήμος Γιώργος, Δομνιστιάνικα Επώνυμα, Αθήνα 2020

²¹⁹ <https://www.analizfamili.ru/Gaskov/proishozhdenie.html?familiya>

²²⁰ eranistis.net, Λεξικό Λαϊκών και ιδιωματικών λέξεων της νέας ελληνικής γλώσσας -Γ-

²²¹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 116

²²² Τζέμος Γιάννης, Τα ελληνικά επώνυμα τουρκικής προέλευσης, ειδική έκδοση εφημερίδας Τα Νέα, Αθήνα 2013, σελ. 73

²²³ <https://nominic.ru/Фамилия/Гертлейн>

²²⁴ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 117

²²⁵ Παυλίδης (Παύλου) Ι. Παναγιώτης, Ελληνοβλάχικο Λεξικό του Βλάχικου Ιδιώματος της Λαϊστας Ζαγορίου Ιωαννίνων, σελ. 19

²²⁶ Δούγα – Παπαδοπούλου Ευανθία, Τζιτζιλής Χρήστος, Το Γλωσσικό Ιδίωμα της Ορεινής Πιερίας, Θεσσαλονίκη 2006, σελ.

255

²²⁷ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 117

την τουρκική *golek* = λάκος, λάσπη²²⁸. Κατά μία άλλη βάσιμη εκδοχή το όνομα σχηματίστηκε από την ένωση των βαφτιστικών *Gjon* (Γιάννης) και *Leka* (Αλέξανδρος).

Γκιόνα [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) Γκιόνης (ή Γκίνης) είναι ο Γιάννης στα αλβανικά, οπότε είναι πατρωνυμικό και (2) από το νυκτόβιο πουλί γκιόνης (αρχαία ονομασία αιγωλιός ή σκωψ ή στριγξ) και προέρχεται από την αλβανική λέξη *gjon*, ενώ άλλοι τη θεωρούν ηχομιμητική από τη φωνή που βγάζει το πουλί. Σε αυτή την περίπτωση το επώνυμο είναι παρωνύμιο²²⁹.

Γκίσας [1], παρωνύμιο που πιθανόν να προέρχεται: (1) από το πουλί κίσσα²³⁰, (2) από την τουρκική λέξη *gisa* (ο φάκελος), (3) από την τουρκική λέξη *kisa* (ο κοντός, ο σύντομος)²³¹ ή (4) από τη βλάχικη λέξη γκίζα που είναι παραδοσιακό άπαχο τυρί (μυζήθρα) κατώτερης ποιότητας²³².

Γκογκίδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Γκόγκος, υποκοριστικό του ονόματος Γεώργιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Γεωργιάδης) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Γκόγκος [5], **Γκώγκος** [1], πατρωνυμικό, χαιδευτικό του ονόματος Γεώργιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Γεωργιάδης).²³³ Οι οικογένειες αυτές έχουν σαρακατσάνικη καταγωγή.

Γκορές [3], αβέβαιης ετυμολογίας, με πιθανές εκδοχές: (1) πιο επικρατέστερη, από το κύριο όνομα Γκόρας, μορφή του βαφτιστικού ονόματος Γεώργιος στη Μακεδονία με επιρροή από τα βουλγαρικά ονόματα *Gora*, *Gore*²³⁴, (2) παραλλαγή (με μετατροπή του κ σε γκ του κύριου ονόματος Κορρές, από το εβραϊκό *Kóresh* (το όνομα Κύρος)²³⁵, (3) πατριδωνυμικό, *gora* στα σλάβικα, *gora* στα βουλγάρικα για το βουνό ή το δάσος. *Gora* είναι επαρχία της ΒΑ Αλβανίας²³⁶, είναι μια ερμηνεία που ταιριάζει περισσότερο σε επώνυμα της Ηπείρου ή της Δυτικής Μακεδονίας.

Γκορίδης [10], επώνυμο προερχόμενο από την Ανατολική Θράκη, οπότε η πιο πιθανή ερμηνεία να είναι πατριδωνυμικό από τη βουλγάρικη λέξη *gora* = το βουνό, το δάσος (*gora* στα σλάβικα)²³⁷ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), να αναφέρεται δηλαδή σε κάποιον ορεισίβιο. Λιγότερο πιθανό να είναι πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Γκόρας (δες ετυμολογία στο επώνυμο Γκορές). Η οικογένεια Γκορίδη, με καταγωγή από το Βασιλικό Ανατ. Θράκης ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1928.

Γκότσης [3], πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kos* (κριάρι)· μεταφορικά ο παλικαράς²³⁸. Στα πατρωνυμικά αναφέρεται η εξέλιξη των κύριων ονομάτων Γεώργιος, Γρηγόριος > Γκώ(ρ)τσιος > Γκώτσης αλλά και του Κωνσταντίνος > Κώτσιος > Γκώτσιος > Γκώτσης > Γκότσης²³⁹. Μικρότερη πιθανότητα να προέρχεται από την ιδιωματική λέξη γκότσι ή καλικούτσα που είναι το κράτημα των παιδιών στην πλάτη²⁴⁰.

Γκούβας [5], παρωνύμιο, με πιθανές ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη *kona*= κάδος για την άντληση ή μεταφορά νερού – εξελληνισμένη κουβάς²⁴¹, (2) από την ιδιωματική λέξη γκούβα (ή κούβα) < αλβανική *gunë* = χάλασμα, κοίλωμα, άνοιγμα εδάφους που κρατά νερό²⁴², (3) λιγότερο πιθανό από τη σλαβική λέξη *guba* = γούνα²⁴³.

²²⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 117

²²⁹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 342-343

²³⁰ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 118

²³¹ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 75

²³² Δεξικό Σαρακατσάνικων Λέξεων και Φράσεων (<http://sarakatsanoi.blogspot.gr/>)

²³³ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 342

²³⁴ Ταχινόζλης Κ., Μορφές του Γεώργιος στο νομό Σερρών, σελ. 114

²³⁵ <https://el.wiktionary.org/wiki/>

²³⁶ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 119

²³⁷ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 249

²³⁸ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 68

²³⁹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 87

²⁴⁰ <http://greekurnames.blogspot.com/>

²⁴¹ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 134

²⁴² <http://greekurnames.blogspot.com/>

²⁴³ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 84

Γκουνιδάκης [1], αβέβαιης ετυμολογίας, με την υποκοριστική κατάληξη –δάκι > δάκης. Πιθανές εκδοχές: (1) μητρωνυμικό από το γυναικείο κύριο όνομα Γκούνη, παραλλαγή του ονόματος Παγώνα στην Ανατολική Ρωμυλία²⁴⁴, (2) παραφθορά του κύριου ονόματος Γκουντής < Κωνσταντίνος στη Μακεδονία και Θράκη με αποβολή του [τ] και (3) από το επώνυμο Γκούνας, προερχόμενο από το ουσιαστικό γκούνα = χοντρό πανωφόρι, κάπα, που χρησιμοποιούσαν οι χωρικοί.

Γκούντας [2], πατρωνυμικό, μορφή του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος στα βορειοελλαδίτικα ιδιώματα. Το όνομα Κωνσταντίνος προέρχεται από τη λατινική λέξη Constantinus < consto (στηρίζομαι, στέκω σταθερά), ο σταθερός, ο αποφασισμένος, ο βέβαιος²⁴⁵. Η βιβλιογραφία αναφέρει, επίσης, προέλευση από την αρομάνικη (βλάχικη) λέξη gundu, -dă = λιπόσαρκος, ισχνός ή από την τουρκική guddu = νεύρο, αδένας²⁴⁶. Λιγότερο πιθανό να είναι παρωνύμιο από το ιδιωματικό ρήμα γκ' ντάου-ώ/γκούντα = σκουντώ, σκούντα²⁴⁷.

Γκουντσιδής [1], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν να σχετίζεται με το όνομα Γκουντής, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος (δες την ετυμολογία του ονόματος στο επώνυμο Γκούντας) και την κατάληξη –ιδής (ο γιος ή ο απόγονος).

Γκουρνέλης [1], παρωνύμιο, από την ελληνική λέξη γούρνα (γκούρνα στα βλάχικα²⁴⁸ με τροπή του αρχικού γ σε γκ), που είναι η φυσική κοιλότητα ή η κατασκευή που συγκεντρώνει νερά και την κατάληξη –έλι. Η βιβλιογραφία κατατάσσει το επώνυμο στα πατρωνυμικά (με επιφύλαξη από πλευράς μας) στα πατρωνυμικά, ως εξέλιξη του βαφτιστικού Γεώργιος > Γκούρος > Γκουρούνης > Γκουρ(ου)νέλης²⁴⁹. Αναφέρεται επίσης, με ακόμη μικρές πιθανότητες, ότι το επώνυμο μπορεί να προέρχεται από το ρήμα γκουρλίζω που χρησιμοποιείται για να δηλώσει τη φωνή των χοίρων που πεινούν²⁵⁰.

Γκούσο [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, πιθανόν από την αλβανική λέξη gjysh = παππούς²⁵¹. Επίσης, στα αρβανίτικα, γκούσια είναι μέρος του προσώπου και συγκεκριμένα το σαγόνι, μεταφορικά αυτός που έχει μεγάλο σαγόνι²⁵², ενώ gusa στα βλάχικα είναι ο πρόλοβος των πουλερικών, το πρήξιμο του λαιμού²⁵³. Λιγότερο πιθανή η ερμηνεία ως πατρωνυμικό, ως μορφή του ονόματος Γεώργιος > Γούσιος > Γκούσιος²⁵⁴.

Γκουτζέλης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη güzel = ωραίος, όμορφος, καλός, εξαίρετος, με μετατροπή του [ζ] σε [τζ].

Γλαβίνας [2], μητρωνυμικό, ο γιος ή ο άνδρας της Γλαβίνας. Το επώνυμο Γλαβάς είναι φωνητικά εξελληνισμένος τύπος του Γκλαβάς που παράγεται από το σλαβικό glava = κεφάλι (glavă στα βλάχικα) με την προσθήκη του –ς. Είναι συνώνυμο του Κεφάλας ή Κεφαλάς. Ο Τριανταφυλλίδης παράγει το Γκλαβάνης από το ομόρριζο glavan = σπουδαίος κύριος. Επίσης, στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα ήταν πολύ κοινή η λέξη γκλαβανή ή γλαβανή = καταπακτή²⁵⁵.

Γλούφτης [2], παρωνύμιο, από τη σλάβικη λέξη gluf, gluh (γλυχ, γλυχνο) = κουφός²⁵⁶, ενώ αποτελεί ειρωνική προσφώνηση για κάποιον που ακούει αλλά αδιαφορεί.

Γόγαλης [2], αβέβαιης ετυμολογίας, ίσως πατρωνυμικό και να σχετίζεται με τα ονόματα Γόγος < Γώγος < Γιώργος ή Γόλης, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Γρηγόρης < Γρηγόριος.

²⁴⁴ Αλμπανούδης Παύλος, ό.π., σελ. 300

²⁴⁵ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 31

²⁴⁶ Modern Greek Dialects and Linguistic Theory, Πρακτικά του 8^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Νεοελληνικών Διαλέκτων και Γλωσσολογικής Θεωρίας (MGDDLT8), Αργυρόκαστρο, 4-6 Οκτωβρίου 2018, University of Patras, Laboratory of Modern Greek Dialects 2019

²⁴⁷ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 44

²⁴⁸ Τσιαμήτρος Κ. Γιάννης, Έθιμα, Ζωή & Διατροφή των Βλάχων (άρθρο), σελ. 24

²⁴⁹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 84

²⁵⁰ Ζαροδήμος Γιώργος, Τερνιώτικα Επώνυμα, Αθήνα 2020, σελ. 3

²⁵¹ Ζαροδήμος Γιώργος, Κρικελιώτικα Επώνυμα, Αθήνα 2019, σελ. 3

²⁵² Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 83

²⁵³ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 135

²⁵⁴ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 161 και Πόποβιτς Γ. Ντούσαν, Αρμάνοι Βλάχοι στα Βαλκάνια, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 2010, σελ. 440.

²⁵⁵ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 133-134

²⁵⁶ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 118

Γόγαλης – Σιδηρόπουλος [1], διπλό επώνυμο, δες την ετυμολογία του καθενός χωριστά.

Γούναρης [1], επαγγελματικό, δημόδης τύπος αντί του ουσιαστικού γουναράς, ο ειδικός τεχνίτης ή βιομήχανος που κατεργάζεται και κατασκευάζει γούνες, ο έμπορος γουναρικών. Η λέξη γούνα προέρχεται από τη λατινική *gunna* = το πανωφόρι από κατεργασμένο δέρμα ζώου με τρίχωμα²⁵⁷. Ίδιας σημασίας είναι και το επώνυμο Κιουρτζίδης που αναφέρεται παρακάτω, αν θεωρηθεί ότι αυτό προέρχεται από την τουρκική λέξη *kürkçü* = γουναράς.

Γουρζουλίδης [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Πιερία, πιθανόν παρωνύμιο από το τουρκικό επίθετο *gurzula* = θυμωμένος²⁵⁸ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Γουρλομάτης [1], παρωνύμιο, αυτός που έχει γουρλωμένα (εξογκωμένα μάτια) < από το ελληνικό ρήμα γουρλώνω < μεσν. ελληνική γρυλ(λ)ώνω < ελληνιστική κοινή γρύλλος.

Γούσιος [6], πατρωνυμικό, από το βαπτιστικό όνομα Γεώργιος > Γιωργούσης (υποκοριστικό κυρίως στην Ήπειρο) > Γιωργούσιος (παραλλαγή) > Γούσιος²⁵⁹. Ο Τριανταφυλλίδης το αποδίδει στο όνομα Στέργιος²⁶⁰. Το ίδιο αναφέρει και ο Τρυφερούλης, καθώς Γούσιο ή Τέγο ονομάζουν οι Βλάχοι του Μετσόβου τον Στέργιο²⁶¹.

Γούτλης [2], αβέβαιης ετυμολογίας, δεν αποκλείεται να σχετίζεται με το σλαβόφωνο βαπτιστικό *Gutıl* και να είναι πατρωνυμικό²⁶². Πιθανόν να έχει σχέση με το επώνυμο Κούτλας ή Κουτλής (δες παρακάτω) με τροπή του [κ] σε [γ], είτε από την τουρκική λέξη *kutlu* = ευτυχισμένος είτε από την ιδιωματική λέξη κούτλας = μεταλλικό παφιλένιο δοχείο με χερούλι που χωρούσε παραπάνω από 1 κιλό.

Γράβαλης [2], **Γραφάλης** [1], παρωνύμιο. Στους γλωσσικούς ιδιωτισμούς βρίσκουμε δύο ερμηνείες για τη λέξη γράβαλο: (1) στα Επτάνησα είναι το ξύλινο εργαλείο με μακριά λαβή και σιδερένια απόληξη σε σχήμα Γ που χρησίμευε για να βγάζουν τις στάχτες και να ξύνουν τις πλάκες του φούρνου αλλά και γενικότερα ένα είδος τσουγκράνας που χρησιμοποιούσαν τις αγροτικές εργασίες²⁶³, (2) στην Ακαρνανία είναι το κομμάτι πέτρας μεγάλο σαν τον καρπό του δέντρου γαύρου²⁶⁴. Η κατάληξη –αλης και –άλης μας οδηγεί στην εκδοχή να είναι πατριδωνυμικό, καθώς αναφέρεται το ορεινό χωριό Γράβα στην Βόρεια Ήπειρο, ανατολικά των Αγίων Σαράντα.

Γραμματικόπουλος [3], επαγγελματικό, με την κατάληξη –όπουλος που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο του γραμματικού που είναι η δημόδης έκφραση για τον γραμματέα και γενικότερα για αυτόν που γνωρίζει γράμματα. Είναι επώνυμο που απαντάται από τον 14^ο αιώνα, ενώ σε προσφυγικούς πληθυσμούς της Ανατολής ίσως αποτελεί μετάφραση του Γιαζιτζόγλου²⁶⁵.

Γρηγοριάδης [21], πατρωνυμικό με την κατάληξη –ιάδης, ο γιος ή απόγονος του Γρηγορίου. Κύριο όνομα που προέρχεται από το ρήμα γρηγορώ (αγρυπνώ, φρουρώ). Ο αγρυπνος²⁶⁶.

Γρηγοριάν [2], επώνυμο που προέρχεται από την Αρμενία με τη χαρακτηριστική κατάληξη –ιάν, ο γιος ή ο απόγονος του Γρηγορίου (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Γρηγοριάδης).

Γρηγορόπουλος [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη –όπουλος, ο γιος ή ο απόγονος του Γρηγορίου (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Γρηγοριάδης).

Δαβατζής [1], παρωνύμιο ή χαρακτηρισμός προσώπου, ακόμη και επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *dâvacı* = ο ενάγων, ο αντίδικος, ο προστάτης, ο υπερασπιστής και ειδικά ο προστάτης εκδιδόμενων γυναικών, ο προαγωγός²⁶⁷.

²⁵⁷ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 136

²⁵⁸ <https://sozce.com/>

²⁵⁹ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 103

²⁶⁰ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 13

²⁶¹ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 182

²⁶² Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σεραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 89

²⁶³ <https://lexikolefkadas.gr/gravalo-to/>

²⁶⁴ Χατζηγάκης Κ. Αλέξανδρος, Παραδόσεις τ' Ασπροποτάμου, Τρίκαλα 1948, σελ. 127

²⁶⁵ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 213-214

²⁶⁶ Θεόδωρος Σερεμετάκης, Μαρία Δημητρίου, ό.π., σελ. 78

Δαλακλής [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *dalakli* (ο σπληνοπαθής, αυτός που παρουσιάζει πρόβλημα με τη σπλήνα του, το ζωτικό όργανο)²⁶⁸

Δαλαξόπουλος [2], επαγγελματικό με την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος, ο γιος ή απόγονος του Ντ(δ)αλαξή. Πρακτικός γιατρός που θεράπευε κάποιο σπυράκι (εκείνη την εποχή το ονόμαζαν νταλάκι).

Δάλας [2], παρωνύμιο, από τη βλάχικη λέξη *dala* (*dhalle* στα αρβανίτικα) = ξυνόγαλο²⁶⁹. Υπάρχουν και άλλες εκδοχές, ίσως λιγότερο πιθανές, από τις τουρκικές λέξεις *dal* = ράχη, κλάδος, ο σημαίνων, ο μαρτυρών²⁷⁰ και *dal* = γυμνός²⁷¹.

Δαμιανός [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Δαμιανός, γνωστό από την ύστερη αρχαιότητα, ετυμολογικά από το ρήμα *δαμάζω* < *δαμάω* / -ώ, εκ του *δαμᾶ*²⁷².

Δανδής [1], παρωνύμιο, από τη λέξη *δανδής* = άτομο με επιτηδευμένο ντύσιμο και προσποιητούς αριστοκρατικούς τρόπους, νεαρός που παρά τη φτώχεια του ή την πείνα του ντύνεται και στολίζεται επιδεικτικά παριστάνοντας τον γόη (πρβ. λιμοκοντόρος) < γαλλικά και αγγλικά *dandy*²⁷³.

Δάρας [1], επώνυμο που δείχνει προέλευση και που έχει δεχθεί φωνητικό εξελληνισμό από [ντ] σε [δ]. Οι αρβανίτικης καταγωγής φέροντες το επώνυμο το ερμηνεύουν από τη λέξη *ντάρα* (γκα ντάρα, από μακριά, από απέναντι) και αναφέρεται σε αυτόν που έχει έρθει από κάποιο μακρινό μέρος. Η βιβλιογραφία κάνει λόγο για τις τουρκικές λέξεις *dar* = στενός, στενόχωρος ή και σκοτεινός, *dâr* = η κατοικία και *dara* = το βάρος συσκευασίας (η τάρα)²⁷⁴, το απόβαρο, αλλά και το ζιζάνιο, μεταφορικά ο ενοχλητικός άνθρωπος²⁷⁵.

Δαργανάκης [1], παρωνύμιο (ίσως και επαγγελματικό), από την τουρκική λέξη *dargan* = σίκαλη²⁷⁶ και την πατρωνυμική κατάληξη –άκης (ο γιος ή ο απόγονος).

Δάφτης [1], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν πατρωνυμικό από το υποκοριστικό *Ντάφτος* < *Ντάφος* < *Τριαντάφυλλος* με φωνητικό εξελληνισμό του [ντ] σε [δ]²⁷⁷.

Δεγερμεντζίδης [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *değirmenci* = ο μυλωνάς²⁷⁸ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Όμοιας σημασίας είναι τα επώνυμα *Δεμιρτζόγλου* και *Μυλωνάς* (εξελληνισμένη μορφή) που αναφέρονται.

Δεληγιαννάκης [1], **Δεληγιάννης** [3], **Δεληγιαννίδης** [3], σύνθετο επώνυμο που δηλώνει ιδιότητα (παρωνύμιο), από την τουρκική λέξη *deli* και το κύριο όνομα *Ιωάννης*, τα δύο εξ αυτών με πατρωνυμικές καταλήξεις (-άκης, -ίδης) που δηλώνουν τον γιο ή τον απόγονο. Το α' συνθετικό προέρχεται από την τουρκική λέξη *deli* που σημαίνει κυρίως τον τρελό, τον απερίσκεπτο αλλά και τον παλικάρά, τον θαρραλέο²⁷⁹, τον παράτολμο. Ντελήδες λέγονταν οι ιππείς του οθωμανικού στρατού.

Δεληθεοδωρίδης [1], σύνθετο επώνυμο που δηλώνει ιδιότητα (παρωνύμιο), από την τουρκική λέξη *deli* που σημαίνει κυρίως τον τρελό, τον απερίσκεπτο αλλά και τον παλικάρά, τον θαρραλέο και το κύριο όνομα *Θεόδωρος* με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Δελημαράς [3], σύνθετο επώνυμο που δηλώνει ιδιότητα (παρωνύμιο), από την τουρκική λέξη *deli* που σημαίνει κυρίως τον τρελό, τον απερίσκεπτο αλλά και τον παλικάρά, τον θαρραλέο και το επίθημα –μαράς που δηλώνει συμπεριφορά, κατάσταση, ιδιότητα σχετική με αυτό που συνεπάγεται η πρωτότυπη λέξη.

²⁶⁷ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 218-219

²⁶⁸ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 77

²⁶⁹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 198

²⁷⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 72

²⁷¹ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 72

²⁷² <https://el.wikipedia.org/wiki/>

²⁷³ <https://el.wiktionary.org/wiki/>

²⁷⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 73

²⁷⁵ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 139

²⁷⁶ <https://sozce.com/nedir/84255-dargan>

²⁷⁷ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 191

²⁷⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 75

²⁷⁹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 137

Δεληπορανίδης [4], **Τεληπορανίδης** [4], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από τη σύνθεση των τουρκικών λέξεων deli που σημαίνει κυρίως τον τρελό, τον απερίσκεπτο αλλά και τον παλικάρά, τον θαρραλέο και rogan (= φθαρμένο, εξαντλημένο). Πιθανόν και από τη λέξη buhgan (= κατάθλιψη), οπότε μιλάμε για μια παθολογική κατάσταση²⁸⁰.

Δελίδης [1], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από την τουρκική λέξη deli που σημαίνει κυρίως τον τρελό, τον απερίσκεπτο αλλά και τον παλικάρά.

Δέλκος [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τον Έβρο που μας οδηγεί σε πατρωνυμικό ως σύντμηση του κύριου ονόματος Νεδέλκος από το βουλγαρικό Nedéljo > Nedélko που είναι η απόδοση του ελληνικού ονόματος Κυριάκος (το αναφερόμενο στην ημέρα του Κυρίου, την Κυριακή)²⁸¹. Υπάρχουν κι άλλες ερμηνείες που μπορεί να ισχύουν κατά περίπτωση, αλλά όχι στη συγκεκριμένη, όπως από την τουρκική λέξη delk = εντριβή, τριβή²⁸² ή τη λέξη deli = τρελός, παλικάρας, λεβέντης.

Δεμερτζής [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη demirci = ο σιδεράς (demir = το σίδηρο)²⁸³. Όμοιας σημασίας είναι τα επώνυμα Σιδεράς, Σιδηράς, πιθανόν και το Σιδέρης (εξελληνισμένες μορφές) που αναφέρονται παρακάτω.

Δεμριτζόγλου [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη demirci = ο σιδεράς και την πατρωνυμική κατάληξη –oglu (ο γιος ή ο απόγονος). Όμοιας σημασίας είναι το επώνυμο Σιδηρόπουλος (εξελληνισμένη μορφή) που αναφέρεται παρακάτω.

Δερβίσης [2], **Ντερβίση** [1], παρωνύμιο, από την περσική λέξη derviş = μοναχός μουσουλμάνος που διαμένει σε μοναστήρι (τεκέ) με πολλές στερήσεις και μεταφορικά ο ολιγαρκής, ο μετριοπαθής, που είναι ικανοποιημένος με όλα, αλλά και ο φτωχός²⁸⁴. Στο φαρασιώτικο ιδίωμα δηλώνει τον μουσουλμάνο μοναχό που όμως επαιτεί, που ζητιανεύει με όλη του την οικογένεια²⁸⁵. Στο Βλάχικο Λεξικό βρίσκουμε το λήμμα dervîsu – dervîsă = εξηγημένος, ντόμπρος άνδρας, εξηγημένη, ντόμπρα γυναίκα²⁸⁶. Μεταφορικά, λοιπόν, είναι ο αξιόπιστος, αυτός που κρατά τον λόγο του. Το επώνυμο Δερβίσης υπάρχει και σε Σαρακατσάνους του Λαγκαδά. Το επώνυμο Ντερβίση ανήκει σε οικογένεια με καταγωγή από την Αλβανία.

Δερλαμπάκης [2], επώνυμο με δύσκολη ετυμολογία. Η συγκεκριμένη οικογένεια που φέρει το επώνυμο είναι προσφυγική και έχει ακολουθήσει, στην πορεία του χρόνου, τη διαδρομή Κρήτη–Σμύρνη–Εύζωνοι Κιλκίς–Κορδελιό Θεσσαλονίκης με την προέλευση του επωνύμου να ανάγεται αιώνες πριν στο νησί, χωρίς άλλα στοιχεία. Πληροφοριακά, και κατόπιν σχετικής έρευνας, αναφέρεται ότι στο Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων της Επιτροπής Αποκαταστάσεως Προσφύγων, στο γράμμα δ, βρίσκουμε τα επώνυμα Δερλαμπάκης ή Δεληλαμπάκης και Δερλαμπάς (δισ), αμφότερα με το ίδιο πατρώνυμο (Γεώργιος) και από τον ίδιο τόπο προέλευσης, το Αρναούτκιοι Δέρκων της Ανατολικής Θράκης. Η οικογένεια που έφερε το πρώτο επώνυμο (και που μας ενδιαφέρει) εγκαταστάθηκε στη Νίκαια (πρώην Καρασινον) Αξιούπολης Κιλκίς και οι δύο άλλες οικογένειες με το επώνυμο Δερλαμπάς στον Άγιο Διονύσιο Χαλκιδικής²⁸⁷. Το επώνυμο Δερλαμπάς είναι δύσκολης ετυμολογίας, ως το πρώτο συνθετικό, πιθανόν αυτό από την τουρκική λέξη dereli < dere = ρυάκι, ποτάμι // κοιλάδα + την τουρκική πατριδωνυμική κατάληξη –li (ο καταγόμενος)²⁸⁸ και το δεύτερο

²⁸⁰ <https://sozce.com/>

²⁸¹ Συμεωνίδης Χαράλαμπος, Παλαιοσλαβικά και Βουλγαρικά προσωνύμια ως απλά ή μεταφραστικά δάνεια με βάση τον οργανωμένο και φυσικό χρόνο, σελ. 100

²⁸² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 74

²⁸³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 74

²⁸⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 74

²⁸⁵ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 51

²⁸⁶ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 89

²⁸⁷ Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, Αθήναι 1928, τόμος 1^{ος}, σελ. XXXIV και XXXX, τόμος 4^{ος}, σελ. 121

²⁸⁸ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 141

συνθετικό μάλλον από την τουρκική λέξη *baş* που σημαίνει αρχηγός, προϊστάμενος ή επικεφαλής. Αν δεχθούμε όμως την προέλευσή του από το Δεληλαμπάκης, μπορούμε να το ερμηνεύσουμε από την τουρκική λέξη *deli* που σημαίνει κυρίως τον τρελό, τον απερίσκεπτο αλλά και τον παλικάρά, τον θαρραλέο και το όνομα Λαμπάκης, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Χαράλαμπος.

Δερμιτζόγλου [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *değirmenci* = ο μυλωνάς (*değirmen* = ο μύλος) και την πατρωνυμική κατάληξη *-oglu* (ο γιος ή ο απόγονος)²⁸⁹. Όμοιας σημασίας είναι τα επώνυμα Δεγερμεντζίδης και Μυλωνάς (εξελληνισμένη μορφή) που αναφέρονται.

Δεσπούδης [1], μητρωνυμικό, από το κύριο όνομα Δέσπω που αποτελεί σύντμηση του ονόματος Δέσποινα και την πατρωνυμική κατάληξη *-ούδης*, χαρακτηριστική των προσφύγων της Ανατολικής Θράκης. Το βαφτιστικό όνομα Δέσποινα είναι το θηλυκό του ουσιαστικού δεσπότης (= κύριος) και αποτελεί προσωνύμιο της Παναγίας.

Δεύκτος [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Σμύρνη της Μ. Ασίας, αβέβαιης ετυμολογίας. Πιθανόν να είναι πατρωνυμικό ως εξέλιξη του κύριου ονόματος Τριαντάφυλλος που δίνει το υποκοριστικό Δάφκος > Δέφκος > Δεύκος > Δεύκτος. Επίσης, σε αρχαία συγγράμματα αναφέρεται το κύριο όνομα Δεύκτος (Σωσάτρου). Λιγότερο πιθανό από το ουσιαστικό τευκτός < αρχ. ελλ. ρήμα τεύχω = κατασκευάζω, φτιάχνω, με μετατροπή του αρχικού [τ] σε [δ].

Δημάκος [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Δήμας ή Δήμος < υποκοριστικό του Δημήτριος ή του Δημοσθένης και την υποκοριστική κατάληξη *-άκος*. Η συγκεκριμένη κατάληξη λειτουργεί και ως πατρωνυμική (ο γιος ή ο απόγονος) στα επώνυμα της ανατολικής (λακωνικής) Μάνης.

Δημηνάκης [2], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό όνομα Δημινάς ή Δημηνάς που είναι δυτικομακεδονικός τύπος του ονόματος Δήμος < Δημήτριος (κυρίως) ή Δημοσθένης²⁹⁰ και την κατάληξη *-άκης*. Δεν αποκλείεται και η προφανής ερμηνεία από το αριθμητικό δύο και το ουσιαστικό μήνας, να αναφέρεται, δηλαδή, σε μια χρονική περίοδο δύο μηνών. Η ορθογραφία στην ετυμολογία επωνύμων δεν παίζει πάντα καθοριστικό ρόλο.

Δημητριάδης [6], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Δημήτριος και την πατρωνυμική κατάληξη *-ιάδης* (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Δημήτριος σημαίνει ο αφιερωμένος στη θεά Δήμητρα < από την αρχαιοελληνική λέξη *δημήτηρ* < *δη* (γη) + *μήτηρ* (μητέρα της γης).

Δημητρίου [17], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, γιος ή απόγονος του Δημητρίου. Για την ετυμολογία του ονόματος, δες το επώνυμο Δημητριάδης. Στο Κορδελιό, η οικογένεια αυτή έχει σαρακατσάνικη καταγωγή και αυτό είναι το μεταγενέστερο επώνυμο (δες υποσημείωση 28).

Δημόπουλος [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Δήμος, υποκοριστικό των ονομάτων Δημήτριος ή Δημοσθένης και την κατάληξη *-όπουλος* (ο γιος ή ο απόγονος).

Δήμου [8], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, από το κύριο όνομα Δήμος, υποκοριστικό των ονομάτων Δημήτριος ή Δημοσθένης. Υπάρχει και ως αυτούσιο κύριο όνομα, από τον Άγιο Νεομάρτυρα Δήμο που τιμόταν ιδιαίτερα στις περιοχές του Πόντου. Η οικογένεια Δήμου, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

Διγκιάρης [1], παρωνύμιο, από τη βλάχικη λέξη *dincäre* που σημαίνει: (1) κομμάτιασμα, διαμέλιση με τα χέρια, (2) βίαιη σύγκρουση, μακελειό, (3) ξέσκισμα, κατασπάραξη από ζώο, (4) σφαδασμός, αίσθηση έντονου πόνου²⁹¹.

Διδασκάλου [3], πατρωνυμικό σε πτώση γενική που δείχνει επάγγελμα, από το ουσιαστικό διδάσκαλος που προέρχεται από το αρχαιοελληνικό ρήμα *δάω* = φωτίζω, το οποίο με ενεστωτικό αναδιπλασιασμό γίνεται *δαδάσκω*, *διδάσκω*.

Δομζαρίδης [1], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –

²⁸⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 75

²⁹⁰ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 106

²⁹¹ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 91

ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) που προέρχεται από την τουρκική λέξη *domuz* που έχει διττή σημασία και ανάλογα με το επίθημα ή τη λέξη που ακολουθεί μπορεί να σημαίνει: (1) χοίρος, δηλαδή κάποια ενασχόληση με την επεξεργασία χοιρινού κρέατος ή (2) κάποιου είδους γρασιδιού, αγριάδας.

Δόρδας [1], επώνυμο προερχόμενο από Γαλατινή Κοζάνης, αβέβαιης ετυμολογίας. Το πιθανότερο να είναι πατρωνυμικό από το σέρβικο κύριο όνομα *Dorde* που αποτελεί μορφή του *Djordje* (Γεώργιος σε ελληνική απόδοση). Λιγότερο πιθανό να αποτελεί παρωνύμιο από την τουρκική λέξη *dört* = ο αριθμός τέσσερα, δηλαδή ο τέταρτος.

Δούκας [2], επαγγελματικό ή πατρωνυμικό. Από το ουσιαστικό δούκας, αξίωμα, τίτλος ευγενίας, καθώς και στρατιωτικός τίτλος στο Βυζάντιο, προερχόμενος από τη λατινική λέξη *dux* που σημαίνει τον στρατιωτικό διοικητή. Σε κάποιες περιοχές (Θεσσαλία κυρίως) απαντάται ως βαφτιστικό όνομα. Ανήκει στα κύρια ονόματα, και κατ'επέκταση επώνυμο, που προέρχονται από τίτλους ή αξιώματα της βυζαντινής περιόδου, δηλαδή τα Λάσκαρης/Λασκαρίνα, Δούκας/Δούκισσα, Ράλλης/Ραλλού, Κομνηνός/Κομνηνή (δες παρακάτω).

Δραγάτης [2], επώνυμο με ποικιλία ερμηνειών: (1) από το μεσαιωνικό κύριο όνομα Δραγάτης (Δραγατινή, από το επώνυμο της μητέρας του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου, σλαβικά *Dragan* < *drag* < αγαπητός), (2) από τη μεσαιωνική ελληνική λέξη δραγάτης = ο αγροφύλακας, από την ελληνιστική κοινή δραγατεύω, δραγασούρα = υπερυψωμένη σκοπιά, συνήθως επάνω σε δέντρα, από όπου ο αγροφύλακας παρακολουθούσε τυχόν κλοπές στα αμπέλια²⁹², (3) στη δημόδη γλώσσα, δραγατσικά είναι το δερμάτινο ταγάρι, ο τορβάς, το σακίδιο²⁹³.

Δραγοτενλής [4], εθνικό (πατριδωνυμικό), αυτός που κατάγεται από το Δραγότι (Драготин²⁹⁴, *Dragotin* η βουλγάρικη ονομασία του Προμαχώνα Σερρών)²⁹⁵. Η λέξη σχηματίζεται από το σλαβικό πρόσωπο *Drag* που είναι συγκεκριμένος τύπος των *Drago-mir*, *Drago-slan* (*dragb* < αγαπητός)²⁹⁶. Η κατάληξη είναι από την τουρκική λέξη *-li* που δηλώνει προέλευση, καταγωγή²⁹⁷.

Δρακόντης [1], από το όνομα Δρακόντιος, ως πατρωνυμικό, ίσως και ως παρωνύμιο. Δρακόντιος είναι αυτός που έχει σχέση με τον Δράκο, ανήκει ή αναφέρεται σε αυτόν. Το όνομα Δράκος ή/και Δράκων δινόταν στα αβάπτιστα παιδιά, ως αποτρεπτικό των κακών επηρειών των δαιμόνων, με την ευχή να γίνει ο λαμβάνων το όνομα ισχυρός κα ανδρείος ως δράκος²⁹⁸. Σε κάποια μέρη, Δράκος επικρατούσε να λέγεται το παιδί που ήταν αβάπτιστο για αρκετό χρονικό διάστημα από τη γέννησή του. Η λέξη δράκος είναι μεσαιωνική και παράγεται από την αρχαία ελληνική δράκων, που έχει ρίζα της το δερκ- = βλέπω, κοιτάζω έντονα²⁹⁹. Πιθανή και η σχέση του επωνύμου με το χωριό Δρακόντι Λαγκαδά.

Δρόσος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Δρόσος που προέρχεται από τη λαϊκή παράδοση και την αρχαία ελληνική λέξη δρόσος που σημαίνει νερό, βροχή, δροσιά³⁰⁰.

Δρούζας [4], επώνυμο με δύο πιθανές εκδοχές με την πρώτη να υπερισχύει: (1) η οικογένεια που φέρει το επώνυμο προέρχεται από την Αργολίδα που έχει πολλούς κατοίκους αρβανίτικης καταγωγής. Έτσι, μπορεί να θεωρηθεί παρωνύμιο, καθώς στα αρβανίτικα ντρου είναι το ξύλο και ντρούζα το μικρό ξύλο, το ξυλαράκι³⁰¹, (2) λιγότερο πιθανό, που απλά αναφέρεται, να προσδιορίζει εθνότητα με βάση τη θρησκεία. Οι Δρούζοι ή Δρούσοι αποτελούν ιδιαίτερη

²⁹² <https://el.wiktionary.org/wiki/>

²⁹³ <https://eranistis.net/wordpress/>

²⁹⁴ <https://en.wikipedia.org/wiki/Promachonas>

²⁹⁵ Σταματελάτος Μιχαήλ, Βάμβα-Σταματελάτου Φωτεινή, Γεωγραφικό λεξικό της Ελλάδος, τόμος 2, ειδική έκδοση για την εφημερίδα Το Βήμα, 2006, σελ. 30

²⁹⁶ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 104

²⁹⁷ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 8

²⁹⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 127

²⁹⁹ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 32

³⁰⁰ Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 2, σελ. 5

³⁰¹ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 91

εθνότητα, που αριθμεί περίπου τα 2 εκατομμύρια πληθυσμό και κατοικεί σήμερα στην Ιορδανία, Λίβανο, Συρία, Ισραήλ αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η θρησκεία τους είναι μονοθεϊστική και αποτελεί κράμα ιουδαϊσμού, χριστιανισμού, ισλάμ και αρχαίας ελληνικής φυσιολατρίας³⁰².

Δρούλας [1], πατρωνυμικό ή μητρωνυμικό, σύντμηση του κύριου ονόματος Ανδρέας > Ανδρούλας, ίσως και παρωνύμιο ως υποκοριστικό του επιθέτου ανδρείος.

Εγόροβ [2], επώνυμο προερχόμενο από τη Ρωσία (Егоров), πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Yegor (Γιώργος)³⁰³ και τη ρώσικη κατάληξη –οβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Ελέζι [4], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, πατρωνυμικό, απόδοση του κύριου ονόματος Ηλίας (Elëz < Elës < Eliës < Eliàs < Ilias, στα τουρκικά Elia, Alisa, Ilya)³⁰⁴.

Ελευθεριάδης [19], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ελευθέριος και την κατάληξη –ιάδης (γιος ή απόγονος). Το όνομα Ελευθέριος προέρχεται από το αρχαίο επίθετο ελευθέριος (= αυτός που ελευθερώνει, αυτός που ζει ελεύθερα, ο ελεύθερος < ελεύθω = έρχομαι + έρω, γεν. έρωτος)³⁰⁵.

Ελευθεριάδης – Μπότης [3], διπλό επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, δες το καθένα χωριστά.

Ελευθερίου [4], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, από το κύριο όνομα Ελευθέριος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ελευθεριάδης).

Ελευθέρωβ [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αρμενία, πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ελευθέριος και την πατρωνυμική σλαβική κατάληξη –ωβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Εμινίδης [1], πατρωνυμικό, από το τουρκικό κύριο όνομα Εμίν (< emîn = αξιόπιστος, βέβαιος, πεπεισμένος) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)³⁰⁶.

Εμμανουήλ [2], πατρωνυμικό σε πτώση ονομαστική, από το κύριο αντρικό όνομα Εμμανουήλ. Από το εβραϊκό Immánu El (ο Θεός είναι μαζί μας), ο σωτήρας, ο ελευθερωτής³⁰⁷.

Εμμανουηλίδης [4], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Εμμανουήλ και την κατάληξη –ίδης (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Εμμανουήλ).

Ενεχειλίδης [1], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος ή προερχόμενος από το χωριό Ένεχιλ της περιφέρειας Νίγδης της Καππαδοκίας και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Έξαρχος [1], επαγγελματικό αλλά και πατρωνυμικό (υπάρχει και ως κύριο όνομα). Έξαρχος (< έξ + ἄρχω = κάνω αρχή, κυβερνώ) είναι τίτλος εκκλησιαστικού και πολιτικού αξιώματος που ανάγεται στο Βυζάντιο κατά τον 9^ο αιώνα, ο διοικητής εξαρχάτου αλλά και ο αντιπρόσωπος του Πατριαρχείου σε μεγάλη εκκλησιαστική περιφέρεια. Στην πιο απλοϊκή εκδοχή του, αποτελεί τίτλο που απονέμεται σε κληρικό που του έχει ανατεθεί συγκεκριμένη αποστολή σε κάποια περιοχή. Ανήκει στα επώνυμα που προέρχονται από εκκλησιαστικά αξιώματα, όπως τα Οικονόμου, Σακελλάριος, Αναγνώστης, Ευταξίας, Λογοθέτης, Πρωτοψάλτης, Επίτροπος κ.ά.

Επιτροπίδης [2], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό επίτροπος (ἐπί + τρόπος) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ανήκει στα επώνυμα που προέρχονται από εκκλησιαστικά αξιώματα (δες επώνυμο Έξαρχος). Ο επίτροπος της εκκλησίας έχει άμισθη θητεία λίγων χρόνων και είναι υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία (διοίκηση και διαχείριση) του ενοριακού ναού. Βέβαια, η έννοια επίτροπος δεν περιορίζεται μόνο στο στενό εκκλησιαστικό πλαίσιο, καθώς είναι αυτός που μια δημόσια εξουσία του έχει αναθέσει επισήμως ορισμένα καθήκοντα διοικητικής, διαχειριστικής κτλ. φύσης, όπως ανηλίκου ή πνευματικά ανάπηρου ή απόντος (κηδεμονία)³⁰⁸. Παρόμοια σημασία έχει και το επώνυμο Πετροπάκης [3] (δες παρακάτω).

³⁰² <https://el.wikipedia.org/wiki>

³⁰³ <https://ru.wikipedia.org/wiki/Егоров>

³⁰⁴ Χατζηδημητρίου Κ. Σεβαστός, ό.π., σελ 280-281

³⁰⁵ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 25

³⁰⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 78

³⁰⁷ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 96

³⁰⁸ https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/

Ερμείδης [5], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ερμής και την κατάληξη –(ε)ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Για την ετυμολογία του ονόματος Ερμής, υπάρχουν οι εξής εκδοχές: (1) από τη λέξη έρμα (σωρός από πέτρες), ο σωρός αυτός πάνω από τους τάφους θεωρούνταν σύμβολο του θεού Ερμή, (2) από το αρχαίο ουσιαστικό ερμηνεύς (ερμηνευτής, εξηγητής)³⁰⁹. Ο Ερμής ήταν ο αγγελιοφόρος των θεών στην ελληνική μυθολογία, όπως επίσης ψυχοπομπός (οδηγούσε τις ψυχές των νεκρών στον Άδη) και προστάτης των κλεφτών, των τυχερών παιχνιδιών και του εμπορίου.

Ερμογένης [1], πατρωνυμικό σε πτώση ονομαστική, από το κύριο όνομα Ερμογένης (Ερμής + γένος = αυτός που κατάγεται από τον Ερμή, δες την ετυμολογία στο επώνυμο Ερμείδης).

Ευαγγελίτης [1], πατρωνυμικό, με την υποκοριστική κατάληξη –ίτης, του κύριου ονόματος Ευάγγελος (εὐ + ἄγγελος = αυτός που φέρνει καλές ειδήσεις).

Ευαγγελόπουλος [5], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ευάγγελος (εὐ + ἄγγελος = αυτός που φέρνει καλές ειδήσεις) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Ευαγγέλου [4], πατρωνυμικό, σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Ευαγγέλου (εὐ + ἄγγελος = αυτός που φέρνει καλές ειδήσεις).

Ευθυμιάδης [4], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ευθύμιος και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ευθύμιος προέρχεται από το ουσιαστικό ευθυμία (εὖ = καλώς + θυμός = ψυχή, πνεύμα, στοιχείο ζωής). Ευθύμιος είναι ο αγαθός, ο καλόψυχος, αυτός που τοποθετείται ευνοϊκά απέναντι στους άλλους³¹⁰.

Ευθυμίου [1], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Ευθυμίου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ευθυμιάδης).

Ευθυμόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ευθύμιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ευθυμιάδης) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Ευσταθιάδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ευστάθιος και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ευστάθιος είναι από το αρχαίο κοινό επίθετο ευστάθιος που περιέχει τρία γλωσσικά μορφήματα, το εὖ (=καλώς, επίρρημα) + σταθ- (θέμα του ρήματος ίσταμαι από τον μέλλοντα σταθήσομαι) + -ιος (παραγωγική κατάληξη που δηλώνει σχέση). Ευστάθιος είναι ο σταθερός, ο ήρεμος. Σχεδόν ίδιας σημασίας είναι το όνομα Κωνσταντίνος < από τη λατινική λέξη constantinus < consto (στηρίζομαι, στέκω σταθερά, ο σταθερός)³¹¹.

Ευστρατιάδης [4], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ευστράτιος και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το Ευστράτιος προέρχεται από το αρχαίο επίρρημα εὖ (καλώς) + στράτιος < στρατός, ο καλός ηγέτης του στρατού³¹².

Εφραιμίδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Εφραίμ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Εφραίμ είναι η ελληνική απόδοση του εβραϊκού Ephraim (= να είναι καρποφόρα η γη).

Ζαγκάλος [1], επώνυμο προερχόμενο από την Πιερία, αβέβαιης ετυμολογίας, με πιθανές ερμηνείες: (1) από το επίθετο ζαγκλός = ανάπηρος στα πόδια ή στα χέρια, ανεπιτήδεις για κάτι, (2) από το ουσιαστικό ζάγκλο = το δρεπάνι θερισμού³¹³, (3) από την τουρκική λέξη zağlı = ακονισμένος, στιλβωμένος (ρήμα zağlamak = ακονίζω, στιλβώνω)³¹⁴.

Ζαζασβίλι [2], επώνυμο από τη Γεωργία (Zazashvili, ჯაშახილი στα ρώσικα), πατρωνυμικό, από τη ρώσικη λέξη ჯაზა (zaza) = παιδί, γιος, που μπορεί να δόθηκε σε ένα πολυαναμενόμενο παιδί. Τα γεωργιανά επώνυμα έχουν διαφορετικά επιθήματα που δηλώνουν στοιχεία για την περιοχή καταγωγής, ακόμη και για την οικονομική κατάσταση. Έτσι το επιθήμα –shvili (-შვილი) είναι χαρακτηριστικό των επωνύμων της Ανατολικής Γεωργίας, το –

³⁰⁹ Σερμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 100

³¹⁰ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 299

³¹¹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 26

³¹² Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 26

³¹³ Μανουσόπουλος Π. Γεώργιος, Δύο Αρχαιοπινή Τοπωνύμια των Πετραλώνων Ολυμπίας, σελ. 228-229 και Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 34

³¹⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 79

dze (-дзе) της Δυτικής, το -ya (-ия/-ια) της Αμπχαζίας, ενώ υπάρχει και το επίθημα svan,-ani (-ანი) που δηλώνει ευγενή προέλευση³¹⁵.

Ζαρδαλόπουλος [2], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν από την τουρκική λέξη zarta = καύχημα και το παραγωγικό επίθημα -li (= ο καυχησιάρης) και την πατρωνυμική κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Παρόμοια σημασία έχει και η επίσης τουρκική λέξη zardakli = αλλαζονικός³¹⁶.

Ζαρογιάννης [3], σύνθετο όνομα, από το επίθετο ή προσδιοριστικό ουσιαστικό ζάρας ή ζάρος και το βαπτιστικό όνομα Γιάννης, με ποικιλία ερμηνειών: (1) η επικρατέστερη όλων είναι από την ιδιωματική λέξη ζαρός = στραβός, λοξός στα μάτια, αλλήθωρος³¹⁷, (2) από την τουρκική λέξη zar (η πτυχή του δέρματος), ζάρα στα νεοελληνικά³¹⁸, (3) από τη βλάχικη λέξη dzaru με τροπή του (ν)τζ σε ζ στο πλαίσιο του λόγιου εξελληνισμού, που σημαίνει τυρόγαλο³¹⁹, (4) η βιβλιογραφία κάνει λόγο για το Ζάρος ως υποκοριστικό του κύριου ονόματος Ζαχαρίας³²⁰. Σε αυτή την περίπτωση έχουμε επώνυμο από δυο βαπτιστικά ονόματα: Ζάρος + Γιάννης, δηλαδή ο Γιάννης του Ζάρου.

Ζάτσια [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία (Zacja), άγνωστης ετυμολογίας.

Ζαφειριάδης [6], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ζαφείρης < Ζαφείριος και την κατάληξη -ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ζαφείρης ανήκει στα βαπτιστικά που προέρχονται από πολύτιμους λίθους και παράγεται από το μεσαιωνικό ζαφ(ε)ίρι < ιταλικό saffiro < λατινικό arphires < αρχ. ελλην. σάμφειρος³²¹. Η οικογένεια Ζαφειριάδης, με καταγωγή από το Βασιλικό Ανατ. Θράκης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελίο το 1928.

Ζαφειρίου [1], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Ζαφειρίου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ζαφειριάδης).

Ζαφειρόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ζαφείρης < Ζαφείριος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ζαφειριάδης) και την κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Ζαχαράς [1], πατρωνυμικό ως μορφή του κύριου ονόματος Ζαχαρίας (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ζαχαριάδης) ή επαγγελματικό από το ουσιαστικό ζάχαρη (αρχ. ελλην. το σάκχαρ, γεν. του σάκχαρος) και την παραγωγική κατάληξη -ας ή ακόμη και παρωνύμιο (γλυκός σαν ζάχαρη).

Ζαχαριάδης [4], πατρωνυμικό, ο γιος ή απόγονος (κατάληξη -ιάδης) του Ζαχαρία. Από το εβραϊκό Zekharyah (ο Θεός με θυμήθηκε)³²².

Ζαχαρίας [3], πατρωνυμικό σε πτώση ονομαστική, από το κύριο αντρικό όνομα Ζαχαρίας (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ζαχαριάδης).

Ζάχος [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του ονόματος Ζαχαρίας (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ζαχαριάδης).

Ζγκούρη [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, παρωνύμιο. Σε τοπικούς ιδιωματισμούς, ζγκούρα είναι είδος χωραφιού με υγρό έδαφος και μόνιμη πράσινη βλάστηση. Χρησιμοποιείται για τροφή των ζωντανών, επειδή καλλιεργείται δύσκολα λόγω της ύπαρξης λιμνάζοντος νερού, ιδίως τον χειμώνα. Ετυμολογικά, ίσως προέρχεται από το αρχαιοελληνικό επίθετο δίυγρος,-α,-ον = υγρός τόπος, τόπος πλήρης υγρασίας. Παρόμοιας σημασίας και η λέξη ζύγρα που στη σαρακατσάνικη διάλεκτο σημαίνει την πυκνή, συνήθως ακανθώδη, συστάδα θάμνων κοντά σε ποτάμια ή υγρά μέρη³²³. Στη χαλκιδικιώτικη διάλεκτο, ζγκούρα είναι η

³¹⁵ https://names.neolove.ru/last_names/7/za/zazashvili.html

³¹⁶ <https://sozce.com/nedir/351357-zardakli>

³¹⁷ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 129

³¹⁸ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 88

³¹⁹ Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 1, σελ. 3

³²⁰ Αλτικής Σπύρος, Η Γουμένισσα και η Παϊκάκη, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 63

³²¹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 27

³²² Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 109

³²³ <https://www.volax.gr/index.php/posts/1051>

σκουριά, το κοκκινόχωμα που με τη βροχή γίνεται σκληρό³²⁴. Στο βλάχικο γλωσσικό ιδίωμα, zguř'i, εκτός της σκουριάς, μεταφορικά η λέξη δηλώνει και τη λέρα, τη βρωμιά που σχηματίζεται στους αγκώνες και στις πατούσες³²⁵. Πολύ λίγες πιθανότητες να προέρχεται από τη λέξη ζυγούρι = απογαλακτισμένο αρνί, συνήθως δύο ετών, και να είναι ίδιας σημασίας με το επώνυμο Ζυγούρης (δες παρακάτω).

Ζεβαχέρογλου [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη cevahir (κοσμήματα, διαμάντια) και την τουρκική κατάληξη ονομάτων –oğlu (γιος, απόγονος). Αποκλείεται η περίπτωση να είναι επαγγελματικό, καθώς λείπει η κατάληξη –ci (cevahirci)³²⁶.

Ζέκκος [3], **Ζέκος** [6], επώνυμο προερχόμενο από τον νομό Σερρών με πιθανές εκδοχές: (1) η επικρατέστερη από τη σλάβικη λέξη zec = λαγός, (2) πατρωνυμικό (αποτελεί κύριο όνομα) από την τουρκική λέξη zeki = νοήμων, ευφυής³²⁷, (3) από την αλβανική λέξη zekth-i= οίστρος, αλογόμυγα³²⁸, (4) πατρωνυμικό, είτε από το ανδρικό κύριο όνομα Ζήσης > Τζήκας > Τζέκος είτε από το Γεώργιος > Γκίρκας > Τζίκας > Τζέκης (πρβ. γυναικεία βαφτιστικά Τζέκα, Τζέκω)³²⁹. Οι οικογένειες έχουν σαρακατσάνικη καταγωγή. Η γραφή με διπλό [κκ] δεν είναι ορθογραφικά σωστή, αποτελεί περιττό στολίδι και παρατηρείται και σε άλλα επώνυμα της μελέτης (δες υποσημείωση 120).

Ζέλλιος [1], πατρωνυμικό, ίσως και παρωνύμιο με πιθανές εκδοχές: (1) από το υποκοριστικό όνομα Τζέλιος < Άγγελος ή Ευάγγελος με μετατροπή του [τζ] σε [ζ], (2) υποκοριστικό του τουρκικού ονόματος Τζελήλ, (3) από το υποκοριστικό όνομα Τσέλιος < Στέργιος με αλλαγή του [τσ] σε [ζ]³³⁰, (4) η απόδοση στα βουλγάρικα του ονόματος Σιδέρης³³¹, (5) από τη σλάβικη λέξη Зелѣ (zelje) = φυτό, βότανο, λάχανο, αγριάδα³³². Υπάρχουν πολλά τοπωνύμια (Ζελίστα/Ζηλίστα, Ζελίχοβο, Ζελενίστα στην Αιτωλοακαρνία, Ζελέχοβα στην Ηλεία, Ζηλιάχοβα στις Σέρρες) που έχουν ως εξήγηση αυτή την εκδοχή, για χωριά δηλαδή που βρίσκονται μέσα σε κατάφυτες περιοχές³³³.

Ζεπίδης [1], παρωνύμιο από την ιδιωματική ποντιακή λέξη ζέπος = ο ασβός³³⁴ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανόν και μητρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ζέπω, υποκοριστική μορφή του ονόματος Δέσποινα³³⁵. Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από το αντρικό κύριο όνομα Ζέπ(π)ος < από το ιταλικό Giuseppe (Ιωσήφ), συχνό στα Επτάνησα ή στις Κυκλάδες, αλλά δεν ταιριάζει σε ένα επώνυμο προσφυγικής προέλευσης ή ακόμη να είναι παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη zep = κόλλα που χρησιμοποιείται για τη σφράγιση σπασμένων κεραμικών³³⁶.

Ζέρβας [1], **Ζερβός** [4], παρωνύμιο, από το επίθετο ζερβός, αυτός που κάνει τις εργασίες του με το αριστερό χέρι. Δεν υπάρχει πειστική ετυμολογία, μάλλον ανάγεται στις ελληνικές κατά τον μεσαίωνα λέξεις ζαμβρός ή ζαβός.

Ζερελλάρι [5], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία (Zerellari) με τη χαρακτηριστική αλβανική πατρωνυμική κατάληξη –λ(λ)άρι. Το όνομα Ζερέ αποτελεί γυναικείο όνομα στην Αλβανία και προέρχεται από το Ζάνα (Zana, Zane στα γκέκικα, Zërë στα τόνικα της νότιας Αλβανίας), μιας μούσας της αλβανικής μυθολογίας που σημαίνει η φωνή ή νεράιδα

³²⁴ Βαγγλής Στέργιος, Ερμηνευτικό Λεξικό του Χαλκιδικιώτικου Ιδιώματος, Π. Ε. Χαλκιδικής, 2020, σελ. 52

³²⁵ Δασούλας Φάνης, Η αποκωδικοποίηση ενός πολιτισμού μέσα από το πεδίο της γλωσσικής του έκφρασης – Το βλάχικο ιδίωμα του Μετσόβου, 2013, σελ. 242

³²⁶ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 89

³²⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 81

³²⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 130

³²⁹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 316

³³⁰ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 237 και 240

³³¹ Αρχείο του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού, τόμος Γ', Αθήνα 1936-37, σελ. 176

³³² Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 115-116

³³³ Ασημάκης Στάθης, Τοπωνύμια –οβα, –οβο, –ισα, –ιτσα (β' έκδοση), Αθήνα 2018, σελ. 138 και 140

³³⁴ <https://www.lithoksou.net/2020/11/lexeis-poy-arhizoy-n-apo-z.html>

³³⁵ https://www.eortologio.net/pote_giortazei/Ζέπω

³³⁶ <https://sozce.com/nedir/352105-zep>

του δάσους και του βουνού και μερικές φορές το πεπρωμένο³³⁷.

Ζερτίδης [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την πρώην ΕΣΣΔ (Καζακστάν), πιθανόν παρωνύμιο από την τουρκική λέξη zerde = είδος σούπας με ρύζι και κρόκο³³⁸.

Ζήκος [1], πατρωνυμικό, παραφθορά στην Ήπειρο του βαφτιστικού ονόματος Ναζήσης ή Ζήσης, που είναι ευχετικό από το να ζήση(ει) το παιδί (αγόρι) και ακολουθεί την εξής γλωσσική διαδρομή: Ναζήσης > Νάζης > Ναζήκος > Ζήκος³³⁹. Στη βιβλιογραφία αναφέρεται και ως εξέλιξη του ονόματος Γεώργιος > Γκίρκας > Τζίρκας > Τζίκας > Ζίκας, όπως ακόμη σε δίγλωσσο περιβάλλον του ονόματος Μπουζίκας < Χρήστος³⁴⁰.

Ζηκουρίδης [2], παρωνύμιο, από το τουρκικό ρήμα zingirdatmak = κάνω κάτι να τρέμει και να κροτεί και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ελάχιστη πιθανή η προέλευση από τη λέξη zikir = μνηία³⁴¹.

Ζησόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το ευχετικό κύριο όνομα Ζήσης (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ζήκος) και την κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Ζήφιας [1], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανές ερμηνείες: (1) πατρωνυμικό από το σλαβικό όνομα Živo παραλλαγή του Žinko = ζωή, ζωντανός, (2) μητρωνυμικό από το γυναικείο κύριο όνομα Zivia, παραλλαγή του εβραϊκού Ziva = λαμπερή, (3) παρωνύμιο από την ποντιακή λέξη ζίφος = σίφουνας, ιστίο πλοίου³⁴².

Ζιώγας [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό στα βλάχικα του κύριου ονόματος Γεώργιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Γεωργιάδης)³⁴³.

Ζντελίδης [4], επώνυμο προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ, αβέβαιης ετυμολογίας. Απαντάται και ως Ζντελόβ, πιθανόν από τη ρωσική λέξη здел = μέρος, τμήμα.

Ζόγκου [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από Αλβανία, παρωνύμιο, καθώς zogu στα αλβανικά είναι το πουλί.

Ζουμπούλης [3], πατρωνυμικό ή παρωνύμιο. Υπάρχει ως κύριο ανδρικό όνομα (γυναικείο Ζουμπουλία) και προέρχεται από την τουρκική λέξη sümbül = υάκινθος (το φυτό ζουμπούλι)³⁴⁴.

Ζουράβλεβ [1], επώνυμο με προέλευση από τη Ρωσία (Журавлев), πατρωνυμικό με τη χαρακτηριστική κατάληξη -εβ (ο γιος ή ο απόγονος). Βάση του επωνύμου είναι το κύριο όνομα Ζουράβλ (Журавл) που κυριολεκτικά στα ρώσικα σημαίνει το πουλί γερανός³⁴⁵.

Ζουρνατζής [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη zurna = ο παίκτης του ζουρνά (zurna = πνευστό μουσικό όργανο, ο βαρύαυλος)³⁴⁶.

Ζυγούρης [1], παρωνύμιο, από τη λέξη ζυγούρι = απογαλακτισμένο αρνί, συνήθως δύο χρόνων < μεσν. ζυγούριν < ζυγός = διπλός³⁴⁷.

Ζωγράφος [1], επαγγελματικό, δηλωτικό του χαρίσματος του επονομαζόμενου. Η λέξη ζωγράφος παράγεται από τη λέξη ζωή (= ζωντανός) και το ρήμα γράφω (= απεικονίζω), δηλαδή αυτός που απεικονίζει, ιστορεί τον κόσμο, τη ζωή. Αναφέρεται και ως κύριο όνομα, τόσο ανδρικό όσο και γυναικείο (Ζωγράφω ή Ζωγραφένια).

Ζώτας [1], **Ζώπτας** [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Παναγιώτης (ο αφιερωμένος στην Παναγία) > Γιώτας > Τζιώτας ή Ζιώτας³⁴⁸ ή Πολυζώης > Πολύζος³⁴⁹. Στην

³³⁷ [https://en.wikipedia.org/wiki/Zana_\(mythology\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Zana_(mythology))

³³⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 82

³³⁹ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 123 και 185

³⁴⁰ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 116

³⁴¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 82

³⁴² Δαλακούρα Παρασκευή, ό.π., σελ. 152

³⁴³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 131

³⁴⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 83

³⁴⁵ <https://www-analizfamilii-ru.translate.google/Zhuravleva>

³⁴⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 83

³⁴⁷ Φυτλής Γιώργος, Η λαλιά των Σαρακατσάνων, Θεσσαλονίκη 1995, σελ. 130 και <https://www.vatikiotikologia.gr/d-e-z-i-th-i/>

³⁴⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 241

³⁴⁹ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 178

Ἡπειρο συναντάμε το ὄνομα Ζώτος < Σωτήριος, στην Αλβανία Ζότο (Zoto) < Σωτήριος³⁵⁰. Εξίσου πιθανή η προέλευση από την αλβανική λέξη zot-i = κύριος, κάτοχος, ιδιοκτήτης, ζώτης στα αρβανίτικα είναι το αφεντικό³⁵¹. Οι παρακάτω εκδοχές: (1) υποκοριστικό του ονόματος Ζώσιμος, (2) βαφτιστικό ευχетικό ὄνομα από το ρήμα ζω³⁵², θεωρούνται λιγότερο πιθανές. Η γραφή με διπλό [ττ] δεν είναι ορθογραφικά σωστή, αποτελεί περιττό στολίδι και παρατηρείται και σε άλλα επώνυμα της μελέτης (δες υποσημείωση 120).

Ηλιάδης [16], πατρωνυμικό, ο γιος ή απόγονος του Ηλία· Από το εβραϊκό Eliyahu (ο Θεός είναι ο Κύριος, ο Γιαχβέ)³⁵³

Ηλιόπουλος [4], πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Ηλίας (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ηλιάδης) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Ηρακλής [2], πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Ηρακλής σε πτώση ονομαστική. Το ὄνομα Ηρακλής προέρχεται από το ὄνομα της μυθολογικής θεάς Ἡρας και τη λέξη κλέος = δόξα. Ο μυθικός ἥρωας Ηρακλής ονομάστηκε έτσι γιατί χάρη στο μίσος της Ἡρας απέκτησε κλέος, δηλαδή μεγάλη δόξα³⁵⁴.

Θεοδοσιάδης [3], πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Θεοδόσιος και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το ὄνομα Θεοδόσιος είναι σύνθεση των λέξεων Θεός + -δόσιος < δόσις < δίδωμι· Ο δοσμένος από τον Θεό³⁵⁵.

Θεοδοσίου [5], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Θεοδοσίου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Θεοδοσιάδης).

Θεοδωράκης [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Θεόδωρος (το δώρο του Θεού).

Θεοδωρίδης [10], πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Θεόδωρος (το δώρο του Θεού) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Θεοδωρόπουλος [2], πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Θεόδωρος (το δώρο του Θεού) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Θεοδώρου [9], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Θεοδώρου (δώρο του Θεού).

Θεολόγος [1], πατρωνυμικό σε πτώση ονομαστική, από το κύριο ὄνομα Θεολόγος (ο λόγος του Θεού). Αναφέρεται και η περίπτωση να είναι επαγγελματικό, ως ένα από τα θεολογικά επαγγέλματα, για αυτόν που μεταφέρει τον λόγο του Θεού στον κόσμο.

Θεολόγου [1], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Θεολόγου (ο λόγος του Θεού). Αναφέρεται και η περίπτωση να είναι επαγγελματικό, ως ένα από τα θεολογικά επαγγέλματα, για αυτόν που μεταφέρει τον λόγο του Θεού στον κόσμο.

Θεοφανίδης [11], πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Θεοφάνης και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το ὄνομα προέρχεται από τις λέξεις Θεός + φαίνω (η φανέρωση του Θεού).

Θεοφίλωβ [1], επώνυμο προερχόμενο από τη Γεωργία, πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Θεόφιλος (ο φίλος, αυτός που αγαπά τον Θεό) και τη χαρακτηριστική ρώσικη/σλάβικη πατρωνυμική κατάληξη –ωβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Θεοφυλακτίδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Θεοφύλακτος και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το ὄνομα προέρχεται από τις λέξεις Θεός + φυλάσσω (αυτός που βρίσκεται υπό την προστασία του Θεού).

Θεοχαρίδης [2], πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Θεοχάρης (αυτός που έχει τη χάρη του Θεού) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Θωμαΐδης [4], πατρωνυμικό, από το κύριο ὄνομα Θωμάς και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο

³⁵⁰ Ταχινόζης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας – 1913, ὁ.π., σελ. 120

³⁵¹ Ραχούτης Π. Κώστας, ὁ.π., σελ. 93

³⁵² Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ὁ.π., 133

³⁵³ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ὁ.π., σελ. 111

³⁵⁴ Ιστορία Γ' Δημοτικού, Από τη Μυθολογία στην Ιστορία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος», σελ. 40

³⁵⁵ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ὁ.π., σελ. 115

απόγονος). Το όνομα Θωμάς προέρχεται από το εβραϊκό *Te'oma* (δίδυμος)³⁵⁶. Θωμάς (ο άπιστος) ήταν ένας από τους μαθητές του Ιησού.

Ιακωβίδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ιάκωβος και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ιάκωβος είναι εξελληνισμένη μορφή του εβραϊκού Ιακώβ (*Ya' akón*), που πιθανόν στα εβραϊκά σημαίνει φτέρνα ή κατά μια άλλη άποψη συνδέεται με εβραϊκό ρήμα που σημαίνει υποσκελίζω³⁵⁷.

Ιασονίδης [2], **Ιασωνίδης** [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ιάσων (δημώδης τύπος Ιάσοντας) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ιάσοντας προέρχεται από το απαρέμφατο *ιάσθαι* του αρχαίου ρήματος *ιώμαι* = θεραπεύω, αυτός που θεραπεύει³⁵⁸.

Ιατρίδης [1], επαγγελματικό, ο γιος ή ο απόγονος του γιατρού (ιατρού). Το ουσιαστικό *ιατρός* παράγεται από τα αρχαία ρήματα *ιαίνω* και *ιάομαι* (= θεραπεύω).

Ιατρούδης [3], επαγγελματικό, ο γιος ή απόγονος του γιατρού (ιατρού). Η κατάληξη –ούδης είναι υποκοριστική, σημαίνει ο μικρός και απαντάται στα ανατολικά ιδιώματα ως πατρωνυμική (Μακεδονία, Θράκη, νησιά Αιγαίου)³⁵⁹.

Ιβάν [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από τη Ρουμανία, πατρωνυμικό. Το όνομα Ιβάν είναι απόδοση στα ρώσικα/σλάβικα του κύριου ονόματος Ιωάννης (δες ετυμολογία του ονόματος στο επώνυμο Ιωαννίδης).

Ιβάνοφ [1], επώνυμο προερχόμενο από Γεωργία, πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ιβάν (απόδοση του Ιωάννης στα ρώσικα) και την πατρωνυμική κατάληξη –οφ.

Ιγνατίδης [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ιγνάτιος και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ιγνάτιος προέρχεται από τη λατινική λέξη *ignis* = φωτιά και σημαίνει ο φλογερός³⁶⁰.

Ιγνάτωβ [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την πρώην ΕΣΣΔ, πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ιγνάτιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ιγνατίδης) και τη ρώσικη πατρωνυμική κατάληξη –ωβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Ίλκος [1], πατρωνυμικό, αποτελεί υποκοριστική μορφή (ΊΛΚΟ) του *Piyan* που είναι η απόδοση του ονόματος Ηλίας (από το εβραϊκό *Eliyah* = ο Θεός είναι ο Κύριος, ο Γιαχβέ) στα βουλγάρικα.

Ίμβρος [2], εθνικό (πατριδωνυμικό), σχετίζεται με την Ίμβρο (πήρε το όνομα από την τοπική καρική θεότητα Ίμβραμος), το νησί του βορειοανατολικού Αιγαίου³⁶¹. Επίσης, ως τοπωνύμιο υπήρχε η Ίμβρασος (σήμερα Ibriktepe), χωριό της Ανατολικής Θράκης, νοτιοανατολικά του Σουφλίου που πριν την ανταλλαγή είχε 2.000-2.500 κατοίκους, όλοι ελληνορθόδοξοι. Η μη ύπαρξη πατριδωνυμικής κατάληξης (-ιος ή -ιώτης), επιτρέπει και μια άλλη εξήγηση, είτε ως κύριο όνομα (έτσι αναφέρεται στη Μαλακοπή Καλπαδοκίας)³⁶² είτε ως υποκοριστικό (Ibro) του τουρκικού κύριου ονόματος Ιμπραήμ (Ibrahim) < εβραϊκό Αβραάμ (Abraham = ο πατέρας των πολλών).

Ιμιρτζίδης [2], επώνυμο με δύο πιθανές εκδοχές: (1) από το τουρκικό κύριο όνομα Ιμιρζέ ή Εμιρζέ < πιθανότατα από την τουρκική λέξη *emin* = πιστή³⁶³ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), (2) από την τουρκική λέξη *emirci* = αυτός που διατάζει, ο αρχηγός³⁶⁴.

Ιορδανίδης [7], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Ιορδάνης και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα προέρχεται από το εβραϊκό *Yarden* (εκροή). Αυτός που ρέει, ο ρευστός³⁶⁵.

³⁵⁶ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 122

³⁵⁷ http://users.uoa.gr/~nektar/history/language/giwrgos_mpatzios_onomatwn_episkepsis.htm

³⁵⁸ <https://www.onomatologio.gr>

³⁵⁹ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 123

³⁶⁰ <https://www.onomatologio.gr>

³⁶¹ <https://el.wikipedia.org/wiki>

³⁶² Αποστολόπουλου Δ. Φ., Ανδρεάδη Ερ., ό.π., σελ. 135

³⁶³ Αποστολόπουλου Δ. Φ., Ανδρεάδη Ερ., ό.π., σελ. 128-129

³⁶⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 190

³⁶⁵ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 127

Ισαακίδης [3], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Ισαάκ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ο Ισαάκ ήταν ιστορικό πρόσωπο της Βίβλου και το όνομα προέρχεται από το εβραϊκό Yitzchaq = αυτός που γελά, ο γελαστός³⁶⁶.

Ιωακειμίδης [2], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Ιωακείμ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα προέρχεται από την εβραϊκή λέξη Yahôyāqīm = ο Θεός καθιερώνει, σταθεροποιεί³⁶⁷.

Ιωαννίδης [4], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Ιωάννης και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ιωάννης προέρχεται από την εβραϊκή λέξη Yokhanán (η χάρη/εύνοια του Θεού)³⁶⁸. Η οικογένεια Ιωαννίδη, με καταγωγή από το Νύφιο Σμύρνης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια). Το επώνυμο προέρχεται από το κρητικό Σαρηγιαννάκης. Ένας Ελλαδίτης δάσκαλος, στο Νύφιο της Σμύρνης, το έκανε πιο σύντομο και πιο «ελληνικό» κρατώντας το κύριο όνομα και προσθέτοντας την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης.

Ιωάννου [10], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Ιωάννη (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ιωαννίδης).

Ιωσηφίδης [5], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Ιωσήφ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ιωσήφ αναφέρεται στη Βίβλο και προέρχεται από το εβραϊκό Joseph = ο Θεός κρίνει³⁶⁹.

Καβαζίδης [1], επαγγελματικό, με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και την τουρκική λέξη kavas που αναφέρεται στον υπηρέτη σε προξενείο ή πρεσβεία ως κλητήρας ή θυρωρός, θέσεις τις οποίες προσλαμβάνονταν κυρίως Αλβανοί ή Κούρδοι³⁷⁰.

Καββαδάς [1], επαγγελματικό, κατασκευαστής ή/και πωλητής καβάδων, από το ουσιαστικό καβάδι που ήταν ένα ανατολίτικο αρχικά μακρύ ένδυμα, ανοικτό κατακόρυφα ή σταυρωτό που ενσωματώθηκε σε πολλές παραδοσιακές φορεσιές του ελλαδικού και μικρασιατικού χώρου³⁷¹.

Καβουνόπουλος [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος που ανήκει σε οικογένεια Ρομά. Το όνομα Καβούνης (θηλυκό Καβούνη) αναφέρεται ως κύριο κι αυτό από την τουρκική λέξη kavun = πεπόνι³⁷². Δεν αποκλείεται να είναι παρωνύμιο ή επαγγελματικό.

Καζάζης [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kazaz = ο μεταξουργός ή μεταξοπλόκος³⁷³.

Καζάκης [2], επώνυμο με δύο πιθανές εκδοχές: (1) παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kazakστους = μάλλινη μπλούζα, πουλόβερ³⁷⁴, (2) εθνικό, από την τουρκοταταρική λέξη kazak = κοζάκος. Οι Κοζάκοι ήταν ημιαυτόνομοι θαρραλέοι έφιπποι πολεμιστές, τους οποίους στρατολογούσαν τόσο οι Ρώσοι όσο και οι Τούρκοι. Ομόρριζο είναι και το τοπωνύμιο Καζακστάν, η γνωστή ασιατική χώρα³⁷⁵. Πιθανόν το όνομα να έχει και μεταφορική σημασία, λόγω του φιλοπόλεμου, ατίθασου ή σκληρού χαρακτήρα.

Καζαλτζής [1], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kazal = αποξηραμένα φύλλα και μίσχοι καλαμποκιού και την επαγγελματική κατάληξη –ci³⁷⁶. Μικρή πιθανότητα να αποτελεί παραφθορά του επωνύμου Καζαντζής (ο λεβητοποιός, δες παρακάτω το σχετικό επώνυμο).

Καζαντζής [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kazanci = ο λεβητοτοποιός, ο κατασκευαστής καζανιών και χυτρών, ο χαλκουργός³⁷⁷.

³⁶⁶ <https://www.onomatologio.gr>

³⁶⁷ <https://www.eortologio.net>

³⁶⁸ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 131

³⁶⁹ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 30

³⁷⁰ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 124

³⁷¹ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 40 και 57

³⁷² <https://www.onomatologio.gr>

³⁷³ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 83

³⁷⁴ <https://sozce.com/nedir/188579-kazake>

³⁷⁵ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 149

³⁷⁶ <https://sozce.com/nedir/188584-kazal>

³⁷⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 86

Καζαντζόγλου [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kazancı = ο λεβητοτοποιός, ο κατασκευαστής καζανιών και χυτρών, ο χαλκουργός και την πατρωνυμική κατάληξη –oglu = ο γιος ή ο απόγονος.

Κάζης [2], **Καζίας** [1], παρωνύμιο ή πατριδωνυμικό που δείχνει έναν συγκεκριμένο γεωγραφικό τόπο. Πιθανότατα από τις τουρκικές λέξεις kazi = ανασκαφή ή kaza που σε ακριβή μετάφραση σημαίνει το πεπρωμένο, η απόφαση αλλά αναφέρεται και σε μια συγκεκριμένη περιοχή διοίκησης της οθωμανικής αυτοκρατορίας, παρόμοια σε έκταση με τον σημερινό νομό³⁷⁸. Πολύ πιθανή, επίσης, η ερμηνεία από την τουρκική λέξη kaz = η χήνα³⁷⁹.

Καζίκος [3], προέρχεται από ορθογραφικό λάθος του προηγούμενου επιθέτου της οικογένειας που ήταν Καζάκος (από την τουρκική λέξη Kazak. Οι Κοζάκοι ήταν κάτοικοι της νότιας Ρωσίας, ημιαυτόνομοι θαρραλέοι πολεμιστές, τους οποίους στρατολογούσαν τόσο οι Ρώσοι, όσο και οι Τούρκοι³⁸⁰). Κάτι τέτοιο βέβαια δεν υφίσταται, καθώς η οικογένεια Καζίκου είναι μικρασιάτικης καταγωγής (από την περιοχή της Φιλαδέλφειας) προερχόμενη μάλιστα από την Πελοπόννησο και καμία σχέση δε φέρει με το κοζάκινο φύλο. Πιθανόν να αποτελεί παρωνύμιο (παρατσούκλι) που δόθηκε κάποια στιγμή για αδιευκρίνιστους λόγους. Η βιβλιογραφία, επίσης, κάνει λόγο για προέλευση του ονόματος από την τουρκική λέξη kazık = παλούκι, πάσαλος και μεταφορικά το ζόρι, η αποτυχία³⁸¹.

Καζόγλου [3], παρωνύμιο, από τις τουρκικές λέξεις kazi ή kaza ή kaz (δες ετυμολογία στα επώνυμα Κάζης και Καζίας) και την πατρωνυμική κατάληξη –oglu (ο γιος ή ο απόγονος).

Καϊσάς [5], παρωνύμιο, είτε από την τουρκική λέξη kayısı = βερίκοκο είτε από την επίσης τουρκική kayış= ζώνη, ιμάντας (καϊς' στο ποντιακό ιδίωμα)³⁸². Η οικογένεια Καϊσά, με καταγωγή από το Βασιλικό Ανατολικής Θράκης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1928.

Καϊταλίδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kaydali = περίτεχνος, φανταχτερός, γοητευτικός και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)³⁸³.

Κακαγιάς [1], παρωνύμιο. Στο μικρασιάτικο γλωσσικό ιδίωμα βρίσκουμε τη λέξη κα(ν)κάγια για την πολύ ηλικιωμένη γυναίκα, την ξεκουτιασμένη και μεταφορικά για την ιδιότροπη γεροντοκόρη, την άχαρη ή κακιά γυναίκα³⁸⁴.

Καλαϊδόπουλος [2], επαγγελματικό, εξελληνισμένη μορφή του επωνύμου Καλαϊτζόγλου ή Καλαϊτζόγλης, από την τουρκική λέξη kalaycı = γανωτής, κασσιτερωτής και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Καλαϊτζίδης [2], **Καλαϊτσιδης** [2], επαγγελματικό από την τουρκική λέξη kalaycı και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η λέξη kalaycı προέρχεται από τη λέξη kalay (= κασσίτερος) με αποβολή του [y] για την αποφυγή χασμωδίας και την κατάληξη –cı που συνήθως τίθεται στο τέλος ουσιαστικών που δηλώνουν επάγγελμα ή ιδιότητα, στην προκειμένη σημαίνει τον γανωματή, τον γανωτή, τον κασσιτερωτή³⁸⁵. Το επώνυμο παρατηρείται και με τα δύο δίψηφα σύμφωνα [τα] και [τζ] που στη γλώσσα μας είναι ελεύθερα εναλλασσόμενα συμφωνικά συμπλέγματα, ειδικά στις λέξεις τουρκικής προέλευσης (τσάμπα-τζάμπα, τσαμπάκης-τζαμπάκης, τζίφος-τσιφος).

Καλακούδης [1], παρωνύμιο, πιθανότατα ως υποκοριστικό του επιθέτου καλός με την πατρωνυμική κατάληξη –ούδης που χαρακτηρίζει κυρίως επώνυμα από την Ανατολική Θράκη και Μακεδονία.

Καλαμπαλίκης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kalabalık που σημαίνει συνωστισμός, φασαρία, γλέντι, γιορτή, μεταφορικά για τον θορυβώδη, τον ταραχοποιό, αλλά κάποιες φορές

³⁷⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 85-86

³⁷⁹ Δαλακούρα Παρασκευή, ό.π., σελ. 148

³⁸⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 86, αλλά και Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 95

³⁸¹ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 95

³⁸² Κουκκίδης Κωνστ., ό.π., σελ. 35

³⁸³ <https://sozce.com/nedir/187700-kaydali>

³⁸⁴ http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html

³⁸⁵ Ζαρογιάννης Γιώργος, Τα Σταβλιώτικα Επώνυμα, Αθήνα 2019, σελ. 2

χρησιμοποιείται και για πράγματα που είναι σκόρπια και περιττά.

Καλανταρίδης [3], **Καλεντερίδης** [1], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και με ποικιλία ερμηνειών: (1) από το κύριο όνομα Καλανδάριος, Καλενδάριος που παρατηρείται στην Καππαδοκία και στα τουρκικά σημαίνει πλούσιος³⁸⁶, (2) στο ποντιακό ιδίωμα καλαντάρτς είναι ο μήνας Ιανουάριος, (3) καλαντάρι στο σαρακατσάνικο γλωσσικό ιδίωμα είναι η θήκη που έβαζαν το μελανοδοχείο³⁸⁷, (4) από την τουρκική < περσική λέξη kalender που άλλοτε σημαίνει ο απλοϊκός, ο αδιάφορος για τα κοσμικά, ο μποέμ³⁸⁸, άλλοτε ο τυχοδιώκτης, ο μποέμ³⁸⁹ και άλλοτε ο τυχοδιώκτης, ο ερημίτης, ο θυμόσοφος³⁹⁰, (5) από το λατινικό *Calendarium* > ιταλικό *calendario* (κοινώς καλεντάρι) και δηλώνει αυτόν που είχε φροντίδα να γράφει χρονολογικά τις εμπορικές πράξεις στο «βιβλίο ταμείου»³⁹¹. Στην περίπτωση αυτή το επώνυμο θεωρείται επαγγελματικό.

Καλαφάτης – Σαακασβίλι [1], διπλό επώνυμο, δες την ανάλυση κάθε επωνύμου ξεχωριστά.

Καλαφάτης [-], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *kalafat* (ο επιδιορθωτής πλοίων ή βαρελιών)³⁹². Το ρήμα είναι καλαφατίζω (γεμίζω με στουπί και πίσσα τις χαραμάδες του πλοίου ή του βαρελιού, το επιδιορθώνω).

Καλενδέρης [2], δες πιο πάνω τα επώνυμα Καλανταρίδης και Καλεντερίδης.

Καλημέρης [1], παρωνύμιο, από την πρωινή ευχή και χαιρετισμό, προφανώς για κάποιον που την προσφωνούσε με ιδιαίτερο ζήλο.

Καλιμπούρης [2], παρωνύμιο αβέβαιης ετυμολογίας. Στα γλωσσικά ιδιώματα της Μακεδονίας, σκαλίμπουρας είναι ο μικρός αλλά και ο πονηρός³⁹³. Ίσως πάλι να είναι σύνθεση με το πρώτο συνθετικό είτε με το πρόθεμα καλι- (καλός) είτε με την τουρκική λέξη *kalın* = χοντρός, εύσωμος και το δεύτερο συνθετικό είτε του αρβανίτικου *buḡrë*, -i = γενναίος είτε του τουρκικού *boḡu* = σωλήνας³⁹⁴.

Καλλιανίδης [8], πιθανόν πατριδωνυμικό (εθνικό) με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Κάλ(λ)ιανη είναι η παλαιότερη ονομασία της Αιανής Κοζάνης, ενώ το συναντάμε ως τοπωνύμιο σε πολλές περιοχές του ελλαδικού (Γορτυνία, Λακωνία, Μεσσηνία, Κορινθία, Εύβοια, Ζαγκλιβέρι) και του ευρύτερου βαλκανικού χώρου (Σερβία, Κροατία, Σκόπια, Βουλγαρία, Ρουμανία). Για την ετυμολογία της λέξης υπάρχουν πολλές εκδοχές που η μια αναιρεί την άλλη, οπότε δύσκολα μπορούμε να καταλήξουμε σε κάποια. Πιθανή η εξήγηση από το μεσαιωνικό επίθετο κάλλιος = ο καλύτερος, μεταπλαστικός τύπος του αρχαίου καλλίων (μέσω του ουδετέρου κάλλιον), που αποτελεί συγκριτικό βαθμό του επιθέτου καλός³⁹⁵. Αναφέρονται και οι ξενόγλωσσες α) από τη σλάβικη λέξη *kal* = λάσπη β) από την αλβανική λέξη *kaliez* = στάχυ³⁹⁶.

Καλογερίδης [3], επαγγελματικό που εκφράζει ιδιότητα ή σχήμα, ίσως και παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η λέξη καλόγερος ανάγεται στο αρχαίο γήρας και πριν χρησιμοποιηθεί από τους χριστιανούς σήμαινε «αυτόν που έχει καλά γηρατειά». Η λέξη δεν υποδηλώνει απαραίτητα τον χριστιανό μοναχό, αλλά μπορεί να χαρακτηρίζει κάποιον που κάνει ασκητική, περιορισμένη ζωή ή να έχει την επιθυμία να μονάσει.

Καλόγηρος [1], επαγγελματικό, ίσως και παρωνύμιο (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Καλογερίδης).

Καλογιάννης [1], παρωνύμιο, σύνθετο επώνυμο από το επίθετο καλός και το κύριο όνομα

³⁸⁶ Αποστολόπουλος Φ. Δ., Ανδρεάδη Ερ., ό.π., σελ. 129

³⁸⁷ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 88

³⁸⁸ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 69

³⁸⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 88

³⁹⁰ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 98

³⁹¹ Κατσουλέας Γ. Σταύρος, Τα επώνυμα της Βλάστης Κοζάνης, Πρακτικά Β' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλαδικού χώρου, εκδ. Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίνου, Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 51

³⁹² Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 98

³⁹³ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 142

³⁹⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 89 και 137

³⁹⁵ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 616

³⁹⁶ <http://kallianion.blogspot.com/2011/05/10etymologika>.

Γιάννης < Ιωάννης.

Καλογραΐας [2], μητρωνυμικό, ο γιος ή ο απόγονος της καλόγριας.

Καλοεΐδης [2], επώνυμο προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ (Καζακστάν), ετυμολογείται από το επίθετο καλός (δες ετυμολογία στο επώνυμο Καλός) και την κατάληξη –είδης που μπορεί να λειτουργεί είτε ως πατρωνυμική (ο γιος ή ο απόγονος, βλ. Ερμείδης) είτε ως δηλωτική (-είδης: μορφή, όψη, αυτός που έχει καλή, όμορφη όψη).

Καλόπουλος [1], από το επίθετο καλός (δες ετυμολογία στο επώνυμο Καλός) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Καλός [5], παρωνύμιο, από το ελληνικό επίθετο ο καλός, χαρακτηριστικό της προσωπικότητάς του παρονομαζόμενου. Το επίθετο καλός στα κλασσικά χρόνια σήμαινε όμορφος, ωραίος αλλά και αγαθός και οι αρχαίοι το χρησιμοποιούσαν ως πρώτο συνθετικό σε αρκετά ονόματα (Καλλικράτης, Καλλισθένης). Επίσης, μαρτυρείται από τη βυζαντινή εποχή και το γυναικείο βαπτιστικό όνομα Καλή. Η οικογένεια έχει σαρακατσάνικη καταγωγή.

Καλτσιδής [1], παρωνύμιο, πιθανόν και επαγγελματικό, από το ουσιαστικό κάλτσα = ένδυμα για τα πόδια < ιταλ. calza και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Καλτσογιάννης [2], σύνθετο παρωνύμιο, από το ουσιαστικό κάλτσα = ένδυμα για τα πόδια < ιταλ. calza και το κύριο όνομα Γιάννης.

Καμανάς [1], επώνυμο με διαφορετικές ερμηνείες: (1) πιθανότερο όλων να είναι εθνικό (πατριδωνυμικό) με την κατάληξη –άς. Με σχετικό όνομα αναφέρονται τα τοπωνύμια του Πόντου Καμάν ή Γαμάν (Kaman ή Gaman) Σαμψούντας³⁹⁷ και Καμάν (Gökalan) Αμάσειας³⁹⁸, (2) από την λέξη κάμα = μεγάλη ζέστη, λιοπύρι < μεσν. κάμα < αρχ. ελλ. καῦμα. (3) παρωνύμιο, πιθανόν και επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kama = το μαχαίρι, μέταλλο διαμορφωμένο σαν μαχαίρι με κόψη και στις δυο πλευρές, σπάθα³⁹⁹.

Καμαριώτης [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), η κατάληξη –ιώτης δείχνει καταγωγή ή προέλευση. Το τοπωνύμιο Καμάρι αναφέρεται σε πολλές περιοχές του ελλαδικού χώρου, όπως στην Πελοπόννησο (Μεσσηνία, Αρκαδία, Κορινθία), Βοιωτία, Πήλιο αλλά και στη νησιωτική χώρα (Ηράκλειο, Σαντορίνη, Λέσβο, Κω) και οφείλει, μάλλον, το όνομά του στην ανυπέρβλητη ομορφιά του. Ετυμολογικά το καμάρι προέρχεται από το ελληνιστικό καμαρόω, -ώ = κυρτώνω, κάμπτω. Από αυτό προήλθε το ελληνιστικό ουσιαστικό καμάριον = μικρό θολωτό δωμάτιο και το μεσαιωνικό επίθετο καμαρωτός = αψιδωτός. Η σύνδεση των λέξεων αυτών με στρατιωτικούς θριάμβους, αλλά και τον διάκοσμο πολυτελών οικοδομημάτων και ναών, συνέβαλε στο να συσχετιστούν με την καύχηση και την υπερηφάνεια.

Καμινιώτης [2], πατριδωνυμικό (εθνικό), η κατάληξη –ιώτης δείχνει καταγωγή ή προέλευση. Το τοπωνύμιο Καμίνια < νέα ελλ. καμίνι < αρχ. ελλ. κάμιнос, αναφέρεται σε Ζαγόρι, Αχαΐα, Λήμνο, αλλά υπαίθρια καμίνια υπήρχαν παντού στα ελληνικά βουνά και τα χρησιμοποιούσαν για την παραγωγή κάρβουνου ή ακόμη η λέξη καμίνι μπορεί να αναφέρεται σε ένα τόπο που επικρατεί υπερβολική ζέστη. Η οικογένεια έχει καταγωγή από τη Θεσσαλία (Καρδίτσα).

Καμπάνης [1], αβέβαιης ετυμολογίας. Το επώνυμο απαντάται στις Κυκλάδες (Άνδρος, Πάρος, Σίφνος) σε μια εκδοχή που το κατατάσσει στα πατριδωνυμικά, από την Καμπάνια (Campania) της Ιταλίας, περιοχής που χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά καμπάνες τους ναούς⁴⁰⁰. Καταγωγή από την Άνδρο είχε και ο Αντώνιος Καμπάνης, συνταγματάρχης των Βαλκανικών Πολέμων, που η θυσία του έδειξε τον δρόμο για την απελευθέρωση της πόλης του Κιλκίς και το χωριό που έπεσε μαχόμενος ονομάστηκε, προς τιμήν του, Καμπάνη. Εξίσου πιθανό να είναι παρωνύμιο ή επαγγελματικό από το ουσιαστικό καμπάνα, αυτός που κατασκευάζει, πουλά ή που χτυπά καμπάνες.

³⁹⁷ <https://pontosworld.com/index.php/pontus/settlements/168-samsunta>

³⁹⁸ <http://users.sch.gr/markmarkou/katalog/ecp/amasya.htm>

³⁹⁹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 36

⁴⁰⁰ http://paros-onomata.blogspot.com/2014/03/blog-post_8891.html

Καμπάνταης [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kabadayi = ο (ψευτο)παλικάρας, ο αλαζόνας⁴⁰¹.

Καμπράνης [2], παρωνύμιο με διαφορετικές ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη kabran = αργός, αργοκίνητος, (2) από την ίδια λέξη kabran = μεταλλικό δοχείο μικρής ή ευτελούς αξίας χωρητικότητας περίπου 2 οκάδων, που το χρησιμοποιούσαν είτε για μέτρηση είτε για να μεταφέρουν τροφές ή αποφάγια⁴⁰², (3) στα βόρεια γλωσσικά ιδιώματα συναντούμε τις λέξεις, που πιθανόν να έχουν σχέση με το επώνυμο, gabrānts = καμπούρης και gabrana = είδος δέντρου με στραβό κορμό και φύλλα όμοια με του πλατανιού⁴⁰³.

Κανακαρίδης [2], παρωνύμιο, από τη λέξη κανακάρης < κανάκι (= χάδι) < αρχ. ελλ. καναχή (= ήχος μετάλλων και μουσικών οργάνων) που τη χρησιμοποιούν για το μοναχοπαίδι, το χαϊδεμένο, αγαπημένο παιδί και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κανάκογλου [1], πατρωνυμικό αλλά και παρωνύμιο με την κατάληξη –ογλου (ο γιος ή ο απόγονος). Το Κανάκης απαντάται και ως κύριο ανδρικό όνομα και προέρχεται από τη μεσαιωνική λέξη κανάκι = χάδι και αυτό από το αρχαιοελληνικό καναχή = ήχος μετάλλων και μουσικών οργάνων⁴⁰⁴. Υπάρχει ως ρήμα κανακεύω = περιποιούμαι, χαϊδεύω, φροντίζω κάποιον, κυρίως παιδί, με χάδια και γλυκά λόγια. Στην Κεντρική Μακεδονία το όνομα Κανάκης αναφέρεται και ως εξέλιξη του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος > Κανής > Κανάκης⁴⁰⁵.

Κανάλης [4], παρωνύμιο, από τη λέξη κανάλι που είναι το στενό πέρασμα (φυσικό ή τεχνητό) ναυσιπλοΐας, θαλάσσιο πέρασμα (αρχαίο ελληνικό δίαυλος, λατινικό *canalis*)⁴⁰⁶. Στο σαρακατσάνικο λεξικό βρίσκουμε τη λέξη κανάλι (του) που είναι ο σκαμμένος κορμός δέντρου που τρέχει νερό για να πουν τα ζώα⁴⁰⁷. Το επώνυμο ανήκει σε μαθητές Ρομά.

Κανδηλίδης [1], **Καντηλίδης** [1], παρωνύμιο ή επαγγελματικό με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανή η σχέση του με το εκκλησιαστικό αξίωμα του κανδηλανάπτη ή με το επαγγελματικό κανδηλάς. Προέρχεται από το ουσιαστικό της ελληνιστικής κοινής κανδήλα < λατινική *candela*, γνωστό από το Βυζάντιο. Πολύ πιθανή η ερμηνεία του από το κανδήλι που είναι η κοινή ονομασία του φυτού πράσινον το ξενικόν⁴⁰⁸.

Κανδρής [1], παρωνύμιο, από την τουρκική (αραβικής προέλευσης) λέξη kadri (με τροπή του [d] σε [νδ] στο πλαίσιο του λόγιου εξελληνισμού) που σημαίνει την αξία, την υπόληψη, την τιμή, τη δύναμη, την υψηλή περιωπή⁴⁰⁹, να δόθηκε δηλαδή σε κάποιον που διέθετε τα εξής χαρίσματα.

Κανίδης [2], επώνυμο που δείχνει καταγωγή από την Αργυρούπολη του Πόντου, γνωστή και ως Καν (Kan), με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁴¹⁰. Η Αργυρούπολη (σημερινή ονομασία Gümüshane με πληθυσμό περίπου 30.000) απέχει 65 χλμ ΝΔ της Τραπεζούντας και ήταν η πρωτεύουσα της επαρχίας Χαλδίας. Οι ελληνόφωνοι κάτοικοι, επί οθωμανικής περιόδου, την αποκαλούσαν Καν, από τον παραπλήσιο ποταμό Χερσίτ ή Χαρσιώτη ή Καν και τον εαυτό τους Κενέτες. Επίσης, kan στα τούρκικα είναι το αίμα. Λιγότερο πιθανό να αποτελεί παρωνύμιο και να προέρχεται από το ελληνιστικό ουσιαστικό κανί που σημαίνει την κνήμη (το πόδι) και προέρχεται από το ουδέτερο ουσιαστικό καννίο(ν), το οποίο είναι υποκοριστικό της αρχαίας ελληνικής λέξης κάννα που σημαίνει το καλάμι⁴¹¹. Μεταφορικά κανί ονομάζουμε το μακρύ αδύνατο παιδί < μεσν. καννί (κόνδυλος καλαμιού) < ελληνιστική κοινή

⁴⁰¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 92

⁴⁰² Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 114

⁴⁰³ Δούγα – Παπαδοπούλου Ευαθία, Τζιτζιλής Χρήστος, ό.π., σελ. 252

⁴⁰⁴ <https://el.wikipedia.org/wiki/>

⁴⁰⁵ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας-1913, ό.π., σελ. 140

⁴⁰⁶ <https://www.lexigram.gr/lex/omor>

⁴⁰⁷ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 70

⁴⁰⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 138

⁴⁰⁹ Ζαροδήμος Γιώργος, Τριστενιώτικα Επώνυμα, Αθήνα 2020, σελ. 4

⁴¹⁰ <https://efxinospontos.gr/eidiseis/6938-o-dr-paylos-kanomidis-milaei-diadiktyaka-gia-ti-genoktonia-ton-mnimeion-ton-ellinon-tou-pontou>

⁴¹¹ Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 1, Αθήνα 2020, σελ. 4

κάννα (καλάμι)⁴¹². Κανής, επίσης, είναι υποκοριστικό του κυρίου ονόματος Κωνσταντίνος στα βόρεια ιδιώματα⁴¹³.

Κανονίδης [1], σύμφωνα με αξιόπιστη μαρτυρία το επώνυμο δείχνει καταγωγή από την Αργυρούπολη του Πόντου, γνωστή και ως Καν (Kan), με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁴¹⁴. Η Αργυρούπολη (σημερινή ονομασία Gümüşhane με πληθυσμό περίπου 30.000) απέχει 65 χλμ ΝΔ της Τραπεζούντας και ήταν η πρωτεύουσα της επαρχίας Χαλδίας. Οι ελληνόφωνοι κάτοικοι, επί οθωμανικής περιόδου, την αποκαλούσαν Καν, από τον παραπλήσιο ποταμό Χερσίτ ή Χαρσιώτη ή Καν και τον εαυτό τους Κενέτες. Υπό άλλη έννοια, θα μπορούσε να συσχετιστεί με τη λέξη κανόνι, οπότε θα κατατασσόταν στα παρωνύμια.

Κανταξίδης [1], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το επώνυμο πιθανότατα προέρχεται από την τουρκική λέξη kandas που δηλώνει τη συνέχεια μιας οικογένειας που τη συνδέουν δεσμοί αίματος και απόγονοι⁴¹⁵. Πολύ πιθανό να σχετίζεται με την επίσης τουρκική λέξη kantasi που είναι το ορυκτό αιματίτης, ένα ορυκτό με μεταλλική λάμψη, σκούρο γκρι και μαύρο χρώμα και κόκκινες ραβδώσεις στο χρώμα του αίματος (kan στα τουρκικά)⁴¹⁶.

Καντελάκι [2], επώνυμο προερχόμενο πιθανότατα από την πρώην ΕΣΣΔ, αβέβαιης ετυμολογίας, αν και η μορφή του δείχνει ελληνική προέλευση. Τον 18^ο αιώνα παρατηρήθηκε μια μεγάλη εισροή Ελλήνων μεταναστών που ξεκίνησαν από περιοχές που δέχονταν βιαιότητες από τους Τούρκους προς στις νεοσύστατες πόλεις της Μαύρης Θάλασσας και των ακτών του Αζόφ. Αυτοί ήταν κυρίως έμποροι και τεχνίτες που, αναζητώντας κέρδη, διείσδυσαν βαθιά στη Ρωσία. Μια τέτοια οικογένεια φαίνεται να είναι κι αυτή που εξετάζουμε. Πιθανή η σχέση του επωνύμου με το εκκλησιαστικό αξίωμα του κανδηλανάπτη ή με το επαγγελματικό κανδηλάς, από το ουσιαστικό της ελληνιστικής κοινής κανδήλα < λατινική candela, γνωστό από το Βυζάντιο (δες και τα επώνυμα Κανδηλίδης και Καντηλίδης). Το επώνυμο το συναντάμε ακόμη και σήμερα σε πρώην σοσιαλιστικές δημοκρατίες, όπως στη Γεωργία, στο Αζερμπαϊτζάν αλλά και στη Μαριούπολη ως Канделаки με τα μέλη μάλιστα της οικογένειας να κατέχουν υψηλή κοινωνική θέση και κάποια από αυτά να έχουν φτάσει σε υψηλά πολιτικά αξιώματα.

Καντζιούρας [2], παρατσούκλι με διαφορετικές ερμηνείες: (1) από τη λέξη γάντζος. Από το αρχαιοελληνικό επίθετο γαμφός > βενετσιάνικη ganco > ιταλική ganzio > τουρκική kanca⁴¹⁷, (2) από το επώνυμο Γκάτζος < αλβανικό gaz = εύθυμος, χαρούμενος και τη μεγεθυντική κατάληξη –ούρας⁴¹⁸, (3) από την ιδιωματική λέξη της Δυτικής Μακεδονίας γκαντζιούρα = καλύβα, σκεπαστό μέρος⁴¹⁹.

Καντόγλου [1], επώνυμο με δύο διαφορετικές ερμηνείες: (1) το Καντής στη Μακεδονία είναι μορφή του ονόματος Κωνσταντίνος > Κ(ωστ)αντής⁴²⁰, (2) η ανατολίτικη κατάληξη –ογλου μας οδηγεί στην απόδοση του επιθέτου από την τουρκική λέξη καδής ή καντής (kadî) που ήταν ο δικαστής των άλλοτε τουρκικών ιεροδικειών.

Καπαγιαννίδης [3], σύνθετο παρωνύμιο. Το πρώτο συνθετικό καπά- ή καμπά- προέρχεται από την τουρκική λέξη kaba που δηλώνει τον χοντρό, τον ευτραφή αλλά μερικές φορές και τον άξεστο⁴²¹. Υπάρχει και μια άλλη εκδοχή που ταιριάζει περισσότερο στα επώνυμα Κάπ(π)ος και όσα έχουν το καπο- ως πρώτο συνθετικό, προερχόμενη από το ιταλικό capo = επικεφαλής < αρχαιοελληνικό κάπος (κάπυς) = κεφαλή, η ψυχή στον Όμηρο. Οι κάποι στην τουρκοκρατία

⁴¹² <https://eranistis.net/wordpress/>

⁴¹³ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας-1913, ό.π., σελ. 141

⁴¹⁴ <https://efxinospontos.gr/eidiseis/6938-o-dr-paylos-kanomidis-milaei-diadiktyaka-gia-ti-genoktonia-ton-mnimeion-ton-ellinon-tou-pontou>

⁴¹⁵ <https://sozce.com/nedir/179684-kandas>

⁴¹⁶ <https://sozce.com/nedir/180242-kantasi>

⁴¹⁷ <http://users.otenet.gr/~aker/LekseisE-K.htm>

⁴¹⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., 116

⁴¹⁹ <https://eranistis.net/wordpress/>

⁴²⁰ Ταχινόζλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνος (διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 28

⁴²¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 30

ήταν αρχηγοί ένοπλων σωμάτων που προστάτευαν, επί αμοιβής, τα συμφέροντα κυρίως των κοτζαμπάσηδων. Το δεύτερο συνθετικό του επωνύμου είναι από το κύριο όνομα Γιάννης με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Καπνόπουλος [2], επαγγελματικό, ερμηνεύεται είτε ως ο καπνοπώλης είτε ως ο απόγονος (κατάληξη –όπουλος) αυτού που ασχολείται με την καλλιέργεια ή την πώληση καπνού.

Καπουσίδης [3], επαγγελματικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η λέξη *karıcı* στα τούρκικα σημαίνει θυρωρός, πορτιέρης⁴²². Επειδή στο συγκεκριμένο επώνυμο απουσιάζει ο φθόγγος [τζ] μας οδηγεί και σε μια πιθανή ερμηνεία από την επίσης τουρκική λέξη *karuz* που είναι το φαράγγι, το πυκνό δάσος που δύσκολα μπορεί να διαπεραστεί⁴²³.

Καραβέλας [1], **Καραβέλης** [1], **Καραβέλλας** [1], παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη γκαραβέλι = πολύ μελαχρινός, αραπάκι, μαύρος⁴²⁴. Επίσης, με τη λέξη γκαραβέλι αναφερόμαστε για ένα κατάμαυρο πουλί, αν και ο ορισμός επεκτείνεται και στο μαύρο πρόβατο και σε οτιδήποτε κατάμαυρο (< τουρκική λέξη *kara* = μαύρος)⁴²⁵. Διγότερο πιθανό να προέρχονται από τη λέξη *καραβέλα* < ιταλ. *caravella*, πορτογ. *Caravela*, παλιό τρικάταρτο ιστιοφόρο⁴²⁶.

Καραβοκύρης [3], επαγγελματικό, ο πλοιοκτήτης ή ακόμη και ο καπετάνιος που συμβαίνει να είναι και ο κάτοχος του πλοίου (καράβι + κύρης < κύριος = κάτοχος).

Καραγιαννάκης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kara* = ο μαύρος, ο μελαμψός⁴²⁷ και το υποκοριστικό όνομα Γιαννάκης < Γιάννης < Ιωάννης.

Καραγιάννης [9], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kara* = ο μαύρος, ο μελαμψός και το κύριο όνομα Γιάννης.

Καραγιαννίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kara* = ο μαύρος, ο μελαμψός και το κύριο όνομα Γιάννης με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Καραγιώργος [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kara* = ο μαύρος, ο μελαμψός και το κύριο όνομα Γιώργος.

Καραγκιοζίδης [2], παρωνύμιο, από την τούρκικη λέξη *karagöz* (μαυρομάτης) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης⁴²⁸. Μεταφορικά δηλώνει ένα πρόσωπο εύθυμο, κωμικό αλλά και όμορφο με χαρακτηριστικά και εκφραστικά μάτια. Εκτός από παρατσούκλι μπορεί να είναι και επαγγελματικό όνομα (ο γιος του καραγκιοζοπαίκτη).

Καραγκιόζοβ [1], επώνυμο προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ, παρωνύμιο, από την τούρκικη λέξη *karagöz* (μαυρομάτης) με τη χαρακτηριστική πατρωνυμική κατάληξη –οβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Καραελευθεριάδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kara* = ο μαύρος, ο μελαμψός, το κύριο όνομα Ελευθέριος και την πατρωνυμική κατάληξη –ιάδης (δες ετυμολογία στο επώνυμο Ελευθεριάδης).

Καραϊσκάς [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kara* = ο μαύρος, ο μελαμψός και τη λέξη *ıska* που είναι το εύφλεκτο ξερό φυτό, ο μύκητας, η σπίθα για το τσακμάκι⁴²⁹, μεταφορικά τον ευέξαπτο, τον ευερέθιστο χαρακτήρα. Υπάρχει και μια δεύτερη εκδοχή για τη λέξη *ıska*, από την τουρκική *ıska* = η άρδευση, το πότισμα⁴³⁰ ή τη λέξη *ıskos* = ο ευνουχισμένος τράγος, μεταφορικά ο ήσυχος⁴³¹.

Καρακάνας [1], από την τουρκική λέξη *kara* = ο μαύρος, ο μελαμψός και τη λέξη *kanı* που

⁴²² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 92

⁴²³ <https://sozce.com/nedir/181311-kapuz>

⁴²⁴ Χατσιούλης Γ. Μιχαήλ, Σιατιστινή Ντοπιολαλιά, Σιάτιστα 2002, σελ. 44

⁴²⁵ <https://eranistis.net/wordpress/>

⁴²⁶ Δομπαράκης Χ. Παναγιώτης, Οικογενειακά Ονόματα Δυτικής Κορινθίας, σελ. 240

⁴²⁷ Το πρόθημα *kar-*, στην αρχή των σύνθετων επωνύμων, δε σχετίζεται πάντα με την έννοια του μαύρος, μελαμψός, όπως αυτό μεταφράζεται αυτούσιο από την τουρκική. Ενδέχεται να έχει τη σημασία του έντονου (για να τονίσει το χαρακτηριστικό), του δυστυχή, του δύσμοιρου, ακόμη και του νευρικού (στην Κ. Μακεδονία)

⁴²⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 92

⁴²⁹ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 128

⁴³⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 93

⁴³¹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 145

σημαίνει την κνήμη (το πόδι) και προέρχεται από το ουδέτερο ουσιαστικό καννίο(ν), το οποίο είναι υποκοριστικό της αρχαίας ελληνικής λέξης κάννα που σημαίνει το καλάμι⁴³². Μεταφορικά κανί ονομάζουμε το μακρύ αδύνατο παιδί. Στο συγκεκριμένο επώνυμο το πρώτο συνθετικό ίσως να μην έχει την έννοια του μαύρου, αλλά να είναι επιτατικό, να θέλει να δώσει έμφαση, να τονίσει το χαρακτηριστικό του προσώπου, δηλαδή για κάποιον με πολύ μακριά και λεπτά πόδια σαν καλάμια.

Καρακάρης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kara = ο μαύρος, ο μελαμψός και τη λέξη κάρα (< αρχ. ελλ.) = κεφάλι. Πιθανή και η σύνδεση με την τουρκική λέξη karı = γυναίκα, σύζυγος⁴³³.

Καρακασίδης [2], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και τις τουρκικές λέξεις kara = μαύρο + kas = φρύδι (ο μαυροφρύδης)⁴³⁴.

Καρακάσογλου [2], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –oglu (ο γιος ή ο απόγονος) και τις τουρκικές λέξεις kara = μαύρο + kas = φρύδι (ο μαυροφρύδης).

Καρακιβουρίδης [1], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και τις λέξεις kara = μαύρο και κιβούρι < ελληνικό κιβώριον < αραβικό/εβραϊκό keber = τάφος, μνήμα⁴³⁵. Το πρώτο συνθετικό кара- ίσως να λειτουργεί επιτακτικά για να τονίσει το ουσιαστικό που ακολουθεί: τα μαύρο, το βαρύ πένθιμο μνήμα.

Καρακούσης [5], παρωνύμιο, από τις τουρκικές λέξεις kara = μαύρο + kuş = πουλί (το συναντάμε για είδη αετών, γερακιών, αλλά και για τη φαλαρίδα, τη μαυρόκοτα)⁴³⁶. Στο μικρασιάτικο, αλλά και σε άλλα γλωσσικά ιδιώματα, βρίσκουμε τη λέξη καρακούσι ως το συσσωρευμένο υγρό στα γόνατα, την παθολογική αλλοίωση του ταρσού στα άλογα και στους ημίονους⁴³⁷.

Καρακώστας [5], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kara = ο μαύρος, ο μελαμψός και το κύριο όνομα Κώστας, σύντμηση του Κωνσταντίνος.

Καραλής [2], παρωνύμιο, από τις τουρκικές λέξεις kara = ο μαύρος, ο μελαμψός + âli = μέγας, έξοχος, ψηλός ή από το τουρκικό επίθετο karalı = μαυρισμένος, σκοτεινιασμένος⁴³⁸.

Καραμάνης [2], παρωνύμιο ή εθνικό, από την τουρκική λέξη karaman = ο μαυριδερός ή ο καταγόμενος από την Καραμανία⁴³⁹, περιοχή της ΝΑ Μικράς Ασίας που περιελάμβανε τη Λυκαονία, την Πισιδία, την Παμφυλία, την Κιλικία, που πήρε το όνομά της πιθανόν από τον ηγεμόνα Καραμάν Μπέη.

Καραμανλίδης [1], το πιθανότερο να είναι πατριδωνυμικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανές ερμηνείες: (1) η ασφαλέστερη όλων, από την τουρκική λέξη karaman και την παραγωγική κατάληξη –lı, ενδεικτική καταγωγής. Επομένως, Καραμανλής είναι ο καταγόμενος από την Καραμανία, περιοχή της Νοτιοανατολικής Μικράς Ασίας που ορίζεται από τις πόλεις Konya (Ικόνιο), Aksehir (Φιλιμήλιον), Nigde (Νίγδη), Eregli (Ηράκλεια) και Ermenek. Για το karaman τα τουρκικά λεξικά σημειώνουν: (α) ανθρωπωνύμιο του ιδρυτή του κράτους του Karaman (από τη λέξη kahraman που σημαίνει ανδρείος άνθρωπος, γενναίος, περσικής προέλευσης, (β) άνθρωπος πολύ μελαχρινός, (2) ο αείμνηστος Κωνσταντίνος Καραμανλής γεννήθηκε το 1907 στην κωμόπολη Κιούπκιοϊ (σημερινή Πρώτη Σερρών) και αυτός όπως και όλη η οικογένειά του δεν έχει σχέση με τους Καραμανλήδες της Μ. Ασίας. Με βάση το έτος γέννησης του συμπεραίνουμε ότι η οικογένεια προϋπήρχε πολύ πριν εισχωρήσει το προσφυγικό στοιχείο, η καταγωγή της είναι από την Άνω Βροντού Σερρών, ο δε πατέρας του Γεώργιος, δημοδιδάσκαλος εκείνα τα δύσκολα χρόνια, διακρίθηκε για τους αγώνες του εναντίον των Οθωμανών και των Βουλγάρων αργότερα. Σύμφωνα με κάποιους

⁴³² Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 1, Αθήνα 2020, σελ. 4

⁴³³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 97

⁴³⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 93

⁴³⁵ <https://www.slang.gr/lemma/6232-kibouri>

⁴³⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 94

⁴³⁷ <https://www.antroni.gr/index.php/o-topos-mas/meletes-pnevmatika/paratsoykliia-paronymia/>

⁴³⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 94

⁴³⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 94

μελετητές η προέλευση του επιθέτου είναι από τις λέξεις kara = μαύρο ή έντονο, πυκνό + μαλλί, (3) στην περιοχή της Καρβάλης του νομού Καβάλας, υπάρχουν αρκετοί Καραμανλήδες που δίνουν τη δική τους εξήγηση. Όταν τους ζητήθηκε από τους Τούρκους να επιλέξουν μεταξύ της γλώσσας και της θρησκείας, αυτοί επέλεξαν να χάσουν την ελληνική γλώσσα και να παραμείνουν χριστιανοί ορθόδοξοι. Για τον λόγο αυτό τους αποδόθηκε ο χαρακτηρισμός karaman, από τις λέξεις kara (= μαύρος ή έντονος) + iman (= πίστη), δηλαδή ο μαυρόπιστος, ο έχων βαθιά πίστη⁴⁴⁰.

Καραμαντζάκης [1], παρωνύμιο, από τις τουρκικές λέξεις kara = μαύρο + manzak = γωνία⁴⁴¹. Για το δεύτερο συνθετικό υπάρχουν και οι εξής ερμηνείες: (1) από τη βλάχικη λέξη mantza = φαΐ, (2) από το κύριο όνομα Μάντζ(ι)ος, μορφή του Αδαμάντιος⁴⁴².

Καραμεσίνης [2], παρωνύμιο, από τις τουρκικές λέξεις kara = ο μαύρος, ο μελαμψός + meşin= δέρμα⁴⁴³, δηλαδή ο μαυριδερός.

Καραμήτρος [6], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kara = ο μαύρος, ο μελαμψός και το κύριο όνομα Μήτρος, υποκοριστικό του Δημήτριος.

Καραμπάς [1], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από τις τουρκικές λέξεις kara = ο μαύρος, ο μελαμψός + baş= η κεφαλή, ο μαυροκέφαλος, μεταφορικά ο παπάς, ο αρχιερέας⁴⁴⁴. Ως καραμπάς(ι) karabaş αναφέρεται το αρωματικό φυτό στοιχάς (αγριολεβάντα)⁴⁴⁵. Επίσης, καραμπάς (ή ταβλαμπάς ή βούρτσα) είναι το μακρύ ξύλινο δοχείο που χτυπούν το γάλα, για να το αποβουτυρώσουν⁴⁴⁶.

Καράμπατσак [-], το πρώτο από το διπλό επώνυμο Καράμπατσак – Όγκλυ (δες παρακάτω) με προέλευση από την πρώην ΕΣΣΔ (Σοχούμι Γεωργίας). Παρωνύμιο, από τις τουρκικές λέξεις kara = μαύρο + bacak = το πόδι, ο μηρός⁴⁴⁷.

Καράμπατσак – Όγκλυ [1], διπλό επώνυμο προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ (Σοχούμι Γεωργίας), δες το καθένα χωριστά.

Καραμπουλάτ [1], **Καραμπουλατίδης** [1], επώνυμο προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ (Σοχούμι Γεωργίας) που εμφανίζεται με δύο μορφές, τη δεύτερη με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Μπορεί να είναι παρωνύμιο από την τουρκική λέξη karapulāt = μαύρο ατσάλι⁴⁴⁸ ή πατριδωνυμικό από τις τουρκικές λέξεις kara = ο μαύρος, ο μελαμψός + Polat, πόλη του Πόντου στην περιοχή της Κολωνείας (rolat < τουρκική = ατσάλι).

Καρανάσιος [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kara = ο μαύρος, ο μελαμψός και το κύριο όνομα Νάσιος, υποκοριστικό του Αθανάσιος.

Καράνταγλης [1], πατριδωνυμικό, από τις τουρκικές λέξεις kara = μαύρο + dağ = βουνό. Karadağ στα τουρκικά είναι η σημερινή περιοχή του Μαυροβουνίου, ανεξάρτητης χώρας από το 2006⁴⁴⁹ και karadağ είναι η κορυφή, 2.400 μ., του όρους Ταύρος της Καραμανίας της Τουρκίας (δες το σχετικό επώνυμο Μαυροβουνιώτης παρακάτω). Το επώνυμο ανήκει σε οικογένεια μικρασιάτικης καταγωγής.

Καράνταλης [1], πατριδωνυμικό, από τις τουρκικές λέξεις kara = μαύρο + dağ = βουνό (δες επώνυμο Καράνταγλης) ή παρωνύμιο από τις τουρκικές λέξεις kara = μαύρος + dayı = παλικάρας, εριστικός, φιλόνικος⁴⁵⁰. Κατά μια άλλη εκδοχή το πρώτο συνθετικό (καρα-) είναι επιτατικό, δίνει δηλαδή έμφαση, για να δηλώσει τον αρχηγό των ανταρτών⁴⁵¹. Το επώνυμο ανήκει σε οικογένεια μικρασιάτικης καταγωγής.

⁴⁴⁰ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 66-70

⁴⁴¹ <https://sozce.com/nedir/221622-manzak>

⁴⁴² Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 246

⁴⁴³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 94

⁴⁴⁴ Χατζηδημητρίου Σεβαστός, ό.π., σελ. 362

⁴⁴⁵ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 39

⁴⁴⁶ Αποστολόπουλος Ι. Βασίλης, Οι Βλάχοι του Βελουχίου και των Αγράφων

⁴⁴⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 95

⁴⁴⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 45

⁴⁴⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 95

⁴⁵⁰ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 108

⁴⁵¹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 39

Καραντινίδης [1], εθνικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το επώνυμο Καραντινός εμφανίζεται ήδη από τα βυζαντινά χρόνια και σχετίζεται με το τοπωνύμιο Κάρανδρα στην περιοχή της Καρίας της Μικράς Ασίας⁴⁵². Στην τουρκική γλώσσα υπάρχει η λέξη karadene που χαρακτηρίζει τα μαύρα όσπρια ή σιτηρά (φακές, ρεβύθια, βίκος), ενώ δε φαίνεται το επώνυμο να έχει σχέση με τη λέξη Karadeniz = η Μαύρη Θάλασσα (ο Εύξεινος Πόντος)⁴⁵³.

Καρανώτας [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kara = ο μαύρος, ο μελαμψός και το κύριο όνομα Νώτας, υποκοριστικό του Παναγιώτης.

Καραογλάνης [1], **Καραολάνης** [1], παρωνύμιο, από τις τουρκικές λέξεις kara = ο μαύρος, ο μελαμψός + oğlan = το μικρό παιδί, ο υπηρέτης. Σε κάποιες περιπτώσεις το караογλάνης δηλώνει και τον αθίγγανο, το γυφτάκι⁴⁵⁴. Η οικογένεια Καραογλάνη, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελίο το 1924.

Καράπαπας [1], παρωνύμιο επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kara = ο μαύρος, ο μελαμψός και την ελληνική παπάς = ο ιερέας. Πέρα από αυτή την προφανή ερμηνεία, η λέξη караπαπας αναφέρεται στα γλωσσικά ιδιώματα ως: (1) το μαυρισμένο κουζινικό σκεύος, την κατσαρόλα, (2) είδος μεζέ από το περικάρδιο του σφαχτού που το παραγεμίζουν με εντόσθια και το ψήνουν κυρίως στην Ακαρνανία⁴⁵⁵, (3) είδος μαυροπουλιού.

Καραπιτέρης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη karabiber = μαυροπίπερο.

Καρασαββίδης [4], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kara = μαύρος, μελαμψός με το κύριο όνομα Σάββας (προερχόμενο από την εξελληνισμένη εβραϊκή λέξη sabbat = ανάπαυση ή από την εβραϊκή sava = γέρος) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Καρατάι [2], επώνυμο προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ και εκεί πρέπει να αναζητήσουμε την ερμηνεία του. Αντίστοιχο ρώσικο με την πατρωνυμική κατάληξη –εβ είναι το Каратаев (Καραταεβ) που η ετυμολογία είναι τουρκικής – ταταρικής προέλευσης, από τις λέξεις kara = μαύρος και taj = πουλάρι. Στην παλαιά τουρκική γλώσσα η λέξη kara έχει και άλλες έννοιες, όπως τρομερός, ισχυρός, πλούσιος, μεγάλος. Το δημοφιλές ταταρικό όνομα Karatai δόθηκε στα αγόρια ως επιθυμία δύναμης και πλούτου. Σύμφωνα με κάποιες σλαβικές μελέτες, Karatai ονομάστηκαν οι εκπρόσωποι του Μορδοβιανού λαού (отатарившихся мордвиннов), μιας εθνοτικής ομάδας του Βόλγα, που ασπάστηκαν το Ισλάμ. Κατά μια άλλη εκδοχή, το επώνυμο δόθηκε από τον ποταμό του Καζάν каратай, τον μαύρο ποταμό, για κάποιο άτομο που ζούσε στις όχθες του⁴⁵⁶.

Με βάση την προαναφερόμενη ρώσικη προέλευση του επωνύμου, οι επόμενες ερμηνείες εμφανίζονται λιγότερο πιθανές, καθώς προσπαθούν να εξηγήσουν επώνυμο του ελλαδικού χώρου που ήρθαν φυσικά με τον ερχομό των προσφύγων. Έτσι, σύμφωνα με αυτές, το επώνυμο είναι σύνθετο από τις τουρκικές λέξεις (1) kara = μαύρος + dayı = θείος από τη μητέρα⁴⁵⁷, (2) kara = μαύρος + dayı = παλικάρας, εριστικός, φιλόνικος ή με το πρώτο συνθετικό (καρα-) να είναι επιτατικό για να δηλώσει τον αρχηγό των ανταρτών (δες επώνυμο Κάρανταλης), (3) από τις τουρκικές λέξεις kara = μαύρο + dağ = βουνό (δες επώνυμο Κάρανταγλής) με αποβολή του μεσοφωνηεντικού ουρανικού [y]⁴⁵⁸.

Καρατζίδης [1], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και με ερμηνεία: (1) από την τουρκική λέξη karaca = ο μελαχρινός, ο μελαμψός, (2) από την τουρκική λέξη karaca = το ζαρκάδι⁴⁵⁹, (3) από την τουρκική λέξη karaci = ο ληστής⁴⁶⁰.

⁴⁵² http://greeksurnames.blogspot.com/2014/11/blog-post_53.html

⁴⁵³ <https://sozce.com/nedir/182122-karadene>

⁴⁵⁴ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 144

⁴⁵⁵ <https://lexikolefkadas.gr/karapapas-o/>

⁴⁵⁶ <https://www.analizfamili.ru/Karatayev/proishozhdenie.html>

⁴⁵⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 96

⁴⁵⁸ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 187

⁴⁵⁹ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 118

⁴⁶⁰ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 37

Καρατζίκος [4], παρωνύμιο με την υποκοριστική κατάληξη -ίκος και με ερμηνεία: (1) το πιθανότερο ως υποκοριστικό από την τουρκική λέξη *karaca* = ο μελαχρινός, ο μελαμψός, (2) από την τουρκική λέξη *karaca* = το ζαρκάδι, (3) από την τουρκική λέξη *karaci* = ο ληστής (δες και επώνυμο Καρατζίδης).

Καρατσεβάκης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kara* = ο μαύρος, ο μελαμψός και το κύριο όνομα Τσεβάς, υποκοριστικό του Παρασκευάς με την κατάληξη -άκης. Πιθανή, αν και λιγότερο, η ερμηνεία και από τις τουρκικές λέξεις *kara* = μαύρο + *çini* = καρφί⁴⁶¹.

Καραφυλλές [10], πατρωνυμικό, σε πτώση κλητική από το κύριο ανδρικό όνομα Καραφύλλης (απαντάται στον νομό Έβρου), αλλά και παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *karamfile* = το γαρίφαλο, το μοσχοκάρφι⁴⁶².

Καραφυλλίδης [2], πατρωνυμικό με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από το κύριο ανδρικό όνομα Καραφύλλης (απαντάται στον νομό Έβρου), αλλά και παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *karamfile* = το γαρίφαλο, το μοσχοκάρφι (δες επώνυμο Καραφυλλές).

Κάργας [4], παρωνύμιο, με ερμηνείες: (1) από το επίρρημα *κάργα* = γεμάτο μέχρι επάνω, φίσκα, σε αφθονία < βεν. *carga* < ρήμα *cargar* = φορτώνω, γεμίζω⁴⁶³, (2) από το παράγωγο ουσιαστικό *κάργα* = το σφίξιμο (ρήμα *καργάρω*)⁴⁶⁴, (3) από το διαλεκτικό *κάργας*, ο «χλευαστικώς επιδεικνυόμενος ως δήθεν σπουδαίος – ανδρείος, κομπαστής», (4) λιγότερο πιθανό από την τουρκική λέξη *karga* = το κοράκι⁴⁶⁵.

Καριοφύλλης [3], επώνυμο οικογένειας σαρακατσάνικης καταγωγής, με δύο πιθανές εκδοχές: (1) το επικρατέστερο να είναι πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Καρυοφύλλης (θηλυκό Καρυοφυλλιά) και Καραφύλλης συνηθισμένα, στον Έβρο < από τη λέξη *καρυόφυλλον*, την ελληνική ονομασία του γαρίφαλου (δες και επώνυμο Καραφυλλές), (2) λιγότερο πιθανό παρωνύμιο, από το παλαιό εμπροσθογεμές μακρύκαννο όπλο του 1821 *καριοφίλι* που πήρε το όνομά του από την ιταλική εταιρία παραγωγής *Carlo e figli* (Κάρλος και υιοί)⁴⁶⁶.

Καριπίδης [1], **Καρυπίδης** [6], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και την τουρκική λέξη *garip* = ξένος, άγνωστος⁴⁶⁷ κατά άλλους ο περίεργος, ο παράξενος⁴⁶⁸. Έχει καταγραφεί και ο εξελληνισμός του επωνύμου στο αντίστοιχο Ξενόπουλος, ενώ ίδιας σημασίας είναι και το επώνυμο Χαριπίδης [3] που αναφέρεται παρακάτω.

Καρμίρης [5], παρωνύμιο που σημαίνει ο μίζερος, ο τσιγκούνης. Αμφίβολη η αναγωγή στο ελληνιστικό *καρίμοιρος* (πρβ. και *κακομοίρης*, *κακόμοιρος*), για την οποία δίνεται η ερμηνεία «ο έχων τη μοίρα του Καρός», όπου οι Κάρες θεωρούνταν κατώτεροι μισθοφόροι. Αναφέρεται και η αναγωγή στην αρμένικη λέξη *karmir* = κόκκινος, που είχε ίσως και τη σημασία «Αρμένιος», για τους οποίους οι Βυζαντινοί πίστευαν ότι είναι κερδοσκόποι και αισχροκερδείς. Λόγω της αμφίβολης ετυμολογικής προέλευσης, προτιμάται η απλούστερη γραφή *καρμίρης* με [ι]⁴⁶⁹. Η οικογένεια Καρμίρη, με καταγωγή από τον Κασαμπά Σμύρνης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοι (Ελευθέρια).

Καρούντας [1], **Καρούτας** [3], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από την ιδιωματική λέξη *καρούτα* = ξύλινη σκάφη σε τετράγωνο σχήμα που χρησίμευε για ποτίστρα ζώων < σλαβικό *koryto*, αλβανικό *karutë*⁴⁷⁰. Μια άλλη εκδοχή, λιγότερο πιθανή, το αποδίδει στη βλάχικη λέξη *cărinde* = κυνόδοντας⁴⁷¹.

Καρπετόπουλος [3], επαγγελματικό επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη -όπουλος (ο

⁴⁶¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 96

⁴⁶² Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 216

⁴⁶³ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 64

⁴⁶⁴ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 128

⁴⁶⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 96

⁴⁶⁶ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 241

⁴⁶⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 97

⁴⁶⁸ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 171

⁴⁶⁹ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 635-636

⁴⁷⁰ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικονύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 132 και 145

⁴⁷¹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 116

γιος ή ο απόγονος), ο κατασκευαστής ή/και πωλητής της καρπέτας (βενετσιάνικα Carpeta), το μακρύ γυναικείο ρούχο που κάλυπτε το σώμα από τη μέση και κάτω, η φούστα⁴⁷². Επίσης, καρπέτα (ή καρπέτου) στα βορειοελλαδίτικα γλωσσικά ιδιώματα είναι η κουβέρτα, το χαλί⁴⁷³.

Καρρής [3], επώνυμο με ποικιλία ερμηνειών: (1) από την ελληνική λέξη κάρα = κεφάλι, (2) από την τουρκική λέξη kar = κέρδος⁴⁷⁴, (3) από την τουρκική λέξη kar = χιόνι, (4) από την τουρκική λέξη kariş = σπιθαμή⁴⁷⁵, (5) από την τουρκική λέξη kari = γυναίκα, σύζυγος⁴⁷⁶. Η γραφή με διπλό [ρρ] δεν είναι ορθογραφικά σωστή, αποτελεί περιττό στολίδι και παρατηρείται σε πολλά επώνυμα (δες την υποσημείωση 120). Η οικογένεια Καρρή, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

Καρσλίδης [1], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από την πρώην ΕΣΣΔ, πιθανόν πατριδωνυμικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) που δηλώνει ως τόπο καταγωγής ή προέλευσης την πόλη Καρς (τουρκικά Kars < από την αρμενική λέξη hwaru “χάρς”= νύφη) της ΒΑ Τουρκίας, στα σύνορα με Αρμενία και Γεωργία, μια πόλη με έντονο ελληνικό στοιχείο μέχρι την ανταλλαγή πληθυσμών. Η πόλη από το 1878-1918 ήταν μέρος της Ρωσίας και από το 1921 ανήκει στην Τουρκία. Ο όσιος Γεώργιος Καρσλίδης που κοιμήθηκε στην Δράμα το 1959 και αγιοκατατάχθηκε μόλις το 2008, καταγόταν από την Τσάλκα της Γεωργίας, αν και είχε γεννηθεί στην Αργυρούπολη (Γκιουμούσχανε) του Πόντου⁴⁷⁷. Λιγότερο πιθανό το επώνυμο να προέρχεται από την τουρκική λέξη karşi = απέναντι, αντίκρυ⁴⁷⁸.

Καρσλιεβίδης [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) με το πρώτο συνθετικό να σχετίζεται με την πόλη Καρς ή την τουρκική λέξη karşi = απέναντι, αντίκρυ (δες επώνυμο Καρσλίδης), χωρίς να αποκλείεται και η ερμηνεία από το kara = μαύρος. Το θέμα - λιεβ - πιθανόν να είναι απόδοση του κύριου ανδρικού ονόματος Λέων (Лев) στα ρώσικα. Υπάρχει και το επώνυμο Λεβίδης ως εξελληνισμένο του πιο τουρκογενούς Καζαντζόγλου (kazan = καζάν(ι) = λέβης)⁴⁷⁹.

Κασάπης [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kasap = ο χασάπης, ο κρεοπώλης, ο σφαγέας⁴⁸⁰. Η ερμηνεία αυτή είναι πολύ πειστική, με βάση πάντα την προέλευση του επωνύμου. Αλλά αναφέρεται πως το επώνυμο Κασάπης στα αρβανιτοχώρια της Βοιωτίας έχει διαφορετική σημασία και προέρχεται από τη σύνθεση των επιμέρους θεμάτων κα- (έχει) + σα (όσο) + πι (πίνει), επομένως είναι αυτός που πίνει όσο έχει, δηλαδή δεν τρέχει να το βρει σε άλλους χώρους, όπως ταβέρνες κλπ.⁴⁸¹.

Κασαπίδης [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kasap = ο χασάπης, ο κρεοπώλης, ο σφαγέας και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κασάρας [1], **Κασσάρας** [1], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη κασσάρα που είναι το μεταλλικό πλατύστομο και με χειρολαβή εργαλείο για την κοπή ξύλων⁴⁸² ή το δρεπανοειδές εργαλείο για την κοπή θάμνων, βάτων, χόρτων⁴⁸³. Η γραφή με διπλό [σσ] δεν είναι ορθογραφικά σωστή, αποτελεί περιττό στολίδι και παρατηρείται και σε άλλα επώνυμα της μελέτης (δες υποσημείωση 120). Εξίσου πιθανό να προέρχεται από την τουρκική λέξη kaşar= κίτρινο τυρί⁴⁸⁴.

⁴⁷² Κριαράς Εμμανουήλ, Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), εκδ. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2006

⁴⁷³ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 64

⁴⁷⁴ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 60

⁴⁷⁵ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 241

⁴⁷⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 97

⁴⁷⁷ <https://el.wikipedia.org/wiki/>

⁴⁷⁸ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 637

⁴⁷⁹ Πετροπούλου Ιωάννα, Εξελληνισμός των ονομάτων στην Καππαδοκία, σελ. 181

⁴⁸⁰ Κουκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 39

⁴⁸¹ Ραχούλης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 115-116

⁴⁸² Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 74

⁴⁸³ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 128

⁴⁸⁴ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 173

Κασέμι [2], επώνυμο προερχόμενο από Αλβανία, πατρωνυμικό, από το αλβανικό κύριο όνομα Kasemi (Kasim στα τουρκικά). Kasim στα τουρκικά είναι ο μήνας Νοέμβριος και συνδυάζουν το όνομα με τον ερχομό του χειμώνα και τον Άγιο Δημήτριο. Οι τουρκόφωνοι Έλληνες χριστιανοί της Καππαδοκίας και των άλλων περιοχών της Μικράς Ασίας, έδιναν συχνά στα παιδιά τους τα βαπτιστικά ονόματα Χιντίρ και Κασίμ που στη συνείδησή τους ήταν, αντιστοίχως, τα Γεώργιος και Δημήτριος⁴⁸⁵. Πιθανή και η αναγωγή του στην τουρκική λέξη kassam (ο κασάμης) = ο υπάλληλος του ιεροδικείου, ο αρμόδιος για κληρονομικές υποθέσεις, καταγραφής περιουσιών, διανομής κλπ.⁴⁸⁶ Στην περίπτωση αυτή λογίζεται ως επαγγελματικό.

Κασμιίδης [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) από το τουρκικό κύριο όνομα Kasim. Kasim στα τουρκικά είναι ο μήνας Οκτώβριος συνδυάζουν το όνομα με τον ερχομό του χειμώνα και τον Άγιο Δημήτριο. Οι τουρκόφωνοι Έλληνες χριστιανοί της Καππαδοκίας και των άλλων περιοχών της Μικράς Ασίας, έδιναν συχνά στα παιδιά της τα βαπτιστικά ονόματα Χιντίρ και Κασίμ που στη συνείδησή της ήταν, αντιστοίχως, τα Γεώργιος και Δημήτριος. Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από την τουρκική λέξη kasıma = ξύσιμο, φαγούρα⁴⁸⁷.

Κασκαλίδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kaskal = παλιά παπούτσια ή λιγότερο πιθανό από την επίσης τουρκική kaskalak = αυτοπεποίθηση, καύχημα⁴⁸⁸ ή το αρχαίο ρήμα κασκαλίζω = γαργαλάω⁴⁸⁹ και την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κασκάνης [2], πιθανόν πατριδωνυμικό, από την τουρκική λέξη gaskan = έδαφος άγονο, ακατάλληλο για καλλιέργεια⁴⁹⁰. Στην επαρχία Ερζερούμ της Τουρκίας αναφέρεται η τοποθεσία Kaskan με μικρό σήμερα πληθυσμό. Την ίδια σημασία της άγονης περιοχής έχει και στο ηπειρώτικο γλωσσικό ιδίωμα (κασκάν') κάτι που δικαιολογεί την ύπαρξη του επώνυμου σε πολλές περιοχές της χώρας.

Κασκαριίδης [2], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Κασκάρ στο ποντιακό γλωσσικό ιδίωμα είναι η καρακάξα < τουρκική kaskara.

Κασμαριίδης [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), είτε πατριδωνυμικό από την πόλη Kasmar της Περσίας⁴⁹¹, είτε παρωνύμιο από την τουρκική λέξη kasmer = αστείο, πείραγμα, ειρωνία, κοροϊδία⁴⁹².

Καστρίτης [1], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος ή προερχόμενος από το Κάστρο (< λατινικό castrus).

Κατιρτζής [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη katirci = ο μουλαράς (katir = το μουλάρι)⁴⁹³.

Κατόλης [3], παρωνύμιο, από τη λέξη κατόπι που σαν ουδέτερο ουσιαστικό έχει την έννοια του δρόμου, για κάποιον, δηλαδή, που ακολουθούσε κατά πόδας⁴⁹⁴ ή ακόμη για κάποιον που συνήθιζε να επαναλαμβάνει συχνά το χρονικό επίρρημα «κατόπιν» που σημαίνει μετά, ύστερα, έπειτα.

Κατριοπλάς [1], αβέβαιης ετυμολογίας επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια με προέλευση από τον νομό Σερρών και απώτερη καταγωγή τη Ραιδεστό της Ανατολικής Θράκης. Πιθανόν να προέρχεται από τη σύνθεση τουρκικών λέξεων με την orla να σημαίνει (ο) πλάστης και το πρώτο συνθετικό είτε από τη λέξη katre = πτώση ή katri = τετράκις (σαν επίρρημα) ή ακόμη και kadri = γενναίος.

⁴⁸⁵ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 160

⁴⁸⁶ Μπερμπέρη Ασπασία, Μορφολογική Προσαρμογή και Λεξικοσημασιολογικός Δανεισμός των Τούρκικων Δανείων στα Αρχαία του Αλή Πασά (διπλωματική εργασία), Θεσσαλονίκη 2017, σελ. 193

⁴⁸⁷ Δαλακούρα Παρασκευή, ό.π., σελ. 124

⁴⁸⁸ <https://sozce.com>

⁴⁸⁹ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 174

⁴⁹⁰ <https://sozce.com/nedir/127882-gaskan>

⁴⁹¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 98

⁴⁹² <https://eranistis.net/wordpress/> Λεξικό λαϊκών και ιδιωματικών λέξεων της ελληνικής γλώσσας Η-Θ-Ι-Κ

⁴⁹³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 98

⁴⁹⁴ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 66

Κατσαγιάννογλου [1], σύνθετο επώνυμο, παρωνύμιο, με το πρώτο συνθετικό κατσά- να ερμηνεύεται: (1) από την τουρκική λέξη keçe (κετσέ ή κατσά) = το πύλημα, είδος υφάσματος από συμπιεσμένο μαλλί ή τρίχες, η τσόχα⁴⁹⁵, (2) από παραφθορά της τουρκικής λέξης kaçak = ο δραπετής, ο φυγάς (δες επώνυμα Κατσακίδης και Κατσάνης). Το δεύτερο συνθετικό του επωνύμου αναφέρεται στο κύριο όνομα Γιάννης και η κατάληξη στο τουρκικό πατρωνυμικό – oğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Κατσακίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kaçak = ο δραπετής, ο φυγάς (ρήμα kaçmak = δραπετεύω)⁴⁹⁶ αλλά και ο κλέφτης, ο λαθρέμπορος που διαφεύγει⁴⁹⁷ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κατσαμακίδης [1], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και με διπλή ερμηνεία: (1) από το κατσαμάκι, είδος ζυμαρικού, σαν χυλός με αλεύρι αραβοσίτου και πετμέζι ή λίιπαρή ουσία, στη Θράκη αλλά και σε άλλες περιοχές της βαλκανικής (αλβανικά και τουρκικά kaçamak, βουλγαρικά kaçamak, βλάχικα kačemačari), (2) κατά την τουρκική έννοια, από τη λέξη kaçamak= φυγή, πρόφαση, υπεκφυγή, δραπέτευση, κοπάνα, φευγιό⁴⁹⁸. Στο γλωσσικό ιδίωμα της Κρήτης κατσαμάκι είναι η κατσάδα⁴⁹⁹.

Κατσάνης [4], **Κατσάνος** [3], επώνυμα με ποικιλία ερμηνειών: (1) το πιθανότερο όλων να είναι παρωνύμιο από την τουρκική λέξη kaçan= ο φυγάς, αυτός που (δια)φεύγει. Οι φυγάδες αυτοί δεν ήταν απαραίτητα κλέφτες ή παράνομοι, ήταν και αυτοί που δεν υπάκουαν στον τουρκικό νόμο, δηλαδή οι φυγόδικοι, οι αντάρτες⁵⁰⁰, (2) παρωνύμιο, από την αλβανική ρίζα kaç- (= σκαρφαλώνω) ή το αλβανικό kaçani = ο τσιγγούνης⁵⁰¹, (3) πατριδωνυμικό ή/και επαγγελματικό, από το εθνικό Κατσάνος, ο κάτοικος των Κατσανοχωρίων (κοντά στα Γιάννενα), όπου οι κάτοικοι επιδιδίδοταν στο επάγγελμα του μεταπράτη κι έτσι έμεινε το επαγγελματικό κατσάνος = οπραματευτής προ του 18^{ου} αιώνα⁵⁰², ο γυρολόγος (δες το επώνυμο Κατσαούνης παρακάτω).

Κατσαούνης [1], επώνυμο με διαφορετικές ερμηνείες που μπορεί να κατηγοριοποιηθεί ως εθνικό, επαγγελματικό ή παρωνύμιο: (1) κατσαούνηδες είναι μια από τις φυλετικές ομάδες των Κουτσοβλάχων ποιμένων της Πίνδου που κατοικούσαν στα Κατσαουνοχώρια κοντά στα Γιάννενα. Συγκεκριμένα ήταν κάτοικοι 11 χωριών της Τσαρκοβίτσας, πλησιόχωροι και παραπλήσιοι των Κατσάνων (δες το σχετικό επώνυμο πιο πάνω), αλλά χωρικότεροι αυτών. Οι Κατσάνοι είχαν ακολουθήσει σε σημαντικό βαθμό το μεταπρατικό επιτήδευμα και είχαν γίνει έμποροι που γυρνούσαν από χωριό σε χωριό και αγόραζαν ή πουλούσαν διάφορα είδη. Λόγω της γειτνίασης, αλλά και άλλων κοινών σημείων, το κατσαούνης ερμηνεύεται κι αυτό ως ο γυρολόγος⁵⁰³, (2) οι Αρβανίτες και οι Βλάχοι της Ηπείρου και της Δυτικής Μακεδονίας αποκαλούν κατσαούνηδες τους γραικόφωνους ή γραικόφιλους Βλάχους που είχαν ενδεχομένως υιοθετήσει την ελληνική γλώσσα⁵⁰⁴, (3) οι αστοί Βλάχοι κάποιων μακεδονικών βλαχοχωριών (περιοχές Καστοριάς, Κοζάνης, Φλώρινας) και οι ομόγλωσσοι συντοπίτες τους, αποκαλούν κατσαούνηδες αυτούς που ασκούν το ποιμενικό επάγγελμα, για όσους έχουν μεγάλα κοπάδια χρησιμοποιούν τη λέξη κατς(ι)αν (ενικός αριθμός) / κατς(ι)ανji (πληθυντικός αριθμός)⁵⁰⁵, (4) κατά μια τελευταία εκδοχή που απλώς αναφέρεται, η λέξη κατσαούνης απαντάται στο κερκυραϊκό γλωσσικό ιδίωμα και είναι αυτός που δεν αποκαλύπτει μυστικά⁵⁰⁶. Η ερμηνεία αυτή ίσως αναφέρεται σε κάποιο χαρακτηριστικό των ανθρώπων της φυλής των

⁴⁹⁵ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 215

⁴⁹⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 99

⁴⁹⁷ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 76

⁴⁹⁸ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 40 και Φυτιλής Γιώργος, ό.π., σελ. 162

⁴⁹⁹ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 45

⁵⁰⁰ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 163-164

⁵⁰¹ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 242

⁵⁰² Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 144

⁵⁰³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 144 αλλά και <http://diadromesgr.blogspot.com/2010/03/blog-post.html>

⁵⁰⁴ <https://sarantakos.wordpress.com/2012/07/08/imerologiokotz/>

⁵⁰⁵ <http://diadromesgr.blogspot.com/2010/03/blog-post.html>

⁵⁰⁶ <http://kerkiraikolexiko.blogspot.com/2008/07/o.html>

κατσαούνηδων χωρίς φυσικά να ετυμολογεί ή να ερμηνεύει το επώνυμο.

Κατσαρός [2], παρωνύμιο, από το αρχαίο ελληνικό επίθετο άκανθρός < άκανθα, αυτός που έχει σγουρά μαλλιά. Το επίθετο κατσαρός σχηματίστηκε με την εξής σειρά: λατινικό cat(t)us (= γάτος) – θηλυκό cat(t)a (= γάτα) < βυζαντινό κάτ(τ)α ή γκάτ(τ)α (το δεύτερο από το βενετικό gatta) < υποκοριστικό κατίον < κατί < κατοί + κατάληξη –άρος < κατσαρός⁵⁰⁷.

Κατσιάς [2], παρωνύμιο, με πιθανές ερμηνείες: (1) από την ιδιωματική λέξη κατσιά που σημαίνει καθισιά, στάση, χρονικό διάστημα που κάποιος είναι καθισμένος⁵⁰⁸, (2) από την ιδιωματική λέξη κατσιάς = μικροκαμωμένος, κατσιασμένος (ρήμα κατσιάζω = μαζεύω σε όγκο, αδυνατίζω) < κατοί (γατί)⁵⁰⁹, (3) από τη σαρακατσάνικη λέξη κατσά (η) = η καθισιά, η χορευτική φιγούρα, το βαθύ κάθισμα του χορευτή⁵¹⁰, (4) κατσιά σε κάποια γλωσσικά ιδιώματα είναι η θέση.

Κατσικαρίδης [1], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό κατσικάρης (ο) = ο βοσκός αιγών (κατσικιών) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το ουσιαστικό κατσικι (το), κατσικά (η) ετυμολογείται κατά μια εκδοχή από το μεσν. κασικόν (πληθ. τα κασικά “τα γίδια”) < (αί)γικασικόν (με παραγωγικό τέρμα –ικόν) < (αί)γικάσιν / (αί)γικάκιν, υποκοριστικό του ελληνιστικού αιγικόν < αρχ. αίξ, αϊγός⁵¹¹ ή κατά άλλη εκδοχή από το αλβανικό kats (= γίδι) ή από το τουρκικό keçi (= γίδα), στα οποία προστίθενται οι καταλήξεις –ίκι και –ίκα⁵¹².

Κασιίκας [2], επαγγελματικό από το ουσιαστικό κασιίκας (ο) με μεταφορά του τόνου = ο έχων ή/και ο εκτρέφον κασιίκες. Πιθανόν και παρωνύμιο. Για την ετυμολογία του ουσιαστικού κασιίκα, δες το επώνυμο Κασικαρίδης.

Κατσούλας [5], παρωνύμιο, από τη λέξη κατσούλα = σκούφια, κάλυμμα κεφαλής, η οποία προέρχεται από το βλάχικο κατσιούλα < ρουμάνικο căciula < λατινικό cassula. Η κάπα με κατσούλα τον παλιό καιρό ήταν το κύριο εφόδιο για την αντιμετώπιση της κακοκαιρίας. Κατσούλα είναι, επίσης, η μικρή γάτα, η γατούλα < γατσούλα < κατσούλα. Η λέξη μπήκε στη γλώσσα τον μεσαίωνα: κατσούλα < κατούλα < καττούλα < κάττα < λατινικό cat(t)a (= γάτα, αρχαίο γαλή)⁵¹³.

Καφαντάρης [6], παρωνύμιο, από την τουρκική < περσική λέξη kafadar = σύντροφος, επιστήθιος φίλος⁵¹⁴.

Καφετζόπουλος [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kahveci = ο καφεπώλης και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Για την ετυμολογία της λέξης καφές, δες το επώνυμο Καφφές.

Καφήρας [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kâfir = αγνώμων, μοχθηρός, άπιστος, αρνητής του Θεού⁵¹⁵. Είναι χαρακτηρισμός που δινόταν σε μη μουσουλμάνους. Επίσης πιθανό είναι το επώνυμο να ερμηνεύεται από γλωσσικούς ιδιωτισμούς, όπως το δυτικομακεδονικό καφίρης (ο) = ο φτωχός, ο κακόμοιρος⁵¹⁶ ή το πελοποννησιακό κάφιρα (τα) = τα ανοίγματα της μύτης⁵¹⁷.

Καφφές [12], επώνυμο είτε απευθείας από το ουσιαστικό καφές (ο) είτε υποχωρητικώς από το επαγγελματικό καφετζής. Η λέξη καφές, γνωστή από τα μεσαιωνικά χρόνια < τουρκικά kahve < αραβικά qahwā, από την αιθιοπική επαρχία Kaffa που ήταν γνωστή ως τόπος παραγωγής καφέ. Από την τουρκική λέξη προήλθε και το γαλλικό café⁵¹⁸. Τα δύο [φφ] στο επώνυμο δεν

⁵⁰⁷ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 162-163

⁵⁰⁸ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 66

⁵⁰⁹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 144

⁵¹⁰ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 76

⁵¹¹ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 659

⁵¹² Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 164

⁵¹³ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 351-352

⁵¹⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 99, αλλά και Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 352

⁵¹⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 99

⁵¹⁶ <https://eranisistis.net/wordpress/> Λεξικό λαϊκών και ιδιωματικών λέξεων της ελληνικής γλώσσας Η-Θ-Ι-Κ

⁵¹⁷ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 129

⁵¹⁸ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 661

είναι σύμφωνα με την ιστορική ορθογραφία και λειτουργούν ως περιττό στολίδι (το ίδιο συμβαίνει και στα επώνυμα Ράλλης, Σαρρής, για περισσότερα δες υποσημείωση 120).

Κγμεσιάν [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αρμενία, άγνωστης ερμηνείας.

Κεϊβανίδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *keyvan* = ο ηλικιωμένος και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁵¹⁹.

Κελάδης [1], πατρωνυμικό, αναφέρεται ως κύριο όνομα, παραφθορά του Κελαϊδής = ο ομιλών τραγουδιστά, ο καλλίφωνος < από το ρήμα κελαηδῶ (θηλυκός τύπος Κελαϊδινή > Κελαηδίνα)⁵²⁰.

Κεμεντζεζίδης [3], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *kemençeçi* = αυτός που παίζει κεμεντζέ (ποντιακή λύρα) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁵²¹.

Κενάκης [1], επώνυμο αβέβαιης ερμηνείας. Η οικογένεια Κενάκη, με καταγωγή από τη Σινώπη του Πόντου, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια). Με βάση το στοιχείο αυτό, είναι πιθανόν να σχετίζεται με το κύριο όνομα Κεν < Κενάν (δεξ ετυμολογία στο επώνυμο Κενανίδης, αμέσως παρακάτω). Η κατάληξη –άκης είναι πατρωνυμική και το επώνυμο το συναντάμε με την ίδια ρίζα και με άλλες καταλήξεις (Κενίδης, Κενογλου αλλά και Κένος). Από την άλλη, η λέξη *ken* στην τουρκική γλώσσα αναφέρεται με μια σειρά διαφορετικών ερμηνειών, όπως: πόλη, κάστρο, μεγάλος αρουραίος (στην τοπική διάλεκτο της Κιουτάχειας), χοντρό ξύλο οροφής ή ξύλο πρεβαζιού (Άδανα, Σαμψούντα) αλλά και έχθρα, μνησικακία (*kén*, σε Σεβάστεια, Γκαζιαντέπ, Άδανα)⁵²². Επίσης, *ken* στο αρβανίτικο γλωσσικό ιδίωμα είναι ο σκύλος⁵²³.

Κενανίδης [1], πατρωνυμικό, από το τούρκικο βαπτιστικό όνομα *Kenan* και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁵²⁴. Το όνομα *Kenan* αναφέρεται στη Βίβλο, ως άμεσος απόγονος των Αδάμ και Νώε, έχει εβραϊκή προέλευση που σημαίνει κατοχή, θέση και τιμάται τόσο από τον χριστιανισμό όσο και από το Ισλάμ.

Κέντσαγας [1], παρωνύμιο, από τη σύνθεση των τουρκικών λέξεων *genç* = ο νεαρός, ο φρέσκος, ο καινούργιος και *ağa* = ο κύριος, ο αρχηγός⁵²⁵. Πιο πάνω αναφέρονται ξεχωριστά τα επώνυμα Αγάς και Γκέντσος.

Κεπαπτσόγλου [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *kebarci* = ψήστης κρεάτων και την πατρωνυμική κατάληξη –οğlu (ο γιος ή ο απόγονος)⁵²⁶.

Κεραμίδας [3], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό κεραμίδι (< μεσν. κεραμίδι(ν) < ελνστ. κεραμίδιον, υποκοριστικό του αρχ. κεραμής < κέραμος < ρήμα κεράννυμι = αναμειγνύω, ανακατεύω)⁵²⁷ και την παραγωγική κατάληξη –άς, ο κεραμοποιός.

Κερεμίδης [2], πατρωνυμικό, από το τούρκικο ανδρικό κύριο όνομα *Kerem* (< τουρκική *kerem* = μεγαλοψυχία) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁵²⁸.

Κέρογλου [2], παρωνύμιο ή μητρωνυμικό με την τουρκική κατάληξη –οğlu (ο γιος ή ο απόγονος). Πληροφορίες άμεσων συγγενών αναφέρουν ότι είναι παρατσούκλι που δόθηκε σε μια προπρογιαγιά που τυφλώθηκε στο ένα της μάτι (ίσως από την τουρκική λέξη *kör* = τυφλός). Η προέλευση, όμως, του επωνύμου από την Ανατολική Θράκη δικαιολογεί την ερμηνεία από το κύριο γυναικείο βαπτιστικό όνομα Κέρου και μάλιστα ως αυτούσιο χωρίς να βεβαιώνεται αν αποτελεί χαϊδευτικό των ονομάτων Κυριακή (αν και απαντάται στον Πόντο ως Κέρω), Κυράτσα

⁵¹⁹ <https://sozce.com/nedir/193246-keyvan>

⁵²⁰ Θεσσαλικό Ημερολόγιο, τόμος 60^{ος}, Λάρισα 2011, σελ. 301 και Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 144

⁵²¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 100

⁵²² <https://sozce.com/nedir/190624-ken>

⁵²³ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 124

⁵²⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 101

⁵²⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 50 και 70

⁵²⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 101

⁵²⁷ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 668

⁵²⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 101

ή Κυράνα⁵²⁹. Αλλά αναφέρεται, χωρίς να έχει πιθανότητες, η ερμηνεία από την τουρκική λέξη kere (η μία/η μοναδική φορά)⁵³⁰.

Κεσανίδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kesan = πρόσωπα, άτομα⁵³¹ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Αν το επώνυμο δεν προερχόταν από τη Γεωργία της πρώην ΕΣΣΔ θα μπορούσε, πιθανόν, να ερμηνευτεί και από την πόλη Κεσσάνη (Kesan) της Τουρκίας, στην Ανατολική Θράκη.

Κεσίδης [8], επώνυμο οικογένειας που έχει έρθει από τη Γεωργία (Σοχούμι) της πρώην ΕΣΣΔ, με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Αποτελεί παρωνύμιο, με αρκετές ερμηνείες: (1) από την ταταρική λέξη της Κριμαίας kes = πρόσωπο, που δόθηκε σε κάποιον με φωτεινή εμφάνιση ή ευχάριστα χαρακτηριστικά του προσώπου, (2) από την αρμένικη λέξη kes = μισό, πιθανόν να έχει σχέση με τη διαίρεση εδαφών, (3) από τη σανσκριτική λέξη kesa = μαλλιά, που δόθηκε σε κάποιον πρόγονο με πλούσια κόμη, (4) από την τουρκική λέξη kese = βαλάντιο, πορτοφόλι, σακούλα⁵³².

Κεσογλίδης [1], παρωνύμιο, εξελληνισμένη μορφή του Κεσόγλου⁵³³, από την τουρκική λέξη kese = βαλάντιο, πορτοφόλι, σακούλα (δες επώνυμο Κεσίδης) και την τουρκική πατρωνυμική κατάληξη –oglu (ο γιος ή ο απόγονος) που εξελληνίστηκε σε –ίδης.

Κετενίδης [2], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη keten = το λινάρι⁵³⁴ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Επίσης, κετένι είναι είδος γλυκίσματος (χαλβάς) από μέλι και αλεύρι με λεπτές ίνες σαν νήμα < keten helvasi, κατά λέξη λιναρένιος χαλβάς⁵³⁵.

Κεφαλάς [1], παρωνύμιο, ο έχων μεγάλο κεφάλι. Ίδιας σημασίας είναι και τα επώνυμα Βαλαβάνης (< τουρκική balaban), Βάλλας, Κουτρής και Μπάλλα (< αλβανική ballë).

Κεχαγιάς [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kâhya = διαχειριστής, επιστάτης, αντιπρόσωπος, επίτροπος⁵³⁶, ακόμη ο άρχοντας με μεγάλη ιδιοκτησία⁵³⁷.

Κηπουρίδης [2], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό κηπουρός (ο) < κήπος + όραω = αυτός που έχει για δουλειά τη φροντίδα του κήπου και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πολύ πιθανόν να αποτελεί εξελληνισμένη μορφή του επωνύμου Μπαξεβάνογλου ή Μπαξεβανίδης.

Κιάκης [4], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Ανατολική Θράκη. Σύμφωνα με μαρτυρίες, το όνομα Κιάκης προήλθε από αδυναμία κάποιου μικρού παιδιού να πει το όνομα Θεοδωράκης. Έτσι το όνομα που έδωσε η τραυλή γλώσσα του μικρού έμεινε στην οικογένεια ως επώνυμο, ενώ κάποιοι απόγονοι το μετέτρεψαν σε Κιακίδης. Επομένως, το επώνυμο, με αυτή την έννοια, μπορεί να θεωρηθεί περισσότερο πατρωνυμικό και λιγότερο παρωνύμιο⁵³⁸.

Κιαντικίδης [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), αβέβαιης ετυμολογίας. Πιθανόν να είναι εθνικό και να έχει σχέση με το τοπωνύμιο Καντίκιοι ή Κατίκιοι ή Καδήκιοι ή Γατίκιοι της Σαμψούντας, γνωστότερο περισσότερο ως Νέα Αμισός. Το ίδιο τοπωνύμιο υπάρχει και στις επαρχίες Σινώπης, Τοκάτης, Τραπεζούντας, Νικόπολης του Πόντου, στα Μάλγαρα, στη Γιάλοβα, στη Σεβάστεια, ενώ Καντίκιοι (Kadiköy) ονομάζεται και το πολυπληθές (αριθμεί σήμερα άνω των 500.000 κατοίκων) και κοσμοπολίτικο διαμέρισμα της ασιατικής πλευράς της Κωνσταντινούπολης (παλαιότερα γνωστή ως Χαλκηδόνα). Η ονομασία σημαίνει το χωριό (köy) του καδή (kadı) = του μουσουλμάνου ιεροδικαστή.

Κιατίδης [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), αβέβαιης

⁵²⁹ Αλμπανούδης Παύλος, ό.π., σελ. 299

⁵³⁰ Γιάννης Τζέμος, ό.π., σελ. 117

⁵³¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 102

⁵³² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 102

⁵³³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 102

⁵³⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 102

⁵³⁵ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 111

⁵³⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 103

⁵³⁷ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 112

⁵³⁸ Κιακίδης Π. Θεόδωρος, Ιστορία Σαμψοβίου και περιχώρων, περιοδικό Θρακικά, τόμος 32^{ος}, Αθήναι 1960, σελ. 254-255

ετυμολογίας. Πιθανόν να προέρχεται από την τουρκική λέξη *karı* = πόρτα.

Κιάρρι [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, αβέβαιης ετυμολογίας. Πιθανόν από την τουρκική λέξη *kâr* (κιάρι) = κέρδος⁵³⁹.

Κιβρακίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kivrak* δηλώνει τον ευκίνητο, τον γρήγορο, τον βιαστικό και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Κατά μια άλλη εκδοχή η λέξη *kivrak* = υφασμάτινο κάλυμμα που φορούσαν οι γυναίκες στο κεφάλι ή πάνω από τα ρούχα της⁵⁴⁰.

Κιοτέογλου [4], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *kötü* = ο δειλός, ο άνανδρος και την πατρωνυμική κατάληξη –oglu (ο γιος ή ο απόγονος)⁵⁴¹.

Κιούκου [3], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια από τη Βόρεια Ήπειρο, απαντάται και ως αλβανικό *Quku*, σε μεγάλη μάλιστα συχνότητα, αβέβαιης ετυμολογίας. Πιθανόν να προέρχεται από την αλβανική λέξη *qyqe* = ο κούκος⁵⁴². Ίσως και από την αλβανική λέξη *kuq* = κόκκινος (δες επώνυμο Κούκης). Επίσης, συναντάμε το όνομα Κιούκω ή Κιούκο ως υποκοριστικό του βαφτιστικού Κυριακή, οπότε σε αυτή την περίπτωση θεωρείται μητρωνυμικό⁵⁴³.

Κιούρος [3], επώνυμο αβέβαιης ερμηνείας. Σε αρκετές περιοχές της Ελλάδας (τσακωνική διάλεκτο, νότια Εύβοια, Κυκλάδες, Μέγαρα, Αίγινα, Δωδεκάνησα, Πόντος) παρατηρείται μια προφορά του [v] ως [u] και [ju] ως έναν από της βασικούς φωνητικούς αρχαϊσμούς (βλ. *κιουρά* < *κυρά*, *λιούκος* < *λύκος*, *κιούρτος* < *κυρτός*)⁵⁴⁴. Βάσει αυτού, το επώνυμο πιθανόν να είναι πατρωνυμικό και να προέρχεται από το κύριο όνομα *Κύρος* > *Κιούρος* (θηλυκό *Κιούρω*)⁵⁴⁵. Το όνομα *Κύρος* αποτελεί εξελληνισμένο τύπο του περσικού ονόματος *Kurush* ή *Kuruš* (= νεαρός ή αυτός που βλέπει μακριά) ή προέρχεται από τη λέξη *κύριος* που σημαίνει αφέντης⁵⁴⁶. Αναφέρεται και η εκδοχή ως παρωνύμιο με ετυμολογία από τις τουρκικές λέξεις *gür* = πολύς, άφθονος⁵⁴⁷, *küre* = καμίνι, εστία μεταλλουργού⁵⁴⁸, *kur* = ισοτιμία, φλερτ⁵⁴⁹ ή *kör* = τυφλός, όπως και από την αρβανίτικη λέξη *κιουρρ* = η μύξα, με παράγωγο το *κιούρος* ή *κιούρας* = ο μυξιάρης⁵⁵⁰.

Κουρτζίδης [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και με ποικιλία ερμηνειών, αντιφατικές οι περισσότερες μεταξύ τους, δείγμα της δυσκολίας ετυμολόγησης των επωνύμων: (1) η επικρατέστερη όλων, από τη λέξη *κουρτζής* που είναι ο φύλακας (αγροφύλακας ή δασοφύλακας) < τουρκ. *korucu*⁵⁵¹. Το ίδιο υποστηρίζει και ο Δ. Λιθοξόου στο Λεξικό των Δανείων της Ρωμαϊκής Γλώσσας. Την άποψη αυτή ενισχύουν προσωπικές μαρτυρίες κατοίκων της Λέσβου που φέρουν το συγκεκριμένο επώνυμο. Σύμφωνα με αυτούς, *κουρτζής* (πληθ. *κουρτζήδες*) ήταν οι ένοπλοι ιδιωτικοί τελωνοφύλακες που είχαν ορίσει κάποιες εταιρείες για την πάταξη του λαθρεμπορίου. Η γλωσσική πορεία είναι ίδια: *korucu* > *κουρουτζής* > *κουρτζής*. *Κουρτζής* στην αγιορείτικη κοινωνία είναι ο μοναχός που έχει επωμιστεί το διακόνημα της φύλαξης του δάσους της Μονής. Πέρα αυτών, η βιβλιογραφία δίνει και τις παρακάτω ερμηνείες: (2) ο κάτοικος της Γεωργίας < τουρκ. *Gürcü* = Γεωργία του Καυκάσου, (3) παρομοίως *κουρτσούς* (πληθ. *κουρτσούδες*) = ο Γεωργιανός στο φαρασιώτικο ιδίωμα και μεταφορικά ο καμαρωτός, ο όμορφος (σελ. 89), (4) από την τουρκική *kurt* = λύκος και την κατάληξη –τζης (-ci), (5) *κουρτζής* (πληθ. *κουρτζαίοι*) από την τουρκική *kurkzu* =

⁵³⁹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 43

⁵⁴⁰ <https://sozce.com/nedir/196748-kivrak>

⁵⁴¹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 44

⁵⁴² <https://el.glosbe.com/el/sq>

⁵⁴³ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 196

⁵⁴⁴ Παπαδάμου Ελένη, Διαχρονική και Διατοπική Εξέταση της Εξέλιξης του Υ (μεταπτυχιακή εργασία), ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2009, σελ. 17

⁵⁴⁵ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 190

⁵⁴⁶ <https://www.onomatologio.gr>

⁵⁴⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 71

⁵⁴⁸ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 61

⁵⁴⁹ Δαλακούρα Παρασκευή, ό.π., σελ. 153

⁵⁵⁰ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 128

⁵⁵¹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 48

γουνάρας, (6) το ευφωνότερο Κουρουτζής ο Τομπαίδης το ανάγει στο τούρκικο *kuru* = σκληρός, τραχύς.

Κιρτσάνης [1], πιθανόν πατρωνυμικό, από την υποκοριστική μορφή Κύρτσης του ονόματος Κυριάκος < ο του Κυρίου, ο αφιερωμένος στον Κύριο και την κατάληξη –άνης⁵⁵². Δες, επίσης, την ερμηνεία του επωνύμου Κίρτσης αμέσως πιο κάτω.

Κίρτσης [1], πατρωνυμικό, ως υποκοριστικό (*Kirstiu*, *Kirste* στους βλαχόφωνους του Νυμφαίου) του κύριου ονόματος Κυριάκος < ο του Κυρίου, ο αφιερωμένος στον Κύριο⁵⁵³. Αναφέρεται και η ερμηνεία, αν και λιγότερο πιθανή, από την τουρκική λέξη *kirci* = ο καμπίσιος (*kir* = ο κάμπος)⁵⁵⁴, οπότε σε αυτή την περίπτωση λογίζεται ως εθνικό που δηλώνει τόπο ή καταγωγή. Ίσως και από το ουσιαστικό κυρίτσης, υποκοριστικό του κύριος, άρχοντας, αξιωματούχος⁵⁵⁵. Στη μελέτη αναφέρεται και το επώνυμο Κύρτσης [2].

Κισκίνης [1], πατρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *keskin* = αιχμηρός, οξύς, βίαιος⁵⁵⁶.

Κισκούκης [2], αβέβαιης ερμηνείας. Πιθανόν να αποτελεί σύνθεση των λέξεων *κισ-* (άγνωστης σημασίας) και *-κούκης* (ο κόκκινος στο βλάχικο, στο αρβανίτικο και σε άλλα ιδιώματα). Ίσως πάλι να προέρχεται από την τουρκική λέξη *kesgük* = το λουρί του σκύλου⁵⁵⁷.

Κίτσας [3], πατρωνυμικό, υποκοριστική μορφή των κύριων ανδρικών ονομάτων Χρήστος (κυρίως) και Κυριάκος με την κατάληξη –ας. Εξίσου πιθανό να είναι μητρωνυμικό, από το γυναικείο υποκοριστικό Κίτσα του κύριου ονόματος Κυριακή.

Κίτσιος [3], **Κίτσος** [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικές μορφές των κύριων ανδρικών ονομάτων Χρήστος (κυρίως), Κυριάκος (για παράδειγμα ο Σουλιώτης Κίτσος Τζαβέλας), ακόμη και Χριστόδουλος⁵⁵⁸ ή Γεώργιος > Γκίρτσιος > Κίτσιος⁵⁵⁹.

Κλλόγκρι [2], επώνυμο από την Αλβανία, υπάρχει και ως *Kllogjери*, προέρχεται από τη λέξη *kallogjери* (ελληνικά καλόγερος) = ο υπηρέτης του Θεού που ζει στα μοναστήρια, ο μοναχός⁵⁶⁰.

Κοβάτσι [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, επαγγελματικό, από την αλβανική λέξη *kovas* = ο σιδεράς⁵⁶¹. Συνώνυμα είναι τα επώνυμα Δεμερτζής, Δεμυρτζόγλου, Σιδηρόπουλος, Σιδηράς, Σιδεράς.

Κοβλακάς [2], επαγγελματικό, ο γαλατάς στο ποντιακό ιδίωμα, από την τουρκική λέξη (*kovlak*) = ξύλινο δοχείο γάλακτος⁵⁶².

Κόγιας [3], επώνυμο με διάφορες ερμηνείες. Στην Καστοριά, από όπου προέρχεται η συγκεκριμένη οικογένεια που φέρει το επώνυμο, αλλά και σε άλλες περιοχές της Βόρειας Ελλάδας που έχουν δεχθεί επίδραση της σλάβικης γλώσσας, Κόγιο (*Kòjo*) είναι μορφή του κύριου ονόματος Νικόλαος, ακολουθώντας τη γλωσσική διαδρομή *Kòjo* < *Kòljo* < *Kòlja* < *Nìkòla* < Νικόλαος⁵⁶³. Υπάρχουν κι άλλες, εντελώς διαφορετικές ερμηνείες, που αναφέρονται παρακάτω: (1) από το επίθετο Κούγιας > Κόγιας (από τη σλάβικη λέξη *kuja*, ο πεταλωτής)⁵⁶⁴, (2) από την τούρκικη λέξη *koyu* (ο πυκνός, ο πηχτός, ο σκοτεινός)⁵⁶⁵, (3) από την αρβανίτικη λέξη *koje* (η κόρα του ψωμιού)⁵⁶⁶, (4) κούγιας για τους αρβανίτες ήταν ο άνθρωπος που οι Τούρκοι χρησιμοποιούσαν σαν κλητήρα, που έψαχνε να εντοπίσει και να ειδοποιήσει αυτούς που δεν υπάκουαν στις εντολές του τοπικού άρχοντα⁵⁶⁷.

⁵⁵² Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 196

⁵⁵³ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 196

⁵⁵⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 107

⁵⁵⁵ Ξέρρα Κωνσταντώ, Μπαρούτα Ευανθία, Τα οικογενειακά ονόματα των περιοχών Δρόπολης και Πωγωνίου

⁵⁵⁶ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 42

⁵⁵⁷ <https://sozce.com/nedir/192116-kesguk>

⁵⁵⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 146

⁵⁵⁹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σεραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 164

⁵⁶⁰ <https://www.namespedia.com/details/Kllogjери>

⁵⁶¹ <https://el.glosbe.com/sq/el/kovas>

⁵⁶² <http://efxinospontos.gr/eidiseis/2676-ioannis-lazaridis-ta-pontiaka-eponyma-kai-i-proelefsi-tous>

⁵⁶³ Χατζηδημητρίου Σεβαστός, ό.π., σελ. 388

⁵⁶⁴ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 79

⁵⁶⁵ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 124

⁵⁶⁶ Σταματοπούλος Δ. Δημήτρης, Ελληνικά επώνυμα από «Αρβανίτικα» παρατσούκλια,

⁵⁶⁷ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 142

Κογκαλίδης [1], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από το χωριό Κογκά της Τραπεζούντας με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κογκώλ [1], επώνυμο προερχόμενο από τη Ρωσία (Гоголь), παρωνύμιο, από τη ρώσικη λέξη гоголь (gógol) που είναι ένα είδος πάπιας με χαρακτηριστικό κίτρινο μάτι. Υπάρχουν κι άλλες ερμηνείες, όπως αυτή που δίνει στη λέξη gógol μια πιο ειρωνική σημασία που αποδίδεται σε κάποιο αλαζονικό άτομο ή αυτή που σημαίνει το χειμερινό γούνινο καπέλο σε σχήμα κώνου και κατ'επέκταση ένα στυλ κόμμωσης. Επίσης, οι Κοζάκοι ονόμαζαν гоголем ένα είδος σπαθιού ή μια συσκευή αλίευσης ψαριών⁵⁶⁸.

Κοζαϊτός [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kozacı = αυτός που αγοράζει και πουλά μεταξωτά κουκούλια (koza = το κουκούλι)⁵⁶⁹. Ο μεταξάς είναι irekci (irek = το μετάξι).

Κόζαρης [1], επαγγελματικό, από τη σλάβικη λέξη kozar = γιδοβοσκός⁵⁷⁰. Ίδιας σημασίας είναι τα επώνυμα Γίδαρης, Γιδάρης, Γίδαρος, Κατσικαρίδης που αναφέρονται παραπάνω.

Κοϊμτζίδης [3], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kuyumcu = ο χρυσοχόος, ο κοσμηματοπώλης⁵⁷¹ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Δες, επίσης, με την ίδια σημασία τα επώνυμα Κουγιουμτζίδης, Κουϊμτζίδης, Κουϊμτσίδης αλλά και το πιο εξελληνισμένο Χρυσοχοΐδης.

Κόκαντος [1], πιθανόν εθνικό, καθώς αναφέρεται το τοπωνύμιο Κόκάντος στην περιοχή της Τραπεζούντας⁵⁷². Η κατάληξη –άντ', –άντων που μετασχηματίσθηκε από τους λόγιους σε –άντης (αντίστοιχη των –ίδης, –ιάδης), χαρακτηρίζει πολλά επώνυμα του Πόντου, κάποια από τα οποία μετέπεσαν και σε τοπωνύμια (περισσότερο σε Χαλδία και Τραπεζούντα)⁵⁷³. Για την ερμηνεία του επωνύμου Κόκαντος, που αναφέρεται και ως τοπωνύμιο, δίνονται δύο εξηγήσεις που πλαισιώνουν την κατάληξη –άντ(ος): (1) από την τουρκική λέξη koka (κόκα) = το κάλυμμα του κεφαλιού που φορούσαν κάποιοι διοικητές, (2) η ίδια λέξη koka αναφέρεται και ως δεντρολίβανο ή ένα είδος μυτερού καλαμιού που φυτρώνει σε θάμνους⁵⁷⁴.

Κοκελίδης [1], αβέβαιης ερμηνείας, ίσως αποτελεί παραφθορά του επωνύμου Κογκαλίδης (που αναφέρεται πιο πάνω), πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από το χωριό Κογκά της Τραπεζούντας με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κόκινος [1], **Κοκκίνης** [2], **Κόκκινος** [2], τρεις μορφές επωνύμου με μικρές παραλλαγές. Παρωνύμιο, από το ελληνικό επίθετο κόκκινος = ο ερυθρός, αυτός που έχει κόκκινο πρόσωπο ή το χρώμα κόκκινο σε άλλα χαρακτηριστικά του σώματός του (π.χ. μαλλιά). Το επίθετο κόκκινος δεν υπήρχε στην κλασική αρχαιότητα, υπήρχε με την ίδια σημασία το ερυθρός. Σχηματίστηκε στα χριστιανικά χρόνια από το ουσιαστικό κόκκος (= κουκούτσι από καρπούς πουρναριού ή ροδιάς, με τα οποία έβαφαν ερυθρά, βαφική ουσία) και την κατάληξη –ινος⁵⁷⁵. Όμοιας σημασίας, διαφορετικής γλωσσικής προέλευσης, είναι τα επώνυμα Κούκης, Ρούσσοις.

Κόκκαλης [3], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό κόκκαλο με την κατάληξη –ης, κατά σύντμηση ο κοκκαλιάρης, ο ισχνός, ο αδύνατος. Στα επώνυμα αρβανίτικης προέλευσης, το Κόκκαλης, ετυμολογείται από τη λέξη κόκκα (κεφάλι) και τη λέξη κάλι (άλογο), επομένως, μεταφορικά, είναι αυτός που το κεφάλι του μοιάζει με του αλόγου και κατά κάποιο τρόπο, ο υπερήφανος, με ψηλά το κεφάλι⁵⁷⁶.

Κοκκινίδης [3], παρωνύμιο, από το επίθετο κόκκινος που δείχνει κάποιο χαρακτηριστικό του επονομαζόμενου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κόκκινος) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κοκκινόπουλος [2], παρωνύμιο, από το επίθετο κόκκινος που δείχνει κάποιο χαρακτηριστικό

⁵⁶⁸ <https://kakzovut.ru/familii/gogol.html>

⁵⁶⁹ <https://sozce.com/nedir/205200-kozaci>

⁵⁷⁰ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 166

⁵⁷¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 109-110

⁵⁷² <http://mavritthalassa.com/trabzon-caykara-holayisa-yesilalan-koyu-tarihcesi/>

⁵⁷³ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 223-224

⁵⁷⁴ <https://sozce.com/nedir/200896-koka>

⁵⁷⁵ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 355

⁵⁷⁶ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 132

του επονομαζόμενου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κόκκινος) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Κόκωβ [1], επώνυμο προερχόμενο από τη Ρωσία (Κοков) με την πατρωνυμική κατάληξη –ωβ με πιθανές ερμηνείες: (1) από τη ρώσικη λέξη κοκ = πόδια, να λειτουργεί δηλαδή ως παρωνύμιο για κάποιον με γρήγορα ή μακριά πόδια, (2) από τη λέξη κοκα που ήταν η ονομασία της νονάς παλαιότερα. Ίσως να δόθηκε ως επώνυμο σε κάποιον που μεγάλωσε με τη νονά του και όχι με τη βιολογική του μητέρα, (3) από τη λέξη κοκα = δώρο, να δόθηκε σε κάποιον από τη μεγάλη χαρά που ένιωσαν οι οικείοι του, όταν εμφανίστηκε στη ζωή τους⁵⁷⁷.

Κολεσιώτης [1], **Κολισιώτης** [1], εθνικό, δείχνει καταγωγή, ο προερχόμενος από το Κολέσι της Νεοκαισάρειας του Πόντου. Στους ονομαστικούς καταλόγους αγροτών προσφύγων της ΕΑΠ του 1928, το τοπωνύμιο αναφέρεται ως Κιολέονου, Κολέον, Κολέουν Κολέοϊ, ενώ στους σύγχρονους χάρτες ως Gölöñü. Η πλειοψηφία των προσφύγων από το χωριό αυτό εγκαταστάθηκε στον νομό Κοζάνης. Επίσης, ως Kiz Kolesi αναφέρονται οι Αργινούσες, 3 νησάκια στα παράλια της Τουρκίας, απέναντι από τη Λέσβο, που και αυτά αποτέλεσαν αφετηρία προσφύγων.

Κολέσωβ [1], επώνυμο προερχόμενο από το Καζακστάν (Κолесов) της πρώην ΕΣΣΔ, με ετυμολογία από τη ρωσική λέξη Колесо = τροχός και την πατρωνυμική κατάληξη –ωβ⁵⁷⁸, οπότε είναι παρωνύμιο ή επαγγελματικό, να έχει δηλαδή την έννοια του μεταφορέα, του αμαξά.

Κόλκος [2], η συλλαβή [κο] που υπάρχει και λειτουργεί ως υποκοριστικό σλάβικων κύριων ονομάτων (δες τα Βιτάσκος, Ίλκος, Μίσκος, Νάσκος, Στάικος, Στόικος), οδηγεί στην εκδοχή, ως πατρωνυμικό, από το Κόλκο, υποκοριστικό του ονόματος Κόλο (ο Νικόλαος στα σλάβικα)⁵⁷⁹. Κατά μια άλλη έννοια είναι παρωνύμιο, από τη βουλγαρική λέξη колко = πόσος, -η, -ο (λειτουργεί ως ερωτηματική αντωνυμία)⁵⁸⁰.

Κολντρέου [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, άγνωστης ερμηνείας.

Κομβόκης [1], πατριδωνυμικό. Από τα μέσα του 18^{ου} έως τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ήταν πολλοί οι Ηπειρώτες που άφηναν την άγονη γη τους και αναζητούσαν καλύτερη τύχη στα εύφορα εδάφη της Μακεδονίας. Μεταξύ αυτών ήταν και τα μέλη της οικογένειας Κομβόκη που εγκαταστάθηκαν στη Δράμα, προερχόμενα από το χωριό Κομπότι Άρτας, που ετυμολογικά εξηγεί το επώνυμο⁵⁸¹.

Κομλίκης [5], **Κομπλίκης** [1], αν και το συγκεκριμένο ανήκει σε οικογένεια που κατάγεται από τη Θάσο, το συναντάμε ως επώνυμο σε Ρωσία (Комлик) κυρίως και Ουκρανία κι εκεί βρίσκεται η ερμηνεία του με 4 μάλιστα εκδοχές: (1) από την ουκρανική λέξη комель (комлик) που στα ρώσικα μεταφράζεται ως το κάτω μέρος της φυτού ή δέντρου και μεταφορικά δίνεται σε κάποιο κοντόχοντρο άτομο, (2) από τη λέξη комель που είναι το ζεστό γούνινο καπέλο με φαρδιά καλύμματα που προστατεύουν τα αυτιά, (3) από τη ρώσικη λέξη комель που είναι ένα σπίτι αγροτών στο βόρειο τμήμα της Ρωσίας, το οποίο είναι κοινής ωφέλειας, (4) πιθανόν να είναι παραλλαγή της λέξης калмыки (Kalmyk) που αναφέρεται σε μια νομαδική φυλή στην επικράτεια της σύγχρονης Ουκρανίας⁵⁸².

Κομντής [1], επώνυμο που προφανώς δηλώνει ιδιότητα ή κατά κάποιο τρόπο επάγγελμα ή καταγωγή. Κομιτατζής ή κομίτης (βουλγαρικά, σλαβομακεδονικά Комити, Komiti, ρουμανικά Comitaḡiu, τουρκικά Komitaci, σαρακατσάνικα κουμίτις), ήταν ο αντάρτης, μέλος μιας μυστικής επαναστατικής οργάνωσης που δρούσε στα Βαλκάνια εναντίον των οθωμανικών αρχών. Ιδιαίτερα στη Μακεδονία, η λέξη, χαρακτήριζε τους εξαρχικούς ελληνικής καταγωγής που μεταστράφηκαν και υπηρετούσαν τους σκοπούς της Βουλγαρίας, διαχωρίζοντάς τους έτσι

⁵⁷⁷ <http://www.ufolog.ru/names/order/Кокков>

⁵⁷⁸ <http://www.ufolog.ru/names/order/Колесов>

⁵⁷⁹ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 215

⁵⁸⁰ <https://bg.wiktionary.org/wiki/>

⁵⁸¹ <https://xronikadramas.gr/oi-eyandroi-ipeirotis-tis-dramas/>

⁵⁸² <http://www.ufolog.ru/names/order/Комлик>

από τους καθεαυτού Βούλγαρους⁵⁸³. Στα δίγλωσσα χωριά των Σερρών, η λέξη κομίτας χρησιμοποιούνταν ως παρατσούκλι για κάποιον που έκλεβε⁵⁸⁴. Στα επώνυμα η ορθογραφία δεν παίζει ιδιαίτερο ρόλο, η γραφή της συλλαβής [μυ] με [υ], οδηγεί σε έναν εσφαλμένο συσχετισμό με τη λέξη μύτη.

Κονταξής [2], επαγγελματικό, με δύο ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη kundakci = ο πυρπολητής⁵⁸⁵, (2) οι λέξεις κοντός και κόνταξ (γεν. κόντακος) είναι αρχαίες και η κύρια σημασία της είναι «μεγάλο ξύλινο ραβδί». Το κοντάκιο είναι υποκοριστικό του ουσιαστικού κόνταξ και σημαίνει με τη σειρά του: α) μικρό ξύλινο ραβδί, γύρω στο οποίο τυλίγεται ο πάπυρος επίσημου εγγράφου, β) ξύλινο τμήμα των φορητών όπλων, πάνω στο οποίο προσαρμόζεται η κάνη (τμήμα του κοντακίου είναι ο κόπανος ή υποκόπανος). Από τη σημασία «κοντάκι όπλου» βγαίνει το επαγγελματικό ουσιαστικό κοντακ-τοής = ο κατασκευαστής κοντακιών, με το επίθημα -τοής να προέρχεται από το τουρκικό -ci⁵⁸⁶.

Κοντογιαννάκης [1], σύνθετο επώνυμο, παρωνύμιο, από το επίθετο κοντός (που δηλώνει σωματική ιδιότητα, δηλαδή μικρό ύψος) και το υποκοριστικό όνομα Γιαννάκης < Ιωάννης.

Κοντοθανάσης [1], σύνθετο επώνυμο, παρωνύμιο, από το επίθετο κοντός (που δηλώνει σωματική ιδιότητα, δηλαδή μικρό ύψος) και το κύριο όνομα Θανάσης < Αθανάσιος.

Κοπαζίδης [1], επώνυμο οικογένειας ποντιακής καταγωγής (κατάληξη -ίδης που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο) που ήρθε από την Ουκρανία της πρώην ΕΣΣΔ. Είναι παρωνύμιο ή επαγγελματικό, καθώς στις σλαβικές γλώσσες η λέξη копань σημαίνει σκάψιμο. Την ίδια περίπου σημασία έχει και η τουρκική λέξη koraç = τσάπα και η βουλγάρικη korač = νεκροθάφτης, τσάπα ή κασμάς < ρήμα koraja = σκάβω⁵⁸⁷. Επομένως, επαγγελματικά, θα μπορούσε να χαρακτηρίσει έναν σκαπανέα.

Κόπανος [2], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό κόπανος (ο), ένα κομμάτι επιμήκους σκληρού ξύλου με λαβή που χτυπούσαν τα ρούχα (ιδιαίτερα τα χοντρά), τα υφαντά χαλιά και σκεπάσματα στο νερό για να τα καθαρίσουν. Με τον κόπανο ξεσπύριζαν ορισμένα δημητριακά (φακές, κουκιά) που δεν τα πήγαιναν στο αλώνι, λόγω μικρής ποσότητας ή χτυπούσαν το γάλα στον ξύλινο κάδο για να βγάλουν βούτυρο. Μεταφορικά η λέξη κόπανος χρησιμοποιείται μειωτικά για τον κουτό, τον ανόητο άνθρωπο⁵⁸⁸.

Κόρα [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια αλβανικής καταγωγής με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) παρωνύμιο από τη σλαβική λέξη kora που σημαίνει τη φλούδα, την κρούστα⁵⁸⁹, (2) επαγγελματικό από την αλβανική λέξη korri = θερίζω, οπότε κόρας είναι ο θεριστής⁵⁹⁰.

Κορεζιάνος [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), αντί του Κορενεξενός, ο καταγόμενος από το χωριό Κορόνεξα (ή Κορόνιξα), ΒΔ της Αργυρούπολης του Πόντου⁵⁹¹.

Κόρμπας [1], επώνυμο με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) παρωνύμιο, από την αρβανίτικη λέξη korb = ο μαυρομάλης⁵⁹² και την κατάληξη -ας. Στους γλωσσικούς ιδιωτισμούς της Δυτικής Μακεδονίας βρίσκουμε το επίθετο γκόρμπος = μαύρος, μέλας, ο σκούρος χαρακτηρισμός μαύρων αιγοπροβάτων, μεταφορικά ο άθλιος και το ουσιαστικό κόρμπου = ο κόρακας⁵⁹³, (2) επαγγελματικό, από την ιταλική λέξη corba = το κοφίνι < λατ. corbis, επομένως ο κατασκευαστής κοφινιών, ο κοφινάς⁵⁹⁴.

⁵⁸³ <https://el.wikipedia.org/wiki/>

⁵⁸⁴ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος. Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 168

⁵⁸⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 108

⁵⁸⁶ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 357

⁵⁸⁷ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 106-107

⁵⁸⁸ <https://lexikolefkadas.gr/koranos-o/> και Φυτιλής Γιώργος, ό.π., σελ. 171

⁵⁸⁹ Ζαροδήμος Γιώργος, Κρικελιώτικα Επώνυμα, ό.π., σελ. 5

⁵⁹⁰ https://ellines-albanoi.blogspot.com/2009/05/blog-post_8940.html

⁵⁹¹ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 222 και 227

⁵⁹² Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 42

⁵⁹³ <https://eranistis.net/wordpress/> Λεξικό λαϊκών και ιδιωματικών λέξεων της ελληνικής γλώσσας Γ

⁵⁹⁴ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 51

Κόρτσα [2], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία (Κορσα) που δείχνει καταγωγή (εθνικό). Από την αλβανική πόλη Κορξë (στα ελληνικά Κορυτσά)⁵⁹⁵. Πιθανή και η ερμηνεία του ως παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη goritsë= η αγριοαχλαδιά⁵⁹⁶.

Κοσμανίδης [3], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και το τουρκικό ανδρικό κύριο όνομα Κοσμάν (Kosman) που μπορεί να προέρχεται είτε από την τουρκική λέξη koşman = τρέξιμο, είτε να αποτελεί μορφή του ελληνικού ονόματος Κοσμάς (Κουσμάν στα αρομανικά⁵⁹⁷, δες ετυμολογία στο επώνυμο Κοσμάς) ή ακόμη παραφθορά του τουρκικού ανδρικού ονόματος Οσμάν.

Κοσμάς [2], πατρωνυμικό, σε πτώση ονομαστική, από το ελληνικό κύριο ανδρικό όνομα Κοσμάς που εμφανίζεται στη χριστιανική εποχή και παράγεται από το ουσιαστικό κόσμος που στην κλασική αρχαιότητα δήλωνε την ευταξία, το στολίδι (εξού και η λέξη κόσμημα) και σημαίνει αυτόν που αγαπάει την ευταξία, τον στολισμό ή αυτόν που έρχεται σε επαφή με τους ανθρώπους, τον κοσμικό⁵⁹⁸.

Κοσμερίδης [1], παρωνύμιο από την τουρκική λέξη hos-meriyem (χοζμερί ή κοσμαρί ή κοσμάρι) = γλύκισμα κατασκευασμένο από νωπό τυρί, ζάχαρη και αλεύρι και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁵⁹⁹. Λιγότερο πιθανό να σχετίζεται με το χωριό Κομερά (σημερινό Yalincak) στην περιοχή της Τραπεζούντας.

Κοσμίδης [4], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κοσμάς (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κοσμάς) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κοσωφίδης [8], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανολογείται, σύμφωνα με μαρτυρία, ότι δόθηκε σαν όνομα, όταν κάποιος πρόγονος σκότωσε με την κοσά (γεωργικό εργαλείο για το κόψιμο των χόρτων) έναν όφι (φίδι). Λιγότερο πιθανό να είναι πατριδωνυμικό και να προέρχεται από το τοπωνύμιο Κούσοβο Κιλκίς, νομό από όπου προέρχεται η συγκεκριμένη οικογένεια. Το Κούσοβο, που η σλάβικη μορφή του είναι

οσονο, πήρε το όνομα του από το ουσιαστικό kosb = ο κότσυφας και την κατάληξη –ονο⁶⁰⁰. Κατά μια άλλη εκδοχή, το χωριό Κούσοβο (σημερινή ονομασία Κοκκινιά), αλλά και άλλα συναφή τοπωνύμια, ερμηνεύονται από τη σλαβική λέξη (κοσά) = το δρεπάνι, η οποία είναι σε ευρεία χρήση στη βλάχικη, την αλβανική και την ελληνική γλώσσα και σημαίνει περιοχή ή οικισμός, όπου υπάρχει κάποιο φυσικό κόψιμο του εδάφους (αυχένας, φαράγγι)⁶⁰¹.

Κοτανίδης [6], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kotan = αλέτρι, άροτρο (κοτάν στα ποντιακά)⁶⁰² και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κοτζαγιάννογλου [1], παρωνύμιο, από τη σύνθεση της τουρκικής λέξης koca = μεγάλος, του κύριου ονόματος Γιάννης και της τουρκικής κατάληξης –oğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Κοτζαμπογιούκογλου [1], παρωνύμιο, από τη σύνθεση των τουρκικών λέξεων koca = μεγάλο, biyik = μουστάκι (δηλαδή, ο έχων μεγάλο μουστάκι, ο μουστακαλής) και την τουρκική κατάληξη –oğlu (ο γιος ή ο απόγονος)⁶⁰³.

Κοτλιδόπουλος [1], με καταγωγή από τη Δυτική Μακεδονία (νομό Γρεβενών), παρωνύμιο από την ιδιωματική λέξη κουτελίδας > κοτλίδας (= ο έχων ευρύ μέτωπο – κούτελο) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Κοτρώτσιος [2], επώνυμο με πιθανές ερμηνείες: (1) παρωνύμιο από τη λατινική λέξη curtus = κοντός με μετάθεση του [r] και την κατάληξη –occio⁶⁰⁴. Στα Επτάνησα υπάρχει το επώνυμο

⁵⁹⁵ <https://el.wikipedia.org>

⁵⁹⁶ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 119

⁵⁹⁷ Πόποβιτς Γ. Ντούσαν, Αρμάνοι Βλάχοι στα Βαλκάνια, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 2010, σελ. 381

⁵⁹⁸ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 31

⁵⁹⁹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 46 και 111

⁶⁰⁰ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 146

⁶⁰¹ Ασημάκης Στάθης, ό.π., σελ. 96

⁶⁰² <https://sozce.com/nedir/204621-kotan>

⁶⁰³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 46 και 109

⁶⁰⁴ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 155

Κοτρώκης και Κοτροκόης, η εξέλιξη Κοτρώκης > Κοτρώτσης > Κοτρώτσος είναι εύλογη⁶⁰⁵, (2) πατρωνυμικό, μορφή του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος > Κωνσταντίνης > Κωτίνης > Κωτόνης (χείλωση i > u λόγω του τόνου) > Κωτρώνης⁶⁰⁶, (3) πατρωνύμιο από τις ιταλικές λέξεις quattro = τέσσερα + occhio = μάτι, δηλαδή κοτρώτσος αυτός με τα τέσσερα μόνο μάτια του, ο ολομόναχος ή κατά μια άλλη εκδοχή των ίδιων λέξεων ο έχων τέσσερα μάτια, ο πανέξυπνος, (4) από την ιταλική λέξη quattrocchi = αυτός που φοράει γυαλιά⁶⁰⁷.

Κοτσακίδης [1], πατρωνύμιο, από την τουρκική λέξη koçak = ανδρείος, γενναίος, θαρραλέος⁶⁰⁸ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κοτσαπεϊδης [1], επαγγελματικό ή πατρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kocabeý (koca = μεγάλος + bey = μπέης, άρχοντας, ευγενής, πλούσιος) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κότσιφας [4], πατρωνύμιο από το πουλί κότσυφας.

Κόττας [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος, κυρίως στα βορειότερα γλωσσικά ιδιώματα.

Κουγιουμτζίδης [1], **Κουϊμτζίδης** [1], **Κουϊμτσιδης** [2], τρεις μορφές επωνύμου με μικρές παραλλαγές. Είναι επαγγελματικό από την τουρκική λέξη kuyumcu = ο χρυσοχόος, ο κοσμηματοπώλης⁶⁰⁹ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Αντίστοιχης σημασίας είναι και τα επώνυμα Κοϊμτζίδης [3] και Χρυσοχοϊδης (δες ετυμολογία παρακάτω).

Κουζιμένκο [1], επώνυμο μαθητή με προέλευση από την Ουκρανία (Kuzmenko, Кузьменко στα ρωσικο-ουκρανικά). Είναι πατρωνυμικό επώνυμο και προέρχεται από το ανδρικό κ ύριο όνομα Kosma (ρωσοποιημένη μορφή Kuzma) και αυτό από το ελληνικό όνομα Κοσμάς που εμφανίζεται στη χριστιανική εποχή και παράγεται από το ουσιαστικό κόσμος που στην κλασική αρχαιότητα δήλωνε την ευταξία, το στολίδι (δες επώνυμο Κοσμάς). Το πατρωνυμικό επίθυμα –enko, σύνηθες στα ουκρανικά επώνυμα, σημαίνει μικρός ή γιος αυτού⁶¹⁰.

Κουζόγλου [3], η τούρκικη κατάληξη ονομάτων –oğlu αποδίδεται ως γιος, απόγονος. Για το α' συνθετικό του επιθέτου υπάρχουν διάφορες ερμηνείες: (1) στο μικρασιατικό ιδίωμα της Ιννεπόλεως υπάρχει το ρήμα κούζω που προέρχεται από το αρχαίο ρήμα κοῖζω (καλώ κάποιον με το όνομά του, προσκαλώ). Πιθανόν λοιπόν κούζος να σημαίνει ο κλητήρας, ο καλών⁶¹¹ και να κατατάσσεται στα επαγγελματικά, (2) ο τονισμός στο [o] οδηγεί στην πιθανότητα, που είναι ίσως και η μεγαλύτερη, να προέρχεται από την τούρκικη λέξη kuzu (αρνί)⁶¹², επομένως αναφερόμαστε πάλι σε επαγγελματικό που ασχολείται με τη συγκεκριμένη κτηνοτροφία, (3) αναφέρονται τα γυναικεία βαφτιστικά ονόματα Κούζα, Κουζού, Κουζηνή, οπότε μπορεί να θεωρηθεί μητρωνυμικό⁶¹³, (4) λιγότερο πιθανή η προέλευση από το ελληνικό ουσιαστικό κούζα (στάμνα, δοχείο χωρίς χερούλι), εξού και το επίθετο κουζουλός (ο άμυαλος, ο αστόχαστος)⁶¹⁴.

Κούζωβ [1], επώνυμο προερχόμενο από τη Ρωσία, επαγγελματικό, από τη ρώσικη λέξη кузов που είναι το καλάθι από λυγισμένα κλαδιά ή φλοιό σημύδας που χρησιμοποιείται ως κυψέλη, επομένως μπορεί να δόθηκε σε κάποιον που ασχολούνταν με το πλέξιμο καλάθιών ή σε κάποιο μελισσοκόμο⁶¹⁵.

Κουίνογλου [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kuyu (κουίν στα ποντιακά) = πηγάδι, λάκκος αλλά και υπόγειο και την πατρωνυμική κατάληξη –oğlu (ο γιος ή ο απόγονος)⁶¹⁶. Πιθανόν να δόθηκε σε κάποιον πρόγονο που άνοιγε πηγάδια ή λάκκους.

⁶⁰⁵ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 243

⁶⁰⁶ Ταχινούλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 131

⁶⁰⁷ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 190

⁶⁰⁸ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 174

⁶⁰⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 109-110

⁶¹⁰ <https://www.analizfamili.ru/Kuzmenko/>

⁶¹¹ Greek Genealogy (<http://greekgeneo.blogspot.gr/2014/02/blog-post.html>)

⁶¹² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 110

⁶¹³ Ταχινούλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 172

⁶¹⁴ Υδρία Cambridge Ήλιος: Λεξικό της ελληνικής γλώσσας, εκδ. 4 Ε, Αθήνα 1992, σελ. 218

⁶¹⁵ <http://www.ufolog.ru/names/order/кузов>

⁶¹⁶ <https://www.pontosnews.gr/639996/pontos/pontiako-lexiko/>

Κουκάρας [4], επώνυμο με διαφορετικές μεταξύ τους ερμηνείες. Πιθανότερη όλων η προέλευση – με παρατονισμό - από τη λέξη κουκαράς. Ο κουκαράς στα χωριά του Πόντου ήταν ένα σκιάχτρο φτιαγμένο από ένα μεγάλο κρεμμύδι και επτά φτερά κότας, ισάριθμα με τις εβδομάδες της Μεγάλης Σαρακοστής, που χρησίμευε για να τις μετρούν πιο εύκολα μέχρι το Πάσχα⁶¹⁷, αλλά και ως φόβητρο των μικρών παιδιών που ζητούσαν μη νηστήσιμα φαγητά κι αυτό με ένα επιτήδιο φύσημα περιστρεφόταν και τα φόβιζε. Στο τέλος κάθε εβδομάδας της Σαρακοστής, αφαιρούσαν κι ένα φτερό⁶¹⁸. Οι επόμενες ερμηνείες έχουν ως βάση τη μεγέθυνση (κατάληξη –άρας) του ονόματος Κουκάς: (1) κουκάς στα χωριά της Βοιωτίας είναι το πήλινο δοχείο μικρομεσαίου μεγέθους, συνήθως με καπάκι, που χρησιμοποιείται για την αποθήκευση ελιών κ.ά.⁶¹⁹, (2) από την τουρκική λέξη kuka (κουβάρι από κλωστές αλλά και είδος καπέλου)⁶²⁰, (3) κουκάς, είναι αυτός που τρώει πολλά κουκιά ή που παράγει κουκιά⁶²¹. Τέλος, το κουκάρι (κουκκάρ', σε κάποια γλωσσικά ιδιώματα) είναι ο μικρός βολβός κρεμμυδιού για μεταφύτευση⁶²²,

Κούκης [4], παρωνύμιο, από την αρβανίτικη λέξη kuq (ο κόκκινος)⁶²³. Αντίστοιχης σημασίας επώνυμα είναι τα Κόκκινος, Κοκκίνης, Κοκκινίδης, Κοκκινόπουλος, Ρούσος (δες τις σχετικές ετυμολογίες). Η οικογένεια είναι βλάχικης καταγωγής. Μικρότερης πιθανότητας να είναι πατρωνυμικό ως εξέλιξη του κύριου ανδρικού ονόματος Κωνσταντίνος, αν και υπάρχουν αναφορές με το συγκεκριμένο υποκοριστικό.

Κούκος [1], παρωνύμιο από το νυκτόβιο πτηνό κούκο (ηχομιμητική λέξη από τη λαλιά που βγάζει το πτηνό, κόκκυξ στα αρχαία ελληνικά). Οι ερμηνείες από το ανδρικό κύριο όνομα Κωνσταντίνος, το ιταλικό βαπτιστικό Cucco και από το είδος καπέλου, καλλύμματος της κεφαλής, κρίνονται λιγότερο πιθανές.

Κουκουβέτσιος [1], επώνυμο με τρεις πιθανές ερμηνείες: (1) αν και η κατάληξη –έτσιος δε χαρακτηρίζει πατριδωνυμικά (εθνικά) επώνυμα, είναι πολύ πιθανό να προέρχεται από το τοπωνύμιο Κόκοβα ή Κούκοβα (Πολυδένδρι) του νομού Ημαθίας ή Κυκονο στα σημερινά Σκόπια, (2) πατρωνυμικό, ως εξέλιξη των ανδρικών κύριων ονομάτων Κωνσταντίνος ή Γεώργιος > Γκώγος > Γκουγούδης > Κουκούδης > Κουκουδάκης > Κουκουβάκης > Κουκουβάτσης > Κουκουβέτσιος⁶²⁴, (3) παρωνύμιο, υποκοριστικός τύπος του ουσιαστικού κύεινεάο (η κουκουβάγια στα βλάχικα)⁶²⁵ + την κουτσοβλάχικη παραγωγική κατάληξη –utšix κατά το hiku – hikutšix (< μικκός, μικρός)⁶²⁶.

Κουκούλης [15], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Παπά – Σκάλα Σμύρνης, από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924. Σύμφωνα με πληροφορίες⁶²⁷ δόθηκε ως παρωνύμιο στον Δημήτριο Δίχτη ή Δείκτη (Κουκούλη), που ως εθελοντής στον στρατό της Μ. Ασίας το 1919, τραυματίστηκε στο κεφάλι και για να κρύψει τα σημάδια φορούσε πάντα μια κουκούλα < από το ουσιαστικό κουκούλα = το κάλυμμα της κεφαλής με όπες για τα μάτια, το στόμα και τη μύτη με ή χωρίς προσάρτηση σε άλλο ρούχο (< λατινικό cuculla). Η βιβλιογραφία, επίσης, αναφέρει και τις ερμηνείες: (1) από το ουσιαστικό κουκούλι = βράχος, πέτρα, λέξη που σχηματίστηκε ως υποκοριστικό του ουσιαστικού κουκούλα (δες παραπάνω)⁶²⁸, (2) από το ουσιαστικό κουκούλι = το περίβλημα μέσα στο οποίο

⁶¹⁷ Άκογλου Κ. Ξενοφώντας, Λαογραφικά Κοτυώρων, από τη ζωή του Πόντου, Τυπογραφείο Γ. Π. Ξένου, Αθήνα 1939

⁶¹⁸ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 215

⁶¹⁹ Αρχαίες ελληνικές λέξεις που επεβίωσαν στα χωριά (<https://www.phorum.gr/viewtopic>)

⁶²⁰ Γιάννης Τζέμος, ό.π., σελ. 128

⁶²¹ <http://qbrainblog.blogspot.gr/2014/07/oy.html>

⁶²² Παζαράς Θεοχάρης Ν., Τ' Απανουμίτ' κα, Θεσσαλονίκη 2012, σελ. 100

⁶²³ Σταματόπουλος Δ. Δημήτρης, ό.π.

⁶²⁴ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σεραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 172-173

⁶²⁵ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 82

⁶²⁶ Ντίνος Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 115

⁶²⁷ facebook /Δημήτρης Ραλλής-Ν.Κορδελιό

⁶²⁸ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 151

αναπτύσσονται οι προνύμφες των εντόμων⁶²⁹, (3) από το υποκοριστικό Κουκούλιας ή Κουκουλιός του κύριου ονόματος Νικόλαος⁶³⁰.

Κουκουλιάτας [1], παρωνύμιο, από τη βλάχικη λέξη cúculétă = κουκούλα, σκούφος που καλύπτει ολόκληρο το κεφάλι εκτός από τα μάτια⁶³¹.

Κουκουσάς [8], παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη κουκουσιά ή κουκοσιά ή γκουγκούσα = η καρδιά. Η καταγωγή της οικογένειας Κουκουσά είναι από τη Σκοτίνα Πιερίας.

Κουκούσης [4], παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη κουκουσιά ή κουκοσιά ή γκουγκούσα = η καρδιά.

Κουκουτσιλής [1], παρωνύμιο από την ιδιωματική λέξη κουκουτσέλας ή κουκουτσέλ' = ο μικρός πετεινός, το μικροκαμωμένο παιδί⁶³². Πολύ πιθανή η ερμηνεία του από τη σύνθεση της αρβανίτικης λέξης κούκου (γουργωτά και πεταχτά μάτια σαν της κουκουβάγιας, μεταφορικά τα έξυπνα μάτια)⁶³³ και το υποκοριστικό όνομα Τσίλης, μορφή του Βασίλειος.

Κουλακιώτης [2], πατριδωνυμικό (εθνικό), αυτός που κατάγεται ή προέρχεται από την Κουλακιά (σημερινή κωμόπολη Χαλάστρα Θεσσαλονίκης) < τουρκική λέξη kule = πύργος.

Κουλαξίδης [1], παρωνύμιο από την τουρκική λέξη kulaksiz (kulak = αντί + στερητικό μόριο siz = χωρίς), δηλαδή αυτός που δεν έχει αντί/ά⁶³⁴. Εδώ, η κατάληξη –ίδης δεν είναι πατρωνυμική αλλά είναι παραφθορά της τουρκικής siz.

Κουλαουζίδης [1], παρωνύμιο από την τουρκική λέξη kilavuz = οδηγός και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁶³⁵. Μερικές φορές το ουσιαστικό κολαούζος αποκτά και μεταφορική σημασία και σημαίνει τον ενοχλητικό.

Κουλόγλου [3], παρωνύμιο από την τουρκική λέξη kuloglu που αναφέρεται στα παιδιά του αποθανόντα πατέρα που παντρεύτηκαν και όπως κι αυτός, υπηρέτησαν στον στρατό⁶³⁶. Πιθανόν και από την ελληνική λέξη κουλός (ο μονόχειρας ή αυτός που δεν έχει καθόλου χέρια) και την πατρωνυμική κατάληξη –ογλου (ο γιος ή ο απόγονος). Σε αυτή την περίπτωση μπορεί να συσχετιστεί με τα επώνυμα Τσολάκης και Τσολακίδης (δες την ετυμολογία παρακάτω) που έχουν την ίδια σημασία. Επίσης, πιθανή η ερμηνεία από την τουρκική λέξη küll που κυριολεκτικά σημαίνει στάχτη, αλλά εννοούσαν και τον ξανθό άνθρωπο⁶³⁷ και την κατάληξη –ογλου.

Κουλούσιος [3], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Νικόλαος⁶³⁸.

Κουλουφάκος [2], παρωνύμιο ή επαγγελματικό από τη λέξη κουλούφι ή κελίφι (< από την ελληνική λέξη κέλυφος ή την τουρκική kilif) = θήκη, περικάλυμμα προσκεφαλιού⁶³⁹ ή ακόμη από τη λέξη κουλάφι (< τουρκική kûlah) = είδος καλύμματος του κεφαλιού⁶⁴⁰ και την υποκοριστική κατάληξη –άκος.

Κουλτουρίδης [2], πιθανόν παρωνύμιο από την τουρκική λέξη kültür < λατινικό cultura < ρήμα colere = καλλιεργώ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η λέξη κουλτούρα εννοεί ένα υποσύνολο ή ακόμη και ολόκληρο τον πολιτισμό ενός τόπου.

Κουμάτης [1], πιθανόν παρωνύμιο, από τη λέξη κομμάτι (βλάχικο cumată)⁶⁴¹ που χρησιμοποιείται για το τμήμα ενός αντικειμένου (συνήθως στερεού) ή για το τμήμα πράγματος που έσπασε.

Κουμουσίδης [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη gümbüş= ασήμι⁶⁴² και την

⁶²⁹ <https://el.wiktionary.org/wiki/κουκούλι>

⁶³⁰ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 215

⁶³¹ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 82

⁶³² Δούγα – Παπαδοπούλου Ευανθία, Τζιτζιλής Χρήστος, ό.π., σελ. 346

⁶³³ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 143

⁶³⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 110

⁶³⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 110

⁶³⁶ <https://sozce.com/nedir/208951-kuloglu>

⁶³⁷ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σεραϊκικά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 173

⁶³⁸ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 215

⁶³⁹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 41

⁶⁴⁰ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 65

⁶⁴¹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 152

πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κουμπούς [1], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από τη Ρωσία στην οποία απαντάται ως Kubusha (Кубуша) και προέρχεται από τη σλάβικη οικογένεια λέξεων «кубышка», «Кубека», «Кубарь», «kuben», «kubush» που αναφέρονται σε έναν «ολοκληρωμένο άνθρωπο», δείχνοντας έτσι τα χαρακτηριστικά του ατόμου. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, το επώνυμο σχετίζεται με τη ρώσικη λέξη Kyб = δοχείο απόσταξης για κρασί ή οινοπνευματώδη, οπότε το επώνυμο είναι επαγγελματικό και δηλώνει κάποιον που ασχολείται με την Παρασκευή οινοπνευματωδών ποτών⁶⁴³. Λόγω της ρώσικης προέλευσης του επωνύμου, θεωρείται αδύναμη η ετυμολογία που παραπέμπει σε μητρωνυμικό Γενικής πτώσης, της κουμπούς (που ασχολείται με κουμπιά).

Κούπελης [1], πιθανόν παρωνύμιο. Στα γλωσσικά ιδιώματα της Κεντρικής Μακεδονίας βρίσκουμε τη λέξη κουπέλ'(το) για το νώθο παιδί ή για το κλωσσόπουλο που η κλώσσα το κλώσσησε σε ξένες φωλιές⁶⁴⁴.

Κουράκης [3], προέρχεται από το επώνυμο Κουρής και την κατάληξη –άκης και αυτό ερμηνεύεται: (1) από την τουρκική λέξη kurak = άνδρος, (2) από την τουρκική λέξη kuru = στεγνός, ξερός, άνδρος⁶⁴⁵, (3) από το βενετικό κύριο όνομα Quirino ή Querini, συχνότερο στα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου (< λατινικό quiris ή curis = αστός, αρχαίος κάτοικος), (4) από το κύριο όνομα Μερκούριος > Μερκούρης > Μερκουρής > Κουρής (δες ετυμολογία του ονόματος παρακάτω), (5) από την ιδιωματική λέξη κουρί (το) = δάσος (< τουρκικό konu), οπότε Κουρής είναι αυτός ζει στο δάσος ή έχει κτήμα στο δάσος⁶⁴⁶, (6) από το δημώδες κούρης, ο περιφερόμενος εδώ κι εκεί ασκόπως, ο φυγόπονος, ο άεργος, (7) από την αλβανική λέξη κουρρίς = ο καμπούρης⁶⁴⁷, (8) από την ιδιωματική-στην περιοχή της Μάνης και της Πελοποννήσου-λέξη κούρος = κόκκορας⁶⁴⁸.

Κούρδογλου [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), από το προσδιοριστικό ουσιαστικό Κούρδος (ο κάτοικος του Κουρδιστάν) και την πατρωνυμική κατάληξη –ογλου(ο γιος ή ο απόγονος).

Κουρλίτης [3], η κατάληξη –ίτης είναι δηλωτική καταγωγής ή προέλευσης, οπότε το επώνυμο είναι πατριδωνυμικό (εθνικό). Αποτελεί επώνυμο οικογένειας προσφυγικής καταγωγής, οπότε το πιθανότερο είναι να σχετίζεται με το τοπωνύμιο Τσορλού ή Κορλού (Çorlu στα τούρκικα) γνωστό στα ελληνικά και ως Τυρολόη, πόλη της Ανατολικής Θράκης που υπάγεται στην επαρχία της Ραιδεστού. Δεν αποκλείεται και η προέλευση από το τοπωνύμιο Korular (από τις τουρκικές λέξεις konu = δάσος και το επίθημα –lar που προσδιορίζει τόπο), ή Kurular (από τις επίσης τουρκικές kuru = ξερός και –lar)⁶⁴⁹. Αν αγνοήσουμε την πατριδωνυμική κατάληξη –ίτης, αλλά και τη καταγωγή του επωνύμου, θα μπορούσαμε να το ερμηνεύσουμε από τις ιδιωματικές κρητικές λέξεις κούρλα = πλεξούδα μαλλιών και κουρλί = ξύλο καρέκλας⁶⁵⁰ ή από την επίσης ιδιωματική κουρλός = τρελός⁶⁵¹.

Κουρόγλου [3], παρωνύμιο από τις τουρκικές λέξεις kuru = ξερός, στεγνός, άνδρος και την κατάληξη –ογλου (ο γιος ή ο απόγονος).

Κουρουτσίδης [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kurucu (γουρουτζής στα ποντιακά) = αγροφύλακας και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁶⁵².

Κουρτίδης [2], παρωνύμιο ή πατριδωνυμικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και τη λέξη λέξη kurt = λύκος, ως ενδεικτικό του δυναμισμού ή το εθνικό όνομα Κιουρδ – Κούρδος.

⁶⁴² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 71

⁶⁴³ <https://istorya-famili.ru/story.php?name=Кубуша>

⁶⁴⁴ Δούγα – Παπαδοπούλου Ευανθία, Τζιτζιλής Χρήστος, ό.π., σελ. 353

⁶⁴⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 112

⁶⁴⁶ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 178 και 361

⁶⁴⁷ https://ellines-albanoi.blogspot.com/2009/05/blog-post_8940.html

⁶⁴⁸ Κάσσης Δ. Κυριάκος, Μοιρολόγια της Μέσα Μάνης Α', Αθήνα 1979

⁶⁴⁹ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 52

⁶⁵⁰ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 55

⁶⁵¹ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 194

⁶⁵² <https://www.pontosnews.gr/639996/pontos/pontiako-lexiko/>

Επίσης, το Kurt είναι και τουρκικό κύριο όνομα⁶⁵³.

Κουρτογλου [1], παρωνύμιο ή πατριδωνυμικό με την κατάληξη –oğlu (ο γιος ή ο απόγονος) και τη λέξη λέξη kurt = λύκος, ως ενδεικτικό του δυναμισμού ή το εθνικό όνομα Κιουρδ – Κούρδος, οπότε έχει άμεση σχέση με το επώνυμο Κούρδογλου που αναφέρθηκε πιο πάνω. Είναι μαρτυρημένο ότι όσοι πρόσφυγες έφεραν το επώνυμο Κούρτογλου, ερχόμενοι στην Ελλάδα, το μετέτρεψαν σε Λυκίδης. Επίσης, το Kurt είναι και τουρκικό κύριο όνομα.

Κούσης [2], παρωνύμιο από την τουρκική λέξη kuş = πουλί, δηλαδή αυτός που μοιάζει με πουλί. Κατά μια άλλη εκδοχή, από τη λέξη küş = θυμός, δηλαδή αυτός που θυμώνει εύκολα, ο οξύθυμος (υπάρχει ως επίθετο küşkün)⁶⁵⁴. Υπάρχει και μια άλλη ερμηνεία, λιγότερο πιθανή, ως πατρωνυμικό, σύντμηση του Κωνσταντίνος > Κωνσταντής > Κουσιανής > Κούσιος ή του Ιωάννης > Γιαννακούσης > Κούσης⁶⁵⁵. Τέλος, στα αρβανίτικα κιούσης (ταιριάζει περισσότερο στο επώνυμο Κιούσης) είναι ο χτίστης αλλά και ο κοντοκουρεμένος και λανθασμένα ο φαλακρός⁶⁵⁶. Στην αλβανική, επίσης, οφείλεται και η ερμηνεία από τη λέξη kushuri = ξάδελφος, χαϊδευτικά kusho για κάποιο πολύ κοντινό πρόσωπο.

Κουσκουβέλης [1], αβέβαιης ετυμολογίας, το πιθανότερο να ανήκει σε οικογένεια βλάχικης καταγωγής και να σχετίζεται με τη βλάχικη λέξη κούσκου για τον συμπέθερο⁶⁵⁷ και την παραγωγική κατάληξη –βέλης, σήνηθη στα επώνυμα βλάχικης προέλευσης (όπως και –βέλας) από την παλαιοσλαβική λέξη bělъ (με τροπή του ηχηρού [μπ] σε άηχο [β] στο πλαίσιο του λόγιου εξελληνισμού) που σημαίνει τον λευκό⁶⁵⁸. Επίσης, αναφέρεται και το χωριό Κούσκο ή Κουσκό Γρεβενών (σήμερα Ταξιάρχης), περιοχή με έντοχο το βλάχικο στοιχείο⁶⁵⁹. Αρκετά παρακινδυνευμένο να το συνθέσουμε από τις τουρκικές λέξεις kuşku = αμφιβολία⁶⁶⁰ και veli = συγγενής, κηδεμόνας (δες πιο πάνω το επώνυμο Βελής).

Κουτέλης [3], παρωνύμιο, από τις ιδιωματικές λέξεις: (1) κουτέλα = η δερμάτινη λουρίδα του χαλιναριού που εφαρμόζεται στο μέτωπο του ζώου, το προμετωπίδιο⁶⁶¹, (2) κουτέλι = στενό τμήμα στη βάση της καλαμπόκας, τεμάχιο πατάτας, μέρος πράσου κοντά στη ρίζα⁶⁶², (3) κουτέλι ή κουτ'λί = μπακιρένιο τσουκάλι, (4) κουτέλα ή κουτ'λα = ξύλινο δοχείο με χερούλι που χωράει είκοσι οκάδες⁶⁶³. Εξίσου πιθανόν να προέρχεται από τη λέξη κούτελο = το πάνω μέρος του προσώπου (< μεσν. κούτελον < κύτελον < κύτος ή από το μετεγενέστερο κότυλον = δοχείο).

Κουτζαλιώτης [3], η κατάληξη –ιώτης δηλώνει επώνυμο πατριδωνυμικό, με πιθανότερο μέρος προέλευσης την επαρχία Κοτζαέλι (Kocaeli) στη βορειοδυτική Τουρκία, στην περιοχή του Μαρμαρά ή ακόμη και από την περιοχή Κοτζαλάν Σαμψούντας.

Κουτλής [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kutlu = ευτυχισμένος (kut = ευτυχία, καλός οιωνός, τύχη)⁶⁶⁴. Αναφέρεται επίσης και ως κύριο όνομα στην Καππαδοκία (Κουτλού)⁶⁶⁵. Πιθανή και η ερμηνεία του από την ιδιωματική λέξη κουτ'λί ή κουτέλι = μπακιρένιο τσουκάλι⁶⁶⁶.

Κουτμερίδης [2], παρωνύμιο από την τουρκική λέξη kutmer (κουτμέρ, είδος αρτοσκευάσματος ή ψωμιού από σιτάρι)⁶⁶⁷ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

⁶⁵³ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 179

⁶⁵⁴ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 42

⁶⁵⁵ Ταχινούλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 106

⁶⁵⁶ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 129

⁶⁵⁷ <http://repository.academyofathens.gr/keek/index.php/gr/listItems/151107>

⁶⁵⁸ Ζαροδήμος Γιώργος, Δομιστινίτικα Επώνυμα, Αθήνα 2020, σελ. 7

⁶⁵⁹ <http://www.vlachs.gr/el/the-vlachs-metropolis-and-diaspora/oi-koupatsaraioi>

⁶⁶⁰ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 55

⁶⁶¹ <https://www.lexigram.gr/lex/>

⁶⁶² https://eranistis.net/wordpress/Λεξικό_λαϊκών_και_ιδιωματικών_λέξεων_της_ελληνικής_γλώσσας_K

⁶⁶³ Δούγα–Παπαδοπούλου Ευανθία, Τζίτζιλής Χρήστος, ό.π., σελ. 358

⁶⁶⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 113

⁶⁶⁵ Αποστολόπουλος Φ. Δ., Ανδρεάδη Ερ., ό.π., σελ. 130

⁶⁶⁶ Δούγα – Παπαδοπούλου Ευανθία, Τζίτζιλής Χρήστος, ό.π., σελ. 358

⁶⁶⁷ <https://bel-biato.ru/en/perec/turec-kuh-recept-domashnego-tureckie-nasionalnye-blyuda-foto-recepty/>

Κουτρήs [1], παρωνύμιο, από τη λέξη κούτρα = μέτωπο, κούτελο, κεφάλι. Η λέξη κούτρα προέρχεται από τη λατινική λέξη *scutra* (πιθανώς με απλοποίηση του συμφωνικού συμπλέγματος) που σημαίνει τον δίσκο, το πιάτο. Σύμφωνα με άλλη άποψη, η λέξη κούτρα προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη κύτρα, με τροπή του [υ] σε [ου], που σημαίνει τη χύτρα. Τέλος, έχει διατυπωθεί και η άποψη ότι προέρχεται από την ελληνική λέξη κούτα < κύτα < κύτος, που είναι αρχαία ελληνική και σημαίνει το κουτί. Μεταφορικά, κούτρας ή Κούτρης ή κουτρήs μπορεί να χαρακτηρίζεται ο κεφάλας⁶⁶⁸. Αλλά αναφέρεται και το ρήμα κουτρώ που στο μικρασιατικό ιδίωμα σημαίνει κουτουλώ, επομένως Κουτρήs είναι αυτός που κουτουλάει, που σκοντάφτει.

Κουτρούλαs [1], παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη κουτρούλης ή κουτροουλής = ο φαλακρός, ο κασίδης ή και ο ξυρισμένος σύρριζα⁶⁶⁹. Στο γλωσσικό ιδίωμα της ορεινής Πιερίας, κουτρούλος είναι ο παλαβός, ο χαζός⁶⁷⁰ και στο αντίστοιχο της Κρήτης κουτρούλος είναι αυτός που δεν έχει κέρατα⁶⁷¹.

Κουτρομπήs [1], παρωνύμιο, από το βυζαντινό κουτρούβι, στα νεοελληνικά κουτρούπι (στρογγυλό πήλινο δοχείο έτσι φτιαγμένο ώστε να βγάζει ξεχωριστό ήχο όταν χυνόταν το υγρό που είχε μέσα). Χρησιμοποιείται μεταφορικά για τον παχύ άνθρωπο, για αυτόν που έχει στρογγυλό σώμα (κουτρούμπας ή κουτρομπήs)⁶⁷².

Κουτσιάs [1], παρωνύμιο, που μπορεί να αποδοθεί: (1) από το πρόθημα κουτσο- που δείχνει κάποια σωματική ατέλεια και το βαφτιστικό Ηλίας. (2) από την κουτσιλιά, το περίττωμα από μικρό πουλί, μεταφορικά κάτι μικρό, (3) από τη λέξη κούτσιος που στα βόρεια ιδιώματα είναι ο κοντός.

Κουτσογιάννογλου [1], παρωνύμιο, από το πρόθημα κουτσο- που δηλώνει κάποια σωματική ατέλεια ή αδυναμία, το κύριο όνομα Γιάννης και την τουρκική κατάληξη -oğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Κουτσοκώσταs [2], παρωνύμιο, από το πρόθημα κουτσο- που δείχνει κάποια σωματική ατέλεια και το κύριο όνομα Κώσταs < Κωνσταντίνος.

Κουτσός [2], παρωνύμιο, από το επίθετο κουτσός που δηλώνει κάποιο πρόβλημα ή αναπηρία στο πόδι ή στα πόδια.

Κουτσοσπύρος [1], παρωνύμιο, από το πρόθημα κουτσο- που δείχνει κάποια σωματική ατέλεια και το κύριο όνομα Σπύρος < Σπυρίδων. Η καταγωγή της οικογένειας είναι από την Αιτωλοακαρνανία (Μεσολόγγι).

Κουτσουκανίδης [3], παρωνύμιο. Στο λεξικό των τουρκικών διαλέκτων αναφέρεται η λέξη *küçükana* που είναι η γυναίκα του μικρότερου αδελφού του πατέρα, δηλαδή η θεία⁶⁷³. Άλλη ερμηνεία είναι από την τουρκική λέξη *küçük* = μικρός, κοντούλης και το επώνυμο Κανίδης, παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) που πιθανότατα προέρχεται από το ελληνιστικό ουσιαστικό κανί που σημαίνει την κνήμη, το πόδι (δες αναλυτική ετυμολογία στο επώνυμο παραπάνω). Πολύ πιθανό, το πρόθημα να είναι από το επίθετο κουτσο-, να σημαίνει δηλαδή ο απόγονος αυτού με το κουτσό πόδι.

Κουτσουνάος [1], παρωνύμιο, από το πρόθημα κουτσο-, που δείχνει κάποια σωματική ατέλεια ή ακόμη από την τουρκική λέξη *küçük* = μικρός, κοντούλης και το κύριο όνομα Νάνος, υποκοριστικό του Ιωάννης.

Κουτσούρας [2], επαγγελματικό, για κάποιον που ασχολείται με την κοπή ξύλων (υλοτόμος). Το επώνυμο προέρχεται από το ουσιαστικό κουτσούρα (η) που είναι το μεγάλο κούτσουρο (μεγεθυντικό) < μεσαιωνικό κούτσουρον < κόψουρον < κόπτω + ουρά και σημαίνει το κομμένο ξύλο.

⁶⁶⁸ Ζαροδήμος Γιώργος, Τρισθενώτικα Επώνυμα, σελ. 5 και Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 43

⁶⁶⁹ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 62

⁶⁷⁰ Δούγα-Παπαδοπούλου Ευανθία, Τζιτζιλής Χρήστος, ό.π., σελ. 359

⁶⁷¹ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 55

⁶⁷² <http://greekurnames.blogspot.gr>

⁶⁷³ <https://sozce.com/nedir/212410-kucukana>

Κουτσουρίδης [2], επαγγελματικό, από τη λέξη κούτσουρο (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κουτσούρας) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Στο θρακιώτικο γλωσσικό ιδίωμα, βρίσκουμε τη λέξη κουτσουράς που είναι το πριόνι χεριού που χρησιμοποιείται για το κλάδεμα δέντρων⁶⁷⁴. Το επώνυμο ενδέχεται να είναι και παρωνύμιο από τη μεταφορική έννοια του κούτσουρου για τον άνθρωπο τον απαίδευτο, τον μοναχικό, τον χωρίς οικογένεια.

Κουτσούρωβ [1], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από τη λέξη κούτσουρο (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κουτσούρας) και τη σλάβικη πατρωνυμική κατάληξη –ωβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Κουφός [2], παρωνύμιο, από το επίθετο κουφός (< αρχαία ελληνικά κωφός) = αυτός που έχει χάσει την ακοή του. Ίδιας σημασίας, με άλλη γλωσσική προέλευση, είναι το επώνυμο Γλούφτης που αναφέρεται παραπάνω.

Κοφίδης [1], παρωνύμιο, από το επίθετο κουφός (< αρχαία ελληνικά κωφός) = αυτός που έχει χάσει την ακοή του και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η ορθότερη γραφή του επωνύμου είναι Κωφίδης.

Κοφτόπουλος [1], παρωνύμιο, από το επίθετο κοφτός = αυτός που έχει φτιαχτεί με κόψιμο ή του έχει αφαιρεθεί ένα κομμάτι ή ακόμη και κάτι που γίνεται απότομα και γρήγορα με την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Στο ποντιακό γλωσσικό ιδίωμα υπάρχει το ρήμα κόφτω = κόβω όπως και το επίρρημα κοφτά = κοντινά.

Κουφαχειλής [2], παρωνύμιο, αυτός που έχει σκισμένα χείλη (< κόβω (κόψα) + χείλ(ος) + -ης).

Κραβαρίτης [5], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από τα Κράβαρα, αλλά και επάγγελμα ή παρωνύμιο που δείχνει χαρακτήρα ή συμπεριφορά. Τα Κράβαρα είναι τοποθεσία της ορεινής Ναυπακτίας, νότια του όρους Οξιά ή Κράβαρα, με 10 χωριά στα σύνορα Αιτωλοακαρνανίας, Ευρυτανίας και Φωκίδας (Αβόρανη, Αράχωβα, Κλεπά, Νεοχώριο, Σίνιστα, Αρτοτίνα, Πλάτανος, Ζήλιστα, Σίτιστα, Στρώμιανη). Η λέξη προέρχεται, πιθανώς, από την παλαιοσλαβική λέξη *kravarg* που σημαίνει τον βουκόλο⁶⁷⁵. Η ονομασία Κραβαρίτης έχει ταυτιστεί με τον (επαγγελματία) ζητιάνο, κάτι που αναφέρεται και στη νουβέλα του Ανδρέα Καρκαβίτσα «Ο Ζητιάνος». Οι κάτοικοι 3-4 χωριών των Κραβάρων ασκούσαν συστηματικά τη ζητιανιά για να θρέψουν τις οικογένειες τους, ήταν δε γνωστοί ως μπολ(ι)άρηδες. Συχνά, στράβωναν τα πόδια ή τα χέρια, ενώ άλλες φορές εμφανίζονταν ως τυφλοί, κρατώντας ένα ματσούκι (ραβδί), με πρόσχημα την προστασία από τα σκυλιά, όπου μέσα έκρυβαν τα χρήματα που αποκόμιζαν. Βέβαια, σε καμιά περίπτωση, δεν είναι σωστό να ταυτίζονται οι Κραβαρίτες με τους ζητιάνους, επειδή κάποιοι από τα χωριά τους ήταν επαίτες⁶⁷⁶. Το επώνυμο απαντάται και σε οικογένειες σαρακατσάνικης καταγωγής.

Κρανίδης [3], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την πρώην ΕΣΣΔ, πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος από το χωριό Κράνα Τραπεζούντας⁶⁷⁷. Λόγω προέλευσης, αποκλείεται η ερμηνεία του ως μητρωνυμικό, από το γυναικείο κύριο όνομα Κράνω < Κυράνω < Κυράννα, συνηθισμένο στην Ανατολική Θράκη⁶⁷⁸.

Κρέμερ [3], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την πρώην ΕΣΣΔ. Ανήκει στα ρώσικα επώνυμα γερμανικής προέλευσης και απαντάται κυρίως στον πληθυσμό των Εβραίων Εσκενάζι, δηλαδή των Εβραίων της Ανατολικής Ευρώπης, στοιχείο που δηλώνει την καταγωγή όσων το φέρουν. Το επώνυμο *Kremer* είναι μια παραλλαγή του γερμανικού επωνύμου *Kramer* και σχηματίστηκε από τη γερμανική λέξη *kram* = κατάστημα, σκηνή και από το χαρακτηριστικό επίθημα –er που δηλώνει επαγγελματική ιδιότητα (βλ. *Fischer* και *fisherman* – ψαράς, *Schneider* – ράφτης, κ.λπ.). Επομένως, το επώνυμο μπορεί να ερμηνευτεί ως ο ιδιοκτήτης μικρού καταστήματος ή ως ο έμπορος ψιλικών ειδών ή ως ταξιδιώτης έμπορος, όλα επαγγέλματα που ασκούσαν οι Εβραίοι στην κεντρική και βορειοανατολική Ευρώπη και

⁶⁷⁴ <http://www.kornofolia.gr/>

⁶⁷⁵ Ζαρογιάννης Γιώργος, Τα Αμυλιανίτικα Επώνυμα 2, σελ. 8

⁶⁷⁶ <https://www.protothema.gr/stories/article/1128798/ta-kravara-kai-oi-kravarites/>

⁶⁷⁷ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 227

⁶⁷⁸ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 178

μάλιστα με μεγάλη επιτυχία κυρίως από τον 17^ο έως και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Λόγω μάλιστα της ιδιοσυγκρασίας των Εβραίων εμπόρων, το όνομα ταυτίστηκε με την έννοια του άπληστου ή του τσιγγούνι⁶⁷⁹.

Κρητικόπουλος [2], πατριδωνυμικό, από το εθνικό επίθετο κρητικός = ο καταγόμενος από το νησί της Κρήτης και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Κριθαράκης [2], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από τη λέξη κριθάρι (είδος δημητριακού) και την πατρωνυμική κατάληξη –άκης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κριθαρίδης [1], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από τη λέξη κριθάρι (είδος δημητριακού) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κρίτορας [2], επώνυμο προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ (Криторас), άγνωστης ετυμολογίας.

Κρομμύδας [2], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από τη λέξη κρομμύδι < κρεμμύδι < αρχ. κρόμμυον και την παραγωγική κατάληξη –ας.

Κρουσταλλάκος [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό σε –άκος του κύριου ονόματος Κρυστάλλης (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κρουσταλλάς).

Κρυσταλλάς [1], **Κρυσταλλάς** [1], **Κρυστάλλης** [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κρυστάλλης (θηλυκό Κρυστάλλω ή Κρυσταλένια). Προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη κρύσταλλος που σημαίνει καθαρός και διαφανής πάγος, αβέβαιης ετυμολογίας. Ανήκει στα ονόματα που προέρχονται από πολύτιμους λίθους, όπως Αδαμάντιος, Ζαφείρης, Χρυσός, Σμαραγδή, Μαλαματένια κ.ά., που έδιναν στα παιδιά τους προκειμένου να αποκτήσουν κάποιες από τις πολύτιμες ιδιότητές τους.

Κυζιρίδης [6], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη kizir = ο μουχτάρης, ο τοπικός άρχοντας ενός χωριού, ο κοινοτάρχης⁶⁸⁰ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Κατά μία άλλη έννοια, από την επίσης τουρκική λέξη gezir = ο κλητήρας των χωριών⁶⁸¹. Πιθανή και η ερμηνεία του ως πατριδωνυμικό, από το τοπωνύμιο Κιζερά ή Κυζερά Τραπεζούντας του Πόντου.

Κυπραίος [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή προερχόμενος ή σχετιζόμενος από/με το νησί της Κύπρου (< Κύπρ(ος) + -αίος). Το όνομα Κύπρος ίσως συνδέεται με τη σουμεριακή λέξη kabar / gabar = χαλκός, επειδή το νησί ήταν περιώνυμο για τα ορυχεία χαλκού που υπήρχαν εκεί. Ακόμη κι αν το επώνυμο σχετίζεται με το κυπρί = το κουδούνι που κρεμιέται στον λαιμό των ζώων, η ετυμολογία ανήκει πάλι στο αρχαίο επίθετο κύπριος = χάλκινος⁶⁸². Η οικογένεια Κυπραίου, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924. Η κινητικότητα, μάλιστα, της οικογένειας παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς η αρχική προέλευση ήταν η Πελοπόννησος, μετακινήθηκε στην Κύπρο, όπου τα μέλη της πήραν το επώνυμο Μωραϊτης και έπειτα στη Σμύρνη της Μ. Ασίας, όπου έλαβαν το σημερινό επώνυμο Κυπραίος και με αυτό εγκαταστάθηκαν στο Κορδελιό Θεσσαλονίκης.

Κυριαζής [2], πατρωνυμικό, μορφή του κύριου ονόματος Κυριάκος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κυριακίδης), πολύ συχνό σε Ήπειρο και Θεσσαλία που έχει σχηματισθεί με την εξής ακολουθία: Κυριακός (αυτός που ανήκει στον Κύριο) > Κυριάκος > Κυριάκης > Κυριακής > Κυριατσής > Κυριατζής > Κυριαζής⁶⁸³.

Κυριακίδης [37], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κυριάκος και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Κυριάκος είναι χριστιανικό. Είναι από το αρχαίο επίθετο κυριακός και παράγεται από το ουσιαστικό κύριος (< αρχ. κύρος = δύναμη) = ο αρχηγός της οικογένειας, ο οικοδεσπότης με την προσθήκη της κατάληξης –ακός. Στα χριστιανικά χρόνια η λέξη κύριος καθαγιάστηκε και σήμαινε τον κατ'εξοχήν κύριο, τον Χριστό. Επομένως, Κυριάκος

⁶⁷⁹ <https://www.analizfamili.ru/Kremer/proishozhdenie.html>

⁶⁸⁰ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 217

⁶⁸¹ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 53

⁶⁸² Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 745

⁶⁸³ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 181

είναι αυτός που ανήκει στον Κύριο⁶⁸⁴.

Κυριακόγλου [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κυριάκος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κυριακίδης) και την πατρωνυμική κατάληξη –οğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Κυριακόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κυριάκος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κυριακίδης) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Κυριακός [1], πατρωνυμικό, υποκοριστική μορφή, με παρατονισμό, του κύριου ονόματος Κυριάκος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κυριακίδης).

Κυριάκου [2], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, του κύριου ονόματος Κυριάκος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κυριακίδης).

Κύρκος [1], πατρωνυμικό, μορφή του κύριου ονόματος Κυριάκος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κυριακίδης). Είναι ιδιαίτερα διαδιδόμενο στους Βλάχους και έχει προέλθει με αποβολή ενδιάμεσων φθόγγων: Κυρ(ιά)κος – Κύρκος.

Κυρλής [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη kırli = βρώμικος⁶⁸⁵.

Κύρμος [1], αναφέρεται ως κύριο όνομα σε οικογένεια προσφύγων από τα παράλια της Μικράς Ασίας⁶⁸⁶, αβέβαιης ετυμολογίας. Δύο πιθανές ερμηνείες είναι: (1) από την τουρκική λέξη kirm = το τσιμπούρι, (2) από την τουρκική λέξη kirma που αποδίδεται για κάποιο προϊόν θρυμματισμού, κυρίως καρπού ή μεταλλεύματος⁶⁸⁷. Και στις δυο περιπτώσεις είναι παρωνύμιο.

Κύρτσης [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κυριάκος (Kírtsi, Kirtse στα βλάχικα)⁶⁸⁸. Ίσως και από το ουσιαστικό κυρίτσης, υποκοριστικό του κύριος, άρχοντας, αξιωματούχος. Στη μελέτη αναφέρεται και το επώνυμο Κίρτσης [1].

Κύρχογλου [2], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κύρχος < Κύρκος < Κυριάκος, με αλλαγή του άφωνου ουρανικού συμφώνου [κ] στο αντίστοιχο [χ], και την κατάληξη –οğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Κυφωνίδης [2], παρωνύμιο, από το αρχαίο επίθετο κύφων (ο σκυφτός, ο καμπούρης) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ο Τριανταφυλλίδης αναφέρει πως πολλοί πρόσφυγες με το επίθετο Καμπούρογλου, ερχόμενοι στη μητέρα πατρίδα, το μετέτρεψαν στο εξελληνισμένο Κυφωνίδης, ίδιας ακριβώς σημασίας.

Κωνσταντάρης [1], πατρωνυμικό, από το όνομα Κωνσταντάς, υποκοριστική μορφή του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος και τη μεγεθυντική κατάληξη –άρας. Το Κωνσταντίνος προέρχεται από τη λατινική λέξη Constantinus < consto (στηρίζομαι, στέκω σταθερά), ο σταθερός, ο αποφασισμένος, ο βέβαιος⁶⁸⁹, ο ευσταθής (ίδιας σημασίας είναι το κύριο όνομα Ευστάθιος).

Κωνσταντινίδης [20], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κωνσταντίνος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κωνσταντίνου [15], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Κωνσταντίνου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης). Είναι επώνυμο που ανήκει σε οικογένειες σαρακατσάνικης καταγωγής, από τα λεγόμενα «νέα» επώνυμα που έλαβαν κατά τη μόνιμη εγκατάστασή τους στην Ελλάδα (δες υποσημείωση 29).

Κωντσιώτης [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), από το παωνύμιο Κουντσκό, η σημερινή Γαλατινή του νομού Κοζάνης και την κατάληξη –ιώτης που δείχνει καταγωγή ή προέλευση⁶⁹⁰.

Κώστας [5], πατρωνυμικό, υποκοριστική μορφή του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης).

Κωστελίδης [2], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό όνομα Κωστέλης, μορφή του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης) και την κατάληξη –ίδης

⁶⁸⁴ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 31

⁶⁸⁵ Δαλακούρα Παρασκευή, ό.π., σελ. 84

⁶⁸⁶ Μηλίτη-Νίκα Αναστασία, Θεοφιλοπούλου-Στεφανούρη Χριστίνα, Προσφυγικοί Συνοικισμοί Καλαμάτας & Μεσσηνίας, Καλαμάτα 2008, σελ. 111 και 184

⁶⁸⁷ <https://sozce.com/>

⁶⁸⁸ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 196

⁶⁸⁹ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 31

⁶⁹⁰ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 154

(ο γιος ή ο απόγονος).

Κωστικίδης [1], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό όνομα Κωστίκας, μορφή του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος, ιδιαίτερα στους Πόντιους (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης), και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Κώστογλου [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κώστας, υποκοριστική μορφή του Κωνσταντίνος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης) και την κατάληξη –ογλου (ο γιος ή ο απόγονος).

Κωστομοίρης [1], πιθανόν σύνθετο παρωνύμιο, από το κύριο όνομα Κώστας < υποκοριστική μορφή του Κωνσταντίνος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης) και την ελληνική λέξη μοίρα, αυτός δηλαδή που έχει τη μοίρα, την τύχη του Κώστα. Η λέξη μοίρα ως δεύτερο συνθετικό δίνει και κύρια ονόματα (Καλομοίρα).

Κωστόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Κώστας < υποκοριστική μορφή του Κωνσταντίνος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Κωτούλας [1], πατρωνυμικό, υποκοριστική μορφή του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης).

Κώτσιος [1], **Κώτσος** [16], πατρωνυμικά, υποκοριστικές μορφές του κύριου ονόματος Κωνσταντίνος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Κωνσταντάρης). Οι οικογένειες έχουν σαρακατσάνικη καταγωγή.

Λαγαριάς [1], παρωνύμιο με διαφορετικές ερμηνείες: (1) από την αρχαία ελληνική λέξη λαγάρος = χαλαρός, λεπτός⁶⁹¹, παρομοίως από την τουρκική lâğar = λεπτός, αδύναμος⁶⁹², (2) στο σαρακατσάνικο γλωσσικό ιδίωμα με τη λέξη λαγάρα εννοούμε την τιμιότητα, αλλά και το πολύ καθαρό και καλής ποιότητας μαλλί που δεν έχει τίποτα ξένο μέσα του. Επίσης λαγαρά (τα) είναι τα ευαίσθητα σημεία στην κοιλιά ή στα πλευρά των ζώων και των ανθρώπων, ενώ το επίθετο λαγάρος δηλώνει τον καθαρό, τον διαυγή (ρήμα λαγαρίζω = κάνω κάτι διαυγές, καθαρίζω)⁶⁹³, (3) από το δημώδες λαγάρα, υγρό απαλλαγμένο από κάθε ξένη ουσία και μεταφορικά ο καθαρός και ειλικρινής, ο τίμιος, ο άφογος.

Λαγκαδιώτης [2], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή προερχόμενος από το τοπωνύμιο Λαγκάδια ή Λαγκάδι ή Λαγκάδα. Αναφέρονται τέτοια τοπωνύμια σε Αρκαδία, Τρίκαλα Κορινθίας και αλλού. Ο Λαγκαδάς Θεσσαλονίκης δίνει ως εθνικό όνομα το Λαγκαδινός.

Λαγοθεόδωρος [1], παρωνύμιο σύνθετο, από τη λέξη λαγός και το κύριο όνομα Θεόδωρος (το δώρο του Θεού). Το πρώτο συνθετικό ανήκει στα λεγόμενα ανθρωπωνύμια από ονόματα ζώων και αποδόθηκε σε κάποιον για τη δειλία του, για τα εξέχοντα δόντια του, για το γρήγορο ή ελαφρύ περπάτημά του ή για κάποιο άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμα του ζώου⁶⁹⁴. Στις τοπικές διαλέκτους της Μακεδονίας και ιδιαίτερα των μαστόρων λαγός, μεταφορικά, είναι το μαστορόπουλο, ηλικίας μέχρι 12 ετών, που μαθαίνει την τέχνη δίπλα σε έναν έμπειρο⁶⁹⁵.

Λαζαρίδης [45], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Λάζαρος < εβραϊκό Eleazar (ο Θεός βοήθησε)⁶⁹⁶ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Λαζάρου [1], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Λαζάρου < εβραϊκό Eleazar (ο Θεός βοήθησε).

Λαΐδης [2], μητρωνυμικό, από το θηλυκό κύριο όνομα Λαΐς (= λαφυραγωγός, αυτή που διαρπάζει) ή πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Λάιος (= ο άνθρωπος του λαού < λαός ή ο πέτρινος, ο σκληρός < λάας)⁶⁹⁷ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Λαλάνης [2], παρωνύμιο, το πιθανότερο από τη λέξη λάλας ή λαλός που ερμηνεύεται ως

⁶⁹¹ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 58

⁶⁹² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 114

⁶⁹³ Φυτιλής Γιώργος, ό.π., σελ. 84 και Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 95

⁶⁹⁴ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 91

⁶⁹⁵ <https://eranistis.net/wordpress/> Λεξικό λαϊκών και ιδιωματικών λέξεων της ελληνικής γλώσσας Λ

⁶⁹⁶ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 32

⁶⁹⁷ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 157

αδελφός, Σε κάποια άλλα μέρη, όπως στην Ήπειρο, lálǎ στη διάλεκτο των Βλάχων, είναι ο αγαπητός θεός ή ο άντρας προχωρημένης ηλικίας. Λαλά, επίσης, είναι η θεία, η γιαγιά, η παραμιάνα, η τροφός. Στην αλβανική, lalë-a είναι ο πατέρας αλλά και ο παππούς, ο θεός, ο μεγαλύτερος αδελφός. Πολλοί το ετυμολογούν από το τουρκοπερσικό lala, αλλά υπάρχει και η άποψη να ανήκει στο νηπιακό λεξιλόγιο που είναι κοινό σε πολλές γλώσσες. Οι πιθανότητες να προέρχεται από το ρήμα λαλώ (= λέω πολλά, φλυαρώ) ή από το χωριό Λάλας της Ηλείας είναι μικρότερες⁶⁹⁸.

Λαλλίλαϊ [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία (Lallilaj), πιθανώς από τις αλβανικές λέξεις lalë-a = ο πατέρας αλλά και ο παππούς, ο θεός, ο μεγαλύτερος αδελφός και laj = μαύρος⁶⁹⁹. Στα αλβανικά επώνυμα, η κατάληξη –aj λειτουργεί ως πατρωνυμική.

Λαμπαδάριος [1], επαγγελματικό, από τη μεσαιωνική λέξη λαμπαδάριος (από το ουσ. λαμπάς, γεν. λαμπάδος + την κατάληξη –άριος). Είναι εκκλησιαστικός τίτλος που δίνεται σε αυτόν που κρατά λαμπάδα, συνήθως ο αριστερός ψάλτης, μπροστά από τον αρχιερέα ή τον πατριάρχη. Η λέξη έχει πάρει και τη γενικότερη σημασία του ανθρώπου που φροντίζει τα κεριά και άλλα θέματα της εκκλησίας⁷⁰⁰. Αναφέρονται τα θρακιώτικα γυναικεία βαφτιστικά ονόματα Λαμπαδή, Λαμπαδού, Λαμπαδένια και το ανδρικό βαφτιστικό Λαμπαδάριος⁷⁰¹, χωρίς να σημαίνει ότι το επώνυμο κατατάσσεται στα μητρωνυμικά ή πατρωνυμικά.

Λαμπρούσης [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό με την κατάληξη –ούσης του κύριου ονόματος Λάμπρος < επίθετο λαμπρός με ανέβασμα του τόνου < ρήμα λάμπω. Σαν όνομα σχετίζεται με το Πάσχα και την Ανάσταση.

Λασκαράκης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Λάσκαρης (θηλυκό Λασκαρίνα, βλ. Λασκαρίνα Μπουμπουλίνα) και την πατρωνυμική κατάληξη –άκης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα προέρχεται από το επώνυμο Λάσκαρης της μεγάλης και ένδοξης βυζαντινής αυτοκρατορικής οικογένειας και ετυμολογικά μπορεί να ερμηνευθεί: (1) από το αρχαίο ελληνικό ρήμα λάσκω = φωνάζω, ανακοινώνω. Συνακόλουθα, λάσκων είναι ο φωνάζων, ο κράχτης, ο κήρυκας (λάσκων > λασκωνάρι[ο]ς > λασκάρι[ο]ς > λάσκαρις), (2) από την ιταλική λέξη lasciare = χαλαρώνω αλλά και αφήνω με την έννοια του επιτρέπω, (3) από το ρήμα λάσκομαι που στην ποντιακή σημαίνει περιφέρομαι άεργος, περιοδεύω, κάνω περιπάτους. Ο Εύξεινος Πόντος υπήρξε πεδίο δόξας για τους διάφορους Λασκάρηδες⁷⁰², (4) από την περσική λέξη lashkar = στρατιώτης (η λέξη απαντάται και στα αραβικά ως askar και τα τουρκικά ως asker = στρατός), (5) στην Καππαδοκία, όπου εμφανίστηκε το επώνυμο, η λέξη δάσκαλος έχει τον τύπο δασκαλής. Κατά τις φωνολογικές τάσεις της περιοχής, η λέξη μετασχηματίστηκε ως εξής: δάσκαλης > ράσκαλης > λάσκαρης. Ο τύπος λάσκαρης απέκτησε γενική λασκάρεως και εξ αυτής δημιουργήθηκε ονομαστική Λάσκαρις και στο δημοτικότερο Λάσκαρης⁷⁰³. Μια άλλη εκδοχή, το ξεχωρίζει από το βυζαντινό όνομα και το θεωρεί εξέλιξη του ανδρικού κύριου ονόματος Λάζαρος > Λάζος > Λάσκος > Λάσκαρης⁷⁰⁴.

Λατροβάλης [2], πατριδωνυμικό με την τουρκικής προέλευσης κατάληξη –λης για τον καταγόμενο από το χωριό Λάτροβο (σημερινό Χορτερό) Σερρών⁷⁰⁵.

Λάτσκα [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, πατρωνυμικό. Στα ονόματα της Μακεδονίας και των βόρειων ιδιωμάτων αναφέρεται το όνομα Λάτζκος ως μορφή του κύριου ονόματος Λάσκαρις ή Λάσκαρης (γνωστό από το Βυζάντιο) < μεσαιωνικό λάσκαρης (με την έννοια του δασκάλου) < ράσκαλης (ρωτακισμός) < δάσκαλης, κατά μια άλλη εκδοχή από τη λέξη λάσκος < ιταλικό lascare (χαλαρώνω) ή τέλος από το αρχαίο ρήμα λάσκω = αρχικά κράζω,

⁶⁹⁸ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 363-364

⁶⁹⁹ <https://sites.google.com/site/ddstamatopoulos/ellenika-eponyma-apo-arbanitika-paratsotyklia>

⁷⁰⁰ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 364

⁷⁰¹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 185

⁷⁰² http://www.stougiannidis.gr/etym_laskaris.htm

⁷⁰³ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 47

⁷⁰⁴ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 186

⁷⁰⁵ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 187

ψωνάζω, μεταγενέστερα διαρρήγνυμαι⁷⁰⁶ (δες και το επώνυμο Λασκαράκης) ή του Λάζαρος > Λάσκοι > Λάσκοι.

Λαφαζάνης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη lâfajan = ο φλύαρος, ο πολυλογάς⁷⁰⁷.

Λαφαζανίδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη lâfajan = ο φλύαρος, ο πολυλογάς και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Λάφης [1], παρωνύμιο, ο φλύαρος, από την ιδιωματική λέξη λάφια (τα) = φλυαρίες⁷⁰⁸ < τουρκική lâf = κουβέντα, λόγος⁷⁰⁹. Διγότερο πιθανό να έχει σχέση με το (ε)λάφι. Η οικογένεια Λάφης, με καταγωγή από το Βασιλικό Ανατολικής Θράκης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1928.

Λαφιώτης [3], πατριδωνυμικό (εθνικό) σύμφωνα με την κατάληξη –ιώτης. Ως Ελάφι αναφέρεται χωριό του Δήμου Καλαμπάκας και οικισμός (προσφυγικός, πρώην Πινιάρι) του νομού Γρεβενών.

Λαχουράς [1], παρωνύμιο, από τη λέξη λαχούρι (το) = το μαύρο μαντήλι για το αντρικό κεφάλι⁷¹⁰ αλλά και ένα είδος συγκεκριμένου σχεδίου πάνω σε διάφορα υφάσματα < τουρκική lahuri < πόλη Λαχώρη του Πακιστάν, που προφανώς σχετίζεται με το συγκεκριμένο προϊόν⁷¹¹. Παρομοίως, στη βλάχικη γλώσσα lehiŕă και lihŕă είναι είδος υφάσματος που χρησιμοποιούνταν ως κάλυμμα της κεφαλής των γυναικών ή σε επίσημες εκδηλώσεις ως κάλυμμα δίσκων με εδέσματα ή ακόμη ως τελετουργική ζώνη του γαμπρού και του βλάμη (αδελφοποιητού)⁷¹².

Λεβεντίδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική < περσική λέξη lewend = γενναίος, ανδρείος, παλικάρι⁷¹³ ή την τουρκική levent = ο ένοπλος ναύτης του τουρκικού στόλου, ο πειρατής (συνεκδοχικά ο γενναίος)⁷¹⁴ και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Λεβεντόπουλος [1], παρωνύμιο, από τη λέξη λεβέντης = γενναίος, ανδρείος, παλικάρι (δες και την ετυμολογία του επωνύμου Λεβεντίδης) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Λεμονίδης [1], παρωνύμιο από τη λέξη λεμόνι (ο καρπός ή/και το δέντρο) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Κατά μια άλλη εκδοχή είναι πατρωνυμικό ή μητρωνυμικό, από τα κύρια ονόματα Λεμονής ή Λεμονιά με πιθανή ρίζα το εκκλησιαστικό επίθετο ελεήμων, ελεήμονος και παρετυμολογική σύνδεση με το δέντρο λεμονιά. Αναφέρονται τα θεομητορικά προσωνύμια Ελεημονήτρια, Ελεημονήτρα, Λεμονήτρα, Λεμονή, Λεμονίτσα, Λεμονίτισσα⁷¹⁵.

Λεμπερίδης [1], αβέβαιης ετυμολογίας επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανόν να προέρχεται (με αλλοίωση της πρώτης συλλαβής) από το κύριο όνομα Λυμπέρης < σύντμηση του Ολυμπέρης < επτανησιακός τύπος του Όλυμπος (ολόλευκος, ακτινοβολών, περίοπτος, θεϊκός)⁷¹⁶ ή από το όνομα Λιβέριος που προέρχεται από το λατινικό liber (ελευθερωτής)⁷¹⁷. Κατά μια άλλη εκδοχή είναι παρωνύμιο και προέρχεται από την τουρκική λέξη leper = ο λεπρός, ο απομακρυσμένος⁷¹⁸.

Λένης [1], μητρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ελένη, αρχαίο ελληνικό, αβέβαιης ετυμολογίας, κατά μια εκδοχή από τη λέξη σελήνη/σέλας (φωτεινή, απαστράπτουσα)⁷¹⁹.

⁷⁰⁶ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 198-199

⁷⁰⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 114

⁷⁰⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 162

⁷⁰⁹ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., 65

⁷¹⁰ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 97

⁷¹¹ <https://el.wiktionary.org/wiki/λαχούρι>

⁷¹² Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 140

⁷¹³ Υδρία Cambridge Ήλιος, ό.π., σελ. 228

⁷¹⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 114

⁷¹⁵ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 199

⁷¹⁶ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 165 και 196

⁷¹⁷ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 160

⁷¹⁸ <https://sozce.com/nedir/391476-leper>

⁷¹⁹ <https://el.wikipedia.org>

Λεονταρίδης [1], παρωνύμιο, από τη λέξη λέων (γεν. λέοντος), το γνωστό ζώο της ζούγκλας και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος). Ίσως να θέλει να αναφερθεί σε κάποια χαρακτηριστική ιδιότητα του ατόμου (θάρρος, δύναμη) παρομοιάζοντάς τον με λιοντάρι. Πολύ πιθανό να αποτελεί εξελληνισμό του προηγούμενου Ασλάνογλου (δες και επώνυμο Ασλανίδης).

Λεούδης [1], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν πατρωνυμικό από το κύριο όνομα Λέων(-ίδας) και την κατάληξη –ούδης, χαρακτηριστική των θρακιώτικων επωνύμων.

Λέσνικωβ [1], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από τη Γεωργία (Лесников), επαγγελματικό. Ερμηνεύεται από τη λέξη των σλαβικών διαλέκτων лесник = δασοφύλακας και το οικογενειακό επίθημα –ов. Ο ορισμός δεν περιορίζεται μόνο στην έννοια του δασοφύλακα, του προστάτη του δάσους, αλλά μπορεί να σημαίνει τον υλοτόμο, τον έμπορο προϊόντων του δάσους, αυτόν που κατοικεί στο δάσος, ακόμη και αυτόν που κυνηγά στο δάσος⁷²⁰.

Λεωνιδάκης [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Λεωνίδας (λέων + επίθημα –ίδας, απόγονος του λέοντος) και την πατρωνυμική ή υποκοριστική στην προκειμένη περίπτωση κατάληξη –άκης.

Λημνιός [2], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή προερχόμενος από το νησί της Λήμνου. Το όνομα Λήμνος είναι πανάρχαιο, αναφέρεται ήδη από τον Όμηρο και προέρχεται είτε από την ομηρική λέξη Λήιον, που προσδιορίζει το σπαρμένο χωράφι, τον αγρό ή από τις αρχαίες ελληνικές λέξεις «ληίς» (κοπάδι) + «μήλο» (πρόβατο), δηλαδή νήσος κοπαδιών αιγοπροβάτων. Η τελευταία αυτή εκδοχή φέρεται και η επικρατέστερη, επειδή η Λήμνος είναι το πεδινότερο νησί του Αιγαίου με μεγάλη παραγωγή αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων από την αρχαιότητα⁷²¹. Η οικογένεια Λημνιού, με καταγωγή από το Βασιλικό Ανατ. Θράκης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1928.

Λιαμαρκόπουλος [1], **Λιαρμακόπουλος** [1], πιθανόν πρόκειται για το ίδιο επώνυμο με λανθασμένη γραφή. Αβέβαιη η ετυμολογία του, ίσως να αποτελεί σύνθεση των ονομάτων Ηλίας (Λιας) ή Λιάμος (υποκοριστικό του Χαράλαμπος, δες το επώνυμο Λιάμος παρακάτω) και Μάρκος με την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Λιάμος [3], πατρωνυμικό, μορφή του κύριου ονόματος Χαράλαμπος κυρίως στην Ήπειρο⁷²².

Λιούγας [1], επώνυμο προερχόμενο από την περιοχή της Αριδαίας, αβέβαιης ετυμολογίας. Το πιθανότερο να είναι παρωνύμιο από τη βλάχικη λέξη loyie (πληθ. loyii), που είναι ένα είδος παραδοσιακής φούστας που φορούσαν παλαιότερα τις καθημερινές οι γυναίκες του Μετσόβου και άλλων περιοχών με κατοίκους βλάχικης καταγωγής (η Αριδαία είναι μια από αυτές)⁷²³.

Λίσκος [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από τη Δράμα, πιθανόν παρωνύμιο από τη βουλγάρικη λέξη Лиско = αλεπού. Το συναντάμε και σε άλλες χώρες, ακόμη και ως όνομα, όπως στην Πολωνία (Łysko) ψευδώνυμο από τη λέξη balysek = φαλακρός άνδρας ή φαλακρό ζώο. Στην Ουκρανία υπάρχει ως ψευδώνυμο της λέξης lysz = φαλακρός και του επιθήματος –ko, αλλά και ως ψευδώνυμο για ένα πονηρό άτομο (από τη λέξη lis = αλεπού)⁷²⁴.

Λιώτας [1], πατρωνυμικό, μορφή του ονόματος Ηλίας (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Ηλιάδης)⁷²⁵ ή του Παναγιώτης > Γιώτης > Γιώτας > Λιώτας με υγροποίηση /ji/ > /li/. Μια άλλη ερμηνεία το κατατάσσει ως παρωνύμιο από τη σλαβική λέξη liut = καυτερός, δυνατός, σκληρός και μεταφορικά δηλώνει τον άνθρωπο τον οξύθυμο και νευρικό⁷²⁶.

Λογοθέτης [3], επαγγελματικό. Ο λογοθέτης κατείχε οφίκιο στην αυλή των βυζαντινών αυτοκρατόρων, ήταν ανώτερος αυλικός, διαχειριστής διάφορων θεμάτων κυρίως οικονομικών. Ήταν επίσης και οφίκιο, εκκλησιαστικό αξίωμα του Πατριαρχείου (αξιωματούχος Μητρόπολης). Ετυμολογείται ως θέτω τον λόγον αλλά και λογοδοτώ, είμαι, επομένως,

⁷²⁰ <https://imena-znachenie.ru/familii/lesnikov.html>

⁷²¹ <https://el.wikipedia.org/wiki/Λήμνος>

⁷²² Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 47

⁷²³ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 143

⁷²⁴ <https://www.familyeducation.com/baby-names/name-meaning/lisko>

⁷²⁵ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 178

⁷²⁶ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 190

υπεύθυνος ως εκ τούτου⁷²⁷. Η οικογένεια Λογοθέτη, με καταγωγή από το Βασιλικό Ανατ. Θράκης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελίο το 1928.

Λοϊζίδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο βενετικό όνομα Aloiso, που έγινε Αλοΐζος, Λουΐζος, Λοΐζος στα ελληνικά και σημαίνει ο φημισμένος/ένδοξος πολεμιστής⁷²⁸ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Λούκα [1], επώνυμο προερχόμενο από τη Βόρεια Ήπειρο, πατρωνυμικό σε πτώση γενική του κύριου ονόματος Λούκας, παραλλαγή του Λουκάς. Από το λατινικό Lucas < lux, γεν. lucis (φως)⁷²⁹.

Λουκέρης [6], πιθανόν πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Λουκάς (δες ετυμολογία στο επώνυμο Λούκα).

Λουκίδης [7], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Λουκάς (δες ετυμολογία στο επώνυμο Λούκα) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Λούμσι [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, πιθανόν να δηλώνει καταγωγή ή προέλευση από την αλβανική λέξη lumë = ποτάμι.

Λύγδας [1], παρωνύμιο, από τη λέξη λίγδα που είναι το λίπος αλλά και η λέρα, η βρωμιά που παράγεται από λιπαρή ουσία.

Λυγερίδης [3], παρωνύμιο, από το επίθετο λυγερός = ο ευλύγιστος, ο εύκαμπτος < αρχαίο λύγος (λυγέα) + -ηρός. Μπορεί να θεωρηθεί και μητρωνυμικό, από το κύριο όνομα Λυγερή (λόγω του σωματικού χαρίσματος) και την κατάληξη –ίδης⁷³⁰.

Λυκίδης [1], παρωνύμιο, από η λέξη λύκος, το γνωστό θηλαστικό και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Όμοιας σημασίας είναι τα Βέλκος (σλαβική λέξη vīlk = λύκος), Κουρτίδης (τουρκική kurt = λύκος), όπως αρκετά είναι τα επώνυμα που προέρχονται από ζώα (δες ακόμη τα Ασλανίδης, Ασλάνογλου, Λεονταρίδης, Γάτος, Γίδαρος και Γίδαρης, Ζυγούρης, Κουζόγλου, Μουλαράς, Προβατίδης κ.ά.), καθώς αποδίδουν κάποιο από τα χαρακτηριστικά του στον παρονομαζόμενο.

Λυκοστράτης [1], παρωνύμιο, από τις λέξεις λύκος + στράτα (δρόμος), μεταφορικά είναι αυτός που γνωρίζει τα μυστικά του βουνού και τα μονοπάτια του⁷³¹.

Λυκοτσέτας [2], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν παρωνύμιο από τις λέξεις λύκος + τσέτα (ομάδα, παρέα ή συμμορία).

Λυμπέρης [3], πατρωνυμικό, από το ομώνυμο βαφτιστικό αντρικό όνομα. Υπάρχουν δύο ερμηνείες για την προέλευση του: (1) Λυμπέρης < σύντμηση του Ολυμπέρης < επτανησιακός τύπος του Όλυμπος (ολόλευκος, ακτινοβολών, περίοπτος, θεϊκός)⁷³², (2) από το όνομα Λιβέριος που προέρχεται από το λατινικό liber (ο ελευθερωτής)⁷³³.

Μαγγανάρης [2], επαγγελματικό με την κατάληξη –άρης < λατινικό –arius που σημαίνει ότι αυτό που αναφέρεται ανήκει σε κάποιον, στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι ο χειριστής του μάγγανου, για το οποίο υπάρχουν οι εξής ερμηνείες: (1) μάγγανον (το βαρούλκο, χειροκίνητο μηχάνημα που χρησίμευε για την άντληση νερού από πηγάδι)⁷³⁴, (2) μαγγάνα (εργαλείο σε σχήμα μεγάλου τόξου) με την οποία ξιάνοιγε το βαμβάκι ή το μαλλί ο σκαμαγγάς (τεχνίτης)⁷³⁵, (3) μαγγάνι (το), παγίδα για το πιάσιμο πουλιών⁷³⁶. Υπάρχει και η λέξη μαγκανάρι (το) που είναι το καπίστρι στα μαστόρικα, το ξύλινο εξάρτημα (συνήθως σανίδα ενός μέτρου και πλέον), την οποία τοποθετούσαν στον λαιμό των γουρουνιών για να μην μπορούν να μπουκνούν σε

⁷²⁷ <http://www.stougiannidis.gr/AENAO/AS3/logoueths.pdf>

⁷²⁸ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 164

⁷²⁹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 33

⁷³⁰ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 201

⁷³¹ Λαγός Αθ. Γιάννης, Γλωσσάρι Σουβάλας, σελ. 31

⁷³² Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 165 και 196

⁷³³ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 160

⁷³⁴ Στουγιαννίδης Άρης, Βυζαντινό Λεξικό, 2012 (www.stougiannidis.gr/AENAO/AS3/maggana)

⁷³⁵ Πασχαλούδης Α. Νίκος, Τα Τερπνιώτικα και τα Νιγριτινά, ένα γλωσσικό ιδίωμα της Βισαλτίας Σερρών, ιδιωτική έκδοση, Αθήνα 2000, σελ. 190 και 317 (<http://www.nikospaschaloudis.gr>)

⁷³⁶ Λαγός Αθ. Γιάννης, Γλωσσάρι Σουβάλας, σελ. 31

φραγμένους κήπους και σε χωράφια. Το μαγκανάρι μεγάλωνε αισθητά το εκτόπισμα του ζώου, ώστε να μην μπορεί να τρυπώσει από ανοίγματα ή φράχτες και να κάνει ζημιές⁷³⁷.

Μάγος [2], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό μάγος, για αυτόν που ασκεί τη μαγεία, που κάνει μάγια, που επικαλείται υπερφυσικές δυνάμεις ή εμφανίζεται να τις έχει ή ακόμη για αυτόν που έχει εξαιρετικές ικανότητες σε έναν τομέα⁷³⁸.

Μαζμανίδης [1], **Μασμανίδης** [3], αβέβαιης ετυμολογίας επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ως Μασμάν αναφέρεται ένα βιβλικό πρόσωπο της Παλαιάς Διαθήκης, γιος του Ιακώβ και απόγονος του Ιωσήφ. Σε αυτήν την περίπτωση είναι πατρωνυμικό. Σε ποντιακά συγγράμματα υπάρχει η λέξη μασμάνα που αναφέρεται στον δυνατό άνδρα, οπότε μιλάμε για παρωνύμιο.

Μαθές [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μαθαίος (Μαθέας). Λιγότερο πιθανό να είναι παρωνύμιο από τη συνήθεια που είχε κάποιος να επαναλαμβάνει την υποθετική φράση «μαθες», δηλαδή «μήπως θέλεις». Επίσης, η λέξη μαθές, ως επίρρημα, δείχνει βεβαιότητα.

Μαθιός [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Μαθαίος < από το εβραϊκό Mattithyah (δώρο του Γιαχ, του Θεού)⁷³⁹.

Μακαρώνας [3], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό μακαρόνι < βενετικό macaroni < παλαιό ιταλικό massa = βρασμένη φάβα (με αλεύρι) ή κατά μία άλλη εκδοχή από το μεσαιωνικό μακαρία = το νεκρόδειπνο, ουσιαστικό του αρχαίου ελληνικού μακάριος (οπότε πρόκειται για αντιδάνειο)⁷⁴⁰, οπότε μακαρώνας = ο ευτυχισμένος, ο μακάριος⁷⁴¹. Πιθανή και η ερμηνεία του από την τουρκική λέξη makara = ο ξύλινος τροχός της τροχαλίας που χρησιμοποιείται μαζί με σκοινιά για την ανύψωση βαρών⁷⁴² με την κατάληξη –ώνας.

Μακρής [7], παρωνύμιο, από το επίθετο μακρής, αυτός που έχει μεγάλο μήκος, ο ψηλός.

Μακρίδης [2], παρωνύμιο, από το επίθετο μακρής, αυτός που έχει μεγάλο μήκος, ο ψηλός και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μακρόπουλος [2], παρωνύμιο, από το επίθετο μακρής, αυτός που έχει μεγάλο μήκος, ο ψηλός και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Μαλάκης – Σδρίβας [1], πιθανόν παρωνύμιο από τη σλαβομακεδονική λέξη malo ждребе (malo ždrebe) = μικρό πουλάρι⁷⁴³ για τον λόγο αυτό υπάρχει ως διπλό επώνυμο, καθώς προέρχεται από επίθετο που προσδιορίζει + ουσιαστικό. Πιο κάτω εξετάζονται ως δύο διαφορετικά επώνυμα, αλλά το πιο πιθανό είναι να υφίσταται ως έχει, δηλαδή διπλό.

Μαλάκης [-], αναφέρεται ως πρώτο στο διπλό επώνυμο Μαλάκης – Σδρίβας. Μια εκδοχή είναι να προέρχεται από την τουρκική λέξη malak = το βουβαλάκι⁷⁴⁴. Ακόμη, μπορεί να λειτουργεί ως υποκοριστικό του κύριου ονόματος Μιχαήλ > Μιχάλης > Μάλης.

Μαλακούδης [3], παρωνύμιο, υποκοριστικό του επιθέτου μαλακός = απαλός, τρυφερός, λεπτεπίλεπτος, ήπιος. Κατά μια δεύτερη εκδοχή, η κατάληξη –ούδης, που χαρακτηρίζει κυρίως θρακιώτικα επώνυμα, είναι πατρωνυμική (ο γιος ή ο απόγονος), οπότε ισχύουν οι πιθανές ερμηνείες που αναφέρονται στο επώνυμο Μαλάκης, δηλαδή ως υποκοριστικό του ονόματος Μιχαήλ > Μιχάλης > Μάλης > Μάλιος.

Μαλαμίδης [4], πατρωνυμικό ή μητρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Μάλαμας, Μαλάμω ή Μαλαματένια στο θηλυκό και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Μάλαμας προέρχεται από τη μεσαιωνική λέξη μάλα(γ)μα που δήλωνε κράμα μετάλλων, κυρίως χρυσού με υδράργυρο, το οποίο αποκτούσε το κίτρινο χρώμα του καθαρού χρυσού⁷⁴⁵. Μεταφορικά σημαίνει τον καλοσυνάτο και ευγενικό άνθρωπο.

⁷³⁷ https://eranistis.net/wordpress/Λεξικό_λαϊκών_και_ιδιωματικών_λέξεων_της_ελληνικής_γλώσσας_M

⁷³⁸ <https://el.wiktionary.org/wiki/μάγος>

⁷³⁹ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 170

⁷⁴⁰ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 809

⁷⁴¹ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 65

⁷⁴² Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 193

⁷⁴³ <https://translate.google.gr/>

⁷⁴⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 117

⁷⁴⁵ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 811

Μαλέας [1], παρωνύμιο, από την ποντιακή ιδιωματική λέξη μάλα = ψώρα⁷⁴⁶. Η κατάληξη -έας μπορεί να χαρακτηρίζει κυρίως επώνυμο της μεσσηνιακής (δυτικής) Μάνης, παρατηρείται όμως και σε ποντιακά επώνυμα, όπως είναι και το συγκεκριμένο.

Μαλέτσкас [2], παρωνύμιο, από τη σλάβικη λέξη malecko < malik = μικρός⁷⁴⁷.

Μάλλης [1], επώνυμο με πολλές ερμηνείες που ισχύουν ανάλογα με την προέλευση του επωνομαζόμενου: (1) πατρωνυμικό, ως υποκοριστικό του κύριου ονόματος Μιχαήλ > Μιχάλης > Μάλης, (2) από τη μικρασιατική ιδιωματική λέξη μάλι (το) (< τουρκική mal) = ακίνητη περιουσία, ιδιοκτησία ζωικού κεφαλαίου⁷⁴⁸, (3) παρωνύμιο, από το βλάχικο προσδιοριστικό επίθετο μάλι (mal στα βουλγάρικα) που δηλώνει τον μικρό⁷⁴⁹, (4) παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη mall-i = ο μεγάλος, ο πολύς⁷⁵⁰, (5) πατριδωνυμικό, από την αρβανίτικη λέξη μάλι = το βουνό, οπότε μάλης είναι ο βουνίσιος, ο ορεσίβιος⁷⁵¹, (6) από την αλβανική λέξη mall = πόθος, νοσταλγία.

Μάλλιος [1], επώνυμο με τις εξής πιθανές ερμηνείες: (1) υποκοριστικό του κύριου ονόματος Μιχαήλ > Μιχάλης > Μάλης > Μάλος⁷⁵², (2) από τη βλάχικη λέξη malı = ο κόπανος πλύστρας, το ξύλινο σφυρί, (3) υποκοριστικό των τουρκικών κύριων ονομάτων Μαλίκ⁷⁵³ ή Ισμαήλ > Μάλο⁷⁵⁴, (4) παρωνύμιο, από το βλάχικο προσδιοριστικό επίθετο μάλι (mal στα βουλγάρικα) που δηλώνει τον μικρό, (5) παρωνύμιο από το αρχαίο ουσιαστικό μαλλός = το μαλλί των προβάτων, τα κατσαρά μαλλιά > ελνστ. μαλλίον > μαλλί > Μαλλίος > Μάλλιος (με ανέβασμα του τόνου) = ο σγουρομάλλης⁷⁵⁵.

Μαλλιώρας [1], πατριδωνυμικό, από την αλβανική λέξη malor = ο βουνίσιος, ο ορεσίβιος. Λιγότερο πιθανό να είναι παρωνύμιο, αυτός που έχει πολλά μαλλιά < μαλλί + παραγωγική κατάληξη -ώρας⁷⁵⁶.

Μαλόκου [1], επώνυμο προερχόμενο από Λιθουανία (Μαλοку). Κατά μία εκδοχή προέρχεται από τη σλάβικη ρίζα «-мал-», που δίνει τα προχριστιανικά ρωσικά ονόματα Мальши (Malysh) και Малок (Malok). Μια άλλη εκδοχή, δίνει στο επώνυμο εβραϊκές καταβολές και το συνδέει με τη λέξη Malik (υπάρχει και στην αραβική) που σημαίνει βασιλιάς. Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από τη ρωσική λέξη малка που είναι ένα εργαλείο σχεδιασμού των ξυλουργών και να σχετίζεται με επαγγελματικό επώνυμο⁷⁵⁷. Στον ελλαδικό χώρο, και συγκεκριμένα στην Ανατολική Θράκη, βρίσκουμε το όνομα Μαλιόκου ως υποκοριστικό του κύριου ονόματος Μαρία⁷⁵⁸. Αν και δεν ταιριάζει στην προέλευση του επωνύμου που εξετάζουμε, να αναφέρουμε ότι η λέξη malok στα αλβανικά αποτελεί βρισιά για κάποιον άνθρωπο που δεν μπορείς να συννενοηθείς.

Μαμάης [1], επώνυμο προερχόμενο από την Μικρασία, πιθανόν πατρωνυμικό. Η μνήμη, του Μικρασιάτη στην καταγωγή, Αγίου Μάμαντος (3^{ος} αι. μ.Χ.), ιατρού των ωτοαλγιών και της ακοής γενικότερα, τιμάται στις 2 Σεπτεμβρίου⁷⁵⁹. Ο Άγιος πήρε το όνομά του από την προσφώνηση «μάμα» προς την Αμμία Ματρώνα, τη γυναίκα που τον μεγάλωσε, καθώς οι γονείς του είχαν πεθάνει στη φυλακή κατόπιν μαρτυρίων⁷⁶⁰. Αναφέρονται ως κύρια ονόματα τα Μάμος, Μάμαντης, Μάμας, μάλλον από την παιδική γλώσσα ή από την αρχαιοελληνική λέξη

⁷⁴⁶ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 216

⁷⁴⁷ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 169

⁷⁴⁸ http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html

⁷⁴⁹ Πόποβιτς Γ. Ντούσαν, ό.π., σελ. 379

⁷⁵⁰ Οικονόμου Ε. Κωνσταντίνος, Η αλβανική γλωσσική Επίδραση στα ηπειρωτικά ιδιώματα, Ιωάννινα 1997, σελ. 51

⁷⁵¹ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 166

⁷⁵² Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 208

⁷⁵³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 169

⁷⁵⁴ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 41

⁷⁵⁵ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 212

⁷⁵⁶ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 169

⁷⁵⁷ <http://www.ufolog.ru/names/order/малков>

⁷⁵⁸ Αλμπανούδης Παύλος, ό.π., σελ. 300

⁷⁵⁹ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 202

⁷⁶⁰ <https://el.wikipedia.org/wiki/>

μάμμα (μεταγενέστερο μαμά). Επίσης, στην Κύπρο, αναφέρεται το όνομα Μαμής ως υποκοριστικό του Αβράμης < Αβραάμ⁷⁶¹.

Μαμούρης [2], πιθανές εκδοχές: (1) παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη mamur = ακμαίος, ανθηρός αλλά και κατοικημένος⁷⁶², (2) παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη μαμούρα που χρησιμοποιείται για να δηλώσει την στριμμένη, ιδιότροπη, κακόγνωμη, τεμπέλα γυναίκα⁷⁶³, (3) το πιθανότερο όλων να είναι επαγγελματικό, καθώς η τουρκική λέξη mamur, εκτός από ακμαίος, που αναφέρεται παραπάνω, σημαίνει και αυτόν που αναλαμβάνει την καλλιέργεια κτημάτων με μισθό, ενώ στην Τουρκοκρατία σήμαινε και τον Τούρκο υπάλληλο, ο οποίος επέβλεπε τη μέτρηση των σιτηρών και την καταγραφή του φόρου της δεκάτης⁷⁶⁴.

Μανανάς [1], αβέβαιης ετυμολογίας. Πιθανόν μητρωνυμικό, καθώς αναφέρεται το γυναικείο κύριο όνομα Μανάνα προερχόμενο από τη γεωργιανή λέξη που στα ελληνικά σημαίνει ρέικι, ένα φυτό πολύ χρήσιμο για τις μέλισσες⁷⁶⁵. Δεν αποκλείεται να είναι παράγωγο με την κατάληξη –ανάς του ανδρικού υποκοριστικού Μανός < Μανώλης < Εμμανουήλ.

Μανασής [1], **Μανασής** [1], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Μανασής (ο γιος της λησμονιάς < εβραϊκή λέξη nassa = λησμονώ⁷⁶⁶). Ο Μανασής ήταν ο μεγαλύτερος γιος του Ιωσήφ του Παγκάλου, άρχοντα της Αιγύπτου⁷⁶⁷. Παλαιότερα ήταν κλασικό όνομα ιερωμένων και μοναχών. Να αναφερθεί ακόμη ότι μανασία στην ποντιακή διάλεκτο είναι η μοναξιά.

Μανασίδης [3], από το βαφτιστικό όνομα Μανασής ή την ποντιακή ιδιωματική λέξη μανασία = μοναξιά (δες ετυμολογία στο επώνυμο Μανασής) + την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Μανζιέρι [1], **Μενζιέρι** [1], μάλλον πρόκειται για το ίδιο επώνυμο με λάθος στη γραφή (ορθότερη η πρώτη). Ανήκει σε οικογένεια ιταλικής καταγωγής, καθολικού δόγματος, που παρέμεινε μετά την τριπλή κατοχή του 1941-1944 και δραστηριοποιήθηκε στον εμπορικό κλάδο στην ευρύτερη περιοχή. Ετυμολογικά, το πιθανότερο να προέρχεται από το ιταλικό ρήμα mangare = τρώω. Εξίσου πιθανή και η ερμηνεία από την ιταλική λέξη manzo = ταύρος⁷⁶⁸.

Μανιός [1], πατρωνυμικό, μορφή του κύριου ονόματος Εμμανουήλ (δες ετυμολογία στο επώνυμο Εμμανουήλ), ακολουθώντας την εξής φωνολογική εξέλιξη: Εμμανουήλ > Μανώλης > Μάνος > Μανιάς > Μανιός⁷⁶⁹. Στην Κεντρική Μακεδονία αναφέρεται και η περίπτωση προέλευσης από το κύριο όνομα Δαμιανός > Μανιός⁷⁷⁰. Μια άλλη εκδοχή το θέλει ως παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη mani (mania στα ιταλικά) = μανία για κάποιον που φέρεται με τρέλα ή ενθουσιασμό⁷⁷¹.

Μανίτσας [3], επώνυμο προερχόμενο από Σέρρες, πιθανόν πατρωνυμικό, ως υποκοριστικό του κύριου ονόματος Εμμανουήλ (δες ετυμολογία στο επώνυμο Εμμανουήλ), ακολουθώντας την εξής φωνολογική εξέλιξη: Εμμανουήλ > Μανώλης > Μάνος > Μανιάς > Μανίκας > Μανίτσας (με τσιτακισμό)⁷⁷². Εξίσου πιθανό να είναι μητρωνυμικό, να αποτελεί υποκοριστικό της λέξης μάνα⁷⁷³.

Μανουσάκης [3], επώνυμο προερχόμενο από την Κρήτη, πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μανούσος, μορφή του Εμμανουήλ (δες ετυμολογία στο επώνυμο Εμμανουήλ) στην Κρήτη και την πατρωνυμική κατάληξη –άκης, χαρακτηριστική κι αυτή των κρητικών επωνύμων. Επίσης,

⁷⁶¹ Μηνάς Κωνσταντίνος, Παρατηρήσεις στην κυπριακή διάλεκτο με αφορμή το βιβλίο του Χαράλαμπου Συμεωνίδη για την ιστορία της, σελ. 52 και Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σεραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας-1913, ό.π., σελ. 19

⁷⁶² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 117

⁷⁶³ https://eranistis.net/wordpress/Λεξικό_λαϊκών_και_ιδιωματικών_λέξεων_της_ελληνικής_γλώσσας_M

⁷⁶⁴ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 213

⁷⁶⁵ <http://www.names-n-gifts.com/onoma.asp?onomaID=16750>

⁷⁶⁶ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 168

⁷⁶⁷ http://users.sch.gr/aiasgr/Biblos/Proswpa_Palaias_Diathikhs_1/Manasshs (Πρόσωπα της Βίβλου)

⁷⁶⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 170

⁷⁶⁹ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 169

⁷⁷⁰ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σεραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 197

⁷⁷¹ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 68

⁷⁷² Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 169

⁷⁷³ Σπανός Κώστας, Τα νεοελληνικά επώνυμα στη Δεσκάτη, σελ. 127

στο κρητικό γλωσσικό ιδίωμα, μανουσάκι είναι το φυτό νάρκισσος ή ζαμπάκι⁷⁷⁴.

Μανουσαρίδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μανούσης > Μανουσάρης, μορφές του κύριου ονόματος Εμμανουήλ (δες ετυμολογία στο επώνυμο Εμμανουήλ) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μανταρτζιέβ [3], επώνυμο προερχόμενο από τη Ρωσία με την κατάληξη (-εβ) που συνηθίζεται στα σλάβικα ονόματα και σημαίνει ο απόγονος, «ο...του τάδε» και με πιθανές ερμηνείες: (1) από στοιχεία απογόνων δίνεται ο χαρακτηρισμός ο ήσυχος, ο αθόρυβος, (2) η βιβλιογραφία αναφέρει την προέλευση από την τουρκική λέξη mantarci (ο ψεύτης, ο πανούργος, ο απατεώνας)⁷⁷⁵ που θεωρείται και η πιθανότερη.

Μαντζάκης [1], αβέβαιης ετυμολογίας με πιθανές ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη manzak = γωνία⁷⁷⁶, (2) από τη βλάχικη λέξη mantza = φαΐ, (3) από το κύριο όνομα Μάντζ(ι)ος, μορφή του Αδαμάντιος, Διαμαντής (δες ετυμολογία στο επώνυμο Μαντός)⁷⁷⁷ ή Εμμανουήλ (δες ετυμολογία στο επώνυμο Μανώλης), (4) από την ιδιωματική λέξη μάντζα = ανακατωμένα πράγματα (π.χ. χρώματα με χόρτα)⁷⁷⁸, (5) από τη βλάχικη λέξη mändzu = πουλάρι⁷⁷⁹, (6) λιγότερο πιθανό από τη σλάβικη λέξη mac = γάτα (μάτσου η γάτα στην παιδική γλώσσα) ή τη βλάχικη matsu = έντερο⁷⁸⁰. Δες επίσης το επώνυμο Καραμαντζάκης.

Μαντζανίδης [3], παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη μαντζάνα = η μελιτζάνα στα ποντιακά και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Επίσης, στο θρακιώτικο γλωσσικό ιδίωμα, μαντζάνις είναι οι τσαμπούνες (ματσάκια) των κρεμμυδιών⁷⁸¹.

Μαντός [1], πιθανόν πατρωνυμικό, ως μορφή του κύριου ανδρικού ονόματος Αδαμάντιος (θηλυκό Μάντα). Η ετυμολογία του ονόματος Αδαμάντιος είναι η εξής: αρχ. αδάμας > λατιν. diamas > ιταλ. diamante > μεσν. διαμάντι(ν), όνομα που έδιναν για τη λαμπρότητα και το πολύτιμο αλλά και για τη λειτουργία του διαμαντιού ως σύμβολο σταθερότητας, αγνότητας και αρετής. Είναι αγαπημένο βλάχικο όνομα, μάλλον λόγω της ημι-λατινικής ετυμολογίας του⁷⁸². Λιγότερο πιθανό από την τουρκική λέξη manda = βουβάλι, μεταφορικά ο πολύ χοντρός άνθρωπος⁷⁸³.

Μαντούσης [1], πατρωνυμικό με την υποκοριστική κατάληξη –ούσης, μορφή του κύριου ονόματος Αδαμάντιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Μαντός).

Μάντσε [3], επώνυμο προερχόμενο από Αλβανία, αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν πατρωνυμικό, από τα υποκοριστικά ονόματα Μάντσιος (< Αδαμάντιος) ή Μάνε (< Εμμανουήλ).

Μανώλης [2], **Μανωλής** [1], πατρωνυμικά, υποκοριστική μορφή του κύριου ονόματος Εμμανουήλ. Από το εβραϊκό Immanuel (ο Θεός είναι μαζί), ο σωτήρας, ο ελευθερωτής⁷⁸⁴.

Μαξιλαράς [2], επαγγελματικό, ο κατασκευαστής ή/και πωλητής μαξιλαριών (< μεσαιωνική ελληνική μαξιλλάριον < λατινική maxillaries = σαγόνι < mala = σαγόνι, μάγουλο).

Μαραμπούτης [3], αβέβαιης ετυμολογίας, με δύο πιθανές εκδοχές: (1) επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη marabut, όνομα που δόθηκε στους δερβίσηδες της Βόρειας Αφρικής⁷⁸⁵. Δερβίσης είναι ο μοναχός μουσουλμάνος που διαμένει σε μοναστήρι (τεκέ) με πολλές στερήσεις (δες τα επώνυμα Δερβίσης και Ντερβίση), (2) επαγγελματικό από την τουρκική λέξη maraba = ο κολίγος, ο δουλοπάροικος⁷⁸⁶.

⁷⁷⁴ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 68

⁷⁷⁵ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 140 και Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 211

⁷⁷⁶ <https://sozce.com/nedir/221622-manzak>

⁷⁷⁷ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 246

⁷⁷⁸ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 105

⁷⁷⁹ Οικονόμου Ευ. Κων., Τοπωνυμικό Ζαγορίου (διδακτορική διατριβή), Ιωάννινα 1986, σελ. 254

⁷⁸⁰ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 173

⁷⁸¹ <http://www.kornofolia.gr/>

⁷⁸² Βασιλείου Σωτηρούλα, Το Ονομαστικόν στη Μακεδονία (1750-1900), Διαφωτισμός και Ονοματοδοσία, Θεσσαλονίκη 2011, σελ. 145

⁷⁸³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 171

⁷⁸⁴ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 96

⁷⁸⁵ <https://sozce.com/nedir/221666-marabut>

⁷⁸⁶ Δαλακούρα Παρασκευή, ό.π., σελ. 71

Μαραντίδης [1], παρωνύμιο αλλά και πατρωνυμικό με την κατάληξη –ίδης. Αμάραντον ή μάραντον είναι στο ποντιακό ιδίωμα τα βλήτα⁷⁸⁷, ενώ το βρίσκουμε και ως λουλούδι (από το α το στερητικό και το ρήμα μαραίνω). Αμάραντος αναφέρεται και ως κύριο ανδρικό όνομα (= άφθαρτος, αυτός που δε μαραίνεται, αειθαλής)⁷⁸⁸. Όμοια εξήγηση έχει και το επώνυμο Αμαραντίδης [1].

Μαργαρίτης [5], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Μαργαρίτης (θηλυκό Μαργαρίτα), μεταφορικά ο πολύτιμος, που προέρχεται από την ελληνιστική λέξη μαργαρίτης < επίθετο μάργαρος (η σκληρή λευκή ουσία που βρίσκεται στο όστρακο διαφόρων μαλακίων, εντός των οποίων δημιουργείται το μαργαριτάρι, ο μικρός μαργαρίτης). Η ελληνική λέξη μαργαρίτης πέρασε στη λατινική ως margarita και έλεστρεψε πάλι ως αντιδάνειο⁷⁸⁹. Ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης γράφει ότι το επώνυμο Μαργαρίτης δόθηκε σε κάποιον που καταγόταν από το χωριό Μαργαρίτι της Ηπείρου⁷⁹⁰.

Μαργιούλας [6], **Μαριούλας** [14], **Μαριόλας** [4], επώνυμα που ανήκουν σε οικογένειες Σαρακατσάνων, ίδιας προέλευσης και ερμηνείας με διαφορετική γραφή. Είναι μητρωνυμικό επώνυμο, προερχόμενο από τη γενική του γυναικείου βαπτιστικού Μαρία > Μαριούλα (υποκοριστικό), το όνομα μιας προγόνου που χήρεψε νέα με ορφανά παιδιά. Το κύριο όνομα Μαρία προέρχεται από την εβραϊκή λέξη Marjám και σημαίνει αυτή που πικράθηκε, αλλά υψώθηκε και δοξάστηκε⁷⁹¹. Είναι το πολυπληθέστερο γυναικείο ελληνικό όνομα σε ποσοστό 10% επί του πληθυσμού. Τα μητρωνυμικά επώνυμα εμφανίζονται σε πολλές περιοχές της χώρας, λόγω μακροχρόνιας απουσίας του άντρα, λόγω χηρείας αλλά και λόγω προσωπικότητας της γυναίκας⁷⁹². Για το επώνυμο Μαριόλας υπάρχει και μια άλλη εκδοχή που δεν ερμηνεύει τη συγκεκριμένη περίπτωση, αλλά δε σημαίνει ότι δεν ισχύει. Στο σαρακατσάνικο γλωσσικό ιδίωμα η λέξη μαργιόλους (ου) έχει την έννοια του κακού, του πονηρού⁷⁹³, ενώ σε άλλα ιδιώματα, το επίθετο μαριόλα, -ης, -ος δηλώνει τον έξυπνο άνθρωπο, τον χαριτωμένο, τον επιτήδειο ειδικά στον έρωτα, τον καταφερτζή < μεσν. μαριόλης < τουρκική maşol ή βεν. mariol (ο απατεώνας)⁷⁹⁴.

Μαριάδης [2], μητρωνυμικό από το κύριο όνομα Μαρία και λιγότερο πατρωνυμικό από το κύριο όνομα Μάριος και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μαρίδης [1], μητρωνυμικό από το κύριο όνομα Μαρία και λιγότερο πατρωνυμικό από το κύριο όνομα Μάριος και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Επίσης, είναι πολύ πιθανό να έχει σχέση με το επώνυμο Μάρος (δες παρακάτω).

Μάρκαϊ [2], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία (Markaj), πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Μάρκος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Μάρκου). Η κατάληξη –aj των αλβανικών επωνύμων είναι πατρωνυμική και δηλώνει τον γιο⁷⁹⁵.

Μάρκου [4], πατρωνυμικό σε πτώση γενική (δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο) του κύριου ονόματος Μάρκος που προέρχεται είτε από το λατινικό marcus (σφυρί)⁷⁹⁶, είτε από το λατινικό ρήμα marceo (μαραίνομαι), οπότε σημαίνει τον μαραμένο, τον ταπεινό⁷⁹⁷. Το επώνυμο Μάρκου αναφέρεται σε 4 μαθητές/τριες, οι δύο από αυτούς/ές είναι αλβανικής καταγωγής.

Μαρμαρίδης [2], επαγγελματικό, ο τεχνίτης που ασχολείται με την επεξεργασία μαρμάρου. Δεν αποκλείεται η περίπτωση να είναι παρωνύμιο, αναφερόμενο σε μια χαρακτηριστική ιδιότητα του μαρμάρου (καθαρότητα, σκληρότητα, ψυχρότητα) που περνά στον

⁷⁸⁷ <https://pnt.wikipedia.org/wiki/>

⁷⁸⁸ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 71

⁷⁸⁹ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 819

⁷⁹⁰ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 31

⁷⁹¹ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 315

⁷⁹² Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 20

⁷⁹³ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 106

⁷⁹⁴ <https://eranistis.net/wordpress/> Λεξικό λαϊκών και ιδιωματικών λέξεων της ελληνικής γλώσσας Μ

⁷⁹⁵ Caka Ali, Caka Nebi, Mbiemrat e shqiptarëve Kosos-prejardhja shpërndarja rajonale (Προέλευση και περιφερειακή διανομή αλβανικών επωνύμων του Κοσσυφοπεδίου), Studime shqiptare, nr. 3, 2016, σελ. 309

⁷⁹⁶ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 172

⁷⁹⁷ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 193

παρανομαζόμενο ή ακόμη και πατριδωνυμικό, για τον καταγόμενο ή προερχόμενο από την περιοχή της θάλασσας του Μαρμαρά ή Προποντίδα.

Μάρως [2], επώνυμο προερχόμενο από την Ήπειρο, αβέβαιης ετυμολογίας που απαντάται από πολύ παλιά, 200 και πλέον χρόνια, με πιθανές ερμηνείες: (1) ο Τριανταφυλλίδης το κατατάσσει στη σειρά των μητρωνυμικών επιθέτων, από το γυναικείο βαφτιστικό Μαρία > γεν. Μάρως⁷⁹⁸, (2) ο Τζέμος αναφέρει προέλευση από την τούρκικη λέξη *mar* (φίδι)⁷⁹⁹, (3) τα αρβανίτικα επώνυμα που ξεκινούν από *mar-* (Μάρης, Μάρας, Μάρως) προέρχονται από τη λέξη *imār* που σημαίνει κυριολεκτικά *τρελός*⁸⁰⁰, (4) Μάρηδες ή Μάροι ονομάζονται οι κάτοικοι 13 χωριών του κεντρικού και βόρειου Έβρου, που συγκροτούν μια κλειστή και εσωστρεφή κοινωνία και οι δραστηριότητες τους περιορίζονται στα στενά πλαίσια της φυλής (γιορτές, πανηγύρια κλπ.). Είναι οι λεγόμενοι «Γαλαζοβράκηδες», λόγω της χαρακτηριστικής περισκελίδας (παντελονιού) της παραδοσιακής θερινής τους ενδυμασίας. Για την ερμηνεία και προέλευση της ονομασίας Μάρης – Μάρηδες ή Μάρως – Μάροι και Μαραίοι, υπάρχουν διάφορες εκδοχές: α) από την αντίστοιχη ονομασία «Μωραΐτες», λόγω των μεγάλων πληθυσμιακών μετακινήσεων που έγιναν στη Θράκη στα τέλη του 16^{ου} και στις αρχές του 17^{ου} αιώνα, με αποτέλεσμα να μεταναστεύσουν στα εδάφη εκείνα πολλοί κάτοικοι της Πελοποννήσου, β) από το αρχαίο όνομα «Μάρων» που, σύμφωνα με τη μυθολογία, ήταν ιερέας του Απόλλωνα ή του Διονύσου και έκτισε την αρχαία πόλη Μαρώνεια στη χώρα των Κικόνων. Είναι μια θεωρία που ταυτίζει τους Μάρηδες ή Μάρους με το πανάρχαιο θρακικό φύλο των Κικόνων⁸⁰¹.

Μαρσέλ [1], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μάρκελλος (Marcel, θηλυκό Μαρκέλλα) υποκοριστικό του Μάρκος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Μάρκου).

Μασκαλίδης [4], επώνυμο οικογένειας που έχει έρθει από την Απχαζία. Είναι πατριδωνυμικό με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), για αυτόν που κατάγεται ή προέρχεται (Maşkali) από τη Ματσούκα (Maşka), περιοχή νότια της Τραπεζούντας. Η περιοχή πήρε το όνομά της από τη λέξη *ματσούκι* (< λατ. *mazuca*), που σημαίνει ραβδί, ξύλο που κρατάει ο άνθρωπος στο χέρι για να στηρίζεται ή για να προφυλάσσεται από κάθε επιτιθέμενο άνθρωπο ή ζώο (δες παρακάτω το επώνυμο Ματσουκάτοβ).

Μαστρογιάννης [2], επαγγελματικό σύνθετο επώνυμο, από το πρόθημα μάστρο- και το κύριο όνομα Γιάννης. Το πρόθημα μάστρο δηλώνει τον μάστορα, τον ειδικευμένο τεχνίτη με πείρα και ικανότητες και ετυμολογείται από τη μεσαιωνική ελληνική λέξη μάστορας < ελληνιστική κοινή μαγίστωρ < λατινική *magister*⁸⁰². Η οικογένεια Μαστρογιάννη έχει προέλευση από τη Σμύρνη και είναι από τις πρώτες που εγκαταστάθηκαν στο Κορδελιό.

Ματάκης [1], πατρωνυμικό, ως υποκοριστικό του ονόματος Μάτας ή Μάτος, μορφές του ανδρικού κύριου ονόματος Σταμάτιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Σταματιάδης). Στους βλαχόφωνους πληθυσμούς το *Mată* ταυτίζεται με το όνομα Θωμάς και το *Matușiū* < Mateo με το Ματθαίος⁸⁰³, ενώ αναφέρεται και ως εξέλιξη του Δημήτριος > Μητράκος > Μητάκος > Ματάκος⁸⁰⁴.

Ματαμαδιώτης [2], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από το χωριό Μανταμάδος της Λέσβου. Το χωριό πήρε το όνομά του από την οικογένεια Μαντα(ε)μάς (επώνυμο επαγγελματικό, αυτός που ασχολείται με την κατασκευή μαντεμιών < τουρκική *maden*, ο χυτοσίδηρος) και το επίθημα –άδος που χαρακτηρίζει αρκετά τοπωνύμια των νησιών του Βορείου Αιγαίου⁸⁰⁵.

Ματάμης [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Χαλκιδική που μπορεί να είναι κατά περίπτωση επαγγελματικό ή πατριδωνυμικό. Η λέξη που το ετυμολογεί είναι η τουρκική *maden*

⁷⁹⁸ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 21, αλλά και Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 172

⁷⁹⁹ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 141

⁸⁰⁰ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 170

⁸⁰¹ http://evrospower.blogspot.com/2010/01/blog-post_2227.html

⁸⁰² <https://el.wiktionary.org/wiki/μάστορας>

⁸⁰³ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 204

⁸⁰⁴ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 190

⁸⁰⁵ <https://onomatologiki.wordpress.com/2017/10/22/ιμβριακά-τοπωνύμια-αδους>

= ορυκτό μέταλλο ή χυτοσίδηρος (όπως αναφέρεται στο επώνυμο Ματαμαδιώτης) ή ακόμη και μια περιοχή πλούσια σε ορυκτά. Στην περιοχή του βόρειου ορεινού όγκου της Χαλκιδικής υπάρχουν τα Μαντεμοχώρια, μια συστάδα 12 χωριών με πρωτεύουσα τα Στάγειρα (Μαχαλάς επί Τουρκοκρατίας), όπου οι κάτοικοι ασχολούνταν με την εξόρυξη και εκμετάλλευση κοιτασμάτων άργυρου, χρυσού και λοιπών ορυκτών⁸⁰⁶.

Ματεβοσιάν [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αρμενία (Ματεвосян στα ρώσικα, Մաթեւոսյան στα αρμενικά), πατρωνυμικό με τη χαρακτηριστική αρμενική κατάληξη –ιάν. Προέρχεται από το αρμενικό κύριο όνομα Matevos (Ματεвос), αντίστοιχο του ρώσικου ονόματος Matvey (Ματвей) που είναι η απόδοση του εβραϊκού Ματθαίος (< εβρ. Mattityahu = δώρο που απονέμεται από τον Θεό)⁸⁰⁷.

Ματιούχιν [1], επώνυμο οικογένειας (Μαтюхин) προερχόμενη από τη Ρωσία, πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Matvey (Ματвей) που είναι η απόδοση του εβραϊκού Ματθαίος (< εβρ. Mattityahu = δώρο που απονέμεται από τον Θεό)⁸⁰⁸.

Ματσουκάτοβ [1], επώνυμο οικογένειας (Μαцукатов) προερχόμενης από την πρώην ΕΣΣΔ, ελληνικής ετυμολογίας, πατριδωνυμικό, με τη ρώσικη κατάληξη –οβ (ο γιος ή ο απόγονος). Τα επώνυμα ελληνικής προέλευσης υπερβαίνουν τα όρια της Ελλάδας, καθώς υπάρχει μεγάλο μέρος στις γειτονικές χώρες (Αλβανία, δημοκρατίες της πρώην Γιουγκοσλαβίας, Βουλγαρία, Τουρκία), στον Καύκασο και στον Υπερκαύκασο (Αρμενία, Γεωργία, Οσσετία), αλλά και σε Ρουμανία, Μολδαβία, Ουκρανία, Ρωσία, Καζακστάν. Το επώνυμο σημαίνει αυτόν που κατάγεται ή προέρχεται από τη Ματσούκα (Μαшка), περιοχή νότια της Τραπεζούντας με 47 από τα 70 χωριά αμιγώς ελληνικά πριν το 1923⁸⁰⁹. Η περιοχή πήρε το όνομά της από τη λέξη ματσούκι (< λατ. mazuca), που σημαίνει ραβδί, ξύλο που κρατάει ο άνθρωπος στο χέρι για να στηρίζεται ή για να προφυλάσσεται από κάθε επιτιθέμενο άνθρωπο ή ζώο. Στην Άνω Ματσούκα δεν περπατούσε άνδρας δίχως να κρατάει τη ματσούκα (στουράκ' στην ποντιακή διάλεκτο). Έτσι η περιοχή ονομάστηκε Ματσούκα και οι κάτοικοι Ματσουκάτ' ή Ματσουκαίοι⁸¹⁰.

Μαυραγάνης [2], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από το ουσιαστικό μαυραγάκι (το) που είναι ποικιλία εκλεκτού σιταριού με μαύρο άγανο και κιτρινωπό κόκκο που έδινε μεγάλη παραγωγή και καλή ποιότητα.

Μαυραγγελίδης [4], παρωνύμιο, από το επίθετο μαύρος (προφανώς λόγου μελαμψού χρώματος), το κύριο όνομα Άγγελος και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Εξίσου πιθανό να είναι πατριδωνυμικό από το ποτάμι Μαυραγγέλιον που ενώνεται με τον Κάνις ποταμό ή Κιουμουσχάνε τερεσί στην Αργυρούπολη της επαρχίας Χαλδίας⁸¹¹. Να αναφερθεί ότι το επίθετο μαύρος μεταφορικά σημαίνει και τον δυστυχή.

Μαυρίδης [14], παρωνύμιο, από το επίθετο μαύρος (ο σκουρόχρωμος, ο μελαμψός) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος). Να αναφερθεί ότι το επίθετο μαύρος μεταφορικά σημαίνει τον δυστυχή. Ίδιας σημασίας είναι τα επώνυμα Αραβίδης, Αραβόπουλος, Αράπογλου, Καραλής που αναφέρονται παραπάνω.

Μαυροβουνιώτης [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), αυτός που κατάγεται ή προέρχεται από το τοπωνύμιο Μαυροβούνι (υπάρχουν πολλά σε όλες τις πειοχές της Ελλάδας) ή από το Μαυροβούνιο, ανεξάρτητο κράτος από το 2006. Όμοιας σημασίας είναι και τα επώνυμα Κάρανταγλης και Κάρανταης που αναφέρονται παραπάνω, δεν αποκλείεται το επώνυμο να αποτελεί εξελληνισμένη μορφή αυτών των δύο και το Μαυροβούνι(ο) να είναι ελεύθερη μεταφορά του τουρκικού karadağ (κορυφή, 2.400 μ., του όρους Ταύρος της Καραμανίας της

⁸⁰⁶ <https://el.wikipedia.org/wiki/Σιδηροκαύσια>

⁸⁰⁷ <http://www.ufolog.ru/names/order/Матевосян>

⁸⁰⁸ <http://www.ufolog.ru/names/order/Матюхин>

⁸⁰⁹ <http://www.ufolog.ru/names/order/Мацукатов>

⁸¹⁰ <https://www.pontiaka.gr/matsouka-w-96150.html>

⁸¹¹ <http://www.kotsari.com/pontos/poleis-oikismoι-xoria-perioxes-toponimia-tou-pontou/645-geografiko-istoriko-lexiko-xaldia>

Τουρκίας).

Μαυρογένης [2], παρωνύμιο, από το επίθετο μαύρο και το ουσιαστικό γένι, αυτός που έχει μαύρη γενειάδα.

Μαυρογενίδης [3], παρωνύμιο, από το επίθετο μαύρο, το ουσιαστικό γένι, αυτός που έχει μαύρη γενειάδα και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μαυρογιαννίδης [1], παρωνύμιο, από το επίθετο μαύρος (ο σκουρόχρωμος, ο μελαμψός), το κύριο όνομα Γιάννης και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Μαυροδάκης [1], παρωνύμιο, υποκοριστικό του επιθέτου μαύρος, ο μελαμψός, ο σκουρόχρωμος.

Μαυρομάτης [1], παρωνύμιο, από το επίθετο μαύρο και το ουσιαστικό μάτι. Όμοιας σημασίας είναι και τα επώνυμα Καραγκιοζίδης, Καραγκιόζοβ που αναφέρονται παραπάνω.

Μαυρόπουλος [3], παρωνύμιο, από το επίθετο μαύρος (ο σκουρόχρωμος, ο μελαμψός) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Δεν αποκλείεται να αποτελεί εξελληνισμό των επωνύμων Αράπογλου, Καραλής κ.ά, που αναφέρονται παραπάνω. Η οικογένεια Μαυρόπουλου, με καταγωγή από τη Μαλακοπή Καισάρειας, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια) το 1924.

Μαυρουδής [4], πατρωνυμικό. Αναφέρεται ως κύριο αντρικό όνομα, κυρίως σε πληθυσμούς από την Ανατολική Θράκη και Κωνσταντινούπολη. Πιθανόν να είναι παρωνύμιο, υποκοριστικό του επιθέτου μαύρος, ο μελαμψός, ο σκουρόχρωμος. Ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης το ετυμολογεί από την ιδιωματική λέξη μαυρούδι (ποικιλία κρασιού) > Μαυρουδής = αυτός που πίνει μαύρο κρασί⁸¹².

Μαυρούδης [1], παρωνύμιο, υποκοριστικό του επιθέτου μαύρος, ο σκουρόχρωμος ο μελαμψός.

Μαχαρίδης [1], επαγγελματικό, αυτός που κατασκευάζει μαχαίρια ή ακόμη και παρωνύμιο, αυτός που φέρει πάνω του μαχαίρι με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μαχμούντ [1], επώνυμο οικογένειας (Mahmudi) προερχόμενης από το Αφγανιστάν, πατρωνυμικό, από το αραβικό ανδρικό κύριο όνομα Mahmut = ο αξιέπαινος⁸¹³.

Μεζερίδης [3], επώνυμο οικογένειας με καταβολές από το χωριό Χατζηβελή Καρς. Με τις Συνθήκες του Καρς (1921) και της Λωζάνης (1923), κάποια μέλη αυτής της ποντιακής οικογένειας κατευθύνθηκαν στην Ελλάδα (νομός Κιλκίς), κρατώντας την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης και κάποια άλλα στη Γεωργία (Τσάλκα), ακολουθώντας τα υποχωρήσαντα ρωσικά στρατεύματα, όπου έλαβαν το επώνυμο Μεζέροβ (Мезиров). Για την ετυμολογία του επωνύμου υπάρχουν οι εξής εκδοχές: (1) επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη mezar = τάφος⁸¹⁴, (2) πατριδωνυμικό, από το χωριό Mezraa του Kars αλλά και άλλων επαρχιών της Τουρκίας, (3) παρωνύμιο, από τη ρωσική λέξη мизер = μικρός, αλλά και φτωχός, πενιχρός, αδύναμος⁸¹⁵.

Μεζερτζόγλου [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη mezarci = ο νεκροθάφτης⁸¹⁶ και την πατρωνυμική κατάληξη –οğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Μελεκίδης [2], μητρωνυμικό από το μουσουλμανικό γυναικείο κύριο όνομα Melek ή παρωνύμιο λόγω ομορφιάς από την τουρκική λέξη melek = άγγελος και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Λιγότερο πιθανή η λέξη meleke = πείρα, ικανότητα⁸¹⁷.

Μελετλίδης [7], πατριδωνυμικό (εθνικό) με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Meletli ονομάζονταν οι κάτοικοι της σημερινής πόλης Μεσουντιγιέ (Mesudiye) στην επαρχία Ορντού του Πόντου, από τον ποταμό Melet που ρέει στην περιοχή⁸¹⁸.

⁸¹² Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 220

⁸¹³ <https://sozce.com/nedir/219759-mahmut>

⁸¹⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 119

⁸¹⁵ <http://www.ufolog.ru/names/order/Мизеров>

⁸¹⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 119

⁸¹⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 120

⁸¹⁸ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mesudiye>

Μεληγκότσης [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Ξάνθη, αβέβαιης ετυμολογίας. Αναφέρεται ως αρσενικό προσωνύμιο το όνομα Μελιγκός ή Μελίγκος με προέλευση: (1) από το επίθετο μελικός (< μέλι + επιθετική κατάληξη -ικός) = μελίχρους, καφετής. Υπάρχουν οι εκφράσεις μελιγκιά μέλισσα (μέλισσα με μέλι), μελιγκιά γίδα (καφετιά γίδα), (2) από το ουσιαστικό μελιγκό (το μυρμήγκι) < αλβανικό *milington/ë-a*⁸¹⁹. Πιθανή και η εξήγηση από τη σύνθεση της λέξης μελί (καφετί χρώμα) και της τουρκικής *kos* = κριάρι⁸²⁰.

Μελίδης [1], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό μελάς (ο) = αυτός που παράγει ή/και εμπορεύεται μέλι και την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁸²¹. Πιθανή και η ερμηνεία ως πατρωνυμικό, από το κύριο αντρικό όνομα Μελάς, που υπάρχει κυρίως στην ποντιακή ονοματοδοσία (δες παρακάτω το επώνυμο Μέλιος). Πιθανή και η εξήγηση από τη λέξη μελί (καφετί χρώμα), οπότε μιλάμε για παρωνύμιο που δηλώνει χαρακτηριστικό εξωτερικής εμφάνισης.

Μέλιος [1], πατρωνυμικό, απαντάται ως υποκοριστικό των κύριων ονομάτων Μενέλαος, Μελάς (υπάρχει σε αυτή τη μορφή κυρίως στην ποντιακή ονοματοδοσία), Μελέτιος, Μιλτιάδης. Στη Μακεδονία μπορεί να συνδεθεί με τις σλάβικες μορφές *Meljan*, *Melim*, *Melio* κ.ά. του ονόματος Μιχαήλ ή από το επίσης σλάβικο *Mel* (μικρός). Πιθανόν στη διάδοση του ονόματος να συνέβαλε και η ηχητική ομοιότητα με το μέλι⁸²².

Μελισσάς [1], επαγγελματικό, αυτός που ασχολείται με τα μελίσσια, με την παραγωγή ή εμπορία μελιού.

Μελισσόπουλος [1], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό μελισσάς = αυτός που ασχολείται με τα μελίσσια, με την παραγωγή ή εμπορία μελιού και την πατρωνυμική κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Μέμα [1], επώνυμο με προέλευση από την Αλβανία, πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ανδρικού ονόματος Μεχμέτ (*Mehmet* = ο αξιέπαινος, ο άγιος ευλογίας)⁸²³.

Μέμτσας [1], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν παρωνύμιο, από τη βλάχικη λέξη *mémsă* = κολλιτσιδα, φορτικός και ενοχλητικός άνθρωπος⁸²⁴. Δεν αποκλείεται η περίπτωση να είναι πατρωνυμικό, ως κάποια μορφή κύριου ονόματος, είτε του Μέμος ή Μέμας (< Αγαμέμνων) είτε του Μέτσοις (< Θωμάς στα βλάχικα).

Μερκούρι [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το *Mercurius*, η λατινική ονομασία του αρχαίου θεού Ερμή (από το ρήμα *mercor* = εμπορεύομαι)⁸²⁵. Επίσης, *mërkuṛë* στα αλβανικά είναι η ημέρα Τετάρτη.

Μερντάνι [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, με πολύ πιθανή την προέλευση από την τουρκική λέξη *merdan* = γενναίος⁸²⁶. Αναφέρεται επίσης ως τοπωνύμιο *Merdani* στη Βοσνία – Ερζεγοβίνη και στην επαρχία Ντιγιαρμπακίρ της Τουρκίας⁸²⁷.

Μερτζάνης [1], παρωνύμιο, από την αραβική λέξη *mercan* = το κοράλι αλλά και το βαθυκόκκινο χρώμα. Μεταφορικά δηλώνει τον κοκκινομάγουλο, τον κοκκινοπρόσωπο⁸²⁸. Στα ποντιακά αναφέρεται και το κύριο γυναικείο όνομα Μερτσάνη που στη νέα ελληνική αποδίδεται ως Κοραλία⁸²⁹. Λιγότερο πιθανή η προέλευση από την ιδιωματική λέξη μέρτζα (η) = πλέξιμο με το τσιγκελάκι, που είναι σα δαντέλα, πάνω στο πουκάμισο ή σε άλλο ρούχο⁸³⁰. Η βιβλιογραφία αναφέρει και μια άλλη εκδοχή, που συγκεντρώνει πολύ λίγες πιθανότητες, ως πατρωνυμικό, μια περαιτέρω εξέλιξη της μορφής Μέρτζιος < Μήρτζιος < Μήρτσιοις < Μήτρος

⁸¹⁹ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 190

⁸²⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 71

⁸²¹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 195

⁸²² Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 205

⁸²³ https://www.giortes.gr/data/eortes/eortes_Mi.php

⁸²⁴ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 152

⁸²⁵ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 195

⁸²⁶ <https://sozce.com/nedir/225158-merdan>

⁸²⁷ en.wikipedia.org/wiki/Merdani

⁸²⁸ Κορτιμανίτης Δ. Αλόστολος, ό.π., σελ. 221

⁸²⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 121 και Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 177

⁸³⁰ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 108

< Δημήτριος με την προσθήκη του επιθήματος –άνης, εν μέρει παρετυμολογικά και προς την ομόηχη τουρκική λέξη *mercan* (το κοράλι, η χάντρα από το κομπολόι ή το κομποσκοίνι)⁸³¹.

Μερτζάνης – Μποζώνης [1], διπλό επώνυμο, δες το καθένα ξεχωριστά.

Μεταξάς [2], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό μετάξι (το) και την παραγωγική κατάληξη –άς, αυτός που παράγει ή/και εμπορεύεται μετάξι.

Μετενίδης [2], το πιθανότερο να είναι πατριδωνυμικό (εθνικό) με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από το χωριό Μετένι στο Βαρασό της Καππαδοκίας < τουρκική λέξη *maden* = ορυκτό ή μεταλλείο ορυκτών⁸³². Υπάρχει και η εξήγηση, λιγότερο πιθανή, από τις τουρκικές λέξεις *medeni* = αστός, άνθρωπος της πόλης⁸³³ και *metin* = ισχυρός, στερεός, ευσταθής⁸³⁴.

Μετουκίδης [1], πατριδωνυμικό, από την αρχαία ελληνική λέξη μέτοικος (μετά + οἶκος) = ο μετανάστης και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μέτος [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, πατρωνυμικό, σύντμηση του ονόματος Μεμέτος, εξελληνισμένος τύπος του αραβικού/τουρκικού ονόματος Mehmet = ο αξιέπαινος, ο άξιος ευλογίας⁸³⁵ (δες παρακάτω το επώνυμο Μεχμέτ). Κάποιες άλλες εκδοχές είναι: (1) μορφή του ονόματος Δημήτριος (από παραλλαγή του υποκοριστικού Μητός > Μέτος, με την εμφάνιση [e] στη θέση του άτονου [i]), (2) παραλλαγή του ονόματος Μεθόδιος (Μετο) σε σλαβόφωνες περιοχές⁸³⁶, (3) από την τουρκική λέξη *met* = υποχώρηση των θαλάσσιων υδάτων από την ακτή, η απομάκρυνση⁸³⁷.

Μέτσιος [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Κοζάνη, το πιθανότερο όλων πατρωνυμικό είτε από το υποκοριστικό Θωμέτσος (< Θωμάς + κατάληξη –έτσος < ιταλ. –ezzo), συνηθισμένο στις βλαχόφωνες περιοχές είτε ως εξέλιξη του Δημήτριος > Μήρτσιος > Μήτσιος > Μέτσιος⁸³⁸. Λιγότερο πιθανές οι εξήγησεις: (1) από το βυζαντινό προσωνύμιο Μεζέζιος με ανομοιωτική αποβολή του [ζ]⁸³⁹, (2) από το επώνυμο Μέτσης < τουρκική λέξη *mez* = ξίφος στενό και μυτερό με εναλλαγή της κατάληξης –ης σε –ος⁸⁴⁰. (3) ως παραφθορά, με τσιτακισμό, του ονόματος Μετλής που αποτελεί εξελληνισμένο τύπο του αραβικού/τουρκικού ονόματος Mehmet = ο αξιέπαινος, ο άξιος ευλογίας⁸⁴¹ (δες παρακάτω το επώνυμο Μεχμέτ).

Μεχμέτ [3], **Μεχμέτι** [1], επώνυμο οικογένειας Ρομά προερχόμενης από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό (αραβικό) κύριο ανδρικό όνομα Ahmet ή Ahmed που σημαίνει ο αξιέπαινος, ο διαπρεπής. Στα τούρκικα αναφέρεται ως Μεχμέτ ή Μωχάμετ και στα ελληνικά ως Μωάμεθ (ο προφήτης του Ισλάμ)⁸⁴².

Μηλιόπουλος [6], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μήλιος και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Μήλιος το συναντάμε στον ελληνικό χώρο ως υποκοριστικό των κύριων ονομάτων Μιχαήλ (κυρίως), Αιμίλιος ή Μιλτιάδης⁸⁴³. Η λανθασμένη γραφή με [η] δημιουργήθηκε παρετυμολογικά προς το νεοελληνικό μήλο. Υπάρχει και σε άλλες βαλκανικές χώρες ως Milo, Milio, Milju, Mile του κύριου ονόματος Μιχαήλ και ως Milo, Mile < από τη βουλγάρικη ευχετική λέξη *mil* (αγαπημένος, αγαπητός)⁸⁴⁴.

Μήλιος [1], **Μήλλιος** [1], πατρωνυμικά, από το όνομα Μήλιος, ως υποκοριστικό των κύριων ανδρικών ονομάτων Μιχαήλ (κυρίως), Αιμίλιος ή Μιλτιάδης (δες ετυμολογία στο επώνυμο Μηλιόπουλος). Η γραφή με διπλό [λλ] στο επώνυμο Μήλλιος δεν είναι ορθογραφικά ορθή,

⁸³¹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 212-213

⁸³² Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 66

⁸³³ <https://sozce.com/nedir/223457-medeni>

⁸³⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 122

⁸³⁵ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 176 και 178

⁸³⁶ Ταχινούλης Ν., Μορφές του Δημήτριος στο Νομό Σερρών, σελ. 190

⁸³⁷ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 194

⁸³⁸ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 213

⁸³⁹ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 196

⁸⁴⁰ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 71

⁸⁴¹ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 176 και 178

⁸⁴² Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 289

⁸⁴³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 75

⁸⁴⁴ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 207

λειτουργεί ως περιττό στολίδι, κάτι που συμβαίνει σε αρκετά επώνυμα (δες υποσημείωση 120).

Μηνόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό όνομα Μήνος (σλάβικα Mino) < Μηνάς (< αρχ. ρήμα μηνύω – μηνώ = ειδοποιώ) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος)⁸⁴⁵.

Μητρόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μήτρος, υποκοριστικό του Δημήτριος και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Μήτρου [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μήτρος, υποκοριστικό του Δημήτριος, σε πτώση γενική.

Μητρούσης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μήτρος, υποκοριστικό του Δημήτριος και την κατάληξη –ούσης.

Μητσάνης [3], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μήτσος, υποκοριστικό του Δημήτριος και την κατάληξη –άνης.

Μήτσης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μήτσος, υποκοριστικό του Δημήτριος.

Μητσιάκης [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μήτσος, υποκοριστικό του Δημήτριος και την κατάληξη –άκης.

Μήτσιοι [2], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μήτσος, υποκοριστικό του Δημήτριος.

Μητσόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μήτσος, υποκοριστικό του Δημήτριος και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Μιγκιτής [2], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό μαγκίτιο ή μαγκιτειό ή μαγκιπειό < μεσαιωνική ελληνική μαγκίτιον < μάγκιϋ < λατινική mancers < manus + cario = αρτοποιείο, φούρνος⁸⁴⁶. Μαγκιπειό ονομάζεται, ακόμη και σήμερα, στα ελληνικά μοναστήρια ο χώρος παραγωγής του ψωμιού, ο φούρνος, δηλαδή, της μονής.

Μικρόπουλος [2], πατρωνυμικό, από το επίθετο μικρός (λόγω ηλικίας) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Μιράσι [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Mirasi < αλβανική mirë (μίρε) = αγαθός, καλός⁸⁴⁷. Κατά μια άλλη εκδοχή είναι πατριδωνυμικό και δηλώνει καταγωγή από το χωριό Miras της επαρχίας της Κορυτσάς στη νοτιοανατολική Αλβανία⁸⁴⁸.

Μιρνίτα [1], επώνυμο οικογένειας (Mirdita) προερχόμενης από την Αλβανία, πατριδωνυμικό (εθνικό), από την περιοχή Mirditë της βόρειας Αλβανίας που πήρε το όνομά της από τον θρυλικό πρόγονο Mir Diti, από τον οποίο κατάγεται η φυλή ή από τον αλβανικό χαιρετισμό mirëdita = καλημέρα⁸⁴⁹.

Μιρόεβ [1], επώνυμο οικογένειας (Мирзоев) από τη Γεωργία, πατρωνυμικό με την κατάληξη –εβ που συναντάται στα σλάβικα ονόματα και σημαίνει ο γιος, ο απόγονος. Προέρχεται από το κύριο όνομα Миро, υποκοριστική μορφή του ονόματος Μιροσλάβ (Мирослав), πολύ κοινό σε σλαβόφωνες χώρες που σημαίνει «αυτός που γιορτάζει την ειρήνη»⁸⁵⁰. Κατά μια άλλη εκδοχή, λιγότερο πιθανή, προέρχεται από το κύριο όνομα Мироѡ που στα τούρκικα σημαίνει χαρά, ελπίδα, υποστήριξη⁸⁵¹.

Μισαηλίδης [5], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μισαήλ < εβραϊκό Misael (= ποιος είναι σαν τον Θεό) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ο Μισαήλ ήταν ένας από τους «τρεις παίδες εν Καμίνω»⁸⁵².

Μίσκος [2], πατρωνυμικό, από το σλάβικο κύριο όνομα Miško (σέρβικα Мишко)⁸⁵³, μορφή του ονόματος Μιχαήλ < εβραϊκή Mikhaél (όμοιος με το Θεό).

Μιχαηλίδης [15], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μιχαήλ < εβραϊκή Mikhaél (όμοιος με το

⁸⁴⁵ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 207

⁸⁴⁶ <https://el.wiktionary.org/wiki/μαγκίτιο>

⁸⁴⁷ Θωμόπουλος Ιάκωβος, Πελασγικά, ήτοι περί της γλώσσης των Πελασγών, τ. Α', εκδ. Πελεκάνος, σελ. 374

⁸⁴⁸ <https://en.wikipedia.org/wiki/Miras>

⁸⁴⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Mirdita>

⁸⁵⁰ [https://en.wikipedia.org/wiki/Miroslav_\(given_name\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Miroslav_(given_name))

⁸⁵¹ <http://значениехп-имен.рф/происхождение-фамилии/мироевский>

⁸⁵² Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 199

⁸⁵³ Πόποβιτς Γ. Ντούσαν, ό.π., σελ. 450

Θεό)⁸⁵⁴ και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Μιχαλίκος [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Τσεχοσλοβακία, πατρωνυμικό με τη χαρακτηριστική σλάβικη κατάληξη –οβ (ο γιος ή ο απόγονος). Ανήκει σε οικογένεια πολιτικών προσφύγων που επαναπατρίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90. Το κύριο όνομα Μιχαήλ (< εβραϊκή λέξη Mikhaél = όμοιος με τον Θεό), έχει στα σλάβικα πολλές παραλλαγές, όπως Micha, Mikhalko, Misha, Mikhailo, Michal. Η τελευταία μορφή αποτελεί τη βάση του επωνύμου.

Μιχαλόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μιχαήλ < εβραϊκή λέξη Mikhaél (όμοιος με το Θεό) και την κατάληξη –όπουλος (γιος ή απόγονος).

Μιχαλούδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μιχαήλ < εβραϊκή Mikhaél (όμοιος με το Θεό) και την κατάληξη –ούδης (λειτουργεί ως πατρωνυμική σε Μακεδονία και Θράκη).

Μόσχοβας [1], επώνυμο με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) πατριδωνυμικό, από την πόλη Μόσχα και την κατάληξη –οβ. Η πρωτεύουσα της Ρωσίας πήρε το όνομά της από τον ποταμό Μόσχοβα (ρώσικα Москва), (2) μητρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μόσχος (= ο ευωδιάζων, ο μοσχομυριστός) και την κατάληξη –οβα.

Μοσχόπουλος [2], σύμφωνα με πληροφορίες απογόνου, το επώνυμο είναι επαγγελματικό, από κάποιον πρόγονο έμπορο που μοσχοπουλούσε (πουλούσε καλά). Σε άλλη περίπτωση, το επώνυμο θα μπορούσε να θεωρηθεί πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Μόσχος (= ο ευωδιάζων, ο μοσχομυριστός) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Μότσικας [1], πιθανόν πατρωνυμικό, υποκοριστική μορφή του κύριου ανδρικού ονόματος Δημήτριος στη Βόρεια Ελλάδα⁸⁵⁵.

Μουκολλάρι [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το αλβανικό κύριο όνομα Muc⁸⁵⁶ και την κατάληξη –llari που λειτουργεί ως πατρωνυμική (ο γιος ή ο απόγονος) στα αλβανικά επώνυμα. Το κύριο όνομα Muc⁸⁵⁶ ή Muc⁸⁵⁶ ή Muc⁸⁵⁶ πιθανόν να αποτελεί απόδοση στα αραβικά/τουρκικά του εβραϊκού κύριου ονόματος Μωυσής (< εβραϊκή λέξη mashah, ο σωσμένος από το νερό)⁸⁵⁷ ή ακόμη και του Μιχαήλ (Μούκας στην Ήπειρο).

Μουλαράς [2], **Μουλάρας** [2], **Μουλάρης** [3], ίδιας σημασίας επώνυμα με διαφορετική γραφή που ανήκουν σε οικογένειες σαρακατσάνικης καταγωγής. Το προφανέστερο να είναι επαγγελματικό, ο οδηγός μουλαριών, ο ημιονηγός, χωρίς να αποκλείεται η πιθανότητα να είναι παρωνύμιο από την ταύτιση με κάποια χαρακτηριστικά του ζώου (επιμονή, πείσμα, αντοχή). Το μουλάρι (< υποκοριστικό του μούλα < λατινικά mula) είναι στείρο ζώο που προκύπτει από διασταύρωση αλόγου με γάιδαρο και για αυτό ονομάζεται ημίονος. Χαρακτηριστικά του η μεγάλη αντοχή και η σταθερότητα στο βάδισμα.

Μούντας [1], επώνυμο αβέβαιης ετυμολογίας με τις εξής πιθανές ερμηνείες: (1) το πιθανότερο να είναι πατριδωνυμικό, από το χωριό Μούντα της Τραπεζούντας (σημερινό Gozalan), (2) παρωνύμιο, από το επίθετο μουντός (σκοτεινός), (3) επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη mudî (μουντί) = καταθέτης⁸⁵⁸.

Μούρας [2], επώνυμο προσφυγικής οικογένειας από τα παράλια της Μικράς Ασίας, στοιχείο που αμφισβητεί την προφανή ερμηνεία από τη λέξη μούρο (πληθ. μούρα), τον καρπό της μουριάς. Πιθανός ο συσχετισμός με την τουρκική λέξη mora = χώρος.

Μουρατίδης [5], πατρωνυμικό, από το τουρκικό κύριο ανδρικό όνομα Μουράτ (Murat) < τουρκική λέξη murat (ευχή, επιθυμία) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (γιος, απόγονος)⁸⁵⁹.

Μουρουζίδης [2], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από το χωριό Muruz, το σημερινό Murusli, του Πόντου και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Οι Μουρουζίδες

⁸⁵⁴ Σερμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 176

⁸⁵⁵ Ταχινούλης Ν., Μορφές του Δημήτριος στο Νομό Σερρών, σελ. 198

⁸⁵⁶ <http://konferenca.unishk.edu.al/icrae2013/icraecd2013/doc/788.pdf>

⁸⁵⁷ <https://www.onomatologio.gr/Μωυσής>

⁸⁵⁸ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 75

⁸⁵⁹ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 148

εμφανίστηκαν για πρώτη φορά στις αρχές του 17^{ου} αιώνα ενώ στα τέλη του ένας κλάδος της, με γενάρχη τον Αντίοχο Μουρούζη, εμφανίζεται εγκατεστημένος στην Κωνσταντινούπολη. Έχει υποστηριχθεί, από συγγραφείς του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, ότι οι Μουρούζηδες εμφανίστηκαν πρώτη φορά τον 12^ο αιώνα και ότι συνδέθηκαν με επιγαμίες με άλλες ευγενικές οικογένειες της εποχής. Ωστόσο οι ισχυρισμοί αυτοί δεν έχουν επαληθευτεί από την ιστοριογραφία ούτε έχουν βασιστεί σε αξιόπιστα ιστορικά στοιχεία με συνέπεια να αμφισβητούνται. Μετά την εγκατάστασή της στην Κωνσταντινούπολη, η οικογένεια Μουρούζη, αναδείχθηκε σε μία από τις επιφανέστερες ελληνικές οικογένειες του Φαναριού, με τα μέλη της να καταλαμβάνουν σημαντικές θέσεις στον κρατικό μηχανισμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είτε ως υψηλοί αξιωματούχοι της Πύλης (Μέγας Διερμηνέας, Ποστέλνικος) και του Πατριαρχείου είτε ως ηγεμόνες ή αξιωματούχοι στις παραδουνάβιες περιοχές (Μέγας Μπάνος, Ηγεμόνας της Βλαχίας ή της Μολδαβίας). Μετά την επανάσταση του 1821 τα μέλη της εγκαταστάθηκαν στην Αθήνα, τη Ρουμανία, τη Ρωσία και τη Γαλλία⁸⁶⁰. Η κατάληξη –ίδης στο συγκεκριμένο επώνυμο, καθιστά την άνω ερμηνεία απολύτως ικανοποιητική. Το επώνυμο Μουρούζης απαντάται και σε άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα του ελλαδικού χώρου, ιδιαίτερα στα νησιά. Εδώ ερμηνεύεται από τα βενετικά επώνυμα Morosini, Moresini (μελαχρινός), Moroso (υπέρημερος), Μουρεζάκης (αυτός που χτίζει τοίχους < ιταλικό muro = τείχος, τοίχος, ντουβάρι)⁸⁶¹. Τέλος, υπάρχει και η ερμηνεία του επωνύμου Μουρούζης από την τουρκική λέξη mirza = κύριος, και αυτή από τη σύμφυση των λέξεων emir – άρχοντας και zade = ο γιος, το παιδί⁸⁶².

Μούσα [1], πατρωνυμικό, η απόδοση στα αραβικά/τουρκικά του εβραϊκού κύριου ονόματος Μωσής (< εβραϊκή λέξη masha, ο σωσμένος από το νερό)⁸⁶³.

Μουσελεμίδης [3], **Μουσεμελίδης** [1], πιθανόν πρόκειται για το ίδιο επώνυμο με διαφορές στη γραφή, με ορθότερη την πρώτη. Πρόκειται για επαγγελματικό επώνυμο και προέρχεται από την τουρκική λέξη müsellim, συντετμημένος τύπος του mütesellim = ο αντιπρόσωπος ενός πασά ή βαλή στη διοίκηση ενός σαντζακιού, ο υποδιοικητής ενός γεωγραφικού διαμερίσματος⁸⁶⁴ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μουσελίδης [1], παρωνύμιο ή επαγγελματικό από την τουρκική λέξη mussel = μύδι και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)⁸⁶⁵.

Μούσιος [1], πατρωνυμικό, αναφέρεται ως υποκοριστικό στους βλαχόφωνους πληθυσμούς είτε από το κύριο όνομα Θωμάς > Τομούσιος > Μούσιος είτε από το Δημήτριος > Δήμος > Δημούσιος⁸⁶⁶ είτε από το Μιχαήλ > Μίσιος > Μούσιος.

Μουστάκας [3], παρωνύμιο, ο έχων χαρακτηριστικό (μεγάλο ή εντυπωσιακό) μουστάκι (< αρχαία ελληνική μύσταξ = το πάνω χείλος).

Μουσταφάς [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό κύριο ανδρικό όνομα Mustafa = ο εκλεγμένος⁸⁶⁷.

Μούτας [1], παρωνύμιο, από τη βλάχικη λέξη mută (< λατινική mutus) = ο βουβός, ο μουγκός⁸⁶⁸. Παρωνύμιο, επίσης, από την τουρκική λέξη muta = ο υπάκουος⁸⁶⁹. Λιγότερο πιθανή η εκδοχή να προέρχεται από την ιδιωματική λέξη μούτα (η) που είναι ένα ανύπαρκτο ον (φάντασμα) που το επικαλείται κάποιος για να φοβίσει μικρά παιδιά⁸⁷⁰.

Μουτάφης [6], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη mutaf = ο υφαντής ή/και πωλητής

⁸⁶⁰ Μαρινέσκου Φλωρίν, Πλαστές φαναριώτικες γενεαλογίες: Μουρούζη και Υψηλάντη, Δελτίο Εραλδικής και Γενεαλογικής Εταιρείας Ελλάδος, Αθήνα 1991, τ. 8^{ος}, σελ. 135-137

⁸⁶¹ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 75

⁸⁶² Κορτιμανίτης Δ. Απδότολος, ό.π., σελ. 194 και Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 178

⁸⁶³ <https://www.onomatologio.gr/Μωσής>

⁸⁶⁴ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 123

⁸⁶⁵ <https://sozce.com/nedir/394807-mussel>

⁸⁶⁶ Ταχιντσλής Ν., Μορφές του Δημήτριος στο Νομό Σερρών, σελ. 200

⁸⁶⁷ <https://el.wiktionary.org/wiki/Μουσταφάς>

⁸⁶⁸ Ζαροδήμος Γιώργος, Τερνιώτικα Επώνυμα, Αθήνα 2020, σελ. 9

⁸⁶⁹ Δαλακούρα Παρασκευή, ό.π., σελ. 93

⁸⁷⁰ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., 112

νημάτων, σχοινιών, δισακίων, σάκων, μικρών ταπήτων, καλυμμάτων ίππων από τρίχες κατσίκας⁸⁷¹. Οι εξηγήσεις που δίνονται από τις τουρκικές λέξεις *mutaf* = το μέρος που γύρω του γυρίζει κάποιος, ο άξονας και *müdafî* = ο υπερασπιστής, δε θεωρούνται τόσο πιθανές⁸⁷². Η οικογένεια Μουτάφη, με καταγωγή από την Παλά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

Μουτεσίδης [1], πιθανόν παρωνύμιο από την τουρκική λέξη *mütes* = ο μνησίκακος, αυτός που δεν ξεχνάει το κακό⁸⁷³ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μουτσάρα [3], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, άγνωστης ετυμολογίας.

Μουτσοντέμι [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν πατρωνυμικό από τη σύνθεση των κύριων ανδρικών ονομάτων Μιζο (πιθανόν να αποτελεί απόδοση στα αραβικά/τουρκικά του εβραϊκού κύριου ονόματος Μωυσής, Μούσα στη γλώσσα τους) + Demo (πιθανόν από το Δήμος ή Δημήτριος).

Μπαβέλης [3], πατρωνυμικό, από το επώνυμο Παβέλης, απόδοση του κύριου ονόματος Παύλος στη σλάβικη γλώσσα (Pavel). Η μετατροπή του [π] σε [μπ] είναι σύνηθης στα επώνυμα, το αρχικό [μ] του Μπαβέλης είναι το τελικό [ν] της προηγούμενης λέξης, κατά κανόνα του άρθρου (τον Παβέλη > Μπαβέλη).

Μπάκας [1], παρωνύμιο, από τη λέξη μπάκα που σημαίνει κοιλιά < λατινική λέξη *bacca* που σημαίνει μικρό στρογγυλό καρπό⁸⁷⁴. Επίσης, στην Ήπειρο, μπάκα αποκαλούν τον ανόητο, τον μωρό· μια εξήγηση λιγότερο πιθανή⁸⁷⁵.

Μπακιρτζής [11], επαγγελματικό, ο κατασκευαστής και επιδιορθωτή χάλκινων ειδών, από την τουρκική λέξη *bakirci* (δες επώνυμο Βακιρτζής).

Μπακτσεβάνης [1], **Μπαξεβάνης** [1], **Μποξεβάνης** [1], επώνυμα ίδιας σημασίας με διαφορά στη γραφή. Επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *bahçıvan* = ο περιβολάρης, ο κηπουρός⁸⁷⁶.

Μπαλάσκας [7], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *palaska* (η δερμάτινη θήκη για τα φυσίγγια, η φυσίγγιοθήκη, ο σάκος του κυνηγού)⁸⁷⁷. Η οικογένεια έχει σαρακατσάνικη καταγωγή.

Μπαλαφούτης [2], παρωνύμιο από τη νεοελληνική λέξη μπαλάφα = ανοησία, σαχλαμάρα + παραγωγική κατάληξη –ούτης, επομένως αυτός που λέει σαχλαμάρες ή κάνει απερίσκεπτες ενέργειες. Σύμφωνα με άλλη εκδοχή, εξίσου πιθανή, να έχει αρβανίτικες ρίζες από τις λέξεις μπάλα = μέτωπο + φούτα = μαύρη μαντήλα, αυτός δηλαδή που έχει τυλιγμένο στο μέτωπό του μαύρο τσεμπέρι ή μαντήλι⁸⁷⁸.

Μπαλιόζογλου [1], επαγγελματικό, πιθανόν και παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *balyoz* που είναι η βαριοπούλα, το βαρύ σφυρί αλλά και το σπάσιμο της πέτρας σαν εργασία⁸⁷⁹ + κατάληξη –οğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Μπάλκογλου [3], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από τη λέξη μπαλκ < τουρκική *balık* = ψάρι⁸⁸⁰ και την πατρωνυμική κατάληξη –οğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Μπάλλα [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη *ballë* = μέτωπο⁸⁸¹. Ίδιας σημασίας είναι τα επώνυμα Βαλαβάνης, Βάλλας, Κεφαλάς που αναφέρονται πιο πάνω.

⁸⁷¹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 57 και Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 179

⁸⁷² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 124

⁸⁷³ <https://sozce.com/nedir>

⁸⁷⁴ Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 2, σελ. 12

⁸⁷⁵ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 180

⁸⁷⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 128

⁸⁷⁷ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 151

⁸⁷⁸ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 194

⁸⁷⁹ <https://sozce.com/nedir/33964-balyoz>

⁸⁸⁰ <https://www.lithoksou.net/2020/11/lexeis-pou-arhizoun-apo-mp.html>

⁸⁸¹ Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 1, σελ. 6

Μπαλουκίδης [2], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από την ιδιωματική τουρκική λέξη baluk > balik = ψάρι⁸⁸² και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μπαλτάς [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη balta = τσεκούρι, δηλαδή ο φέρων τσεκούρι ή όμοιος προς τσεκούρι. Μεταφορικά σημαίνει τον σκληρό άνθρωπο.

Μπαλτατζής [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη baltacı = ο τσεκουροφόρος στρατιωτικός της αυτοκρατορικής φρουράς του Σουλτάνου, ο ξυλοκόπος⁸⁸³.

Μπάμι [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, πιθανόν μητρωνυμικό, από το μουσουλμανικό γυναικείο κύριο όνομα Bamiṛë/a < αραβική λέξη bami = φωτεινός, λαμπερός⁸⁸⁴ ή να προέρχεται απευθείας από τη λέξη bami.

Μπάμπαλος [1], επώνυμο, σε κάθε περίπτωση παρωνύμιο, με τις εξής πιθανές ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη babalı = αυτός που δεν έχει πατέρα⁸⁸⁵, (2) η ίδια λέξη babalı είναι επίθετο που χαρακτηρίζει αυτόν που παθαίνει επιληπτικές κρίσεις ή κυριεύεται από αμόκ⁸⁸⁶, (3) από τη λέξη μπάμπαλο < πάμπαλο < παμπάλαιον, για τον άνδρα προχωρημένης ηλικίας με μειωτική ή υβριστική έννοια⁸⁸⁷, (4) στο σαρακατσάνικο γλωσσικό ιδίωμα υπάρχει η λέξη μπάμπαλα (τα) που είναι τα λεπτά προσανάμματα ή ξερά χόρτα με τα οποία στρώνονται τα μαντριά⁸⁸⁸, (5) από την ιδιωματική λέξη μπάμπαλο (το) = σκουπιδάκι, μεταφορικά ο τιποτένιος άνθρωπος, (6) συνώνυμο της λέξης μπαμπούλας, του φανταστικού προσώπου για να φοβίζουν ειδικά τα μικρά παιδιά⁸⁸⁹.

Μπαμπαμτσής [1], επώνυμο με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη babam που σημαίνει τον πατέρα⁸⁹⁰, παρόλο που υπάρχει η παραγωγική κατάληξη –της (-ci) που συνοδεύει επαγγελματικά επώνυμα, (2) παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη babaç = το πιο μεγάλο και πιο ηλικιωμένο ζώο στον σταύλο, μεταφορικά ο εύσωμος, αυτός που έχει γερή κορμοστασιά⁸⁹¹.

Μπαμπανάτσας [1], παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη babanac/e (μπαμπανάτς/ε) = η μπομπότα, το καλαμποκίσιο ψωμί⁸⁹².

Μπαντής [4], παρωνύμιο, που σημαίνει ο αίτιος, ο επαναστάτης, το άτομο χωρίς αρχές, αυτός που προξενεί άσχημες καταστάσεις (badi στα τουρκικά, bantito στα ισπανικά, sbandito στα βενετικά). Μπαντίδιοι (ενικός μπαντίδος) λέγονταν οι παλιοί παλικάράδες στα Γιάννενα που ήταν ντυμένοι ομοιόμορφα και διακρίνονταν γιατί ήταν πολύ τολμηροί και προσπαθούσαν να δημιουργούν καυγάδες. Ο Κ. Ντίνας το αποδίδει στο βλάχικο bandi = παλιάνθρωπος < ιταλικό bantido (= ληστής)⁸⁹³.

Μπαρανόβσκι [1], επώνυμο πατριδωνυμικό προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ (Барановский). Τον 15^ο και 16^ο αιώνα η παράδοση δημιουργίας επωνύμων ήρθε στους Σλάβους από τη Δυτική Ευρώπη μαζί με το μοντέλο του σχηματισμού τους και έγινε ευρέως διαδεδομένη στην Ουκρανία και τη Λευκορωσία καθώς και στη Ρωσία. Στην Πολωνία το επίθημα –skiy/-tsky έγινε συχνό και τελικά καθιερώθηκε ως τυπικός δείκτης των πολωνικών επωνύμων, στην Ουκρανία και τη Λευκορωσία τα επώνυμα με καταλήξεις –skiy/-tsky ήταν κοινά μεταξύ των πλούσιων κατοίκων της πόλης και στη Ρωσία έγιναν δημοφιλή στους εκπροσώπους του κλήρου. Επιπλέον, πολλά ρωσικά επώνυμα ανθρώπων κοινής καταγωγής με αυτό το επίθημα σχηματίστηκαν από το όνομα της περιοχής από την οποία προήλθε το

⁸⁸² <https://sozce.com/nedir/33940-baluk>

⁸⁸³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 127

⁸⁸⁴ <http://www.namepedia.org/en/firstname/Bami/>

⁸⁸⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 127

⁸⁸⁶ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 226-227

⁸⁸⁷ <https://www.lexigram.gr/lex/enpi/μπαμπαλής>

⁸⁸⁸ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 113

⁸⁸⁹ <https://www.lithoksou.net/2020/11/lexeis-pou-arhizoun-apo-mp.html>

⁸⁹⁰ <https://sozce.com/nedir/30237-babam>

⁸⁹¹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 190

⁸⁹² <https://www.aixmi-news.gr/synergasies/apopseis/item/82516-pelasgika-sanskritika-kai-frygika-eponyma-stin-palaiomanina>

⁸⁹³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 182

άτομο. Συνήθως, τέτοια επώνυμα εμφανίστηκαν στις περιπτώσεις όπου οι ιδιοκτήτες τους μετακόμισαν από το ένα μέρος στο άλλο. Ένα από αυτά τα ονόματα, που σχηματίστηκε με το επίθημα –sky, ήταν το όνομα Μπαρανόβσκι (Baranovsky), οι πρώτοι ιδιοκτήτες των οποίων ζούσαν σε χωριά με το όνομα Baranovo ή παρόμοιο, σε πολλά από αυτά που υπήρχαν νωρίτερα στην απεραντοσύνη της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Το χωριό Barany στην περιοχή της σημερινής Udmurtia, το χωριό Baranovka στη Μορδοβία είναι μερικά από αυτά, ενώ οικισμοί με το όνομα Baranovo βρίσκονται σε πολλές περιοχές της Ρωσίας⁸⁹⁴. Η ευγενής καταγωγή της οικογένειας Μπαρανόβσκι φαίνεται και από την απόδοση επίσημου οικόσημου από τη Γερουσία της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και την ένταξή της στην αριστοκρατία το 1857⁸⁹⁵.

Μπαρκούκης [2], παρωνύμιο, με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) η επικρατέστερη από τη σύνθεση των αρβανίτικων λέξεων μπαρ ή μπαρκ + κούκης. Οι Αρβανίτες συνηθίζουν τη σύνθεση λέξεων στα επώνυμά τους που στην πλειοψηφία τους είναι παρωνύμια. Μπαρ είναι το χορτάρι, όχι αυτό που τρώγεται, αλλά το φορτίο με χόρτα, ενώ μάρης είναι αυτός που κουβαλάει ή φορτώνει χόρτα. Το μπαρ που σημαίνει φόρτωμα, με την προσθήκη του «κ» γίνεται μπαρκ και σημαίνει κοιλιά (επώνυμο Μπάκας ή Μπάρκας). Κούκης, όπως είδαμε και στο ομώνυμο επώνυμο, είναι ο κόκκινος⁸⁹⁶. Επομένως, Μπαρκούκης είναι αυτός που μεταφέρει ή φορτώνει χόρτα και είναι ερυθρός στο πρόσωπο ή στα μαλλιά ή αυτός που έχει κόκκινη κοιλιά, (2) από την αλβανική λέξη barkuqesh = αδελφός από τη δεύτερη σύζυγο του πατέρα (ετεροθαλής αδελφός)⁸⁹⁷.

Μπάρμπας [2], παρωνύμιο που δηλώνει συγγένεια, μπάρμπας είναι ο θεός αλλά και ο άνδρας μεγαλύτερης ηλικίας < βλάχικη λέξη barbă = γενειάδα⁸⁹⁸.

Μπασερίδης [1], πιθανόν πατρωνυμικό, από το τουρκικό κύριο όνομα Basir⁸⁹⁹ που σημαίνει ο έξυπνος, αυτός που βλέπει και καταλαβαίνει (υπάρχει και ως έκφραση: ο Θεός που βλέπει και καταλαβαίνει τα πάντα) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Μπασιαδήμας [3], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από τη λέξη μπασιάς (δες παρακάτω την ετυμολογία του επωνύμου Μπάσιας) και το κύριο όνομα Δήμας, υποκοριστικό του ονόματος Δημήτριος ή Δημοσθένης.

Μπάσιας [1], παρωνύμιο ή επαγγελματικό (τίτλος). Κατά μια εκδοχή προέρχεται από την τουρκική λέξη paşa που είναι τιμητικός τίτλος απονεμόμενος από τον σουλτάνο σε ανώτερους αξιωματούχους και στρατιωτικούς. Προφέρεται και πασιάς, επειδή το πρωτότυπο paşa γράφεται με παχύ [σ] (ş). Το αρχικό [μ] του Μπάσιας είναι το τελικό [ν] της προηγούμενης λέξης, κατά κανόνα του άρθρου (τον πασιά > το μπασιά). Μια μητέρα, στα παλιά χρόνια, σε στιγμές τρυφερότητας, έλεγε το παιδί της πασιάκο ή μπασιάκο, με την έννοια ότι τα έχει όλα, όπως ένας πασάς. Στη Θράκη, ο πρώτος γαμπρός που έμπαινε σε μια οικογένεια λεγόταν και μπασιάς. Το ίδιο και ο μεγάλος αδελφός. Επίσης, η τουρκική γλώσσα έχει τη λέξη bas (= κεφάλι, αρχή, αρχηγός). Στη Δυτική Μακεδονία, οι δημογέροντες προσφωνούνταν με τις ονομασίες μπασιάς και μπάσης⁹⁰⁰, ενώ για έναν που φέρει το επώνυμο και έχει καταγωγή από Κρήτη ή Επτάνησα, θα μπορούσε να του αποδοθεί από το βενετικό επώνυμο Bassi < ιταλ. basso – μπάσο (χαμηλός, κοντός, σκυφτός)⁹⁰¹.

Μπασιούρας [1], παρωνύμιο. Στο γλωσσικό ιδίωμα της Δυτικής Μακεδονίας, μπασιούρης είναι το σκουρόχρωμο, μαύρο σκυλί με καφετιές γραμμές στο πρόσωπο⁹⁰². Υπάρχει ακόμη η τουρκική λέξη basur = αιμορροΐδες, που δίνει ερμηνεία σε αντίστοιχα επώνυμα⁹⁰³.

⁸⁹⁴ <https://www.analizfamili.ru/Baranovskiy/proishozhdenie.html>

⁸⁹⁵ <https://ru.wikipedia.org/wiki/Барановские>

⁸⁹⁶ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 142 και 180-181

⁸⁹⁷ <https://sites.google.com/site/ddstamatopoulos/ellenika-eponyma-apo-arbanitika-paratsotyklia>

⁸⁹⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 183

⁸⁹⁹ <https://www.sheknows.com/baby-names/name/basir/>

⁹⁰⁰ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 202-203

⁹⁰¹ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 79

⁹⁰² https://eranistis.net/wordpress/Λεξικό_λαϊκών_και_ιδιωματικών_λέξεων_της_ελληνικής_γλώσσας_M

⁹⁰³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 130

Μπάστας [1], επώνυμο με διάφορες ερμηνείες, ανάλογα την περιοχή που προέρχεται (το συγκεκριμένο είναι από την περιοχή του Ιονίου): (1) παρωνύμιο ή πατριδωνυμικό, αλβανικής προέλευσης, από τη λέξη *bashtë*, -a = κήπος ή να αναφέρεται στον καταγόμενο από το χωριό Μπάστα (κι αυτό αλβανικής ετυμολογίας), το σημερινό Πλατύ Μεσσηνίας⁹⁰⁴, (2) πατρωνυμικό, από το ιταλικό κύριο όνομα (Se)Bastia-no⁹⁰⁵, (3) παρωνύμιο, από την ιταλική λέξη *basta* (= σταμάτα) < *bastare* (= αρκετά, επαρκές), (4) η ίδια ιταλική λέξη *basta* σημαίνει και τρύπωμα, στρίψωμα⁹⁰⁶, (5) από την ιδιωματική λέξη *μπαστί* = το νόθο παιδί, (6) στη Βόρειο Ήπειρο υπάρχει η λέξη *μπάστι* = το στοίχημα, (7) από τη βλάχικη λέξη *bastă* = ζάρα, δίπλα⁹⁰⁷, (8) από την τουρκική λέξη *basti* = φαγητό με κρέας και λαχανικά.

Μπάτζιος [5], επαγγελματικό, στην ηπειρώτικη διάλεκτο είναι ο τυροκόμος⁹⁰⁸, λέξη γνωστή σε αρκετές βαλκανικές γλώσσες, στα σλάβικα *bac*⁹⁰⁹, στα αρβανίτικα *baxhio*⁹¹⁰, στα αλβανικά *bago*, στα βλάχικα *badžū*⁹¹¹. Η οικογένεια έχει σαρακατσάνικη καταγωγή.

Μπεκιάρι [4], επώνυμο οικογένειας (Beqari) προερχόμενης από την Αλβανία, παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *bekâr* = ο άγαμος, ο ανύπαντρος που έχει περάσει στα αλβανικά, στα βλάχικα, στα βουλγάρικα κ.ά.

Μπεκιαρούδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *bekâr* = ο άγαμος, ο ανύπαντρος και την κατάληξη -ούδης που στη Θράκη και στη Μακεδονία λειτουργεί ως πατρωνυμικό (γιος ή απόγονος).

Μπέκιο [-], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, υπάρχει ως τελευταίο στο τριπλό επώνυμο Τζαουίρ Στάμος Μπέκιο. Σε γλωσσικούς ιδιωτισμούς της Μακεδονίας βρίσκουμε την ερμηνεία *μπέκιος* = στραβός⁹¹². Πιθανότατα, επίσης, να προέρχεται από το όνομα Μπέκος ή Μπέκιος υποκοριστικό του Περικλής, κυρίως στην Ήπειρο⁹¹³.

Μπενής [1], επώνυμο με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) πατρωνυμικό, σύντμηση από το κύριο ιταλικό όνομα *Benedicto* ή *Benedetto* (= ευλογημένος, παινεμένος) ή από το σλάβικο *Béno*, τα ελληνικά Πένος < Πέτρος⁹¹⁴, (2) παρωνύμιο από την τουρκική λέξη *ben* = η ελιά του προσώπου⁹¹⁵.

Μπερζοβίτης [2], πατριδωνυμικό, αυτός που κατάγεται από το χωριό Μπρέζοβο (Brezovo) της επαρχίας Μοναστηρίου των Σκοπίων. Επίσης, αναφέρεται το χωριό Βέρζοβα ή Μπερτζοβά, το σημερινό Παρθένι Μαντινείας, από τη βλάχικη λέξη *βέρσου* = χύνω, που σημαίνει περιοχή όπου χύνονται πολλά νερά⁹¹⁶.

Μπερτόλης [1], πατρωνυμικό, πιθανόν επιρροή από το συνηθισμένο ιταλικό επώνυμο *Bertoli* < από το κύριο ιταλικό ανδρικό όνομα *Bartolomeo* < από τον Απόστολο Βαρθολομαίο < αραμαϊκό όνομα *Bartolmai* = ο γιος του Τολμαί.

Μπεσίμογλου [2], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, προερχόμενο από το κύριο όνομα *Besim* και την πατρωνυμική κατάληξη -οğlu (γιος ή απόγονος). Το *Besim* είναι μουσουλμανικό κύριο ανδρικό όνομα αραβικής καταγωγής που το συναντάμε κυρίως στην Αλβανία (σημαίνει πίστη, εμπιστοσύνη), στην Τουρκία (εδώ αναφέρεται η ερμηνεία χαμογελαστός) αλλά και στη

⁹⁰⁴ <https://sites.google.com/site/ddstamatopoulos/ellenika-eponyma-apo-arbanitika-paratsotyklia>

⁹⁰⁵ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 15

⁹⁰⁶ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 79

⁹⁰⁷ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 184

⁹⁰⁸ Κοσμάς Β. Νίκος, Το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννενα 1993, σελ. 93

⁹⁰⁹ Ελληνικά επίθετα (http://greek-lastnames.blogspot.gr/2009/05/blog-post_7669.html)

⁹¹⁰ Greek surnames (http://greesurnames.blogspot.gr/2008/12/blog-post_30.html)

⁹¹¹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 185

⁹¹² Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 154

⁹¹³ Αλεξιάδης Πέτρος, ό.π., σελ. 183

⁹¹⁴ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 210 και Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 266

⁹¹⁵ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 85

⁹¹⁶ Ασημάκης Στάθης, ό.π., σελ. 174

Βοσνία⁹¹⁷. Σε οικογένεια Ρομά ανήκει και το ίδιας ετυμολογίας επώνυμο Βεσίμ [4] (δες παραπάνω).

Μπεσίρης [2], πατρωνυμικό, από το τουρκικό ανδρικό κύριο όνομα Beşir (= ο χαμογελαστός, αυτός που φέρνει καλά νέα) και την κατάληξη -ης⁹¹⁸. Επίσης, στα τουρκικά beşir είναι ο προφήτης⁹¹⁹. Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από την επίσης τουρκική λέξη bezir = λινέλαιο και λιναρόσπορος. Η ίδια λέξη (bezir), στην Καππαδοκία, σημαίνει και τον πιτσιρίκο, το διαβολόπαιδο⁹²⁰.

Μπεσίρι [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια προερχόμενη από την Αλβανία, πατρωνυμικό από το τουρκικό κύριο όνομα Beşir = ο χαμογελαστός, αυτός που φέρνει καλά νέα (δες την ετυμολογία στο επώνυμο Μπεσίρης).

Μπεσμίρ [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια προερχόμενη από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το κύριο μουσουλμανικό όνομα Besmir (= αυτός που έχει καλή πίστη)⁹²¹.

Μπεχτοής [5], επαγγελματικό από την τουρκική λέξη bekçi (φύλακας, αγροφύλακας)⁹²². Σύμφωνα με στοιχεία επονομαζόμενου, μπεχτοής ονομαζόταν ο συνοδός της νύφης κατά τη διαδικασία των σαρακατσάνικων γάμων, έχει μεταφορικά δηλαδή την έννοια του φύλακα.

Μπιζεργιάννης [1], **Μπιζιργιάννης** [1], είναι το ίδιο επώνυμο, με ορθογραφική παραλλαγή. Επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη bazergian = μικρέμπορος,πραματευτής⁹²³, ο πλανόδιος έμπορος και ειδικότερα με την έννοια του εβραίου εμπόρου, μεταφορικά του άπληστου ανθρώπου, που αποβλέπει στο κέρδος⁹²⁴ (στη μεταφορική έννοια, μιλάμε για παρωνύμιο που δηλώνει κάποιο χαρακτηριστικό της συμπεριφοράς).

Μπίκος [6], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια σαρακατσάνικης καταγωγής, με ερμηνείες: (1) από τη σλάβικη λέξη bik = ταύρος⁹²⁵, μεταφορικά ο μεγαλόσωμος, ο ρωμαλέος, (2) λιγότερο πιθανή η προέλευση από τη νεοελληνική λέξη μπίκος (τσάπα) < βεν. pīco ⁹²⁶.

Μπλιάγκας [3], επώνυμο με τις εξής πιθανές ερμηνείες: (1) πατρωνυμικό, καθώς στη Μακεδονία αναφέρεται το βαφτιστικό Μπλάγκος, από τη σλάβικη λέξη blag = αγαθός, χρηστός, γλυκός, ευχάριστος, με απόδοση εν μέρει στα ελληνικά στο όνομα Ευάγγελος⁹²⁷, (2) παραλλαγή της ιδιωματικής λέξης μπλιάγκας που στη Δυτική Μακεδονία σημαίνει ο άγαρμος, ο ασουλούπωτος⁹²⁸.

Μπιρμπίλης [1], παρωνύμιο, από τις βλάχικες λέξεις birbilı και birbir που είναι το αηδόνι⁹²⁹ αλλά και το χαριτωμένο αγόρι (birbiļu) ή το χαριτωμένο κορίτσι (birbiile) ή ακόμη ένα είδος σφαιρικής κανάτας με καπάκι (birbilu)⁹³⁰. Στην αρβανίτικη γλώσσα μπιρμπίλης ή μπιρμπίλιας είναι κάποιος που έχει παιδιά ένα κι ένα (από τη σύνθεση των λέξεων μπιρ για το αγόρι και μπίλια για το κορίτσι)⁹³¹. Τη σημασία του αηδονιού έχει και στην τουρκική γλώσσα (ome l) και είναι αρκετοί αυτοί που άλλαξαν το επώνυμό τους από Μπιρμπίλης σε Αηδονόπουλος ή Αηδονίδης (δες το αντίστοιχο επώνυμο).

Μπιτσώρης [2], αβέβαιης ετυμολογίας. Η βιβλιογραφία αναφέρει το όνομα Μπίτς(ι)ος ως μορφή του κύριου ονόματος Δημήτριος στην Ήπειρο, ακολουθώντας την εξέλιξη Δημήτριος > Μλήτος > Μπήτιος > Μπήτσιος⁹³². Επίσης, στην ίδια περιοχή μπίτσιο είναι ένα παιδικό

⁹¹⁷ <https://en.wikipedia.org/wiki/Besim>

⁹¹⁸ <https://sozce.com/nedir/41998-besir>

⁹¹⁹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 266

⁹²⁰ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 45

⁹²¹ <https://www.whatisthemeaninofname.com/what-is-the-meaning-of-the-name-besmir-13559/>

⁹²² Βάσος Η. Βογιατζόγλου, ό.π., σελ. 132

⁹²³ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 61

⁹²⁴ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 225

⁹²⁵ Μανόλης Τριανταφυλλίδης, ό.π., σελ. 79

⁹²⁶ Ελληνικά επώνυμα (http://greek-lastnames.blogspot.gr/2009/05/blog-post_7669.html)

⁹²⁷ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 202

⁹²⁸ Σαχίνης Δούκας Απόστολος, Το Καστοριανό γλωσσάρι, Καστοριά 1996

⁹²⁹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 187

⁹³⁰ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 60

⁹³¹ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 189

⁹³² Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 231-232

παιχνίδι και μπίτσος είναι ο μικροκαμωμένος, πιθανόν από τη βενετική λέξη pizzolo = μικρός⁹³³ ή την ιταλική picciolo = μίσχος, μεταφορικά ο μικρούλης⁹³⁴. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, εξίσου πιθανή, το επώνυμο προέρχεται από την ενετική λέξη bigio = γκριζός, οπότε αναφέρεται σε κάποιο άτομο με γκριζα μαλλιά⁹³⁵. Η καταγωγή της οικογένειας είναι από το Ξηρόμερο Αιτωλοακαρνανίας.

Μπλούχος [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια προερχόμενη από την Καβάλα, σαρακατσάνικης καταγωγής. Στους βορειοελλαδίτικους γλωσσικούς ιδιωτισμούς βρίσκουμε τις λέξεις μπλούχος ή μπλούχι για τον δεντροπόντικα ή τον ποντικό γενικότερα, μπλούχιος για τον μουχλιασμένο, ενώ με τη λέξη μπλούχους βρίσκουμε ερμηνείες για το σιδερένιο αλέτρι ή για κάποιο πουλί ή ζουζούνι⁹³⁶.

Μπογιατζόγλου [4], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη boyacı = ο βαφέας⁹³⁷ και την πατρωνυμική κατάληξη -oğlu– (ο γιος ή ο απόγονος). Ίδιας σημασίας είναι τα επώνυμα Βογιατζής και Βαφειάδης που αναφέρονται παραπάνω.

Μπογκντάνι [2], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, που μπορεί να είναι: (1) πατρωνυμικό, από το κύριο αντρικό όνομα (Bógdan) στις σλάβικες χώρες. Η προέλευσή του από τη σλάβικη λέξη bogodanj/bogjdanj (θεόδοτος) < παλαιότερη σλάβικη bogj (θεός), στα ελληνικά αντίστοιχα ονόματα είναι τα Θεοδόσιος, Θεόδοτος⁹³⁸, (2) πατριδωνυμικό (εθνικό) από την τουρκική λέξη Boğdan, η Μπογδανία, η σημερινή Μολδαβία⁹³⁹. Το επίθετο απαντάται και στα ελληνικά ως Μπογδάνος, Μπογδάνης κ.ά.

Μποζίνης [2], πατρωνυμικό από το σλάβικο κύριο όνομα Božidar (Θεόδωρος) > Božo, Božan, Božin⁹⁴⁰. Λιγότερο πιθανόν να προέρχεται από την τούρκικη λέξη boz (γκρίζος, σταχτής, φαιόχρωμος).

Μπόζογλου [1], παρωνύμιο, από την τούρκικη λέξη boz (γκρίζος, σταχτής) + και την τούρκικη κατάληξη ονομάτων -oğlu (γιος, απόγονος)⁹⁴¹.

Μποζώνης [-], πατρωνυμικό από το σλάβικο κύριο όνομα Božidar (Θεόδωρος) > Božo, Božan, Božin⁹⁴². Το επώνυμο Μποζώνης βρίσκεται ως δεύτερο στο διπλό επώνυμο Μερτζάνης – Μποζώνης. Λιγότερο πιθανόν να προέρχεται από την τούρκικη λέξη boz (γκρίζος, σταχτής, φαιόχρωμος).

Μπολυμένης [1], πιθανόν πατρωνυμικό, από το κύριο αντρικό όνομα Πολυμένης (πολύ + μένος = πάθος για τα πολλά), που απαντάνται ως ευχετικό όνομα κυρίως στην περιοχή της Θράκης. Η μετατροπή του [π] σε [μπ] είναι σύνηθης στα επώνυμα, το αρχικό [μ] του Μπολυμένης είναι το τελικό [ν] της προηγούμενης λέξης, κατά κανόνα του άρθρου (τον Πολυμένη > Μπολυμένη).

Μποπότας [1], επώνυμο οικογένειας σαρακατσάνικης καταγωγής, παρωνύμιο, από τη λέξη μπομποτά = ψωμί από καλαμποκάλευρο. Σαν λέξη είναι διαδεδομένη στη βαλκανική χερσόνησο (αλβανική bobotë, ρουμανική bobota < bob = κόκκος σταριού, αρουμανική bobă, σερβική boba) αλλά και στην ιταλική ως bobotta⁹⁴³.

Μπόρας [5], επώνυμο οικογένειας σαρακατσάνικης καταγωγής. Σύμφωνα με μαρτυρία, το προηγούμενο επώνυμο της οικογένειας ήταν Μπούρας (< αλβανική λέξη burrë = ο άνδρας, ο γενναίος, δεσ και το επώνυμο Μπούρας) που από ληξιαρχικό λάθος μετατράπηκε σε Μπόρας. Πιθανή και η ερμηνεία από τη σλαβική λέξη bura = θύελλα, τρικυμία (στα ελληνικά μπόρα =

⁹³³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 186 και Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 145

⁹³⁴ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 261

⁹³⁵ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 233

⁹³⁶ [https://www.lithoksou.net/search/label/λέξεις/που αρχίζουν από μπ](https://www.lithoksou.net/search/label/λέξεις/που%20αρχίζουν%20από%20μπ)

⁹³⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 135

⁹³⁸ Ζιώγας Β. Θωμάς, Τοπωνύμια & Οικωνύμια των Μαστοροχωριών της Κόνιτσας, Αθήνα 2013, σελ.177

⁹³⁹ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 59

⁹⁴⁰ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 211

⁹⁴¹ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 160

⁹⁴² Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 211

⁹⁴³ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 895 και Φυτιλής Γιώργος, ό.π., σελ. 127

καταιγίδα). Η λέξη μπόρα είναι αντιδάνειο από το το τουρκικό bora (= ισχυρός βόρειος άνεμος) < βενετικό bora < λατινικό borea (αιτιατική) της λέξης boreas < αρχαία ελληνική βορέας/βορράς⁹⁴⁴.

Μποσνέας [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τα Γιαννιτσα Πέλλας, πιθανόν πατριδωνυμικό από τη λέξη Μπόσνα (βοσνιακά Bosna, σερβικά Босна), η χώρα Βοσνία (επίσημα ως Βοσνία–Ερζεγοβίνη), πρώην ομόσπονδη δημοκρατία της Γιουγκοσλαβίας που πήρε το όνομά της από τον ποταμό Μπόσνα (< Βόσνα < λατ. Βυθίνος) και την κατάληξη –έας. Υπάρχει, επίσης, η ιδιωματική λέξη μπόσνα που είναι ο σβόλος από χώμα και χόρτα⁹⁴⁵.

Μπότης [7], επώνυμο οικογένειας Ρομά, παρωνύμιο από την ιταλική λέξη botte (μεσαιωνικό εμπότης) = πιθάρι, πλήνη στάμνα για νερό⁹⁴⁶, μεταφορικά ο κοντόχοντρος που μοιάζει με στάμνα. Λιγότερο πιθανό να είναι υποκοριστικό του κύριου ονόματος Παναγιώτης, κυρίως στη Μακεδονία. Το επώνυμο υπάρχει μόνο του αλλά και ως δεύτερο στο διπλό επώνυμο Ελευθεριάδης – Μπότης [3], επίσης οικογένειας Ρομά.

Μπουδλής [4], αβέβαιης ετυμολογίας. Στην Κεντρική Μακεδονία, και συγκεκριμένα στον νομό Σερρών, καταγράφονται τα επώνυμα Βουτλιάκης ή Μπουδλιάκης, Μπουτλιάκης, Βουδλιάκης. Το επώνυμο είναι πιθανόν πατρωνυμικό ως εξέλιξη του κύριου ονόματος Χρήστος > Κούτλιος > Κουτλιάκης > Πουτλιάκης > Μπουτλιάκης⁹⁴⁷. Αλλά αναφέρονται, χωρίς να είναι πειστικές, λέξεις όπως μπουντέλου (boudélou) από το γλωσσικό ιδίωμα της ορεινής Πιερίας, για το κοντόχοντρο άτομο και μπουντέλι, ενετικής επιρροής, για το υποστήριγμα, το κολωνάκι⁹⁴⁸.

Μπουζίκας [8], πατρωνυμικό ή μητρωνυμικό, από το σλάβικο κύριο όνομα Božik (Χρήστος), Božika (Χριστίνα το αντίστοιχο θηλυκό)⁹⁴⁹. Πιθανές ακόμη οι ερμηνείες: (1) παρωνύμιο, από το αλβανικό buzë ή το βλάχικο budză = χείλος, δηλαδή ο χειλάς, (2) από την τουρκική λέξη buz = ψυχρός, παγωμένος⁹⁵⁰ και την υποκοριστική κατάληξη –ίκας.

Μπουλασίκης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη bulaşık = λερωμένος, άπλυτος⁹⁵¹. Παρομοίως, στο μικρασιατικό γλωσσικό ιδίωμα βρίσκουμε τη λέξη μπουσαλίκια (τα) που είναι τα άπλυτα πιάτα.

Μπούρας [5], παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη burrë = άνδρας, γενναίος, αρσενικός στην όψη και στη συμπεριφορά⁹⁵², (bûru στα βλάχικα).

Μπουρντάς [1], πρόκειται για λάθος στον τονισμό, η πραγματική ορθογραφία είναι το επώνυμο Μπούρντας που ακολουθεί.

Μπούρντας [1], επώνυμο οικογένειας με προέλευση τον νομό Καστοριάς. Πιθανόν παρωνύμιο με δύο ερμηνείες: (1) από την λέξη μπούρδα (= ανόητος λόγος) < ιταλικό burda (= ανοητολογία) ή το γαλλικό burde (= ψέμα). Από τη λέξη μπούρδα βγαίνει το ουσιαστικό μπούρδας (= ο ανοητολόγος, της που λέει περιττά λόγια χωρίς νόημα), (2) πιθανότερη των δύο, από το αρομανικό (βλάχικο) θηλυκό ουσιαστικό burdă (= μεγάλος σάκος από κανάβι) < αλβανικό burdë-a (= βαμβακερό χοντρό ύφασμα, υφαντό πανί, απ' όπου φτιάχνουν σακιά για τα φορτώματα των ζώων)⁹⁵³. Ίδια σημασία (μπούρδα) έχει και στην αρβανίτικη γλώσσα.

Μπούσδρος [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από το νομό Σερρών, άγνωστης ετυμολογίας.

Μπραχλικά [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, πιθανόν πατρωνυμικό, από το κύριο μουσουλμανικό όνομα Ibrahimî (υποκοριστικά Ibra ή Braha). Το όνομα Ibrahim

⁹⁴⁴ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 895

⁹⁴⁵ <https://www.lithoksou.net/2020/11/lexeis-pou-arhizoun-apo-mp.html>

⁹⁴⁶ Κορδόση Ακακία, Μιλήστε Μεσολογγίτικα, Μεσολόγγι 1998, σελ. 54

⁹⁴⁷ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας-1913, ό.π., σελ. 70-71

⁹⁴⁸ <https://www.lithoksou.net/search/label/>

⁹⁴⁹ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 211

⁹⁵⁰ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 191

⁹⁵¹ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 85

⁹⁵² Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 193

⁹⁵³ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 209-210

είναι η αραβική απόδοση του κύριου ανδρικού ονόματος Αβραάμ < εβραϊκό Abhraham = ο πατέρας των πολλών⁹⁵⁴.

Μπρέιστα [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, άγνωστης ετυμολογίας.

Μπριάζας [1], παρωνύμιο, από την αρομάνικη (βλάχικη) λέξη vtează και vteaje (= το ξερόκλαδο, το φρύγανο). Επίσης, από τη σλάβικη (βουλγάρικη) λέξη brěza (= η σημύδα) με απόδοση του σλαβικού [ě] με [ia] στην ελληνική ή από το σλαβικό επίθετο brjaz (αρσ.), brjaza (θηλ.) (= λευκός, -ή)⁹⁵⁵.

Μπρόζος [1], το πιθανότερο να είναι πατρωνυμικό, από το σλάβικο ανδρικό κύριο όνομα Broz, υποκοριστική μορφή του Ambrozije (Αμβρόσιος σε ελληνική εκδοχή < αρχαία ελληνική αμβρόσιος = αθάνατος, άφθαρτος < στερητικό α- και βροτός = νεκρός, θνητός)⁹⁵⁶. Λιγότερο πιθανό το επώνυμο να ακολουθεί τον συσχετισμό μπρούζος < μπρούτζος < μπρούντζος (= ο ορείχαλκος, ο χαλκοκασσίτερος)⁹⁵⁷. Το επώνυμο ανήκει σε οικογένεια σαρακατσάνικης καταγωγής.

Μπρατσιγία [5], επώνυμο οικογένειας (Mrapshtija) με καταγωγή από την Αλβανία, άγνωστης ετυμολογίας.

Μτατσιμιντέλι [1], επώνυμο οικογένειας (мтацминдели) με καταγωγή από τη Γεωργία, πατριδωνυμικό. Η κατάληξη -έλι (-ели) στα γεωργιανά επώνυμα δηλώνει κάποιον πρόγονο ιδρυτή. «Минда» στα γεωργιανά σημαίνει βουνό, Мтац-Миндели είναι ο Αγιορείτης (από το Άγιο Όρος). Ο Γεώργιος Μτατσιμιντέλι ή Γεώργιος ο Ιβηρίτης (Георгий Мтацминдели), ο πρώτος φορέας αυτού του επωνύμου, ήταν Γεωργιανός μοναχός, συγγραφέας και μεταφραστής του 11^{ου} αιώνα, ηγούμενος της Ι. Μ. Ιβήρων του Αγίου Όρους και από τους πιο σεβαστούς αγίους της Γεωργίας⁹⁵⁸.

Μυλωνάς [10], επαγγελματικό, ο ιδιοκτήτης μύλου ή ακόμη και ο εργάτης που δουλεύει σε έναν μύλο, στον χώρο άλεσης καρπών και παράγεται από το αρχαίο ελληνικό μυλών < μύλος < μύλη (= συνθλίβω, αλέθω) + παραγωγική κατάληξη -άς. Όμοιας σημασίας είναι το επώνυμο Δερμιτζόγλου που αναφέρεται παραπάνω.

Μυριανίδης [1], πιθανόν αποτελεί παραφθορά του επωνύμου Μυρωνίδης, που είναι πατρωνυμική από το κύριο όνομα Μύρων (< μύρος = άρωμα) και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Δεν αποκλείεται να είναι μητρωνυμικό (αν και σπάνιο σε ποντιακά επώνυμα) από το κύριο γυναικείο όνομα Μύριαμ ή Μυριάμ, γνωστό από το εβραϊκό מִרְיָם (Μίριαμ) που προέρχεται από το αραμαϊκό מריאם (Μαριάμ), το όνομα της Θεοτόκου που μεταφράζεται ως θαλασσινή ή το αστέρι της θάλασσας⁹⁵⁹.

Μυρώδης [1], επώνυμο με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) η επικρατέστερη ως πατρωνυμικό, καθώς αναφέρεται το κύριο όνομα Μυρώδης σε πληθυσμούς προσφυγικής καταγωγής < από το επίθετο μυρώδης, -ες = όμοιος με το μύρον και εορτάζει της 17 Αυγούστου, του Αγίου Μύρωνος⁹⁶⁰, (2) παρωνύμιο για κάποιον που μυρίζει μύρο, που ευωδιάζει.

Μωραΐτης [6], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος ή προερχόμενος από τον Μοριά (Πελοπόννησο). Τον Μεσαίωνα, η Πελοπόννησος ονομάστηκε Μορέας από το δέντρο μορέα (= μουριά, σκαμνιά), λόγω κυρίως του γεωγραφικού σχήματος της και λιγότερο της συστηματικής καλλιέργειας των κατοίκων της ως τροφή για τους μεταξοσκώληκες. Η οικογένεια Μωραΐτη ήρθε από τη Σμύρνη και είναι από τις πρώτες που εγκαταστάθηκε στο Κορδελιό.

Μωυσιάδης [5], **Μωυσίδης** [10], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Μωσής (< εβραϊκή λέξη mashah = ο σωσμένος από το νερό) και τις πατρωνυμικές κατάληξεις -ιάδης και -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

⁹⁵⁴ www.onomatologio.gr

⁹⁵⁵ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 225-226

⁹⁵⁶ <https://el.wiktionary.org/wiki/Αμβρόσιος>

⁹⁵⁷ <https://www.lithoksou.net/search/label/>

⁹⁵⁸ <http://www.ufolog.ru/names/order/Миндели>

⁹⁵⁹ <https://el.wikipedia.org/wiki/Μύριαμ>

⁹⁶⁰ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 213

Ναθαναήλ [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Ναθαναήλ (< εβραϊκό όνομα Nathan'el = ο Θεός έχει δώσει)⁹⁶¹.

Ναϊσίδης [1], μητρωνυμικό σε -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), καθώς αναφέρεται το γυναικείο κύριο όνομα Ναϊς⁹⁶² ή Ναϊάς, γνωστό από την ελληνική μυθολογία (οι ναϊάδες ήταν νύμφες των ποταμών και των λιμνών). Πιθανόν να είναι πατρωνυμικό από το κύριο όνομα Παναής ή Παναΐας στα ποντιακά (με αφαίρεση της αρχικής συλλαβής) που αποτελούν υποκοριστικά του Παναγιώτης.

Ναλμπάντης [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη nalbant = ο πεταλωτής αλόγων⁹⁶³ (δες και επώνυμο Αλμπανίδης).

Νανόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το όνομα Νάνος, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Ιωάννης και την κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Νάσιος [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Αθανάσιος με ανάπτυξη του [ι].

Νάσκος [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Αθανάσιος, κυρίως σε περιοχές που έχουν σλαβικές γλωσσικές επιρροές. Ο χαρακτήρας [κο] απαντάται και σε άλλα πατρωνυμικά επώνυμα (δες τα Βάσκου, Δέλκος, Ίλκος, Κόλκος, Κύρκος, Λίσκος, Μίσκος).

Νατοαρίδης [4], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη pasar (= ο μαραγκός) και την κατάληξη -ίδης (γιος ή απόγονος)⁹⁶⁴.

Νερσινιάν [2], επώνυμο οικογένειας (Nersinyan, нерсинян στα ρώσικα) με καταγωγή από την Αρμενία, μητρωνυμικό. Νερσίν (Нерсин) είναι γυναικείο όνομα, από την τουρκική λέξη persin = άγριο τριαντάφυλλο⁹⁶⁵ και την κατάληξη -yan, χαρακτηριστική των αρμενικών επωνύμων που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Νεστορόπουλος [2], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Νέστορας ή Νέστωρ και την πατρωνυμική κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα προέρχεται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα νέομαι (= έρχομαι, επιστρέφω), εξού και ο νόστος, δηλαδή, αυτός που επιστρέφει από μακριά, ο ταξιδεμένος. Νέστωρ, ήταν το όνομα του μυθικού ήρωα της Ιλιάδας και σεβάσμιου βασιλιά της Πύλου⁹⁶⁶.

Νησιώτης [8], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή προερχόμενος από κάποιο νησί.

Νιάνος [1], πατρωνυμικό, από το όνομα Νάνος, υποκοριστική μορφή του κύριου ονόματος Ιωάννης με ανάπτυξη του [ι] στην πρώτη συλλαβή (δες και το επώνυμο Νανόπουλος)⁹⁶⁷.

Νικολαΐδης [17], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Νικόλαος και την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Νικόλαος είναι αρχαίο ελληνικό, σύνθετο από της λέξεις νίκη + λαός, αυτός που εξασφαλίζει τη νίκη του λαού. Πέρασε στα χριστιανικά ονόματα και αποδόθηκε στον Άγιο Νικόλαο, τον προστάτη των ναυτικών.

Νικολάου [3], πατρωνυμικό, σε πτώση γενική, ο γιος ή ο απόγονος του Νικολάου (δες ετυμολογία στο επώνυμο Νικολαΐδης).

Νικόλας [1], πατρωνυμικό, υποκοριστική μορφή του κύριου ανδρικού ονόματος Νικόλαος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Νικολαΐδης).

Νικόλοβ [1], επώνυμο προερχόμενο από τη Βουλγαρία, πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Νικόλαος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Νικολαΐδης) και τη σλάβικη πατρωνυμική κατάληξη -οβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Νικολόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Νικόλαος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Νικολαΐδης) και την πατρωνυμική κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Νινούδης [1], πατρωνυμικό, από το όνομα Νίνος που αποτελεί υποκοριστικό πολλών κύριων ανδρικών ονομάτων, όπως Ιωάννης, Κωνσταντίνος, Ανανίας, Αυγουστίνος, Στέφανος,

⁹⁶¹ <https://www.onomatologio.gr/Ναθαναήλ>

⁹⁶² Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 49

⁹⁶³ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 100

⁹⁶⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 139

⁹⁶⁵ <https://www.nazovite.ru/turetskie/woman/>

⁹⁶⁶ <https://el.wikipedia.org/wiki/Νέστωρ>

⁹⁶⁷ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 184 και Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 196

Κομνηνός και την πατρωνυμική κατάληξη –ούδης (ο γιος ή ο απόγονος) που τη συναντάμε κυρίως σε επώνυμα της Θράκης και Μακεδονίας⁹⁶⁸.

Νιτσόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το όνομα Νίτσος (παραλλαγή του Νικόλαος στη Μακεδονία αλλά και σε βλαχόφωνους πληθυσμούς⁹⁶⁹) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος)⁹⁷⁰. Υπάρχει και η πιθανότητα να είναι μητρωνυμικό, από το υποκοριστικό Νίτσα των κύριων ονομάτων Ελένη, Αγνή κ.ά.

Νότα [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, αβέβαιης ετυμολογίας, ίσως πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό Νότης ή Νότας του κύριου ονόματος Παναγιώτης σε Ήπειρο και Δυτική Μακεδονία.

Νταμοτσιδής [1], αβέβαιης ετυμολογίας, ίσως από την τουρκική λέξη damuz ή domuz (= ο χοίρος)⁹⁷¹, παρωνύμιο με μεταφορική σημασία για κάποιον που μυρίζει σαν χοίρος, και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από την τουρκική λέξη dam (σταύλος, καλύβα)⁹⁷² και την παραγωγική κατάληξη –ci που δηλώνει επαγγελματική δραστηριότητα.

Νταμπούδης [3], αβέβαιης ετυμολογίας με την κατάληξη –ούδης που είναι χαρακτηριστική θρακιώτικων (κυρίως) και μακεδονίτικων επωνύμων και δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο. Στους γλωσσικούς ιδιωτισμούς της Χαλκιδικής υπάρχει η λέξη ντάμπου (θηλ.) = η ανόητη⁹⁷³, οπότε μιλάμε για παρωνύμιο ή ακόμη και μητρωνυμικό. Η βιβλιογραφία αναφέρει το όνομα Ντάμπος ως υποκοριστικό, χωρίς να προσδιορίζεται ποιου κύριου ονόματος⁹⁷⁴. Επίσης, το Ντάμπος, απαντάται ως επώνυμο σε βλαχόφωνους πληθυσμούς, πάλι αβέβαιης ετυμολογίας. Σε αυτή την περίπτωση είναι πατρωνυμικό.

Ντανδρής [3], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν πατρωνυμικό. Κυρίως σε Ρωσία, λιγότερο σε Ρουμανία και Πολωνία, συναντάμε το κύριο όνομα Ντάντρε (Дандре στα ρώσικα, Dandre στα λατινικά)⁹⁷⁵. Σύμφωνα με ιστορικά στοιχεία ανήκει σε έναν τύπο γαλλικού ονόματος, από τις γαλλικές οικογένειες, κυρίως πρόσφυγες της Γαλλικής Επανάστασης του 1789 και αιχμαλώτους από τον στρατό του Ναπολέοντα που παρέμειναν στη Ρωσία. Κάποιες από αυτές τις οικογένειες έφεραν το επώνυμο Dandre, < de Andre που σημαίνει αυτό(ς) που ανήκει στον Andre (Ανδρέα)⁹⁷⁶.

Ντάνι [1], επώνυμο οικογένειας από την Αλβανία, πατρωνυμικό, πιθανόν σύντμηση⁹⁷⁷ του κύριου ονόματος Ramadani (υπάρχει και ως επώνυμο παρακάτω) που προέρχεται από την τουρκική λέξη ramazan < αραβική Ramadan, ο ένατος μήνας που έχει καθιερωθεί ως ο μήνας νηστείας των Μουσουλμάνων (από την ανατολή έως τη δύση του ήλιου). Πέρα από την ονομασία του μήνα, επικρατεί η συνήθεια, αν ένα παιδί γεννηθεί στο μήνα Ραμαντάν, να πάρει το όνομα αυτό⁹⁷⁸.

Ντάνοβ [1], επώνυμο που ανήκει σε βουλγάρικη οικογένεια Ρομά με τη χαρακτηριστική πατρωνυμική σλάβικη κατάληξη –οβ (ο γιος ή ο απόγονος). Το θέμα του επωνύμου προέρχεται από το ανδρικό κύριο όνομα Ντάνος, υποκοριστικό του ονόματος Ιορδάνης (< εβραϊκή λέξη Yarden, ο ποταμός Ιορδάνης, αυτός που ρέει, που κατεβαίνει)⁹⁷⁹.

⁹⁶⁸ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 184 και Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 190

⁹⁶⁹ Πόποβιτς Γ. Ντούσαν, ό.π., σελ. 404

⁹⁷⁰ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 216

⁹⁷¹ <https://sozce.com/nedir/83545-damuz>

⁹⁷² Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 69

⁹⁷³ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 112

⁹⁷⁴ Σπανός Κ., Οι θεσσαλικοί οικισμοί και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 421 του Μεγάλου Μετεώρου, 1592/93-19ος αι., Θεσσαλικό Ημερολόγιο 34 (1998) 56-148, σελ., 62

⁹⁷⁵ <http://www.onomastikon.ru/proishogdenie-familii-dandre.htm>

⁹⁷⁶ <https://istorya--familii-ru.translate.google.com/story.php?name=Дандре>

⁹⁷⁷ Caka Ali, Caka Nebi, ό.π., σελ. 307

⁹⁷⁸ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 35

⁹⁷⁹ <https://www.onomatologio.gr/>

Νταούλε [2], επώνυμο οικογένειας από την Αλβανία, παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *davul* = το τύμπανο⁹⁸⁰.

Νταουλτζής [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *davulci* (= ο τυμπανιστής)⁹⁸¹.

Ντάσι [2], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία (*Dasi*), παρωνύμιο από την αλβανική λέξη *deshtë* = κριάρι⁹⁸² και μεταφορικά, στα αρβανίτικα, ο άνδρας επιβήτορας, ο άπιστος⁹⁸³. Κατά μια άλλη εκδοχή, λιγότερο πιθανή, είναι πατριδωνυμικό (εθνικό), από το χωριό *Dasaj* της επαρχίας *Rozhajës* που σήμερα ανήκει στο Μαυροβούνιο.

Ντάτος [1], πιθανόν πατρωνυμικό, σύντμηση και παραφθορά του υποκοριστικού ονόματος Κωνστάντος < Κωνσταντίνος⁹⁸⁴. Κατά δυο άλλες εκδοχές είναι παρωνύμιο είτε από την τουρκική λέξη *dât* = βοήθεια είτε από την ιταλική *dato* = δεδομένος, ορισμένος⁹⁸⁵.

Ντελεσπυρίδης [4], **Ντελησπυρίδης** [1], προφανώς πρόκειται για το ίδιο επώνυμο με λάθος στη γραφή του δευτέρου. Παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *deli* = τρελός, αλλά και ο παλληκαράς με την έννοια του θάρρους, που αψηφά τον κίνδυνο + όνομα Σπύρος < υποκοριστικό του κύριου ονόματος Σπυρίδων + πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Δεν αποκλείεται η εκδοχή το δεύτερο συνθετικό να μην αναφέρεται στο κύριο όνομα Σπύρος αλλά στο σπυρί, να σημαίνει δηλαδή το τρελό σπυρί.

Ντέμο [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, πατρωνυμικό, ως υποκοριστικό του κύριου ονόματος Δημήτριος. Στα αλβανικά υπάρχει το κύριο όνομα *Demat* ή *Dem* που προέρχεται από το αλβανικό *dem* και έναρθρα *dem-i*= το μοσχάρι και την αλβανική κατάληξη -at με την οποία σχηματίζονται εθνικά ονόματα, αλλά και ονόματα που δηλώνουν το γένος⁹⁸⁶. Λιγότερο πιθανό από το λατινικό ρήμα *dem* = αφαιρώ⁹⁸⁷.

Ντένας [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τον νομό Σερρών. Στην περιοχή αυτή της Μακεδονίας, Ντένα είναι υποκοριστικό του κύριου ονόματος Κωνσταντίνα, οπότε μιλάμε για μητρωνυμικό επώνυμο⁹⁸⁸.

Ντερβίση [1], επώνυμο οικογένειας από την Αλβανία με προέλευση από την τουρκική < περσική λέξη *dervîş* = ο μουσουλμάνος μοναχός, αλλά και ο φτωχός, ο ολιγαρκής⁹⁸⁹, αλλά και ο αξιόπιστος, αυτός που κρατά τον λόγο του (δες πιο πάνω και το επώνυμο Δερβίσης).

Ντζομιάδης [1], αβέβαιης ετυμολογίας επώνυμο με την κατάληξη -ιάδης είναι πατρωνυμική (ο γιος ή ο απόγονος) και με την εμφάνιση του ηχηρού [ντζ-dz] στην αρχή αντί του [τζ]. Στο λεξικό των τουρκικών διαλέκτων βρίσκουμε τη λέξη *come* με δύο ερμηνείες: (1) το σίδερο που είναι στερεωμένο στο πίσω μέρος ενός μακριού ραβδιού που ξύνει το άροτρο και το καθαρίζει από το χώμα, (2) σαλόνι χωρικών σπιτιών⁹⁹⁰. Αν το επώνυμο δεν ήταν ποντιακής προέλευσης, θα μπορούσε να θεωρηθεί πατρωνυμικό, καθώς Τζόμης ή Τζόμιος είναι υποκοριστικές μορφές του κύριου ονόματος Θωμάς < αραμαϊκό όνομα *Taoma*, που σημαίνει «δίδυμος».

Ντιμιτρώφ [1], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Ντιμίτρι (σλάβικη μορφή του Δημήτριος) και τη χαρακτηριστική κατάληξη -ώφ (ο γιος ή ο απόγονος).

Ντολίδης [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ντόλης αναφέρεται ως υποκοριστικό του κύριου ανδρικού ονόματος Απόστολος, ενώ στις πιο βόρειες περιοχές της Μακεδονίας με σλαβικές γλωσσικές επιρροές υπάρχει το όνομα Ντόλο ως μορφή του Κωνσταντίνος ή του Χριστόδουλος⁹⁹¹.

⁹⁸⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 73

⁹⁸¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 73

⁹⁸² Caka Ali, Caka Nebi, ό.π., σελ. 329 – 330 και http://ellines-albanoi.blogspot.com/2009/05/blog-post_8940.html

⁹⁸³ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 209

⁹⁸⁴ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 191

⁹⁸⁵ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 194

⁹⁸⁶ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 95

⁹⁸⁷ http://greekurnames.blogspot.com/2009/06/blog-post_5614.html

⁹⁸⁸ Ταχινούλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 33

⁹⁸⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 74

⁹⁹⁰ <https://sozce.com/nedir/79815-come>

⁹⁹¹ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 197

Ντόνκα [2], επώνυμο οικογένειας που έχει έρθει από την πρώην Τσεχοσλοβακία με τον επαναπατρισμό πολιτικών προσφύγων στις αρχές της δεκαετίας του '80. Πιθανόν μητρωνυμικό, ως υποκοριστική μορφή των κύριων ονομάτων Ευδοκία ή Θεοδώρα⁹⁹².

Ντόρτογλου [11], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Σμύρνη (Παπά – Σκάλα), από τις πρώτες που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό, το 1924. Είναι παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *dört* = τέσσερα⁹⁹³ (ως απόλυτο ή τακτικό αριθμητικό, π.χ. τέταρτος σε κάποια σειρά) και την πατρωνυμική κατάληξη –*oğlu* (ο γιος ή ο απόγονος). Στην περιοχή της Σπάρτης της Πισιδίας, η λέξη, εκτός από την έννοια του αριθμητικού, σημαίνει κι ένα χειμωνιάτικο φαγητό με γάλα και γιαούρτι, ενώ στις τοπικές τουρκικές διαλέκτους σημαίνει και τις ακαθαρσίες, τα κατάλοιπα.

Ντουβής [3], πιθανόν παρωνύμιο, από τη σλάβικη *дубъ* = δρυς, βελανιδιά⁹⁹⁴ ή από την τουρκική *düve* = το νεαρό μοσχάρι⁹⁹⁵. Η οικογένεια Ντουβή, με καταγωγή από το Βασιλικό Ανατ. Θράκης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1928.

Ντούγκας [1], πιθανόν παρωνύμιο. Στο χαλκιδικιώτικο γλωσσικό ιδίωμα η λέξη ντούγκας έχει την έννοια του ανόητου, του χαζού⁹⁹⁶. Ελάχιστα πιθανή η περίπτωση να είναι πατρωνυμικό, παραφθορά του κύριου ονόματος Δούκας (δες και το σχετικό επώνυμο) < λατινική λέξη *dux* = στρατιωτικός διοικητής, με εναλλαγή των ηχηρών [d] και [g] αντί των άηχων [δ] και [κ]⁹⁹⁷.

Ντούκας [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από Αλβανία, πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Δούκας (δες ετυμολογία στα επώνυμα Δούκας και Ντούγκας παραπάνω).

Ντουμπάρατζης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *dubaracı* = ο δόλιος, ο πανούργος⁹⁹⁸.

Ντούσιεκ [2], επώνυμο με καταγωγή από την πρώην Τσεχοσλοβακία (το βρίσκουμε και στη Ρωσία). Ανήκει σε οικογένεια πολιτικών προσφύγων που επαναπατρίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80. Απαντάται ως κύριο όνομα (Душек) και προέρχεται από την αρχαία σλαβική λέξη *Духа* > *Душа* = πνεύμα, ψυχή⁹⁹⁹.

Ντρούγκα [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, παρωνύμιο. Στο ηπειρώτικο γλωσσικό ιδίωμα, ντρούγκα είναι ο ψηλός, ο παχύς, ενώ δρούγκα είναι το αδράχτι χωρίς το σφοντύλι, το μεγάλο κουβάρι ή μασούρι με νήμα. Δεν αποκλείεται να είναι επαγγελματικό, αυτός που κατασκευάζει δρούγκες¹⁰⁰⁰.

Ξανθόπουλος [17], παρωνύμιο, από το επίθετο ξανθός και την κατάληξη –όπουλος (γιος ή απόγονος), χαρακτηρίζει την εξωτερική εμφάνιση του ατόμου (ξανθός, ανοιχτόχρωμος). Ο Τριανταφυλλίδης αναφέρει πως το επίθετο Ξανθόπουλος δινόταν κατά κόρον στην εγγραφή προσφύγων με ξανθά χαρακτηριστικά στους νέους καταλόγους, ακυρώνοντας το προηγούμενο που είχαν και ήταν τουρκικής προέλευσης ή για να αντικαταστήσει το αντίστοιχο τουρκικό (Σαρόγλου)¹⁰⁰¹.

Ξάνθος [2], παρωνύμιο, από το επίθετο ξανθός (με παρατονισμό), χαρακτηρίζει την εξωτερική εμφάνιση του ατόμου (ξανθός, ανοιχτόχρωμος). Αναφέρεται και ως κύριο όνομα, τόσο ανδρικό (Ξάνθος) όσο και γυναικείο (Ξανθή, Ξανθούλα).

Ξανθούλης [1], παρωνύμιο, υποκοριστικό του επιθέτου ξανθός, χαρακτηρίζει την εξωτερική εμφάνιση του ατόμου (ξανθός, ανοιχτόχρωμος).

⁹⁹² Αλμπανούδης Παύλος, ό.π., σελ. 302

⁹⁹³ <https://sozce.com/nedir/99880-dort>

⁹⁹⁴ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 102

⁹⁹⁵ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 244

⁹⁹⁶ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 113

⁹⁹⁷ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 216

⁹⁹⁸ Βάσος Η. Βογιατζόγλου, ό.π., σελ. 141

⁹⁹⁹ <https://www.istorya-familii.ru/story.php?name=Душек>

¹⁰⁰⁰ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 247

¹⁰⁰¹ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 143

Ξενιτίδης [2], πατριδωνυμικό, από τον τύπο Ξενίτες ή Ξενίτας, ο καταγόμενος από το χωριό Ξένος, της περιφέρειας Όφεως¹⁰⁰² + πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Ξενιτόπουλος [1], πατριδωνυμικό, από τον τύπο Ξενίτες ή Ξενίτας, ο καταγόμενος από το χωριό Ξένος, της περιφέρειας Όφεως + πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Ξεπαπαδάκος [2], δηλωτικό επαγγελματικό και κατά μία έννοια παρωνύμιο, παπάς που έχει παραιτηθεί ή τον έχουν παραιτήσει από το αξίωμά του με την υποκοριστική κατάληξη –άκος. Το πρόθεμα ξε- δείχνει αντίθετη ενέργεια.

Ξεφτέρης [2], παρωνύμιο, από τη λέξη ξεφτέρι που είναι είδος γερακιού και μεταφορικά ο έξυπνος άνθρωπος, ο ιδιαίτερα ευφυής. Ίδιας σημασίας είναι το επώνυμο Σαχίνης που αναφέρεται παρακάτω.

Ξυμητίδης [1], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Στο ποντιακό γλωσσικό ιδίωμα ξυμήτης είναι ο ψηλομύτης¹⁰⁰³.

Ξυνιάς [4], πιθανόν παρωνύμιο, από το επίθετο ξυνός = (ιωνικός τύπος) κοινός, δημόσιος αλλά και σύμμαχος¹⁰⁰⁴. Υπάρχει και ως τοπωνύμιο Ξυνιάς (χωριό της Φθιώτιδας, πρώην Δαουκλί) και Ξυνιάδα (αποξηρανθήσα λίμνη της Θεσσαλίας)¹⁰⁰⁵, οπότε σε αυτή την περίπτωση είναι πατριδωνυμικό (εθνικό). Δεν αποκλείεται να προέρχεται από το επίθετο ξινός με παρετυμολόγηση από το οξύς, για κάποιον άνθρωπο στυφό, ιδιότροπο, που «ξινίζει» με το παραμικρό.

Ογκανιάν [2], επώνυμο (Оганян στα ρώσικα, Оганісян στα αρμενικά) προερχόμενο από την Αρμενία. Κατά πάσα πιθανότητα προέρχεται από το αρμενικό ανδρικό κύριο όνομα Оган, το οποίο στην αρχαία αρμενική γλώσσα μεταφράζεται στο επίθετο «φλογερός». Ένα τέτοιο όνομα θα μπορούσε να δοθεί είτε σε ένα ζεστό, θερμό, χωρίς περιορισμούς άτομο, είτε σε ένα πολύ χαρούμενο άτομο. Επίσης, είναι πιθανό να σχηματίστηκε από το κύριο χριστιανικό ανδρικό όνομα Johann/John. Μεταφρασμένο από τα εβραϊκά, το όνομα έχει την ονομασία «χάρη του Θεού (έλεος)»¹⁰⁰⁶.

Όγκλυ [-], αναφέρεται ως δεύτερο στο διπλό επώνυμο Καραμπασακ – Όγκλυ (δες παραπάνω) με καταγωγή από το Σοχούμι της Γεωργίας. Το Оглы, ως επώνυμο, αναφέρεται παλαιότερα σε Λαζούς που ζούσαν στην Τουρκία, διέσχισαν τα σύνορα και αφομοιώθηκαν με τους κατοίκους της Γεωργίας. Το ίδιο επώνυμο εμφανίζεται και στο Αζερμπαϊτζάν και ανήκει κυρίως σε οικογένειες τσιγγάνων. Το επώνυμο, πιθανότατα, προέρχεται από την τουρκική λέξη oğlan (-oğlu στις καταλήξεις) = γιος, παιδί, νέος¹⁰⁰⁷.

Οικονομίδης [1], επαγγελματικό με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Οικονόμος είναι εκκλησιαστικός τίτλος που απονέμεται σε κληρικούς και σημαίνει τον βοηθό του αρχιερέα, τον διαχειριστή της εκκλησιαστικής περιουσίας. Σαν λέξη είναι αρχαιότητα, σύνθετη από το οίκος + νόμος, παράγωγο του ρήματος νέμω και σήμαινε τον φροντιστή του σπιτιού. Σήμερα διατηρεί την έννοια αυτή, χρησιμοποιείται όμως περισσότερο σαν επίθετο: οικονόμος άνθρωπος (= αυτός που κάνει οικονομίες)¹⁰⁰⁸.

Οικονομόπουλος [1], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό οικονόμος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Οικονομίδης) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Οικονόμου [10], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό οικονόμος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Οικονομίδης) σε γενική πτώση που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο. Η οικογένεια Οικονόμου, με καταγωγή από την Παλά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

¹⁰⁰² Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 227

¹⁰⁰³ <https://pnt.wikipedia.org/wiki/>

¹⁰⁰⁴ [https://el.wiktionary.org/wiki/ξυνός#Αρχαία_ελληνικά_\(grc\)](https://el.wiktionary.org/wiki/ξυνός#Αρχαία_ελληνικά_(grc))

¹⁰⁰⁵ [https://el.wiktionary.org/wiki/Ξυνιάς#Αρχαία_ελληνικά_\(grc\)](https://el.wiktionary.org/wiki/Ξυνιάς#Αρχαία_ελληνικά_(grc))

¹⁰⁰⁶ <https://www.analizfamilii.ru/Oganyan/proishozhdenie.html>

¹⁰⁰⁷ <http://www.ufolog.ru/names/order/Оглы>

¹⁰⁰⁸ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 215

Οκουμούσης [4], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τον νομό Ξάνθης, παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη okumus = ο μορφωμένος, ο άνθρωπος του πνεύματος, ο αξιοσέβαστος¹⁰⁰⁹.

Οκουξίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη oksüz = ορφανός (δες το αντίστοιχο επώνυμο Ορφανίδης) και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)¹⁰¹⁰.

Ομπρουτσκόβ [2], επώνυμο προερχόμενο από τη Μολδαβία (Обручков), πιθανόν παρωνύμιο ή ακόμη και επαγγελματικό, από την ουκρανική λέξη ОБРУЧКА = δαχτυλίδι και την κατάληξη -οβ (ο γιος ή ο απόγονος)¹⁰¹¹.

Ονουφριάδης [2], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Ονούφριος και την κατάληξη -ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Ονούφριος είναι εξελληνισμένος τύπος του κοπτικού ονόματος Unnufer (Unnefer ή Wennefer), προέρχεται από το αρχαιοαιγυπτιακό wnn-nfr, και σημαίνει αυτόν που είναι διαρκώς ευτυχισμένος¹⁰¹².

Ορτετζάτος [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από Κεφαλονιά, όπως δηλώνει και η χαρακτηριστική πατρωνυμική κατάληξη -άτος. Το επώνυμο είναι πατριδωνυμικό και δηλώνει καταγωγή από την κωμόπολη σήμερα της Ανατολικής και Κεντρικής Ιταλίας Ortezzano (Ortezza στην τοπική διάλεκτο). Το όνομα της κωμόπολης θεωρείται ότι προέρχεται από τη λέξη Utricinum που σημαίνει φρούριο¹⁰¹³. Η οικογένεια Ορτετζάτου, με καταγωγή από την Κεφαλονιά, ήταν από τις πρώτες που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοι το 1924.

Ορφανίδης [2], παρωνύμιο, από το επίθετο ορφανός και την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Οι επιτροπές υποδοχής προσφύγων έδιναν σε πολλά ασυνόδευτα ορφανά παιδιά το επώνυμο Ορφανίδης, αντικαθιστώντας το προηγούμενο, ειδικά αν ήταν τουρκογενές. Όμοιας σημασίας είναι το επώνυμο Οκουξίδης που αναφέρεται παραπάνω.

Οσκοβίδης [1], πιθανόν πατρωνυμικό, από το ρώσικο όνομα Οσκόβ (Оскон), άγνωστης ερμηνείας, και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Ούλιος [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τον νομό Κιλκίς, που αντικατέστησε το προηγούμενο οικογενειακό Κεχαγιάς (δες ετυμολογία παραπάνω). Το επώνυμο είναι παρωνύμιο, από το αρχαίο ελληνικό ρήμα ὄλλυμι και ὀλλύω = καταστρέφω, ερημώνω, αφανίζω, του οποίου παράγωγο είναι το ουσιαστικό ὀλεθρος¹⁰¹⁴.

Ουργαντζίδης [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη urgancı = ο κατασκευαστής χοντρών σχοινιών, ο σχοινοπλέκτης¹⁰¹⁵ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Παλάβρατζης [1], παρωνύμιο, αυτός που λέει ανοησίες (αλλιώς και παλάβρας), από την ιδιωματική λέξη παλάβρα (= κενολογία, ανοησία, κουβέντα χωρίς σημασία ή αξία) < άμεσο δάνειο από την ισπανική λέξη palanra < λατινική parabola < αρχαία ελληνική παραβολή¹⁰¹⁶.

Παλαιοχωρινός [2], πατριδωνυμικό (εθνικό), αυτός που κατάγεται ή προέρχεται από την Παλαιοχώρα ή Παλαιοχώρα, χωριό του νομού Χαλκιδικής του Δήμου Πολυγύρου, στους πρόποδες του όρους Χολομώντα.

Παλάκας [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τον Έβρο, πιθανόν από την τουρκική λέξη palak και την κατάληξη -ας. Η λέξη παρουσιάζει πολλές και διαφορετικές σημασίες: (1) καθαρή, λευκή επιδερμίδα, (2) παχουλό αγόρι, (3) παλαιό μεταχειρισμένο αντικείμενο, (4) μικρό ζώο, (5) λεπτό, απαλό γρασίδι¹⁰¹⁷. Υπάρχει επίσης και η ιδιωματική λέξη παλάγκο ή παλάγκα < ιταλ. palango < ύστερο λατινικό palanca < αρχ. ελλ. φαλαγγ- (φάλαγξ) στη σημερινή ξύλινοι κύλινδροι για τη μετακίνηση μεγάλων βαρών¹⁰¹⁸.

¹⁰⁰⁹ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 45

¹⁰¹⁰ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 34

¹⁰¹¹ <http://www.ufolog.ru/names/order/Обручкова>

¹⁰¹² <https://www.onomatologio.gr/Ονούφριος-Ονουφρία>

¹⁰¹³ <https://it.m.wikipedia.org/wiki/Ortezzano>

¹⁰¹⁴ <https://el.wiktionary.org/wiki/ὄλλυμι>

¹⁰¹⁵ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 100

¹⁰¹⁶ <https://el.wiktionary.org/wiki/παλάβρα> και <https://www.lithoksou.net/2020/11/lexeis-pou-arhizoun-apo-mp.html>

¹⁰¹⁷ <https://sozce.com/nedir/252687-palak>

¹⁰¹⁸ <https://eranistis.net/wordpress/>

Παλαμίδης [2], παρωνύμιο, από τη λέξη παλαμάς < παλάμη (αυτός που έχει μεγάλες παλάμες) και την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)¹⁰¹⁹. Στη βιβλιογραφία¹⁰²⁰ αναφέρεται και το κύριο όνομα Παλαμάς, προερχόμενο από τη λέξη παλάμη που μεταφορικά σημαίνει τον επιδέξιο, τον επιτήδειο, τον αριστοτέχνη. Στον Όμηρο αναφέρεται η λέξη απάλαμος = αδέξιος, άτεχνος.

Παλάντζας [1], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από τη λέξη παλάντζα (= η ζυγαριά με 2 δίσκους), γλωσσικό αντιδάνειο < βενετικό balanza < ιταλικό palanga < αρχαίο ελληνικό φάλαγξ¹⁰²¹. Πιθανόν να έχει μεταφορική σημασία, δηλαδή ο άνθρωπος ο αναποφάσιτος, ο άβουλος, ο όχι σταθερός¹⁰²². Ακόμη το επώνυμο μπορεί να προέρχεται και από κάποιον χωλό που κατά το βάδισμά του κινείται σαν παλάντζα¹⁰²³.

Παλασίδης [1], μητρωνυμικό, από το γυναικείο όνομα Παλάση, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Παρασκευή στην Τραπεζούντα¹⁰²⁴ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Επίσης, Παλάσης είναι παραφθορά του κύριου ονόματος Βαλάσης (δες ετυμολογία στο επώνυμο Βαλάσης)¹⁰²⁵.

Παληκαρόπουλος [1], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό παληκάρι και την πατρωνυμική κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Η λέξη παληκάρι προέρχεται από το μεσαιωνικό παλληκάρι(ον), υποκοριστικό του ελληνιστικού πάλλαξ/πάλληξ (= νεαρός μικρότερος του εφήβου). Κατά τη μεσαιωνική εποχή απέκτησε την έννοια γενναίος, ανδρείος, μαχητής¹⁰²⁶.

Παλιούρας [1], παρωνύμιο από το ουσιαστικό παλιούρι ή πάλιουρας = ο αγκαθωτός θάμνος περίπου 2-3 μέτρων, κατάλληλος για περιφράξη αγρών. Ίσως και επαγγελματικό, αυτός που κόβει παλιούρια για περιφράξη ή ακόμη και πατριδωνυμικό (εθνικό), αν και δεν ακολουθείται από χαρακτηριστική κατάληξη, για αυτόν που προέρχεται ή κατάγεται από το Παλιούρι (αναφέρεται ως τοπωνύμιο σε Χαλκιδική, Καρδίτσα, Φθιώτιδα). Μικρότερη πιθανότητα να είναι παρατονισμός των λέξεων πάλιουρας ή παλαίουρας που σημαίνουν τον πολύ παλιό, αυτόν που έχει περάσει η ηλικία του.

Παμλίδης [1], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν παρωνύμιο από την ιδιωματική τουρκική λέξη bamle = μπάμια¹⁰²⁷ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Παμπουκίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη pamuk (και pambuk) = το βαμβάκι¹⁰²⁸ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανόν να είναι επαγγελματικό, αν και λείπει η δηλωτική παραγωγική κατάληξη -ci.

Παναγιωτίδης [10], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Παναγιώτης (ο αφιερωμένος στην Παναγία) και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Παναγιώτογλου [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Παναγιώτης (ο αφιερωμένος στην Παναγία) και την κατάληξη -οğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Παναγιωτόπουλος [5], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Παναγιώτης (ο αφιερωμένος στην Παναγία) και την κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Πανάς [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από το νησί της Λέσβου με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) από τη λατινική λέξη pannus = κομμάτι υφάσματος, πανί > ελνστ. πάνος > υποκοριστικό πανίον > μεσν. πανί¹⁰²⁹ και την κατάληξη -άς που συνήθως είναι παραγωγική και δηλώνει επάγγελμα, οπότε είναι ο πωλητής πανιών, υφασμάτων, (2) μικρότερη η πιθανότητα να προέρχεται από συντόμευση του βαφτιστικού ονόματος Παναγιώτης > Πάνος > Πανάς.

¹⁰¹⁹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 206

¹⁰²⁰ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 198

¹⁰²¹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 207

¹⁰²² Λαγός Αθ. Γιάννης, Γλωσσάρι Σουβάλας, σελ. 41

¹⁰²³ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 249

¹⁰²⁴ <http://romaiisa.blogspot.com/2016/07/blog-post.html>

¹⁰²⁵ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 198

¹⁰²⁶ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 1026

¹⁰²⁷ <https://sozce.com/nedir/34022-bamle>

¹⁰²⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 127 και 145

¹⁰²⁹ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 250

Πανάτσιος [2], πατρωνυμικό, από το όνομα Πανάγιας (με τσιτακισμό) υποκοριστικό του κύριου ονόματος Παναγιώτης (ο αφιερωμένος στην Παναγία)¹⁰³⁰.

Πανέλλας [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τον νομό Χαλκιδικής, πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Παναγιώτης (ο αφιερωμένος στην Παναγία). Λιγότερο πιθανό να είναι παρωνύμιο και να ανήκει στα επώνυμα που προέρχονται από λέξεις που επαναλάμβαναν οι ονομαζόμενοι (πάνε – έλα). Παρόμοια τέτοια επώνυμα είναι τα Κατσανέβας, Σαλταπήδας, Σιαπέρας κ.ά.

Πάνου [2], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό όνομα Πάνος, σε γενική, του κύριου ονόματος Παναγιώτης (ο αφιερωμένος στην Παναγία).

Πανούτσος [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό με την κατάληξη –ούτσος (λατινογενής) του κύριου ονόματος Παναγιώτης (ο αφιερωμένος στην Παναγία).

Πανταζής [4], πατρωνυμικό, από το ευχетικό ανδρικό κύριο όνομα Πανταζής που δινόταν στα νεογέννητα με την ευχή «πάντα να ζη». Το όνομα αυτό το συναντάμε κυρίως στην Ήπειρο και παρόμοιας σημασίας ευχетικά ονόματα στην ελληνική ονοματολογία είναι τα Σταμάτης, Ζήσης, Ρίζος, Πολύβιος, Αγόρω, Πολυχρόνης κ.ά.

Πανταλώνας [2], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό πανταλόνι < παντελόνι, το ένδυμα που φοριέται από τη μέση και κάτω και καλύπτει χωριστά το κάθε πόδι. Η λέξη αποτελεί αντιδάνειο από την ιταλική λέξη *pantaloni* < από τον ομώνυμο ήρωα Πανταλόνε της ιταλικής κωμωδίας που φορούσε μακριές και φαρδιές περισκελίδες < αρχ. ελλ. Παντελεήμων¹⁰³¹.

Παντόπουλος [4], πατρωνυμικό, από το όνομα Πάντος, δημώδης σύντμηση του κύριου ονόματος Παντελεήμων και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Παντελεήμων είναι σύνθετο από την αόριστη αντωνυμία πας (γενική του παντός) και το επίθετο ελεήμων που παράγεται από το ρήμα ελεώ (= συμπαθώ, ευσπλαχνίζομαι, προσφέρω τη βοήθειά μου) με την προσθήκη της κατάληξης –μων. Ως όνομα είναι γνωστό από τα προχριστιανικά κείμενα, γνώρισε μεγάλη εξάπλωση στα βυζαντινά χρόνια, τότε που ο Χριστιανισμός προώθησε πολύ τις έννοιες της ελεημοσύνης και της αγάπης στον πλησίον¹⁰³².

Πάντος [1], πατρωνυμικό, δημώδης σύντμηση του κύριου ονόματος Παντελεήμων (δες ετυμολογία στο επώνυμο Παντόπουλος).

Πάντσιος [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό των κύριων ονομάτων Παντελής < Παντελεήμων σε βλαχόφωνες περιοχές ή Παναγιώτης σε θρακιώτικες και ποντιακές.

Παπά [1], επώνυμο οικογένειας από την Αλβανία, επαγγελματικό, από την ελληνική λέξη παπάς (ο ιερέας). Η λέξη παπάς είναι αμάλγαμα (κράμα) των αρχαίων ελληνικών λέξεων πάππα (ο) (ο πατέρας, ομηρική λέξη), πάππος (ο παππούς), παππίας (παππούλης). Η λατινική λέξη *Papa*, ο Πάπας, είναι γλωσσικό δάνειο από τους Έλληνες. Η υψηλή συχνότητα επωνύμων που αρχίζουν από το πρόθημα παπα-, εξηγείται από τη σημαντική θέση που είχε ο ιερέας (παπάς) στην ελληνική κοινωνία, ιδίως μετά την Άλωση¹⁰³³.

Παπαβασιλείου [1], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ο ιερέας) + το κύριο όνομα Βασίλειος σε πτώση γενική που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Παπαβραμίδης [1], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ο ιερέας) + το κύριο όνομα Αβραάμ + την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η οικογένεια Παπαβραμίδα, με καταγωγή κάποιων από το Ορντού (Κοτύωρα) του Πόντου και κάποιων από τη Ρωσία, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια).

Παπαγεωργόπουλος [3], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ο ιερέας) + το κύριο όνομα Γεώργιος + την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Παπαγιάννης [1], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ο ιερέας) + το κύριο όνομα Γιάννης.

Παπαδάκης [2], επαγγελματικό, ο γιος ή ο απόγονος του παπά (ιερέα).

¹⁰³⁰ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 200

¹⁰³¹ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 1032

¹⁰³² Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 304

¹⁰³³ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 219

Παπαδηλέρης [1], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ο ιερέας) και πιθανόν από τη ρώσικη λέξη дилер = έμπορος.

Παπαδημητρίου [7], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ο ιερέας) + το κύριο όνομα Δημήτριος σε πτώση γενική που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Παπαδόπουλος [99], επαγγελματικό, γιος ή απόγονος του παπά (παπαδοπαίδι). Είναι το επώνυμο με τη μεγαλύτερη συχνότητα στη συγκεκριμένη μελέτη αλλά και μεταξύ των ελληνικών επωνύμων στο σύνολό τους.

Παπαζαΐτης [2], σύνθετο επαγγελματικό με πρώτο συνθετικό τη λέξη παπάς (ο ιερέας). Για το δεύτερο, πιθανόν να είναι απλοποίηση του Παπαπαζαΐτης < παπάς + Παζαΐτης < Πάζος < Πασχάλης¹⁰³⁴. Λιγότερο πιθανόν από την τουρκική λέξη zait = ο πλεονάζων¹⁰³⁵.

Παπαθεοδώρου [3], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ο ιερέας) + τη γενική του κύριου ονόματος Θεόδωρος που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Παπαϊωάννου [8], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ο ιερέας) + τη γενική του κύριου ονόματος Ιωάννης που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Παπακαλλιατάκης [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Κρήτη, σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ο ιερέας) + το όνομα Πακάλιας < Πακάλης ή Πακαλιάκους < Πασχάλης¹⁰³⁶ + κατάληξη -άκης.

Παπακίτσος [1], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ιερέας) και το όνομα Κίτσος, υποκοριστικό κυρίως του Χρήστος αλλά και του Κυριάκος.

Παπαλουϊζάκης [2], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ιερέας) + το κύριο όνομα Λουΐζος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Λοϊζίδης)+ την πατρωνυμική ή υποκοριστική κατάληξη -άκης(ι).

Παπαμιχαήλ [2], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ιερέας) + το κύριο όνομα Μιχαήλ.

Παπαναστασίου [2], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ιερέας) + γενική του κύριου ονόματος Αναστάσιος που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Παπανικολάου [14], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ιερέας) + γενική του κύριου ονόματος Νικόλαος που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Παπανώτας [5], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ιερέας) + το όνομα Νώτας, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Παναγιώτης¹⁰³⁷. Η καταγωγή της οικογένειας είναι από τη Γαλατινή Κοζάνης.

Παπάς [3], επαγγελματικό, ο ιερέας (δες ετυμολογία στο επώνυμο Πάπα).

Παπαστεφάνου [3], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ιερέας) + γενική του κύριου ονόματος Στέφανος που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Παπασωτηρίου [1], σύνθετο επαγγελματικό, από τη λέξη παπάς (ιερέας) + γενική του κύριου ονόματος Σωτήριος που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Παπίας [1], επώνυμο με τρεις πιθανές ερμηνείες: (1) υποκοριστική μορφή του ουσιαστικού πάπας = ο πατέρας (παρόμοια τα παπάκης, πατερούλης), (2) υποκοριστικό, από την αρχαία ελληνική λέξη παππίας = παππούλης, (3) επαγγελματικό από τη βυζαντινή λέξη παππίος ή παππίας (< πάππας) που ήταν αξίωμα του Ιερού Παλατιού της Κωνσταντινούπολης με κύριο καθήκον τη φύλαξη του παλατιού, κάτι αντίστοιχο του θυρωρού και κλειδοκράτορα¹⁰³⁸.

Παπουλαΐδης [2], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό παπούλης ή παπούλας (προσφώνηση για έναν ηλικιωμένο παπά) και την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Παππά [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Βόρειο Ήπειρο, όπου συνηθίζονται τα επώνυμα σε πτώση γενική, επαγγελματικό (δες ετυμολογία στο επώνυμο Πάπα). Τα δύο [ππ] δεν είναι σύμφωνα με την ιστορική ορθογραφία, είναι περιττό στολίδι και παρατηρούνται σε

¹⁰³⁴ Καρακίτσος Απ. Ελευθέριος, Ο Ελληνισμός στην Μητροπολιτική Περιφέρεια Κορυτσάς, Θεσσαλονίκη 2010

¹⁰³⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 80

¹⁰³⁶ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 206 και 210

¹⁰³⁷ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 192

¹⁰³⁸ <https://www.stougiannidis.gr/hypoglossal/14.htm>

αρκετά επώνυμα (δες υποσημείωση 120).

Πάππος [1], παρωνύμιο, υποκοριστική έκφραση της λέξης παππούς. Αναφέρεται και ως πατρωνυμικό κύριο όνομα που εξελίχθηκε από το εκκλησιαστικό αξίωμα του παπά και τιμάται στις 16 Μαρτίου στη μνήμη του Αγίου Παπά εκ Λυκαονίας¹⁰³⁹.

Παρασκευάς [1], πατρωνυμικό, από κύριο ανδρικό όνομα Παρασκευάς < ανδρωνυμικό του θηλυκού κύριου ονόματος Παρασκευή = προετοιμασία, πρόνοια¹⁰⁴⁰.

Παρασκευόπουλος [2], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Παρασκευάς και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Παρασκευώβ [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Γεωργία, πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Παρασκευάς και τη ρώσικη πατρωνυμική κατάληξη –ώβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Παρατσίκογλου [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη paracik (κέρματα) και την πατρωνυμική κατάληξη –oğlu (ο γιος ή ο απόγονος). Η οικογένεια Παρατσίκογλου, ερχόμενη από την Αρμενία, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια).

Παρλαπάνης [1], πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη parla / barla= λάμψη, κάποιος με ανοιχτόχρωμα, λαμπερά μαλλιά, ο λαμπερός και το επιτακτικό μόριο ban (βλέπε επώνυμο Βαλαβάνης). Στα ποντιακά υπάρχει η λέξη παρλεύω = λάμπω, γυαλίζω < τουρκική parlamak¹⁰⁴¹.

Παρτόζης [2], παρωνύμιο με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη partos = κοιλιά, επομένως ο κοιλαράς, (2) από την τουρκική λέξη partoz = σωρός από καλλιέργειες που αποτελείται από είκοσι πέντε – τριάντα πλαίσια¹⁰⁴².

Πασχάλης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Πασχάλης (ο αναφερόμενος στη γιορτή του Πάσχα· από το λατινικό επίθετο pasqualis < εβραϊκό pesah πέρασμα, διάβαση)¹⁰⁴³.

Πασχαλίδης [4], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Πασχάλης (δες ετυμολογία στο επώνυμο Πασχάλης) και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Πασχάλογλου [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Πασχάλης (δες ετυμολογία στο επώνυμο Πασχάλης) και την κατάληξη –oğlu (γιος ή απόγονος).

Πατάκας [1], παρωνύμιο, με πιθανές ερμηνείες: (1) πατάκα σε πολλά γλωσσικά ιδιώματα είναι η πατάτα, (2) πατάκης ή παϊτάκης ή πατάκας είναι ο ραιβοσκελής, ο στραβοκάνης < τουρκική λέξη paytak¹⁰⁴⁴, (3) από την τουρκική λέξη patak = χαστούκι¹⁰⁴⁵, (4) στο γλωσσικό ιδίωμα της Θράκης πατάκα είναι η παχειά και ασταθής γυναίκα¹⁰⁴⁶, (5) στο γλωσσικό ιδίωμα της Ρόδου, πατάκας είναι ο μικρόσωμος¹⁰⁴⁷, παρομοίως στην Κρήτη είναι πατακός¹⁰⁴⁸, (6) πατριδωνυμικό για τον καταγόμενο από την πολίχνη ή την περιοχή του Batak της Νότιας Βουλγαρίας, βορείως του νομού Δράμας¹⁰⁴⁹, (7) παρωνύμιο, από το αρχαίο ρήμα πατώ = πιέζω με τα πόδια κάτι¹⁰⁵⁰.

Πάταρης [-], το βρίσκουμε ως δεύτερο στο διπλό επώνυμο Τουλουμτζής – Πάταρης. Είναι πατριδωνυμικό και δηλώνει καταγωγή από τα Πάταρα της Λυκίας. Τα Πάταρα είναι γνωστά στην αρχαιότητα για τον ναό και το μαντείο του Απόλλωνα και το όνομα προέρχεται είτε από το προσωνύμιο του Απόλλωνα, Παταρεύς είτε από τον Πάταρο, γιο του Απόλλωνα¹⁰⁵¹.

¹⁰³⁹ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 220

¹⁰⁴⁰ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 201

¹⁰⁴¹ <https://pnt.wikipedia.org/wiki/Λεχτικόν>

¹⁰⁴² <https://sozce.com/nedir/254882-partos> και <https://sozce.com/nedir/254885-partoz>

¹⁰⁴³ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 37

¹⁰⁴⁴ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 76 και 77

¹⁰⁴⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 146

¹⁰⁴⁶ <https://www.paratiritis-news.gr/news/i-istoria-tis-thrakis-mesa-apo-tis-lexeis/>

¹⁰⁴⁷ <https://www.rodiki.gr/article/337643/apo-poy-krata-h-skoyfia-mas-160-epwnyma-twn-katoikwn-ths-rodoy-kai-h-shmasia-toys>

¹⁰⁴⁸ https://www.ekirikas.com/archive_greece/arthro/h_etymologia_ton_ellinikon_eponymon-143201/

¹⁰⁴⁹ Ταχινόζης Σωτ. Νικόλαος, Σεραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 228

¹⁰⁵⁰ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 97

¹⁰⁵¹ <https://el.wikipedia.org/wiki/>

Πατλαμάζογλου [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *patlak* = σκασμένος, σκισμένος¹⁰⁵² ή *patlamak* = σκάζω¹⁰⁵³ / *patlama* = έκρηξη¹⁰⁵⁴ και την κατάληξη –*oğlu* (ο γιος ή ο απόγονος).

Πάτρας [2], κατά μια έννοια, μητρωνυμικό, που δόθηκε από μια πρόγονο που το βαφτιστικό της όνομα ήταν Πάτρα (πιθανόν από το Κλεοπάτρα)¹⁰⁵⁵. Κατά μια άλλη, πατρωνυμικό, ως υποκοριστικό του ανδρικού κύριου ονόματος Πάτροκλος¹⁰⁵⁶ ή Πέτρος > Πετράς > Πατράς > Πάτρας (με μεταβίβαση του τόνου)¹⁰⁵⁷. Επίσης, στο σαρακατσάνικο λεξικό βρίσκουμε την ιδιωματική λέξη *πάτρα* (η) = πατρίδα¹⁰⁵⁸.

Πατσάγγουρας [1], πιθανόν παρωνύμιο με το θέμα πατσός (ή πατσουρός) να χαρακτηρίζει αυτόν που έχει πλακουτσωτή, δηλαδή πεπλατυσμένη μύτη¹⁰⁵⁹ και την εμφατική κατάληξη – γγουρας. Δεν αποκλείεται και η σύνδεση με τον πατσά, τη σούπα από έντερα και πόδια ζώου, την πηχτή (< τουρκική *paşa*)¹⁰⁶⁰.

Παυλίδης [27], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Παύλος (λατινικό *paulus*, μικρός)¹⁰⁶¹ και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Πεγκλίδης [3], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), αβέβαιης ετυμολογίας. Πιθανές ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη *reklik* = σκληρότητα (*rek* = δυνατός, σκληρός)¹⁰⁶², (2) από την τουρκική λέξη *beglig* = ηγεμονία¹⁰⁶³, (3) στην Καππαδοκία αναφέρεται ως κύριο ανδρικό όνομα το Πεγλής (*Benli* το αντίστοιχο τούρκικο σε αρσενικό και θηλυκό) που σημαίνει ο στικτός, αυτός που έχει ελιές στο πρόσωπο¹⁰⁶⁴ (*bencli*, η κρεατοελιά).

Πελτέκης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *peltek* = ο τραυλός, ο βραδυγλωσσός¹⁰⁶⁵ (δες και το επώνυμο Τραυλός παρακάτω).

Πέπα [1], επώνυμο με προέλευση από την Αλβανία, πατρωνυμικό, μορφή του ελληνικού ανδρικού κύριου ονόματος Πέτρος ή του ιταλικού *Giuseppe* (Ιωσήφ στα ελληνικά). Ιστορικά, πέπ(π)α ήταν στρατιωτικός όρος των Φράγκων. Όσοι Αρβανίτες τάχθηκαν τότε στα τάγματα των Φράγκων, τους δόθηκε οπλισμός και ευρωπαϊκό άλογο. Τους έχρισαν τότε πέππα και κάποιοι από αυτούς το κράτησαν¹⁰⁶⁶. Σύμφωνα με αυτή την εκδοχή αποτελεί επαγγελματική ιδιότητα.

Περικλίδης [1], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Περικλής (αρχαίες ελληνικές λέξεις περί + κλέος = δόξα, δηλαδή ο περίφημος, ο ένδοξος) και την κατάληξη –(ε)ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Περιστερίδης [2], πατρωνυμικό, ίσως και παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Περιστερής (θηλυκό Περιστερά), συχνότερο στην περιοχή της Θράκης, ανήκει στα ονόματα που λαμβάνουν το θέμα τους από τον κόσμο των πτηνών (δες ακόμη Αηδονίδης, Μπирμπίλης) και συγκεκριμένα από το περιστέρι που είναι σύμβολο αγνότητας, πίστης, αγάπης, επικοινωνίας και ειρήνης. Επίσης, με τη μορφή του «εν είδει περιστεράς» εμφανίστηκε ως το τρίτο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας.

Πεσεξίδης [1], παρωνύμιο, από τις τουρκικές λέξεις *pese* = βρωμιά και το –*siz* (στερητικό μόριο) = χωρίς, δηλαδή ο καθαρός (αντίθετο το *pesecli*, ο βρωμιάρης)¹⁰⁶⁷.

Πετκάνης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Πέτκος που είναι η σλάβικη μορφή

¹⁰⁵² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 147

¹⁰⁵³ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 108

¹⁰⁵⁴ <https://sozce.com/nedir/255489-patlama>

¹⁰⁵⁵ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 202

¹⁰⁵⁶ Καρακίτσος Απ. Ελευθέριος, ό.π.

¹⁰⁵⁷ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 263

¹⁰⁵⁸ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 141

¹⁰⁵⁹ <https://lexikolefkadas.gr/patsoura-epirr/>

¹⁰⁶⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 147

¹⁰⁶¹ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 203

¹⁰⁶² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 193

¹⁰⁶³ <https://sozce.com/nedir/38955-beglig>

¹⁰⁶⁴ Αποστολόπουλος Δ.Φ., Ανδρεάδης Ερ., ό.π., σελ. 130 και 131

¹⁰⁶⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 147

¹⁰⁶⁶ <https://el.wikipedia.org/wiki/>

¹⁰⁶⁷ <https://sozce.com/nedir/257634-pesecli>

του ονόματος Παρασκευάς (Pétko > Pétka στο θηλυκό)¹⁰⁶⁸, αν και υπάρχει και μια αναφορά για το όνομα Πέτρος¹⁰⁶⁹ και την κατάληξη –άνης που συνοδεύει κύρια ονόματα (δες Γιουβάνης, Στογιάννης). Κατά μια άλλη εκδοχή το κύριο όνομα Πετκάνης ετυμολογείται από τη σλαβική γλώσσα ερμηνευόμενο ως πετεινός, κόκκορας¹⁰⁷⁰.

Πετρέλης [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό με την κατάληξη –έλης του κύριου ανδρικού ονόματος Πέτρος (< αρχαίο ουσιαστικό πέτρος = λίθος, πέτρα).

Πετρίδης [2], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Πέτρος (< αρχαίο ουσιαστικό πέτρος = λίθος, πέτρα) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Πετροπάκης [3], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό επίτροπος (ἐπί + τρόπος) και την κατάληξη –άκης (ο γιος ή ο απόγονος). Ανήκει στα επώνυμα που προέρχονται από εκκλησιαστικά αξιώματα (δες ακόμη το Έξαρχος, Οικονόμου και τα σχετικά). Ο επίτροπος της εκκλησίας έχει άμισθη θητεία λίγων χρόνων και είναι υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία (διοίκηση και διαχείριση) του ενοριακού ναού. Επίσης, ο επίτροπος έχει και την έννοια της κηδεμονίας (ανηλίκου ή ανήμπορου ατόμου) ή άσκησης καθηκόντων διοικητικής ή διαχειριστικής φύσης. Παρόμοια σημασία έχει και το επώνυμο Επιτροπίδης [2] (δες παραπάνω).

Πετσούχ [2], επώνυμο προερχόμενο από την Ουκρανία (печух). Πιθανόν να είναι επαγγελματικό και να προέρχεται από την πολωνική λέξη piec που στα ρώσικα μεταφράζεται печь (φούρνος), με κάποιον πρόγονο να ήταν αρτοποιός ή κτίστης φούρνου. Μια άλλη εκδοχή, το ερμηνεύει από τη λευκορώσικη λέξη пышик (pytsik) = περίεργος και να δόθηκε σε κάποιον από την κακή συνήθεια να κρυφακούει ή αντίθετα από τη δίψα του για γνώση. Τέλος, σύμφωνα με μια τελευταία εκδοχή, προέρχεται από τη λευκορώσικη λέξη піцьцѐ = ποτό¹⁰⁷¹.

Πεχλιβανίδης [4], επαγγελματικό, από την τουρκική < περσική rehliwan = ο παλαιστής, ο δυνατός άνδρας¹⁰⁷² και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Πιάγκας [1], επώνυμο αβέβαιης ετυμολογίας. Στο θρακιώτικο γλωσσικό ιδίωμα βρίσκουμε τη λέξη πιάγκους για τη ρουλέτα¹⁰⁷³. Μια άλλη πιθανή εξήγηση είναι από την ιδιωματική λέξη μπιάκα που δηλώνει τη μπρούμυτη στάση του σώματος¹⁰⁷⁴.

Πιαλίδης [1], επώνυμο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)¹⁰⁷⁵, αβέβαιης ετυμολογίας, με πιθανές εξηγήσεις: (1) πατριδωνυμικό που συνδέεται με το τοπωνύμιο Πιαλή της Κωνσταντινούπολης με το ομώνυμο τζαμί και διώρυγα (δόθηκε προς τιμή του Οθωμανού Ναυάρχου του 16^{ου} αι., Πιαλή Πασά), (2) πατρωνυμικό, είτε από του τουρκικό ανδρικό κύριο όνομα Πιαλή (Piyale) είτε από την υποκοριστική μορφή Παλής (< Παύλος), (3) μητρωνυμικό από το γυναικείο κύριο όνομα Παλή (< τουρκ. ballı = μελένια)¹⁰⁷⁶.

Πίκουλας [5], παρωνύμιο, από την ιταλική λέξη piccolo = μικρός στο σώμα. Η οικογένεια Πίκουλα, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

Πιλιτσιδής [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη pilic = κοτόπουλο¹⁰⁷⁷ αλλά και το πετειναράκι (πιλίτς) στα ποντιακά¹⁰⁷⁸, το νεογέννητο πουλί με την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Πινακάς [3], επαγγελματικό, αυτός που κατασκευάζει ή/και πουλάει πινάκια, επιτραπέζια σκεύη, συνήθως πηλίνα πιάτα που χρησιμοποιούνται για σερβίρισμα φαγητού.

¹⁰⁶⁸ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 222

¹⁰⁶⁹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 232

¹⁰⁷⁰ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 207

¹⁰⁷¹ <https://istorya-familii.ru/story.php?name=Печух>

¹⁰⁷² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 148

¹⁰⁷³ <http://www.kornofolia.gr/>

¹⁰⁷⁴ [https://www.lithoksou.net/search/label/Δεξικογραφικά/Δέξεις που αρχίζουν από μπ](https://www.lithoksou.net/search/label/Δεξικογραφικά/Δέξεις%20που%20αρχίζουν%20από%20μπ)

¹⁰⁷⁵ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 263

¹⁰⁷⁶ Αποστολόπουλος Δ.Φ., ό.π., σελ. 114 και 131

¹⁰⁷⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 148

¹⁰⁷⁸ <https://pnt.wikipedia.org/wiki/Δεχτικόν>

Πιπερίδης [3], παρωνύμιο ή επαγγελματικό (ο πωλών), από το ουσιαστικό πιπέρι (μπαχαρικό), μεσν. πιπέρι, αρχ. πέπερι, τουρκ. biber, λατ. piper και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Πιτσιάνης [1], πιθανόν παρωνύμιο, από την ηπειρώτικη ιδιωματική λέξη πίτσης = ο έξυπνος¹⁰⁷⁹. Στη βλάχικη γλώσσα, πίτσιο και πίσκιο χαρακτηρίζουν χαϊδευτικά το μικρό αγόρι ή κορίτσι ή οτιδήποτε έχει μικρό μέγεθος¹⁰⁸⁰. Κατά μια άλλη έννοια από την ιδιωματική λέξη πίτσος = το ξύλο που στήνουν για σημάδι στο παιδικό παιχνίδι αμάδες, επομένως μεταφορικά να σημαίνει τον ψηλό και αδύνατο άνθρωπο σαν το ξύλο (πίτσος) του παιχνιδιού¹⁰⁸¹. Δεν αποκλείεται να είναι πατρωνυμικό και να σχετίζεται με τα ονόματα Μπίτσιος, Μπίτσας, υποκοριστικές μορφές του κύριου ονόματος Δημήτριος ή ακόμη των ονομάτων Πέτρος > Πέτσος > Πίτσος > Πίτσιος ή Χρήστος > Κίτσιος > Πίτσιος > Πιτσιάνης (με τροπή [k]>[p])¹⁰⁸².

Πλατάκης [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Πλάτων¹⁰⁸³ < πλατ(ύς) + επίθημα –ων. Πλάτων(ας) ήταν το παρατσούκλι του ονομαστού φιλόσοφου που επικράτησε του παραγματικού του ονόματος Αριστοκλής και του δόθηκε επειδή είχε πλατύ στέρνο και μέτωπο¹⁰⁸⁴. Δεν αποκλείεται να είναι άμεσα παρωνύμιο από το επίθετο πλατύς με την υποκοριστική κατάληξη –άκης.

Πλιάκος [1], παρωνύμιο, πιθανόν από την αλβανική λέξη plak-u ή τη βλάχικη pleacă = ο γέροντας, ο ηλικιωμένος¹⁰⁸⁵.

Πλουτσίνσκι [1], επώνυμο από την Πολωνία (Pluciński), άγνωστης ετυμολογίας.

Ποζίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη boz = φαιός, γκριζός¹⁰⁸⁶ ή ξανθός στα ρώσικα και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Δες, επίσης, το επώνυμο Μπόζογλου.

Ποιμενίδης [2], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό ποιμένας (ο) (< αρχαία ελληνική ποιμήν = βοσκός) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Αποτελεί εξελληνισμένη μορφή του προηγούμενου, πιο τουρκογενούς επωνύμου, Τσομπάνογλου.

Ποϊριατζίδης [1], παρωνύμιο, το πιθανότερο από την τουρκική λέξη roğraz που είναι η ονομασία για τον βορειοανατολικό άνεμο¹⁰⁸⁷ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Δεν αποκλείεται να συνδέεται με το τοπωνύμιο Roğracık που το βρίσκουμε σε περιοχές της Τουρκίας (επαρχίες Μαρμαρά και Σμύρνης) και να είναι πατριδωνυμικό.

Πολατίδης [3], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή προερχόμενος από την πόλη Πολατλί (τουρκικά Polatlı), της επαρχίας της Άγκυρας ή από το χωριό Polat (<τουρκική polat = χάλυβας, ατσάλι), της επαρχίας Μαλάτειας της Μικράς Ασίας.

Πολίτης [5], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή προερχόμενος από την Πόλη, εννοώντας την Κωνσταντινούπολη, την πρωτεύουσα του Βυζαντίου, το κέντρο του ελληνισμού της Ανατολής. Ως επώνυμο υπάρχει και στους Σαρακατσάνους.

Πολιτίδης [1], πατριδωνυμικό (εθνικό) με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) του Πολίτη, του καταγόμενου ή προερχόμενου από την Πόλη, εννοώντας την Κωνσταντινούπολη.

Πολυζώης [1], πατρωνυμικό, ευχετικό κύριο όνομα για να έχει το νεογέννητο «πολλή ζωή».

Πολυχρόνης [1], πατρωνυμικό, ευχετικό κύριο όνομα για να έχει το νεογέννητο «πολλά χρόνια».

Πολυχροσιάδης [6], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Πολυχρόνης και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Πολυχρονίδης [1], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Πολυχρόνης και την κατάληξη

¹⁰⁷⁹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 216

¹⁰⁸⁰ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 178

¹⁰⁸¹ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 260 και Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 60

¹⁰⁸² Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 269

¹⁰⁸³ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 74

¹⁰⁸⁴ <https://www.onomatologio.gr/Πλάτων-Πλατωνία>

¹⁰⁸⁵ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 217

¹⁰⁸⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 135

¹⁰⁸⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 149

–ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Πολύχρου [2], μητρωνυμικό, από το γυναικείο κύριο όνομα Πολύχρω που προέρχεται από το αρχαίο επίθετο πολύχρως, δηλαδή ο πολύχρωμος, δηλωτικό κάλλους ή ευχετικό κάλλους και ευτυχίας. Ίσως να πρόκειται για θηλυκό τύπο του ονόματος Πολυχρόνης (δες ετυμολογία στο επώνυμο Πολυχρόνης)¹⁰⁸⁸.

Πομπουρίδης [1], πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη böbü = αλαζόνας, υπερήφανος¹⁰⁸⁹ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Ποντισίδης [1], αβέβαιης ετυμολογίας επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανόν να είναι παρωνύμιο ή επαγγελματικό από την τουρκική λέξη bodis = μικρό στρόγγυλο κανάτι από χώμα ή ξύλο πεύκου¹⁰⁹⁰.

Ποντόλσκη [2], επώνυμο προερχόμενο από την πρώην ΕΣΣΔ και συγκεκριμένα από το Ουζμπεκιστάν (Подольский). Τον 15^ο και 16^ο αιώνα η παράδοση δημιουργίας επωνύμων ήρθε της Σλάβους από τη Δυτική Ευρώπη, μαζί με το μοντέλο του σχηματισμού, και έγινε ευρέως διαδεδομένη στην Ουκρανία και τη Λευκορωσία, καθώς και στη Ρωσία. Στην Πολωνία το επίθημα –skiy/-tsky κυριάρχησε και τελικά καθιερώθηκε ως τυπικός δείκτης των πολωνικών επωνύμων. Στην Ουκρανία και τη Λευκορωσία τα επώνυμα στο –skiy/-tsky ήταν κοινά μεταξύ των πλούσιων κατοίκων της πόλης και στη Ρωσία έγιναν δημοφιλή της εκπροσώπους του κλήρου. Επιπλέον, πολλά ρωσικά επώνυμα ανθρώπων κοινής καταγωγής με αυτό το επίθημα σχηματίστηκαν από το όνομα της περιοχής από την οποία προήλθε το άτομο. Συνήθως, τέτοια επώνυμα εμφανίστηκαν της περιπτώσεις όπου οι ιδιοκτήτες της μετακόμισαν από το ένα μέρος στο άλλο. Το Ποντόλσκη(ι) συγκαταλέγεται σε αυτά και προέρχεται από τη γεωγραφική τοποθεσία Podolia (Podillia ή Podolsk land) που είναι μια ιστορική περιοχή στα νοτιοδυτικά της Ουκρανίας. Το όνομα βασίζεται στη λέξη podol (подол) = πλαγιά του βουνού, λόφου ή του τόπου κάτω από ένα βουνό, λόφο, κατά κανόνα, δίπλα στο ποτάμι¹⁰⁹¹. Τον 19^ο αιώνα στη Ρωσική Αυτοκρατορία, το επώνυμο Podolsky βρέθηκε στη Λευκορωσία, στην Πολωνία, της δυτικές και κεντρικές περιοχές της Ουκρανίας και στη Βεσσαραβία (περιοχή της σημερινής Μολδαβίας)¹⁰⁹².

Πόρναλης [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή προερχόμενος (τουρκικής προέλευσης κατάληξη –λης) από το χωριό Πόρνα, παλαιότερη τουρκική ονομασία του σημερινού Γαζώρου Σερρών. Για την ονομασία του χωριού Πόρνα υπάρχουν κάποιες ερμηνείες με της επικρατέστερες να σχετίζονται με της πουνές, δηλαδή της δαμασκηνές που καρποφορούσαν άφθονες στην περιοχή ή από τη λέξη πορηνά που σημαίνει το στενό πέρασμα που δημιουργείται της λόφους.

Ποτουρίδης [3], **Ποντουρίδης** [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη potur = παντελόνι (βράκα) από χοντρό μάλλινο ύφασμα με πτυχές που φορούσαν οι χωρικοί¹⁰⁹³ και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Πουγαρίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη ruğar = πηγή, κρήνη¹⁰⁹⁴ και και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Πουλέκας [1], αβέβαιης ετυμολογίας επώνυμο. Πιθανή ερμηνεία από τη βλάχικη λέξη rúícă που είναι υποκοριστική προσφώνηση της το μικρό κοριτσάκι (rúie = κορίτσι)¹⁰⁹⁵. Της πιθανές ερμηνείες είναι από την ιδιωματική λέξη μπολέγκου (ή μπουλέγγο) για κάποιον που τριγυρίζει άσκοπα, χωρίς λόγο¹⁰⁹⁶ ή από την τουρκική λέξη bûlek που είναι για μια μύγα που ενοχλεί τα

¹⁰⁸⁸ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 224

¹⁰⁸⁹ <https://sozce.com/nedir/52933-bobur>

¹⁰⁹⁰ <https://sozce.com/nedir/49738-bodic>

¹⁰⁹¹ <https://www.analizfamili.ru/Podolskiy/proishozhdenie.html?familiya>

¹⁰⁹² https://www.jewage.org/wiki/ru/Article:Происхождение_фамилии_Подольский

¹⁰⁹³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 149

¹⁰⁹⁴ <https://sozce.com/nedir/263291-pugar>

¹⁰⁹⁵ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 184

¹⁰⁹⁶ Κωστάκης Θανάσης, Λεξικό της τσακωνικής διαλέκτου, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 1986-1987

βοειδή¹⁰⁹⁷. Η μετατροπή που δίφηφου ηχηρού [μπ] σε άφωνο χειλικό [π] είναι συνηθισμένη στα επώνυμα, θέλοντας να τα εξελληνίσουν (βλέπε Μπαλάσκας – Παλάσκας, Μπεχλιβάνης – Πεχλιβάνης κ.ά.).

Πούλιος [3], πατρωνυμικό καθώς αναφέρεται ως ανδρικό κύριο όνομα με προέλευση: (1) από το βλάχικο *ruľiu* < *pullus* < *pullus* (λατ.) = πουλί, κατ'επέκταση νεογνό, αρτιγέννητος άνθρωπος, (2) υποκοριστικό από το κύριο όνομα Πουλημένος, για το παιδί που πουλήθηκε (αντίστροφο του Αγοραστός που αγοράστηκε) από τη βιολογική του οικογένεια προκειμένου να έχει μια καλύτερη τύχη¹⁰⁹⁸. Η βιβλιογραφία κάνει αναφορά για υποκοριστικό όνομα με προέλευση από τα κύρια αντρικά ονόματα Αποστόλης, Παύλος, Πολυχρόνης¹⁰⁹⁹ ακόμη και για μητρωνυμικό επώνυμο, από το όνομα Πούλιω, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Πολυξένη¹¹⁰⁰.

Πουρσανίδης [4], πατριδωνυμικό (εθνικό), της που κατάγεται από την Προύσα (τουρκικά Bursa), πόλη της Δυτικής Τουρκίας¹¹⁰¹ με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η Προύσα ανήκει στο γεωγραφικό διαμέρισμα του Μαρμαρά, είναι η 4^η μεγαλύτερη πληθυσμιακά πόλη της Τουρκίας και πήρε το σημερινό όνομά της από τον βασιλιά της Βιθυνίας Προύσιο τον Α' το 202 π.Χ., αντικαθιστώντας το προηγούμενο (Κίος)¹¹⁰².

Ποντουσίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *potuc* = δοχείο, μεταφορικά ο κοντόχοντρος άνθρωπος¹¹⁰³ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Πραμπρόμης [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Σιάτιστα Κοζάνης, άγνωστης ετυμολογίας.

Πρασότας [1], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από την πρώην ΕΣΣΔ και συγκεκριμένα το Καζακστάν, πιθανόν να αποτελεί εξελληνισμένη μορφή του Πρασόβ με αλλαγή της κατάληξης από –οβ σε –ότας. Υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες, της: (1) από την ουκρανική και λευκορώσικη λέξη *prac* που σημαίνει σίδηρο. Ίσως κάποιος πρόγονος να πουλούσε ή να ασχολιόταν με σίδηρα, οπότε σε αυτή την περίπτωση είναι επαγγελματικό¹¹⁰⁴, (2) από τη λέξη *prac* που στην παλαιά σλαβική σημαίνει πολεμιστής, μαχητής, ανίκητος, θαρραλέος, (3) επαγγελματικό, από τη λέξη *praca* που σημαίνει πολτός σταφυλιού, ποδοπατημένος, ίσως κάποιος πρόγονος να ήταν οινοποιός, (4) παρωνύμιο που σχετίζεται με το λαχανικό πράσο και την κατάληξη –ότας¹¹⁰⁵.

Πρίφτης [2], επαγγελματικό, ο ιερέας. Προέρχεται από την αλβανική λέξη *prift-i* < δημόδης λατινική *prev(i)ter/preb(i)ter* < λατινική *presbyter* < αρχαία ελληνική πρεσβύτερος (αντιδάνειο)¹¹⁰⁶.

Προβατίδης [5], επαγγελματικό, ίσως και παρωνύμιο, από το ουσιαστικό πρόβατο και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος). Δεν αποκλείεται να είναι εξελληνισμένο επώνυμο ως αλλαγή του προηγούμενου Τσομπάνογλου.

Ραϊφόγλου [1], πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό ανδρικό κύριο όνομα Raif ή Raef που αναφέρεται στο Κοράνι και σημαίνει ευγενικός ή συμπονετικός¹¹⁰⁷ και την κατάληξη –ογλού (ο γιος ή ο απόγονος). Το επώνυμο πιθανόν να ανήκει σε οικογένεια Ρομά.

Ρακίπι [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, πατρωνυμικό. Προέρχεται από το μουσουλμανικό αντρικό κύριο όνομα Rakip (Ragip στα τούρκικα < από το αραβικό Raghīb = επιθυμητός, πρόθυμος)¹¹⁰⁸.

¹⁰⁹⁷ <https://sozce.com/nedir/55380-bulek>

¹⁰⁹⁸ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 224-225

¹⁰⁹⁹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 277

¹¹⁰⁰ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 218

¹¹⁰¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 138

¹¹⁰² <https://www.taxidologio.gr/bursa.html>

¹¹⁰³ <https://sozce.com/nedir/261728-potuc>

¹¹⁰⁴ <https://imena-znachenie-ru.translate.google/familii/prasov>

¹¹⁰⁵ https://names-neolove-ru.translate.google/last_names/15/pr/prasov

¹¹⁰⁶ <https://el.wiktionary.org/wiki/πρίφτης>

¹¹⁰⁷ <https://en.wikipedia.org/wiki/Raef>

¹¹⁰⁸ <https://imuslim.name/3403-meaning-Raghib-muslim-arabic-names.html>

Ράλλης [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Σμύρνη της Μικράς Ασίας (Παπά – Σκάλα), από της πρώτες που εγκαταστάθηκε στο Νέο Κορδελιό, το 1924. Το επώνυμο είναι πατρωνυμικό, καθώς απατάνται ως κύριο όνομα, εξελληνισμένος τύπος του γαλλικού ονόματος Raoul (Ραούλης > Ράλλης). Το Raoul είναι ο γαλλικός τύπος του αγγλοσαξωνικού ονόματος Ralrh, που με τη σειρά του προέρχεται από παλαιονορβηγικό όνομα Radulfr < rad (σύμβουλος, συμβουλευώ) + ulfr (λύκος). Η οικογένεια Ραούλ, ήταν βυζαντινή αριστοκρατική οικογένεια, ίσως Νορμανδικής καταγωγής, κατά την περίοδο των Παλαιολόγων. Έχει προταθεί ότι προέρχεται από τον Ρούντολφ Πήλ ντε Λουπ (Rudolph Peel de Loup, αποδόθηκε σαν Ραούλ ο Λυκοδέρμων), έναν Νορμανδό που στάλθηκε ως πρεσβευτής στον αυτοκράτορα Νικηφόρο Γ', ο οποίος στα 1080 έγινε Βυζαντινός με επιγαμία, παίρνοντας γυναίκα κάποια που ανήκε σε σπουδαία βυζαντινή οικογένεια. Οι Ράλληδες γρήγορα εξαπλώθηκαν και διέπρεψαν παντού. Μετά την Άλωση μετανάστευσαν κυρίως στην Ιταλία και Αγγλία. Τόσο μεγάλη ήταν η αίγλη του ονόματος που έγινε και βαφτιστικό (Ράλλης, Ραλλού, Ραλιώ, πολύ συνηθισμένα κυρίως στην Πελοπόννησο ως τον περασμένο αιώνα). Κατά μια άλλη εκδοχή, που απλώς αναφέρεται, καθώς δεν έχει σχέση με τη συγκεκριμένη οικογένεια που μελετούμε, το επώνυμο Ράλης αναφέρεται τον 15^ο αιώνα και σε μισθοφόρους στρατιώτες αλβανικής καταγωγής σε μια προσπάθεια της Γαληνοτάτης Δημοκρατίας της Βενετίας να αντικρούσει την οθωμανική επέκταση στην περιοχή του Ναυπλίου. Στα αλβανικά, ράλλης < rrallë, (i,e) είναι ο αραιός (ο άτριχος), ο σπάνιος < λατ. rarus¹¹⁰⁹.

Ραλλίδης [1], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Ράλλης (δες ετυμολογία παραπάνω) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Ραμαντάνι [4], επώνυμο οικογένειας Ρομά με καταγωγή από την Αλβανία, πατρωνυμικό. Προέρχεται από την τουρκική λέξη ramazan < αραβική amadan, που είναι ο ένατος μήνας του χρόνου και έχει καθιερωθεί ως ο μήνας νηστείας των Μουσουλμάνων (από την ανατολή έως τη δύση του ήλιου). Πέρα από την ονομασία του μήνα, επικρατεί η συνήθεια, αν ένα παιδί γεννηθεί στο μήνα Ραμαντάν, να πάρει το όνομα αυτό¹¹¹⁰.

Ράντεβ [1], επώνυμο από τη Βουλγαρία, πατρωνυμικό, από το σλάβικο ανδρικό κύριο όνομα Rádo, Ráda < rad = χαρούμενος, εύχαρις, εύθυμος και τη σλάβικη πατρωνυμική κατάληξη –εβ¹¹¹¹.

Ραπτόπουλος [5], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό ράπτης < αρχαίο ελληνικό ρήμα ράπτω, κοινώς ο ράφτης, της που ράβει ενδύματα και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Της σημασίας είναι και τα επώνυμα Τερζής, Τερζίδης, Τερζόγλου, Τερζόπουλος, ακόμη και τα Αμπατζής, Αμπατζίδης που αναφέρονται και δεν αποκλείεται να αποτελεί εξελληνισμένο τύπο αυτών.

Ραφαηλίδης [2], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Ραφαήλ, εβραϊκό Rafa'el (ο Θεός έχει θεραπεύσει, ο θείος θεραπευτής), όνομα αρχαγγέλου¹¹¹² και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Ρεϊζόπουλος [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη reis = πρόεδρος, άρχοντας, αρχηγός, κεφαλή¹¹¹³ και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Ρέκλος [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Κερκίνη Σερρών, παρωνύμιο, με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) από την ιδιωματική λέξη ρέκλα = τεμπελιά, (2) από την τουρκική λέξη renkli = χρωματιστός (renk = το χρώμα)¹¹¹⁴.

Ρέλλος [1], επώνυμο με δύο πιθανές εκδοχές: (1) πατρωνυμικό, ως σύντμηση κάποιου ονόματος, της Καρέλης, Σπυρέλης ή ακόμα και Κωσταρέλης (< Κωνσταντίνος) με την κατάληξη –ος ή παραφθορά του ιταλικού ονόματος Aurelio = Αυρήλιος, (2) παρωνύμιο, από την

¹¹⁰⁹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 84-86

¹¹¹⁰ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 35

¹¹¹¹ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 226

¹¹¹² Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 212

¹¹¹³ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 80

¹¹¹⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 150

ιδιωματική λέξη της Πελοποννήσου (από όπου προέρχεται το επώνυμο) ρέλλο ή ρέλι (πληθυντικός ρέλια) = παρυφή υφάσματος, στρίφωμα¹¹¹⁵.

Ρεμιάσοβ [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Τσεχοσλοβακία (Remiášov), με τη χαρακτηριστική σλάβικη κατάληξη –οβ. Ανήκει σε οικογένεια πολιτικών προσφύγων που επαναπατρίστηκε της αρχές της δεκαετίας του '80. Πιθανόν πατρωνυμικό, από το εβραϊκό όνομα Jeremiáš (Ιερεμίας, προφήτης της Παλαιάς Διαθήκης < εβρ. Yirmiyahu = Θεός ανυψώνει)¹¹¹⁶.

Ρήκκας [1], **Ρίκας** [1], της ερμηνείας επώνυμο με δύο διαφορετικές γραφές. Πιθανόν πατρωνυμικό, ως υποκοριστική μορφή του ανδρικού κύριου ονόματος Ερρίκος, εξελληνισμένος τύπος του γερμανικού ονόματος Heimrich (μεταγενέστερα Heinrich), που σημαίνει τον κυβερνήτη της πατρίδας. Ο ελληνικός τύπος προέρχεται από τη λατινική μορφή του ονόματος Enricus.¹¹¹⁷ Ενδεχομένως και μητρωνυμικό, ως σύντμηση (Ρίκα) των γυναικείων ονομάτων Μαρίκα, Έρρικα, Ριρίκα. Ως ρίζα, υπάρχει ακόμη και η ιταλική λέξη ricco = πλούσιος, γεμάτος¹¹¹⁸.

Ριστέμογλου [1], επώνυμο οικογένειας Ρομά, πατρωνυμικό, από το τουρκικό < αραβικό ανδρικό κύριο όνομα Ristem ή Rustem (γενναίος, ήρωας)¹¹¹⁹ και την πατρωνυμική κατάληξη –ογλί (ο γιος ή ο απόγονος).

Ροδίτης [1], πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος ή προερχόμενος από το νησί της Ρόδου (Ρόδος < αρχαίο ρόδον = τριαντάφυλλο + κατάληξη –ίτης). Η οικογένεια Ροδίτη, με καταγωγή από την Κίο (επαρχία Προύσας) ήταν από της πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια).

Ροσσόπουλος [1], πατριδωνυμικό, από το μεσαιωνικό εθνικό Ρώσος < Ρώς < Ros < λατινικό russus (ερυθρός)¹¹²⁰. Δες και το επώνυμο Ρωσόπουλος.

Ρούγκος [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Βλάστη Κοζάνης. Είναι βλάχικης ετυμολογίας από της λέξεις: (1) rúgu = η βατομουριά (ή η αγριοτριανταφυλλιά), (2) rúngu = εγκαταλειμένο χωράφι που έχει γεμίσει βάτα, (3) rúgā = μισθός, (4) rugágu – rugárā = άνδρας ή γυναίκα που παρέχει μισθωτή υπηρεσία¹¹²¹, για κάποιον δηλαδή που απασχολείται εργαζόμενος με μισθό σε κτηνοτροφικές, γεωργικές δασικές ασχολίες¹¹²².

Ρουμελιώτης [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή προερχόμενος από την περιοχή της Ρούμελης, δηλαδή της Στερεάς Ελλάδας (Ρούμελη + κατάληξη –ιώτης). Η λέξη Ρούμελη προέρχεται από την τουρκική Rumeli, η οποία περιέχει τρία επιμέρους συνθετικά: rum (η απόδοση στα τουρκικά της λέξης Ρωμαίος – ρωμιός, την οποία χρησιμοποιούσαν οι Βυζαντινοί παράλληλα με το Έλληνας, για να δηλώσουν τον εαυτό της + el (χώρα) + επίθημα –i (για να δηλωθεί η κτήση)¹¹²³.

Ρούμπης [1], η οικογένεια Ρούμπη, με καταγωγή από τη Μ. Ασία, ήταν από της πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια). Πιθανόν είναι παρωνύμιο, με διαφορετικές εκδοχές: (1) από την τουρκική λέξη ruba = ρούχα¹¹²⁴, (2) ρουμπί στην Πελοπόννησο είναι το κουρέλι, παρομοίως το σλάβικο rombó¹¹²⁵, (3) από την ιταλική λέξη rombo = ανεμολόγιο < παλαιότερη rumbó < λατινικά rhombus < αρχαία ελληνική ρόμβος, (4) σε πιο λαϊκοτρεπείς εκφράσεις ρούμπος, κατά περίπτωση, είναι μονάδα βαθμολογίας (πόντος) για παιχνίδια αλλά και ο ανόητος άνθρωπος¹¹²⁶, (5) από το ιταλικό ρήμα rubo = αρπάζω,

¹¹¹⁵ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 250

¹¹¹⁶ <https://www.odpovedi.cz/otazky/jak-vzniklo-prijmeni-remias>

¹¹¹⁷ <https://www.onomatologio.gr/Ερρίκος-Έρρικα>

¹¹¹⁸ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 110

¹¹¹⁹ <https://www.babynamescube.com/rustem-name-meaning>

¹¹²⁰ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 227

¹¹²¹ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 189

¹¹²² Ασημάκης Στάθης, ό.π., σελ. 240

¹¹²³ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 95-96

¹¹²⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 151 και Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 111

¹¹²⁵ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικονύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 263

¹¹²⁶ <https://el.wiktionary.org/wiki/ρούμπος>

κλέβω¹¹²⁷, ουσιαστικό ruba = κλεψιά, αρπαγή¹¹²⁸, (6) ρούμπος στην Ήπειρο είναι ο μαραζωμένος άνθρωπος, ο μικροκακωμένος (παρέβαλε της το ηπειρώτικο ρόμπος = ο κόμπος, η γροθιά), (7) αδύναμη, έως απίθανη, η ερμηνεία που δίνεται για το επώνυμο Ρούμπος στη Μακεδονία, ως πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Χρίστος > Ρίτος > Ρίντος > Ρίμπος > Ρούμπος¹¹²⁹.

Ρουμπίδης [1], από το επώνυμο Ρούμπης ή Ρουμπής (δες την ετυμολογία παραπάνω) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Ρουσαμάνης [1], **Ρουσιαμάνης** [1], επώνυμο της σημασίας με διαφορετικές γραφές. Παρωνύμιο, από τη λέξη ρούσος = ξανθός, ξανθοκόκκινος, κοκκινωπός < λατινικό russus (ερυθρός), σλάβικο rus (ξανθομάλλης) και το επιτακτικό μόριο –μάνης (-man στα τουρκικά) που δηλώνει έντονο χαρακτηριστικό (δες το επώνυμο Καραμάνης).

Ρουσίτ [2], επώνυμο οικογένειας Ρομά, πιθανόν να είναι πατρωνυμικό, παραφθορά με αναγραμματισμό του τουρκικού ανδρικού κύριου ονόματος Χουρσίτ (Hursit) που προέρχεται από το περσικό Khorsid = λαμπρός ήλιος¹¹³⁰ ή ακόμη και ως παραφθορά από μουσουλμανικό κύριο όνομα Rusdhi = ο ώριμος¹¹³¹.

Ρούσος [1], παρωνύμιο, από το λατινικό russeus, russus (ερυθρός) > ρούσιος, ο ξανθός, ο κοκκινόξανθος, ο κοκκινωπός. Στα σλάβικα η λέξη είναι rus = ο ξανθομάλλης. Αναφέρεται και ως κύριο όνομα¹¹³². Η οικογένεια Ρούσου, με καταγωγή από την Ανατολική Θράκη, ήταν από της πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό.

Ρωσόπουλος [1], πατριδωνυμικό, από το μεσαιωνικό εθνικό Ρώσος < Ρώς < Ros < λατινικό russus (ερυθρός), σλάβικο rus (ξανθομάλλης). Δες και το επώνυμο Ροσσόπουλος.

Σαακασβίλι [-], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Γεωργία (Saakashvili στη λατινική γραφή, Саакашвили στη ρώσικη, სააკაშვილი στη γεωργιανή), υπάρχει ως δεύτερο στο διπλό επώνυμο Καλαφάτης – Σαακασβίλι (δες το πρώτο παραπάνω). Είναι πατρωνυμικό και προέρχεται από το αρμενικό κύριο όνομα Σαχάκ (Саак), επομένως ο γιος ή ο απόγονος του Σαχάκ, Σαχακιάν στα αρμενικά. Το Σαχάκ είναι η απόδοση του εβραϊκού ονόματος της Βίβλου Ισαάκ < εβρ. Yitzchaq = αυτός που γελά, ο γελαστός¹¹³³. Το επίθημα –shvili (-შვილი) είναι χαρακτηριστικό των επωνύμων της Ανατολικής Γεωργίας, το –dze (-ძე) της Δυτικής, το –ya (-ია/-ია) της Αμπχαζίας, ενώ υπάρχει και το επίθημα –svan, –ani (-ანი) που δηλώνει ευγενή προέλευση¹¹³⁴.

Σαββίδης [12], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Σάββας και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Σάββας προέρχεται είτε από την εβραϊκή λέξη sava (γέρος), είτε από την εξελληνισμένη εβραϊκή λέξη Σάββατο (sabbat = ανάπαυση)¹¹³⁵.

Σαγκαλίδης [2], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) με δύο πιθανές εκδοχές: (1) από την τουρκική λέξη sakallı = ο γενειοφόρος¹¹³⁶. Έτσι ονομάζονταν και οι φέροντες πρόωρα μια δέσμη μαλλιών λευκού χρώματος¹¹³⁷, (2) από την ποντιακή ιδιωματοική λέξη σάγκα = μοχλός, κλειδαριά πόρτας.

Σαγματόπουλος [2], επαγγελματικό, από την αρχαία λέξη σάγμα = σαμάρι και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Μάλλον αποτελεί εξελληνισμένη μορφή του επωνύμου Σεμερτζίδης (δες παρακάτω).

Σάκα [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, με τρεις πιθανές ερμηνείες: (1)

¹¹²⁷ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 321

¹¹²⁸ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 111

¹¹²⁹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 283

¹¹³⁰ <https://en.wikipedia.org/wiki/Hursit>

¹¹³¹ <https://imuslim.name/starting-with-r-muslim-boys-names-190-11.html>

¹¹³² Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 227

¹¹³³ <http://www.ufolog.ru/names/order/Саакашвили>

¹¹³⁴ https://names.neolove.ru/last_names/7/za/zazashvili.html

¹¹³⁵ <https://www.onomatologio.gr/Σάββας-Σαββούλα>

¹¹³⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 151

¹¹³⁷ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 285

παρωνύμιο από την αλβανική λέξη skakë-a = η σκύλα, μεταφορικά η κακή και ανήθικη γυναίκα, (2) επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη saka = ο νεροκουβαλητής¹¹³⁸, (3) παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη shaka = αστείο¹¹³⁹, για κάποιον που λέει αστεία ανέκδοτα.

Σαλαγιάννης [6], σύνθετο επώνυμο με δεύτερο συνθετικό το κύριο όνομα Γιάννης. Είναι παρωνύμιο με διαφορετικές σημασίες, ανάλογα με το τι αποδίδεται στο πρώτο συνθετικό, το οποίο μπορεί να σχετίζεται με το επίθετο σαλός = χαζός, τρελός, ανισόρροπος ή με το ουσιαστικό σαλά = (λέω) χαζά, απίθανα πράγματα ή με το ρήμα σαλεύω = κινούμαι, σείω, ταλαντεύομαι, αλλάζω θέση¹¹⁴⁰. Η εκδοχή να προέρχεται από την τουρκική λέξη sari = ξανθός, χλωμός και να μετατρέπεται από Σαρηγιάννης σε Σαλαγιάννης (υπάρχουν επώνυμα στη Μακεδονία που ετυμολογούνται έτσι), κρίνεται λιγότερο πιθανή και απλά αναφέρεται από τη βιβλιογραφία¹¹⁴¹.

Σαλάχοβ [1], επώνυμο οικογένειας ρωσικής προέλευσης (Салахов), πατρωνυμικό με τη χαρακτηριστική κατάληξη -οβ. Είναι από το ανδρικό κύριο όνομα Σαλάχ (Salah, Салах στα ρώσικα), τουρκικής/αραβικής καταγωγής που σημαίνει καλός, ευγενής, ευσεβής¹¹⁴².

Σάλλιου [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία (Salliu), πιθανόν πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό ανδρικό κύριο όνομα Sali = φίλος¹¹⁴³. Υπάρχει στα αλβανικά και ως γυναικείο όνομα, Salie.

Σαλμανιώτης [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), αυτός που κατάγεται ή προέρχεται από το χωριό Σαλμάνι της περιοχής Καραμπουρνών Ερυθραίας της Μικράς Ασίας (Σαλμάνι + κατάληξη -ιώτης), ετυμολογικά από την τουρκική λέξη salma = απελευθέρωση. Το Σαλμάνι ήταν μικτό χωριό, στα 1911 κατοικούνταν από 429 Έλληνες και 80 Τούρκους. Οι Ρωμιοί προέρχονταν κυρίως από την Πελοπόννησο, την Άνδρο, τη Χίο και τα Κύθηρα και ήταν τουρκόφωνοι. Η εκκλησία του χωριού ήταν αφιερωμένη στη μνήμη του Αγίου Γεωργίου¹¹⁴⁴.

Σαλπυγίδης [2], **Σαλπυγκίδης** [4], της σημασίας επώνυμο με διαφορά στη γραφή του δίψηφου συμφώνου (ορθότερο ορθογραφικά το πρώτο). Είναι επώνυμο επαγγελματικό, ο σαλπικτής, ο στρατιώτης που σαλπίζει παραγγέλματα (έγερσης, ανάπαυσης, ασκήσεων) με τη σάλπιγγα, μεταφορικά της που διακηρύσσει κάτι σημαντικό. Προέρχεται από τη λέξη σάλπιγγα < αρχαίο ρήμα σαλπίζω¹¹⁴⁵ και την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σαλτίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη salti = ταξιδιώτης και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανές και οι ερμηνείες από την τουρκική λέξη salt = ο καθαρός, αυτός που δεν έχει αναμειχθεί με κάτι άλλο¹¹⁴⁶ και από την ιταλική salto = άλμα, πήδημα.

Σαλτουρίδης [2], παρωνύμιο, κατά μια έννοια από την ενεργητική μετοχή saltūrus του λατινικού ρήματος salīo = πηδω (salto, σάλτο, το άλμα)¹¹⁴⁷ και κατά μία άλλη από την τουρκική λέξη saldiri (επίθεση, έφοδος) και την κατάληξη -ίδης (γιος ή απόγονος)¹¹⁴⁸.

Σαμαρίνας [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), αυτός που κατάγεται ή προέρχεται από το χωριό Σαμαρίνα Γρεβενών. Η Σαμαρίνα είναι το υψηλότερο κατοικημένο χωριό της Ελλάδας (υψόμετρο 1.450 μέτρα) με 400 περίπου κατοίκους κυρίως βλάχικης καταγωγής. Πήρε το όνομά της από την Αγία Μαρίνα (Sta Marina στα βλάχικα). Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από τη λέξη σαμάρι¹¹⁴⁹. Μπορεί να θεωρηθεί μητρωνυμικό, ως ο γιος ή απόγονος κάποιας που κατάγεται από τη Σαμαρίνα.

¹¹³⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 222

¹¹³⁹ https://ellines-albanoi.blogspot.com/2009/05/blog-post_8940.html

¹¹⁴⁰ <https://eranistis.net/wordpress/>

¹¹⁴¹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 286

¹¹⁴² <https://www-analizfamiliir-ru.translate.google/Salakhov/>

¹¹⁴³ <https://imuslim.name/starting-with-s-muslim-girls-names-133-8.html>

¹¹⁴⁴ Μπαλτάς Ανδρέας, Τα Καράμπουρνα της Ερυθραίας, 3^ο Επιστημονικό Συμπόσιο, Κέντρο Έρευνας και Μελέτης της Μικρασιατικής Ερυθραίας, Ν. Ερυθραία, 2016 (πρακτικά, σελ. 8)

¹¹⁴⁵ <https://el.wiktionary.org/wiki/σαλπικτής>

¹¹⁴⁶ <https://sozce.com/nedir/270939-salti>

¹¹⁴⁷ <https://en.wiktionary.org/wiki/salturus#Latin>

¹¹⁴⁸ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 191

¹¹⁴⁹ <https://el.wikipedia.org/wiki/Σαμαρίνα>

Σαμουρέλης [1], παρωνύμιο, από το ουδέτερο ουσιαστικό σαμούρι και την υποκοριστική κατάληξη –έλης. Το σαμούρι είναι είδος άριστου γουναρικού, αλλά και αρπακτικού θηλαστικού ζώου, μικρού σώματος με πυκνό γυαλιστερό τρίχωμα, χρώματος υπόμαυρου έως καστανού. Ετυμολογικά προέρχεται από την τουρκική λέξη *samur* < περσική *sammūr*¹¹⁵⁰. Στο βλάχικο λεξιλόγιο βρίσκουμε της λέξεις *sāmūre* για τον επενδυτή (πανωφόρι) από σαμούρι (δέρμα νυφίτσας) που φοριόταν κυρίως από τα μέλη των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων και *samūri* που είναι ονομασία για σκύλο με μαύρο τρίχωμα¹¹⁵¹.

Σαμπάνης [1], επώνυμο που στη μελέτη μας ανήκει σε οικογένεια Ρομά, με ποικιλία ερμηνειών: (1) πατρωνυμικό, από το τουρκικό αρσενικό κύριο όνομα *Şaban* (που είναι της ονομασία του 8^{ου} αραβικού μήνα, ο μήνας πριν το Ραμαζάνι), (2) κατά μια άλλη εκδοχή το κύριο όνομα *Saban* είναι αραβικής προέλευσης από τη λέξη *sabban* = ο έμπορος σαπουνιού¹¹⁵², (3) από την τουρκική λέξη *şabanı* = ο οπαδός τάγματος των δερβίσηδων, μουσουλμάνων μοναχών¹¹⁵³, (4) επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *saban* = το άροτρο, δηλαδή ο κατασκευαστής ή ο καλός χρήστης του συγκεκριμένου γεωργικού εργαλείου, (5) παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *şaban* = ο βλάκας, ο ηλίθιος¹¹⁵⁴, ορισμός που ταιριάζει με τον χαρακτηρισμό «σαμπάνης» που έδιναν οι Τούρκοι σε όσους μουσουλμάνους δεν τηρούσαν το Κοράνι, αλλαξοπιστούσαν και γίνονταν χριστιανοί. Απλά αναφέρεται, μιας και δεν σχετίζεται με την οικογένεια της μελέτης μας, ότι το επώνυμο σε οικογένειες αρβανίτικης προέλευσης έχει εντελώς διαφορετική σημασία και σημαίνει ο κουβαλητής (σα = πολλά ή όσα + μπαν = κουβαλώ + κατάληξη –ης)¹¹⁵⁵.

Σαμπήρωβ [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την πρώην ΕΣΣΔ (Саби́ров), πατρωνυμικό με τη χαρακτηριστική κατάληξη –ωβ. Σχηματίστηκε από το αρχαίο αραβικό ανδρικό κύριο όνομα *Sabir* = ασθενής, καχεκτικός¹¹⁵⁶.

Σανίνο [1], επώνυμο προσφυγικής οικογένειας προερχόμενης από τη Συρία (*Sanino*), πιθανόν πατρωνυμικό, από το αραβικό ανδρικό κύριο όνομα *Sanī* (λαμπρός). Υπάρχει και ως γυναικείο κύριο όνομα, *Sanīna* που σημαίνει φιλική προς την παιδική ηλικία¹¹⁵⁷.

Σαντικίδης [1], επώνυμο που ανήκει σε μαθητή Ρομά, πατρωνυμικό από το τούρκικο αντρικό κύριο όνομα *Sadik* (= ο αληθινός, ο ειλικρινής)¹¹⁵⁸ και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος). Πιθανόν να είναι παρωνύμιο, από την τούρκικη λέξη *sandik* (μπαούλο, κασέλα)¹¹⁵⁹.

Σαντίκογλου [9], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, πατρωνυμικό από το τούρκικο αντρικό κύριο όνομα *Sadik* (= ο αληθινός, ο ειλικρινής) και την κατάληξη –οğlu (γιος ή απόγονος). Πιθανόν να είναι παρωνύμιο, από την τούρκικη λέξη *sandik* (μπαούλο, κασέλα).

Σαουλίδης [1], πατρωνυμικό, με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Είναι παραφθορά του επωνύμου Σαβουλίδης (Σαουλίδης εκ του Σαβούλτς, Σαούλης = Σαούλ)¹¹⁶⁰. Στο φαρασιώτικο γλωσσικό ιδίωμα υπάρχει η λέξη σαούλι (< τουρκική *şakul*) = το αλφάδι, η στάθμη, οπότε είναι επαγγελματικό ή παρωνύμιο¹¹⁶¹.

Σαπανίδης [2], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *sapan* = σφεντόνα¹¹⁶² και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σαπουντζής [1], **Σαπουντζής** [1], ίδιας σημασίας επώνυμο με διαφορά στη γραφή. Είναι επαγγελματικό, από την τούρκικη λέξη *sabuncu* (ο σαπουνοποιός)¹¹⁶³.

¹¹⁵⁰ <https://eranistis.net/wordpress/>

¹¹⁵¹ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 190-191

¹¹⁵² https://www.momjunction.com/articles/albanian-baby-girl-names_00352752/

¹¹⁵³ Οικονόμου Ευ. Κωνσταντίνος, Τοπωνυμικό Ζαγορίου, ό.π., σελ. 370

¹¹⁵⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 153

¹¹⁵⁵ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 233

¹¹⁵⁶ <https://www.analizfamili.ru/Sabirov/proishozhdenie.html>

¹¹⁵⁷ <https://imuslim.name/starting-with-s-muslim-boys-names-228-13.html>

¹¹⁵⁸ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 204

¹¹⁵⁹ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 192

¹¹⁶⁰ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 211

¹¹⁶¹ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 75

¹¹⁶² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 153 και Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 72

Σαραντίδης [1], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Σαράντος και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Στα θνησιγενή βρέφη έδιναν το όνομα Σαράντος, προκειμένου (όπως πίστευαν) να προλάβουν να σαραντήσουν. Προφανώς το όνομα συνδέεται και με τους Σαράντα (σαράντα < τες σαράκοντα < αρχ. τεσσαράκοντα) Μάρτυρες που μαρτύρησαν στη Σεβάστεια και η μνήμη τους τιμάται στις 9 Μαρτίου. Πιθανή η σύνδεση και με το Σαρανταήμερο (Σαρακοστή)¹¹⁶⁴. Κατά μια άλλη εκδοχή, που ταιριάζει περισσότερο στα επώνυμα Σαραντάρης, Σαραντάκος, αυτά σχετίζονται με την καραντίνα, το επί 40 ημέρες κλείσιμο σε λοιμοκαθαρτήριο που επιβαλλόνταν σε νεοαφιχθέντες με πλοίο που ήταν ύποπτο για κάποια λοιμώδη νόσο. Αν δε νοσούσες κι έβγαινες ζωντανός σε έλεγαν σαρατάρη (από το ιταλικό quaranta = σαράντα).

Σαρβανίδης [10], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη sarban = ο καμηλιέρης, ο καμηλοκόμος¹¹⁶⁵ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σαρηγιάννης [1], σύνθετο επώνυμο, παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη sari (= ξανθός, ωχρός, κίτρινος) και το κύριο όνομα Γιάννης.

Σαρηγιαννίδης [2], **Σαρηγιαννίδης** [4], σύνθετο επώνυμο, παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη sari (= ξανθός), το κύριο όνομα Γιάννης και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η ορθότερη γραφή είναι η πρώτη, η γραφή με δύο ίδια σύμφωνα (στην προκειμένη δύο ρ) είναι συνηθισμένη στη γραφή επωνύμων, αλλά είναι περιττή και λειτουργεί περισσότερο σαν στολίδι (δες υποσημείωση 120).

Σαριβασιλόγλου [1], σύνθετο επώνυμο, παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη sari (ξανθός), το κύριο όνομα Βασίλης και την κατάληξη –οğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Σαρκισιάν [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αρμενία (Саркисян), πατρωνυμικό με την κατάληξη –ян που σημαίνει «ανήκει στην οικογένεια του...». Το επώνυμο σχηματίστηκε από το αρμένικο ανδρικό κύριο όνομα Σάρκης (Саркис) που στη γλώσσα τους σημαίνει η δύναμη της φύσης. Ο Άγιος Σάρκης (святой Саркис) θεωρείται ο προστάτης αυτού του ονόματος στην Αρμενία και είναι από της πιο αγαπημένους αγίους του αρμενικού λαού και της εκκλησίας έχουν το όνομά του. Σύμφωνα με τον μύθο, ο Άγιος Σάρκης, έζησε τον 4^ο αιώνα και ήταν στρατιωτικός, αναδείχθηκε όχι μόνο ως επιδέξιος και γενναίος στρατιωτικός ηγέτης αλλά και ως ένθερμος κήρυκας του Χριστιανισμού¹¹⁶⁶. Είναι πιθανό το Sargis να είναι το αντίστοιχο του ρωσικού χριστιανικού ονόματος Sergei (Сергей), το οποίο μεταφράζεται στα λατινικά ως «πολύ σεβαστός»¹¹⁶⁷.

Σαρολίδης [1], επώνυμο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) αβέβαιης ετυμολογίας. Μπορεί να θεωρηθεί παρωνύμιο είτε από την τουρκική λέξη sarili = τυλιγμένος¹¹⁶⁸ είτε από την τουρκική λέξη sarol = κορόμηλο¹¹⁶⁹ ή πατρωνυμικό ως μορφή του ανδρικού κύριου ονόματος Κάρολος (Charles στα αγγλικά, Carlot στα γαλλικά, Sarli στα ιταλικά).

Σαφράμης [1], πιθανόν πατριδωνυμικό από την πόλη Σαφράμπολη (Safranbolu) της Τουρκίας, στο βόρειο τμήμα της Μικράς Ασίας, σε περιοχή που στην αρχαιότητα ήταν η θέση της Παφλαγονίας. Το όνομα της πόλης προέρχεται από το safran (κρόκος στα ελληνικά) και από τη λέξη πόλη, καθώς ήταν κέντρο για την καλλιέργεια κρόκου (σαφράν). Μέχρι της αρχές της δεκαετίας του 1920 στην πόλη ζούσαν πολλοί Έλληνες (Καραμανλήδες ως επί το πλείστον), που μετά τη Μικρασιατική καταστροφή εγκαταστάθηκαν κυρίως στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη¹¹⁷⁰.

¹¹⁶³ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 193

¹¹⁶⁴ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 229

¹¹⁶⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 154

¹¹⁶⁶ <https://www.analizfamilii.ru/Sarkisyan/proishozhdenie.html>

¹¹⁶⁷ <http://www.ufolog.ru/names/order/Саркисян>

¹¹⁶⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 155

¹¹⁶⁹ <https://sozce.com/nedir/273171-sarol>

¹¹⁷⁰ <https://efkozani.gr/σαφράμπολη>

Σαχίνης [2], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από την τουρκική < περσική λέξη şahin = γεράκι¹¹⁷¹, μεταφορικά ο ορμητικός, ο δραστήριος, ο έξυπνος, το πιθανότερο να δόθηκε ως δήλωση της πνευματικής ευστροφίας του γενάρχη ή να εννοεί τον γερακάρη, τον ιδιοκτήτη ή εκπαιδευτή γερακιών. Ίδιας σημασίας είναι το επώνυμο Ξεφτέρης που αναφέρεται παραπάνω.

Σαχπεκίδης [6], πιθανόν παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από την τουρκική λέξη şahraz = μαχητής, ενεργητικός άνθρωπος, ευκίνητος, γεράκι¹¹⁷². Στην Καππαδοκία υπάρχουν τα ανδρικά κύρια ονόματα Σαχίν και Σαχμπάζ που συνδέονται με το şahin = γεράκι¹¹⁷³.

Σδούκος [1], μητρωνυμικό, ο γιος της Δούκως, με συνεκφορά του άρθρου < της Δούκως, τ'ς Δούκως, Σδούκως, ο Σδούκος. Το όνομα Δούκω, αν και σπάνιο σήμερα, αναφέρεται σε προηγούμενες εποχές στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας και είναι υποκοριστικό του ονόματος Δούκισσα (θηλυκή μορφή του ονόματος Δούκας < λατ. dux = τίτλος ευγενείας, άρχοντας)¹¹⁷⁴. Επίση, το όνομα Δούκω αναφέρεται ως υποκοριστικό του κυρίου ονόματος Ευδοκία (< αρχαίο ρήμα ευδοκώ, η ευχαρίστηση, η ευμενής διάθεση). Μια άλλη εκδοχή που κατατάσσει το επώνυμο στα παρωνύμια είναι από την αλβανική λέξη zhdukur = χαμένος, αγνοούμενος, άφαντος¹¹⁷⁵.

Σδρίβας [-], αναφέρεται ως δεύτερο στο διπλό επώνυμο Μαλάκης – Σδρίβας (δες παραπάνω). Πιθανόν παρωνύμιο από τη σλαβομακεδονική λέξη malo ждребе (malo ždrebe) = μικρό πουλάρι¹¹⁷⁶.

Σεβαστίδης [2], πατρωνυμικό, από το αντρικό κύριο όνομα Σεβαστός (ο αξιοσέβαστος) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σεβλίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη sevli (sevgili) = ο αγαπητός (ρήμα sevmek = αγαπώ, ερωτεύομαι)¹¹⁷⁷ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σεϊταρίδης [5], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν παρωνύμιο από την τουρκική λέξη şeytan = ο σατανάς, ο διάβολος¹¹⁷⁸, ίσως μεταφορικά να του δίνεται ο χαρακτηρισμός του κακού, του διαβολικού, και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σελίμ [4], επώνυμο οικογένειας Ρομά, πατρωνυμικό, από το τουρκικό αντρικό κύριο όνομα Σελίμ (Selim) = ασφαλής¹¹⁷⁹.

Σέλλα [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία (Cela), πιθανόν να αποτελεί παραφθορά του επίσης αλβανικού επωνύμου Τσέλα (Çela) που αναφέρεται παρακάτω. Με αυτήν την εκδοχή είναι πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Çela που σημαίνει ο ειλικρινής ή ακόμη και ο ανοικτός¹¹⁸⁰. Σαν πατρωνυμικό μπορεί να ερμηνευθεί και από το τουρκικό όνομα Τζελλήλ ή από τα ελληνικά υποκοριστικά Τσέλιος (< Στέργιος) ή Τζέλιος (< Άγγελος ή Ευάγγελος)¹¹⁸¹. Πιθανό, ακόμη, να προέρχεται από τη σλαβική λέξη sela = η σέλα, το σαμάρι, οπότε είναι ο σαγματοποιός και θεωρείται επαγγελματικό¹¹⁸².

Σμερτζίδης [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη semerci = ο σαγματοποιός, ο σαμαράς¹¹⁸³ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ακριβώς της σημασίας είναι και τα επώνυμα Σαγματόπουλος αλλά και Σέλλα (αλβανικό) που αναφέρονται παραπάνω.

¹¹⁷¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 155

¹¹⁷² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 155 και Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 226

¹¹⁷³ Αποστολόπουλος Δ. Φ., ό.π., σελ. 131

¹¹⁷⁴ Σπανός Κώστας, Τα νεοελληνικά επώνυμα στη Δεσκάτη, σελ. 127

¹¹⁷⁵ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 275 και Οικονόμου Κ., Ονομάτων Επίσκεψις νομού Ιωαννίνων, σελ. 879

¹¹⁷⁶ <https://translate.google.gr/>

¹¹⁷⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 156

¹¹⁷⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 156

¹¹⁷⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 156

¹¹⁸⁰ Caka Ali, Caka Nebi, ό.π., σελ. 315

¹¹⁸¹ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 237

¹¹⁸² <https://sites.google.com/site/ddstamatopoulos/home-1/merika-choria-tou-kallikratikou-demou-tes-dytikes-manes-e-orth-e-etymologia-kai-e-semasia-tous/etymologia-palaion-messeniakontoponymion/etymologia-palaion-messeniakontoponymion-o---o>

¹¹⁸³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 156

Σεπιάδης [1], πιθανόν μητρωνυμικό, από το γυναικείο όνομα Σέπα, που αποτελεί σύντμηση και παραφθορά του κύριου ονόματος Παρασκευή στην Οινόη του Πόντου¹¹⁸⁴ και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σεράσι [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη seraci = αγρότης που δουλεύει σε θερμοκήπιο¹¹⁸⁵.

Σέρβος [5], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος ή ο προερχόμενος από τη χώρα Σερβία, ετυμολογικά από τη λέξη Srbi < ίσως συγγενές με το λατινικό servare = προστατεύω, φυλάσσω, υπηρετώ¹¹⁸⁶.

Σερκελής [2], πιθανώς παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη serkeslik = αλαζονεία, ανυπακοή, αταξία ¹¹⁸⁷ ή serkes = αλήτης, τραμπούκος¹¹⁸⁸. Εξίσου πιθανό να σχηματίζεται από τον αναγραμματισμό της λέξη σεκερλής < τουρκική λέξη şekerli = ο ζαχαρωτός (şeker = η ζάχαρη)¹¹⁸⁹.

Σεφεντίνογλου [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό αντρικό κύριο όνομα Seifaldin (= το ξίφος της πίστης)¹¹⁹⁰ και την πατρωνυμική κατάληξη –οğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Σιαφαλής [1], **Σιάφαλης** [1], πιθανόν να αναφέρεται στο ίδιο επώνυμο με λάθος στον τονισμό. Είναι αβέβαιης ετυμολογίας, με πιθανές ερμηνείες: (1) πατριδωνυμικό (εθνικό), αναφέρεται ως τοπωνύμιο (Safa με τη χαρακτηριστική κατάληξη –li που δηλώνει καταγωγή) σε αρκετές περιοχές της Μικράς Ασίας (Κοτσαέλι, Σαμψούντα, Κιρσεχίρ), (2) πατρωνυμικό από τα υποκοριστικά ονόματα Σιάφας < Χρυσάφης και Σιάφω < Χρυσάφω στη Μακεδονία¹¹⁹¹ ή παραλλαγή του βαφτιστικού Ιωσήφ.

Σιδεράς [6], **Σιδηράς** [2], επαγγελματικό, ο τεχνίτης που κατεργάζεται τον σίδηρο, ο σιδηρουργός από τη λέξη σίδηρο και την παραγωγική κατάληξη –άς. Όμοια σημασία έχει το επώνυμο Δεμερτζής (τουρκικού ετύμου) που αναφέρεται παραπάνω.

Σιδέρης [1], πατρωνυμικό. Το Σιδέρης απαντάται ως αντρικό κύριο όνομα, το οποίο ανήκει στην κατηγορία των ευχετικών, όπως τα Ζήσης, Στέργιος, Πανταζής, Πολύβιος, Θέμελης, Ρίζος κ.ά. Με αυτό οι γονείς ήθελαν να εκφράσουν την επιθυμία να έχει το παιδί σταθερή και ακατάλυτη υγεία, ιδιότητες που έχει ο σίδηρος. Επίσης, το Σιδέρης παράγεται από το κύριο όνομα Ισίδωρος (< αιγυπτιακή θεά Ίσις + δώρο) με αφαίρεση του αρχικού [ι]¹¹⁹². Πολύ μικρή η πιθανότητα να είναι επαγγελματικό, όπως τα επώνυμα Σιδεράς, Σιδηράς που αναφέρονται παραπάνω.

Σιδηρόπουλος [15], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό σιδεράς ή σιδηράς (ο τεχνίτης που κατεργάζεται τον σίδηρο, ο σιδηρουργός) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Αποτελεί εξελληνισμένη μορφή του επωνύμου Δεμιρτζόγλου που αναφέρεται παραπάνω. Αναφέρεται μία φορά ως δεύτερο επώνυμο στο διπλό Γόγαλης – Σιδηρόπουλος (δες παραπάνω).

Σικαλίδης [3], επαγγελματικό ή παρωνύμιο. Προέρχεται από το ουσιαστικό σίκαλη (η), είδος δημητριακού και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή απόγονος). Αποτελεί εξελληνισμένη μορφή του επωνύμου Τσαβδαρίδης που αναφέρεται παρακάτω.

Σίμος [2], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια σαρακατσάνικης καταγωγής. Είναι πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Συμεών (< εβραϊκή λέξη Shim'on = έχει

¹¹⁸⁴ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 222

¹¹⁸⁵ <https://sozce.com/nedir/276939-seraci>

¹¹⁸⁶ <https://el.wiktionary.org/wiki/Σερβία>

¹¹⁸⁷ <https://sozce.com/nedir/277374-serkeslik>

¹¹⁸⁸ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 116

¹¹⁸⁹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 84

¹¹⁹⁰ <https://imuslim.name/3871-meaning-Seifaldin-muslim-arabic-names.html>

¹¹⁹¹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 293

¹¹⁹² Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 245-246

ακούσει ο Θεός)¹¹⁹³. Κατά μια άλλη εκδοχή είναι παρωνύμιο και σχετίζεται με την αρχαία ελληνική λέξη σιμός = πλακουτσωμύτης¹¹⁹⁴.

Σιντόρης [1], πατρωνυμικό, μορφή του κύριου ονόματος Ισιδωρος¹¹⁹⁵ (< Ίσις, αιγυπτιακή θεά + δώρο). Σαν επώνυμο υπάρχει και στους Σαρακατσάνους της Ηπείρου.

Σιριτζίδης [1], επαγγελματικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Είναι αυτός που κατασκευάζει ή/και πουλάει σιρίτια (< τουρκική sirit), διακοσμητικά μεταξωτά κορδόνια, χρυσοῦφанта ή πλεκτά που ράβονται σε καπέλα, ενδύματα, στολές¹¹⁹⁶.

Σίσκος [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη şisko = ο παχύς, ο πρησμένος. Στη Βόρεια Ελλάδα η λέξη σίσκος έχει την έννοια του γενναίος¹¹⁹⁷.

Σισμανίδης [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη şisman = ο παχύσαρκος και την ποντιακή κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος)¹¹⁹⁸.

Σιώκης [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Αθανάσιος (Şiokā στα βλάχικα)¹¹⁹⁹. Στη βιβλιογραφία υπάρχουν ερμηνείες, λιγότερο πιθανές, που κατατάσσουν το επώνυμο στα παρωνύμια: (1) από την αλβανική λέξη sciocco = βλάκας, (2) από την αλβανική sok (soco στα σλάβικα) = γεράκι¹²⁰⁰, (3) από την αρβανίτικη shoquë = σύντροφος ή σύζυγος ή ακόμη και φίλος¹²⁰¹, (4) από την τουρκική sökmeç = διαγράφω, ξεριζώνω¹²⁰², (5) στην Ήπειρο η λέξη σιώκος σημαίνει γενναίος¹²⁰³. Λόγω καταγωγής δε φαίνεται να έχει σχέση με την πόλη Σώκια (Söke) της επαρχίας Αϊδινίου, τόπος προέλευσης αρκετών προσφύγων του Ευόσμου και του Κορδελίου.

Σιώτας [4], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου αντρικού ονόματος Σωτήριος (από το αρχαιοελληνικό ουσιαστικό σωτήρ = ο λυτρωτής) < Σωτήρης < Σώτης < Σιώτης (με ανάπτυξη του ι) < Σιώτας¹²⁰⁴.

Σκαρλάτος [3], παρωνύμιο αλλά και πατρωνυμικό μιας και αναφέρεται και ως κύριο όνομα από το βενετικό Scarlato (πορφυρός, κατακόκκινος)¹²⁰⁵. Οι άρχοντες στη βυζαντινή εποχή φορούσαν σκαρλάτα ρούχα, δηλαδή λεπτά μάλλινα φορέματα ερυθρού χρώματος που θεωρούνταν πολυτελή ενδύματα.

Σκάρογλου [3], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από τον νομό Δράμας και με απώτερη καταγωγή τις Σαράντα Εκκλησιές Ανατολική Θράκης, με την πατρωνυμική κατάληξη –οğlu(ο γιος ή ο απόγονος). Υπάρχουν αρκετές ερμηνείες για το συγκεκριμένο επώνυμο: (1) το επώνυμο Σκάρος (Skaro, Škaro) υπάρχει σε αρκετές χώρες της ΝΑ Ευρώπης και πιστεύεται ότι προέρχεται από τη σλαβική λέξη skara = βραχώδης ή πετρώδης περιοχή. Επομένως, το όνομα αρχικά συνδέθηκε με ανθρώπους που ζούσαν κοντά σε τέτοιο έδαφος¹²⁰⁶, (2) σε γλωσσικούς ιδιωματοσμούς της Βόρειας Ελλάδας βρίσκουμε της λέξεις σκάρ(ι) = το κορδόνι από δέρμα που χρησιμοποιείται στα καμτσίκια, ή το κορδόνι με το οποίο έδεναν τα τσουβάλια, (3) σκάρος = η νυχτερινή βοσκή αιγοπροβάτων και βοειδών¹²⁰⁷, (4) από τη λέξη σκάρους = το πήδημα (μεταγενέστερος σχηματισμός από το θέμα σκαρ- του ρήματος σκαίρω = πηδώ, σκιρτώ)¹²⁰⁸, (5) σκάρος = είδος περκόμορφου ψαριού, (6) σκάρος = σύνθετος μουσικός αυτοσχεδιασμός με

¹¹⁹³ <https://www.onomatologio.gr/Συμεών>

¹¹⁹⁴ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 82

¹¹⁹⁵ Ταχινούλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνου, ό.π., σελ. 74

¹¹⁹⁶ <https://eranistis.net/wordpress/>

¹¹⁹⁷ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 278

¹¹⁹⁸ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 202

¹¹⁹⁹ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 227 και Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 14

¹²⁰⁰ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 250

¹²⁰¹ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 68 και Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 239-240

¹²⁰² Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 202

¹²⁰³ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 278

¹²⁰⁴ Αλτίκης Σπύρος, ό.π., σελ. 130

¹²⁰⁵ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 232

¹²⁰⁶ <https://namecensus.com/last-names/skaro-surname-popularity/>

¹²⁰⁷ Πασχαλούδης Λ. Νίκος, Τα Τερπνιώτικα και τα Νιγριτινά, Σέρρες 2013, σελ. 318

¹²⁰⁸ <https://lsj.gr/wiki>

ελεύθερο ρυθμό¹²⁰⁹.

Σκέντο [5], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, πιθανόν πατρωνυμικό, ως μορφή του αλβανικού ανδρικού κύριου ονόματος Skënder < τουρκικό Iskender < περσικό Iskandar < αραβικό Al-Iskandar < ελληνικό Αλέξανδρος.

Σκιούλας [1], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό σκούλας, με παρατονισμό και με ανάπτυξη του [ι]. Το ουσιαστικό σκουλ(λ)ί σημαίνει δεμάτι από λινάρι ή μαλλί, δεσμίδα από κάθε πράγμα, μάτσο, τούφα, τσουλούφι. Είναι το αρχαίο σκόλυς = τρόπος κουράς, καθ'ον αφήνεται λόφος επί της κορυφής¹²¹⁰. Στο κρητικό γλωσσικό ιδίωμα, σκούλλος είναι το γένι του τράγου αλλά και ένα άγριο χορταρικό¹²¹¹. Επίσης, στα βόρεια γλωσσικά ιδιώματα, βρίσκουμε τις λέξεις: (1) σκούλος (ο) = η πλατιά πλευρά του τσεκουριού, η πίσω που δεν κόβει, (2) σκουλιά (η) = χτύπημα με την πίσω πλευρά του τσεκουριού, μεταφορικά το δυνατό χτύπημα¹²¹², (3) σκούλος (ο) = το κόκκινο μαλλί που έβαφαν τη Μεγάλη Πέμπτη¹²¹³.

Σκορδαλός [3], παρωνύμιο, στο μικρασιατικό γλωσσικό ιδίωμα αποτελεί ονομασία για το πουλί κορυδαλός¹²¹⁴.

Σκορδός [6], επαγγελματικό με την παραγωγική κατάληξη -άς, ο καλλιεργητής σκόρδου < αρχαίο ελληνικό σκόροδον.

Σκόρδος [1], παρωνύμιο και λιγότερο επαγγελματικό, από το ουσιαστικό σκόρδο.

Σκουλούδης [1], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό σκούλας (δες ετυμολογία στο επώνυμο Σκιούλας) και την κατάληξη -ούδης που σε Θράκη και Μακεδονία λειτουργεί ως πατρωνυμική (ο γιος ή ο απόγονος).

Σκρίνος [1], πιθανόν παρωνύμιο. Στα νησιά του Αιγαίου παρατηρείται η πρόσθεση αρχικού σ-μπροστά από λέξεις, έτσι έχουμε σκρίνος αντί για κρίνος¹²¹⁵. Σε ένα παραδοσιακό τραγούδι (νανούρισμα) της Αστυπάλαιας έχουμε τον στίχο «κοιμάται εμένα ο σκρίνος μου και πως θα τον ξυπνήσω...». Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από τη βλάχικη λέξη screu = γράφω, χαράσσω, σκαλίζω ή skriu = ο γραμμένος, ο γραφιάς¹²¹⁶.

Σοΐλεμεζίδης [5], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη söylemez = ο αμίλητος¹²¹⁷ και την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Στην περιοχή της Τραπεζούντας υπήρχε το χωριό Σοΐλεμέζ όπου κατοικούσαν μέλη της οικογένειας. Με την εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα, παρατηρήθηκε η μετατροπή του επωνύμου στο πιο εξελληνισμένο Λογονίδης που κάποιοι μετέπειτα αλλάζοντας την ορθογραφία και τη σημασία το έκαναν Λαγωνίδης.

Σολομωνίδης [4], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Σολομών(ντας) που αποτελεί εξελληνισμένο τύπο του εβραϊκού ονόματος Shelomoh < shalom = ειρήνη¹²¹⁸, ο ειρηνοποιός, ο ειρηνόφιλος¹²¹⁹ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σόνους [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Απχαζία της πρώην ΕΣΣΔ. Πιθανόν να είναι μητρωνυμικό, από το υποκοριστικό όνομα Σονού, μορφή του κύριου ονόματος Σοφία. Λιγότερο πιθανό να ερμηνεύεται από της τουρκικές λέξεις sonu = τέλος¹²²⁰ ή sunus = δώρο ή παρουσίαση¹²²¹ ή son = τέλος, τέρμα¹²²².

¹²⁰⁹ <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/3338417/file.pdf>

¹²¹⁰ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 250

¹²¹¹ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 120

¹²¹² Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 228

¹²¹³ <https://eranistis.net/wordpress/>

¹²¹⁴ http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html

¹²¹⁵ Συμεωνίδης Χαράλαμπος Π., Ζαϊκόβσκυ Βιτάλι Μπ., Ζαϊκόβσκαγια Τατιάνα Β., Αναζήτηση των κοινών ριζών του γλωσσικού ιδιώματος, ηθών και εθίμων Κύπρου - Νησιών Ανατολικού Αιγαίου και Θράκης, Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης, Ξάνθη 2006, σελ. 50 αλλά και Σκανδαλίδης Ευστ. Μιχάλης, ό.π., σελ. 14

¹²¹⁶ Δασούλας Φάνης, Η αποκωδικοποίηση ενός πολιτισμού μέσα από το πεδίο της γλωσσικής του έκφρασης – Το βλάχικό ιδίωμα του Μετσόβου, 2013, σελ. 195

¹²¹⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 48 και 159

¹²¹⁸ <https://www.onomatologio.gr/Σολομών-Σολομωνή>

¹²¹⁹ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 226

¹²²⁰ Μπερμπέρη Ασπασία, ό.π., σελ. 290

¹²²¹ <https://sozce.com/nedir/290815-sunus>

Σουξίδης [2], παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το πιθανότερο από την τουρκική λέξη *suçsuz* = ο αθώος (*suç* = παράπτωμα, αμαρτία και το στερητικό *suz* = χωρίς) ή τη λέξη *sütsuz* = χωρίς γάλα. Λιγότερο πιθανό να είναι επαγγελματικό, ως παραφθορά του επωνύμου Σουτζίδης με προέλευση από τις τουρκικές λέξεις *suku* = ο νερουλάς ή *sütçü* = ο γαλατάς (*süt* = το γάλα)¹²²³.

Σουμάνης [5], κατά μια εκδοχή πατρωνυμικό, καθώς αναφέρεται το κύριο όνομα Σουμάν, από το *Simán*, μορφή στα σλαβικά του ονόματος *Simon* < εβραϊκή *Shim'on* = έχει ακούσει ο Θεός¹²²⁴. Υπάρχει και μια δευτέρα, από την τουρκική λέξη *düşman* = ντουσμάνης ή ντου-σουμάνης ή ντουχιουμάνης στην Κρήτη με αποκοπή της πρώτης συλλαβής και διατήρηση των υπολοίπων. Η λέξη σημαίνει τον αντίπαλο, τον εχθρό, τον πολέμιο¹²²⁵. Τέλος, στην Κρήτη των τελών του 19^{ου} αι., ο Γεραπετρίτης τουρκοκρητικός Αλής Σουμάνης ήταν ο μεγαλύτερος βιολάτορας (βιολιστής) του νησιού. Δεν αποκλείεται και η προέλευσή του από το κρητικό σούμα = το σύνολο της ρακής από την πρώτη και την τελευταία απόσταξη < λατ. *summa* (σύνολο)¹²²⁶.

Σουπιάδης [11], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό σουπιά (είδος θαλασσινού μαλακίου) και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η οικογένεια αναγκάστηκε να χρησιμοποιήσει αυτό το επώνυμο, από κάποιον πρόγονο που ψάρευε σουπιές, έναντι του προηγούμενου Σαλπινγίδης για λόγους προστασίας από τους Τούρκους.

Σοφιανός [1], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Σοφιανός (ο της σοφίας), γνωστό από τα βυζαντινά χρόνια.

Σοφολόγης [3], παρωνύμιο, από της λέξεις σοφός + λόγος, αυτός που μιλάει σοφά, ώριμα, που έχει βαθιά γνώση και μάθηση.

Σπαθάρης [1], επαγγελματικό με την κατάληξη –άρης < λατινικό *-arius* που σημαίνει ότι αυτό που αναφέρεται ανήκει σε κάποιον, στην προκειμένη το σπαθί (μεσν. σπάθα < αρχ. σπάθη). Ήταν τίτλος βυζαντινού αξιώματος που δήλωνε τον αυτοκρατορικό ή ιδιωτικό σωματοφύλακα¹²²⁷. Επίσης, σπάθη (η) είναι ένα υφαντικό εργαλείο, επομένως είναι αυτός που σπαθίζει το λινάρι¹²²⁸.

Σπαθάρας [3], επαγγελματικό με την κατάληξη –άρας που δίνει έμφαση στο χαρακτηριστικό, στην προκειμένη το σπαθί (μεσν. σπάθα < αρχ. σπάθη). Ήταν τίτλος βυζαντινού αξιώματος που δήλωνε τον αυτοκρατορικό ή ιδιωτικό σωματοφύλακα. Επίσης, σπάθη (η) είναι ένα υφαντικό εργαλείο, επομένως είναι αυτός που σπαθίζει το λινάρι.

Σπανίδης [4], παρωνύμιο, από το επίθετο σπανός (αυτός που έχει λίγες ή καθόλου τρίχες στο δέρμα του) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σπανός [4], παρωνύμιο, από το επίθετο σπανός (αυτός που έχει λίγες ή καθόλου τρίχες στο δέρμα του).

Σπάρταλης [1], πατριδωνυμικό, αυτός που κατάγεται από την πόλη Σπάρτη (Isparta), της αρχαίας Πισιδίας της Μικράς Ασίας, σήμερα πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού. Πριν την εκδίωξη των Ελλήνων του 1922, ήταν η μεγαλύτερη πόλη της περιοχής, ενώ ο πληθυσμός της σήμερα είναι περίπου 240.000 κάτοικοι.

Σπυριδόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το όνομα Σπυρίδης, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Σπυρίδων και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Σπυρίδων παράγεται από το ουσιαστικό σπυρίς (η), γενική σπυρίδος, που ήταν ένα κοφίνι πλεγμένο από καλάμια ή κλαδιά λυγαριάς, με το οποίο μετέφεραν ελιές, ψάρια και παρόμοια. Επομένως,

¹²²² Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 156

¹²²³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 160

¹²²⁴ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 232

¹²²⁵ Αρχαίον του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού, τόμος 25^{ος}, Αθήνα 1960, σελ. 161 και Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 140

¹²²⁶ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 122

¹²²⁷ http://www.stougiannidis.gr/byz_lexicon.htm

¹²²⁸ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 123

Σπυρίδων ήταν ο καλαθάς, ο κοφινάς¹²²⁹. Ο Άγιος Σπυρίδων είναι ο προστάτης της Κέρκυρας.

Σταγγόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Στάγγος ή Στάγκος (Stájko, Stájo), εκσλαβισμένος τύπος στην Κοζάνη του αντρικού κύριου ονόματος Στέφανος¹²³⁰ και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή απόγονος). Κατά μια άλλη εκδοχή είναι εξέλιξη του ονόματος Αθανάσιος > Τάνος > Τάγκος > Στάγκος, με ανάπτυξη προθετικού [s]¹²³¹.

Σταγκίδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Στάγγος ή Στάγκος (Stájko, Stájo), εκσλαβισμένος τύπος του Στέφανος στην Κοζάνη ή του Αθανάσιος > Τάνος > Τάγκος > Στάγκος, με ανάπτυξη προθετικού [s] και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή απόγονος).

Στάγκος [1], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Στάγγος ή Στάγκος (Stájko, Stájo), εκσλαβισμένος τύπος του Στέφανος στην Κοζάνη ή του Αθανάσιος > Τάνος > Τάγκος > Στάγκος, με ανάπτυξη προθετικού [s].

Σταθακόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό όνομα Σταθάκος του κύριου ονόματος Ευστάθιος (< από το επίθετο ευσταθής, σταθερός. Ανάλογη σημασία έχει και το λατινογενές όνομα Κωνσταντίνος) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Στάθης [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Ευστάθιος (< από το επίθετο ευσταθής, σταθερός).

Σταθόπουλος [4], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό όνομα Στάθης του κύριου ονόματος Ευστάθιος (< από το επίθετο ευσταθής, σταθερός) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Σταματιάδης [4], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Σταμάτης < Σταμάτιος και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Σταμάτιος (θηλυκό Σταματία) είναι ευχετικό¹²³² και προέρχεται από το ρήμα σταματώ (βάζω τέλος σε μια σειρά) και συγκεκριμένα από την προστακτική: «Σταμάτα, γυναίκα, να γεννάς κορίτσια» ή «Σταμάτα, θάνατε, να παίρνεις τα παιδιά»¹²³³.

Σταματίου [7], πατρωνυμικό, γενική του ανδρικού κύριου ονόματος Σταμάτιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Σταματιάδης) που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Σταματόπουλος [3], πατρωνυμικό, από το όνομα Στάμος, υποκοριστικό του ανδρικού κύριου ονόματος Σταμάτιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Σταματιάδης) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Στάμος [1], πατρωνυμικό, από το όνομα Στάμος, υποκοριστικό του ανδρικού κύριου ονόματος Σταμάτιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Σταματιάδης). Υπάρχει ως ενδιάμεσο στο τριπλό επώνυμο Τζαουίρ Στάμος Μπέκιο.

Σταρόβας [2], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος είτε: (1) από το χωριό Σταρόβα (σήμερα Bucimas) στο Πόγραδετς της Κεντρικής Αλβανίας. Το χωριό, σύμφωνα με τον Τούρκο περιηγητή Εβλιγιά Τσελεμπί, το 1670, κατοικούνταν από Έλληνες και Βούλγαρους¹²³⁴, (2) από το χωριό Στάρος του Σιδηροκάστρου Σιντικής Σερρών. Η ετυμολογία του ονόματος είναι σλάβικη, από τη λέξη που σημαίνει παλιός, αρχαίος¹²³⁵ και δίνει κι άλλα τοπωνύμια στον ελλαδικό και στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο.

Σταυρέτης [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό (με την κατάληξη –έτης) του κύριου ονόματος Σταύρος (από το ουσιαστικό σταυρός με μεταφορά του τόνου. Ο σταυρός είναι το σύμβολο του χριστιανισμού).

¹²²⁹ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 38

¹²³⁰ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 227

¹²³¹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 303

¹²³² Τα ευχετικά ονόματα πληθαίνουν στα τελευταία βυζαντινά χρόνια και στην περίοδο της τουρκοκρατίας και οφείλονται στην ανασφάλεια από τη ζωή και στη δίψα για ζωή. Στην κατηγορία ανήκουν τα ονόματα Ζήσης (ευχή: να ζήσει), Πολυχρόνης (πολύχρονος), Πολυζώης (να ζήσει πολύ), Πανταζής (πάντα να ζει), Καλομοίρης-Καλομοίρα (να έχει καλή μοίρα) αλλά και τα ονόματα Σταμάτης-Σταματία, Στυλιανός, Στέργιος-Στεργιανή, Ζώης, Πολύβιος (Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 222-223)

¹²³³ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 222

¹²³⁴ Chelebi Evliya, Seyahatname - a Journey around Lake Ohrid, 1670

¹²³⁵ Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικωνύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 279

Σταυρίδης [2], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Σταύρος και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Σταυρόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Σταύρος και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Σταύρου [1], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Σταύρος σε πτώση γενική που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Σταφυλαράκης [1], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό σταφυλάς > σταφυλαράς (σε μεγέθυνση) και την πατρωνυμική κατάληξη –άκης (ο γιος ή ο απόγονος) που συνηθίζεται στην Κρήτη.

Στεγκνέεβ [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από τη Ρωσία (Стегнеев), πατρωνυμικό, από τη σύντομη μορφή Stegney (Стегней) του αντρικού κύριου ονόματος Evstigny (Евстигний) (< αρχαιοελληνικό ευστίγνος = καλό σημάδι, εύστοχος), το οποίο στη ρωσική καθημερινή ομιλία μετατράπηκε σε Evstigney (Евстигней)¹²³⁶.

Στεργιόγλου [2], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Στέργιος και την κατάληξη –ογλί (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Στέργιος ανήκει στα ευχετικά ονόματα και προέρχεται από το ρήμα στερεώνω (και στεριώνω) < στερεός. Το όνομα δινόταν έπειτα από προηγούμενες περιπτώσεις θνησιγονίας με την ευχή να «στεριώσει» το νεογέννητο. Συνεορτάζει με τον Στυλιανό (26 Νοεμβρίου) και πολλοί συγχέουν αυτά τα δύο ονόματα, που ενώ είναι ευχετικά, έχουν διαφορετική σημασία. Το όνομα Στέργιος ήταν περισσότερο διαδομένο σε επαρχίες της Δυτικής Μικράς Ασίας και της Ανατολικής Θράκης.

Στεργίου [3], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Στέργιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Στεργιόγλου), σε πτώση γενική που δηλώνει στον γιο ή τον απόγονο).

Στεφανίδης [7], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Στέφανος (< αρχαία ελληνική λέξη στέφανος = στεφάνι) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Στεφάνου [2], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Στέφανος (< αρχαία ελληνική λέξη στέφανος = στεφάνι) σε πτώση γενική που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Στεφόπουλος [2], πατρωνυμικό, από το όνομα Στέφος, υποκοριστικό του ανδρικού κύριου ονόματος Στέφανος (< αρχαία ελληνική λέξη στέφανος = στεφάνι) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Στίνης [6], πατρωνυμικό, ως συντόμευση των κύριων ονομάτων Αυγουστίνος ή Στέφανος (Estienne στα γαλλικά)¹²³⁷ ή Κωνσταντίνος (Κωστίνης)¹²³⁸. Μια άλλη εκδοχή, αρβανίτικης προέλευσης, από το ρήμα shtëpë ή shtynj = σπρώχνω, αυτός που σπρώχνει¹²³⁹.

Στογιανκεχαγιάς [1], σύνθετο επαγγελματικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Στόγιαν (Stoján) που σύμφωνα με διάφορες εκδοχές είναι η σλάβικη απόδοση των ονομάτων Ευστάθιος (< stojá = στέκομαι), Ιωάννης, Σταμάτιος και Στέφανος και της τουρκικής λέξης kâhya = διαχειριστής, επιστάτης, αντιπρόσωπος, επίτροπος¹²⁴⁰, ακόμη ο άρχοντας με μεγάλη ιδιοκτησία¹²⁴¹ (δες και επώνυμο Κεχαγιάς).

Στοϊκάν [1], επώνυμο προερχόμενο από Ρουμανία, από τα σλάβικα ονόματα Stoján, Stójo, Stójko < stojá = στέκομαι, δηλαδή το ελληνικό Σταμάτης¹²⁴², αλλά έχει αποδοθεί και σε άλλα ελληνικά κύρια ονόματα, της Ευστάθιος, Ιωάννης και Στέφανος.

Στουπιάδης [1], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από το ουσιαστικό στουπί (το) = κομμάτι υφάσματος ποτισμένο με εύφλεκτο υγρό για την πυροδότηση εύφλεκτων υλικών και της πατρωνυμική κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος). Δεν αποκλείεται και η ερμηνεία από την ποντιακή ιδιωματική λέξη στύπας = τουρσί¹²⁴³.

¹²³⁶ https://names-neolove-ru.translate.goog/last_names/17/st/stegneev.html

¹²³⁷ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 232

¹²³⁸ Ταχινούλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 61

¹²³⁹ http://greeksurname.blogspot.com/2008/11/blog-post_27.html

¹²⁴⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 103

¹²⁴¹ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 112

¹²⁴² Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 235

¹²⁴³ <https://pnt.wikipedia.org/wiki/Βικιπαίδεια:Λεχτικόν>

Στρατηλάτης [1], παρωνύμιο. Στο γλωσσικό ιδίωμα της Μακεδονίας, στρατολάτης είναι αυτός που βαδίζει, γυρίζει στρατές, ο περπατητής, ο οδοιπόρος, ο τακτικός ταξιδιώτης¹²⁴⁴. Υπάρχει και η εκδοχή του επαγγελματικού ουσιαστικού στρατηλάτης < στρατός + κατάληξη -ηλάτης < ἐλαύνω (= κινώ, οδηγώ), που είναι αυτός που ηγείται του στρατεύματος, ο διοικητής, ο αρχηγός στρατεύματος¹²⁴⁵.

Στρατόγλου [2], πατρωνυμικό, από το όνομα Στράτος υποκοριστικό του ανδρικού κύριου ονόματος Ευστράτιος (< αρχαίο επίρρημα εὖ = καλώς + στράτιος < στρατός, ο καλός ηγέτης του στρατού)¹²⁴⁶, και την κατάληξη -οῖν(ο γιος ή ο απόγονος).

Στρέλτσοβ [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από τη Ρωσία (Стрельцов), επαγγελματικό με τη χαρακτηριστική πατρωνυμική κατάληξη -οβ. Σχηματίστηκε από το ρώσικο επαγγελματικό Стрельцами = τοξότης, που αποτελούσε μόνιμο προσωπικό του ένοπλου στρατού και απολάμβανε οικονομικά προνόμια, κάποιες φορές και γη¹²⁴⁷.

Συλλέκτης [2], επαγγελματικό, αυτός που συγκεντρώνει/συλλέγει αντικείμενα (από το ρήμα συλλέγω).

Συμεωνίδης [12], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Συμεών (εβραϊκό Sim'on = έχει ακούσει ο Θεός)¹²⁴⁸ και την κατάληξη -ίδης (γιος ή απόγονος).

Σωτηριάδης [4], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Σωτήριος (<σωτηρία < σωτήρ, της που φέρνει τη σωτηρία της ψυχής) και την κατάληξη -ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τάγκας [1], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια σαρακατσάνικης καταγωγής, το οποίο το συναντάμε και σε παραλλαγές (Τάγγας, Ντάγκας). Είναι παρωνύμιο με εκδοχές: (1) στο σαρακατσάνικο λεξικό αναφέρεται η λέξη ταγκός (ου) = τακούνι από τσαρούχι που ξεχωρίζει για το περίτεχνο γάζωμά του, (2) από το ίδιο λεξικό, η έκφραση «τάγκιασι του φαῖ», για το φαγητό που αλλοιώθηκε και έχει δυσάρεστη οσμή¹²⁴⁹, (3) στα γλωσσικά ιδιώματα της Θεσσαλίας, υπάρχει η λέξη ντάγκας για τον ψηλό και γιγαντόσωμο άνδρα¹²⁵⁰, (4) λιγότερο πιθανό όλων, από την ονομασία για τους Τούρκους αντάρτες και συμμορίτες, μεταφορικά ο ανυπότακτος, ο ψευτοπαλικάρας, το κάθαρμα (< τουρκική λέξη dangalak = απερίσκεπτος, ανυπότακτος)¹²⁵¹, (5) τέλος, μια εκδοχή που το κατατάσσει στα πατρωνυμικά από το υποκοριστικό ανδρικό όνομα Τάκας (< Χρήστος) με ηχηροποίηση του [κ] και τροπή σε [γκ]¹²⁵².

Τάκης [1], πατρωνυμικό, κοινό υποκοριστικό πολλών ανδρικών κύριων ονομάτων (Δημήτριος, Κώστας, Παναγιώτης, Χρήστος κ.ά.).

Ταλαριδής [1], πιθανόν παρωνύμιο, από τη λέξη τάλαρο (talâr στα τουρκικά, άλλη ονομασία για το τάλιρο, αλλά και γενικός όρος για τα χρήματα < βενετικό talaro) και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Ταλιουρίδης [2], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό ταλιούρι (το) = το τηγάνι (το επώνυμο Ταλιούρης θεωρείται αρβανίτικης καταγωγής)¹²⁵³ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τανίδης [1], πατρωνυμικό με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Υπάρχει η τουρκική λέξη tan =μάρτυρας) που μπορεί να ερμηνεύσει επώνυμο όπως Τάνης και Τανίδης¹²⁵⁴. Συνήθως, όμως, τέτοια επώνυμα δεν προέρχονται από παρατσούκλια ή κάποιες ασχολίες, παρά είναι συντμήσεις ή υποκοριστικά βαφτιστικών ονομάτων. Το όνομα Τάνης ή Τάνος ή Τάνας ταυτίζεται, κατά κύριο λόγο, με το Αθανάσιος (σλάβικα Atanás, βουλγάρικα Тане)¹²⁵⁵. Στην

¹²⁴⁴ <https://eranistis.net/wordpress/>

¹²⁴⁵ <https://el.wiktionary.org/wiki/στρατηλάτης>

¹²⁴⁶ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 26

¹²⁴⁷ <http://www.ufolog.ru/names/order/Стрельцов>

¹²⁴⁸ Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, ό.π., σελ. 226

¹²⁴⁹ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 177

¹²⁵⁰ <https://www.lithoksou.net/search/label/>

¹²⁵¹ http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html

¹²⁵² Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 290

¹²⁵³ https://arvanitika.blogspot.com/2016/06/blog-post_22.html

¹²⁵⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 162

¹²⁵⁵ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 237

Έδεσσα, Τάνος ή Τάνης είναι υποκοριστικά του Στάθης. Στη Βόρεια Ελλάδα, αναφέρονται τα υποκοριστικά (Κωνς)Τα(ντί)νος και (Κω)Τάνης¹²⁵⁶. Στα ποντιακά υπάρχει το επώνυμο Τανίδης, ο απόγονος (-ίδης) του Τάνη κι εδώ δεν είναι άλλος από τον Ιορδάνη > Ντάνος > Τάνος > Τάνης, όνομα πολύ αγαπητό σε πρόσφυγες από Μικρά Ασία και Πόντο. Μην παραλείψουμε βέβαια και την Τανή < Αναστασία σε Ήπειρο, Δυτική Μακεδονία και αλλού και το Σουλτάνα (> Τάνας), οπότε μιλάμε για μητρωνυμικό.

Τανούλης [3], πατρωνυμικό, από το όνομα Τάνης (δες ετυμολογία στο επώνυμο Τανίδης) και την υποκοριστική κατάληξη -ούλης. Η συγκεκριμένη κατάληξη, στη Λάρισα και στους βλαχόφωνους πληθυσμούς λειτουργεί ως πατρωνυμική (ο γιος ή ο απόγονος).

Ταξιάρης [17], επώνυμο οικογένειας σαρακατσάνικης καταγωγής. Κατά μια εκδοχή είναι πατρωνυμικό, παραφθορά του κύριου ονόματος Ταξιάρχης με αποβολή του [χ] (στον νομό Σερρών αναφέρεται όνομα Αξιάρχης που γιορτάζει των Αγίων Ταξιαρχών), ενώ στη Μακεδονία αναφέρεται το κύριο όνομα Αξιάρης ως εξέλιξη του Κωνσταντίνος, δηλαδή από το Κ(ων)σ(ταντ)ίνος προέκυψε υποκοριστικά με τον φθόγγο [ξ] στην πρώτη συλλαβή¹²⁵⁷. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, μπορεί να είναι επαγγελματικό και να σχετίζεται είτε με τη λέξη ταξιντάρ'ς < τουρκική tahsildar = φοροεισπράκτορας¹²⁵⁸ είτε με την τουρκική taşci = λιθοξόος, λατόμος¹²⁵⁹.

Ταρνάρας [1], παρωνύμιο, από το ρήμα тарнаρίζω (тарнаρίζου στα σαρακατσάνικα) = κουνώ, ταλαντεύω το μωρό στην αγκαλιά μου, το παίζω¹²⁶⁰ ή ακόμη από το επίθετο тарнаριστός = σειστός και λυγιστός, ταλαντευόμενος¹²⁶¹.

Ταρπάγκος [1], πιθανόν πατριδωνυμικό (εθνικό), της που κατάγεται από το χωριό Tarpak της ΒΔ Τουρκίας (κοντά στην πόλη του Εσκισεχίρ).

Τασιόβαλης [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο καταγόμενος από την περιοχή της Τασιόβας της Μικράς Ασίας¹²⁶². Αντίστοιχο επώνυμο είναι το Μπουρνόβαλης από το Μπουρνόβα της Σμύρνης.

Τάσιος [5], πατρωνυμικό, υποκοριστικό με σύντμηση του ανδρικού κύριου ονόματος Αναστάσιος που σχηματίστηκε στη χριστιανική εποχή από το ουσιαστικό ανάστασις = έγερση, αφύπνιση και είναι σύνθετο από την πρόθεση ανά + το ουσιαστικό στάσις, οπότε Αναστάσιος = ο αιώνιος, αυτός που νίκησε τον θάνατο¹²⁶³. Απαντάται σε μαθητές Ρομά.

Τάσος [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό με σύντμηση του ανδρικού κύριου ονόματος Αναστάσιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Τάσιος).

Τάσου [2], **Τάσσου** [2], πατρωνυμικό, από το όνομα Τάσος, υποκοριστικό με σύντμηση του ανδρικού κύριου ονόματος Αναστάσιος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Τάσιος), σε πτώση γενική που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο. Ορθότερη γραφή είναι η πρώτη, η γραφή με δύο [ττ] είναι περιττή, αποτελεί στολίδι και συνηθίζεται σε πολλά επώνυμα.

Τατίδης [3], πατρωνυμικό από το ουσιαστικό τάτας (= πατέρας) και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η λέξη τάτας ή τατάς είναι παλιά νηπιακή λέξη σε πολλές γλώσσες, στην ελληνική αναφέρεται ως άττα στον Όμηρο. Οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες είχαν ειδικό αξίωμα παιδαγωγού της αυλής που λεγόταν τάτας. Στην τουρκοκρατία τάτας ή τατάς είναι ο ανάδοχος, ο νονός¹²⁶⁴. Η βιβλιογραφία ανάγει το επώνυμο στο τουρκικό tat = τραυλός, αν και για την ίδια σημασία υπάρχουν οι λέξεις kekeme και peltek που δίνουν σχετικά επώνυμα¹²⁶⁵. Επίσης, από το

¹²⁵⁶ Ταχινούλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 139

¹²⁵⁷ Ταχινούλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 46-47

¹²⁵⁸ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 235

¹²⁵⁹ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 290

¹²⁶⁰ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 178

¹²⁶¹ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 251

¹²⁶² <http://tharrosdrama.com/internal/media/dispatcher/43927/preview.jsessionid>

¹²⁶³ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 88-89

¹²⁶⁴ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 262-263

¹²⁶⁵ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 75

τουρκικό tat = γλυκάδα, νοστιμιά¹²⁶⁶. Τέλος, απλά αναφέρεται, και η έννοια tat, με την οποία οι Τούρκοι ονόμαζαν της αντάρτες Πέρσες και Κούρδους που αγωνίζονταν για την ελευθερία τους.

Ταχματζίδης [7], επαγγελματικό, με το επίθημα -ci (συνοδεύει επαγγελματικά επώνυμα) και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), σύμφωνα με δύο εκδοχές: (1) από την τουρκική λέξη tahma = ένα είδος τραχανά που φτιάχνεται από ανάμεικτο σιτάρι και στραγγιστό γιαούρτι¹²⁶⁷, (2) από την τουρκική λέξη dahme = τάφος, μνήμα¹²⁶⁸.

Ταχταλίδης [1], παρωνύμιο με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), πιθανόν από την τουρκική λέξη tahtali = ο σανιδωτός¹²⁶⁹ ή από το ποντιακό ρήμα ταχταλεύω = ανακατεύω.

Ταχτσιδής [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη daht = δροσιά¹²⁷⁰ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανόν επαγγελματικό από την τουρκική λέξη tacha = το μικρό ντουλάπι και το επίθημα -ci που συνοδεύει επαγγελματικά επώνυμα¹²⁷¹.

Τεβεκέλης [5], επώνυμο προερχόμενο από τη Θράκη, παρωνύμιο. Στο θρακιώτικο γλωσσικό ιδίωμα, αλλά και στον Πόντο, έχει την έννοια του άμυαλου, του απερίσκεπτου¹²⁷². Για τους Τούρκους (tevecelli) σήμαινε εις μάτην, τυχαίως, ασκόπως, δηλαδή ο κενόδοξος¹²⁷³. Λιγότερο πιθανό από την τουρκική tevekkül = βαθειά πίστη στον Θεό¹²⁷⁴.

Τεκτονίδης [1], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό τέκτονας < αρχαίο τέκτων = ξυλουργός, τεχνίτης και γενικότερα κατασκευαστής¹²⁷⁵ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τελεμενάκης [1], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από την Κρήτη, χαρακτηριστική η κατάληξη -άκης (ο γιος ή ο απόγονος). Παρωνύμιο, από τη λέξη τελεμές < τουρκική teleme < περσική dalama = το χλωρό τυρί¹²⁷⁶. Στο φαρασιώτικο γλωσσικό ιδίωμα με τη λέξη teleme εννοείται ο αφρός λιωμένου βουτύρου που το πετούν, καθώς και ένα είδος άγριου χόρτου που το χρησιμοποιούν για το πήξιμο του γιαουρτιού¹²⁷⁷.

Τεληπορανίδης [4], έχει την ίδια σημασία με το επώνυμο Δεληπορανίδης [4] που αναφέρεται παραπάνω. Είναι παρωνύμιο με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης και προέρχεται από τη σύνθεση των τουρκικών λέξεων deli = τρελός αλλά και θρασύς, απερίσκεπτος και poran = φθαρμένο, εξαντλημένο. Πιθανόν και από τη λέξη buhran = κατάθλιψη, οπότε μιλάμε για μια παθολογική κατάσταση.

Τελίδης [3], **Τελλίδης** [4], μία εκδοχή να είναι πατρωνυμικό, από το όνομα Τέλης, υποκοριστικό του Αριστοτέλης με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και η άλλη να είναι παρωνύμιο από την τουρκική λέξη tel = σύρμα, χορδή¹²⁷⁸. Ορθότερη γραφή είναι η πρώτη. Η δεύτερη, με το διπλό [λλ] λειτουργεί ως στολίδι (δες υποσημείωση 120). Η οικογένεια Τελίδη ανήκει στις λεγόμενες ανταρτόπληκτες οικογένειες που βρήκαν φιλοξενία και εγκαταστάθηκαν στο Κορδελιό με το τέλος του εμφύλιου πολέμου.

Τεντόγλου [1], επαγγελματικό, από τη λέξη τέντα (λατινικά tenta > τουρκικά tente) = (τεντωμένο) πανί, ύφασμα¹²⁷⁹ και την πατρωνυμική κατάληξη -οğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Τερζής [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη terzi (ο ράφτης)¹²⁸⁰.

Τερζίδης [3], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη terzi (ο ράφτης) και την κατάληξη -ίδης

¹²⁶⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 163

¹²⁶⁷ <https://sozce.com/nedir/298971-tahma>

¹²⁶⁸ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 134

¹²⁶⁹ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 134

¹²⁷⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 163

¹²⁷¹ <https://sozce.com/nedir/298871-tahca>

¹²⁷² <http://www.kornofolia.gr/>

¹²⁷³ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 92

¹²⁷⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 163 αλλά και Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 212

¹²⁷⁵ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 1410

¹²⁷⁶ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 1411

¹²⁷⁷ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 78

¹²⁷⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 164

¹²⁷⁹ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 1414

¹²⁸⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 164

(γιος ή απόγονος).

Τερζόγλου [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *terzi* (ο ράφτης) και την κατάληξη –*oğlu* (γιος ή απόγονος).

Τερζόπουλος [4], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *terzi* (ο ράφτης) και την κατάληξη –*opoulos* (γιος ή απόγονος). Όμοιας σημασίας είναι και το επώνυμο Ραπτόπουλος που αναφέρεται παραπάνω.

Τέρπος [4], πιθανόν πατρωνυμικό ή μητρωνυμικό από τα κύρια ονόματα Ευτέρπιος / Ευτέρπη < ευ + τέρπη < τέρπω (ευχάριστη, θελκτική). Υπάρχει και η εκδοχή ως παρωνύμιο από το σλαβικό ρήμα *tîrja* = υπομένω¹²⁸¹.

Τζαμπάζι [2], **Τσαμπάζι** [1], επώνυμο οικογενειών με καταγωγή από την Αλβανία. Προέρχεται από την τουρκική λέξη *cambaz* που σημαίνει ο ζωέμπορας αλλά και ο μεσίτης, ακόμη και ο σκοινοβάτης, ο ακροβάτης και είναι επαγγελματικό. Έχει, επίσης, την έννοια του πανούργου, του καταφερτζή, οπότε είναι παρωνύμιο¹²⁸².

Τζαουΐρ – Στάμος – Μπέκιο [1], τριπλό επώνυμο, δες την ετυμολογία στο καθένα ξεχωριστά.

Τζαουΐρ [-], ξενικό επώνυμο, αναφέρεται ως πρώτο στο τριπλό επώνυμο Τζαουΐρ – Στάμος – Μπέκιο, πιθανόν πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό – αραβικό ανδρικό κύριο όνομα *Jawahir* = κόσμημα¹²⁸³.

Τζάρας [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τα Τρίκαλα. Για την ετυμολογία του επωνύμου υπάρχουν πολλές ερμηνείες: παρωνύμιο, από τη βλάχικη λέξη *dzăr*= τυρόγαλο¹²⁸⁴ ή από την επίσης βλάχικη *djără* = φλόγα, μεγάλη πύρα¹²⁸⁵. Πιθανή η ερμηνεία από τη βλάχικη λέξη *tsaré* = το μυαλό, ο εγκέφαλος, η διανοητική συγκρότηση κάποιου¹²⁸⁶ ή ακόμη από την ιδιωματική λέξη *τζάρα* (η) = ανοικτό πήλινο πιθάρι¹²⁸⁷. Στη βλάχικη γλώσσα, *cheäre* είναι ο ανήλιος τόπος, η δυτική ή βορειοδυτική πλαγιά βουνού ή υψώματος, ενώ *Cheäre* είναι η βλάχικη ονομασία του (όμορου με το Μέτσοβο) χωριού Ανήλιο¹²⁸⁸. Στην ίδια γλώσσα βρίσκουμε τις λέξεις *tsarǎ* = γη και *tsearǎ* = κερί. Στο αρβανίτικο γλωσσικό ιδίωμα, το συναντάμε και σε άλλες περιοχές, *τζάρα* είναι η σβάρνα, το αγροτικό εργαλείο, το οποίο χρησίμευε για να σπάνε οι σβώλοι στο χωράφι, οι λεγόμενες μπλάνες ή τζόλια. Τζάρας, επομένως, είναι αυτός που κάθεται πάνω στη σβάρνα, ενώ αναφέρεται και μια πιο μεταφορική εκδοχή, για αυτόν που σέρνει (σαν τη σβάρνα) τα πόδια του, όταν περπατάει¹²⁸⁹. Τέλος, στην Κεντρική Μακεδονία, το όνομα Τζ(ι)άρας θεωρείται εξέλιξη του κύριου ανδρικού ονόματος Γεώργιος < (Γιωρ)γάρας¹²⁹⁰, οπότε σε αυτήν την περίπτωση θεωρείται πατρωνυμικό.

Τζαφέρι [2], επώνυμο προερχόμενο από την Αλβανία, απαντάται και ως ελληνικό (Τζαφέρης). Είναι πατρωνυμικό από το μουσουλμανικό κύριο όνομα Τζαφέρ που σημαίνει «ο δίκαιος του Θεού» < αραβικό *caferi* που ήταν ονομασία σιτικής αίρεσης και οπαδού της αίρεσης¹²⁹¹.

Τζελέπης [4], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *celer* = έμπορος προβάτων¹²⁹².

Τζέλης [2], πατρωνυμικό, υποκοριστικό των κύριων αντρικών ονομάτων Άγγελος ή Ευάγγελος.

Τζερεμάκης [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *cereme* = ποινή, πρόστιμο και την κατάληξη –άκης που εδώ λειτουργεί πατρωνυμικά, μεταφορικά δηλώνει τον άνδρα τον φυγόπονο, νωθρό, τιποτένιο, τεμπέλη, ανίκανο¹²⁹³.

¹²⁸¹ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 236

¹²⁸² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 165 αλλά και Κουγκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 94 και Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 46

¹²⁸³ <https://imuslim.name/2099-meaning-Jawahir-muslim-arabic-names.html>

¹²⁸⁴ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 236

¹²⁸⁵ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 97

¹²⁸⁶ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 221

¹²⁸⁷ Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, ό.π., σελ. 138

¹²⁸⁸ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 72

¹²⁸⁹ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 247

¹²⁹⁰ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σεραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας-1913, ό.π., σελ. 48

¹²⁹¹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 349

¹²⁹² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 174

Τζήμουλας [2], πατρωνυμικό, παραφθορά του ονόματος Δήμος > Δημουλάς, το οποίο αποτελεί υποκοριστικό του Δημήτριος ή του Δημοσθένης, ακόμη και του Ευθύμιος¹²⁹⁴. Κατά μια άλλη εκδοχή είναι μητρωνυμικό, ο γιος της Ασημούλας > τ'ς Ασημούλας > Τ'ς Σημούλας > Τσημούλας > Τζημούλας > Τζήμουλας¹²⁹⁵.

Τζιάτζιος [2], παρωνύμιο, από τη βλάχικη λέξη džiadžiu = γέροντας¹²⁹⁶.

Τζικά [4], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία (Xhika). Πιθανόν από το αρβανίτικο βαφτιστικό όνομα Τζίκας < Γκίκας < Άγγελος. Μπορεί να είναι παρωνύμιο και να προέρχεται από την αλβανική λέξη cike-a (κορίτσι, νύφη, νεράιδα)¹²⁹⁷ ή cike-a (λίγο, μικρό ή ακόμη η πίπα του καπνιστή και ο ορισμός του πτηνού γενικότερα)¹²⁹⁸. Επίσης, στην ελληνική του εκδοχή, το επώνυμο Τζήκας, συναντάται σε βλάχικα βαφτιστικά ονόματα, κυρίως σε παλαιότερες εποχές. Ο Αλεξιάδης το ερμηνεύει ως παραφθορά, με τσιτακισμό, στην Κοζάνη, του ονόματος Ζήκας < Ζήκος < Ναζήκος < Νάζης < Ναζήσης < Ζήσης (ευχετικό από το να ζήσει)¹²⁹⁹, ενώ σε βαλκανικά βαφτιστικά ονόματα βλάχικης προέλευσης αναφέρεται και η εκδοχή από το Γρηγόριος > Γκλιγκόρι > Γκίκα > Ντγίκα > Τζικά¹³⁰⁰ ή ακόμη και του Μπουζίκας (σλάβικη μορφή του Χρήστος) > Ζίκας > Τζήκας και του Γεώργιος > Τζίκας σε δίγλωσσα χωριά του νομού Σερρών¹³⁰¹.

Τζιρνάζογλου [2], **Τσιρνάσογλου** [2], επώνυμο ίδιας σημασίας με διαφορά στη γραφή, προφανώς λόγω ορθογραφικού λάθους. Πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη cırnaz = ξεχαρβαλωμένος¹³⁰² και την κατάληξη -oglu (ο γιος ή ο απόγονος).

Τζιρούδης [1], πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη cıroz = το ψάρι τσίρος¹³⁰³, μεταφορικά για τον πολύ αδύνατο άνθρωπο και την κατάληξη -ούδης που στα επώνυμα των βόρειων ιδιωμάτων λειτουργεί ως πατρωνυμική (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανή και η σύνδεση με τη λέξη cıra = δάδα, προσάναμα¹³⁰⁴.

Τζίτζικας [1], παρωνύμιο, από την ηχομιμητική λέξη τζίτζικι (αρχαία τέττιξ) για το ημερόβιο έντομο.

Τζιώρας [6], παρωνύμιο από την ιδιωματική λέξη τζόρα = βαρύ αντικείμενο που κοπανάει καλαμπόκι¹³⁰⁵ και μεταφορικά ο εγωιστής, ο ξεροκέφαλος, ο ισχυρογνώμων, ο πεισματάρης¹³⁰⁶, ο όχι ιδιαίτερα έξυπνος στην αρβανίτικη γλώσσα¹³⁰⁷. Αναφέρονται ακόμη οι έννοιες μάστορας, τεχνίτης¹³⁰⁸, ενώ αποτελεί και μορφή του ονόματος Γεώργιος > Τζιώρκας > Τζιώρας σε Σέρρες¹³⁰⁹ και Ανατολική Ρωμυλία¹³¹⁰. Η καταγωγή της οικογένειας είναι από τη Κοζάνη.

Τζούρας [3], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, με αρκετές ερμηνείες: (1) από την τουρκική λέξη cıra (τζούρα) = έγχορδο μουσικό όργανο, κάτι σαν τον μπαγλαμά¹³¹¹, (2) από τη λέξη τζούρα < μεσαιωνική ελληνική ζούρα < σούρα < σουρώνω < ελληνιστική κοινή σειρώ/σειρώ (με δάνειο στην τουρκική cıra). Η λέξη σημαίνει κυρίως μικροποσότητα ποτού που πίνει κάποιος (συνώνυμα γουλιά, στάλα), αλλά μπορεί να σημαίνει, κατά περίπτωση, ρουφηξιά από τσιγάρο,

¹²⁹³ http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html

¹²⁹⁴ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 238

¹²⁹⁵ Σπανός Κώστας, ό.π., σελ. 127

¹²⁹⁶ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 239

¹²⁹⁷ Ζιώγας Β. Θωμάς, ό.π., σελ. 177

¹²⁹⁸ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 249

¹²⁹⁹ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 235

¹³⁰⁰ Πόποβιτς Γ. Ντούσαν, ό.π., σελ. 362

¹³⁰¹ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 318 και 319

¹³⁰² <https://sozce.com/nedir/75011-cirnaz>

¹³⁰³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 177

¹³⁰⁴ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 102 και Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 167

¹³⁰⁵ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 244

¹³⁰⁶ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 1424

¹³⁰⁷ Ραχούτης Π. Κώστας, ό.π., σελ. 248

¹³⁰⁸ Κορδόση Ακακία, ό.π., σελ. 80

¹³⁰⁹ Ταχινόζλης Νίκος, Μορφές του Γεώργιος στον νομό Σερρών, σελ. 116 και 120

¹³¹⁰ Αλμπανούδης Ι. Παύλος, Το γλωσσικό ιδίωμα των Μοναστηριωτών (περιοχή Καβακλί) Ανατολικής Ρωμυλίας, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2014, σελ. 285

¹³¹¹ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 134

κατακάθι από κάποιο υγρό, (3) από την τουρκική λέξη *cura* που εκτός της σημασίας (1) αναφέρεται για ένα μικρόσωμο ή νεαρό άτομο, ασήμαντο πράγμα, ανάξιο λόγου¹³¹².

Τηλαβερίδης [4], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *dilâver* = αξίωμα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ο γενναίος, ο ανδρείος και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Εξίσου πιθανή η λέξη *dalâvere* = κομπίνα, κόλπο¹³¹³ ή από τη δημώδη λέξη νταραβέρι/νταλαβέρι = εμπορική συναλλαγή, δοσοληψία < ιταλικό *dare* – *avere* = δούναι και λαβείν.

Τηληκίδης [1], **Τηλικίδης** [2], **Τυλικίδης** [1], επώνυμο με τρεις διαφορετικές γραφές, παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το πιθανότερο να έχει σχέση με την τουρκική λέξη *tilki* = αλεπού¹³¹⁴ και μεταφορικά για τον έξυπνο ή πονηρό άνθρωπο. Σύμφωνα με τον Τριανταφυλλίδη είναι συνώνυμο ή εξελληνισμένη μορφή του επιθέτου Κοτζαμάνης (τουρκική *kocaman* = τεράστιος, μεγάλος¹³¹⁵).

Τίταρος [1], επώνυμο με τρεις πιθανές εκδοχές: (1) πατριδωνυμικό (εθνικό), από το όρος Τίταρος, η παλαιότερη ονομασία των Καμβουνίων του ορεινού όγκου των Πιερίων, (2) πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Τίτος < λατινικό *Titus* (συγκεκριμένη μορφή της λέξης *titulus* = τίτλος, ένα πρόσωπο που χαίρει σεβασμού)¹³¹⁶ και τη μεγεθυντική κατάληξη –άρος, (3) παρωνύμιο από τον χορό τιτάρα ή διπλόν κοτς που χορεύονταν από της Πόντιους που ήρθαν από τη Σοβιετική Ένωση¹³¹⁷.

Τιτόπουλος [1], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Τίτος < λατινικό *Titus* συγκεκριμένη μορφή της λέξης *titulus* = τίτλος, ένα πρόσωπο που χαίρει σεβασμού και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Τοβάρτσι [1], επώνυμο οικογένειας από την Ουκρανία, παρωνύμιο, από τη ρώσικη λέξη *товарищ* = σύντροφος.

Τογγοσίδης [1], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *dogus* = πάλη¹³¹⁸ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τοκατλίδης [1], πατριδωνυμικό (εθνικό), αυτός που κατάγεται από την επαρχία Τοκάτ (*Tokat*) του Πόντου (νότια της Σαμψούντας) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η περιοχή πήρε το όνομά της από την προηγούμενη ονομασία της, το βυζαντινό Ευδοκιάς > Ευδοκιάδα > Βντοκιάντ > Ντοκιιάτ > Τοκάτ μετά την τουρκική παραφθορά¹³¹⁹.

Τόλης [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό, με σύντμηση, του ανδρικού κύριου ονόματος Απόστολος.

Τόλι [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, πιθανόν πατρωνυμικό, από το Τόλης υποκοριστικό στην Ήπειρο, με σύντμηση, του κύριου ανδρικού ονόματος Απόστολος.

Τολίκας [5], πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ανδρικού ονόματος Απόστολος > Αποστόλης > Τόλης > Τολίκας¹³²⁰

Τόλιος [4], πατρωνυμικό, υποκοριστικό, με σύντμηση, των κύριων ανδρικών ονομάτων Απόστολος και Χριστόδουλος (πιο σπάνιο).

Τομπουλίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *tombul* = παχουλός¹³²¹ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τονικίδης [2], αβέβαιης ετυμολογίας, πιθανόν πατρωνυμικό από το υποκοριστικό όνομα Τονίκας < Αντώνιος και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

¹³¹² <https://el.wiktionary.org/wiki/τζούρα>

¹³¹³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 72

¹³¹⁴ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 38

¹³¹⁵ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 138 και 70

¹³¹⁶ <https://www.onomatologio.gr/ονοματα/τιτος>

¹³¹⁷ <http://www.xanthi.ilsp.gr/schools/data/text/rithmi-horon.htm>

¹³¹⁸ <https://sozce.com/nedir/97345-dogus>

¹³¹⁹ <https://sites.google.com/site/nikosmpalakasalimedon/leximageies/etymologies-ellenikon-lexeon/4-onomasies-poleon-kai-periochon>

¹³²⁰ Κατσουλέας Γ. Σταύρος, ό.π., σελ. 51

¹³²¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 168

Τοξιάδης [2], επαγγελματικό, από το ουσιαστικό τόξο και την κατάληξη –ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τοπάλης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη torpal = κουτσός¹³²².

Τοπαλίδης [8], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη torpal = κουτσός και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ίδιας σημασίας είναι το επώνυμο Χωλίδης που αναφέρεται παρακάτω που δεν αποκλείεται να αποτελεί εξελληνισμό του συγκεκριμένου.

Τοπαρλάκης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη toparlak = σφαίρα, αντικείμενο που έχει σφαιρικό σχήμα ή για ένα παχουλό σώμα που μοιάζει με σφαίρα. Πιθανόν και πατριδωνυμικό, από τον οικισμό Torparlak της επαρχίας Ερζερούμ¹³²³.

Τόπι [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από Αλβανία, πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη top = μπάλα κανονιού¹³²⁴.

Τοπούζης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη toruz = ρόπαλο, θυροκρούστης¹³²⁵, μεταφορικά ο κοντός, χοντρός ή ζωηρός άνθρωπος¹³²⁶.

Τόπτζης [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη torçu = ο πυροβολητής (δες επίσης το επώνυμο Τοψής).

Τοπχαράς [3], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από το Σοχούμι Γεωργίας της πρώην ΕΣΣΔ, αβέβαιης ετυμολογίας. Ίσως να σχηματίζεται από τη ρώσικη λέξη Топчаном = ξύλινο κρεβάτι ή ακόμη και κυψέλη στηριζόμενο/η σε τρίποδα ή (λιγότερο πιθανό) από τη βουλγάρικη λέξη топчи = πυροβολητής¹³²⁷.

Τοπχαράς – Ορφανίδης [1], διπλό επώνυμο, δες τις ετυμολογίες των δύο επωνύμων χωριστά.

Τορντινάβα [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Ρωσία, άγνωστης ετυμολογίας.

Τορτοπίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη tortop = ολοκληρωμένος, σφαιρικός, σε σχήμα μπάλας¹³²⁸ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τόσκας [3], πατριδωνυμικό (εθνικό), ο κάτοικος της Νότιας Αλβανίας (Toskëri-a) που ξεχωρίζει εμφανισιακά από τις άλλες δύο μεγάλες αλβανικές φυλές (τους Τσάμηδες και τους Γκέγκηδες του βορρά) και μιλά την τοσκική διάλεκτο. Παρατηρείται ως επώνυμο σε οικογένειες βλάχικης καταγωγής που ενδεχομένως να έχουν σχέση με τη συγκεκριμένη περιοχή.

Τοσουνίδης [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη tosun = ο νεαρός ταύρος (μεταφορικά το νεαρό και υγιές παιδί)¹³²⁹ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τοσχελίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική ιδιωματική λέξη töskel = απρόσεκτος, ανίκανος αλλά και αδιάκριτος¹³³⁰ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τόσκα [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από Αλβανία, εθνικό (δείχνει τόπο καταγωγής). Τόσκας είναι ο κάτοικος της νότιας Αλβανίας (δες το αντίστοιχο επώνυμο).

Τουλής [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Σμύρνη. Το πιθανότερο να είναι πατρωνυμικό, ως σύντμηση κάποιου ανδρικού κύριου ονόματος. Η βιβλιογραφία αναφέρει ενδεικτικά τα Θεμιστοκλής, Χριστόδουλος (κυρίως στην Κύπρο)¹³³¹, Ματθαίος, Αφέντης, Τοτός (από τα Θεόδωρος ή Αναστάσιος)¹³³², ακόμη και από τα Απόστολος, Υπάτιος και Χρήστος¹³³³. Επίσης, στα νησιά των Κυκλάδων, βρίσκουμε το όνομα Τουλής ως κατάλοιπο του Otulı από τη

¹³²² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 168

¹³²³ <https://sozce.com/nedir/313358-toparlak>

¹³²⁴ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 101

¹³²⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 168 και Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 87

¹³²⁶ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 58

¹³²⁷ <http://www.ufolog.ru/names/order/Топчан>

¹³²⁸ <https://sozce.com/nedir/314448-tortop>

¹³²⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 168

¹³³⁰ <https://sozce.com/nedir/315181-toskel>

¹³³¹ Μηνάς Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 52

¹³³² Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 238

¹³³³ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 237

Φραγκοκρατία¹³³⁴. Ακριβώς με τον ίδιον τρόπο μπορεί να ερμηνευθεί ως μητρωνυμικό, ως υποκοριστικό κάποιου γυναικείου κύριου ονόματος, ενδεικτικά στη Μακεδονία, Τουλή αποκαλούν την Αποστολία¹³³⁵. Δεν αποκλείεται η πιθανότητα να είναι παρωνύμιο από την τουρκική λέξη *tul* = ο μακρύς¹³³⁶ ή επαγγελματικό, από τη γαλλική λέξη *tulle* (*tül* στα τουρκικά) = λεπτό διάφανο ύφασμα¹³³⁷, μεταφορικά ο διαφανής, ο ξεκάθαρος.

Τουλουμετζής – Πάταρης [1], διπλό επώνυμο, δες την ετυμολογία του κάθε επωνύμου ξεχωριστά.

Τουλουμετζής [1], επαγγελματικό, ο μουσικός που παίζει γκάιντα (τουλούμ στο ποντιακό ιδίωμα) < τουρκική λέξη *tulum* = ασκός¹³³⁸.

Τουλουμετζίδης [2], επαγγελματικό, ο μουσικός που παίζει γκάιντα (τουλούμ στο ποντιακό ιδίωμα) < τουρκική λέξη *tulum* = ασκός και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τούμπας [2], επώνυμο οικογένειας ποντιακής καταγωγής. Παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *tumba* = αναποδογύρισμα του σώματος, τούμπα ή κωλοτούμπα¹³³⁹, ή επαγγελματικό από την τούμπα = χάλκινο πνευστό όργανο (ιταλ. *tuba* < λατ. *tŭba*, τουρκ. *tuba*)¹³⁴⁰. Λιγότερο πιθανό, από τη λέξη τούμπα (< λατινικό *tumba*, αρχαίο ελληνικό τύμβος) = μικρό ύψωμα.

Τούνης [1], η μορφή του παραπέμπει σε επώνυμο με προέλευση από την Ήπειρο, αβέβαιης ετυμολογίας, ίσως παραφθορά του επωνύμου Ντούνης κι αυτό από το αλβανικό *dhunë* = βία¹³⁴¹ ή από το τουρκικό *dün* = μίζερος, ασήμαντος. Δεν αποκλείεται να είναι πατρωνυμικό ως σύντμηση των κύριων ανδρικών ονομάτων Κωνσταντίνος > Κουτίνας > Κουτούνης > Τούνης¹³⁴² ή Αντώνιος > Ντούνης > Τούνης.

Τουργαΐδης [1], πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *turgay* = το πουλί κορυδαλλός και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)¹³⁴³.

Τουσουντζής [1], πιθανόν να προέρχεται από την τουρκική λέξη *tuz* = αλάτι και την επαγγελματική κατάληξη –ci, επομένως αυτός που παράγει ή εμπορεύεται αλάτι ή ακόμη από την επίσης τουρκική *tuzsuz* = ανάλατος. Επίσης, αναφέρεται και το τοπωνύμιο *Tuzsuz* στην περιοχή της Αμάσειας του Πόντου¹³⁴⁴.

Τουφεκτοΐδης [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *tüfekçi* = τυφεκιοφόρος¹³⁴⁵ αλλά και οπλοπώλης, οπλοποιός¹³⁴⁶ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τουφεξής [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *tüfekçi* = τυφεκιοφόρος αλλά και οπλοπώλης, οπλοποιός (δες και επώνυμο Τουφεκτοΐδης).

Τοψής [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *torcu* = πυροβολητής¹³⁴⁷ (δες επίσης το επώνυμο Τόπτζης).

Τραγίδης [2], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από το ουσιαστικό τράγος (το αρσενικό κατσίκι, μεταφορικά ο άξεστος) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τρανός [6], παρωνύμιο, από το αρχαίο ελληνικό ρήμα τρανόω (= ξεκαθαρίζω, διευκρινίζω, κάνω κάτι σαφές). Παραγόμενα επίθετα (ο, η) τρανής, (το) τρανές (το σαφές, το διαυγές, το καθαρό). Στη νεοελληνική, το επίθετο τρανός σημαίνει ο μεγάλος, μεταφορικά ο σπουδαίος. Τρανής και τρανός ήταν/είναι αυτός που ξεχώριζε, που ήταν σαφής, ξεκάθαρος, αυτός που είχε τα προσόντα να ξεχωρίζει από το πλήθος. Το επίθετο τρανός δε σημαίνει μόνο τον γηραιότερο

¹³³⁴ Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσός, Τριήμερο Αιγαίου (21-23 Δεκεμβρίου 1989), πρακτικά, Αθήνα 1990, σελ. 265

¹³³⁵ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας-1913, σελ. 15

¹³³⁶ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 135

¹³³⁷ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 97

¹³³⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 169

¹³³⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 169

¹³⁴⁰ Κριτωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 135

¹³⁴¹ http://ellines-albanoi.blogspot.com/2009/05/blog-post_8940.html

¹³⁴² Ταχινόζλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 131

¹³⁴³ <https://sozce.com/nedir/316984-turgay>

¹³⁴⁴ <https://sozce.com/nedir/317912-tuzsuz>

¹³⁴⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 170

¹³⁴⁶ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 246

¹³⁴⁷ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 97

ή τον ψηλότερο, αλλά τον καλύτερο γενικά¹³⁴⁸. Η οικογένεια Τρανού, με καταγωγή από το Βασιλικό Ανατολικής Θράκης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1928.

Τραυλός [3], παρωνύμιο, από το αρχαίο ελληνικό επίθετο τραυλός = αυτός που ψελίζει, που δεν προφέρει σωστά τις λέξεις. Ίδιας σημασίας είναι και το επώνυμο Πελτέκης (< τουρκική peltek) που αναφέρεται παραπάνω.

Τρενταφίλι [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Βόρεια Ήπειρο, πατρωνυμικό από το ευχετικό ανδρικό κύριο όνομα Τριαντάφυλλος.

Τριανταφύλλης [3], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Τριαντάφυλλος που περιέχει την ευχή, ο ονομαζόμενος να γίνει όμορφος σαν το τριαντάφυλλο.

Τριανταφυλλίδης [8], πατρωνυμικό από το ανδρικό κύριο όνομα Τριαντάφυλλος και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τριανταφύλλοβ [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από το Καζακστάν, πατρωνυμικό από το ευχετικό ανδρικό κύριο όνομα Τριαντάφυλλος και τη ρώσικη κατάληξη -οβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Τριανταφύλλου [4], πατρωνυμικό από το ευχετικό ανδρικό κύριο όνομα Τριαντάφυλλος σε πτώση γενική που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο.

Τριβόλας [5], παρωνύμιο, από το ουσιαστικό τριβόλι (< αρχαίο ελληνικό τρίβολος) που είναι ένα αγκαθωτό αγριόχορτο. Η οικογένεια Τριβόλα, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924.

Τρικαλιώτης [5], πατριδωνυμικό (εθνικό), αυτός που κατάγεται (κατάληξη -ιώτης) από τα Τρίκαλα ή μπορεί με κάποιον τρόπο να σχετίζεται με αυτή την πόλη. Η τελευταία επισήμανση είναι σημαντική, καθώς η οικογένεια Τρικαλιώτη ήταν από τις πρώτες προσφυγικές μικρασιάτικες που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924. Με το όνομα Τρίκαλα αναφέρονται η πόλη Τρίκαλα της Θεσσαλίας (αρχαία Τρίκκη) που έχει ως προσδιοριστικό εθνικό επίθετο το τρικαλινός, -ή, -ό και τα χωριά Τρίκαλα Ημαθίας και Τρίκαλα Κορινθίας.

Τρίμι [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη trim-i= θαρραλέος, παλικάρας¹³⁴⁹.

Τριφόνοβ [2], επώνυμο οικογένειας Ρομά με προέλευση τη Βουλγαρία, χαρακτηριστική η σλάβικη κατάληξη -οβ. Είναι πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Τρύφων < από τη λέξη τρυφή (ζωή πλούσια και μαλθακή, με μεγάλες ανέσεις και πολυτέλεια, η αγάπη και η αναζήτηση των σαρκικών ηδονών)¹³⁵⁰. Ο Άγιος Τρύφωνας έζησε τον 3^ο αιώνα μ.Χ. στην περιοχή της Φρυγίας, θεωρείται ο προστάτης των αμπελουργών και τιμάται την 1^η Φεβρουαρίου.

Τρυφερίδης [2], παρωνύμιο, από το επίθετο τρυφερός και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσαβδαρίδης [5], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çavdar = η σίκαλη, η βρίζα, ένα είδος δημητριακού¹³⁵¹ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ίδιας σημασίας είναι το επώνυμο Σικαλίδης που αναφέρεται παραπάνω.

Τσαβλίδης [3], **Τσαυλίδης** [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çavlak = φαλακρός¹³⁵² και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η οικογένεια Τσαυλίδη, με καταγωγή από τη Σινώπη του Πόντου, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ (Ελευθέρια).

Τσαγγαλίδης [1], **Τσαγκαλίδης** [4], το πιθανότερο να είναι πατριδωνυμικό με τη χαρακτηριστική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), καθώς αναφέρεται το χωριό Çağal της επαρχίας Ματζικέρτ, η ονομασία του οποίου προέρχεται από την ομώνυμη τουρκική λέξη που

¹³⁴⁸ Φυτλής Γιώργος, ό.π., σελ. 69

¹³⁴⁹ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 78

¹³⁵⁰ <https://www.onomatologio.gr/Τρύφων>

¹³⁵¹ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 269

¹³⁵² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 164

σημαίνει σωρός από βότσαλα και πέτρες¹³⁵³, ενώ αναφέρεται και η περιοχή Cağaloğlu, συνοικία της Κωνσταντινούπολης. Εξίσου πιθανό να προέρχεται από τη λέξη cakal = το τσακάλι και να είναι παρωνύμιο, για κάποιον πρόγονο πανέξυπνο και πονηρό. Επίσης, στην ποντιακή, τσαγγία (και τζαγκία ή τζιαγκί στο ιδίωμα της Σινώπης) είναι τα ψηλά παπούτσια από δέρμα μαύρο ή κόκκινο για τους άντρες και χαμηλά από κόκκινο δέρμα για τις γυναίκες. Από τη λέξη αυτή, που έχει εκλείψει στην κοινή ελληνική, προέρχεται η λέξη τσαγκάρης¹³⁵⁴. Σε αυτήν την περίπτωση, το επώνυμο είναι επαγγελματικό. Τέλος, κατά μια εκδοχή, προέρχεται από την τουρκική λέξη çangal= το κλαδί αλλά και το αρνί που δόθηκε σε άλλη αμνάδα, μεταφορικά για έναν άνθρωπο ήρεμο, άκακο, πράο¹³⁵⁵.

Τσαγιόπουλος [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος) που μπορεί να ερμηνευθεί με διάφορους τρόπους: (1) σε Πόντο, Ανατολική Θράκη και Ανατολική Μακεδονία υπάρχει η λέξη τσάι (çay στα τουρκικά) για τον μικρό ποταμό, τον παραπόταμο, (2) στη Θράκη, επίσης, η λέξη τσαγάς (ο) < τουρκική çagan είναι το καρφί που μπαίνει σε έναν άξονα για να μη φεύγει ο τροχός¹³⁵⁶, (3) στο φαρασιώτικο γλωσσικό ιδίωμα βρίσκουμε τη λέξη τσάγι (τουρκική ocağ) που σημαίνει τζάκι, αλλά και λακκούβα για το φύτεμα κηπευτικών¹³⁵⁷, (4) από το ουσιαστικό τσάι, το γνωστό ρόφημα.

Τσαγκάρης [3], επαγγελματικό, ο υποδηματοποιός. Η τσάγγα ή τσαγγίον ήταν στη βυζαντινή εποχή ένα είδος παπουτσιού ως τα γόνατα, οι μπότες. Στην ποντιακή, τσαγγία (και τζαγκία ή τζιαγκί στο ιδίωμα της Σινώπης) είναι τα ψηλά παπούτσια από δέρμα μαύρο ή κόκκινο για τους άντρες και χαμηλά από κόκκινο δέρμα για τις γυναίκες. Η λέξη είναι δάνειο από το περσικό zanca. Η ορθή γραφή είναι με δύο γγ¹³⁵⁸.

Τσαϊρλής [4], πατριδωνυμικό που δηλώνει καταγωγή ή προέλευση, από την τουρκική λέξη çayır = λιβάδι, βοσκοτόπι¹³⁵⁹ και το επίθημα –li που συνοδεύει εθνικά επίθετα.

Τσακίρης [6], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çakır = ο γαλανομάτης¹³⁶⁰. Ίδιας σημασίας είναι τα επώνυμα Γαλάνης, Γαλανός, Γαλανάκης που αναφέρονται παραπάνω. Χαρακτηριστική η έκφραση «τσακίρικο μάτι» για το γοητευτικό βλέμμα. Σε κάποια γλωσσικά ιδιώματα της Τουρκίας, η λέξη çakır σημαίνει το κρασί ή/και τη μέθη που προέρχεται από αυτό¹³⁶¹. Είναι γνωστή η έκφραση τσακίρ κέφι για μια κατάσταση ευχαρίστησης ή γλυκιάς μέθης.

Τσακιρίδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çakır = ο γαλανομάτης και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Δες και το επώνυμο Τσακίρης αμέσως παραπάνω.

Τσακλίδης [12], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και με πιθανές ερμηνείες: (1) πληροφορίες από απογόνους αναφέρουν πως το όνομα δόθηκε από έναν προπροπάππου (4 γενιές πίσω) που είχε πέντε παιδιά με γαλανά μάτια σαν τσακάλια, πιθανόν και από την τουρκική λέξη çakır = ο γαλανομάτης. Στην περίπτωση αυτή το επώνυμο ανήκει στα παρατσούκλια που δηλώνουν χαρακτηριστικά εμφάνισης, (2) πατριδωνυμικό, από την περιοχή της Τσάλκας της νοτιοανατολικής Γεωργίας, καθώς από εκεί προέρχονται οι περισσότεροι που φέρουν το επώνυμο με μετατροπή του Τσαλκώφ σε Τσακλώφ και μετέπειτα σε Τσακλίδης. Η πόλη της Τσάλκας, αλλά και η ευρύτερη περιοχή της, ιδρύθηκε από Έλληνες Πόντιους που μετανάστευσαν από την Ανατολική Τουρκία και συγκεκριμένα από την επαρχία Ερζερούμ στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, ενώ υπήρχε και μεγάλη κινητικότητα έναν αιώνα μετά, από κατοίκους της περιοχής του Καρς, όταν αυτοί ακολούθησαν τα ρωσικά στρατεύματα που υποχωρούσαν. Η Τσάλκα χαρακτηρίζεται ως η Σιβηρία της Γεωργίας, λόγω του ψυχρού κλίματός της και πήρε το όνομά της από τη γεωργιανική λέξη წალკა που σημαίνει το

¹³⁵³ <https://sozce.com/nedir/67624-cagal>

¹³⁵⁴ <https://www.pontosnews.gr/632897/pontos/mathaino-pontiaka-sinopi-dialektos-asmata/>

¹³⁵⁵ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 297

¹³⁵⁶ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 98

¹³⁵⁷ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 69

¹³⁵⁸ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 267

¹³⁵⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 170

¹³⁶⁰ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 98 και Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 212, 218

¹³⁶¹ <https://sozce.com/nedir/68100-cakir>

απόμακρο¹³⁶², (3) στην τούρκικη γλώσσα cakil-cakli είναι το χαλίκι, η θρυμματισμένη πέτρα. Αυτό το όνομα έφερε ένα αμιγές ελληνικό χωριό στις Σαράντα Εκκλησιές της Ανατολικής Θράκης. Ήταν το Τσακήλι ή Τσακίλι, με ελληνικό όνομα Πετροχώρι. Ο κάτοικός του λέγεται Τσακηλιώτης, αλλά από την τουρκική ονομασία Çakli-Τσακλί βγαίνουν τα Τσακλής και Τσακλίδης¹³⁶³. Στην περίπτωση αυτή το επώνυμο είναι εθνικό (δείχνει καταγωγή), (4) μια τελευταία εκδοχή αναφέρεται στην τούρκικη λέξη çağli (ο παχύς, ο ευτραφής)¹³⁶⁴.

Τσάκλοβ [1], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από το Σοχούμι της Γεωργίας. Το επώνυμο είναι πατριδωνυμικό από την περιοχή της Τσάλκας της νοτιοανατολικής Γεωργίας, με μετατροπή του Τσαλκώφ σε Τσακλώφ (δες ετυμολογία στο επώνυμο Τσακλίδης παραπάνω).

Τσαλαπατάρας [3], παρωνύμιο, από το ρήμα τσαλαπατώ = ποδοπατώ και το ουσιαστικό τσαλαπάτας = ο ασταθής στο περπάτημα (calē στα αρβανίτικα είναι ο κουτσός)¹³⁶⁵, ο απρόσεκτος με την κατάληξη -άρας που δηλώνει το χαρακτηριστικό σε μεγάλο βαθμό (μεγεθυντικό).

Τσαλγατίδης [1], πιθανόν εθνικό, ο καταγόμενος από την περιοχή της Τσάλκας της νοτιοανατολικής Γεωργίας με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Για ετυμολογία δες τα επώνυμα Τσακλίδης και Τσάκλοβ. Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από το τουρκικό çalgi (τσαλγής στα φαρασιώτικα) που είναι ένα μουσικό όργανο¹³⁶⁶ με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), επομένως θεωρείται παρωνύμιο ή ακόμη και επαγγελματικό (αν και ο συγκεκριμένος οργανοπαίκτης αναφέρεται περισσότερο ως τσαλκιτζής). Ίσως πάλι να αποτελεί αναγραμματισμό των τουρκικών λέξεων çağla = το άγουρο πράσινο αμύγδαλο (τσάγαλο) ή çağli = ευτραφής, εύσωμος¹³⁶⁷.

Τσαλίμαλμας [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çalim = επίδειξη, τρόπος, μέθοδος, τέχνασμα ¹³⁶⁸ (τα γνωστά τσαλιμάκια) και την απροσδιόριστη κατάληξη -αλμάς.

Τσαλουχίδης [5], παρωνύμιο, από την τούρκικη λέξη çalik (αυτός που γέρνει, ο λοξός, ο σκυφτός, ο αποκλίνων, ο καμπούρης)¹³⁶⁹ που δόθηκε για να δηλώσει άτομο με κάποια αναπηρία ή πρόβλημα στη μέση και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσαμπασιδής [1], επώνυμο με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), πιθανό να προέρχεται από τις τουρκικές λέξεις cambaz (ο ζωέμπορας αλλά και ο ακροβάτης και ο θηριοδασαστής) ή cabacı (ο ασύδοτος, ο τσαμπατζής) < caba (δωρεάν)¹³⁷⁰. Επίσης, πιθανόν να σημαίνει αυτόν που κατάγεται από το Τσάμπασι(ν) (Çabaşı στα τούρκικα), μικρή πόλη της επαρχίας Κοτυώρων (Ορντού) του Πόντου, ορεινό παραθεριστικό κέντρο (παρχάρι στα ποντιακά), γνωστή από τη μεγάλη πυρκαγιά του 1923. Παρόμοιας ετυμολογίας είναι και το επώνυμο Τσομπαχίδης που αναφέρεται παρακάτω.

Τσαμτσιδής [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη camci = ο υαλοπώλης και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος)¹³⁷¹.

Τσανικίδης [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη canik = ευκίνητος¹³⁷² και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσαντίλης [3], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, παρωνύμιο από τη νεοελληνική λέξη τσαντίλα < σλάβικη cedilka (σακούλα που στραγγίζουν το τυρί)¹³⁷³. Υπάρχει και η εκδοχή να προέρχεται από τη δημόδη λέξη τσαντίλας ή τσατίλας για τον άνθρωπο που θυμώνει εύκολα, τον ευέξαπτο.

¹³⁶² <https://www.pontosnews.gr/647385/pontos/pontioi-tsalkas-georgia-ereyna-tanasidi/>

¹³⁶³ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 268

¹³⁶⁴ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 226

¹³⁶⁵ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 88

¹³⁶⁶ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 69

¹³⁶⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 170

¹³⁶⁸ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 99

¹³⁶⁹ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 227

¹³⁷⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 165

¹³⁷¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 165

¹³⁷² <https://sozce.com/nedir/60064-canik>

¹³⁷³ Ζιώγας Β. Θωμάς, ό.π., σελ. 388

Τσαντσάρης [10], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Ανατολική Θράκη, αβέβαιης ετυμολογίας. Βρίσκουμε τον χορό τσαντσάρα ή τζανεζάρα στον ανατολικό Πόντο¹³⁷⁴ που ίσως να έχει κάποια σχέση. Επίσης, στο γλωσσικό ιδίωμα της Νάουσας βρίσκουμε τη λέξη τζάντζαρης για τον στραβό.

Τσαουλίδης [1], παρωνύμιο, από την ιδιωματική έκφραση τσαούλι < τσαγούνι < αρχ. ελλ. σαγόνιον, νεοελληνικά το σαγόνι και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από το τσαουλί ή τσαουλιά (çali fasulyesi στα τουρκικά) που είναι είδος φασολιού.

Τσαουσόπουλος [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη çavuş = λοχίας, κατώτερος υπαξιωματικός της αστυνομίας ή του στρατού, ακόμη και δημόσιος κήρυκας και την κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Οι τσαούσηδες του παλατιού χρησιμοποιήθηκαν ως κλητήρες και φύλακες και συνόδευαν τον σουλτάνο στις εξόδους του και στις εκστρατείες του. Νωρίς χρησιμοποιήθηκαν και ως ταχυδρόμοι ή αγγελιοφόροι στις επαρχίες¹³⁷⁵. Με την πάροδο του χρόνου έχει χάσει την κυριολεκτική του σημασία και μεταφορικά σημαίνει τον δυναμικό, τον πεισματάρη, τον καταφερτζή ακόμη και τον θρασυ¹³⁷⁶. Σαν τσαούσι (από την ίδια τουρκική λέξη çavuş) αναφέρεται μια ποικιλία μοσχάτου σταφυλιού, μια εκδοχή λιγότερο πιθανή¹³⁷⁷.

Τσαπνίδης [4], πατριδωνυμικό με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Τσιαπνίδες ή Τσιαπνίδες ήταν μια ορεισίβια φυλή που κατοικούσε σε 45 χωριά ανάμεσα Πλατάνων και Τριπόλεως του Πόντου (επαρχία Χαλδίας) και ασχολιόταν με το λαθρεμπόριο καπνού¹³⁷⁸.

Τσαμπουρνάς [1], παρωνύμιο, από τη σαρακατσάνικη ιδιωματική λέξη τσάμπουρνα = μύρτιλο και την κατάληξη -άς. Επίσης, στην προφορική γλώσσα χρησιμοποιείται η λέξη (εσύ) τσαμπουρνάς που είναι μια παραλλαγή του ρήματος τσαμπουνάω που αρχικά σημαίνει παίζω την τσαμπούνα (είδος παραδοσιακού πνευστού μουσικού οργάνου με ασκό, αντίστοιχο με τον αρχαίο άσκαυλο), αλλά λαϊκότροπα σημαίνει μιλάω ανόητα και ακατάπαυστα, φλυαρώ¹³⁷⁹.

Τσαρουχάς [1], **Τσαρούχας** [3], ίδιο επώνυμο με διαφορά στον τονισμό, επαγγελματικό, αυτός που κατασκευάζει τσαρούχια (< τουρκική çarık), τα ελαφριά δερμάτινα χειροποίητα ανδρικά ή γυναικεία υποδήματα, με ή χωρίς φούντα, που φορούσαν οι χωρικοί στην ηπειρωτική Ελλάδα αλλά και άλλες ορεινές περιοχές των Βαλκανίων και της Τουρκίας μέχρι και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

Τσαρουλής [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη çarşili = καταστηματάρχης της αγοράς¹³⁸⁰.

Τσαροσιταλίδης [1], σύνθετο επαγγελματικό επώνυμο, από τις τουρκικές λέξεις çarşı = αγορά + tâlî = μέσος (επίθετο)¹³⁸¹ + την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσαρτσιδής [2], αβέβαιης ετυμολογίας επώνυμο με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το πιθανότερο να προέρχεται από την τουρκική λέξη çarşı = αγορά και να είναι επαγγελματικό και να σημαίνει ο έμπορας ή ο άνθρωπος της αγοράς. Λιγότερο πιθανό από την επίσης τουρκική çarç = ρόδα και να είναι παρωνύμιο.

Τσατμάς [1], επώνυμο με δύο, εξίσου πιθανές, ερμηνείες: (1) παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çatma (τσατμάς) = δοκοί ή λεπτές σανίδες ή πλεγμένα καλάμια, κατασκευή για προσωρινή λύση¹³⁸², σκελετός του σπιτιού ή ακόμη και μικτή τοιχοποιία, λεπτός τοίχος κατασκευασμένος με δοκούς που ήταν μια μονωτική, αντισεισμική και πιο ελαφριά κατασκευή, (2)

¹³⁷⁴ <http://www.xanthi.ilsp.gr/schools/data/text/rithmi-horon.htm>

¹³⁷⁵ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 39

¹³⁷⁶ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 158

¹³⁷⁷ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 99

¹³⁷⁸ Κουτρούλης Σπύρος, Εθνισμός και Κοινοτισμός, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 2004, σελ. 141-142 και <http://www.kotsari.com/pontos/poleis-oikismoι-xoria-perioxes-toponimia-tou-pontou/645-geografiko-istoriko-lexiko-xaldia>

¹³⁷⁹ <https://el.wiktionary.org/wiki/τσαμπουνάω>

¹³⁸⁰ <https://sozce.com/nedir/70269-carsili>

¹³⁸¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 173

¹³⁸² Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 100

πατριδωνυμικό, από τον οικισμό Τσατμά (Τσαλιχλί) της επαρχίας Άγκυρας¹³⁸³, ενώ αναφέρεται και τοπωνύμιο Τσατμά στην Καππαδοκία.

Τσατόβ [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από το Σοχούμι της Γεωργίας, πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *çatı* = στέγη, σκελετός που στηρίζει τη στέγη¹³⁸⁴ και την ρωσική κατάληξη επωνύμων –όβ (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσάτσα [1], επώνυμο οικογένειας από την Αλβανία. Περισσότερο μητρωνυμικό παρά παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη τσάτσα = θεία, αρκετά διαδεδομένη στα Βαλκάνια. Στην ηπειρώτικη διάλεκτο, η τσέ(α)τσα είναι ο μαστός και κατ'επέκταση η ιδανική μητέρα¹³⁸⁵. Επίσης, οι Βλάχοι χρησιμοποιούν τον χαϊδευτικό τύπο Τσάτσα για το όνομα Κυράτσα¹³⁸⁶.

Τσατσάνης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *çançan* = φλυαρία, το κουτσομπολιό¹³⁸⁷.

Τσατσοπητάς [2], παρωνύμιο. Σατσόπιτα ή τσατσόπιτα είναι ένα είδος πίτας που έκαναν στη Μικρασία, ψημένη στο σάτσι (χοντρή θολωτή λαμαρίνα) ή στο τηγάνι, πασπαλισμένη με τυρί¹³⁸⁸. Σε άλλα μέρη ταυτίζεται με την κοτόπιτα.

Τσαυλίδης [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *cavlak* = φαλακρός και την κατάληξη –ίδης (δες επώνυμο Τσαβλίδη). Η οικογένεια Τσαυλίδη, με καταγωγή από τη Σινώπη του Πόντου, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ.

Τσαφής [10], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τον νομό Κοζάνης, με μεγαλύτερη πιθανότητα να είναι μητρωνυμικό ή πατρωνυμικό, από το γυναικείο κύριο όνομα Τσαφή (Χρυσάφω) ή το ανδρικό Τσαφής (Χρυσάφης). Κατά μια άλλη εκδοχή, είναι παρωνύμιο, από τη λέξη τσάφη = η πάχνη, η πρωινή δροσιά¹³⁸⁹. Παρόμοια επώνυμα ετυμολογούνται από την τουρκική λέξη *zaaf* = αδυναμία¹³⁹⁰. Αλλά αναφέρεται, χωρίς να έχει σχέση με τον τόπο προέλευσης του επωνύμου, ότι στην Κρήτη το ρήμα τσαφίζω έχει την έννοια του γρατζουνώ, προξενώ αμυχή με τα νύχια και μεταφορικά σκάβω επιφανειακά το χωράφι (από την τουρκική λέξη *çafi* = νύχι)¹³⁹¹.

Τσαχαλίδης [1], πιθανότατα παραφθορά του επωνύμου Τσακαλίδης, παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *çakal* = τσακάλι και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ο χαρακτηρισμός μπορεί να δόθηκε λόγω εξυπνάδας. Μια άλλη εκδοχή, το συνδέει με την ποντιακή λέξη τσαχάλ που είναι ο ανώριμος από άποψη ηλικίας. Επίσης, Τσαχάλ (Tsakhal-tirî) ήταν συνοικισμός της Τραπεζούντας με αμιγή ελληνικό πληθυσμό. Σε αυτή την περίπτωση το επώνυμο είναι εθνικό και δηλώνει καταγωγή.

Τσεκερίδης [3], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, πιθανότατα από την τουρκική λέξη *çeker* = αργαλειός για την ύφανση μεταξωτών κυρίων σαλίων¹³⁹² και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσεκούρας [3], επαγγελματικό, αυτός που κατασκευάζει ή πουλά ή που χρησιμοποιεί τσεκούρι (< μεσαιωνικό τσεκούριον < ελληνιστική κοινή σεκούριον < λατινικό *securus* < *seco* = κόβω)¹³⁹³.

Τσέλα [5], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα *Çela* που σημαίνει ο ειλικρινής ή ακόμη και ο ανοικτός¹³⁹⁴. Πιθανή και η ετυμολογία του από το τουρκικό όνομα Τζελλήλ ή από τα ελληνικά υποκοριστικά Τσέλιος (< Στέργιος) ή Τζέλιος (< Άγγελος ή Ευάγγελος)¹³⁹⁵.

¹³⁸³ https://santeos.blogspot.com/2015/06/blog-post_33.html

¹³⁸⁴ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 100

¹³⁸⁵ <https://lexikolefkadas.gr/tsatsa-i/>

¹³⁸⁶ Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκά Επώνυμα, 19^{ος} αιώνας – 1913, ό.π., σελ. 332

¹³⁸⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 166

¹³⁸⁸ http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html

¹³⁸⁹ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 247 και Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 238

¹³⁹⁰ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 156

¹³⁹¹ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 355

¹³⁹² <https://sozce.com/nedir/71409-ceker>

¹³⁹³ <https://el.wiktionary.org/wiki/τσεκούρι>

¹³⁹⁴ Caka Ali, Caka Nebi, ό.π., σελ. 315

¹³⁹⁵ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 237

Τσελίκας [1], παρωνύμιο, από την ποντιακή λέξη τσελίκ (τουρκική celik)= χάλυβας, ατσάλι¹³⁹⁶, μεταφορικά για τον δυνατό σαν σίδηρο.

Τσεμπάνοφ [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Ουκρανία (Chebanov, чебанов στα ρώσικα), που εγκαταστάθηκε προσωρινά στο Κορδελιό, λόγω του ρωσοουκρανικού πολέμου του 2022. Το επώνυμο είναι επαγγελματικό και προέρχεται από τη λέξη cheban (чебан) που είναι προφορική παραλλαγή της λέξης chaban = βοσκός και τη χαρακτηριστική κατάληξη -ον (ο γιος ή ο απόγονος)¹³⁹⁷.

Τσεπέλια [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, με πιθανές εκδοχές: (1) παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çerel που ως ουσιαστικό σημαίνει σκουπίδι, βρωμιά¹³⁹⁸ και ως επίθετο ο λασπώδης¹³⁹⁹, (2) εθνικό, που δηλώνει τόπο καταγωγής ή προέλευσης, από την τουρκική λέξη cebeli (ο ορεινός, ο άνθρωπος των βουνών)¹⁴⁰⁰.

Τσερτσενές [2], πατριδωνυμικό, αυτός που κατάγεται από τον οικισμό Çerçen της Σαφράμπολης της επαρχίας Καραμπούκ του δυτικού Πόντου¹⁴⁰¹.

Τσεσμελής [1], πατριδωνυμικό, για αυτόν που κατάγεται (χαρακτηριστική η κατάληξη -λής) από την πόλη Çeşme της Ιωνίας, κοντά στη Σμύρνη¹⁴⁰². Το όνομα της πόλης προέρχεται από την τουρκική λέξη çeşme = βρύση¹⁴⁰³.

Τσεχελίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη cehil = αμόρφωτος, αμαθής, ανίδεος¹⁴⁰⁴ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσιβώνης [1], από ορθογραφικό λάθος αναφέρεται στα αρχεία του σχολείου ως **Τσαβώνης**. Επώνυμο με απώτερη καταγωγή τις Σαράντα Εκκλησιές της Ανατολικής Θράκης, αβέβαιης ετυμολογίας. Το πιθανότερο να προέρχεται από το ιδιωματικό ρήμα τζιβώνω = μισοκλείνω τα μάτια (από τον ήλιο ή από άλλη αιτία). Η βιβλιογραφία το αποδίδει στην τουρκική λέξη çini = καρφί¹⁴⁰⁵. Λιγότερο πιθανό να σχετίζεται με τις λέξεις: (1) τζίβα = το ψιλό και άγριο χόρτο, μεταφορικά το απεριποίητο μαλλί (< σλάβικη dzīva)+ κατάληξη -ώνης, (2) τζιβάνα = το αυτοσχέδιο φίλτρο, στόμιο για τσιγάρα (< τουρκική < περσική zivana)¹⁴⁰⁶.

Τσιαγγρίδης [1], πιθανόν πατριδωνυμικό με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), για αυτόν που κατάγεται από το χωριό Cağrı κοντά στην Αργυρούπολη του Πόντου με ονομασία του προέρχεται από την ομώνυμη τουρκική λέξη που σημαίνει κάλεσμα, πρόσκληση¹⁴⁰⁷, οπότε κατά μια άλλη εκδοχή δηλώνει και τον καλεσμένο.

Τσιαλίκης [2], παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη τσαλί· (ο κορμός ενός δέντρου, σκληρός σαν ατσάλι) ή τσιαλί (αγκαθωτός θάμνος) στα θρακιώτικα (από την τουρκική çali = θάμνος). Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από την τουρκική λέξη çalik = λειψός¹⁴⁰⁸, αλλά και αυτός που γέρνει, ο λοξός, ο σκυφτός, ο αποκλίνων, αυτός που έχει μια αναπηρία ή πρόβλημα στη μέση.

Τσιάμης [1], πατριδωνυμικό, από την αλβανική λέξη Çam που σημαίνει τον κάτοικο της Τσαμουριάς, της βορειοδυτικής Ηπείρου. Η προέλευση είναι από την αρχαία ονομασία του ποταμού Θύαμις (σήμερα Καλαμάς). Υπάρχει επίσης το βλάχικο ρήμα τσιάμε = διαδίδω, διαλαλώ¹⁴⁰⁹, ενώ αν υπάρχει προσφυγική καταγωγή, είναι πιθανόν να σχετίζεται με την τουρκική λέξη çam = πεύκο¹⁴¹⁰.

¹³⁹⁶ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 213 και Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 174

¹³⁹⁷ <https://www-analizfamili-ru.translate.goog/Chebanov>

¹³⁹⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 175

¹³⁹⁹ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 75

¹⁴⁰⁰ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 216

¹⁴⁰¹ <https://sozce.com/nedir/72824-cercen>

¹⁴⁰² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 175

¹⁴⁰³ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 39

¹⁴⁰⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 166 και 173

¹⁴⁰⁵ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 137

¹⁴⁰⁶ <https://eranistis.net/wordpress/>

¹⁴⁰⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 170

¹⁴⁰⁸ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 99

¹⁴⁰⁹ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 222

¹⁴¹⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 171

Τσιάπι [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία. Παρωνύμιο από τη βλάχικη λέξη tsapu = τράγος (τσιάπι στα αρβανίτικα)¹⁴¹¹.

Τσιγκιαούρ [1], επώνυμο οικογένειας από την πρώην ΕΣΣΔ, παρωνύμιο, με το δεύτερο συνθετικό του επωνύμου να σχετίζεται με την τουρκική λέξη gâvur = ο άπιστος, ο μη μουσουλμάνος¹⁴¹².

Τσίκας [1], επώνυμο με διάφορες ερμηνείες: (1) εθνικό, από το βουνό Çika της Λαπουριάς στην Αλβανία, (2) παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη çike-a = λίγο, (3) παρωνύμιο, από το ουσιαστικό τσίκα που είναι η πίπα του χασισοπότη, (4) μητρωνυμικό, από το υποκοριστικό Τσίκου του κύριου ονόματος Βασιλική¹⁴¹³, (5) παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη çikë-a = μικρό πτηνό, (6) από τη λέξη çikë-a = σπίθα, στην τοσκική διάλεκτο¹⁴¹⁴, (7) πατρωνυμικό, υποκοριστικό του κύριου ονόματος Ζήσης > Τζήκας > Τσίκας ή ακόμη του ονόματος Χρήστος > Μπουζίκας > Ζίκας > Τζίκας > Τσίκας¹⁴¹⁵.

Τσιλιγγίρης [6], **Τσιλιγκίρης** [3], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη çilingir (ο κλειδαράς, ο κλειθροποιός)¹⁴¹⁶ ή ακόμη και ο σιδεράς, ο χαλβουργός με ειδικότητα στα κλειδιά¹⁴¹⁷. Οι οικογένειες έχουν σαρακατσάνικη καταγωγή.

Τσιλικούδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη cılık = κλούβιος¹⁴¹⁸ και την κατάληξη – ούδης (ο γιος ή ο απόγονος) που συνοδεύει κυρίως θρακιώτικα επώνυμα. Πιθανή και η ερμηνεία από τη λέξη τσιλίκι (τουρκική çelik) = ο χάλυβας, το ατσάλι ή τσιλικώνω (βάζω μύτη χαλύβδινη στα εργαλεία, δυναμώνω) το ρήμα. Εδώ με μεταφορική έννοια για έναν άνθρωπο δυνατό και υγιή σαν το ατσάλι. Επίσης, υπάρχει το επίθετο τσιλικός, -ικη, -ικο (από την τουρκική çil) = λαμπρός, απαστράπτων, καινούργιος, νεοκομμένο νόμισμα¹⁴¹⁹.

Τσιλιόπουλος [2], πατρωνυμικό, από το υποκοριστικό Τσίλης ή Τσίλος ή Τσίλας, αρκετά διαδομένο σε βλάχικους πληθυσμούς, του κύριου ονόματος Βασίλειος και την κατάληξη – όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Λιγότερο πιθανή η ερμηνεία από την τουρκική λέξη çilli για αυτόν που έχει φακίδες ή από την επίσης τουρκική çil για το νέο, το λαμπερό¹⁴²⁰.

Τσιλιπάκος [1], παρωνύμιο, από την ιδιωματική λέξη τσιλιπής = ο καχεκτικός¹⁴²¹ και την κατάληξη –άκος. Εδώ, η συγκεκριμένη κατάληξη (-άκος) λειτουργεί ως υποκοριστικό, ενώ στα επώνυμα της ανατολικής Μάνης ως πατρωνυμική.

Τσιμέρης [16], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Σμύρνη. Πιθανόν να προέρχεται από την ιδιωματική μικρασιάτικη λέξη κιμέρι ή κεμέρι ή κιομέρι (τουρκ. cemer) για το ζωνάρι και ειδικότερα για ένα είδος δερμάτινης ζώνης με θήκες και συνεκδοχικά το κομπόδεμα, το πουγκί ή το μεγάλο στομάχι. Επίσης, μπορεί να θεωρηθεί πατριδωνυμικό, μιας και αναφέρεται το Κεμέρι ως ένας μικρός οικισμός δυτικά του Σεβντίκιοϊ και ως μια τοποθεσία βορειοανατολικά της Σμύρνης με νεκροταφεία¹⁴²². Η τελευταία εκδοχή ενισχύεται από το γεγονός ότι η οικογένεια Τσιμέρη, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα της Σμύρνης, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924. Επίσης από απογόνους της οικογένειας, που τώρα μένουν στη Νέα Κρήνη, αναφέρεται ότι το επώνυμο Τσιμπέρης προϋπήρχε του επωνύμου Τσιμέρης. Σε αυτή την περίπτωση προέρχεται από την τουρκική λέξη cember = περιφέρεια κύκλου, το κεφαλομάντηλο, το τσεμπέρι.

Τσιμηδέλλης – Γεωργιάδης [2], διπλό επώνυμο, δες το καθένα ξεχωριστά.

Τσιμηδέλλης [-], υπάρχει ως πρώτο στο διπλό επώνυμο Τσιμηδέλλης – Γεωργιάδης, αλλά

¹⁴¹¹ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 219

¹⁴¹² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 70

¹⁴¹³ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 247

¹⁴¹⁴ Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 78

¹⁴¹⁵ Ταχνοζλής Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19ος αιώνας – 1913, Σέρρες 2013, σελ. 334

¹⁴¹⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 176

¹⁴¹⁷ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 49 και Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 101

¹⁴¹⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 176

¹⁴¹⁹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 101

¹⁴²⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 176

¹⁴²¹ Βαγγλής Στέργιος, ό.π., σελ. 160

¹⁴²² Ιδιωματικές λέξεις από την Ερυθραία και τη Σμύρνη της Ιωνίας (http://www.kemme.gr/p/blog-page_49.html)

μάλλον πρόκειται περί ορθογραφικού λάθους, μιας και η σωστή γραφή του επωνύμου είναι Τσιτμηδέλλης (δες παρακάτω).

Τσινάκης [3], επώνυμο με την κατάληξη –άκης με ποικιλία ερμηνειών: (1) το πιθανότερο όλων να αποτελεί υποκοριστικό κάποιου κύριου ονόματος, είτε ανδρικού (Κωνσταντίνος > Κωστίνας > Στίνας > Τσίνας με τροπή του [st] σε [ts]) είτε γυναικείου (αναφέρονται τα ονόματα Τσίνα, Τσινιώ από το Στεργιανή)¹⁴²³, (2) η βιβλιογραφία το αποδίδει στην τουρκική λέξη çin = η Κίνα, ο κινέζικος¹⁴²⁴, (3) παρωνύμιο από το ρήμα τσινάω, -ώ = δείχνω, εκφράζω τη δυσαρέσκειά μου ή την αποδοκιμασία μου με απότομη κίνηση ή μορφασμό ή ακόμα κλωτσώ, τινάζω (λέγεται κυρίως για τα ζώα), (4) λιγότερο πιθανό από την τουρκική λέξη çinas = λογοπαίγνιο, διφορούμενη λέξη¹⁴²⁵. Ίσως δόθηκε σε κάποιον που δεν έλεγε ξεκάθαρα πράγματα, που μιλούσε με γρίφους.

Τσιόντσης [1], πατρωνυμικό, υποκοριστικό (όπως και τα Τζιότζης, Τζότζης, Τζιότζας, Τσιότσιος) του κύριου ονόματος Γεώργιος¹⁴²⁶. Κατά μια άλλη εκδοχή, το όνομα Τσιότσης αποτελεί παραφθορά, με εξομοίωση, του Τσιόλης < Τσιόλος < Τσιόδουλος < Χριστόδουλος¹⁴²⁷ ή ακόμη του Τσιόλης από το κύριο όνομα Απόστολος.

Τσιόπρας [1], επώνυμο άγνωστης ετυμολογίας, το πιθανότερο σλάβικης προέλευσης.

Τσιπλάκης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çiplak = ο γυμνός¹⁴²⁸ αλλά και ο πάμφτωχος¹⁴²⁹. Αναφέρεται οικογένεια με το επώνυμο Τσιπλακώφ που εγκαταστάθηκε από τις πρώτες στο Χαρμάνκιοϊ και το μετέτρεψε σε Γυμνόπουλος.

Τσιπλακίδης [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çiplak = ο γυμνός αλλά και ο πάμφτωχος (δες το επώνυμο Τσιπλάκης παραπάνω) και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Τσιραμπίδης [1], πιθανόν παρωνύμιο, ως παραφθορά από την τουρκική λέξη çorap = μάλλινη κάλτσα¹⁴³⁰ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσιρέκας [1], πιθανόν παρωνύμιο, παραφθορά από την τουρκική λέξη cörek = βουτυρωμένος γλυκός άρτος, συνήθως στρόγγυλος κυρίως πασχαλινό ή χριστουγεννιάτικο ένζυμο¹⁴³¹.

Τσιρνάζογλου [2], δες πιο πάνω το επώνυμο Τζιρνάζογλου.

Τσιρογιάννης [3], σύνθετο παρωνύμιο, από τη λέξη τσίρος = το άπαχο ξερό σκουμπρί και μεταφορικά ο αδύνατος, ο ξερακιανός άνθρωπος¹⁴³² και το κύριο όνομα Γιάννης.

Τσίρος [2], παρωνύμιο, αποδίδεται σε άνθρωπο πολύ αδύνατο, όπως το ψάρι τσίρος (το αποξηραμένο σκουμπρί).

Τσιρτσώνης [1], επώνυμο άγνωστης ετυμολογίας.

Τσιτηρίδης [2], **Τσιτιρίδης** [1], παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ως çitir στο τουρκικό λεξικό βρίσκουμε τις ερμηνείες: α) τα ακανθώδη κλαδιά της ελιάς που φυτρώνουν από τις ρίζες, β) τον σγουρό, γ) τις βραχώδεις κορυφές των βουνών¹⁴³³. Επίσης, υπάρχει αναφορά προέλευσης από το τουρκικό ρήμα çitirdamak = σπάζω, κάνω θόρυβο¹⁴³⁴.

Τσιτινίδης [5], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çetin = ο δύστροπος, ο σκληρός¹⁴³⁵ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσιτλακίδης [1], πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çitlek = ο φράχτης, το χωρισμένο μέρος¹⁴³⁶ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

¹⁴²³ Ταχινούλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνου, ό.π., σελ. 61

¹⁴²⁴ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 211

¹⁴²⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος ό.π., σελ. 176

¹⁴²⁶ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 241

¹⁴²⁷ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 239

¹⁴²⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος ό.π., σελ. 177

¹⁴²⁹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ.102

¹⁴³⁰ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ.103

¹⁴³¹ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ.103

¹⁴³² Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 249-250

¹⁴³³ <https://sozce.com/nedir/77416-citir>

¹⁴³⁴ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 238

¹⁴³⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 175

¹⁴³⁶ <https://sozce.com/nedir/77441-citlek>

Τσιτμηδέλλης [2], αβέβαιης ετυμολογίας επώνυμο. Πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *çitmidan* για ένα αγόρι που ντύνεται και μιλά σαν μεγαλύτερος από την ηλικία του. Δεν αποκλείεται και η σύνθεση των λέξεων *çitme* = χτύπημα αλόγου και *delli* = τρελός, -ή, -ό¹⁴³⁷. Η πατρωνυμική κατάληξη –έλ(λ)ης μας παραπέμπει σε επώνυμο της Λέσβου.

Τσόγγας [1], **Τσόγκας** [1], επώνυμο ίδιας σημασίας, με διαφορά στη γραφή και με ποικιλία ερμηνειών: α) πατρωνυμικό, ως μορφή των ονομάτων Γιάννης σε Αλβανία και Ρουμανία¹⁴³⁸ και Γεώργιος στην ηπειρωτική Ελλάδα¹⁴³⁹, β) παρωνύμιο από τη βλάχικη λέξη *tsongă* που είναι χαρακτηρισμός λεπίδας που έχει στομώσει¹⁴⁴⁰, γ) παρωνύμιο από την τουρκική λέξη *çoğ* = ο κλέφτης¹⁴⁴¹, δ) παρωνύμιο από την τουρκική λέξη *çok* = πολύ (ως επίρρημα)¹⁴⁴², αλλά και άφθορος, αμέτρητος. Σαν επώνυμο απαντάται και σε Σαρακατσάνους.

Τσολάκης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *çolak* = ο μονόχειρας, ο κουλός¹⁴⁴³, μεταφορικά αυτός που δεν μπορεί να κάνει τίποτα σωστό με τα χέρια του.

Τσολακίδης [7], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *çolak* (= ο μονόχειρας, ο κουλός, δεσ ερμηνεία στο επώνυμο Τσολάκης) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσόλερ [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από το Σοχούμι της Γεωργίας, πιθανόν πατριδωνυμικό από την τουρκική λέξη *çöller* = έρημος, ερημικός¹⁴⁴⁴.

Τσόλκας [1], πατρωνυμικό, μορφή του κύριου ονόματος Γεώργιος στη Μακεδονία¹⁴⁴⁵. Η βιβλιογραφία το αποδίδει στην τουρκική λέξη *çolk* = άφθορο, αυτός που έχει πολλά αγαθά, ο πλούσιος¹⁴⁴⁶ και στην τουρκική λέξη *çulha* = ο υφαντής, ο υφαντουργός¹⁴⁴⁷ (δες παρακάτω το επώνυμο Τσούλφας).

Τσομπαχίδης [2], πατριδωνυμικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Δηλώνει τον καταγόμενο από το Τσάμπασι (*Çambaşı*) που ήταν ένα ποντιακό χωριό σε υψόμετρο 2.000 μέτρων, θερινό παραθεριστικό κέντρο (παρχάρι στα ποντιακά) στην επαρχία των Κοτυώρων (Ορντού). Δες επίσης το επώνυμο Τσαμπασίδης. Κατά μια άλλη έννοια το επώνυμο συνδέεται με την τουρκική λέξη *çobası* < *çoḡbası* (αυτός που μαγειρεύει σούπα) ή ακόμη με τη λέξη *çoḡbası* = το αφεντικό, ο εξέχων¹⁴⁴⁸ και είναι επαγγελματικό.

Τσοπουζίδης [1], πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *çoruz* = το κέλυφος του φουντουκιού¹⁴⁴⁹ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσοπουλίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *çorul* = σκουπίδι¹⁴⁵⁰ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσοπουρίδης [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *çorur* = ο στιγματισμένος από την ευλογία, ο βλοσυροκομμένος¹⁴⁵¹ και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Τσορακίδης [4], πατριδωνυμικό, από την τουρκική λέξη *çorak* = άγονη (αλμυρή) γη¹⁴⁵² ή πηλός αργιλώδης, αλατούχο έδαφος¹⁴⁵³ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ίσως έχει την ίδια σημασία με το επώνυμο Τσορακλίδης (δες αμέσως πιο κάτω).

Τσορακλίδης [1], πατριδωνυμικό με την πατριδωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από το ποντιακό χωριό Τσοράχ της επαρχίας Οινός < από την τουρκική λέξη *çorak*

¹⁴³⁷ <https://sozce.com/nedir/77468-citme>

¹⁴³⁸ Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 252

¹⁴³⁹ https://lisplydrosou.blogspot.com/2017/03/blog-post_17.html

¹⁴⁴⁰ Δασούλας Φάνης, ό.π., σελ. 223

¹⁴⁴¹ http://greek-lastnames.blogspot.com/2009/05/blog-post_7669.html

¹⁴⁴² Τριανταφυλλίδης Μανόλης, ό.π., σελ. 75

¹⁴⁴³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 178

¹⁴⁴⁴ <https://sozce.com/nedir/79761-coller-bolgesi>

¹⁴⁴⁵ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 162

¹⁴⁴⁶ Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 308

¹⁴⁴⁷ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 78 και Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 240

¹⁴⁴⁸ Δαλακούρα Παναγιώτα, ό.π., σελ. 78

¹⁴⁴⁹ <https://sozce.com/nedir/80836-cupus>

¹⁴⁵⁰ <https://sozce.com/nedir/79202-copul>

¹⁴⁵¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 178

¹⁴⁵² Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 178

¹⁴⁵³ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 103

= αλμυρή γη, πατημένο χώμα¹⁴⁵⁴ (δες ερμηνεία και στο προηγούμενο επώνυμο Τσορακίδης) + την τουρκική κατάληξη -li που δηλώνει καταγωγή.

Τσόρμπας [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çorba = είδος πηχτής σούπας κυρίως με ρύζι, επομένως αυτός που προσφέρει σούπα, που φιλεύει τους ξένους¹⁴⁵⁵.

Τσοτουλίδης [4], παρωνύμιο, πιθανόν από την τουρκική λέξη çotul = τα μεγάλα κλαδιά ενός δέντρου¹⁴⁵⁶ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσοτσιδής [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη çüce = μικρός, τόσοσ δα¹⁴⁵⁷ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τσούλε [1], επώνυμο οικογένειας προερχόμενης από την Αλβανία, πιθανόν παρωνύμιο, από την αλβανική λέξη çule = παιδί έως 14 ετών και εν γένει γιος¹⁴⁵⁸.

Τσούλφας [2], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από το Καζακστάν, επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη çulha = ο υφαντής¹⁴⁵⁹.

Τυριτίδης [3], παρωνύμιο από την τουρκική λέξη tirit (λανθασμένα γράφεται με υ, ως παρετυμολογία με τη λέξη τυρί) και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το tirit είναι σάλτσα βρασμένου ψιλοκομμένου κρέατος περιχυμένη με μπαγιάτικο ψωμί κομμένο σε κύβους¹⁴⁶⁰. Μεταφορικά, έχει αποκτήσει τη σημασία του αδύναμου, ανήμπορου γέροντα¹⁴⁶¹. Επίσης, σημαίνει και το δόλωμα.

Τυφλίδης [1], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από το Καζακστάν, πιθανόν παρωνύμιο, από το επίθετο τυφλός και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Τυχάλας [5], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια σαρακατσάνικης καταγωγής, παρωνύμιο, από την ιδιωματική σαρακατσάνικη λέξη τ'χάλα = η διχάλα¹⁴⁶².

Φαλέκας [1], πιθανόν πατρωνυμικό. Ως κύριο όνομα αναφέρεται το εβραϊκό Φάλεκ = φατρία, κόμμα, διαίρεση¹⁴⁶³. Εξίσου πιθανό να έχει σχέση με το μουσουλμανικό κύριο όνομα Faleh που αποτελεί μια διαφορετική γραφή του αραβικού ονόματος Falih = επιτυχημένος¹⁴⁶⁴. Λιγότερο πιθανό να προέρχεται από την τουρκική λέξη felek = η τύχη < αραβική = ουράνια σφαίρα, τροχιά τύχη¹⁴⁶⁵ (δες παρακάτω το επώνυμο Φελεκίδης).

Φαμπρίκης [1], πιθανόν πατρωνυμικό, από το ιταλικό κύριο όνομα Fabrizio < λατινικό faber = ο εργάτης, ο τεχνίτης¹⁴⁶⁶. Εξίσου πιθανό να είναι επαγγελματικό από την ομόρριξη λέξη φάμπρικα (= το εργοστάσιο) < ιταλική fabbrica < λατινική fabrica < faber¹⁴⁶⁷.

Φανιάδης [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη -ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος), με δύο πιθανές εκδοχές: (1) πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Φανιός, δημώδης τύπος του ονόματος Φάνης < Θεοφάνης ή Αριστοφάνης¹⁴⁶⁸ ή ακόμη και Φανούριος, (2) επαγγελματικό, από το ουσιαστικό φανός (ο) = το φανάρι. Σε αυτήν την εκδοχή, δεν αποκλείεται να είναι ελληνοποιημένη μορφή του τουρκικού φενέρ (fener).

Φαντίδης [1], πιθανόν παρωνύμιο με την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ως φάντης αναφέρεται: α) το τραπουλόχαρτο με τη φιγούρα νεαρού άντρα, ο βαλές και β) πονηρός, διπρόσωπος (< ιταλ. fante, ισπαν. Infante, < λατιν. < infans – ntis: στερητικό in + ρήμα farī (= ομιλώ) = παιδί που δε μιλάει ακόμη πλήρως). Το επίθημα -φάντης το συναντάμε και ως

¹⁴⁵⁴ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 50

¹⁴⁵⁵ Κυρανούδης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 67

¹⁴⁵⁶ <https://sozce.com/nedir/79387-cotul>

¹⁴⁵⁷ Δορμπαράκης Παναγιώτης, ό.π., σελ. 252

¹⁴⁵⁸ Θωμόπουλος Ιάκωβος, ό.π., σελ. 411

¹⁴⁵⁹ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 213 και Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 50

¹⁴⁶⁰ <https://tureng.com/en/turkish-english/tirit>

¹⁴⁶¹ <https://sozce.com/nedir/311776-tirit>

¹⁴⁶² Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 177

¹⁴⁶³ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 241

¹⁴⁶⁴ <https://quranicnames.com/faleh/>

¹⁴⁶⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 180

¹⁴⁶⁶ <https://en.wikipedia.org/wiki/Fabrizio>

¹⁴⁶⁷ <https://el.wiktionary.org/wiki/φάμπρικα>

¹⁴⁶⁸ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 241

δεύτερο συνθετικό σε λέξεις (ιεροφάντης, συκοφάντης) που με τη σειρά του προέρχεται από το αρχαίο ρήμα φαίνω-φαίνομαι και σημαίνει φανερώνω, παρουσιάζω. Λιγότερο πιθανό να είναι πατρωνυμικό από το μουσουλμανικό κύριο όνομα Fadi = ηρωικός, αυτός που θυσιάζεται για να βοηθήσει τους άλλους¹⁴⁶⁹ ή επίσης παρωνύμιο από την τουρκική λέξη fayda = όφελος, κέρδος¹⁴⁷⁰. Τέλος, δεν αποκλείεται να προέρχεται από το επαγγελματικό επώνυμο Υφαντίδης με αφαίρεση του αρχικού γράμματος.

Φαρατζάς [2], αβέβαιης ετυμολογίας με πιθανές εκδοχές: (1) επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη ferraz ή faraz = το φαράσι¹⁴⁷¹, (2) πατριδωνυμικό, ο καταγόμενος από τα Φάρασα της Καππαδοκίας, (3) πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό ανδρικό κύριο όνομα Faraz = κορυφή, υψηλή θέση και μεταφορικά αυτός που η ζωή του συνεχώς βελτιώνεται¹⁴⁷².

Φαρμάκης [13], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια σαρακατσάνικης καταγωγής. Αποτελεί παρωνύμιο, από τη λέξη φαρμάκι (το) = δηλητήριο, καθετί πικρό και δυσάρεστο. Στο Σαρακατσάνικο Λεξικό βρίσκουμε το λήμμα φαρμάκι (του) = δηλητηριώδες φυτό με φύλλο σαν τη λεπίδα του σιταριού που όταν είναι χλωρό και το τρώνε τα πρόβατα φαρμακώνονται και ποφάνε¹⁴⁷³. Επίσης, αναφέρεται το χωριό Φαρμάκι στην επαρχία Ελασσόνας, μαρτυρούμενο σε κώδικα του 17^{ου} αιώνα, οπότε σε αυτή την περίπτωση είναι πατριδωνυμικό, ένας καταγόμενος από το Φαρμάκι, όταν μετοίκησε τον παλιό καιρό σε άλλο μέρος, ήταν δυνατό να ονομαστεί Φαρμάκης¹⁴⁷⁴.

Φασούλας [4], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από τη λέξη φασόλι > φασούλι + την παραγωγική κατάληξη -ας.

Φάτσια [1], επώνυμο με προέλευση από την Αλβανία (Facia), άγνωστης ετυμολογίας.

Φαχιρίδης [1], επώνυμο ποντιακής καταγωγής με την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), αβέβαιης ετυμολογίας με τρεις πιθανές ερμηνείες: (1) από το μουσουλμανικό ανδρικό κύριο όνομα Fakhir = πολυτελής¹⁴⁷⁵, (2) από την αραβική λέξη fakir (ο ινδουιστής καλόγερος αλλά και ο φτωχός, ο αδύνατος)¹⁴⁷⁶ με παρετυμολογική επίδραση και εναλλαγή των άηχων συμφώνων [κ] και [χ]¹⁴⁷⁷, (3) από την τουρκική λέξη fahur (ο καυχησιάρης)¹⁴⁷⁸.

Φειδόπουλος [1], επώνυμο με την πατρωνυμική κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος) με δύο πιθανές ερμηνείες: (1) από το επαγγελματικό φειδάς = ο «εχιολέκτης», αυτός που επιδεικνύοντας τα φίδια πουλά το φ(ε)ιδόχορτο¹⁴⁷⁹, (2) πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Φειδίας < αρχαίο ελληνικό ρήμα φείδομαι = κάνω οικονομία, ο οικονόμος, ο φειδωλός.

Φέιζο [2], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από την Αλβανία, πατρωνυμικό, απαντάται ως ανδρικό κύριο όνομα Fejzo ή Fejzi (τουρκ. feyz = αφθονία, ευτυχία)¹⁴⁸⁰.

Φεϊμογλου [2], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια Ρομά, πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό ανδρικό κύριο όνομα Faheem ή Fahyim = έξυπνος¹⁴⁸¹ και την κατάληξη -oglu (ο γιος ή ο απόγονος).

Φέκας [2], πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη (αραβικής προέλευσης) fek που σημαίνει το σαγόνι¹⁴⁸². Επίσης, η ίδια λέξη fek έχει και την έννοια του διαχωρισμού, της αποδέσμευσης¹⁴⁸³.

¹⁴⁶⁹ <https://quranicnames.com/fadi/>

¹⁴⁷⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 179

¹⁴⁷¹ Ντίνας Δ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 251

¹⁴⁷² <https://quranicnames.com/faraz/>

¹⁴⁷³ Σαρακατσάνικο Λεξικό, ό.π., σελ. 190

¹⁴⁷⁴ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 274-275

¹⁴⁷⁵ <https://quranicnames.com/fakhir/>

¹⁴⁷⁶ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 180

¹⁴⁷⁷ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 278

¹⁴⁷⁸ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 242

¹⁴⁷⁹ Δορμπαράκης Χρ. Παναγιώτης, ό.π., σελ. 252

¹⁴⁸⁰ <https://www.rodiki.gr/article/337643/apo-poy-krata-h-skoyfia-mas-160-epwnyma-twn-katoikwn-ths-rodoy-kai-h-shmasia-toys>

¹⁴⁸¹ <https://imuslim.name/starting-with-f-muslim-boys-names-19-2.html>

¹⁴⁸² Ζαροδήμος Γιώργος, Κρικελιώτικα Επώνυμα, ό.π., σελ. 12

¹⁴⁸³ Κορτιμανίτσης Δ. Απόστολος, ό.π., σελ. 311

Φελεκίδης [3], παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από την τουρκική < αραβική λέξη felek = η τύχη, η μοίρα, η ουράνια σφαίρα, τροχιά¹⁴⁸⁴.

Φεσλίδης [1], παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από την τουρκική λέξη fesli = αυτός που φοράει φέσι (το γνωστό τούρκικο καπέλο)¹⁴⁸⁵.

Φεταχίδης [2], πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό < αραβικό ανδρικό κύριο όνομα Fettah = ο νικητής, ο κατακτητής¹⁴⁸⁶ και την κατάληξη –ίδης (γιος ή απόγονος).

Φιλαργυρόπουλος [3], παρωνύμιο, από το επίθετο φιλάργυρος (φίλος + άργυρος, αυτός που αγαπά παθολογικά τα χρήματα) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Φίλης [3], πατρωνυμικό, σύντμηση των ανδρικών κύριων ονομάτων Φίλιππος ή Κarioφίλης.

Φιλυπίδης [10], πατρωνυμικό, από το κύριο όνομα Φίλιππος (φίλος + ίππος, αυτός που αγαπά τα άλογα) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Φίλιππου [1], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, από το κύριο όνομα Φίλιππος (φίλος + ίππος, αυτός που αγαπά τα άλογα).

Φιρινίδης [1], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη firin = φούρνος¹⁴⁸⁷ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Φλώρος [5], παρωνύμιο και πατρωνυμικό με τις εξής ερμηνείες: (1) το επίθετο φλώρος σημαίνει ο άσπρος, προέρχεται από τις βλάχικες λέξεις φλόρου και flor (= λευκόξανθος, κυρίως για τα ζώα, φλώρα είναι η άσπρη γίδα), τη ρουμάνικη flor (= ξανθός) και αυτές με τη σειρά τους από το λατινικό florus (άνθινος, λουλουδένιος). Οι Λατίνοι είχαν θεά της άνοιξης τη Flora και ενδεχομένως να πήραμε από εκεί τα ονόματα Φλώρος και Φλώρα, (2) φλώρος είναι επίσης ένα πολύ μικρό πουλί (χλωρίων ή χλωρεύς στην αρχαιότητα· συναντάται κι εδώ παρετυμολογική επίδραση και εναλλαγή των άηχων συμφώνων [κ] και [χ])¹⁴⁸⁸. Η οικογένεια Φλώρου, με καταγωγή από την Παπά – Σκάλα, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Κορδελιό το 1924, ο δε Φίλιππος Φλώρος ήταν από τους πρώτους κοινοτάρχες του οικισμού (δόθηκε το όνομά του σε οδό). Το επώνυμο, όμως, απαντάται και σε οικογένειες σαρακατσάνικης καταγωγής.

Φοντάν (Fontan) [1], επώνυμο προερχόμενο από την Ισπανία, δηλώνει περιοχή καταγωγής, από την παλιά γαλλική λέξη fontane = πηγή, πηγάδι¹⁴⁸⁹.

Φουλόπουλος [4], επώνυμο με κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος) με τρεις πιθανές εκδοχές: (1) πατρωνυμικό, από το αντρικό υποκοριστικό όνομα Φούλης (Σοφός), (2) μητρωνυμικό, από το γυναικείο υποκοριστικό όνομα Φούλα (Σοφία, Ευφροσύνη, Ευμορφία), (3) παρωνύμιο, από την τουρκική < αραβική λέξη ful = γιασεμί¹⁴⁹⁰, (4) παρωνύμιο από την υποκοριστική λέξη φούλης (αδελφούλης).

Φουντουκίδης [2], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από την τουρκική < αραβική λέξη findik = το φουντούκι¹⁴⁹¹ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Φουρκιώτης [3], επώνυμο που ανήκει σε οικογένεια βλάχικης καταγωγής. Είναι αυτός που προέρχεται από το χωριό Φούρκα Κονίτσης και πήρε το όνομά του από το αρομανικό furcă = το δίκρανο, η ρόκα, πιθανόν από τη μορφολογία του εδάφους που σχηματίζει δυο μικρούς λάκκους σε σχήμα φούρκας. Κατά μια άλλη εκδοχή, το όνομα του χωριού οφείλεται στις φούρκες που έβαζαν κατά μήκος του δρόμου που οδηγούσε στο χωριό, για να μη χάνονται οι πεζοπόροι στην πυκνή ομίχλη και τις χιονοθύελλες¹⁴⁹². Φούρκα στο σαρακατσάνικο γλωσσικό ιδίωμα είναι το κεντρικό μπηχτάρι, παλούκι, της καλύβας < λατινικό furca¹⁴⁹³.

¹⁴⁸⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 180

¹⁴⁸⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 181

¹⁴⁸⁶ <https://onomast.com/name/29571/Fettah>

¹⁴⁸⁷ <https://sozce.com/nedir/122345-firin>

¹⁴⁸⁸ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 278

¹⁴⁸⁹ <https://www.houseofnames.com/fontan-family-crest>

¹⁴⁹⁰ <https://el.wiktionary.org/wiki/φούλι>

¹⁴⁹¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 182

¹⁴⁹² Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα Οικονύμια του Νομού Ιωαννίνων, ό.π., σελ. 297-298

¹⁴⁹³ Φυτιλής Γιώργος, ό.π., σελ. 64

Φούφας [1], πιθανόν πατριδωνυμικό, από το χωριό Φούφας Κοζάνης, γνωστό πριν από το 1932 ως Παλαιοχώρι (βουλγάρικα Παλεορ). Πήρε το όνομά του από τον Μακεδονομάχο Φούφα (κατά κόσμο Ζαχαρία Παπαδά από την Αρκαδία), καθώς ήταν ο τόπος που έχασε τη ζωή του κατά τη διάρκεια ένοπλης σύγκρουσης το 1907¹⁴⁹⁴.

Φραντζέλας [2], επώνυμο με τρεις πιθανές ερμηνείες: (1) πατρωνυμικό, ως υποκοριστικό (με την κατάληξη -έλας) από το κύριο όνομα Φραντζής < Φραγκίσκος < λατινικό Franciscus (= γαλλικός, από το αντίστοιχο γερμανικό φύλο των φράγκων που εγκαταστάθηκαν τον 3^ο αι. μ.Χ. στη Ρωμαϊκή Γαλατία)¹⁴⁹⁵. Το επώνυμο Φράγκος ή Φραντζής ενδέχεται να είναι πατριδωνυμικό και να σημαίνει αυτόν που ανήκει στο γερμανικό φύλο των Φράγκων, τον Γάλλο, τον κάτοικο της Δυτικής Ευρώπης, τον ξένο, τον καθολικό, (2) μητρωνυμικό, ως παραφθορά του γυναικείου υποκοριστικού ονόματος Φραντζέσκα, (3) παρωνύμιο, από τη λέξη φράντζα < ιταλική frangia (= κοντό ή μακρύ τσουλούφι μαλλιών, τούφα που πέφτει στο μέτωπο)¹⁴⁹⁶ και την κατάληξη -έλας.

Φροκαλόπουλος [2], παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από τη λέξη φρόκαλο = σκούπα, σκουπίδι και την κατάληξη -όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Η λέξη προέρχεται από το μεσαιωνικό φροκαλώ = σκουπίζω < φλοκαλώ (ήδη μεσν. «φιλοκάλιον» = σκούπα < αρχ. φιλοκαλώ (-έω) < φιλόκαλος < φιλό- + καλός = είμαι καλαίσθητος, αγαπώ το ωραίο¹⁴⁹⁷.

Φυτιλής [2], επαγγελματικό ή παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη fitil < αραβική fatil = το φυτίλι¹⁴⁹⁸. Το επώνυμο απαντάται σε Σαρακατσάνους της Θεσσαλίας.

Φωτιάδης [19], πατρωνυμικό, από το αντρικό βαπτιστικό Φώτιος (αρχαίο ουσιαστικό φως· ο φωτεινός, ο λαμπρός) και την κατάληξη -άδης (γιος ή απόγονος). Ενδέχεται να προέρχεται από τη λέξη φωτιά και να έχει μεταφορική σημασία («σπίρτο αναμμένο, πετάς φωτιές λόγω εξυπνάδας»).

Χαβενετίδης [1], αβέβαιης ετυμολογίας. Πιθανόν παρωνύμιο από την τουρκική λέξη havan = μεταλλικό κοίλο σκεύος¹⁴⁹⁹ ή/και απλό καπνοκοπτικό μηχάνημα¹⁵⁰⁰ ή γουδί (havaneli = το γουδοχέρι)¹⁵⁰¹ και την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Ίσως, πάλι, να σχηματίζεται από τη σύνθεση των λέξεων hav (τουρκ.) = χνουδί, το ανδρικό κύριο όνομα Βενέτης και την πατρωνυμική κατάληξη -ίδης. Υπάρχει ακόμη το δημώδες αβάνης, ο συκοφάντης < αραβ. hawan (αβανιά είναι η συκοφαντία, η κακολογία).

Χαζάρ [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Συρία (Hajar), πατρωνυμικό, από το αραβικό ανδρικό κύριο όνομα Hazar = έτοιμος¹⁵⁰². Υπάρχει και η αραβική λέξη hajar = ειρήνη, συμφιλίωση¹⁵⁰³, αλλά εδώ μιλάμε για ένα πατρωνυμικό επώνυμο.

Χαϊδάρης [2], πατρωνυμικό, από το τουρκικό ανδρικό κύριο όνομα Haydar < αραβικό Haidar < αραβική λέξη haïdar = λιοντάρι, μεταφορικά ο γενναίος πολεμιστής¹⁵⁰⁴. Το επώνυμο ανήκει σε οικογένεια Ρομά.

Χαϊδάρουλου [5], πατρωνυμικό, από το τουρκικό ανδρικό κύριο όνομα Haydar = λιοντάρι, γενναίος (δες ετυμολογία παραπάνω στο επώνυμο Χαϊδάρης) και την κατάληξη -οğlu (ο γιος ή ο απόγονος). Το επώνυμο ανήκει σε οικογένεια Ρομά.

Χαϊδεντός [1], παρωνύμιο αλλά και πατρωνυμικό καθώς αναφέρεται και ως κύριο ανδρικό όνομα. Προέρχεται από την αρχαία λέξη ήχος + αείδω (=άδω) > μεσαιωνική λέξη ήχ-άδιον (τραγούδι) > ήχάδιν > χάδιν > χάδι και σημαίνει ο τραγουδισμένος, η σημασία χαϊδεμένος είναι

¹⁴⁹⁴ https://el.wikipedia.org/wiki/Φούφας_Κοζάνης

¹⁴⁹⁵ [https://el.wikipedia.org/wiki/Φραγκίσκος_\(όνομα\)](https://el.wikipedia.org/wiki/Φραγκίσκος_(όνομα))

¹⁴⁹⁶ <https://el.wiktionary.org/wiki/φράντζα>

¹⁴⁹⁷ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 1561

¹⁴⁹⁸ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 1543

¹⁴⁹⁹ Μπαμπινιώτης Γ., ό.π., σελ. 1576

¹⁵⁰⁰ Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 56

¹⁵⁰¹ <https://sozce.com/nedir/150851-havaneli>

¹⁵⁰² <https://imuslim.name/starting-with-h-muslim-boys-names-171-10.html>

¹⁵⁰³ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 183

¹⁵⁰⁴ <https://www.behindthename.com/name/haydar>

μεταφορική¹⁵⁰⁵.

Χαϊνογλου [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη hain = επαναστάτης, αντάρτης, ανυπότακτος¹⁵⁰⁶ και την κατάληξη – oğlu (ο γιος ή ο απόγονος). Στην απόδοση της λέξης ανήκουν και οι ερμηνείες αχάριστος, προδότης¹⁵⁰⁷, άπιστος, απειθής¹⁵⁰⁸.

Χαϊντερλί [2], επώνυμο οικογένειας από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό ανδρικό κύριο όνομα Hayder = λιοντάρι (στην αραβική)¹⁵⁰⁹.

Χαιρόπουλος [2], πιθανόν παρωνύμιο από την προσφώνηση χαίρε και την κατάληξη – όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Χάιτας [3], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη hayta, στην οποία αποδίδονται οι ερμηνείες μισθοφόρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και μεταφορικά ο άτακτος, ο αποστάτης, ο ληστής¹⁵¹⁰.

Χαλάτσης [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη hallacı = αυτός που κατεργάζεται το βαμβάκι ή το μαλλί, ο λαναράς, ο παπλωματάς¹⁵¹¹.

Χαλεβελάκης [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τα Χανιά της Κρήτης, πιθανόν παρωνύμιο από την ιδιωματική λέξη χαλβαλίκι < τουρκική helvalik = το φιλοδώρημα (προς αγορά χαλβά)¹⁵¹².

Χαλίλ [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από τη Συρία, πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό ανδρικό κύριο όνομα Khalil = καλός φίλος (αραβική λέξη)¹⁵¹³.

Χαλιμλάρι [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό ανδρικό κύριο όνομα Halim = υπομονετικός, ήπιος, ανεκτικός (ένα από τα 99 επίθετα του Αλλάχ)¹⁵¹⁴ και την κατάληξη –λάρι που χαρακτηρίζει αρκετά αλβανικά επώνυμα.

Χαλκιαδάκης [1], επαγγελματικό, από τη λέξη χαλκιάς = ο σιδηρουργός, ο τεχνίτης του χαλκού και την κατάληξη –άκης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χαλλίντρι [2], επώνυμο οικογένειας από την Αλβανία, πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό αντρικό κύριο όνομα Khalid που σημαίνει το αιώνιο¹⁵¹⁵.

Χαλναρίδης [1], πιθανόν παρωνύμιο, από τη λέξη χαλινάρι (με αφαίρεση του φωνήεντος [ι]) < αρχαία ελληνική χαλινός και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χαραλαμπάκης [2], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Χaráλαμπος (χαρά + λάμπω < λάμπω, αυτός που λάμπει από χαρά) και την κατάληξη –άκης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χαραλαμπίδης [8], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Χaráλαμπος (χαρά + λάμπω < λάμπω, αυτός που λάμπει από χαρά) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χαραλάμπους [1], πατρωνυμικό σε πτώση γενική, από το ανδρικό κύριο όνομα Χaráλαμπος (χαρά + λάμπω < λάμπω, αυτός που λάμπει από χαρά).

Χαραμάνος [1], πατριδωνυμικό με τη δηλωτική κατάληξη –ιάνος, αυτός που κατάγεται από το χωριό Χαραμή Βαρτάν της περιοχής Καρς του Πόντου¹⁵¹⁶. Πιθανόν το όνομα του χωριού να προήλθε από την τουρκική λέξη harām = απαγορευμένο, παράβαση, έγκλημα, ιδίως με όρους θρησκευτικούς¹⁵¹⁷ αλλά και harām = να μην το χαρείς, χωρίς όφελος και harāmī = λωποδύτης, απατεώνας¹⁵¹⁸.

¹⁵⁰⁵ Αλεξιάδης Α. Πέτρος, ό.π., σελ. 248

¹⁵⁰⁶ Ορφανός Βασίλης, ό.π., σελ. 383

¹⁵⁰⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 183

¹⁵⁰⁸ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 107

¹⁵⁰⁹ <https://imuslim.name/1741-meaning-Hayder-muslim-arabic-names.html>

¹⁵¹⁰ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 395

¹⁵¹¹ Θεσσαλικό Ημερολόγιο, τόμος 60ός, Λάρισα 2011, σελ. 296

¹⁵¹² Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 107

¹⁵¹³ <https://imuslim.name/2299-meaning-Khalil-muslim-arabic-names.html>

¹⁵¹⁴ <https://www.behindthename.com/name/halim>

¹⁵¹⁵ <https://www.behindthename.com/name/khalid>

¹⁵¹⁶ http://kafkasios-pontokomitis.blogspot.com/2010/03/blog-post_8526.html

¹⁵¹⁷ <https://el.wiktionary.org/wiki/χαράμι>

¹⁵¹⁸ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 185

Χαρατσιδής [3], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *haraci* = ο εισπράκτορας του κεφαλικού φόρου¹⁵¹⁹ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χαριτιδής [3], συνώνυμο των επωνύμων Χαριτιδής [1], Καρυτιδής [6], που αναφέρονται παραπάνω. Παρωνύμιο, με την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος) και την τουρκική λέξη *garip* = ξένος¹⁵²⁰. Έχει καταγραφεί και ο εξελληνισμός στο αντίστοιχο επώνυμο Ξενόπουλος. Η εναλλαγή κάποιων φθόγγων (των χειλικών [β] σε [μ], των λαρυγγικών [γ] σε [γκ], των άηχων [κ] σε [χ]) είναι σύνηθης σε επώνυμα¹⁵²¹.

Χαριτιδής [4], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Χαρίτος υποκοριστικό του ονόματος Χαρίτων < χάρις και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χαριτόπουλος [3], πατρωνυμικό, από το ανδρικό κύριο όνομα Χαρίτος υποκοριστικό του ονόματος Χαρίτων < χάρις και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Χαρσάς [1], αβέβαιης ετυμολογίας. Αν η οικογένεια είναι ποντιακής καταγωγής, υπάρχει η εκδοχή να είναι πατριδωνυμικό από της περιοχή της Χάρσερας (επαρχία Χαλδίας) και τον Χαρσιώτη ποταμό που χύνεται ανατολικά της Τρίπολης του Εύξεινου Πόντου¹⁵²². Λιγότερο πιθανό να είναι παρωνύμιο, από το τουρκικό επίθετο *harsh* = σκληρός, τραχύς¹⁵²³.

Χαρτάς [1], πιθανόν επαγγελματικό, ο πωλητής χαρτιού.

Χάσα [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία, πιθανόν παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *has* = καθαρός, αγνός, λευκός, γνήσιος, άδολος¹⁵²⁴.

Χασάπης [2], επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη *kasap* = κρεοπώλης¹⁵²⁵.

Χασιώτης [1], πατριδωνυμικό με την κατάληξη –ιώτης, αυτός που κατάγεται από τα Χάσια, βουνό που βρίσκεται στα σύνορα των νομών Τρικάλων και Γρεβενών και αποτελούν τμήμα της ευρύτερης οροσειράς της Πίνδου. Το όνομα χασιώτης χρησιμοποιείται υποτιμητικά με τη σημασία βρόμικος, κλέφτης, ζητιάνος¹⁵²⁶, οπότε σε αυτή την περίπτωση είναι παρωνύμιο.

Χασογλάνης [2], παρωνύμιο σύνθετο από τις τουρκικές λέξεις *has* (καθαρός, αγνός, λευκός)¹⁵²⁷ + *oğlan* (μικρό παιδί)¹⁵²⁸. Έτσι μπορεί να σημαίνει τον αγνό νέο, το τίμιο παιδί¹⁵²⁹ αλλά και το ξανθό παιδί.

Χατζάκος [1], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα)¹⁵³⁰ και την υποκοριστική κατάληξη –άκος.

Χατζηαντωνίου [2], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Αντώνιος (σε γενική δηλώνει τον απόγονο).

Χατζηγεωργίου [12], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Γεώργιος σε γενική (ο απόγονος).

Χατζηγιαννάκης [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + υποκοριστικό όνομα Γιαννάκης < Ιωάννης.

Χατζηγιαννίδης [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των

¹⁵¹⁹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 185

¹⁵²⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 97

¹⁵²¹ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 278

¹⁵²² <http://www.kotsari.com/pontos/poleis-oikismoi-xoria-perioxes-toponimia-tou-pontou/645-geografiko-istoriko-lexiko-xaldia>

¹⁵²³ <https://sozce.com/nedir/386239-harsh>

¹⁵²⁴ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 186

¹⁵²⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 186

¹⁵²⁶ Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 254

¹⁵²⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 186

¹⁵²⁸ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 144

¹⁵²⁹ Τζέμος Γιάννης, ό.π., σελ. 250

¹⁵³⁰ Χατζής ήταν κυρίως ο μουσουλμάνος προσκυνητής στη Μέκκα, αλλά και όποιος χριστιανός πήγαινε να προσκυνήσει στους Αγίους Τόπους στα Ιεροσόλυμα. Στον γυρισμό του έπαιρνε το προσωνύμιο χατζής που προτασσόταν στο βαπτιστικό ή στο επάγγελμά του, δηλωτικό της θρησκευτικότητας του λαού μας. Ο Δ. Βαγιακάκος στο περιοδικό Ιστορία αναφέρει: «Ο χατζής ήτο πολύ σεβαστός από τους συμπολίτες του και η επιστροφή του εις το χωρίον του εθεωρείτο εορταστικόν γεγονός, διότι του εγένετο υποδοχή με εκκλησιαστικήν πομπήν. Εις την Θράκην, η καλύτερα ευχή προς τινά ήτο: Ο Θεός να σε αξιώσει να γίνεις χατζής».

Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Γιάννης + την κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χατζηδημητριάδης [2], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Δημήτριος + την κατάληξη -ιάδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χατζηδημητρίου [5], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Δημήτριος (σε γενική δηλώνει απόγονο).

Χατζηελευθερίου [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Ελευθέριος (σε γενική δηλώνει απόγονο).

Χατζηευστρατίου [2], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Ευστράτιος (σε γενική δηλώνει απόγονο).

Χατζηιωακειμίδης [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Ιωακείμ + κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Η οικογένεια Χατζηιωακειμίδη, με καταγωγή από τα Κοτύωρα (Ορντού) του Πόντου, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ.

Χατζηιωαννίδης [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Ιωάννης + κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χατζηιωάννου [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Ιωάννης (σε γενική δηλώνει τον απόγονο).

Χατζηκεχαγιάς [2], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + την τουρκική λέξη *kahya* (διαχειριστής, επίτροπος, οικονόμος, επιστάτης)¹⁵³¹.

Χατζηκωνσταντινίδης [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Κωνσταντίνος + κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χατζημιχαηλίδης [4], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Μιχαήλ + κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χατζημόσχου [2], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Μόσχος (σε γενική δηλώνει τον απόγονο).

Χατζημποζίνης [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Μποζίνης < από το σλάβικο κύριο όνομα *Božidar* (Θεόδωρος) > *Božo*, *Božan*, *Božin*¹⁵³² (δες πιο πάνω το επώνυμο Μποζίνης).

Χατζηνικολάου [2], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Νικόλαος (σε γενική δηλώνει τον απόγονο).

Χατζηπαυλίδης [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Παύλος + κατάληξη -ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χατζής [3], παρωνύμιο από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα).

Χατζησοφριανός [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των

¹⁵³¹ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 103

¹⁵³² Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 211

Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Σοφιανός < αυτός που ανήκει στη Σοφία + κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χατζηχαράλαμπος [6], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + το βαπτιστικό όνομα Χαράλαμπος (σε γενική δηλώνει απόγονο).

Χατζογλάκης [1], σύνθετο παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) + *oğlan* (μικρό παιδί)¹⁵³³.

Χατζόπουλος [3], παρωνύμιο, από το τουρκικό πρόθεμα *haci* (ο προσκυνητής των Αγίων Τόπων στα Ιεροσόλυμα) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Χατουτσιδής [3], πιθανόν πατριδωνυμικό, από την αρχαία πόλη της Ανατολίας Hattusa, πρωτεύουσα των Χετταίων (σημερινό Bogazkoy, 150 χλμ. ανατολικά της Άγκυρας)¹⁵³⁴ και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χατσατουριάν [1], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αρμενία (Khachaturian, Хачатурян στα ρώσικα). Είναι πατρωνυμικό από το αρμένικο ανδρικό κύριο όνομα Хачатур, το οποίο μεταφράζεται ως «ο φορέας του σταυρού» και ανήκει στα ευχετικά ονόματα που έδιναν οι γονείς στα νεογέννητα παιδιά τους, ευχόμενοι στο μέλλον να συνοδεύονται από επιτυχία, ευημερία, υγεία και δύναμη. Η κατάληξη –ιάν (-ян, -yan) είναι χαρακτηριστική πατρωνυμική κατάληξη αρμενικών επωνύμων και δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο (ο επονομαζόμενος ανήκει στην οικογένεια ...)¹⁵³⁵.

Χάχογλου [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από Ξάνθη, αβέβαιης ετυμολογίας, ίσως από την ηχομιμητική λέξη χάχας = αυτός που γελά χωρίς λόγο με το τουρκικό επίθημα –oğlu (ο γιος ή ο απόγονος).

Χερχελετζής [2], παρωνύμιο, από την τουρκική λέξη hergele = το κοπάδι ζώων, κυρίως μουλαριών αλλά και αλόγων και όνων, μη δαμασθέντων, ασυνήθιστων στη σέλα¹⁵³⁶, μεταφορικά ο ατίθασος, ο ανάγωγος, ο αδίδακτος¹⁵³⁷.

Χιντάς [1], επώνυμο με διαφορετικές ερμηνείες: (1) εθνικό ή δηλωτικό θρησκευματος, από την τουρκική λέξη Hindu = ο Ινδουιστής, (2) παρωνύμιο ή επαγγελματικό, από την τουρκική λέξη hindi = η γαλοπούλα¹⁵³⁸, (3) πατρωνυμικό, από το τουρκικό κύριο όνομα Khidash, όνομα συντρόφων του Προφήτη (hidir)¹⁵³⁹. Για τους Τούρκους το όνομα Hidir ταυτίζεται με τον Άγιο Γεώργιο¹⁵⁴⁰, (4) δεν αποκλείεται να είναι παραφθορά του Χυτάς, επαγγελματικό, αυτός που «χύνει», λιώνει τα μέταλλα για να κατασκευάσει αντικείμενα (δες επώνυμο Χύτας).

Χιονίδης [4], παρωνύμιο, προφανώς για να χαρακτηρίσει τον ονομαζόμενο με τη λευκότητα του χιονιού με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χλωρίδης [1], παρωνύμιο, από το επίθετο χλωρός = ο φρέσκος, ο πρασινοκίτρινος, ο άγουρος, ο ανθηρός, ο ζωντανός και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χόης [2], πιθανόν από τη λέξη χόος που είναι παράγωγο του ρήματος χέω (= χύνω) και με αυτή τη μορφή απαντάται μόνο ως δεύτερο συνθετικό σύνθετων λέξεων (βλ. αργυροχόος, υδροχόος, οينوχόος). Με τη συνηρημένη του μορφή χους (ο) στην αρχαιότητα σήμαινε σωρό χώματος, τάφο.

Χοϊλούς [1], επώνυμο οικογένειας από την Πιερία, μητρωνυμικό, από την ιδιωματική λέξη της περιοχής χουιλής = ιδιότροπος¹⁵⁴¹.

Χομιάκοβ [2], επώνυμο οικογένειας με προέλευση από την Ουκρανία (Khomyakov, στα

¹⁵³³ Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 144

¹⁵³⁴ <https://el.wikipedia.org/wiki/Χατούτσα>

¹⁵³⁵ <https://nominic.ru/Хачатурян>

¹⁵³⁶ Κουκκίδης Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 110 και Αναστασιάδης Βασίλης, ό.π., σελ. 56

¹⁵³⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 187

¹⁵³⁸ Κριτσωτάκης Γιάννης, ό.π., σελ. 158

¹⁵³⁹ <https://imuslim.name/2335-meaning-Khidash-muslim-arabic-names.html>

¹⁵⁴⁰ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 187

¹⁵⁴¹ Παπαδοπούλου Δουγά Ευανθία – Τζίτζιλής Χρήστος, Το γλωσσικό ιδίωμα της ορεινής Πιερίας, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 601

ρώσικα Хомяков) με τη χαρακτηριστική κατάληξη –οβ (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανόν παρωνύμιο από τη ρώσικη λέξη Хомяком, που δινόταν σε κάποιον τεμπέλη ή αδέξιο¹⁵⁴².

Χοσεΐν Πουρ [1], επώνυμο οικογένειας από το Αφγανιστάν (Hossein Pour), πατρωνυμικό, από το μουσουλμανικό ανδρικό κύριο όνομα Hussein ή Husain = όμορφος, αυτός που κάνει καλές πράξεις¹⁵⁴³.

Χότε [2], επώνυμο οικογένειας από την Αλβανία (Hote), πατριδωνυμικό, από την περιοχή Hoti στα βόρεια σύνορα της Αλβανίας με Μαυροβούνιο και Κόσοβο¹⁵⁴⁴.

Χότζα [2], επώνυμο οικογένειας με καταγωγή από την Αλβανία (Hoxha), επαγγελματικό, από την αραβική λέξη hoca = ιεροδιδάσκαλος, ιμάμης¹⁵⁴⁵. Το επώνυμο είναι το πολυπληθέστερο στην Αλβανία¹⁵⁴⁶.

Χουρίδης [2], παρωνύμιο με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), από την τουρκική λέξη hür = ο ελεύθερος. Εξίσου πιθανή η λέξη huri (αραβική) = η νύφη του μουσουλμανικού παραδείσου¹⁵⁴⁷.

Χρηστακίδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Χρηστάκης < υποκοριστικό του ονόματος Χρήστος και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Χρήστος παράγεται από το ρήμα χρη και προσδιορίζει αυτόν που ζει με τους πρόποντες κανόνες, τον ηθικό (π.χ. τα χρηστά ήθη).

Χρησιδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Χρήστος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Χρηστακίδης) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χρήστου [5], πατρωνυμικό, από το κύριο αντρικό όνομα Χρήστος (δες ετυμολογία στο επώνυμο Χρηστακίδης) σε πτώση γενική που δηλώνει τον απόγονο.

Χρίστογλου [1], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Χρίστος και την τουρκική κατάληξη –oğlu (ο γιος ή ο απόγονος). Το όνομα Χρίστος αποτελεί διαφορετική γραφή του ονόματος Χρήστος και για πολλούς είναι εντελώς διαφορετικό όνομα που παράγεται από το επίθετο χριστός (< κεχρισμένος, ο φέρων το χρίσμα < αρχ. ελλ. ρήμα χρίω).

Χριστοδουλίδης [7], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Χριστόδουλος (Χριστός + δούλος, ο δούλος του Χριστού) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χριστοδούλου [3], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Χριστόδουλος (Χριστός + δούλος, ο δούλος του Χριστού) σε πτώση γενική που δηλώνει τον απόγονο.

Χριστοφοράκης [5], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Χριστόφορος (Χριστός + φόρος < φέρω, αυτός που φέρει τον Χριστό) και την κατάληξη –άκης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χριστοφορίδης [5], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Χριστόφορος (Χριστός + φόρος < φέρω, αυτός που φέρει τον Χριστό) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χρόνης [2], πατρωνυμικό, σύντμηση του αντρικού κύριου ονόματος Πολυχρόνης (ευχαιτικό, να ζήσει πολλά χρόνια).

Χρυσανθόπουλος [2], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Χρυσάνθος (χρυσός + άνθος) και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Χρυσίδης [1], παρωνύμιο ή πατρωνυμικό ή μητρωνυμικό καθώς αναφέρεται ως κύριο όνομα (ανδρικό Χρύσος ή Χρυσός, Χρύσα ή Χρυσή στο θηλυκό) και την πατρωνυμική κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Στα ποντιακά το όνομα Χρύσος είναι σύντμηση του Χρυσόστομος¹⁵⁴⁸. Προέρχεται από το επίθετο ή ουσιαστικό χρυσός (το πολύτιμο μέταλλο, μεταφορικά το πολύτιμο και αγαπητό). Οι φέροντες το κύριο όνομα Χρύσος ή Χρυσός εορτάζουν είτε του Αγίου Χρυσάνθου είτε του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου είτε του Αγίου Χρυσαφίου¹⁵⁴⁹.

¹⁵⁴² <https://familio.org/surnames/e4aaa8bc-c46b-42d1-9c4a-9ead167be692>

¹⁵⁴³ <https://imuslim.name/1812-meaning-Husain>

¹⁵⁴⁴ [https://en.wikipedia.org/wiki/Hoti_\(surname\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Hoti_(surname))

¹⁵⁴⁵ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 187

¹⁵⁴⁶ Caka Ali, CakaNebi, ό.π., σελ. 35

¹⁵⁴⁷ Βογιατζόγλου Η. Βάσος, ό.π., σελ. 188

¹⁵⁴⁸ <http://www.kotsari.com/pontos/poleis-oikismoi-xoria-perioxes-toponimia-tou-pontou/130-keris-oinois-pontou-unye-garapiok-stampoulant-masousarant-gounatant-tsoutsoglant>

¹⁵⁴⁹ Βασιλείου Σωτηρούλα, ό.π., σελ. 248

Χρυσόγλου [1], πατρωνυμικό, ίσως και μητρωνυμικό, από το κύριο όνομα Χρύσος ή Χρυσός ή Χρυσή (δες ετυμολογία του ονόματος στο επώνυμο Χρυσίδης) και την πατρωνυμική κατάληξη –oglu (ο γιος ή ο απόγονος).

Χρυσόπουλος [3], πατρωνυμικό, ίσως και μητρωνυμικό, από το κύριο όνομα Χρύσος ή Χρυσός ή Χρυσή (δες ετυμολογία του ονόματος στο επώνυμο Χρυσίδης) και την πατρωνυμική κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος).

Χρυσόστομίδης [1], πατρωνυμικό, από το κύριο ανδρικό όνομα Χρυσόστομος (χρυσό + στόμα, αυτός που μιλά όμορφα) και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος).

Χρυσουλίδης [2], πατριδωνυμικό με την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος), ο καταγόμενος από τον συνοικισμό Χρυσουλλή, ΝΔ της Αργυρούπολης του Πόντου¹⁵⁵⁰.

Χρυσοχοΐδης [2], επαγγελματικό με την κατάληξη σε –ίδης, ο γιος ή ο απόγονος του επαγγελματικού επωνύμου χρυσοχόος που είναι σύνθετο από τις λέξεις χρυσός και χόος. Σήμερα το χρυσός είναι και ουσιαστικό και επίθετο, ενώ το επίθετο των αρχαίων ήταν χρυσούς, και φυσικά δε χρειάζεται περαιτέρω εξηγήσεων. Το χόος είναι παράγωγο του ρήματος χέω (= χύνω) και με αυτή τη μορφή απαντάται μόνο ως δεύτερο συνθετικό σύνθετων λέξεων (βλ. αργυροχόος, υδροχόος, οينوχόος). Με τη συνηρημένη του μορφή χους (ο) στην αρχαιότητα σήμαινε σωρό χώματος, τάφο. Εν κατακλείδι, χρυσοχόος = αυτός που χύνει (λιώνει) το χρυσάφι. Δεν αποκλείεται το επώνυμο να είναι μεταφραστικός εξελληνισμός του Κουγιουμτζόγλου (υπάρχει και ως Κουγιουμτζής), από τις τουρκικές λέξεις *kyumcu* = χρυσοχόος και *-oglu* = γιος. Οι πρόσφυγες ερχόμενοι στην Ελλάδα προσπαθούσαν να πετάξουν από πάνω τους καθετί τουρκικό και οι επιτροπές υποδοχής των προσφύγων, που ήταν πλαισιωμένες από τουρκομαθείς επιστήμονες, τους βοήθησαν αρκετά σε αυτό¹⁵⁵¹.

Χύσα [5], επώνυμο οικογενειών από την Αλβανία, πατρωνυμικό, παραλλαγή του αλβανικού κύριου ονόματος *Hysen*¹⁵⁵², που πιθανώς να αποτελεί παραφθορά του ισλαμικού ανδρικού κύριου ονόματος *Hussein* ή *Hussain* = όμορφος¹⁵⁵³.

Χύτας [2], πιθανόν επαγγελματικό από το ουσιαστικό χύτης (ο) < ρήμα χέω = αυτός που λιώνει τα μέταλλα, αυτός που κατασκευάζει χυτοσίδηρα ή μπρούντζινα αντικείμενα, κουδούνια και άλλα¹⁵⁵⁴. Η οικογένεια είναι σαρακατσάνικης καταγωγής.

Χυτούδης [2], πιθανόν επαγγελματικό από το ουσιαστικό ουσιαστικό χύτης (ο) < ρήμα χέω = αυτός που λιώνει τα μέταλλα και την κατάληξη –ούδης (χαρακτηριστική θρακιώτικη και των βόρειων ιδιωμάτων που δηλώνει τον γιο ή τον απόγονο). Εξίσου πιθανή η ερμηνεία από το επίθετο χυτός < ρήμα χέω = αυτός που παίρνει τη μορφή του καλουπιού, που εφαρμόζει καλά, μεταφορικά ο καλλιγράφος, ο καλοφτιαγμένος.

Χωλίδης [1], παρωνύμιο, από το επίθετο χωλός = κουτσός και την κατάληξη –ίδης (ο γιος ή ο απόγονος). Δεν αποκλείεται να αποτελεί εξελληνισμό των επωνύμων Τοπάλης και Τοπαλίδης που αναφέρονται πιο πάνω κι έχουν ακριβώς την ίδια σημασία.

Ψαθάς [1], επαγγελματικό, αυτός που εμπορευόταν ψάθες ή επεξεργαζόταν τις ψάθες (το φυτό τύφη) για την κατασκευή και επισκευή ψάθινων ειδών, ο ψαθοποιός.

Ψαρρόπουλος [2], παρωνύμιο, από το επίθετο ψαρ(ρ)ής = ο γκρίζος, ο σταχτής και την κατάληξη –όπουλος (ο γιος ή ο απόγονος). Πιθανή και η εκδοχή να είναι επαγγελματικό από το ουσιαστικό ψαροπώλης. Η οικογένεια Ψαρρόπουλου, με καταγωγή από την Ανατολική Θράκη, ήταν από τις πρώτες προσφυγικές που εγκαταστάθηκαν στο Νέο Χαρμάνκιοϊ.

Ψύχος [2], πιθανόν παρωνύμιο με μεταφορική σημασία από το ουσιαστικό ψύχος (το) < ρήμα ψύχω = παγωνιά, κρύο. Να αναφερθεί ακόμη ότι ψύχος στην ποντιακή διάλεκτο είναι ο πυρετός.

¹⁵⁵⁰ Οικονομίδης Η. Δ., ό.π., σελ. 227

¹⁵⁵¹ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 283

¹⁵⁵² Kamberi Naser, Rizani Hyzer, ό.π., σελ. 65

¹⁵⁵³ <https://imuslim.name/1825-meaning-Hussein-muslim-arabic-names.html>

¹⁵⁵⁴ Τρυφερούλης Ιωάν. Κωνσταντίνος, ό.π., σελ. 398

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ 3^{ΟΥ} ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ–ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ
(ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ)

Το πρώτο Σχολείο στην περιοχή λειτούργησε το 1924 σε ένα εντελώς πρόχειρο παράπηγμα, προκειμένου να στεγάσει με κάποιο τρόπο τα παιδιά των αρχικά εγκατασθέντων προσφύγων στο Χαρμάνκιοϊ. Το 1926, λόγω του μεγάλου αριθμού των μαθητών, η πολιτεία αναγκάστηκε να κατασκευάσει ένα νέο Σχολείο, ξύλινο, ακριβώς πάνω από την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και να στείλει σε αυτό 3 δασκάλους. Το Σχολείο εξακολουθεί να στεγάζεται στο ξύλινο παράπηγμα που κατασκευάστηκε με υλικά από τις πρώην συμμαχικές εγκαταστάσεις μέχρι το 1956. Από το 1954 έχει αρχίσει να κατασκευάζεται το νέο διδακτήριο, το 1^ο Δημοτικό¹⁵⁵⁵.

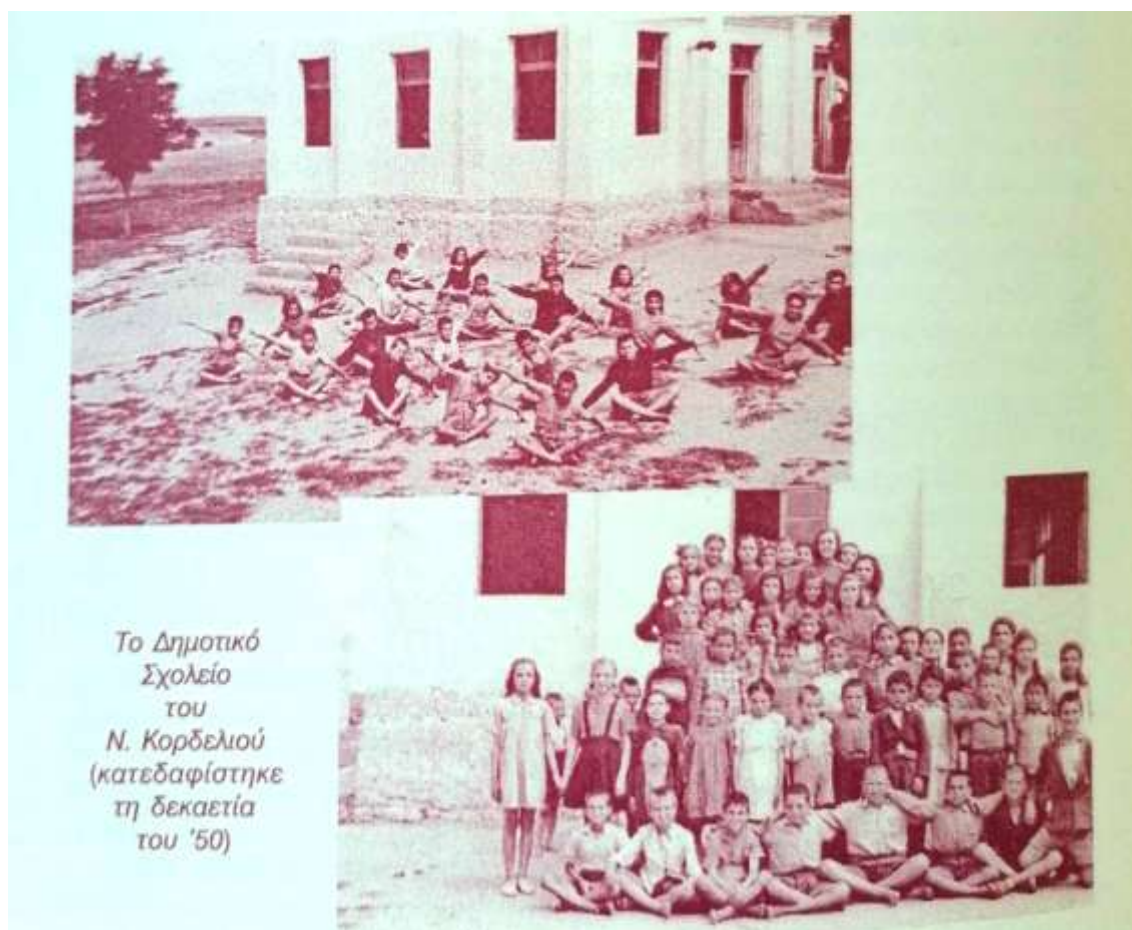
εικ. 15: Το ξύλινο σχολείο, 1925

Στο Κορδελιό, ψηλά, κατασκευάστηκε άλλο ένα Σχολείο, στο τέρμα της οδού Α. Παπανδρέου (πρώην Πέτρου Λεβαντή), εκεί που είναι τώρα το άγαλμα του Παύλου Μελά. Ήταν χτισμένο με τούβλα, είχε 2 αίθουσες, υπόγειο, κεραμίδια στη στέγη, αυλόγυρο με κάγκελα. Κατεδαφίστηκε τη δεκαετία του '50 (δες εικ.16)¹⁵⁵⁶.

Το 1^ο Δημοτικό Σχολείο άρχισε να λειτουργεί το 1956 σε 3 αίθουσες και πήρε τη σημερινή μορφή το 1958. Ο αριθμός των μαθητών αυξάνεται και χρησιμοποιούνται κάποιοι ενοικιασμένοι χώροι κοντά στο σχολείο. Το 1960 ιδρύεται το 2^ο Δημοτικό που προέρχεται από τη διαίρεση του 1^{ου} με αλφαβητικά κριτήρια και όχι τον τόπο κατοικίας. Το 1964 εγγράφονται για πρώτη φορά μαθητές στο 3^ο Δημοτικό σε διδακτήριο νοικιασμένο, τον επάνω όροφο διώροφης στη γωνιά των οδών Πέτρου Λεβαντή και Φιλίππου Φλώρου. Ο σεισμός του 1978 ανάγκασε την πολιτεία να φτιάξει λυόμενη κατασκευή στον χώρο που είναι τώρα το 2^ο και 3^ο Δημοτικό. Έτσι λειτούργησε μέχρι το 1988, χρονιά που αντικαταστάθηκε σταδιακά από το σημερινό κτήριο.

¹⁵⁵⁵ Ιωαννίδης Αδάμ, Το Χαρμάνκιοϊ που ζήσαμε κάποτε..., Ελευθέρια 2022, σελ. 83-87

¹⁵⁵⁶ Μαρτυρίες, Τα χρόνια της παράγκας και της τουλούμπας, 1^ο Γυμνάσιο Ελευθερίου-Κορδελιού (επιμέλεια Μπιτσιώρης Άρης), Μάιος 1999, σελ. 38 (αφήγηση της κ. Μαριάνθης Διαμαντοπούλου-Στασινοπούλου)

εικ. 16 (πηγή: Μαρτυρίες, Τα χρόνια της παράγκας και της τουλούμπας, ό.π., σ. 38)

εικ. 17, το σχολείο το 1990, στο βάθος διακρίνεται το λυόμενο (αρχείο Αδάμ Ιωαννίδη)

εικ. 18, το 2^ο και 3^ο Δημοτικό, δεκαετία '90 (πηγή: Οδωνυμικά Ελευθερίου-Κορδελιού, ό.π., σελ. 15)

εικ. 19 , τα 2 σχολεία το 1994 (αρχείο Αδάμ Ιωαννίδη)

εικ. 20, το 3^ο Δημοτικό Σχολείο σήμερα (2024)

εικ. 21 – 24: Μαθητολόγια του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ελευθερίου – Κορδελιού
 – από τα αρχεία του Σχολείου

ΜΑΘΗΤΟ

Δημοτικού Σχολείου

Αδελφ. αριθμός		Επώνυμον καί ὄνομα μαθητοῦ	Ὄνομα Πατρός	Ἐπάγγελμα πατρός	Θρησκεία	ΤΟΠΟΣ		ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΕΙΣ ΜΗΤΡΩΑ Ἡ ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΟΥ Ἡ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΕΝΘΑ ΦΕΡΕΤΑΙ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΣ						
						Γεννήσεως	Κατοικία (Ὁδός, ἀριθμός)	Δήμος ἢ Κοινότης	Ἀριθμὸς Μητρώου	Ἔτος Γεννήσεως	ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΟῦ ΔΗΜΟΥ ἢ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ			
								Ἀριθ.	Ἡμερ.	Μην.	Ἔτος			
111	233	Κανταξίδης	Γαβριήλ	Επίδοκος	Χρ. Ορθόξ.	Νέοι Βελών	Π. Λεωντῆ 42	Νέοι Βελών	26	1958				
112	234	Κατσάνης	Μιχαήλ	Γαβριήλ	Χρ. Ορθόξ.	Βλαστόν	Μοσχ. Χ. Κανταξίδης 8	Βλαστόν	8	1959				
113	235	Κεσίδης	Ανδρέας	Γεωργίου	Χρ. Ορθόξ.	Λιψιδέριον	Αναστασίου 17	Λιψιδέριον	12	1959				
114	236	Κεσίδης	Κωνσταντῖνος	Αχιλλεύς	Χρ. Ορθόξ.	Κρ. Βαρθολομαίου	Νικητοπού 20	Κρ. Βαρθολομαίου	5	1959				
115	237	Κιστόπουλος	Παρθένος	Γεωργίου	Χρ. Ορθόξ.	Παρακλῆσις	Νηλετοπού 30	Παρακλῆσις	4	1958				
116	238	Κιστόπουλος	Γαβριήλ	Αθανάσιος	Χρ. Ορθόξ.	Γαλατῆς	Γ. Αθ. Κίχνας 8	Γαλατῆς	10	1959				
117	239	Κουμυλῆς	Κωνσταντῖνος	Ευαγγέλιος	Χρ. Ορθόξ.	Εδνητοῖον	Π. Λεωντῆ 43	Εδνητοῖον	14	1959				
118	240	Κυριακίδης	Κωνσταντῖνος	Μιχαήλ	Χρ. Ορθόξ.	Σερβία-Καίτη	Νηλετοπού 24 α	Σερβίον	12	1959				
119	241	Κυριῆς	Ευαγγέλιος	Βασίλειος	Χρ. Ορθόξ.	Εδνητοῖον	Μ. Αθανασίου 19	Εδνητοῖον	38	1959				
120	242	Κωνσταντῖνος	Κωνσταντῖνος	Γαβριήλ	Χρ. Ορθόξ.	Εδνητοῖον	Π. Γκαρῆς 215	Εδνητοῖον		1956				
121	243	Γεμεντζοπούλου	Ευαγγέλιος	Γεωργίου	Χρ. Ορθόξ.	Εδνητοῖον	Α. Γκαρῆς 10	Εδνητοῖον	5903	1959				
122	244	Κυριῆς	Κωνσταντῖνος	Κωνσταντῖνος	Χρ. Ορθόξ.	Κυριακίδης		Κυριακίδης		1956				
123	245	Γεωργίου	Αθανάσιος	Κωνσταντῖνος	Χρ. Ορθόξ.	Κυριακίδης		Κυριακίδης		1958				
124	246	Κασάκης	Βασίλειος	Αχιλλεύς	Χρ. Ορθόξ.	Εδνητοῖον	Κρεσσίου 10	Εδνητοῖον		1960				
125	247	Κανακῆς	Κωνσταντῖνος	Ευαγγέλιος	Χρ. Ορθόξ.	Κρεσσίου	Εδνητοῖον 6	Κρεσσίου	48/4	1960				
126	248	Κασάκης	Κωνσταντῖνος	Κωνσταντῖνος	Χρ. Ορθόξ.	Εδνητοῖον	Μ. Αθανασίου 16	Εδνητοῖον	6073	1959				
127	249	Κατσάνης	Γαβριήλ	Γεωργίου	Χρ. Ορθόξ.	Εδνητοῖον	Π. Λεωντῆ 26	Εδνητοῖον	9	1959				
128	250	Κυριακίδης	Κωνσταντῖνος	Κωνσταντῖνος	Χρ. Ορθόξ.	Κρεσσίου	Κ. Κανταξίδης 17	Κρεσσίου	229/3	1960				
129	251	Κωνσταντῖνος	Κωνσταντῖνος	Κωνσταντῖνος	Χρ. Ορθόξ.	Εδνητοῖον	Εδνητοῖον 3	Εδνητοῖον	4084	1959				
130	252	Κωνσταντῖνος	Κωνσταντῖνος	Κωνσταντῖνος	Χρ. Ορθόξ.	Κρεσσίου	Γ. Αθ. Κίχνας 4	Κρεσσίου	132/5	1957				
131	253	Κίχνας	Αθανάσιος	Βασίλειος	Χρ. Ορθόξ.	Κρεσσίου	28 ^{ος} Ουρῆς 17	Κρεσσίου		1958				
132	254	Σαββανίδης	Κωνσταντῖνος	Κωνσταντῖνος	Χρ. Ορθόξ.	Κρεσσίου	Κρεσσίου	Κρεσσίου	559/1	1959				

ΜΑΘΗΤΟ

3^{ος} 1/Θεσίον Δημοτικού Σχολείου

Ελευθερίου

Αδελφός	Επώνυμον και όνομα μαθητού	Όνομα Πατρός	Επάγγελμα πατρός	Θρησκεία	ΤΟΠΟΣ		ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΕΙΣ ΜΗΤΡΩΑ "Η ΔΗΜΟΤΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΟΥ "Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΕΝΘΑ ΦΕΡΕΤΑΙ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΣ							
					Γεννήσεως	Κατοικία (Όδός, αριθμός)	Δήμος ή Κοινότητας	Αριθμός Μητρώου	Έτος Γεννήσεως	ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ ΔΗΜΟΥ Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ				
										Αριθ.	Ημερ.	Μην	Έτος	
177	Χασιώσης Θεοδόσιος	Ελξάνδρος	Εδουααρδική	Χ.Ο	Θεο/νίου	Φερραίος	1	Θεο/νίου	88	1956				
178	Χρήστου Χρίστος	Γιάννος	Εργάτης	»	Ελξάνδρος	Ελξάνδρος	22	Ελξάνδρος		1955				
179	Χατζεάνδρος Σωτήριος	Δάφνη	»	»	Μικροκαμίν	Μικροκαμίν	9	Μικροκαμίν	1	1956				
180	Πανδίδης Δημήτριος	Πολυχρόνι	»	»	Παννιτιά	Σαφρούντα	2	Παννιτιά	1	1956				
181	Μήτσης Χρίστος	Παύλινος	Γεωργός	»	Βαμβακίτσα	Φαλ. Γεωργίου	2	Βαμβακίτσα	14	1956				
182	Χριστοφίδης Ελευθέριος	Χαραλάμης	Εργάτης	»	Παννιτιά	Μικροκαμίν	4	Παννιτιά	178	1956				
183	Χατζηκαράμους Δημ.	Χαραλάμης	»	»	Θεο/νίου	Συρά	105	Θεο/νίου	1558	1955				
184	Φραγκογιάννης Δημήτριος	Δημήτριος	»	»	Ελευθέρι	Πατριάρχου Γεωργίου	2	Ελευθέρι	7	1956				
185	Παπαγιάννης Δημήτριος	Μιχαήλ	»	»	Ελευθέρι	Πατριάρχου	11	Ελευθέρι	23	1956				
186	Μπαχίρη Δημήτριος	Πέτρος	»	»	Συλλογ.	Ελευθέρι		Συλλογ.	65	1956				
187	Σταματιανός Ευφροσύνη	Πατριάρχου	»	»	Πατριάρχου	Φαλ. Γεωργίου	21	Πατριάρχου	272	1956				
188	Φιρίνδου Δημ.	Μιχαήλ	»	»	Μικροκαμίν	Φιρίνδου	34	Μικροκαμίν	192/4	1956				
189	Χαλμαζίδης Ελξάνδρος	Μιχαήλ	Γεωργός	»	Ελευθέρι	Ελευθέρι		Ελευθέρι	1050/6	1958				
190	Τοφής Ελξάνδρος	Γεωργός	Μηχανικός	»	Ελξάνδρος	Αυτ. Μικροκαμίν	2	Ελξάνδρος	575	1958				
191	Τοφής Χρυσόστομος	Μιχαήλ	Εργάτης	»	Γαλατίνη	Πατριάρχου	4	Γαλατίνη	555/4	1956				
192	Τριμυζιώτης Αναστάσιος	Πατριάρχου	Εργάτης	»	Ελευθέρι	Παννιτιά	2	Ελευθέρι	521/3	1958				
193	Τσακίρης Πατριάρχου	Χαραλάμης	Γεωργός	»	Ελευθέρι	Πατριάρχου	43	Ελευθέρι	702/3	1958				
194	Τσακίρης Πατριάρχου	Σπύρος	Εργάτης	»	Μικροκαμίν	Μικροκαμίν		Μικροκαμίν	48	1956				
195	Τσακίρης Μιχαήλ	Μικροκαμίν	Οικονομικός	»	Φόρος	Πατριάρχου	17	Φόρος	366	1958				
196	Τσακίρης Δημήτριος	Χρυσόστομος	Εργάτης	»	Ελευθέρι	Μικροκαμίν	45	Ελευθέρι	37	1958				
197	Τσακίρης Γεωργός	Ελευθέριος	Γεωργός	»	Αδελφότητα	Μικροκαμίν	7	Αδελφότητα	3	1958				
198	Τσακίρης Γεωργός	Μικροκαμίν	Μικροκαμίν	»	Πατριάρχου	Αυτ. Οικονομικός	1	Πατριάρχου	798	1959				

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΠΡΩΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ (ΑΠΟ ΑΡΧΕΙΟ)

εικ. 25

Πρώτης γενιάς κάτοικοι
Νέου Κορδελιού,
γεννημένοι όλοι στη
Μικρά Ασία (αρχείο
Δημήτρη Ράλλη)

Ανάμεσά τους οι:

1. Ζερβίδης Στέλιος,
3. Ράλλης Κυριάκος,
7. Τσιμέρης Αντώνιος,
9. Καρράς Γιώργος,
10. Μωραΐτης Μιχάλης,
12. Μωραΐτης Στέλιος,
13. Ντόρτογλου,
14. Κακούλη,
16. Γιοσμάς Αντώνιος,
17. Τσιμέρη Γεωργία,
18. Αταλιώτη Σοφία,
20. Τριβόλα Μαρία,
21. Οικονόμου
Αικατερίνη,
22. Καρρή Αναστασία,
27. Κεραμιδά
Αικατερίνη,
28. Ζαπονας,
29. Μαστρογιάννης
Ανδρέας

ράλλης δημητρός και η σύζυγος
του καστανά γιαννούλα.

σταύρος ζαφειριάδης και η σύζυγος
του άννα αντώνογλου (Σμυρνιά)

το ζεύγος Φίλιππας Φλώρος
(υπάρχει οδός στο Ν. Κορδελιό)
και η Αναστασία Τρικαλιώτη.
πρόσφυγες από παπά σκάλα
Κορδελιού κάτοικοι Ν. Κορδελιού
η φωτογραφίες είναι σε διαφορετι
κό χρόνο, για αυτό και η διαφορά
ηλικίας.

Μιγάλης και Βαρβάρα Ιωαννίδη

Οικογένεια Πολυχρόνη Παπαβραμίδη

Ο Γρηγόρης Παραταίκογλου με τη σύζυγό του

εικ. 26 – 32: Οικογενειακές φωτογραφίες πρώτων κατοίκων Ελευθερίου - Κορδελιού Θεσσαλονίκης
από τα αρχεία των Δημήτρη Ράλλη και Αδάμ Ιωαννίδη

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ - ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ

εικ. 33: Χάρτης της Μικράς Ασίας. Διακρίνονται η περιοχή του Πόντου στο βόρειο τμήμα, η Ανατολική Ρωμυλία στα βορειοδυτικά, τα δυτικά παράλια που βρέχονται από το Αιγαίο και η περιοχή της Καππαδοκίας στο νότιο τμήμα

Α. ΠΟΝΤΟΣ

Όνομα που έδωσαν οι αρχαίοι Έλληνες στο ΒΑ τμήμα της Μ. Ασίας, που βρέχεται από τον Εύξεινο Πόντο (τη φιλόξενη θάλασσα των αρχαίων ή τη Μαύρη Θάλασσα σήμερα), όπου έχτισαν πολυάριθμες ελληνικές αποικίες, ιδιαίτερα κατά τον αποικισμό του 8ου-7ου αι. Δημιουργήθηκε έτσι ένας ιδιότυπος ελληνισμός, ο οποίος επιβίωσε πάνω από 3.000 χρόνια.

Οι κυριότερες ελληνικές πόλεις στον Πόντο, κατά την αρχαιότητα ήταν: η Αμισός, τα Κοτύωρα, η Κερασούντα, η Τρίπολη, η Τραπεζούντα κ.ά. Αργότερα δημιουργήθηκαν κι άλλες σπουδαίες, όπως η Σινώπη, η Αμάσεια, η Σεβάστεια. Γύρω από τις ελληνικές αποικίες ζούσαν διάφοροι λαοί μη Έλληνες, με τους οποίους συμβίωναν, άλλοτε ομαλά και άλλοτε με εντάσεις.

Το βασίλειο του Πόντου έφθασε στο απόγειο της δύναμής του με τον Μιθριδάτη Στ' (120-63 π.Χ.). Το 1071, μετά τη μάχη στο Ματζικέρτ, θα κυριαρχήσουν οι Σελτζούκοι Τούρκοι. Με την κατάληψη της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους της Δ' Σταυροφορίας (1204), ο Αλέξιος και ο Δαβίδ Κομνηνός κατέφυγαν στην Τραπεζούντα και ίδρυσαν εκεί την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας.

Με την κατάληψη του Πόντου από τους Τούρκους ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού εξισλαμίστηκε. Οι εμπορικές πόλεις και τα σημαντικά αστικά κέντρα διατήρησαν τη χριστιανική και εθνική παράδοση μέσα από τραγούδια, χορούς, έθιμα, γιορτές και φυσικά την ελληνική ποντιακή γλώσσα, η οποία διασώζει πολλά στοιχεία της αρχαίας. Μετά την κήρυξη του Α' Παγκόσμιου Πολέμου οι τουρκικές αρχές άρχισαν σφαγές ή μετακινήσεις πληθυσμών. Το 1923 ο Κεμάλ Ατατούρκ πέτυχε με τη Συνθήκη της Λοζάνης το ξερίζωμα του ελληνισμού από τον Πόντο μαζί με όλον τον ελληνισμό της Τουρκίας. Από τους 700.000 κατοίκους που αριθμούσε ο Πόντος στις αρχές του Α' Παγκόσμιου Πολέμου,

εκτιμάται πως η γενοκτονία (1914-1923) στοίχισε τη ζωή 326.000 - 382.000 εξ αυτών. Έμειναν εκεί μόνο οι εξισλαμισθέντες και πολλοί κρυπτοχριστιανοί. Οι περισσότεροι επιζώντες κατέφυγαν στην Ελλάδα (κυρίως στη Βόρεια) και στον Άνω Πόντο (ΕΣΣΔ), οι οποίοι αναγκάστηκαν και αυτοί να μετεγκατασταθούν στη μητέρα πατρίδα μετά τη διάλυση της Ένωσης (1991).¹⁵⁵⁷

Β. ΔΥΤΙΚΑ ΠΑΡΑΛΙΑ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ

Με τον όρο Μικρά Ασία εννοούμε το δυτικότερο τμήμα της τουρκικής χερσονήσου και της Ασίας που εκτείνεται από τον Εύξεινο Πόντο, βρέχεται στα ανατολικά του από την Προποντίδα και το Αιγαίο Πέλαγος και στα νότια τμήματά του από τη Μεσόγειο θάλασσα. Η ιστορία της Μ.Α., η οποία στους ξένους είναι γνωστή ως Ανατολία, ξεκινά με την εγκατάσταση διάφορων φύλων της Μεσοποταμίας, γύρω στο 4.500 π.Χ. Από τον 12^ο έως τον 6^ο π.Χ αιώνα παρατηρούνται οι μεταναστεύσεις των ελληνικών φύλων. Στις βόρειες ακτές εγκαταστάθηκαν οι Αιολείς, νοτιότερα ήταν η περιοχή των ιωνικών νήσων και πόλεων (Χίος, Φώκαια, Έφεσος, Μίλητος) και ακόμη νοτιότερα οι αποικίες δωρικής προέλευσης (Ρόδος, Κως, Αλικαρνασσός).

Στην εξέλιξη των χρόνων, τα παράλια της Μ.Α. γνώρισαν Φρύγες και Πέρσες κατακτητές, απελευθερώθηκαν από τον Μ. Αλέξανδρο, διαμοιράστηκαν στους επιγόνους του και αποτέλεσαν εδάφη της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας για αιώνες. Κατά τη βυζαντινή περίοδο (395-13^{ος} αι.) υπήρξε η καρδιά της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ο χριστιανισμός βρήκε, εξ αρχής, πρόσφορο έδαφος και ιδρύονται σημαντικές πόλεις, επιφανή κέντρα της ελληνικής παιδείας. Σελτζούκοι Τούρκοι κάνουν την εμφάνισή τους τον 11^ο αι., ενώ οι Σταυροφόροι με την ανακατάληψη ιδρύουν λατινικά κράτη στις νότιες περιοχές. Οι Οθωμανοί Τούρκοι κατακτούν σημαντικές πόλεις και από το 1326 η ιστορία της Μ.Α. είναι συνυφασμένη με την τούρκικη.

Η τουρκοποίηση προκάλεσε κάθετη πτώση της προόδου και της ευημερίας. Από τον 17^ο αι. οι μειονότητες και κυρίως οι Έλληνες άρχισαν να αναλαμβάνουν και να δημιουργούν. Δημιούργησαν μεγάλες και αξιόλογες επιχειρήσεις (εμπορικούς οίκους, ναυτιλιακές εταιρείες, τράπεζες), απέκτησαν υψηλού επιπέδου παιδεία, ενώ η Σμύρνη, χάρη στο συγκεντρωμένο εκεί ελληνικό στοιχείο (400.000 περίπου), έγινε ένα από τα μεγαλύτερα εμπορικά κέντρα της Μεσογείου. Πλούσια δράση παρουσίασαν κι άλλες πόλεις των παράλιων (Κυδωνίες-Αϊβαλί, Αϊδίνι, Προύσα), παρ' όλο που οι Έλληνες δε διέθεταν εκεί πληθυσμιακή υπεροχή.

Η Συνθήκη των Σεβρών (1920) κατοχύρωσε ένα μεγάλο τμήμα γύρω από τη Σμύρνη στην Ελλάδα, αλλά η Μικρασιατική Εκστρατεία και η συμφορά που ακολούθησε το 1922 με την καταστροφή της Σμύρνης, ανέτρεψαν την κατάσταση και μαζί τον μικρασιατικό ελληνισμό. Η Συνθήκη της Λοζάνης (1923) με την ανταλλαγή των πληθυσμών έθεσε τέρμα στη μακραίωνη ελληνική παρουσία στη Μ.Α.

Υπολογίζεται ότι από τα δυτικά παράλια της Μ.Α. έφτασαν στην Ελλάδα 900.000 Έλληνες (ανάμεσά τους 50.000 Αρμένιοι). Η μαζική προσέλευση εντοπίζεται στην Αθήνα, το μεγαλύτερο αστικό κέντρο, και σε μικρότερο βαθμό στη Θεσσαλονίκη. Η κυβέρνηση οργάνωνε συνοικισμούς ανάλογα με τον τόπο προέλευσης των προσφύγων. Έτσι δημιουργήθηκαν η Νέα Ιωνία, η Νέα Σμύρνη, η Νέα Φιλαδέλφεια, η Νίκαια, η Καισαριανή, τα Νέα Μουδανιά, η Νέα Φώκαια, η Νέα Καρβάλη, η Νέα Μάκρη, το Νέο Κορδελιό κ.ά.¹⁵⁵⁸

¹⁵⁵⁷ Υδρία Cambridge Ήλιος, Γενική Εγκυκλοπαιδεία, εκδ. 4 Ε, Αθήνα 1992, τόμος 10, σελ. 3.284

¹⁵⁵⁸ Υδρία Cambridge Ήλιος, Γενική Εγκυκλοπαιδεία, εκδ. 4 Ε, Αθήνα 1992, τόμος 8, σελ. 2.477-2.479

Γ. ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΡΩΜΥΛΙΑ - ΘΡΑΚΗ

Στα θρακικά παράλια της Μαύρης Θάλασσας από τον 7^ο π.Χ. δημιουργούνται πολλές ελληνικές πόλεις. Η Σωζόπολη ιδρύεται το 600 π.Χ. από αποίκους της Μιλήτου με αρχικό όνομα Απολλωνία. Την ίδια εποχή κτίζονται η Μεσημβρία, η Αγχίαλος και άλλες πόλεις. Αργότερα, στα βυζαντινά χρόνια, παρά τις βαρβαρικές επιδρομές και καταστροφές, η περιοχή ακμάζει και ευημερεί: Πύργος, Αγαθούπολη, Βασιλικό και άλλες νέες πόλεις δημιουργούνται. Η γειτνίαση με την Κωνσταντινούπολη σε συνδυασμό με το εμπόριο της Μαύρης Θάλασσας, την αλιεία και τις πλούσιες σε παραγωγή πεδιάδες της ενδοχώρας συντελούν στο να ακμάζει συνεχώς και να προοδεύει ο ελληνισμός της περιοχής.

Το 1878, ο ρωσικός στρατός νικώντας τους Τούρκους απελευθερώνει τα ανατολικά Βαλκάνια μετά από έξι αιώνες οθωμανικού ζυγού. Οι ευρωπαϊκές δυνάμεις δημιουργούν το κράτος της Ανατολικής Ρωμυλίας με πρωτεύουσα τη Φιλιππούπολη και ισοπολιτεία στη διοίκηση του ελληνικού, του βουλγαρικού και του τουρκικού στοιχείου. Όλες οι παράλιες ελληνικές πόλεις στις οποίες αναφερθήκαμε βρίσκονται πλέον μέσα στα όρια της ηγεμονίας.

Το κράτος της Ανατολικής Ρωμυλίας δεν είχε μεγάλη διάρκεια ζωής. Μετά από λίγα χρόνια ο βουλγαρικός στρατός εισβάλλει, καταλύει την ηγεμονία και ιδρύει το κράτος της Νότιας Βουλγαρίας, το οποίο και αυτό ύστερα από λίγο ενσωματώνεται στη Βουλγαρία. Εδώ αρχίζουν οι δυσκολίες και οι διωγμοί των Ελλήνων της περιοχής, κατά διαστήματα εξαπολύονται πογκρόμ κατά του ελληνικού στοιχείου. Το 1925 οι Έλληνες καλούνται να υπογράψουν μία ομολογία ότι είναι Βούλγαροι και όχι Έλληνες, αποδεχόμενοι τη βουλγαροποίηση του ονόματός τους και το κλείσιμο των ελληνικών σχολείων και των εκκλησιών. Όσοι δέχθηκαν, είδαν το επώνυμό τους να γίνεται π.χ. από Πετρίδης σε Πετρώφ, ο Γεώργιος του Δημητρίου έγινε Γκεόργκι Ντιμιτρώφ κ.ο.κ. Όσοι δε δέχθηκαν να υπογράψουν έβαζαν ότι χωρούσε σε δύο βαλίτσες και αναχωρούσαν αμέσως για την Ελλάδα¹⁵⁵⁹.

Δ. ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΟΙ

Οι Σαρακατσάνοι ή Σαρακατσαναίοι είναι ένα πανάρχαιο πρωτοελληνικό φύλο. Νομάδες κτηνοτρόφοι, διασκορπισμένοι σ' ολόκληρη την ηπειρωτική Ελλάδα, το καλοκαίρι ζούσαν στα βουνά και τον χειμώνα στα χειμαδιά. Κοιτίδα των Σαρακατσαναίων ήταν η οροσειρά της κεντρικής - νότιας Πίνδου και η Ρούμελη με επίκεντρο τα Άγρια. Ο διασκορπισμός τους προς την υπόλοιπη ηπειρωτική Ελλάδα έγινε επί Τουρκοκρατίας και κυρίως τον 18ο αιώνα, στα χρόνια του Αλή Πασά. Διακρίνονταν σε 4 κύριες ομάδες πληθυσμού, ανάλογα με τη γεωγραφική τους θέση: τους Ηπειρώτες, τους Κασσανδρινούς (Μακεδονίας), τους Μωραΐτες (Πελοποννήσου) και τους Πολίτες (Θράκης).

Ως προς το όνομά τους υπάρχουν πολλές και διάφορες ετυμολογίες. Σύμφωνα με τη σαρακατσάνικη παράδοση πήραν το όνομά τους από τους Τούρκους. Όταν έγινε η άλωση της Κωνσταντινούπολης, οι Σαρακατσάνοι, ως ένδειξη πένθους, φόρεσαν μαύρα ρούχα και δεν υποτάχθηκαν στον κατακτητή. Οι Τούρκοι τους έβλεπαν στα μαύρα και ανυπότακτους να μετακινούνται συνεχώς. Γι' αυτό τους ονόμασαν Καρακατσάν, kara (μαύρος) και kasan (φυγάς, ανυπότακτος), δηλ. "μαύροι φυγάδες". Από το Καρακατσάν με παραφθορά προήλθε η λέξη Σαρακατσάνος. Μια άλλη πιθανή ετυμολογία είναι από την τουρκική λέξη saran (φορτώνειν) ή siarik (κλέφτης) και την τουρκική μετοχή kasan (φυγάς, ανυπότακτος), γιατί από καιρό σε καιρό φόρτωναν τα πράγματά τους και μετακινούνταν με τα κοπάδια τους.

¹⁵⁵⁹ Εφημερίδα Το Βήμα, Φύλλο της 01/08/2012 (<http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=469191>)

Ανεξάρτητα από τις μετακινήσεις τους και τον εναλλασσόμενο τόπο διαμονής τους έχουν τα ίδια ήθη και έθιμα και κυρίως μιλούν την ίδια γλώσσα, την ελληνική, απαλλαγμένη από ξένα στοιχεία, αναλλοίωτη, που φέρει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δωρικής διαλέκτου. Η χρήση μιας και μόνο γλώσσας, της ελληνικής, αποδεικνύει ότι οι Σαρακατσαναίοι είναι διαφορετικοί από τους Βλάχους. Διατήρησαν τα έθιμα, τις συνήθειες και τους κανόνες συμπεριφοράς κατά τρόπο πιστό και αυθεντικό. Στηρίχθηκαν στα παραδοσιακά τους έθιμα και στην ελληνική τους ταυτότητα και δεν επέτρεψαν στην περιβάλλουσα αλλοεθνή και ξενόγλωσση κοινωνία να εισβάλλει στη δική τους.

Ο τρόπος ζωής τους ήταν οργανωμένος με ένα είδος ποιμενικής συνεργασίας, το Τσελιγκάτο. Αρχηγός του Τσελιγκάτου ήταν ο τσέλιγκας (αρχιποιμένας), πλούσιος κτηνοτρόφος, με πολλά πρόβατα, που ξεχώριζε για τις ικανότητές του: έξυπνος, δυναμικός, κοινωνικός, ευέλικτος, τολμηρός, έντιμος και δίκαιος. Η σαρακατσάνικη οικογένεια ήταν πατριαρχική. Αυστηρή πειθαρχία και άγραφοι απαρασάλευτοι νόμοι όριζαν τη συμπεριφορά του κάθε μέλους της. Αρχηγός της οικογένειας ήταν ο άνδρας, ο πατέρας. Ο στυλοβάτης όμως της οικογένειας ήταν η γυναίκα που σήκωνε όλο το βάρος των ευθυνών.

Η παιδεία των Σαρακατσάνων ήταν σχεδόν ανύπαρκτη. Οι σκληρές συνθήκες ζωής και οι συνεχείς μετακινήσεις τους στις ορεινές περιοχές δεν επέτρεπαν τη μόρφωση των παιδιών τους σε σχολεία. Κάποια τσελιγκάτα, το καλοκαίρι, με δικά τους έξοδα μίσθωναν δάσκαλο, συνήθως συνταξιούχο, για να δώσει κάποιες γνώσεις στα παιδιά.

Οι Σαρακατσάνοι ήταν πιστοί χριστιανοί, χωρίς μεγάλη θεωρητική κατάρτιση. Τελούσαν όμως τα θρησκευτικά τους καθήκοντα και ένιωθαν δέος για τα μυστήρια, ειδικά του γάμου και της βάπτισης. Γλεντούσαν με χορό και τραγούδια. Οι χοροί τους λεβέντικοι, έχουν την καταγωγή τους στον αρχαίο ελληνικό ρυθμό.

εικ. 34: τυπική σαρακατσάνικη οικογένεια

Τα τσελιγκάτα συνέβαλαν αποφασιστικά στους αγώνες της ανεξαρτησίας. Στην επανάσταση του 1821 οι Σαρακατσάνοι ήταν τα στηρίγματα της κλεφτουριάς. Κάθε οικογένεια είχε δώσει κι από έναν κλέφτη (Β. Δίπλας, Χασιώτης, Λεπενιώτης, Φαρμάκης και κυρίως το καμάρι των Σαρακατσάνων, ο Κατσαντώνης, ο πολεμιστής και καπετάνιος

των Αγράφων και των Τζουμέρκων). Στον Μακεδονικό Αγώνα βοήθησαν τα ελληνικά αντάρτικα σώματα ως οδηγοί, αγγελιοφόροι, τροφοδότες και σύνδεσμοι.

Σήμερα η ποιοτική μεταβολή και ο κοινωνικός μετασχηματισμός των Σαρακατσάνων είναι πραγματικότητα. Η κάθοδός τους από τα βουνά στις πεδιάδες, η εγκατάλειψη του πλάνητα βίου, η αγροτική διαβίωση (ένα μικρό ποσοστό ασχολείται με την κτηνοτροφία) αλλά και η ενασχόληση με ελεύθερα επαγγέλματα, η συμμετοχή τους στις μισθωτές υπηρεσίες, ιδιωτικές και δημόσιες, η ανάδειξή τους στην επιστήμη, τις τέχνες, τα γράμματα και την πολιτική διαμόρφωσαν μια σαρακατσάνικη κοινωνία που συνδυάζει την παράδοση με τον εκσυγχρονισμό.

Από το 1960 και μετά οι Σαρακατσάνοι διασκορπίστηκαν στις πόλεις και τα χωριά. Μικρός αριθμός Σαρακατσαναίων υπάρχει στην ΠΓΔΜ και στη Βουλγαρία. 45 πολιτιστικοί σύλλογοι και η Πανελλήνια Ομοσπονδία Συλλόγων Σαρακατσαναίων (ΠΟΣΣ) προσπαθούν να κρατήσουν και να συνεχίσουν τη σαρακατσάνικη παράδοση¹⁵⁶⁰.

Ε. ΒΛΑΧΟΙ

Τα ιστορικά στοιχεία για τους Βλάχους είναι διάσπαρτα στους Βυζαντινούς χρονογράφους και η ιστορική παρουσία τους έχει πορεία περίπου δύο χιλιάδων χρόνων με ρίζες στα Ρωμαϊκά χρόνια και στον εκλατινισμό των Βαλκανίων. Οι Βλάχοι της Ελλάδας, στην προφορική τους γλώσσα, αυτοπροσδιορίζονται ως Αρμάνι (Armanji) και Ρεμένι. Στην ελληνόφωνη γραπτή και προφορική τους παράδοση αυτοπροσδιορίζονται με τον όρο Βλάχοι ή βλαχόφωνοι Έλληνες. Ως Βλάχοι αυτοπροσδιορίζονται στο τοπικό βλαχικό ιδίωμα οι βλαχόφωνοι κάτοικοι της ευρύτερης περιοχής του Μετσόβου. Η λέξη Βλάχος, σύμφωνα με τις τελευταίες έρευνες, ανάγεται στη γερμανική γλώσσα που ονομάζει Βάλλους (Walhole) τους λατινόφωνους.

Η ιστορική παρουσία των Βλάχων είναι έντονη. Δεν υπάρχει ξένος περιηγητής στα χρόνια της Τουρκοκρατίας που να μην τους αναφέρει. Το 18ο αιώνα, κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες (αποσύνθεση οθωμανικής αυτοκρατορίας, αποσχιστικές τάσεις πασάδων, Ορλωφικά, εσωτερικές διαμάχες), μεγάλες βλάχικες πόλεις (Μοσχόπολη, Νικολίτσα κ.ά.) καταστράφηκαν ολοσχερώς και οι κάτοικοι διασκορπίστηκαν σε όλες τις κατευθύνσεις: Βιέννη, Βουδαπέστη, Βελιγράδι, Βουκουρέστι, Θεσσαλονίκη, Βέροια, Νάουσα, Σέρρες, Φιλιππούπολη, Κωνσταντινούπολη κ.ά. Εξάλλου, η μεγάλη διασπορά των Βλάχων οφείλεται και στις επαγγελματικές τους ενασχολήσεις, καθώς ήταν κυρίως κτηνοτρόφοι, έμποροι, ήταν διαρκώς "καθ' οδόν", μεταφορείς όχι μόνο προϊόντων αλλά και ιδεών, σύνδεσμος του ελλαδικού χώρου με τον ευρύτερο βαλκανικό και την Ευρώπη.

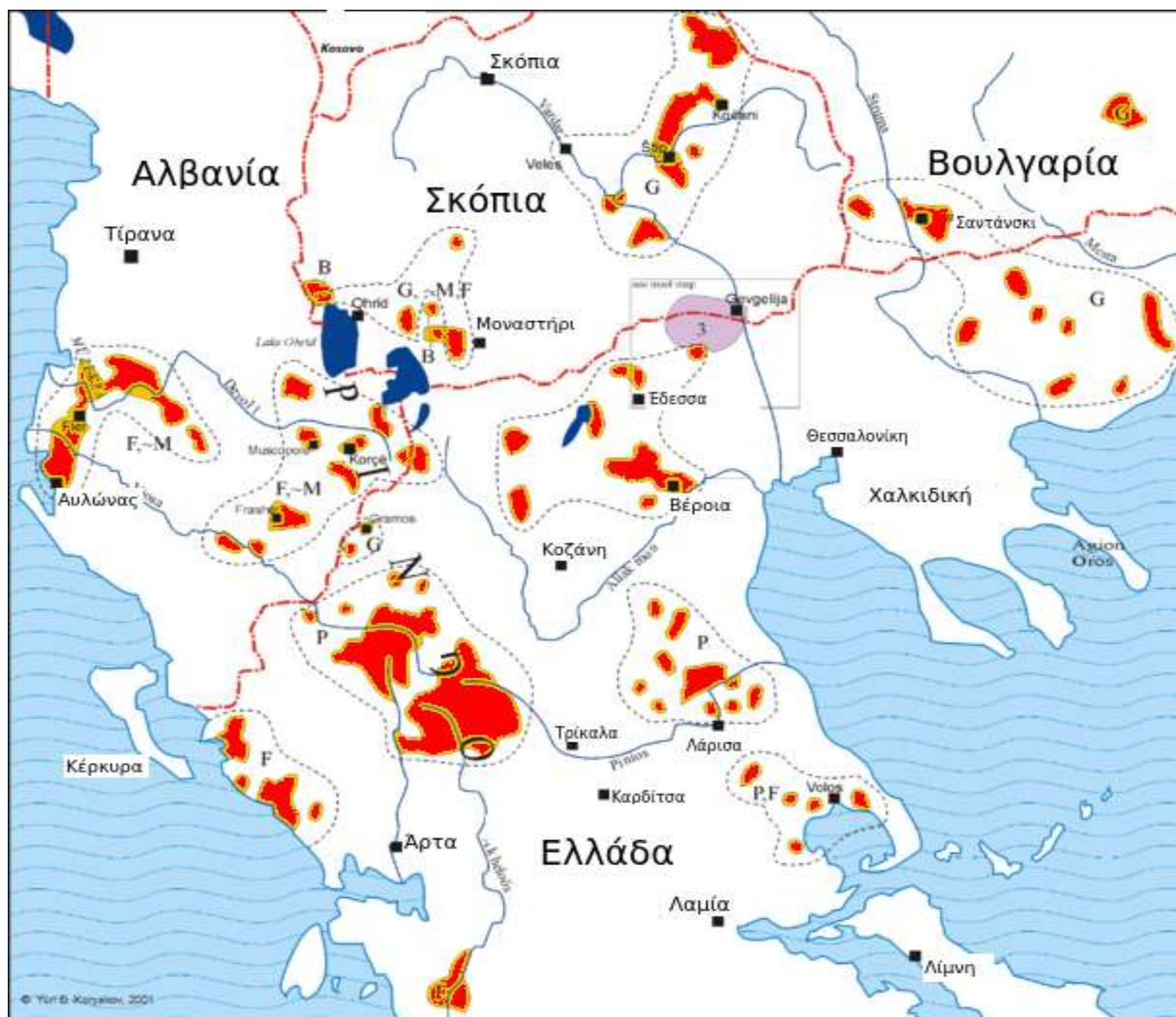
Η προσφορά των Βλάχων στον Ελληνισμό είναι, αποδεδειγμένα, τεράστια σε όλους τους τομείς (αρματολισμός, επανάσταση, ευεργέτες, οικονομία, γράμματα). Ενδεικτικά αναφέρονται κάποια ονόματα: Ρήγας Βελεστινλής, Γεωργάκης Ολύμπιος, όλοι οι ευεργέτες (πλην Συγγρού), Ζάππας, Αβέρωφ, Σίνας, Τσοίτσας, Στουρνάρας, Κωλέτης κ.ά.

Η βλάχικη γλώσσα είναι μια αυτόνομη νεολατινική γλώσσα, ήδη διαμορφωμένη τον 6ο αιώνα μ.Χ. Τα πρώτα γραπτά δείγματα της βλάχικης γλώσσας έχουν την αφετηρία τους στα μέσα του 18ου αιώνα και είναι κυρίως επιγραφές με ελληνικό αλφάβητο και κείμενα λογίων λεξικογράφων με ελληνικό και λατινικό αλφάβητο. Η βλάχικη γλώσσα, που κάποτε τη μιλούσαν πλατειές μάζες στα Βαλκάνια, σήμερα μέρα με τη μέρα χάνεται. Η γλώσσα συρρικνώθηκε από λόγους όχι φυσικούς, αλλά ιστορικούς και κοινωνικούς. Παρόλα αυτά, η βλάχικη γλώσσα και μέσα στις αντίξοες συνθήκες της έντονης αστικοποίησης αποτελεί μια πραγματικότητα.

Ο αριθμός των Βλάχων της Ελλάδας είναι δύσκολο να προσδιοριστεί. Υπάρχουν υπολογισμοί σύμφωνα με τους οποίους βλάχικα μιλούν ενεργά περίπου 15.000 άτομα.

¹⁵⁶⁰ Νικ. Γ. Ζυγογιάννης, καθηγητής, πρ. πρόεδρος Πανελ. Σ. Σαρακατσαναίων (www.pronews.gr/portal)

Υπάρχει ωστόσο ένας πολύ μεγαλύτερος αριθμός ατόμων που κατανοούν τη γλώσσα χωρίς να τη μιλάνε ή τη μιλάνε σε πολύ βασικό επίπεδο. Στον ελλαδικό χώρο δραστηριοποιούνται σήμερα περίπου 120 πολιτιστικοί σύλλογοι ατόμων βλάχικης καταγωγής. Παράλληλα οργανώνονται βλάχικα ανταμώματα, εκδίδονται πολλά βιβλία σχετικά με τους Βλάχους, κυκλοφορούν ηχογραφήσεις με τραγούδια στα βλάχικα αλλά και στα ελληνικά, καθώς ως φαίνεται, το μεγαλύτερο καταγραμμένο μέρος της βλάχικης μουσικής παράδοσης στον ελλαδικό χώρο, επηρεάστηκε από την ελληνική και καταγράφηκε σε αυτήν¹⁵⁶¹.

εικ. 35: Χάρτης που δείχνει σήμερα την παρουσία Βλάχων στον ελλαδικό και στον ευρύτερο βαλκανικό χώρο

¹⁵⁶¹ Λαογραφικός Σύλλογος Βλάχων Βεροίας (<http://www.vlahoi.gr/>)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α' Έντυπη Ελληνική βιβλιογραφία

- Άκογλου Κ. Ξενοφώντας, Λαογραφικά Κοτυώρων, από τη ζωή του Πόντου, Τυπογραφείο Γ. Π. Ξένου, Αθήνα 1939
- Αλεξιάδης Α. Πέτρος, Ετυμολογικό λεξικό κυρίων ονομάτων, Θεσσαλονίκη 2000
- Αλμπανούδης Ι. Παύλος, Το γλωσσικό ιδίωμα των Μοναστηριωτών (περιοχή Καβακλί) Ανατολικής Ρωμυλίας, εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2014
- Αλμπανούδης Παύλος, Το ιδίωμα της βόρειας Θράκης: Το Μικρό και το Μεγάλο Μοναστήρι Α. Ρωμυλίας (Διδακτορική διατριβή), Ιωάννινα 2009
- Αλτίκης Σπύρος, Η Γουμένισσα και η Παϊκική, Θεσσαλονίκη 2002
- Άμαντος, Κ., Σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων, Αθήνα 1955
- Αναστασιάδης Βασίλης, Τουρκικές λέξεις στο Φαρασιώτικο Ιδίωμα
- Αποστολόπουλος Ι. Βασίλης, Οι Βλάχοι του Βελουχίου και των Αγράφων
- Αποστολόπουλου Δ. Φ., Ανδρεάδη Ερ., Τα Βαπτιστικά Ονόματα Ανδρών και Γυναικών της Καππαδοκίας
- Αρχεῖον του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού, τόμος Γ', Αθήναι 1936-37
- Αρχεῖον του Θρακικού Λαογραφικού και Γλωσσικού Θησαυρού, τόμος 25^{ος}, Αθήνα 1960
- Ασημάκης Στάθης, Τοπωνύμια –οβα, -οβο, -ιστα, -ιτσα (β' έκδοση), Αθήνα 2018
- Βαγγλής Στέργιος, Ερμηνευτικό Λεξικό του Χαλκιδικιώτικου Ιδιώματος, Π. Ε. Χαλκιδικής, 2020
- Βακουφάρης Περικλής, Ελευθέρια-Ν. Κορδελιό, «Πατρίδες» τότε και τώρα, Δήμος Ελευθερίου – Κορδελιού, εκδ. Μακεδνός, 1997
- Βασδέκης Ν. Σταύρος, Ετυμολογικό Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας
- Βασιλείου Σωτηρούλα, Το Ονομαστικόν στη Μακεδονία (1750-1900), Διαφωτισμός και Ονοματοδοσία, Θεσσαλονίκη 2011
- Βερτσέτης Β. Αθανάσιος, Το Διαβολίτσι, τόμος Β, Αθήνα 2010
- Βογιατζόγλου Η. Βάσος, Επώνυμα της Μικρασίας, εκδ. Φιλιππότη, Αθήνα 1992
- Γερασίμου Γιώργος (Γιωργούλης), έν κάτω Χαρμάνκιοϊ, (επιμέλεια Άρης Μπιτσιώρης), Θεσσαλονίκη 2012
- Δακανάλης Μανόλης, Μεσαρίτικα επίθετα ενετικής προέλευσης
- Δασούλας Φάνης, Η αποκωδικοποίηση ενός πολιτισμού μέσα από το πεδίο της γλωσσικής του έκφρασης – Το βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου, 2013
- Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου, Ταξίδι στον χρόνο και στον τόπο, εκδ. Αλέξανδρος, 2019
- Δορμπαράκης Χ. Παναγιώτης, Οικογενειακά ονόματα Δυτικής Κορινθίας
- Δούγα – Παπαδοπούλου Ευανθία, Τζίτζιλης Χρήστος, Το Γλωσσικό Ιδίωμα της Ορεινής Πιερίας, Θεσσαλονίκη 2006
- Δυτικά, εκτός των τειχών (Χαρμάνκιοϊ-Ελευθέριο-Κορδελιό, Άνθρωποι και περιβάλλον), 1^ο Γυμνάσιο Ελευθερίου-Κορδελιού (επιμέλεια Μπιτσιώρης Άρης), Μάιος 1997
- Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, Αθήναι 1928, τόμος 1^{ος}
- Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, Ονομαστικόν Ευρετήριο Αγροτών Προσφύγων, Αθήναι 1928, τόμος 4^{ος}

- Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Σταβλιώτικα Επώνυμα, Αθήνα 2019
- Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 1
- Ζαροδήμος Γιώργος, Τα Αμπλιανίτικα Επώνυμα 2
- Ζαροδήμος Γιώργος, Δομνιστιάνικα Επώνυμα, Αθήνα 2020
- Ζαροδήμος Γιώργος, Κρικελλιώτικα Επώνυμα, Αθήνα 2019
- Ζαροδήμος Γιώργος, Τερνιώτικα Επώνυμα, Αθήνα 2020
- Ζαροδήμος Γιώργος, Τριστενιώτικα Επώνυμα, Αθήνα 2020
- Ζιώγας Β. Θωμάς, Τοπωνύμια & Οικωνύμια των Μαστοροχωρίων της Κόνιτσας, Αθήνα 2013
- Θεσσαλικό Ημερολόγιο, τόμος 60^{ος}, Λάρισα 2011
- Θωμόπουλος Ιάκωβος, Πελασγικά, ήτοι περί της γλώσσης των Πελασγών, τ. Α', εκδ. Πελεκάνος
- Ιστορία Γ' Δημοτικού, Από τη Μυθολογία στην Ιστορία, Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος»
- Ιωαννίδης Αδάμ, Το Χαρμάνκιοι που ζήσαμε κάποτε..., Ελευθέρια, 2022
- Καρακίτσος Απ. Ελευθέριος, Ο Ελληνισμός στην Μητροπολιτική Περιφέρεια Κορυτσάς, Θεσσαλονίκη 2010
- Κάσσης Δ. Κυριάκος, Μοιρολόγια της Μέσα Μάνης Α', Αθήνα 1979
- Καταγραφή Οικισμών και Πληθυσμών Ρομά σε εθνικό επίπεδο (έτους 2021), Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, Αθήνα 2022
- Κατσουλέας Γ. Σταύρος, Τα επώνυμα της Βλάστης Κοζάνης, Πρακτικά Β' Συμποσίου Γλωσσολογίας του βορειοελλαδίτικου χώρου, εκδ. Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίνου, Θεσσαλονίκη 1983
- Κιακίδης Π. Θεόδωρος, Ιστορία Σαμμακοβίου και περιχώρων, περιοδικό Θρακικά, τόμος 32^{ος}, Αθήναι 1960
- Κορδόση Ακακία, Μιλήστε Μεσολογγίτικα, Μεσολόγγι 1998
- Κορτιμανίτης Δ. Απόστολος, Προέλευση και σημασία προσωπικών ονομάτων και επωνύμων από την Ανατολική Φθιώτιδα, εκδ. Παράγραφος, Αθήνα 2022
- Κοσμάς Β. Νίκος, Το γλωσσικό ιδίωμα των Ιωαννίνων, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα-Γιάννενα 1993
- Κουκκίδης Κωνστ., Λεξιλόγιον Ελληνικών Λέξεων Παραγόμενων εκ της Τουρκικής, Εταιρεία Θρακικών Μελετών, Αθήνα 1980
- Κουτρούλης Σπύρος, Εθνισμός και Κοινοτισμός, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 2004
- Κριαράς Εμμανουήλ, Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας (1100-1669), εκδ. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Θεσσαλονίκη 2006
- Κριτωτάκης Γιάννης, Κρητικά Επώνυμα – Επίθετα, καταγωγή – προέλευση, Μαρώνια Σητείας Κρήτη, 2017
- Κυρανούδης Παναγιώτης, Τα τουρκικά οικωνύμια του Ελλαδικού χώρου (κύρια μεταπτυχιακή εργασία), Θεσσαλονίκη 1995
- Κωστάκης Θανάσης, Λεξικό της τσακωνικής διαλέκτου, Ακαδημία Αθηνών, Αθήνα 1986-1987
- Λαγός Αθ. Γιάννης, Γλωσσάρι Σουβάλας
- Μανουσόπουλος Π. Γεώργιος, Δύο Αρχαιοπινή Τοπωνύμια των Πετραλώνων Ολυμπίας
- Μαρινέσκου Φλορίν, Πλαστές φαναριώτικες γενεαλογίες: Μουρούζη και Υψηλάντη, Δελτίο Εραλδικής και Γενεαλογικής Εταιρείας Ελλάδος, Αθήνα 1991, τ. 8^{ος}
- Μαρτυρίες, Τα χρόνια της παράγκας και της τουλούμπας, 1^ο Γυμνάσιο Ελευθερίου-Κορδελιού (επιμέλεια Μπιτσιώρης Άρης), Μάιος 1999
- Μηλίτση – Νίκα Αναστασία, Θεοφιλοπούλου – Στεφανούρη Χριστίνα, Προσφυγικοί Συνοικισμοί Καλαμάτας & Μεσσήνης, Καλαμάτα 2008

- Μηνάς Κωνσταντίνος, Παρατηρήσεις στην κυπριακή διάλεκτο με αφορμή το βιβλίο του Χαράλαμπου Συμεωνίδη για την ιστορία της
- Μπαλτάς Ανδρέας, Τα Καράμπουρνα της Ερυθραίας, 3^ο Επιστημονικό Συμπόσιο, Κέντρο Έρευνας και Μελέτης της Μικρασιάτικης Ερυθραίας, Ν. Ερυθραία, 2016 (πρακτικά)
- Μπαμπινιώτης Γ., Ετυμολογικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, εκδ. Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα 2010
- Μπερμπέρη Ασπασία, Μορφολογική Προσαρμογή και Λεξικοσημασιολογικός Δανεισμός των Τούρκικων Δανείων στα Αρχαία του Αλή Πασά (διπλωματική εργασία), Θεσσαλονίκη 2017
- Ντίνας Δημ. Κωνσταντίνος, Κοζανίτικα Επώνυμα 1759-1916, Υπουργείο Πολιτισμού, Δήμος Κοζάνης, Κοζάνη 1995
- Ξέρρα Κωνσταντίνω, Μπαρούτα Ευανθία, Τα οικογενειακά ονόματα των περιοχών Δρόπολης και Πωγωνίου
- Οδωνυμικά Ελευθερίου – Κορδελιού, 1^ο Γυμνάσιο Ελευθερίου–Κορδελιού (επιμέλεια Άρης Μπιτσιώρης), Μάιος 1998
- Οικονομίδης Η. Δ., Επώνυμα Ποντιακά, τυπογραφείον Εστία, Αθήναι 1934
- Οικονόμου Ε. Κωνσταντίνος, Η αλβανική γλωσσική Επίδραση στα ηπειρωτικά ιδιώματα, Ιωάννινα 1997
- Οικονόμου Ευ. Κων., Τοπωνυμικό Ζαγορίου (διδακτορική διατριβή), Ιωάννινα 1986
- Οικονόμου Ευ. Κώστας, Τα οικωνύμια του νομού Ιωαννίνων, Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2002
- Οικονόμου Κ. Ευ., «Ονομάτων επίσκεψις» Νομού Ιωαννίνων, Ονοματολογική έρευνα, Ιωάννινα 2018
- Ορφανός Βασίλης, Τουρκικά Δάνεια στα Ελληνικά της Κρήτης, ίδια έκδοση (Β'), 2020
- Παζαράς Θεοχάρης Ν., Τ' Απανουμίτ' κα, Θεσσαλονίκη 2012
- Παπαδάμου Ελένη, Διαχρονική και Διατοπική Εξέλιξη της Εξέλιξης του Υ (μεταπτυχιακή εργασία), ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη 2009
- Παπαδοπούλου Δουγά Ευανθία – Τζίτζιλής Χρήστος, Το γλωσσικό ιδίωμα της ορεινής Πιερίας, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 2006
- Πασχαλούδης Λ. Νίκος, Τα Τερπνιώτικα και τα Νιγριτινά, ένα γλωσσικό ιδίωμα της Βισαλτίας Σερρών, ιδιωτική έκδοση, Αθήνα 2000
- Παυλίδης (Παύλου) Ι. Παναγιώτης, Ελληνοβλάχικο Λεξικό του Βλάχικου Ιδιώματος της Λαϊστας Ζαγορίου Ιωαννίνων
- Πετροπούλου Ιωάννα, Εξελληνισμός των ονομάτων στην Καππαδοκία
- Πόποβιτς Γ. Ντούσαν, Αρμάνοι Βλάχοι στα Βαλκάνια, Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Θεσσαλονίκη 2010
- Ραχούτης Π. Κώστας, Τα Αρναβίτικα Επώνυμα των Ελλήνων, εκδ. Μπατσιούλας, 3^η έκδοση, 2018
- Ροδάκης Περικλής, Ο γόρδιος δεσμός των εθνοτήτων, εκδ. Γόρδιος, 1998
- Σακαρέλος Γ. Κωνσταντίνος, Έλληνες από τη Μικρά Ασία και τον Πόντο στον Γαλατά Αιτωλοακαρνανίας, εκδ. Γραμμή, Μεσολλόγγι 2024
- Σαχίνης Δούκας Απόστολος, Το Καστοριανό γλωσσάρι, Καστοριά 1996
- Σερεμετάκης Θεόδωρος, Δημητρίου Μαρία, Τα νεοελληνικά κύρια ονόματα, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2003
- Σκανδαλίδης Ευστ. Μιχάλης, Λεξικό του Ιδιώματος της Νισύρου, εκδ. Εταιρεία Νισυριακών Μελετών, Αθήνα 2015
- Σπανός Κ., Οι θεσσαλικοί οικισμοί και τα ονόματα των αφιερωτών τους στην πρόθεση 421 του Μεγάλου Μετεώρου, 1592/93-1905 αι., Θεσσαλικό Ημερολόγιο 34 (1998) 56-148

- Σπανός Κώστας, Τα νεοελληνικά επώνυμα στη Δεσκάτη
- Σταματελάτος Μιχαήλ, Βάμβα-Σταματελάτου Φωτεινή, Γεωγραφικό λεξικό της Ελλάδος, τόμος 2, ειδική έκδοση για την εφημερίδα Το Βήμα, 2006
- Συμεωνίδης Χαράλαμπος Π., Ζαϊκόβσκυ Βιτάλι Μπ., Ζαϊκόβσκαγια Τατιάνα Β., Αναζήτηση των κοινών ριζών του γλωσσικού ιδιώματος, ηθών και εθίμων Κύπρου - Νησιών Ανατολικού Αιγαίου και Θράκης, Υπουργείο Μακεδονίας Θράκης, Ξάνθη 2006
- Συμεωνίδης Χαράλαμπος, Παλαιοσλαβικά και Βουλγαρικά προσωνύμια ως απλά ή μεταφραστικά δάνεια με βάση τον οργανωμένο και φυσικό χρόνο
- Ταχινόζλης Σωτ. Νικόλαος, Σερραϊκές Οικογένειες, 19^{ος} αιώνας-1913, Σέρρες 2013
- Ταχινούλης Κ., Μορφές του Γεώργιος στο νομό Σερρών
- Ταχινούλης Ν., Μορφές του Δημήτριος στο Νομό Σερρών
- Ταχινούλης Νικόλαος, Μορφές του Κωνσταντίνος (διδακτορική διατριβή), Θεσσαλονίκη 2005
- Τζέμος Γιάννης, Τα ελληνικά επώνυμα τουρκικής προέλευσης, ειδική έκδοση εφημερίδας Τα Νέα, Αθήνα 2013
- Τριανταφυλλίδης Μανόλης, Τα Οικογενειακά μας Ονόματα, ΑΠΘ Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη, Θεσσαλονίκη 1995
- Τρυφερούλης Ιωαν. Κωνσταντίνος, Ετυμολογική ακτινογραφία των ονομάτων των Ελλήνων Προέδρων, Πρωθυπουργών, Βουλευτών και Ευρωβουλευτών (1974-1995), εκδ. Επικαιρότητα, Αθήνα 1995
- Τσιαμήτρος Κ. Γιάννης, Έθιμα, Ζωή & Διατροφή των Βλάχων (άρθρο)
- Υδρία Cambridge Ήλιος: Λεξικό της ελληνικής γλώσσας, εκδ. 4 Ε, Αθήνα 1992
- Φιλολογικός Σύλλογος Παρνασσός, Τριήμερο Αιγαίου (21-23 Δεκεμβρίου 1989), πρακτικά, Αθήνα 1990
- Φίκα-Φραγκούλη Ολυμπία, Διακοσμητικά λαϊκά θέματα της Μικρασίας, έκδοση ιδιωτική, 1974
- Φυτιλής Γιώργος, Η λαλιά των Σαρακατσάνων, Θεσσαλονίκη 1995
- Χατζηγάκης Κ. Αλέξανδρος, Παραδόσεις τ' Ασπροποτάμου, Τρίκαλα 1948
- Χατζηδημητρίου Κ. Σεβαστός, Τοπωνυμολογική Θεώρηση των Πομακικών Οικισμών του Νομού Ξάνθης (διδακτορική διατριβή), ΑΠΘ, Φιλοσοφική Σχολή, Θεσσαλονίκη 2005
- Χατζηκυριακίδης Στ. Κυριάκος, Εύοσμος, Η ιστορία του τόπου και των ανθρώπων του, Δήμος Ευόσμου, Ιστορικό Αρχείο Δήμου Ευόσμου, Θεσσαλονίκη 2008
- Χατσιούλης Γ. Μιχαήλ, Σιατιστινή Ντοπιολαλιά, Σιάτιστα 2002
- Ψάλτης Ηρακλής, Ετυμολογία και ερμηνεία γνωστών επωνύμων, 2018

Β' Έντυπη Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Caka Ali, Caka Nebi, Mbiemrat e shqiptarëvet Kosos-prejardhja shpërndarja rajonale (Προέλευση και περιφερειακή διανομή αλβανικών επωνύμων του Κοσσυφοπεδίου), Studine shoqërore, nr. 3, 2016
- Chelebi Evliya, Seyahatname - a Journey around Lake Ohrid, 1670
- Kamberi Naser, Rizani Hyzer, Surnames in the role of genes in the Albanian population, European Journal of Economics, Law and Social Sciences IIPCCL Publishing, Graz-Austria, Vol. 5 No. 1, 2021
- Modern Greek Dialects and Linguistic Theory, Πρακτικά του 8^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου Νεοελληνικών Διαλέκτων και Γλωσσολογικής Θεωρίας (MGDDLT8), Αργυρόκαστρο, 4-6 Οκτωβρίου 2018, University of Patras, Laboratory of Modern Greek Dialects 2019

Γ' Ελληνική ηλεκτρονική βιβλιογραφία

<http://www.eortologio.net>
<http://asiaminor.ehw.gr>
<http://database.emthrace.org> (Πολιτιστική Πύλη Θράκης)
<http://diadromesgr.blogspot.com>
<http://dlib.statistics.gr>
<http://ellines-albanoi.blogspot.com>
<http://evrospower.blogspot.com>
<http://greekgeneo.blogspot.com>
<http://greek-lastnames.blogspot.gr/> Ελληνικά επίθετα
<http://kafkasios-pontokomitis.blogspot.com>
<http://kallianion.blogspot.com>
<http://kerkiraikolexiko.blogspot.com>
<https://lsj.gr/wiki>
<http://mavrihalassa.com>
<http://paros-onomata.blogspot.com>
<http://qbrainblog.blogspot.gr>
<http://repository.academyofathens.gr>
<http://romaiisa.blogspot.com>
<http://sarakatsanoi.blogspot.gr> (Λεξικό Σαρακατσάνικων Λέξεων και Φράσεων)
<http://tharrosdrama.com>
<http://users.otenet.gr>
<http://users.sch.gr/aiasgr>
<http://users.sch.gr/markmarkou>
<http://users.uoa.gr>
<http://www.dimosagn.gr>
<http://www.kemme.gr> (Ιδιωματικές λέξεις από την Ερυθραία και τη Σμύρνη της Ιωνίας)
<http://www.kornofolia.gr>
<http://www.kotsari.com>
<http://www.names-n-gifts.com>
<http://www.stougiannidis.gr>
<https://www.stougiannidis.gr/hypoglossal/14.htm>
<http://www.tedk.gr>
<http://www.vlachs.gr>
<http://www.xanthi.ilsp.gr>
<https://arvanitika.blogspot.com>
<https://efkozani.gr>
<https://efxinospontos.gr/>
<https://el.wikipedia.org>
<https://eranistis.net>
https://facebook/Δημητρης_Ραλλης-N.Κορδελιο
<https://lexikolefkadas.gr>
<https://lispolydrosou.blogspot.com>
<https://mavropouloskostas.wordpress.com/> παλιές και νέες ονομασίες χωριών του Πόντου
<https://onomast.com>
<https://onomatologiki.wordpress.com>
<https://pnt.wikipedia.org>
<https://pontosworld.com>
<https://santeos.blogspot.com>
<https://sarantakos.wordpress.com>

<https://sites.google.com/site/ddstamatopoulos> (Σταματόπουλος Δ. Δημήτρης, Ελληνικά
 επώνυμα από «Αρβανίτικα» παρατσούκλια)
<https://sites.google.com/site/nikosmpalaskasalimedon>
<https://translate.google.gr>
<https://www.aixmi-news.gr>
<https://www.antroni.gr>
<https://www.ekirikas.com>
<https://www.giortes.gr>
<https://www.houseofnames.com>
<https://www.iefimerida.gr>
<https://www.kapadokyadayim.com>
<https://www.lexigram.gr>
<https://www.lithoksou.net>
<https://www.namespedia.com>
<https://www.onomatologio.gr>
<https://www.paratiritis-news.gr>
<https://pergamos.lib.uoa.gr>
<https://www.periergos.gr>
<https://www.phorum.gr>
<https://www.pontiaka.gr>
<https://www.pontosnews.gr>
<https://www.protothema.gr>
<https://www.rodiaki.gr>
<https://www.slang.gr>
<https://www.taxidologio.gr>
<https://www.vatikiotikalogia.gr>
<https://www.volax.gr>
<https://www.ypsilantio.gr>
<http://www.tovima.gr/opinions/article/> Εφημερίδα Το Βήμα, Φύλλο της 01/08/2012
<https://www.pronews.gr/portal>
<http://www.vlahoi.gr/> Λαογραφικός Σύλλογος Βλάχων Βεροίας
<https://xronikadramas.gr>
<https://www.facebook.com/kordelioNew>
<https://greekcultureellinikospolitismos.wordpress.com>

Δ' Ξενόγλωσση ηλεκτρονική βιβλιογραφία

<http://el.glosbe.com/sq/el>
<http://konferenca.unishk.edu.al>
<http://www.ufolog.ru>
<http://значениехп-имен.рф>
<https://arc.familyspace.ru>
<https://bel-biato.ru>
<https://bg.wiktionary.org>
<https://el.glosbe.com>
<https://en.wikipedia.org>
<https://familio.org/surnames>
<https://imena-znachenie.ru>
<https://imuslim.name/starting-with-a-muslim-boys-names>
<https://istorya-familii.ru>
<https://it.m.wikipedia.org>

<https://kakzovut.ru>
<https://names.neolove.ru>
<https://names-neolove-ru.translate.goog>
<https://nominic.ru>
<https://quranicnames.com>
<https://rf-gk.ru/el>
<https://ru.wikipedia.org>
<https://sozce.com>
<https://tr.wikipedia.org>
<https://tureng.com>
<https://www.analizfamili.ru>
<https://www.babynamescube.com>
<https://www.behindthename.com>
<https://www.familyeducation.com/>
<https://www.jewage.org>
<https://www.momjunction.com>
<https://www.nazovite.ru>
<https://www.odpovedi.cz>
<https://www.sheknows.com>
<https://www.whatisthemeaningofname.com>
<https://www-analizfamili-ru.translate.goog>

Μια μελέτη της ερμηνείας των επωνύμων και της καταγωγής των μαθητών/μαθητριών του 3ου Δημοτικού Σχολείου Ελευθερίου Κορδελιού, όπως αυτά καταγράφονται στο αρχειακό του υλικό από ιδρυτής του το 1964 έως σήμερα (2024), δηλαδή μιας περιόδου 60 χρόνων. Στις σελίδες της αναφέρονται 1.594 επώνυμα που αναλογούν στους 4.058 μαθητές και μαθήτριες που φοίτησαν όλα αυτά τα χρόνια, λαμβάνοντας υπόψη τις πολιτικοοικονομικές συνθήκες, την κοινωνική και επαγγελματική δομή, την προέλευση των κατοίκων και τη γλωσσική τους κατάσταση. Το σημερινό Ελευθέριο – Κορδελιό (Χαρμάνκιοϊ τότε) έγινε κέντρο προσφύγων από τον Πόντο, τα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας, τη Ρωσία. Σε αυτούς, προσθέτονται, σε βάθος χρόνου, Σαρακατσάνοι, Βλάχοι, Ρομά, αλλά και άλλοι από κάθε γωνιά της μακεδονικής γης, ειδικά με την άνθηση της αστυφιλίας στις δεκαετίες του '60 και του '70. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 αλλάζει η σύσταση του πληθυσμού με την κατοίκηση οικογενειών από την πρώην ΕΣΣΔ και τη γειτονική Αλβανία. Ένα πόνημα, που πέρα των ιδιαίτερων δυσκολιών, έχει ιδιαίτερη σημασία η μελέτη των ανθρωπωνυμίων, καθώς αποτελούν γλωσσικά και ιστορικά μνημεία με σημαντικές δημογραφικές πληροφορίες και στοιχεία για μεταναστεύσεις, συμβιώσεις, αλλόγλωσσων, οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες.

[illegible]